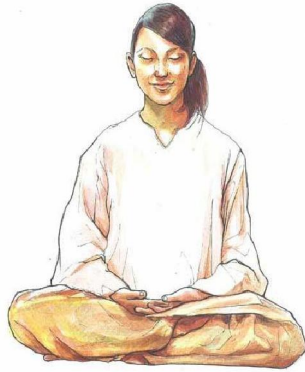

สมถกัมมัฏฐานกับวิทยาศาสตร์ (๑)

โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์

(คัดจาก นิตยสารธรรมจักษุ ปีที่ ๘๐ ฉบับที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๙)

ลัทธิ ปาปัสสะ อะกะระณัง, กุสะลัสสุปะ สัมปะทา, สะจิตตะ ปะริโยทะปะนัง
เอตัง พุทธานะ สาสะนัง
การไม่ทำบาปทั้งปวง, การทำกุศลให้ถึงพร้อม, การชำระจิตของตนให้ขาวรอบ
ธรรม ๓ อย่างนี้ เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

มีผู้แสดงความเห็นบ่อยๆ ว่าศาสนาใดๆ ก็เหมือนกัน เพราะต่างก็สอนให้ดีทั้งนั้น ความเห็นนี้ถูกเพียงส่วนเดียว หากพิจารณาพุทธวจนะที่คัดไว้ข้างบนนี้ จะเห็นชัดเจนว่าพระพุทธศาสนานั้นสอนมากกว่า ให้คนทำความดีและไม่ทำความชั่ว คือสอนให้ทำจิตให้บริสุทธิ์สะอาดด้วย ข้อนี้เป็นคุณวิเศษของพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ เป็นข้อที่คนทั่วไปเข้าใจได้ยาก เพราะมองไม่เห็นว่าการที่จิตซึ่งเป็นของลึกลับมหัศจรรย์นั้นจะมาชำระซักฟอกได้อย่างไร ต้องผู้ที่เคยปฏิบัติในเรื่องจิต จึงจะเห็นช่องทางที่จะกระทำ คือการปฏิบัติตามแนวที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ แนวนี้คือไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา มีคำอธิบายว่า ศีลช่วยให้กายวาจาสงบ สมาธิทำให้กิเลสเบาบางและจิตสงบ เมื่อจิตสงบจริงแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้บุคคลสามารถรู้เห็นสิ่งต่างๆ ได้ตามความเป็นจริง ช่วยให้อำนาจกิเลสชั้นละเอียดได้ และนำไปสู่ความหลุดพ้นในที่สุด

จิตที่เป็นสมาธิย่อมมีพลัง มากน้อยไปตามความนิ่งของจิต เมื่อพลังเช่นนี้มากถึงขีด ก็อาจทำให้บุคคลมีอำนาจพิเศษที่เรียกว่า “อภิญญา” เป็นเหตุชวนให้เกิดความเพเลิดเพลินจนหลง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเตือนสาวกของพระองค์มิให้หลงอยู่กับเรื่องพลังพิเศษนี้ เพราะไม่อาจนำไปสู่ความหลุดพ้น ทรงสอนให้ใช้จิตที่มีสมาธิดีแล้วนั้น พิจารณาตามแนวทางแห่งวิปัสสนากัมมัฏฐานต่อไป ซึ่งเป็นทางชำระจิตให้ปลอดจากกิเลสโดยตรง และนำไปสู่นิโรธธรรมในที่สุด

ในศาสนาอื่นบางศาสนามีการปฏิบัติเกี่ยวกับจิตด้วย แต่เป็นเพียงขั้นสมาธิเท่านั้น ถึงแม้ว่าศาสนาเหล่านี้มักไม่ค่อยจะลงรอยกับวิทยาศาสตร์ แต่ปรากฏว่ามีผู้นำวิธีของวิทยาศาสตร์ ไปศึกษาการทำสมาธิ และได้ผลที่น่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีการนำวิธีปฏิบัติในเชิงสมาธิไปใช้ในการรักษาโรคด้วย เนื่องด้วยการทำสมาธิตามวิธีใดๆ ก็ตาม ย่อมมีผลบางส่วนคล้ายคลึงกัน ผู้เขียนเห็นว่า เราได้รู้ผลการวิจัยของผู้อื่นเขาบ้าง ก็อาจนำมาประยุกต์กับวิถีของเรา ช่วยให้เข้าใจโลกต่าง ๆ ของธรรมชาติในการทำสมาธิ จึงได้รวบรวมผลของการวิจัยและการปฏิบัติจากหลายแห่งมาแสดงไว้ในที่ต่อไปนี้

วิธีปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานตามแบบของพระพุทธศาสนาเมื่ออยู่มาก ในตำราแสดงไว้ถึง ๔๐ วิธี หลักการมีอย่างเดียวคือกระทำให้จิตสงบนิ่ง ส่วนอุบายที่จะทำให้เกิดความสงบนี้มีต่างๆ กันไป แม้ในวิธีเดียวกัน ก็ยังมีความแตกต่างในข้อปลีกย่อยไปตามสำนักและตามอาจารย์ผู้สอน เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับผู้ไม่เคยปฏิบัติ จะบรรยายโดยสังเขป เกี่ยวกับวิธีอานาปานสติ คือการกำหนดลมหายใจ วิธีนี้มีผู้นิยมใช้แพร่หลาย เพราะถูกกับจริตของคนส่วนมาก และเป็นวิธีที่เหตุแทรกแซงน้อยกว่าวิธีอื่นๆ วิธีปฏิบัติของสำนักหนึ่งมีดังต่อไปนี้ (คัดตัดตอนจากหนังสือ "บันทึกกัมมัฏฐาน" ของ พระสาสนโสภณ (เจริญ สุวฑฺฒโน ป.ธ. ๙)* มหามกุฏราชวิทยาลัยจัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๐๕)

อานาปานสติ สติกำหนดลมหายใจเข้าลมหายใจออก ในสติปัฏฐานสูตรท่านสอนให้ผู้ที่จะทำสมาธิ ขัดสมาธิ ตั้งกายตรง มีสติหายใจเข้า มีสติหายใจออก ให้ตั้งสติกำหนดเป็นขั้น ๆ ไปคือ

๑. หายใจเข้ายาวก็ให้รู้ หายใจออกยาวก็ให้รู้
๒. หายใจเข้าสั้นก็ให้รู้ หายใจออกสั้นก็ให้รู้
๓. ศึกษาคือสำเนียง กำหนดกายทั้งหมดหายใจเข้า ศึกษาคือสำเนียง กำหนดกายทั้งหมด หายใจออก
๔. ศึกษาคือสำเนียง กำหนดสงบระงับกายสังขาร (หมายถึงลมหายใจ) หายใจเข้า ศึกษาคือ สำเนียง กำหนดสงบระงับกายสังขาร (คือลมหายใจ) หายใจออก

อธิบายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้ เมื่อลงมือปฏิบัติขั้นที่หนึ่ง จิตยังไม่สงบ การหายใจยาว ให้กำหนดให้รู้ว่า "หายใจเข้ายาว" "หายใจออกยาว" เมื่อทำสมาธิไปได้บ้าง จิตละเอียดเข้า การหายใจก็ละเอียดเข้า คือสั้นและถี่ เช่นนี้ ให้กำหนดให้รู้ว่า "หายใจเข้าสั้น" "หายใจออกสั้น" เป็นขั้นที่สอง

ขั้นที่สาม การสำเนียงกำหนดให้รู้กาย ในวิสุทธิมรรคแสดงว่า "กายทั้งหมด" นี้ หมายความว่าถึง กองลมทั้งหมด คือกำหนดให้รู้การเคลื่อนไหวของหน้าท้อง (นาภี) ขณะหายใจออก ก็ย้อนกลับ ขึ้นมาในทางตรงกันข้าม ให้กำหนดรู้ตลอดสาย ทั้งเวลาหายใจเข้าและหายใจออก

ขั้นที่สี่ การสำเนียงกำหนดระงับกายสังขาร ได้แก่กำหนดลมหายใจที่เป็นไปตามภาวะของจิต คือ จิตสงบเข้า การหายใจก็ละเอียดเข้า ให้รักษาความละเอียดไว้ และกำหนดจิตให้ละเอียดยิ่งขึ้น

ความละเอียดของการหายใจก็เช่นเดียวกัน แต่ไม่ให้ฝืนหรือบังคับลมหายใจ หรือทำเกร็งตัว มิฉะนั้นอาจมีผลแทรกแซง ซึ่งไม่ใช่ที่ประสงค์ของอานาปานสติก็มีหลักฐานในการปฏิบัติ ชั้นที่หนึ่ง และที่สองเป็นแต่การกำหนดหรือสังเกตไปตามที่เป็น ส่วนชั้นที่สี่ก็เป็นความก้าวหน้าของชั้นที่สาม ดังนั้นชั้นที่สามจึงมีความสำคัญเป็นพิเศษ สำหรับขั้นนี้ในตอนแรกอาจต้องสังเกตตามลมที่เข้าและออก คือเวลาลมเข้าก็กำหนดตาม ตั้งแต่नाสิกไป อูระ (หรือหทัย) ไปจนถึงนาภี เวลาลมออกก็ตาม จาก นาภี มา อูระ แล้วก็ นาสิก ทำเช่นนี้ ไประยะหนึ่ง จนสามารถกำหนดได้ถูกต้องตลอดเวลา แต่จิตก็ยังไม่ใช้สงบ (เพราะต้องเคลื่อนไปตามลมหายใจ) ท่านจึงให้คอยกำหนดอยู่ที่จุดเดียวคือในส่วน “นาสิก” ที่ลมต้องผ่านเข้าและผ่านออก (เรียกว่าจุดนิมิต คือกำหนด) จุดนี้สำหรับคนโดยมาก ได้แก่กระพุ้งจมูก (หรือปีกจมูก) สำหรับบางคนได้แก่ส่วนของริมฝีปากบน ใกล้ช่องจมูก วิธีสังเกตคือกำหนดให้รู้ตั้งแต่ลมเริ่มผ่านเข้าไปจนกระทั่งหยุด (คือหมด) เป็นการกำหนดหายใจเข้า แล้วก็เริ่มผ่านออกมาจนกระทั่งหยุดอีก เป็นการกำหนดหายใจออก ให้ทำเช่นนี้ตลอดไป

การทำงานๆ เช่นนี้ ในการปฏิบัติเป็นของยากยิ่ง เพราะจิตมักจะไม่วางใจนิ่งเพื่อกำหนดตามที่ต้องการ คอยแต่จะแกว่งกวัดซัดสายไปจับเรื่องอื่น ต้องใช้สติคอยดึงกลับมาอยู่ที่จุดนิมิต แต่ไม่ซ้าก็หนีไปเสียอีก ท่านเปรียบว่าจิตมีธรรมชาติเหมือนลิง ต้องคอยดึงกลับเข้าที่อยู่เรื่อยๆ ท่านจึงสอนอุบายต่าง ๆ สำหรับช่วยตั้งจิตให้อยู่กับที่ เช่นให้นับตามลมหายใจเข้า ๑ ออก ๑, เข้า ๒ ออก ๒, เข้า ๓ ออก ๓, จนถึงเข้า ๑๐ ออก ๑๐, แล้วก็กลับไปเข้า ๑ ออก ๑ ใหม่

เมื่อจิตคอยเชื่องเข้าก็เปลี่ยนวิธีนับเป็น เข้า ๑ ออก ๒, เข้า ๓ ออก ๔, เข้า ๕ ออก ๑๐ เมื่อจิตอยู่กับจุดนิมิตดีแล้ว ก็เลิกนับคอยกำหนดแต่อย่างเดียว

บางอาจารย์ก็ให้นึกพุทโธ ตามลมหายใจ เช่น เข้า-พุท ออก-โธ, เข้า พุท ออก-โธ, หรือ เข้า-ออก-พุทโธ, เข้า-ออกพุทโธ (บางท่านก็ให้นึกภาวนา พุทโธ-พุทโธ-พุทโธ เรื่อยไป โดยไม่กำหนดร่วมกับการหายใจ ต่อเมื่อจิตคอยนิ่งลงแล้ว จึงเอามาโยงกับหายใจ อย่างนี้เป็นอานาปานสติ) ก็แต่ในตอนหลัง ยังมีวิธีอื่นอีกหลายวิธี จะใช้วิธีใดก็ตาม เมื่อจิตคอยสงบแล้วต้องเลิกนับหรือนึก มิฉะนั้นจิตก็ไม่สงบจริง

เมื่อสามารถผูกจิตให้อยู่กับนิมิต คือสิ่งที่กำหนดได้แม้ชั่วระยะหนึ่ง ก็นับว่าเกิดสมาธิ ขณิกสมาธิคือสมาธิชั่วขณะ เป็นขั้นต่ำที่สุด สูงขึ้นไปได้แก่ อุปจารสมาธิ คือสมาธิที่เกือบแน่วแน่ ขั้นสูงสุดคืออัปนาสมาธิ สมาธิที่แน่วแน่ ซึ่งทำให้มีเอกัคคตาคือความเสวยอารมณ์เดียว หรือที่พระอาจารย์ต่างท่านใช้คำว่า จิตรวม จิตเช่นนี้มีพลังมากและสามารถนำไปสู่ความรู้แจ้งเห็นจริงได้

การที่จะปฏิบัติให้ได้ถึงขั้นจิตรวมเป็นของยากมากบางคนเพียรพยายามอยู่หลายๆ ปี ก็ยังไม่ได้ ขณิกสมาธิเป็นขั้นที่ได้ง่ายที่สุด และถ้าตั้งอยู่นานพอสมควร อาจทำให้เกิดผลแปลกๆ ในทางจิตใจ ปราภฏการณต่างๆ ที่มีแสดงไว้ในตำรากัมมัฏฐาน เช่นการเปลี่ยนแปลงทางผัสสะ ส่วนมากคงเกิดในภาวะนี้ เพราะบางคนพอปฏิบัติครั้งแรกก็ได้ประสบ บางส่วนของปราภฏการณที่อยู่ในขั้นสูงขึ้นไป

อาจเกิดในอุปจารสมาธิ ส่วนที่เกิดในอัปปนาสมาธินั้น คงมีลักษณะไปในทางอภิญาโดยมาก แต่ผลเช่นนี้ ท่านว่าไม่ได้ปรากฏแก่ทุกๆ คนที่บรรลุถึงอัปปนาสมาธิ ต้องแล้วแต่บารมีและความเหมาะสมบางอย่างในจิตของผู้ผู้นั้นๆ

เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในกลไกของการเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งอย่างน้อยในระดับต้นๆ เราอาจอธิบายได้ตามเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ จะได้เสนอปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติ และแสดงเหตุผลสำหรับปรากฏการณ์นั้นๆ ตามหลักวิชา เท่าที่พอจะหาเหตุผลได้ ในตอนหลังจะได้บรรยายผลการวิจัยที่มีผู้กระทำในที่อื่น รวมทั้งความพยายามที่จะนำเอาวิธีสมาธิไปใช้รักษาโรคด้วย

นักปฏิบัติผู้หนึ่งบรรยายประสบการณ์ระหว่างการภาวนาสถกัมมัฏฐานโดยวิธีอานาปานสติ ตลอดเวลาหลายปี ว่ามีที่พบบ่อยๆ ดังนี้

เมื่อจิตเริ่มสงบ การหายใจค่อยๆ ช้าลง และตื่นช้าๆ ในตอนท้ายๆ อาจหายใจเบาและตื่นมาก จนดูคล้ายกับไม่หายใจเลย ปรากฏว่าบางคนเกิดกลัวตายเพราะไม่หายใจ เลยหยุดชะงักการภาวนาเพียงแค่นี้ ในระยะนี้ บางครั้งรู้สึกตัวเบา บางครั้งรู้สึกตัวฟุ้งซ่าน บางครั้งรู้สึกตัวเล็กลง บางครั้งลึกลับกว่าเหตุว่าปกติ แม้เสียงที่มาจากไกลๆ ก็ได้ยินดังและชัด บางครั้งรู้สึกว่าห้องสว่างขึ้น ทั้งๆ ที่กำลังหลับตาอยู่ บางครั้งรู้สึกว่าผิวกายอุ่นกว่าปกติจนถึงร้อน บางครั้งขณะที่จิตกำลังสงบ แน่วแน่ดีมาก ร่างกายค่อยๆ โนมลงไปข้างหน้าจนกระทั่งศีรษะจดพื้น และนั่งอยู่เช่นนั้นเป็นเวลานาน ระหว่างนั้น ความรู้ตัวมีอยู่เป็นปกติสังเกตการหายใจ ก็เป็นไปอย่างสม่ำเสมอและเบา คล้ายๆ กับในคนนอนหลับ แต่ผู้ปฏิบัติไม่หลับเพราะรู้ตัวตลอดเวลา และหูได้ยินเสียงจากรอบๆ ตัวได้ ถ้าสมาธิกวัดแกว่งไป เช่นนี้ถึงเรื่องอื่นขึ้นมาจากการหายใจ ตัวก็จะแข็งและกลับตั้งขึ้นมาสู่ทำนองอย่างปกติได้เองและโดยทันที คล้ายๆ กับเป็นตุ๊กตากล (ผู้ปฏิบัติคนอื่นมีประสบการณ์คล้ายกัน แต่ว่าตัวอ่อนหงายลงไปข้างหลัง เมื่อสมาธิจิตตก ตัวก็กลับตั้งขึ้นไปเองเหมือนกัน)

ปรากฏการณ์ตามที่บรรยายนี้เข้าใจว่าเป็นผลของสมาธิในระดับต่ำคือขณิกสมาธิ อย่างสูงก็คงไม่เกินอุปจารสมาธิ ปรากฏการณ์เหล่านี้อาจอธิบายกลไกแห่งการเกิดขึ้นได้ตามหลักวิชาสรีรวิทยา การหายใจที่ช้า และเบาลง เป็นผลโดยตรงของความสงบทางร่างกายและจิตใจ ในเวลาธรรมดาคณะเราย่อมมีความตื่นเตนอยู่บ้างเสมอ ซึ่งทำให้อวัยวะต่างๆ ทำงานในระดับสูงชันหนึ่งที่เราเรียกว่า "ปกติ" ครั้นเมื่อจิตเริ่มมีสมาธิ ความตื่นเตนแต่เดิมก็ค่อยๆ น้อยลง อวัยวะต่าง ๆ ทำงานน้อยลง โดยเฉพาะหัวใจ และอวัยวะแห่งการหายใจ ซึ่งเป็นตัวหล่อเลี้ยงอวัยวะอื่นๆ ตัวอย่างของการทำงานน้อยลงทำนองนี้ เห็นได้ในคนนอนหลับ หัวใจเต้นช้าลง และการหายใจก็เบาและช้าด้วย เวลาจิตมีสมาธิ ก็มีการเปลี่ยนแปลงทำนองเดียวกัน มากน้อยไปตามระดับของสมาธิ ดังนั้นเมื่อสมาธิแน่วแน่จริงๆ จึงแทบไม่หายใจเลย พวกโยคีในอินเดีย ที่สามารถเข้าสมาธิแล้ว ให้เอาตัวเข้าไปไว้ในหีบหรือตู้ปิดทึบ หรือแม้เอาลงฝังทั้งหีบแล้วไม่เป็นอันตราย ก็เพราะในภาวะสมาธิแน่วแน่ร่างกายมีการทำงานน้อยมาก ความต้องการอากาศหายใจก็น้อย เพียงอากาศที่มีอยู่ในหีบหรือตู้ก็พอใช้ไปได้

เป็นเวลานาน แต่ถ้าฝึงบ่อยเข้าไวนานเกินไป หรือมีอะไรไปรบกวนสมาธิ ทำให้ร่างกายใช้ออกซิเจนมากขึ้น อากาศหมดไปเร็วกว่าควร โยคีก็ตายเหมือนกัน

เกี่ยวกับเรื่องนี้ศาสตราจารย์ บี. เค. อนันท์ แห่งสถาบันวิทยาศาสตร์แพทยฮอลินเดีย ได้ทำการทดลองกับโยคี ศิริรามนันท์ โดยให้เข้าไปทำสมาธิอยู่ในห้องขนาดกว้าง ๔ ฟุต (๑.๒๐ ม.) ยาว ๖ ฟุต (๑.๘๐ ม.) และลึก ๔ ฟุต (๑.๒๐ ม.) ปิดทึบ อากาศเข้าออกไม่ได้ ครั้งหนึ่งนาน ๘ ชั่วโมง และอีก ครั้งหนึ่ง ๑๐ ชั่วโมง โดยไม่ปรากฏอันตรายอย่างใดแก่โยคี การศึกษาทางวิทยาศาสตร์แสดงว่า ระหว่างอยู่ในห้องนั้น โยคีใช้ออกซิเจนน้อยกว่าธรรมดา ๓๓ ถึง ๕๐ เปอร์เซ็นต์ อัตราชีพจรลดจาก ๘๕ ครั้งต่อนาที ในภาวะธรรมดา เหลือ ๖๐ ถึง ๗๐ ครั้ง (ขึ้น ๆ ลง ไม่สม่ำเสมอ) การหายใจมีความเร็วเกือบคงที่ (ความถี่ขึ้นลึกเขาไม่ได้ศึกษา แต่พิจารณาโดยเปรียบเทียบกับการใช้ออกซิเจน เห็นว่าน่าจะหายใจตื้นเข้า) ระหว่างทำสมาธิคลื่นไฟฟ้าสมองมีลักษณะคล้ายกับเวลาอนหลับๆ ตื่นๆ (รายงานในวิทยาสาร อินเดียนเจอร์นัล ออฟ เมดิคัล รีเสิร์ช ค.ศ. ๑๙๖๑)

ถ้าจะถือตามหลักวิทยาศาสตร์ทั่วไป รายงานนี้ก็มีความหมายน้อย เพราะเป็นการทดลองในคน เพียงคนเดียว ถ้าทดลองในคนอื่น ๆ อีกอาจจะได้ผลอย่างอื่นก็ได้ แต่เพราะการทำสมาธิในระดับ แน่วแน่มิใช่จะมีคนทำได้มากคน และโอกาสที่จะศึกษาเช่นนี้ก็มีน้อย รายงานของศาสตราจารย์ อนันท์นี้จึงมีค่ามากพอใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยให้เข้าใจได้ว่า ทำไมโยคีจึงอยู่ในที่อับอากาศได้นานกว่าธรรมดา คนธรรมดา (ที่ไม่ใช่โยคี) ๒ คน ที่ศาสตราจารย์อนันท์ ทดลองแบบเดียวกับโยคี ศิริรามนันท์ คนหนึ่งอยู่ได้นาน ๗ ชั่วโมงโดยมีการใช้ออกซิเจนเกินกว่าปกติเล็กน้อย (อาจเป็นเพราะความตื่นเต้น) อีกคนหนึ่งอยู่ได้ ๔ ชั่วโมงโดยใช้ออกซิเจน เท่ากับเวลาปกติ

อย่างน้อยการวิจัยนี้ก็แสดงว่าโดยการทำสมาธิโยคีสามารถทำให้ร่างกายให้ออกซิเจน น้อยกว่า ธรรมดา ในการวิจัยอีกชุดหนึ่ง (รายงานไว้ในวิทยาสารฉบับเดียวกันในปีเดียวกัน) ศาสตราจารย์ อนันท์ ได้ศึกษาโยคีอีกสามคนซึ่งอ้างว่าสามารถทำให้หัวใจหยุดเต้นได้ตามความต้องการ ปรากฏว่าพวกนั้นทำได้แต่เพียงให้หัวใจเต้นเบาจนคล้ายชีพจรข้อมือไม่รู้สึกรู้สึก และฟังเสียงที่หน้าอกไม่ได้ ยืน แต่ใช้เครื่องบันทึกคลื่นไฟฟ้าหัวใจพบว่าหัวใจเต้น แต่เบามาก วิธีที่โยคีทั้งสามคนใช้ ก็มีใช้ เกี่ยวกับเวทย์มนต์คาถาแต่อย่างไร เป็นวิธีตามธรรมชาติ คืออัดอากาศในทรวงอกให้เกิดความดัน สูงจนเลือดไหลคืนเข้าสู่หัวใจน้อยลง หัวใจจึงเต้นช้าและเบาเป็นเรื่องที่รู้ๆ กันอยู่ในหมู่นักสรีรวิทยา.

ในที่นี้ขอแทรกความรู้สำหรับผู้ฝึกสมาธิที่เกิดความกลัวเพราะหายใจน้อยลงๆ ตามลำดับที่จิตสงบมากขึ้นๆ การที่ลมหายใจจะหยุดจนทำให้ตายไปเลยนั้น เป็นไปไม่ได้ เพราะธรรมชาติของร่างกายมีระบบประสาทคอยกำกับการหายใจอยู่ แม้ว่าตามธรรมดาเราอาจบังคับตัวเองให้หยุดหายใจได้เป็นเวลานานๆ ถ้าหากหยุดนานจนร่างกายได้รับออกซิเจนไม่พอเพียงกับความต้องการ กลุ่มประสาทที่ทำการกำกับการหายใจ (เรียกว่าศูนย์หายใจ) ก็จะออกคำสั่งให้กล้ามเนื้อของการหายใจเริ่มทำงานต่อไป การที่จะ “กลั้นใจตาย” ก็เป็นไม่ได้ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกัน

ความรู้สึกเกี่ยวกับร่างกายในระหว่างสมาธิว่า “ตัวเบาขึ้น” “ตัวพองขึ้น” “ตัวเล็กลง” อาจอธิบายได้ว่าเป็นเรื่องของ “ความเอาใจใส่” และ “ความไม่เอาใจใส่” ของสมอง

ตามปกตินั้นสมองรู้หรือรับรู้อะไรๆ ได้ทีละอย่างเดี๋ยวเท่านั้น แต่การทำงานของสมองว่องไวมากเมื่อรับรู้เรื่องนี้แล้วก็เปลี่ยนไปรับเรื่องนั้นและเรื่องโน้นต่อไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้เรารู้สึกเหมือนกันว่ารู้เรื่องทั้งหมดได้ในเวลาเดียวกัน (เปรียบได้กับหลักสันตติของพระพุทธศาสนา) จิตของคนธรรมดาเป็นเช่นนี้คือสอดส่ายหรือกวัดแกว่งอยู่ตลอดเวลา ความรู้ต่างๆ ที่ได้รับจึงมีความครอบคลุมกว้าง แต่มีความรู้ผิวเผิน ไม่ลึกซึ้ง ต่อเมื่อทำสมาธิให้จิตนิ่งหรือคอยสงบลง จิตจดจ่ออยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จึงมีความรู้ดีขึ้นในสิ่งนั้นๆ

เปรียบเสมือนคนอยู่ในที่มืดและถือไฟฉายกราดไปมาอย่างรวดเร็ว ย่อมเห็นได้หลายอย่างก็จริง แต่ไม่ชัดเจนสักอย่างหนึ่ง ต่อเมื่อถือไฟส่องนิ่งๆ ที่จุดใดจุดหนึ่ง จึงเห็นได้ชัด

ความรู้สึกเกี่ยวกับร่างกายก็เช่นกัน ในเวลาธรรมดานั้น เรามีความรู้เกี่ยวกับตัวโดยได้รับ “ข่าวสาร” จากหลายส่วน เช่น นัยน์ตา อวัยวะในหูที่เกี่ยวกับการทรงตัวของศีรษะ กล้ามเนื้อลำตัว และหลัง กล้ามเนื้อของขา นัยน์ตาบอกความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อวัยวะในหูบอกท่าตั้งของศีรษะ กล้ามเนื้อและข้อกระดูกในส่วนอกและหลังบอกเกี่ยวกับลำตัว กล้ามเนื้อและข้อกระดูกของขาบอกเกี่ยวกับขา ประสาทจากผิวหนังที่ก้นบอกเกี่ยวกับการนั่ง ประสาทจากผิวหนังที่พื้นเท้าบอกเกี่ยวกับการยืน กล้ามเนื้อและข้อกระดูกที่แขนบอกเกี่ยวกับแขน ฯลฯ

“ข่าวสาร” จากที่ต่างๆ เหล่านี้รวมกันทำให้สมองรู้ว่า ร่างกายกำลังอยู่ในท่าอะไร แม้ในเวลาหลับตา ทั้งนี้หมายความว่าสมองต้องเอาใจใส่กับ ข่าวสาร จากทุกๆ ส่วนในเวลาติดๆ กัน

ขณะทำสมาธิผู้ปฏิบัติพยายามผูกจิตให้เพ่ง(เอาใจใส่) เฉพาะที่ จุดนิมิต (คือช่องจมูกหรือริมฝีปาก) และพยายามไม่เอาใจใส่กับ “ข่าวสาร” จากส่วนอื่นๆ หากทำเช่นนี้ได้สำเร็จเพียงใดก็มีผลเป็นสมาธิในขั้นนั้น ๆ ความรู้สึกกว่า “ตัวเบา” อธิบายได้ว่าเกิดจากการที่สมองเอาใจใส่กับ “ข่าวสาร” จากผิวหนังที่ก้นน้อยลงหรือกล่าวง่ายๆ ว่ารับ “ข่าวสาร” จากก้นน้อยลง “ข่าวสาร” ทางประสาทนี้ วิทยาศาสตร์รู้ว่ามีลักษณะเหมือนคลื่นวิ่งเข้ามายังสมอง ถ้าลูกคลื่นมีจังหวะถี่ (คือหลาย ๆ ลูกมากระทบใน ๑ หน่วย เวลาเช่น ๑ วินาที) หรือมีความสูง (ความแรงของลูกคลื่น) มาก สมองก็แปลว่าเหตุกระตุ้นนั้นๆ มีแรงมาก (หรือน้ำหนักมากหรือความดังมาก) ถ้ามีความถี่น้อยและความสูงน้อย สมองก็แปลว่าเหตุกระตุ้นนั้นอ่อน เมื่อบุคคลนั่งตามปกติ สมองได้รับ “คลื่นของข่าวสาร” ที่มีความถี่และความสูงในระดับ “ปกติ” ก็รู้สึกว่าร่างกายอยู่ในสภาพ “ปกติ” เมื่อเริ่มมีสมาธิ สมองจดจ่ออยู่แต่การหายใจ ไม่เอาใจใส่กับ “ข่าวสาร” จากก้น จึงทำให้มีผลเสมือนว่า “ข่าวสาร” นั้นเบาไปกว่าธรรมดา ตามธรรมชาตินั้นผิวหนังที่ก้นจะถูกกดเบากว่าธรรมดาก็เพราะมีอะไรมาแยกร่างกายขึ้นหรือตัวเบาขึ้นเพราะฉะนั้นสมองจึงแปลว่า “ตัวเบา”

ความรู้สึกว่า ตัวเล็กลง อธิบายว่า เกิดจากสมองรับข่าวสารจากผิวภายนอกน้อยลง (ที่จริงนั้นผิวหนังรับข่าวสารไปตามปกติ แต่สมองรับบ้างไม่รับบ้าง จึงมีผลเป็นการรับน้อยลง) สมมติว่าปกติสมองได้รับข่าวสารจาก ๑๐๐ จุดใน ๑ วินาทีแต่ขณะทำสมาธิสมองไม่รับเสีย ๕๐ จุด รับเพียง ๕๐ จุด เช่นนี้ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าตัวเล็กลงเหลือครึ่งเดียว ถ้าสมาธิแน่วแน่จนเป็นเอกัคคตาจิตรวมเป็นหนึ่ง แม้แต่จุดนิมิตก็ไม่เอาใจใส่ ผู้ปฏิบัติก็อาจจะรู้สึกเสมือนว่า ไม่มีตัว เพราะไม่ได้รับการบอกเล่าจาก “ตัว” เลย

ความรู้สึกว่า “ตัวพองขึ้น” อาจอธิบายได้ว่าเกิดจากการที่สมองยังรับ “ข่าวสาร” จากจุดต่างๆ ทั่วตัว แต่ทว่า “ข่าวสาร” เหล่านั้นมีความแรงน้อยไปกว่าธรรมดา (เพราะความเอาใจใส่ของสมองน้อยลง) สมองจึงแปลว่า คำบอกเล่าเหล่านั้นมาจากจุดที่ “ไกล” กว่าปกติ (เปรียบเทียบเหมือนการได้ยินเสียง ถ้าได้ยินเสียงดังก็มักจะแปลว่า “เสียงมาจากใกล้” ถ้าได้ยินเสียงค่อย ก็มักจะแปลว่า “เสียงมาจากไกล”) ผิวหนังจะอยู่ไกลจากสมองมากกว่าปกติได้ก็ต่อเมื่อ “ตัวโตขึ้น” เท่านั้น เพราะฉะนั้นสมองจึงแปลว่า “ตัวพองขึ้น”

การที่ “หูไว” ขึ้น คือได้ยินเสียงชัดกว่าปกติก็เป็นผลของ “การไม่เอาใจใส่” ต่อ “ข่าวสาร” จากส่วนต่างๆ ของร่างกาย เป็นที่รู้ดีกันอยู่ว่าคนที่เสียอวัยวะสัมผัสอย่างหนึ่งไป อวัยวะสัมผัสอย่างอื่นมักมีสมรรถภาพเพิ่มขึ้นเป็นการทดแทน เช่นคนตาบอด มักจะมีสัมผัสทางผิวหนังไวและมีสมรรถภาพสูงเกินปกติ จนสามารถใช้มือคลำรูลวดลาย และตัวเลขบนธนบัตรได้ ในการทำสมาธิ ผู้ปฏิบัติตัดความเอาใจใส่กับ “ข่าวสาร” จากส่วนต่างๆ ของร่างกายเสียเป็นส่วนมาก เหลือแต่ส่วนที่ติดยาก ๆ เช่นหู เมื่อเกิดสัมผัสทางอวัยวะนั้น จึงได้ผลแรงกว่าธรรมดา ทำให้มีผลเหมือนกับว่าหูไวกว่าปกติ ทั้งนี้อธิบายสำหรับสมาธิในขั้นต่ำ สำหรับสมาธิในขั้นสูง ซึ่งมีผู้เชื่อว่าผู้ปฏิบัติอาจมี “หุทิพย์” ได้อาจจะมีกลไกอะไรแตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ธรรมดา

ความรู้สึกว่าห้องมีแสงสว่างมากขึ้น ก็คงจะมีต้นเหตุเช่นเดียวกันกับการที่ หูไว ขึ้น กล่าวคือสมองไวต่อการบอกเล่าของปลายประสาทในนัยน์ตา (จอตาหรือ เรติน่า) มากกว่าปกติ ถึงแม้ว่าความจริงแสงสว่างภายในห้อง จะมีเท่าเดิมแต่เนื่องจากสมองไวขึ้น จึงแปลว่าแสงมากขึ้น

ความรู้สึกเกี่ยวกับความร้อนที่ผิวกาย เป็นผลของการเปลี่ยนแปลงในการไหลของเลือดผ่านผิวหนังตามปกตินั้น กระแสเลือดเป็นตัวนำความร้อน จากส่วนลึกของร่างกายออกมาปล่อยที่ผิวหนัง เพื่อป้องกันมิให้ร่างกายร้อนจนเกิดอันตราย ความร้อนที่มากับเลือดนี้ เป็นเหตุให้เราารู้สึกอุ่นที่ผิวหนัง ตัวอย่างเช่นคนที่เกิดความอาย หลอดเลือดที่ผิวหนังของหน้าขยายตัวขึ้น ทำให้เลือดไหลผ่านมากขึ้น หน้าจึงมีสีแดง พร้อมกับนั้นเลือดก็นำความร้อนมาหน้ามากขึ้นด้วย จึงรู้สึกร้อนที่หน้า บางครั้งจนถึงกับเหงื่อออก

ในภาวะตรงกันข้าม เช่นกลัวจนซีด มักจะรู้สึกเย็น เพราะหลอดเลือดหดตัวแคบลง เลือดไหลผ่านน้อยนำความร้อนมาน้อย เวลาคนนอนหลับ จิตใจและร่างกายอยู่ในสภาพสงบ ระบบประสาทที่

ควบคุมหลอดเลือดก็ทำงานน้อยลง หลอดเลือดทั่วร่างกายขยายเล็กน้อย รวมทั้งที่ผิวหนังด้วย ผิวหนังจึงมีความอบอุ่น ในผู้ทำสมาธิที่รู้สึกตัวอุ่นหรือร้อนขึ้น ก็คงเป็นด้วยเหตุเช่นนี้ กล่าวคือ จิตใจสงบ ระบบประสาททำงานน้อยลง หลอดเลือดที่ผิวหนังขยาย เลือดมาที่ผิวหนังมากขึ้น ในบางคนอาจมีความรู้สึกตรงกันข้าม คือ เย็นที่ผิวหนัง ข้อนี้อาจจะเป็นเพราะหลอดเลือดทั่วร่างกายขยาย ทำให้ความดันเลือดลดต่ำลงไป ร่างกายต้องแก้ไขด้วยการบีบหลอดเลือดที่ผิวหนังทำให้มีเลือดไปหล่อเลี้ยงน้อยจึงรู้สึกเย็นที่ผิวหนัง

ปรากฏการณ์ที่ตัวอ่อนลงในขณะที่สมาธิอยู่ในระดับสูงพอสมควร จนถึงร่างทอดลงไปบนพื้น มีท่านผู้รู้ในทางกัมมัฏฐานให้เหตุผลว่า เป็นเพราะสติหย่อนไปในขณะที่สมาธิเข้มแข็ง ทำให้เสียดุล ตัวจึงอ่อน ในทางสรีระวิทยาอาจอธิบายอาการที่เกิดขึ้นนั้นว่า คล้ายกับที่เรียกว่า “ไขสันหลังงั้น” (สไปนัล ช็อค) ซึ่งเห็นในคนที่ได้รับอันตรายทำให้ไขสันหลังขาดการติดต่อกับสมอง (เช่นตกเลือดในสมองบางส่วน) ในระยะแรก ร่างกายส่วนที่เกี่ยวข้อง จะมีลักษณะอ่อนปวกเปียก กล้ามเนื้อหย่อน และเคลื่อนไหวไม่ได้ (ในระยะหลังกลับมีอาการกล้ามเนื้อตึงแข็ง ฯลฯ) การที่ร่างกายของผู้ปฏิบัติสมาธิอ่อน จนโน้มลงไปถึงพื้น ก็อาจจะเป็นเพราะเหตุอย่างเดียวกัน คือตามปกติ ไขสันหลัง ได้รับคำสั่งจากสมอง ให้กระทำให้กล้ามเนื้อของร่างกายมีความตึงตัวพอสมควร ทำให้การทรงตัวและการเคลื่อนไหวเป็นไปตามปกติ การทำสมาธิในบางภาวะ ทำให้การติดต่อระหว่างสมองกับไขสันหลังขาดตอนไปชั่วคราว (เพราะจิตเพ่งอยู่แต่เฉพาะที่จุดนิมิต) จึงได้ผลเหมือนกับไขสันหลังถูกตัดขาดจากสมอง มีเหตุการณ์คล้าย “ไขสันหลังงั้น” เกิดขึ้น กล้ามเนื้อของร่างกายอ่อนและหย่อนตัว ไม่สามารถจะรักษาท่าหนึ่งตัวตรงอยู่ได้ ตัวจึงงอกลงไปทางด้านหน้าหรือด้านหลัง ครั้นสมาธิตกไป สมองกลับทำงานใหม่ การติดต่อกับไขสันหลังกลับเป็นปกติ อาการ “ไขสันหลังงั้น” ก็หาย กล้ามเนื้อกลับมีความตึงตัวเป็นปกติ จึงเรียงร่างกายกลับตั้งตรงขึ้นใหม่โดยสมองไม่ต้องออกคำสั่ง

ปรากฏการณ์ “ตัวอ่อน” นี้ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กาย กับ จิต นั้นเป็นคนละส่วน แยกออกจากกันได้ ทั้งสองอย่างอยู่ร่วมกันมาตั้งแต่เราปฏิสนธิ จึงทำให้เราเข้าใจว่าเป็นสิ่งเดียวกัน แท้จริงนั้น “กาย” กับ “จิต” นั้นก็เหมือนเรือนกับผู้อาศัย เมื่ออยู่สบายก็อยู่ด้วยกันไปเรื่อยๆ หากเกิดอยู่ไม่สบายขึ้นมาหรือบ้านจะพัง ผู้อาศัยก็ทิ้งเรือนไปอยู่หลังอื่น ถ้าผู้อาศัยกับเรือนเป็นสิ่งเดียวกัน เมื่อเรือนพังผู้อาศัยก็ต้องสุดสิ้นตามไปด้วย พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าเรือนกายเป็นแต่เพียงที่อาศัย ไม่ใช่ตัวตนของเราคือไม่ใช่สิ่งเดียวกันกับ “จิต” เมื่อเรือนพัง คือกายแตกทำลาย ผู้อาศัยคือจิตก็ต้องละไปและหาที่อาศัยใหม่ ปรากฏการณ์ “ตัวอ่อน” ช่วยให้ผู้ปฏิบัติเห็นข้อนี้ได้ชัดเจน ขณะที่ร่างกายอ่อนลงๆ จนกระทั่งลงไปทอดอยู่กับพื้น จิตที่กำลังอยู่ในสมาธิไม่ได้อ่อนตามไปด้วย แต่อยู่ในสภาพแว่วแ่มและแจ่มใส สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนว่า ขณะนั้นการหายใจเข้า สม่่าเสมอและเบา อย่างเดียวกับที่เห็นกำลังนอนหลับตามธรรมชาติ ข้อสังเกตนี้ทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นมาว่า ขณะที่ร่างกายกำลังหลับนั้น จิตกำลังตื่นอยู่ มิได้หลับไปด้วย เพราะฉะนั้น จึงเป็นการแน่นอนว่าจิตกับกายนั้นเป็นคนละส่วน

พระอาจารย์ที่สอนก็มีหลักฐานมักเตือนผู้ปฏิบัติว่า อย่าปฏิบัติด้วยความตั้งใจอยากเห็นอย่างโน้น
อย่างนี้ เพราะความอยาก(โลภะ)นั้นจะทำให้ไม่ได้สมาธิและไม่เห็นอะไร การอยากเห็น
ปรากฏการณ์ “ตัวอ่อน” นี้ก็เช่นกัน จะไม่ปรากฏแก่ผู้ตั้งใจทำสมาธิเพื่อให้เห็น แต่อาจจะปรากฏขึ้น
เอง แก่ผู้ที่พยายามทำสมาธิด้วยใจวางเฉย ไม่อยากเห็นหรืออยากเป็นอย่างโน้นอย่างนี้

เห็นได้ว่างานรับปรากฏการณ์ทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เราอาจอธิบายตามหลักวิชา
วิทยาศาสตร์ได้ว่า เกิดขึ้นมาได้อย่างไร แปลว่าปรากฏการณ์เหล่านั้นเป็นเหตุการณ์ตามธรรมชาติ
อาจจะเกิดขึ้นแก่ทุกๆ คนที่มีภาวะของจิตเหมาะสม คืออยู่ในภาวะสมาธิที่หนักแน่นพอ อาจกล่าว
อีกอย่างหนึ่งว่าปรากฏการณ์นั้นๆ ไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล คือไม่ใช่เรื่องของผู้วิเศษคนใดคน
หนึ่ง แต่เป็นเรื่องธรรมชาติ เป็นเรื่องสามัญซึ่งใครๆ ก็อาจทำให้เกิดขึ้นได้ ถ้าสามารถทำสมาธิจิตให้
เกิดขึ้น

พึงสังเกตว่าคำกล่าวข้างต้นนี้หมายถึงปรากฏการณ์ทั้งหลาย ที่อาจมีอยู่ในสมาธิขั้นต่ำ ยังมี
ปรากฏการณ์อื่นๆ อีก ซึ่งอาจเกิดขึ้นในภาวะสมาธิในระดับสูงกว่า และไม่อาจอธิบายกลไกได้ตาม
ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เช่นเรื่องตาทิพย์ หรือการนั่งทางในแล้วเห็นอะไรๆ ได้ถูกต้องเป็นต้น ยิ่ง
ปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งท่านที่ปฏิบัติในขั้นสุดยอดได้ประสบ เช่นฌานต่างๆ ยิ่งไม่มีทางอธิบายเลย
ทีเดียว จำต้องยอมรับว่าเรื่องเหล่านั้นเป็นเรื่อง “เหนือวิทยาศาสตร์” ๗

(* คือ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช พระองค์ปัจจุบัน)

.....

วิจารณ์ชีวประวัติ ของ บรมเวชชคุรุ อาจารย์ชีวกโกมารภัฏ

โดย ศ.นพ. อวย เกตุสิงห์

พุทธมามกะส่วนมากรู้จักท่านชีวกโกมารภัฏว่า เป็นแพทย์หลวงผู้ใหญ่ของพระเจ้าพิมพิสาร มคธราช แห่งนครราชคฤห์ ซึ่งได้ส่งไปเป็นแพทย์ประจำพระองค์พระลัมมัลมพุทธเจ้า และได้เป็นผู้รักษาอาการห้อเลือด ที่พระพุทธบาทซึ่งเกิดจากสะเก็ดหินอันพระเทวทัตใช้คนกลิ้งลงมาจากเขาคิชฌกูฏ เพื่อให้ทับพระพุทธองค์ เรื่องของท่านนอกเหนือไปจากนี้ไม่มีใครมีใครทราบ จนกระทั่งท่าน **อง ธรรมานมธรรส** (พระอาจารย์บัวเอ็ง แห่งวัดญวนสะพานขาว ผู้มีชื่อเสียงในทางอัญเชิญวิญญาน) ได้จัดพิมพ์หนังสือ "กตัญญูตามุรธา ชีวกโกมารภัฏ" ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒

ในหนังสือนั้น มีชีวประวัติของท่านพระอาจารย์ชีวกโกมารภัฏ ซึ่งแปลและรวบรวมจากพระไตรปิฎก โดย พระอริยมณี วัดสัมพันธวงศ์ และเรียบเรียงโดยท่านเปมังกโร ภิกขุ แห่งวัดบรมนิวาส (พิมพ์ที่โรงพิมพ์สหวิทยพานิช พระนคร ๒๕๐๒) บุคคลทั่วไปที่ได้อ่านหนังสือนี้ย่อมจะมีความรู้สึกซาบซึ้งในสติปัญญาและความสามารถของท่านชีวกเป็นที่ยิ่ง แต่ในขณะที่เดียวกันก็อาจเกิดความสงสัยว่า เรื่องเหล่านี้จะเป็นจริงทั้งหมดหรือเปล่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่เกี่ยวกับการประกอบโรคศิลปะของท่านพระอาจารย์นั้น ดูพิลึกกึกก็ือ รวากับเป็นเรื่องแต่งขึ้น

ผู้เขียนในฐานะที่เป็นพุทธมามกะและเป็นแพทย์ ได้อ่านบททวนชีวประวัติของท่านชีวกด้วยความพิจารณา และได้ตรองได้บังเกิดความรู้อึ้ง และความคิดเห็นหลายประการ ซึ่งคิดว่าอาจจะเป็นประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ในแง่ส่งเสริมความศรัทธาในท่านพระอาจารย์ชีวกโกมารภัฏ (ซึ่งต่อไปจะเรียกสั้น ๆ ว่า "ท่านชีวก") และในความแม่นยำของพระไตรปิฎกด้วย จึงได้เรียบเรียงเรื่องนี้ขึ้น

ก่อนอื่นควรทราบว่า พระอาจารย์ชีวกโกมารภัฏ เป็นบุคคลที่มีตัวตน ไม่ใช่ตัวละครในเรื่องนิยาย นอกจากจะรู้เรื่องราวของท่านอยู่ในพระไตรปิฎก ยังมีหลักฐานทางวัตถุเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของท่านปรากฏมาจนทุกวันนี้ ผู้ที่ไปนมัสการสังเวชนียสถานทีนครราชคฤห์ จะได้เห็นซากแห่งคฤหาสน์ของท่านอยู่ใกล้กับซากของเสนาสนะในอัมพวันวนาราม ไม่ไกลจากเชิงเขาคิชฌกูฏมากนัก เป็นพยานยืนยันว่า ท่านชีวกมีตัวตนจริง ส่วนเรื่องของท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับความสามารถและสติปัญญาจะเป็นไปได้แค่ไหน อาจเห็นได้จากบทวิจารณ์ต่อไปนี้

เพื่อความกระจ่างในการอภิปราย ผู้เขียนขอแยกการวิจารณ์ชีวประวัติของท่านชีวก โดย ๔ แง่ คือ

- ๑) ในฐานบุคคลธรรมดา
- ๒) ในฐานพุทธมามกะ

๓) ในฐานะข้าราชการ และ

๔) ในฐานะแพทย์

๑. ท่านซิวก ในฐานะบุคคลธรรมดา

- เป็นผู้มั่งคั่ง

แม้แต่ยังอยู่ในวัยรุ่นหนุ่ม เป็นบุตรบุญธรรมของเจ้าอภัยราชกุมาร พระโอรสของพระเจ้าพิมพิสาร ท่านซิวกก็ได้หลงระเหิดในความสุข ซึ่งเกิดจากพระอุปถัมภ์ของพระบิดา ท่านคงจะระลึกว่า ฐานะของท่านขึ้นอยู่กับความเมตตาปราณีของผู้อื่น เมื่อใดผู้นั้นเปลี่ยนใจ ความลำบากก็จะเกิดขึ้นแทนที่ความสุข ถ้าหากท่านเองไม่มีทางประกอบอาชีพ ดังนั้นท่านจึงได้หนีออกจากวัง โดยสารพ่อค้าไปยังเมืองตักกิลิลา และเข้าเรียนวิชาแพทย์ในสำนักของ “พระฤๅษี โรคาพฤกษตรีณณา” โดยทำการรับใช้พระอาจารย์แทนค่าเล่าเรียน แม้จะอยู่ในฐานะลำบาก ท่านก็ได้ขยันท้อถอยกลับศึกษาได้ดีและเร็วกว่าคนอื่น ๆ เป็นอันมาก

ครั้นเรียนจบแล้ว ท่านก็ได้หลงในความรู้อีก กลับมาใคร่ครวญว่าตัวจะสามารถรักษาโรคให้คนอื่น ๆ ได้จริงหรือไม่ ในที่สุด เรียนถามพระอาจารย์ ซึ่งเข้าใจความคิดของท่านซิวกดี จึงได้สั่งให้ไปค้นหาต้นไม้ที่ใช้เป็นยาไม่ได้มาให้ ท่านซิวกเดินทางไปตามตลอดระยะทางสี่วัน ก็หาพบไม่ ครั้นนำความมาเรียนพระอาจารย์ ท่านก็บอกว่า

“นั่นแหละแสดงว่าเรียนจบจริง ๆ และมีความสามารถจะรักษาโรคได้แล้ว เพราะรู้หมดทุกอย่าง”

เนื่องจากเห็นความดีของท่านซิวก พระอาจารย์จึงสอนวิชาพิเศษเพิ่มเติมให้อีกซึ่งตามธรรมดาไม่สอนใคร ดังนั้น ท่านซิวกจึงมีความรู้ และความสามารถเหนือกว่าคนอื่น ๆ ทั้งหมด และได้เป็นบรมแพทย์ซึ่งไม่มีใครเทียบเทียมได้

หลังจากกลับไปถึงนครราชคฤห์แล้ว ท่านซิวกได้มีโอกาสถวายการรักษาโรคครีตสีดวงทวารหนักแด่พระเจ้าพิมพิสาร โดยถวายยา ทาครั้งเดียวก็หายเป็นปลิดทิ้ง พระเจ้าพิมพิสารทรงพอพระทัยมาก พระราชทานรางวัลอย่างมโหฬาร มีเครื่องยศสำหรับราชตระกูลชั้นสูง พร้อมด้วยหญิงสาวอีกห้าร้อยคน แต่งกายด้วยพัสดรามรณ์และจินตามณีมีค่าล้ำ รวมมูลค่านับคณนาไม่ได้ แต่ท่านซิวกมีสติพิจารณาเห็นว่ารางวัลนั้นมากมายเกินกว่าเหตุ และเกินกว่าฐานะของตน จึงขอถวายคืน

พระเจ้าพิมพิสารทรงโปรดความมักน้อย และสงบเสงี่ยมของท่านซิวกเป็นอันมาก จึงทรงเปลี่ยนรางวัลเป็นคุณหาสน์พร้อมด้วยข้าทาสบริวารยานพาหนะ และพระอุทยานชื่อว่า สวนอัมพวัน ท่านซิวกเห็นว่าเป็นการสมควรแล้ว จึงได้รับพระราชทานโดยดุษณีภาพ พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงแต่งตั้ง

ให้ท่านชีวิตเป็นแพทย์ประจำพระองค์ และประจำพระพุทธเจ้าด้วย ทำให้ท่านมีโอกาสใกล้ชิด
พระพุทธเจ้าจนได้ปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ยิ่งกัพระศาสนา.

- เป็นผู้ม้ปัญญา

ตามชีวประวัติของท่านชีวกราฎหลักฐานว่า ท่านเป็นผู้ม้ปัญญาเป็นเลิศและมีความสามารถเหนือ
คนอื่น ๆ ทั้งนี้นับตั้งแต่สามารถเรียนจบวิชาแพทย์ภายในเวลา ๗ ปี ในเมื่อคนทั่วไปต้องใช้เวลา ๑๖
ปี แม้จะใช้เวลาน้อย แต่ท่านรู้ละเอียดหมดทุกอย่าง แม้กระทั่งสรรพคุณของต้นไม้ทุกต้น ปัญญา
อันยอดเยี่ยมช่วยให้ท่านสามารถวินิจฉัยโรคได้แม่นยำ แม้ในรายที่ลี้ลับสำหรับคนทั่วไป แล้วก็
สามารถกำหนดการรักษาอย่างได้ผลชะงัดทุกครั้ง จนมีชื่อเสียงแพร่หลายไปในหลายประเทศว่าเป็น
แพทย์ผู้ยอดเยี่ยม

ปัญญาของท่านนี้เองทำให้ท่านสามารถคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้าได้อย่างถูกต้อง เช่น ในการ
ถวายการรักษาพระเจ้าจันทปชโชโต ท่านได้เล็งเห็นตั้งแต่ต้นแล้วว่าพระเจ้าจันทปชโชโตทรงมีพระ
โทสะร้าย และรังเกียจเนยเหลวอย่างที่สุด การที่ท่านแข็งขันให้เสวยเนยเหลวด้วยเหตุผลทางวิชา
แพทย์ ถึงแม้ว่าจะทำให้พระโรคหาย พระโทสะก็อาจทำให้ตัวท่านต้องได้รับโทษจนถึงชีวิต จึงได้
วางแผนทางหนีทีไล่ไว้โดยเรียบร้อย สามารถพาตัวพ้นจากอันตรายร้ายแรงไปได้ด้วยสติปัญญาของ
ตนเอง

- เป็นผู้ม้ความกตัญญู

เจ้าอภัยราชกุมาร ได้ทรงเก็บเอาทารกชีวโกมารภัถ ไปทรงเลี้ยงไว้จนเติบโตใหญ่ ย่อมจะต้องทรงมี
พระเมตตามากพอสมควร การที่ท่านชีวกได้หนีไปเรียนวิชาแพทย์ โดยไม่ได้ทูลลาอย่างถูกต้อง คง
จะมีใช้เพราะการทะเลาะเบาะแว้ง เพราะถ้าเป็นเช่นนั้น ท่านคงไม่กลับไปเฝ้าเจ้าอภัยราชกุมาร เมื่อ
เรียนสำเร็จแล้ว ที่น่าจะเป็นได้ คือ เมืองดักกศิลาที่อยู่ห่างไกลมาก และหนทางอาจทุรกันดาร ทั้ง
เวลาเรียนตามธรรมดาถึง ๑๖ ปี หากทูลลาพระบิดาอาจไม่ทรงอนุญาต ท่านชีวกจึงได้ใช้วิธีหนี

พอเรียนสำเร็จ ท่านก็มุ่งหน้าคืนสู่วังของเจ้าอภัยราชกุมาร เข้าทูลขออภัยโทษ ทั้งยังได้ถวาย
ทรัพย์สินทั้งหมดที่หาได้ในระหว่างเดินทางกลับ เป็นการขอลูแก่โทษอีกด้วย ที่จริงในตอนนั้นท่าน
ชีวกก็ได้พิสูจน์ความสามารถตัวเองแล้ว หากจะคิดตีตนออกห่างจากพระบิดา ก็คงจะไม่เดือดร้อน
แต่ท่านกลับตรงไปเฝ้าเฝ้า และทูลขออภัยพร้อมทั้งถวายทรัพย์สินคล้ายกับจะขอถ่ายโทษ เรื่องนี้
แสดงชัดเจนว่า ท่านเป็นผู้ม้กตัญญูกตเวทียอย่างเต็มเปี่ยม

อนึ่ง การที่ท่านชีวกไม่รับรางวัลอันมหาศาลจากพระเจ้าพิมพิสาร ก็อาจเกี่ยวกับการที่ท่านระลึกว่า
พระเจ้าพิมพิสารทรงเป็นพระราชบิดาของเจ้าอภัยราชกุมารท่านควรจะรักษาโดยไม่คิดค่าตอบแทน
ใด ๆ เพื่อเป็นการสนองพระคุณของเจ้าอภัยราชกุมารด้วย ยิ่งกว่านั้น เมื่อท่านรักษาโรคปวดศีรษะ

ของเศรษฐีสำเร็จ เศรษฐีก็จะยอมเป็นทาสทั้งครอบครัว ดังที่สัญญาไว้ แต่ท่านไม่รับตามนั้น ท่านกลับขอเพียงเงินหนึ่งแสนกหาปณะสำหรับตนเอง และอีกหนึ่งแสนกหาปณะถวายพระเจ้าพิมพิสาร ข้อนี้เป็นพยานว่าท่านระลึกถึงพระคุณของพระเจ้าพิมพิสารอยู่เสมอ และพยายามกระทำปฏิการะในทุกโอกาส

๒. ท่านชิวโกมารภัถ ในฐานะพุทธมามก

- เป็นผู้มีความศรัทธามาก

ท่านชิวโกได้แสดงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่เริ่มเป็นผู้มีฐานะขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านมีความเคารพบูชาในพระพุทธองค์อย่างสูงสุด ระลึกถึงพระองค์อยู่เสมอ อยากจะได้นั่งใกล้และฟังธรรมของพระองค์ท่านทุก ๆ วัน ดังนั้นเมื่อได้รับพระราชทาน “ผ้าสีเขียว” เป็นรางวัลพิเศษจากพระเจ้าจันทรปัชโชโตเมื่อทรงหายพิโรธแล้ว ก็ได้ตั้งใจเก็บรักษาไว้ถวายพระพุทธเจ้า ต่อมาก็ได้ตัดสินใจสร้างวัดขึ้นในสวนอัมพวัน ที่ได้รับพระราชทานจากพระเจ้าพิมพิสาร ถวายพระพุทธเจ้าเพื่อจะได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฟังธรรมบ่อย ๆ

หนึ่งในฐานะแพทย์ประจำพระองค์พระพุทธเจ้า ท่านชิวโกได้เอาใจใส่ดูแลรักษาสุขภาพของพระภิกษุและสามเณรโดยทั่วไปหมด มิได้จำกัดแต่พระพุทธองค์หรือพระสาวกผู้ใหญ่ ๆ ท่านเอาใจใส่รักษาพระ และห่างเหินคนใช้ธรรมดาฝ่ายคฤหัสถ์ จนถึงกับมีผู้อ้างว่า ผู้คนที่เป็นโรคต่าง ๆ จำนวนมากเข้าไปอุปสมบท เพื่อจะได้มีท่านชิวโกเป็นหมอรักษา เรื่องนี้จะเท็จจริงเพียงไรก็ไม่ทราบ แต่ถึงอย่างไรก็แสดงว่าท่านชิวโกมีความศรัทธาต่อพระพุทธเจ้าเท่านั้น แต่ศรัทธาทั้งพระรัตนตรัยที่เดียว คือรวมทั้งพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

- เป็นผู้กระทำประโยชน์พิเศษต่อพระพุทธศาสนา

นอกจากถวายเสนาสนะและดูแลรักษาสุขภาพของพระพุทธองค์และพระสาวกทั่วไป ท่านชิวโกยังได้ประกอบกิจการที่มีความสำคัญเป็นพิเศษหลายประการ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

๑. ได้รับความอาการหือเลือด ที่พระบาทพระพุทธเจ้า ซึ่งถูกสะเก็ดหินที่พระเทวทัตให้คนกลิ้ง เพื่อให้ทับพระองค์ ด้วยความสามารถของท่านชิวโก อาการนั้นได้หายหมดสิ้นเรียบร้อยภายในวันเดียว

๒. เมื่อได้รับผ้า “สีเขียว” เป็นรางวัลจากพระเจ้าจันทรปัชโชโต ก็ได้นำขึ้นถวายพระพุทธเจ้าที่อัมพวันนาราม และได้ถือโอกาสทูลขอให้ทรงอนุญาตให้พระภิกษุรับผ้าจากทายกทายิกามาทำจีวรได้ แทนที่จะใช้แต่ผ้าบังสุกุลดังที่ได้ปฏิบัติมาแต่ต้น

พระพุทธเจ้าได้ทรงอนุญาตตามที่ขอ พรของท่านชิวกข้อนี้สำคัญเพียงใด จะเห็นได้เมื่อนึกว่า ในปัจจุบันนี้จะหาผ้าบังสุกุลจริง ๆ (ที่ใช้ห่อศพมาแล้ว) ได้ที่ไหนบ้าง และจะมีพอเพียงกับจำนวนพระและเณรหรือไม่

๓. ครั้งหนึ่งท่านชิวกได้พิจารณาเห็นว่ากุลบุตรจำนวนมากเข้ามาอุปสมบท บางคนมีร่างกายทุพพลภาพพิการ หรือเป็นโรคเรื้อรังที่น่ารังเกียจ หรือรักษาไม่หาย หากปล่อยให้เข้ามาโดยอิสระ นานไปคณะสงฆ์จะมีแต่คนไม่สมประกอบเป็นอันตรายแก่พระศาสนา ท่านจึงได้กราบบังคมทูลพระพุทธเจ้า ขอให้ห้ามบวชสำหรับบุคคลที่เป็นโรคห้าประเภท คือ โรคเรื้อน ฝีคัณฑสูตร ชักลาก โรคมองคร่อ และลมบ้าหมู

พระพุทธองค์ทรงพิจารณาแล้วเห็นชอบด้วยเหตุผล จึงทรงอนุญาต ตั้งแต่นั้นมาก็มีการถามอันตรายอิทธิกรรมแก่ผู้ประสงค์จะบวช ตราบเท่าทุกวันนี้

การที่ท่านชิวกกราบทูลขอห้ามโรคห้าอย่างนั้น ก็เพราะเป็นโรคที่รักษาไม่หาย (โรคเรื้อน, โรคมองคร่อ, โรคลมบ้าหมู) หรือหายยากมาก (ฝีคัณฑสูตร, ชักลาก) และอาจติดต่อกันต่อไป ถ้ายอมให้บวช พวกที่เป็นโรคก็จะมัวแต่รักษาตัว ไม่ได้ปฏิบัติธรรม

อนึ่ง โรคเรื้อนเป็นโรคติดต่อรักษาไม่หาย (ในสมัยนั้น) และคนทั่วไปรังเกียจ ถ้ารับเข้ามาคณะสงฆ์ก็จะถูกรังเกียจไปด้วย

โรคมองคร่อ (หลอดลมโป่งพอง) มีไข้โรคติดต่อกิจจริง แต่ทำให้คนไข้ไออย่างรุนแรงเป็นระยะ ๆ โดยเฉพาะในตอนดึก และเข้ามิด การไอนี้จะขัดขวางการปฏิบัติภาวนาขอพระอื่น ๆ เพราะหนวกหู

โรคลมบ้าหมูนั้นแม้มีไข้โรคติดต่อกิจจริง แต่ผู้เป็นโรคอาจเกิดชักขึ้นมาเมื่อไรก็ได้ เช่น ขณะบิณฑบาต หรือขณะทำพิธีสงฆ์ ซึ่งจะเป็นเรื่องโกลาหลมาก โรคชักลากน่าเกลียดและรักษาหายยาก ทั้งติดต่อยากอีกด้วย ถ้าระมัดระวังไม่ดีโรคอาจขยายไปทั่วคณะโดยเร็ววัน เพราะติดต่อทางสบงจีวร เครื่องอัฐบริขาร หรือเสนาสนะ

โรคฝีคัณฑสูตร (ฝีรอบช่องทวารหนัก) นั้นเล่า ก็เป็นโรคเรื้อรังที่ทรมาณคนไข้มาก ทำให้มีเลือดมีหนองออกมาจากแผลตลอดเวลา และต้องมีคนคอยปรนนิบัติทำแผลให้ เพราะทำเองไม่ถนัด ผู้ที่เป็นโรคนี้ ย่อมเป็นที่รบกวนและที่รังเกียจของผู้อื่นอย่างมาก

การที่ในอุปสมบทวิธีของพระพุทธศาสนามีการห้ามบวช โดยอันตรายอิทธิกรรม ย่อมทำให้พระศาสนาบริสุทธิ์ผุดผ่องขึ้น ทั้งยังช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุทั่วไปด้วย ทั้งนี้เป็นผลแห่งสติปัญญาของท่านชิวก

๓. ท่านชีวกโกมารภัฏ ในฐานะข้าราชการ

- เป็นข้าราชการผู้ใหญ่ของบ้านเมือง

พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงตั้งท่านชีวกเป็นแพทย์หลวงประจำพระองค์ และมีหน้าที่สำคัญอื่น ๆ อีก ท่านชีวกได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสามารถ และเอาใจใส่ มีความดีความชอบมาก ในที่สุดได้เป็นเอกอัครมหาอำมาตย์ ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดสำหรับข้าราชการ นับว่าท่านได้มีความรับผิดชอบที่สำคัญยิ่งในบ้านเมือง

- ช่วยส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน

ความรู้ความสามารถของท่านชีวก ได้แพร่กระจายออกไปถึงประเทศใกล้เคียง พระเจ้าจันทปัชโชโต แห่งอุชเชนีนคร ต้องส่งทูตมาขอตัวไปรักษาโรคของพระองค์ ท่านชีวกได้รักษาให้หายโดยเร็ว อีกครั้งหนึ่งเศรษฐีใหญ่ผู้มีอิทธิพลในกรุงพาราณสีได้เดินทางไปขอยืมตัวท่านชีวกต่อพระเจ้าพิมพิสารเพื่อให้ไปรักษาลูก พระเจ้าพิมพิสารทรงอนุญาต แล้วท่านชีวกก็ได้รักษาให้หายขาดอย่างน่าพิศวง

ความสำเร็จทั้งสองรายนี้ นอกจากจะเป็นการเชิดชูพระเกียรติของพระเจ้าพิมพิสารว่าทรงมีหมอวิเศษอยู่ในราชสำนัก ยังเป็นการส่งเสริมสัมพันธไมตรีระหว่างมคอประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านด้วย นับว่าเป็นความดีความชอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของท่านชีวก

- ช่วยระงับเหตุจลาจล

เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูได้ครองราชย์แล้ว ได้หลงเชื่อพระเทวทัต ทรงทรมาณพระราชบิดาจนเสด็จสวรรคต ประชาชนมีความชิงเคียดโกรธแค้นจนใกล้จะเกิดการจลาจล ท่านชีวกมองเห็นอันตรายใหญ่หลวงแก่ชาติบ้านเมือง จึงได้ใช้สติปัญญาของท่านเกลี้ยกล่อมและชุ้ญพระเจ้าอชาตศัตรูจนทรงยินยอมไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดอัมพวัน

พระพุทธองค์ได้ทรงเทศนาโปรดจนพระเจ้าอชาตศัตรูเกิดศรัทธาปลาทะในพระธรรม และพระรัตนตรัย และทรงสารภาพความผิดที่ได้ปลงพระชนม์สมเด็จพระราชาบิดา พระพุทธเจ้าทรงแสดงโทษของปีตุฆาต แล้วทรงกำชับให้ระวังไม่ให้กระทำผิดร้ายแรงอีก

พระเจ้าอชาตศัตรูทรงแสดงพระองค์เป็นพุทธมามก และทรงปฏิบัติพระองค์อย่างถูกทางตั้งแต่นั้นมา เมื่อประชาชนรู้ได้ทราบข่าวเสด็จไปเฝ้าพระพุทธเจ้าและสารภาพผิด พร้อมทั้งทรงประกาศพระองค์เป็นพุทธมามก ก็คลายความโกรธแค้นและเลิกคิดที่จะทำการขับไล่พระเจ้าอชาตศัตรูออก

จากราชสมบัติ นับว่าท่านชีวิตได้สามารถป้องกันอันตรายอันใหญ่หลวง มิได้เกิดแก่พระราชวงศ์ และบ้านเมือง ด้วยสติปัญญาของท่าน

๔. ท่านชีวิตโกมารภัถ ในฐานะแพทย์

- เป็นนักศึกษาที่ยอดเยี่ยม

ท่านชีวิตได้ศึกษาแพทย์ด้วยความสมัครใจของท่านเอง แม้ว่าท่านต้องทำงานรับใช้พระอาจารย์เป็น ค่าศึกษาไปด้วยในระหว่างนั้น ท่านก็ศึกษาจบภายใน ๗ ปี แทนที่จะเป็น ๑๖ ปีเช่นคนอื่นๆ ท่านได้ พิสูจน์ความรอบรู้เรื่องสรรพคุณยา ด้วยการเสาะหาต้นไม้ และพบว่าทุก ๆ อย่างใช้เป็นยาได้ทั้งนั้น พระอาจารย์มีความพอใจในความสามารถของท่านมากจึงได้สอนวิชาพิเศษให้ ดังนั้นท่านจึงมีความรู้ความสามารถเหนือกว่าแพทย์คนอื่น ๆ ในสมัยเดียวกัน

สำหรับข้อที่ว่า ท่านชีวิตเดินทางไปถึงสี่วัน ไม่พบต้นไม้สักต้นเดียวที่ใช้เป็นยาไม่ได้ บางท่านอาจ สงสัยว่าเป็นการอ้างเกินความจริง แต่ตามความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ต้นไม้ทุกต้น (ที่มีสีเขียว) มี คลอโรฟิลล์ ซึ่งมีสรรพคุณในการดูดหรือทำลายกลืน

นอกจากนั้นพืชทุกอย่างมี เซลลูโลส และ เฮมิเซลลูโลส ซึ่งมีสรรพคุณดูดซับสารพิษ (เช่น ยาเขียว) และกระตุ้นการเคลื่อนไหวของลำไส้ (ใช้แก้อาการท้องผูก) ดังนั้นที่กล่าวว่า “ต้นไม้ทุกอย่างใช้เป็น ยาได้” จึงเป็นความจริง ไม่มีต้นไม้ใดเลยที่ใช้เป็นยาไม่ได้ มีแต่ว่าจะใช้หรือไม่เท่านั้น

- เป็นผู้สามารถพิเศษในการตั้งตำรับยาและปรุงยา

เพราะท่านชีวิตมีความรู้ยอดเยี่ยมในเรื่องสรรพคุณยา และเรื่องการรักษาโรค ท่านจึงสามารถ จัดทำให้เหมาะกับคนไข้แต่ละคน และโรคแต่ละโรค

ตามความรู้ในปัจจุบัน ยาที่พิสดารที่สุดที่กล่าวถึงในประวัติ คือ ยาถ่ายที่ถวายพระพุทธเจ้า ซึ่งมี กลีบบัวขาวควัผสมด้วยยาสำคัญ (ที่มีฤทธิ์ถ่าย) และใช้โดย “ดูดกลืน” เข้าทางจมูก ยา ๑ ห่อมียา ๑ กำมือ ทำให้ถ่าย ๑๐ ครั้ง ถวายไว้ ๓ ห่อ ให้ถ่ายติดต่อกัน ๓๐ ครั้งนี้ในตอนท้ายทำให้หยุดถ่ายโดย สรงน้ำอุ่น

เรื่องนี้ผู้ที่มิใช่แพทย์อาจมีความสงสัยหลายประการ ผู้เขียน(ซึ่งเป็นแพทย์) สงสัยแต่เฉพาะที่ว่า “ถ่าย ๑๐ ครั้ง” ด้วยยา ๑ ห่อ คือ สงสัยว่า “ถ่าย ๑ ครั้ง” หมายความว่าอะไร

ถ้าหมายความว่า “ถ่ายจนหมดในพักหนึ่ง ๆ” ถ่าย ๓๐ ครั้ง คงทำให้เพลียมากเท่า ๆ กับคนที่ เป็น บิดอย่างแรง เพราะฉะนั้นผู้เขียนใคร่แสดงความคิดเห็นว่า “ถ่าย ๑ ครั้ง” คงหมายความว่า “การ

อุจจาระออกมา ๑ ก้อน หรือ ๑ ตอน หรือ ๑ ชั๊ก” คือตรงกับกรบีบรูด ๑ ครั้งของลำไส้ ตามความเข้าใจนี้ “ยา ๑ ห่อทำให้ถ่าย ๑๐ ครั้ง” หมายความว่าทำให้เกิด “คลื่นบีบรูดของลำไส้ ๑๐ คลื่น มีอุจจาระถูกบีบออกมา ๑๐ ก้อน หรือ ๑๐ ตอน หรือ ๑๐ ชั๊ก” ผู้ที่มีความรู้ยอดเยี่ยมในเรื่องสรรพคุณยา เช่นเดียวกับท่านชีวก คงจะสามารถปรุ่ยาให้ทำให้เกิดผลดังกล่าวนี้ได้

สำหรับวิธีบริหาร(ใช้)ยาโดยการสูดดมเข้าไปในทางจมูก (เหมือนดมยาแก้หวัด) นั้นไม่มีอะไรสงสัย รู้กันอยู่ว่า สารระเหยบางอย่างอาจซึมผ่านเยื่อบุโพรงจมูกหรืออุ้งลมของปอดเข้าสู่กระแสเลือดแล้วไหลไปทั่วร่างกายได้ ข้อที่เป็นปัญหาคือ ท่านชีวกใช้อะไรเป็นตัวยาลำคั้ญที่ทำให้ถ่าย และซึมเข้าร่างกายโดยวิธีสูดดม

ผู้เขียนสารภาพว่า ไม่มีความรู้เรื่องนี้ แต่เชื่อว่าอาจเป็นไปได้ และคิดว่าคงจะเป็นยาที่กระตุ้นระบบประสาทเสรี (ซึ่งทำงานโดยเป็นอิสระต่อจิตใจ) ควบคุมการทำงานของลำไส้และอวัยวะอื่น ๆ ที่เดา เช่นนี้อาศัยข้อที่แสดงไว้ว่า

“วิธีทำให้หยุดถ่าย คือ การอาบน้ำอุ่น” น้ำอุ่นกระตุ้นผิวหนัง ย่อมกระตุ้นไปถึงระบบประสาทเสรี และในกรณีถ่ายยานี้ คงจะไปแก้ฤทธิ์ของยาถ่าย ทำให้การถ่ายหยุด

เรื่องยาถ่ายพิเศษนี้ เป็นพยานหลักฐานถึงความสามารถยอดเยี่ยมในเรื่องยาและการจัดตำรับยา และวิธีบริหารยา ซึ่งทำให้ท่านสามารถพลิกแพลงวิธีใช้ยาได้ตามความพอใจ

กรณีรักษาพระเจ้าจันทปชโชโต แสดงทั้งปัญญา และความรอบรู้ของท่านชีวก

พระเจ้าจันทปชโชโต ประชวรโรคเรื้อรังจนผอมเหลือง หมอในประเทศหมดความสามารถ ต้องเชิญท่านชีวกไปช่วย ท่านเห็นว่าต้องรักษาด้วยเนยเหลว แต่ขัดข้องเพราะพระเจ้าจันทปชโชโตไม่ยอมเสวยโดยเด็ดขาด ท่านชีวกใช้ความรู้ของท่านแปลงรูปเนยเสียนพระเจ้าจันทปชโชโตล้งเกตไม่ได้ เมื่อเสวยลงไปแล้วครั้งเดียว พระโรคของท่านก็หายสนิท

พระโรคนั้นในหนังสือ “กัตถุญตานุสรณ์ฯ” แสดงว่าเป็น “วัณโรค” ผู้เขียนเห็นว่าไม่ใช่ เพราะถ้าเป็นวัณโรคจริง คงจะไม่หายเพราะเสวยยาหนเดียว ผู้เขียนเข้าใจว่า พระเจ้าจันทปชโชโตคงประชวรเพราะขาดอาหารไขมัน เพราะท่านไม่โปรดและไม่ยอมเสวย ในไขมันมีสารบางอย่าง (กรดไขมัน) ซึ่งร่างกายจำเป็นต้องได้รับจากภายนอก (คือโดยทางอาหาร) พวกหมอลวงเมืองอุชเชนีรู้ไม่ถึงโรค เมื่อเห็นผอมเหลืองก็วินิจฉัยว่าเป็น “วัณโรค” จึงรักษาไม่หาย

แต่ท่านชีวกมีความรู้และชำนาญมากกว่า วินิจฉัยถูกต้องว่าประชวรเพราะขาดไขมัน จึงกำหนดจะรักษาด้วยเนยใส เมื่อพระเจ้าจันทปชโชโตเสวยเนยใสเข้าไปครั้งเดียว โรคก็หาย เพราะการรักษาตรงกับโรค

อุปสรรคสำคัญในการรักษา คือ คนไข้ไม่ยอมรับประทานอย่างเด็ดขาด ถ้าท่านชีวกลไม่มีความสามารถ ยอดเยี่ยมในการปรุงและแปลงลักษณะของยา การรักษาก็คงจะทำได้ การที่ท่านได้แปลงเนยใส ซึ่งเป็นของธรรมดาๆ ใครๆ ก็รู้จักดีให้มีลักษณะอย่างอื่น จนพระเจ้าจันทรพิชิตทอดพระเนตรดูไม่ออก ต้องนับว่าท่านชีวกลมีความสามารถในด้านนี้ยอดเยี่ยมจริง ๆ

พระเจ้าจันทรพิชิตเสวยเนยใสแปลงรูปเข้าไปแล้ว ยาถูกย่อย เนยใสคืนรูปพระเจ้าจันทรพิชิตจึงได้ทรงทราบความจริง ทรงพิโรธมาก จะให้จับท่านชีวกลไปประหาร แต่ท่านอาศัยปัญญาของท่าน เล็งเห็นเหตุการณ์ล่วงหน้า และใช้อุบายเอช้างเร็วของพระเจ้าจันทรพิชิตเองซึ่งหนีไปเสียไกลแล้ว พระเจ้าจันทรพิชิตส่งมหาดเล็กชื่อ “นายกาโก” ซึ่งเดินเร็วกว่าช้าง ติดตามไปทันทีใกล้ชายแดน แต่ก็ถูกอุบายของท่านชีวกลทำเอานอนแบ็บ ติดตามต่อไปไม่ไหว

ที่จริงท่านชีวกลจะขับช้างข้ามชายแดนไปเสียเลยก็ได้เพราะใกล้มากแล้ว แต่ท่านกลับหยุดพัก รับประทานอาหาร คอยจนนายกาโกตามไปทัน ผู้เขียนเดาว่า เพื่อจะให้นำเอาช้างกลับไป นายกาโกได้รับคำเตือนจากพระเจ้าจันทรพิชิตแล้ว ไม่ให้กินอาหารของท่านชีวกล เพราะเกรงจะถูกวางยา แต่ท่านชีวกลลอบให้นายกาโกกินมะขามป้อมซึ่งท่านล้วงจากย่ามออกมาให้ โดยนายกาโกไม่รู้ว่า ขณะที่ล้วงนั้นท่านได้เอาเล็บหยิกที่ผิวมะขามป้อม ให้อาซึ่งติดไว้ที่เล็บแทรกเข้าไปในเนื้อ พอนายกาโกกินเข้าไปประเดี๋ยวเดียวก็ถ่ายอุจจาระแบบท้องร่วงจนหมดแรงลงนอน ท่านชีวกลมอบช้างคืนไว้แก่นายกาโกแล้วเดินทางกลับกรุงราชคฤห์โดยปลอดภัย

เรื่องนี้แสดงทั้งปัญญา และความรู้ของท่านชีวกล ปัญญาท่านช่วยให้คาดการณ์ถูกต้องว่า นายกาโกคงไม่ยอมกินอาหารหรือน้ำเพราะเกรงจะถูกวางยา แต่นายกาโกเดินมาไกลย่อมกระหายน้ำ ท่านกลับห้ามไม่ให้ดื่มน้ำว่าจะทำให้ไม่สบาย (ซึ่งทำให้นายกาโกเห็นว่าท่านหวังดี เลยมืดความระวังตัว) แล้วก็ถูกวางยา

มะขามป้อมเหมาะที่สุด สำหรับการใช้ประโยชน์ในนี้ เพราะเป็นสิ่งที่รู้จักกันว่าแก้กระหายน้ำได้ดี นอกจากนี้ยังมีรสฝาดมาก ซึ่งช่วยกลบรสยาถ่ายที่หยิกเข้าไปในเนื้อ

ปัญหาที่ยังตอบไม่ได้ คือ ท่านใช้ยาอะไร ?

ยาที่แพทย์แผนปัจจุบันรู้จักว่าเป็นยาถ่ายแรงที่สุด คือ น้ำมันสลอด แต่จะต้องใช้ถึงสามหยด ซึ่งคงจะมากเกินไปที่จะใช้เล็บหยิกใส่เข้าไปในลูกมะขามป้อมได้ ทางที่จะเป็นไปได้มีสองทาง

ทางที่หนึ่ง คือ ท่านชีวกลมียาถ่ายของท่าน ซึ่งในปัจจุบันนี้ ไม่มีใครรู้จัก

ทางที่สอง คือ ท่านชีวกลได้ใช้ความรู้ของท่านทำให้น้ำมันสลอดข้นเข้าหลายเท่า จนกลายเป็นคล้ายขี้ผงและมีฤทธิ์แรงเพิ่มขึ้นจนปริมาณเท่าขี้เล็บ ก็ทำให้ถ่ายจนหมดแรง

- เป็นผู้รอบรู้เรื่องสรรพคุณยา และวิธีใช้ยา

ความสามารถของท่านซึ่งในด้านทั้งสองนี้ ปรากฏในประวัติเกี่ยวกับคนไข้อีกสามคน คือ การรักษาภริยาเศรษฐีเมืองสาเกต (คนไข้คนแรกของท่าน) การรักษาพระโรคจิตสี่ดวงของพระเจ้าพิมพิสาร และการรักษาโลหิตุปบาทของพระพุทธเจ้า ทั้งสามรายนี้ ท่านซึ่งกว้างยาครั้งเดียวโรคก็หาย แสดงว่าท่านใช้ยาถูกต้องกับโรค และใช้วิธีที่ให้ผลดีสมบูรณ์

ภริยาเศรษฐีเมืองสาเกตนั้น ปวดศีรษะมาถึง ๗ ปี ไม่มีใครรักษาหาย ท่านซึ่งเอาเนยใสเคี้ยวบนไฟจนเปลี่ยนรสและกลิ่น ผสมด้วยยาสำคัญแล้วให้คนไข้สูดเข้าทางจมูก “และอาเจียนออกมาทางปาก” รักษาครั้งเดียวหายขาด

พิจารณาตามเรื่อง ผู้เขียนคิดว่า ภริยาเศรษฐีเป็นโรคโพรงอากาศข้างจมูกอักเสบ (ไซนัสไอติส) ช่องระบายอากาศของโพรงตีบ อากาศถ่ายเทไม่ได้ หนองค้างอยู่ข้างในจึงปวดศีรษะรุนแรง ยาที่ท่านซึ่งให้คนไข้สูดเข้าไปคงจะละลายอยู่ในเนยใส อาศัยความสิ้นของไขมันผ่านช่องตีบเข้าไปได้ ยังผลให้ช่องขยายหนองออกมาได้ และเชื้อโรคถูกฆ่าตาย หนองไหลลงไปคอ คนไข้อาเจียนออกมา โรคก็หาย

แม้ในปัจจุบันนี้ การรักษาโรคไซนัสอักเสบก็ไม่ค่อยได้ผล เพราะยาไม่ผ่านเข้าไปในโพรงกระดูก ถ้าหากมีใครเอาวิธีของท่านซึ่งมาลองใช้ดูบ้าง อาจจะได้ผลดีกว่ากินยา หรือผ่าตัดก็ได้

โรคจิตสี่ดวงทวารหนัก เป็นโรคเรื้อรังรักษายาก สมัยนั้นนิยมวิธีศัลยกรรมตัดเอาออก (แล้วบางทีก็เป็นใหม่) หมอแบบเดิม โดยเฉพาะหมอจีน ใช้วิธีเอายาทาให้ “หัวฝ่อ” แล้วหลุดออกมา ซึ่งต้องทำหลายยก ท่านซึ่งรักษาพระเจ้าพิมพิสารโดยทายาหนเดียวก็หายสนิท ยาของท่านคงจะทำให้หัวริดสีดวงฝ่อแล้วแห้งหายเข้าไปในเนื้อโดยตรง คงไม่ใช่ชนิดกัดให้หัวหลุดออกมาอย่างที่หมอจีนนิยมใช้ เพราะอย่างหลังนี้ยังมีแผลเป็นซึ่งจะต้องรักษาอีกหลายวัน

เมื่อพระเทวทัตให้สมุณกลิ้งก้อนหินเพื่อให้ไปทับพระพุทธเจ้า จนสะเก็ดกระเด็นไปทำให้ข้อพระบาทห้อเลือด ท่านซึ่งรักษาโดยเอายาพอกแล้วพันผ้าทิ้งไว้หลายชั่วโมง ระหว่างนั้นท่านเข้าไปรักษาคนไข้ในนครราชคฤห์ ตั้งใจจะกลับไปแก้ผ้าพันแผลเอง แต่บังเอิญประตูเมืองปิด ออกไม่ได้ ต้องรอดด้วยความกระลึบกระส่ายตลอดคืน พอเข้ารับออกไปเผื่อก็ดพบว่าทุก ๆ อย่างเรียบร้อย เนื่องด้วยพระพุทธเจ้าทรงทราบด้วยญาณและให้พระอานนท์เอาผ้าออกเมื่อถึงเวลา ปรากฏว่าแผลหายเรียบร้อย

แพทย์แผนรักษาอาการห้อเลือดด้วยยาผสมสารเคมีซึ่งละลายก้อนเลือด ยังต้องใช้เวลาลือห้าวัน ยาของท่านซึ่งใช้เป็นเวลาชั่วโมง ๆ เท่านั้น

- เป็นผู้สามารถในการผ่าตัด

ในแง่ของวิชาการ การรักษาโรคของท่านซึ่งที่น่าทึ่งที่สุด คือ การเปิดกะโหลกศีรษะเศรษฐีเมืองราชคฤห์เพื่อรักษาอาการปวดศีรษะรุนแรงและเรื้อรัง ท่านได้พบ “หนอนสองตัว” อยู่ภายใต้กะโหลกศีรษะ จึงเอาออกเสียแล้วปิดกะโหลกไว้อย่างเดิม เศรษฐีก็หายเป็นปกติ

งานของท่านซึ่งที่กล่าวนี้เป็นคัลยกรรมสมอง ซึ่งเป็นการผ่าตัดชั้นยอด แม้ในปัจจุบันนักโบราณคดีพบบ่อยๆ ว่า กะโหลกศีรษะของคนสมัยก่อนมีรอยถูกเจาะรู และสันนิษฐานว่าเป็นผลของการรักษาโรคสมอง วิธีแบบนี้จึงไม่ใช่ของใหม่ แต่คงมีมานานแล้ว ดังนั้นเรื่องท่านซึ่งเปิดกะโหลกศีรษะคนไข้จึงเป็นไปได้

นอกจากนี้ในการขุดค้นทางโบราณคดีที่เมืองดักกิลิลา ได้พบเครื่องมือผ่าตัดอายุมากกว่าพันปี ซึ่งมีลักษณะบ่งไปทางเครื่องใช้สำหรับผ่าตัดกะโหลกศีรษะ แสดงว่าคัลยกรรมสมองอาจจะมีในประเทศอินเดียมาตั้งแต่สมัยของท่านซึ่ง หรือหลังจากนั้นไม่นาน ก็ได้

สำหรับ “หนอน” ภายในกะโหลกศีรษะของเศรษฐีนั้น คงไม่ใช่หนอนที่เกิดจากไขแมลงวัน เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นจะต้องมีแผลทะลุเข้าไปจากภายนอก แต่ไม่ปรากฏว่าเศรษฐีมีแผลที่ศีรษะ ดังนั้นน่าจะ เป็น “หนอนพยาธิ” มากกว่า

ตามความรู้ปัจจุบัน (โดยคำบอกเล่าของ ศาสตราจารย์ นายแพทย์แทน จงคุภชัชสิทธิ์ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล) ตัวพยาธิที่อาจเข้าไปอยู่ในกะโหลกศีรษะ หรือสมองนั้น มีอยู่หลายอย่าง รวมทั้ง “ตัวจิ๊ด”, แองจิโอสโตรงกีวัลล์, ซิสติเซอร์คัส และ ฟาสซิโอลา ตัวจิ๊ดนั้นไม่เคยปรากฏในประเทศอินเดีย (จำต้องเดาว่า ในสมัยพุทธกาลก็คงไม่มีเหมือนกัน) แองจิโอสโตรงกีวัลล์ และ ซิสติเซอร์คัส มีความสัมพันธ์กับหมูซึ่งในอินเดียมีน้อย ส่วน ฟาสซิโอลานั้น อยู่ในวัว ซึ่งมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ไข่ของมันออกมากับมูลวัว ซึ่งอาจไปปนเปื้อนผัก คนกินผักได้ไข่เข้าไปในลำไส้ ตัวอ่อนฟักออกมาแล้ว ไข่เข้าไปในหลอดเลือดและล่องลอยไปทั่วร่างกาย บางตัวอาจเข้าไปอยู่ในสมอง หรือภายในกะโหลกศีรษะได้

ผู้เขียนคิดว่า “หนอน” ที่ท่านซึ่งเอาออกมาจากกะโหลกศีรษะของเศรษฐีนั้น น่าจะเป็นตัวนี้มากกว่าอื่น เพราะในประเทศอินเดียนั้นวัวเพนพ่านไปทั่วทุกแห่ง ส่วนหมูนั้นค่อนข้างจะหายาก ชาวเมืองจึงมีโอกาสกินผักที่เปื้อนมูลวัวมากกว่าซี่หมู ดังนั้นหนอนพยาธิในกะโหลกศีรษะของเศรษฐีซึ่งท่านซึ่งเจาะกะโหลกเอาออกมาได้ จึงน่าจะเป็นพยาธิที่มาจากวัว คือ ฟาสซิโอลา เฮพาติคา หรือ ฟาสซิโอลา จิกันติคา

ตัวพยาธิที่เข้าไปอาศัยพักพิงอยู่ในร่างกายมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นตัวอะไร ย่อมอาศัยยังชีพอยู่ด้วยอาหาร และออกซิเจน ซึ่งไหลมากับเลือดของมนุษย์ผู้ให้ที่อาศัย

พยาธิบางอย่าง เช่น พยาธิปากขอ อาจกินเลือดของผู้ให้อาศัยเสียจนผู้นั้นเกิดอาการโลหิตจาง บางอย่าง เช่น ตัวดีด ก็เพียงแต่แย่งอาหาร ทำให้ผู้ให้อาศัยขาดอาหาร ผอมแห้งแรงน้อย สำหรับ หนอนฟาสซิโอลา สองตัวในศีรษะคนไข้มันไม่ได้แย่งอาหาร หรือทำลายเม็ดเลือดมากนัก แต่ไปแย่งเนื้อที่อันจำกัดภายในกะโหลกศีรษะ ทำให้สมองถูกเบียด จนเกิดอาการปวดศีรษะอย่างรุนแรง และไม่มีเวลาหายใจ จนกระทั่งท่านชีวกรหีบตัวพยาธิออกไป

สำหรับกรณีลูกเศรษฐี เมืองพาราณสี ที่เป็นโรคมีอาการผอมเหลืองแพทย์อื่นรักษาไม่หาย ท่านชีวกรวินิจฉัยว่าเป็นฝีในลำไส้ และรักษาโดยการผ่าตัด แล้วตัดเอาลำไส้ส่วนที่เป็นโรคออกทิ้งไป ส่วนที่เหลือเอาต่อกันเข้าอย่างเดิม ลูกเศรษฐีหายจากโรค และกลับมีร่างกายอ้วนท้วนเป็นปกติ

ข้อน่าสนใจในรายนี้มีอยู่สองประการ คือ ท่านชีวกรทำอะไร คนไข้จึงไม่รู้รู้สึกเจ็บปวดในขณะที่ผ่าตัดประการหนึ่ง กับ โรคที่ในลำไส้ คือโรคอะไร อีกประการหนึ่ง

สำหรับการตัดเอากล้ามเนื้อออกทิ้งเสียตอนหนึ่ง แล้วเอาส่วนที่เหลือมาต่อกันนั้นในสมัยนั้นนับว่าเป็นการผ่าตัดที่ไม่ยากนัก แต่ในสมัยนั้นอาจจะเป็นอย่างอื่น หมอทั้งเมืองพาราณสีจึงรักษาไม่ได้ (แต่การรักษาไม่ได้หรือไม่หายนั้น อาจเป็นเพราะวินิจฉัยไม่ถูก ส่วนท่านชีวกรวินิจฉัยได้ถูกต้อง จึงรักษาได้)

การที่ท่านชีวกรผ่าตัด เปิดหน้าท้องเอากล้ามเนื้อออกมาได้โดยสะดวก ท่านต้องมีวิธีทำให้คนไข้ไม่รู้รู้สึกเจ็บเสียก่อน ผู้เขียนคิดว่า วิธีที่น่าจะเป็นได้ที่สุด คือ การใช้ฝิ่น ซึ่งรู้จักกันมาตั้งแต่ “สมัยก่อนประวัติศาสตร์” (คือก่อนพุทธกาล) ไม่ต้องสงสัยว่าท่านชีวกรจะต้องมีความรู้เรื่องดีในเรื่องฝิ่น และสามารถเอามาใช้ทำให้คนไข้สิ้นความรู้สึกเจ็บปวด อีกวิธีหนึ่งที่ท่านอาจจะใช้ได้ คือ การสะกดจิต ซึ่งรู้จักกันมานานแล้ว

ท่านชีวกรเป็นลูกศิษย์ฤๅษี คงจะได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติทางจิตมาเป็นอย่างดีและมีความสามารถในการสะกดจิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อท่านเก่งทางการผ่าตัดด้วย ท่านย่อมจะต้องเตรียมตัวเรียนวิชานั้นไว้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติ อำนาจจิตของท่านอาจจะจะมีประโยชน์อย่างอื่นอีก ในการประกอบวิชาชีพของท่าน เช่น ให้เพ่งดูภายในร่างกาย แทนใช้เครื่องเอกซเรย์ในสมัยปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ท่านชีวกรจึงวินิจฉัยโรคได้แม่นยำ และรักษาได้ผลดีกว่าแพทย์คนอื่น ๆ

ที่ในลำไส้ของลูกชายเศรษฐีนั้น ผู้เขียนคิดอย่างตื้นๆ ว่าน่าจะเป็นจากวัณโรคมากกว่าอย่างอื่น วัณโรคลำไส้ ซึ่งมีกลายด้วยฝิ่นเรื้อรัง เป็นโรคที่แพร่หลายมากโรคหนึ่ง โดยเฉพาะในหมู่คนที่ดื่มสุรานั้น คือแม่ผู้มีเชื้อวัณโรค เชื้อออกมากับน้ำนม คนที่ดื่มสุราโดยไม่ได้ทำลายเชื้อเสียก่อน เชื้อวัณโรคก็เข้าไปถึงลำไส้ ยึดเป็นแหล่งที่พักพิงขยายพันธุ์ต่อไปจนกลายเป็นฝีขึ้น ชาวอินเดียดื่มสุรามานานแล้ว แต่การทำลายเชื้อในน้ำนมเพิ่งรู้จักกันเมื่อศตวรรษที่ผ่านมา สมัยพุทธกาลยังไม่มีความรู้เรื่องเชื้อจุลินทรีย์ และการทำลายเชื้อ เป็นการง่ายที่ลูกเศรษฐี (และคนใดคนหนึ่ง) จะได้รับเชื้อวัณโรคเข้าไปกับน้ำนม และเกิดเป็นฝีในลำไส้ขึ้น ผู้ที่เป็นโรคนี้อาจได้รับผลร้ายจากสองทางคือ จาก

พิษของเชื้อวัณโรค และจากการที่มีฝอยอยู่ในลำไส้ เพราะฉะนั้นลูกเศรษฐีจึงมีอาการผอมเหลืองเป็นสำคัญ เนื่องจากวัณโรคลำไส้มักจะมีแหล่งโรคที่อื่นอีกด้วย โดยเฉพาะที่ปอด ซึ่งต้องรักษาด้วยยา ท่านชีวกรอาจจะมียาวิเศษของท่าน ซึ่งสามารถรักษาวัณโรคในตำแหน่งอื่นให้หายไปด้วย ลูกเศรษฐีจึงกลับมีสุขภาพดีโดยรวดเร็ว

- เป็นผู้มีลักษณะของแพทย์ที่สมบูรณ์

การที่จะเป็นแพทย์ที่ดีเป็นเรื่องยากยิ่ง โดยเฉพาะที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้มีแพทย์จำนวนมากที่มีวิชาความรู้สูง มีความสามารถรักษาโรคได้ดี แต่ขาดคุณสมบัติของแพทย์แท้ ซึ่งข้อนี้ย่อมลบล้างความดีในส่วนอื่นๆ ให้เหลือน้อยไปเป็นอันมาก

ใครได้อ่านประวัติของท่านชีวกรแล้ว ย่อมจะเกิดความรู้สึกว่า ท่านช่างเป็นคนดีจริง ๆ ไม่ใช่เพียงแต่เป็นหมอก่งเท่านั้น ท่านมีศีล และมีธรรมะเต็มเปี่ยมอยู่ในจิตใจของท่าน ซึ่งทำให้การปฏิบัติของท่านทุกอย่าง อย่างเป็นไปในแง่ที่พึงนิยมนับถือทั้งนั้น ความจริงข้อนี้จะเห็นได้จากข้อสรุปต่อไป ซึ่งมีเหตุการณ์เป็นหลักฐานพยาน

(๑) ท่านเป็นผู้รู้สึกรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของคนไข้ ไม่ยอมรักษาใครจนแน่ใจว่ามีความรู้จริง ๆ (กรณีค้นหาต้นไม้ที่ไม่มีสรรพคุณเป็นยา)

(๒) ท่านไม่ถือโกรธคนไข้ แม้จะถูกขู่หรือเหยียดหยาม (กรณีภริยาเศรษฐีไล่ออกจากบ้าน แต่ท่านไม่ถือ กลับเสนอตัวซ้ำ จนได้รับการให้หายจากโรค)

(๓) ท่านตั้งใจช่วยคนไข้ แม้รู้ว่าตนเองอาจต้องเสียหาย หรือแม้ได้รับอันตราย (กรณีรักษาพระเจ้าจันทรพิไชยโต ยอมเสี่ยงภัย ไข้ยาซึ่งรู้ว่าคนไข้เกลียดอย่างยิ่ง)

(๔) ท่านเห็นคนไข้ทุกคนสำคัญ ตั้งใจรักษาทุกคน มิได้เลือกเอาใจใส่แต่เฉพาะคนที่ฐานะดี หรือมีความสำคัญ (กรณีกลับไปดูคนไข้ในเมืองราชคฤห์ ในเมื่อรักษาพระพุทธรูปเจ้ายังไม่เสร็จ แต่มีโอกาสปอจะไปได้)

(๕) ท่านไม่ทำอันตรายใคร แม้มีเหตุผลและมีโอกาสจะทำได้ง่าย (กรณีนายกาโกตามจับตัวท่าน จะเอาไปให้พระเจ้าจันทรพิไชยโตลงโทษ ท่านอาจวางยาให้ตายหรือทำร้ายตอนทีนอนหมดแรงอยู่ อย่างไม่มีทางสู้ แต่ท่านไม่ได้ทำ)

(๖) ท่านไม่รีดนาทาเร้นคนไข้ เรียกค่ารักษาแต่พอสมควรกับเหตุการณ์และฐานะของบุคคล (กรณีรักษาเศรษฐีกรุงราชคฤห์ ซึ่งสัญญาจะยอมตัวเป็นทาสพร้อมด้วยครอบครัว ท่านลดหย่อนให้ เอาเพียงเงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องเล็กน้อยสำหรับเศรษฐี)

(๗) ท่านมักให้ความรู้แก่คนไข้และญาติ ไปพร้อมกับให้การรักษา ซึ่งอาจมีประโยชน์สำหรับการปฏิบัติตัวต่อไปภายหลัง (กรณีผ่าตัดลูกชายเศรษฐีเมืองพาราณสี เสร็จแล้วยังอธิบายให้พวกญาติทราบความเป็นไปของโรค)

(๘) ท่านเพิ่งถึงจิตวิทยาของคนไข้ด้วย ไม่เพียงแต่ตั้งหน้ารักษาโรค (กรณีผ่ากะโหลกศีรษะเศรษฐีเมืองราชคฤห์ ท่านให้คนไข้เตรียมใจไว้ว่า จะต้องนอนตะแคงข้างขวา ๗ เดือน ตะแคงข้างซ้ายอีก ๗ เดือน และนอนหงาย ๗ เดือน แต่ที่จริงต้องนอนท่าละ ๗ วันเท่านั้น)

หากในปัจจุบันนี้ แพทย์ผู้ใดมีพฤติกรรมอย่างท่านซิวก ถึงแม้ว่าจะมีความสามารถในทางรักษาไม่เท่าเทียมท่าน แพทย์ผู้นั้นย่อมจะได้ชื่อว่าเป็น “แพทย์ที่ดี” และย่อมจะมีผู้คนเคารพนับถือไปทั่วบ้านทั่วเมือง เท่าที่ปรากฏอยู่ในความสังเกตของคนส่วนมาก แพทย์สมัยนี้มักจะเพิ่งถึงแต่เรื่องความรู้และแบบฉบับของฝรั่ง ผู้ที่ยึดแบบที่เคยสั่งสอนอบรมมาแต่เก่าก่อนนั้น หายากเต็มที เพราะถือว่า แบบอย่างนั้นๆ เป็นของโบราณ สมัยนี้ใช้ไม่ได้เสียแล้ว

- สรุป

ท่านซิวก หรืออาจารย์ซิวกโกมารภัด เป็นสัตบุรุษควรแก่การเคารพกราบไหว้ ท่านมิได้เป็นแต่เพียงแพทย์ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในสมัยของท่าน แต่ยังเป็นคนดีมีความกตัญญูกตเวที, มีสติ, มีปัญญา และมีศีลธรรม ท่านเป็นผู้เสียสละ จิตใจเปี่ยมไปด้วยจาคะ และปริจาคะ เมตตากรุณา

ความสำเร็จของท่านอยู่ที่ทำอะไรทำจริง, มีความเพียร, ใฝ่ใจและใฝ่ตรอง โดยมีความหวังดีต่อคนไข้ หรือต่อส่วนรวมเป็นหลัก

หากพิจารณาท่านในแง่ของคน ท่านก็เป็นคนที่หาได้ยาก มองในแง่ของข้าราชการ ท่านก็เป็นขุนนางที่จงรักภักดีเป็นเยี่ยม, ดูในแง่ของพุทธศาสนิกชน ท่านก็เป็นอุบาสกผู้ได้ทิ้งรอยไว้ชั่ววันรันดรในพระศาสนา, เพิ่งท่านในฐานะที่เป็นแพทย์ ท่านก็เป็นแพทย์ชั้นยอด ทั้งในด้านปฏิบัติและจริยธรรม ท่านเป็นอิรชนที่หาได้ยากยิ่ง

ดังนั้น จึงเป็นการสมควรยิ่งแล้ว ที่แพทย์ไทยเดิมนับหลายจะยกย่อง และเทิดทูนท่านว่าเป็นปรมาจารย์.

.....

ธรรมโอวาท สำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม

จากหนังสือ "ธรรมโอวาทสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม"

จัดพิมพ์โดย

ชุมนุมพุทธธรรมศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

เนื่องในโอกาสครบ ๔๐ ปี ชุมนุมพุทธธรรมศิริราช

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์, ศ.นพ.ประพนธ์ อารียามิตร, ศ.นพ.โรจน์ สุวรรณสุทธิ

.....

"ข้อที่น่าพิศวงเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาประการหนึ่งก็คือ โดยวิธีง่ายๆ ไม่ต้องอาศัยอุปกรณ์อันใดเลย ผู้ปฏิบัติสามารถบรรลุผลอย่างที่น่าวิทยาศาสตร์ไม่สามารถทำได้ แม้ด้วยอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่สุดและราคาแพงที่สุด

ที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ ความก้าวหน้าทางพระพุทธศาสนาทำให้ชีวิตง่ายและสงบ ส่วนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ทำให้ชีวิตยากและยุ่ง"

- โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์

คำนำ

โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ

คณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ตำราต่าง ๆ เกี่ยวกับการแพทย์มีอยู่เป็นอันมาก ใครอยากจะศึกษาก็หาได้โดยสะดวก ห้องสมุดเกี่ยวกับการแพทย์ของเรากำลังเจริญ ดึกที่จะเปิดใหม่ ชื่อ "หอสมุดศิริราช" ใหญ่โตกว้างขวาง จะเป็นเครื่องขีดขูโรงเรียนแพทย์ของเราเป็นอันมาก

แพทย์เรานั้นมีได้อยู่ได้เป็นสุขเพราะมีวิชาความรู้ทางแพทย์อย่างเดียว ถ้ามีธรรมะอยู่ในใจร่วมด้วย ก็จะมีความสุขสงบยิ่งกว่า มีแพทย์หลายคนที่มีความรู้ความสามารถมากทางการแพทย์ แต่ขาดธรรมะในใจ ไม่มีสัมมาวาจา อาจจะมีปรีชาไหวพริบก็ได้ ต่อธรรมาภิบาล บางคนคิดว่าตนมีความรู้ความสามารถ ไม่มีใครสู้ มือหังการแย่งความดูแลผู้ป่วยของคนอื่น โดยลำคณัผิผิดคิดว่าตนจะรักษาได้ดีกว่าเจ้าของไข้ บางคนมีความพยายาม เมื่อไม่ชอบใครแล้วต้องทำลายให้พินาศไป แพทย์เหล่านั้นย่อมไม่มีความสุขแม้ภายนอกจะรู้สึกยิ่งใหญ่ก็ตาม

แพทย์ที่สำเร็จปริญญาใหม่ๆ แม้จะได้เรียนธรรมะมาตั้งแต่ศีรษะเท่ากำปั้นมือ เมื่อไม่ได้อปฏิบัติให้ติดตัวเป็นนิสัยเสมอ ก็ล้ม เหมือนวิชาแพทย์ที่กำลังเต็มเปี่ยมอยู่เวลานี้ ถ้าไม่นำออกมาใช้และฝึกฝนอยู่เรื่อยๆ วิชาเวลาไม่ถึงเดือนก็จะล้มเสียมากกว่าครึ่ง

ตำราที่เกี่ยวข้องกับพุทธธรรมสำหรับแพทย์นั้นมีน้อย เล่มแรกที่ยังออกมาคือ หนังสือจรรยาแพทย์ ของท่านเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ที่แต่งไว้เมื่อ ร.ศ. ๑๒๗ และก็ใช้เป็นหนังสือจรรยาสำหรับสอนนักเรียนในโรงเรียนสามัญทั่วไปอยู่หลายสิบปี ผมรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่มีหนังสือพุทธธรรม สำหรับแพทย์และพยาบาลเกิดขึ้นอีก ๑ เล่ม ในยุคปรมาณู

ท่านผู้รวบรวมและเรียบเรียงทั้งสองคนเป็นผู้ที่ควรแก่การคารวะเป็นอย่างยิ่ง เพราะท่านทั้งสองได้ศึกษาพุทธธรรมจนมีความรู้แตกฉาน ท่านมิได้เป็นผู้รู้เท่านั้น แต่ท่านได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามที่ท่านรู้ซึ่งเป็นของประเสริฐสุด หนังสือฉบับนี้ไม่ควรมีคำนำ เพราะเมื่อท่านเห็นชื่อผู้เขียน คือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ก็เหมือนท่านเห็นวัสดุที่มีตราบอกว่า Made in Germany ท่านผู้เขียนคนที่สองคือ นายแพทย์ประพันธ์ อาริยมิตร ท่านผู้ที่มีความสะอาดและสงบมาก จึงมีผู้รู้จักน้อยในฐานะผู้ปฏิบัติธรรม

ท่านศาสตราจารย์อวย ได้รวบรวมข้อธรรมะไว้ ๔ หัวข้อใหญ่ คือ

๑. ธรรมะที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแพทย์และพยาบาลโดยตรง
๒. ธรรมะที่เกี่ยวข้องกับการสร้างตัว
๓. ธรรมะที่เกี่ยวข้องกับการรักษาตัว
๔. ธรรมะที่เกี่ยวข้องกับหมู่คณะ

นายแพทย์ประพันธ์ ได้อธิบายให้พวกเราฟังอย่างแจ่มแจ้ง ถึงความสำคัญของพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ อริยสังข์

หนังสือเล่มนี้ ควรเป็นคู่มือสำหรับนำไปเพื่อพินิจและปฏิบัติตาม ชั่วชีวิตของเรา

.....

หัวข้อพุทธธรรมสำหรับแพทย์และพยาบาล

ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

*****

สาธาณียกรสโมสรนักศึกษาแพทย์ศิริราช ขอให้ผู้เขียนรวบรวมหัวข้อธรรมะที่เห็นว่าเหมาะสมสำหรับแพทย์และพยาบาลตลอดจนนักศึกษา มาให้ตีพิมพ์ในหนังสือนี้ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจและเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้เขียนสนองคำขอร้องด้วยความเต็มใจ เพราะแน่ใจว่างานชิ้นนี้จักเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านซึ่งจะนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต แต่โดยที่รู้อยู่ว่าตัวยังเป็นเพียงนักศึกษาคนหนึ่งในเรื่องพระพุทธศาสนา จึงไม่ค่อยไว้วางใจตนเองนัก เมื่อรวบรวมตำราได้จนเป็นที่พอใจแล้ว ได้นำไปกราบเรียนปรึกษาเจ้าพระคุณพระศาสนโสภณ (สมณศักดิ์ในขณะนั้น ของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก) วัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งเป็นพระอาจารย์ที่เคารพนับถืออย่างยิ่งองค์หนึ่ง ท่านได้กรุณาตรวจทบทวนให้และแนะนำเพิ่มเติมอีกบางประการ ซึ่งนับว่าเป็นพระคุณอย่างสูง

ธรรมะของพระพุทธองค์เป็นลัจจะ คือความจริงแท้ ทรงภาษิตไว้สำหรับทุกคนเพื่อจะนำไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์ และใช้ได้ทุกกาลเวลา ไม่มีเก่าพ้นสมัย หัวข้อธรรมะที่รวบรวมมานี้มีใช้ได้ดีสำหรับแพทย์และพยาบาลเท่านั้น แต่ดีสำหรับทุกๆ คน ในทางกลับกัน แพทย์และพยาบาลก็ต้องใช้ธรรมะอื่นๆ ที่คนทั่วไปใช้ด้วย มิใช่จะใช้แต่ที่ปรากฏในบทความนี้ อย่างไรก็ตาม ธรรมะที่รวบรวมไว้ นี้ แพทย์และพยาบาลคงจะต้องใช้บ่อยมากกว่าคนอื่นๆ จึงควรเอาใจใส่เป็นพิเศษเพื่ออบรมให้เกิดคุณธรรมที่สำคัญๆ ขึ้นที่ตัวของตัวเอง

โดยที่ทั้งหน้ากระดาษและเวลามีจำกัดมาก ในบทความนี้จึงเขียนแต่หัวข้อธรรมกับคำขยายเพียงสั้นๆ เป็นการแนะนำให้รู้จักเท่านั้น ผู้ที่สนใจจะศึกษาให้ละเอียดตลอดไปควรอ่านหนังสือประเภท "ธรรมวิภาค" หรือ "ธรรมวิจย" ซึ่งมีจำหน่ายที่มหาจุฬาราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร

๑. ธรรมะที่เกี่ยวกับหน้าที่ของแพทย์และพยาบาลโดยตรง

พรหมวิหาร ธรรมเครื่องอาศัยของผู้เป็นใหญ่

- เมตตา ความรักใคร่, ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข
- กรุณา ความสงสาร, คิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์
- มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี, แม้การนั้นจะทำให้ตนกลับด้อย
- อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ยินดียินร้ายเมื่อผู้อื่นได้รับเคราะห์ ความมรวัชิต, โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาแล้วว่าเป็นผลกรรมของผู้อื่นเอง, ไม่มีทางช่วย

ธรรมเป็นโลกบาล ธรรมคุ้มครองโลก

- หิริ ความละอายแก่ใจไม่ทำผิดแม้ในที่ซึ่งไม่อาจมีใครพบเห็น
- โอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป, ไม่ทำกรรมชั่วเพราะกลัวผลร้ายที่จะตามมา

ธรรมอันทำให้งาม ธรรมก่อให้เกิดความนิยมเหนือรูปร่างหรืออาการณ์

- ชันติ ความอดทน, ต่อการรบกวนทางจิตใจและทางกาย
- โสรัจจะ ความสงบเสงี่ยม ไม่เห่อเหิมแม้จะอยู่ในฐานะสูงหรือได้ดีเกินหน้าผู้อื่น

๒. ธรรมะเกี่ยวกับการสร้างตัว

อภิวุฑฒิกัมมรรค มรรคมืองค์แปด, คือทางดำเนินไปสู่ความสำเร็จขั้นสูง

- สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ, คือ คิดเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม
- สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ, คือไม่โลภ ไม่พยาบาท ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- สัมมาวาจา ความเจรจาชอบ, คือเว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดล่อลวง เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ
- สัมมากัมมัณฑะ ความทำางานชอบ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติดิในกาม
- สัมมาอาชีวะ ความเลี้ยงชีวิตชอบ คือ เว้นจากการหากินในทางทุจริต
- สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ คือ เพียรป้องกันมิให้ความชั่วเกิดขึ้น เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรสร้างความดีให้เกิดขึ้น เพียรรักษาความดีที่มีอยู่แล้ว
- สัมมาสติ ความระลึกชอบ คือพิจารณาให้เห็นความเป็นจริงเกี่ยวกับร่างกาย ความรู้สึก ความทุกข์ความสุข และเรื่องราวต่างๆ
- สัมมาสมาธิ ความตั้งใจไว้ชอบ คือ มีจิตใจแน่วแน่และมั่นคงในการทำงาน ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์

อิทธิบาท ธรรมเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ ๔ อย่าง

- ฉันทะ ความพอใจในการทำงานของตนไม่เบื่อหน่าย
- วิริยะ ความเพียรเพื่อประกอบกรงานนั้นๆ ไม่ทอดถอย
- จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในการทำงาน ไม่ทอดทิ้ง
- วิมังสา ความหมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในการทำงาน ไม่หยุดนิ่ง

กุศลกรรมบถ ทางประกอบกรรมดี

- ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการฆ่าสัตว์
- อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้ให้
- กาเมสุมิถฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดิในกาม

- มุสาวาทา เวมณี เว้นจากการพูดเท็จ
- ปิสุณาวาจา เวมณี เว้นจากการพูดส่อเสียด
- ผรุสย วาจา เวมณี เว้นจากการพูดคำหยาบ
- ลัมผัสปลลาปา เวมณี เว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ
- อนภิขณา เว้นจากความโลภอยากได้ของผู้อื่น
- อพยาปาทา เว้นจากความพยายามบงร้ายผู้อื่น
- ลัมมาทัญญู มีความเห็นชอบตามคลองธรรม

ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ธรรมซึ่งให้ประโยชน์ในปัจจุบัน

- อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการประกอบอาชีพ ในการศึกษา และในการทำธุระหน้าที่
- อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา เช่น รักษาทรัพย์ที่หามาได้ รักษาการงานไม่ให้หัดกต่ำ เป็นต้น
- กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว
- สมนชีวิตา ความเลี้ยงชีวิตโดยควรแก่กำลังทรัพย์และฐานะ ไม่ให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือยเกินควร

วฑฺฒติ ธรรมเป็นเครื่องเจริญ

- ลัปปุริสังเสวะ การคบหาแต่ผู้ประพฤติดีด้วยกาย วาจา ใจ (ลัตบุรุษ)
- ลัทธัมมัสสวนะ ฟังคำสั่งสอนของผู้รู้ด้วยความเคารพ
- โยนิโสมนสิการ ตริตตรองให้รู้จักสิ่งดีสิ่งชั่วโดยวิธีที่ชอบ
- ธัมมานุธัมมปฏิบัติ กระทำการต่างๆ โดยสมควรแก่เหตุผล ตามที่ได้ตรองเห็นแล้ว

ลัปปุริสธรรม ธรรมของลัตบุรุษ

- ธัมมัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ ว่าอะไรเป็นเหตุของอะไร
- อัถถัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักผล ว่าอะไรเป็นผลของอะไร
- อัถตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักตน ว่าประพฤติเช่นไรจึงสมควรแก่ฐานะ
- มัตถัญญูตา ความเป็นผู้รู้ประมาณ ว่าแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีวิตเพียงไรจึงเป็นการสมควร
- กาลัญญูตา ความเป็นผู้รู้กาลเวลา ว่าเมื่อใดสมควรกระทำอะไร
- ปริลัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน ว่าจะต้องปฏิบัติแก่หมู่ใดเช่นไร
- ปุคคลปโรปรัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล ว่าคนไหนควรคบ คนไหนไม่ควรคบ

๓. ธรรมะเกี่ยวกับการรักษาตัว

สัมปรายิกัตถธรรม ธรรมให้ประโยชน์ภายนอก

- สัทธาสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา คือเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ เช่น เชื่อว่าทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น
- สीलสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยศีล คือรักษากาย วาจา เรียบร้อยดี ไม่ทำการล่วงละเมิดข้อห้าม
- จาคสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการบริจาคทาน คือแจกจ่ายโภคทรัพย์ เป็นการเฉลี่ยความสุขให้แก่ผู้อื่น
- ปัญญาสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยปัญญา คือรู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น

ธรรมว่าด้วยการใช้โภคทรัพย์โดยควร

- ใช้เลี้ยงตัว มารดาบิดา บุตร ภรรยา บ่าวไพร่ให้เป็นสุข
- ใช้เลี้ยงเพื่อนฝูงให้เป็นสุข
- ให้บำบัดอันตรายที่เกิดแต่เหตุต่างๆ
- ให้ทำพละ ๕ ประการ คือ ญาติพละ (สงเคราะห์ญาติ), อดิถิปละ (ต้อนรับแขก), ปุพฺพเปตพละ (ทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย), ราชพละ (ถวายเป็นหลวง เช่น เสวยภาษี), เทวตพละ (ทำบุญอุทิศให้เทวดา), บริจาคทานในสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติชอบ

อบายมุข เหตุแห่งความฉิบหายซึ่งพึงเว้น

การดื่มน้ำเมา มีโทษ ๖ ประการ

คือ เสียวทรัพย์, ก่อเหตุทะเลาะวิวาท, เป็นโรค, เลื่อมเกียรติเสียชื่อเสียง, ถูกตีเตียนทำให้หมดอายุ, ทอนกำลังปัญญา

การเที่ยวกลางคืน มีโทษ ๖ ประการ

คือ เชื่อว่าไม่รักษาตัว, เชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย, เชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ, เป็นที่ระแวงของคนอื่น, มักถูกใส่ความ, ได้รับความลำบากต่างๆ

การเที่ยวดูการละเล่น มีโทษตามสิ่งที่ไปดู

การเล่นการพนัน มีโทษ ๖ ประการ

คือ เมื่อชนะยอมก่อเวร, เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์, ทรัพย์ยอมฉิบหาย, ไม่มีผู้เชื่อถือ, เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน, ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

การคบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษตามบุคคลที่คบ

คือ นำให้เป็นนักเลงการพนัน, นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้, นำให้เป็นนักเลงสุรา, นำให้เป็นนักล่องลอยตัวของปลอม, นำให้เป็นนักล่องลอยซึ่งหน้า, นำให้เป็นคนหัวไม้

การเกียจคร้านทำงาน มีโทษ ๖ ประการ

คือ มักให้อ้างว่าหนาวนัก, หรือร้อนนัก, หรือเย็นแล้ว, หรือยังเข้าอยู่, หรือหิวนัก, หรือกระหายนัก, แล้วไม่ทำงาน

ทศก หน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อบุคคลอื่น

๑. ปรีถิมทิส คือ ทิศเบื้องหน้า ได้แก่บิดามารดา

บุตรพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ

- ทำนได้เลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ
- ทำกิจของท่าน
- ดำรงวงศ์สกุล
- ประพฤติตนให้สมควรเป็นทายาท
- เมื่อท่านล่วงลับ ทำบุญอุทิศให้ท่าน

๒. ทักขิมทิส คือ ทิศเบื้องขวา ได้แก่ครูอาจารย์

ศิษย์พึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ

- ด้วยลุกขึ้นยืนรับ
- ด้วยเข้าไปคอยยืนรับใช้
- ด้วยเชื่อฟัง
- ด้วยอุปัฏฐาก
- ด้วยการเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ

๓. ปัจฉิมทิส คือ ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ ภรรยาและบุตร

สามีพึงบำรุงภรรยาด้วยสถาน ๕ คือ

- ยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา
- ไม่ดูหมิ่น
- ไม่ประพฤติกว้างใจ
- มอบความเป็นใหญ่ในบ้านให้
- ให้เครื่องแต่งตัวโดยควร

มารดาบิดาพึงอนุเคราะห์บุตรด้วยสถาน ๕ คือ

- ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว
- สอนให้ตั้งอยู่ในความดี
- ให้ศึกษาศิลปวิทยา
- หาภรรยา(หรือสามี)ที่สมควรให้
- มอบทรัพย์ให้เมื่อถึงกาลอันควร

๔. อุตตรทิส คือ ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตร

กุลบุตรพึงบำรุงมิตรด้วยสถาน ๕ คือ

- ให้ปันสิ่งของ
- เจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะ
- ประพฤติการที่เป็นประโยชน์ให้
- วางตนเสมอ
- พุดตามความสัตย์จริง

มิตรที่ได้รับการบำรุงจะนี่ย่อมตอบแทนด้วยสถาน ๕ คือ

- ช่วยป้องกันเมื่อประมาท ทำความผิดพลาด
- ช่วยรักษาทรัพย์ให้
- ให้พึ่งพิงเมื่อมีภัย
- ไม่ทอดทิ้งในยามตกยาก
- นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติ

๕. เภฏฐิมทิส คือ ทิศเบื้องต่ำ ได้แก่ บ่าวไพร่

นายพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ

- จัดการงานให้โดยสมควรแก่กำลัง
- ให้อาหารและรางวัล
- รักษาพยาบาลในเวลาเจ็บไข้
- แจกของแปลกให้กิน
- ปลอຍให้ไปเที่ยวตามเวลาสมควร

๖. อุปรัมทิส คือ ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณพราหมณ์

กุลบุตรพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ

- ทำอะไรๆ ให้ด้วยเมตตา
- พุดอะไรๆ ด้วยความเมตตา
- คิดถึงด้วยเมตตา
- เชื้อเชิญให้เข้าบ้าน

- บำรุงด้วยเครื่องอุปโภคบริโภค

อภิณหปัจจเวกขณะ ธรรมอันพึงพิจารณาเนื่องๆ

๑. ควรพิจารณาทุกๆ วันว่า เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้
๒. ควรพิจารณาทุกๆ วันว่า เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้
๓. ควรพิจารณาทุกๆ วันว่า เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้
๔. ควรพิจารณาทุกๆ วันว่า (วันหนึ่ง, อาจเป็นวันนี้) เราจักต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น
๕. ควรพิจารณาทุกๆ วันว่า เรามีกรรมเป็นของตัวเอง, เรามีกรรมเป็นผู้ให้ผลของการกระทำของเรา, เราทำดีจักได้ดี, ทำชั่วจักได้ชั่ว
๖. กตัญญูทวเภาที่ ความเป็นผู้สำนึกในอุปการะที่มีผู้กระทำไว้แก่ตน แล้วกระทำตอบแทน

๔. ธรรมะเกี่ยวกับหมู่คณะ

สังคหวัตถุ คุณธรรมอันช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น

- ทาน การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้สมควรได้รับ
- ปิยวาจา การเจรจาด้วยวาจาที่อ่อนหวาน
- อัถลจรียา การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น
- สมานัตตตา การวางตนเสมอกับผู้อื่น, ไม่ถือตัว

สาราณียธรรม ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความนึกถึง

- การช่วยขวนขวายกิจการของเพื่อนด้วยเมตตา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
- การช่วยตักเตือนหรือแนะนำเพื่อนด้วยเมตตา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
- คอยคิดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนด้วยเมตตา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
- แบ่งปันสิ่งที่ตนได้ตนมีแก่เพื่อน ไม่หวงแหน
- ระวีงรักษากายกรรม วจีกรรม ให้มีคุณธรรมเสมอกับเพื่อน ไม่ประพฤติเป็นที่รังเกียจ
- มีความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน ไม่ทะเลาะวิวาทเพราะความเห็นแตกต่างกัน

อปปริหานียธรรม ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม นำมาซึ่งความเจริญของหมู่คณะ

- หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์
- เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจที่ต้องกระทำ
- ไม่บัญญัติสิ่งทีพระพุทธเจ้าไม่บัญญัติขึ้น ไม่ถอนสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้แล้ว
- ผู้ใดเป็นผู้ใหญ่เป็นประธานในหมู่คณะ เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เชื่อฟังถ้อยคำท่าน

- ไม่ลุ่มอำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้น
- ยินดีในที่สูงบงัด ไม่มัวลุ่มโดยไม่สมควร
- ตั้งใจอยู่ว่า เพื่อนซึ่งยังไม่มาสู่สำนัก ขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข

ธรรมะของพระพุทธเจ้ามีคุณลักษณะพิเศษ คือผู้กระทำตามย่อมได้รับผล, ไม่ว่าจะกระทำโดยเล็กน้อยหรือมากมายเพียงใด, ผู้ทำมาก, ย่อมได้ผลมาก หรือผลในขั้นสูง, ผู้ทำน้อย, ก็ได้ผลน้อย หรือในขั้นต่ำ, แต่ผลนั้นมีเสมอ

คนส่วนมากที่ไม่เห็นประโยชน์ของธรรมะ เป็นเพราะศึกษารู้แล้ว ไม่ได้ปฏิบัติ คือไม่ได้นำมาใช้หรือไม่ได้ประพฤติตาม หรือประพฤติด้วยความเห็นผิด หรือเข้าใจผิด เพราะฉะนั้น ผู้ใดอ่านหัวข้อธรรมะที่รวบรวมไว้แล้ว อยากให้เกิดประโยชน์จริงจัง ควรจะนำไปปฏิบัติด้วย ในขั้นต้นอาจเลือกให้เพียงบางข้อ เช่น ที่ทำได้ง่ายๆ จำไว้และตั้งใจประพฤติให้ตรงอยู่เสมอ ไม่ช้าจะเห็นผลดีที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเอง ขึ้นต่อไปจึงเพิ่มข้อปฏิบัติให้มากขึ้นและยากขึ้นเป็นลำดับ หากกระทำได้ เช่นนี้ จะได้ประโยชน์แท้จริง จะเห็นคุณของพระธรรม บังเกิดศรัทธาปสาทะ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ดำเนินชีวิตต่อไปในทางแห่งสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นทางที่จะให้มีความสุขและความสงบอย่างแท้จริง

*****

"ถ้าจิตใจของแพทย์เราถูกแผดเผาอยู่ด้วยความโลภอยากได้ จะเป็นทรัพย์ ตำแหน่ง หน้าที่การงาน เกียรติยศ ชื่อเสียง ฯลฯ ...สติปัญญาของผู้นั้น ก็จะถูกบดบังเสีย ด้วยความเดือดพล่านของความทุกข์... จะมีอาการเหมือนตคนรกทั้งเป็น ซึ่งเป็นที่น่าหวาดเสียว และเป็นอันตรายอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์เรา จะมีอะไรที่น่าอันตรายยิ่งไปกว่านี้อีกเล่า"

- โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประพันธ์ อารีย์มิตร

*****

ได้มีสิ่งต่างๆ งอกออกมาจากพุทธศาสนาที่แท้ยิ่งมากมาย จนหุ้มเนื้อแท้ของพุทธศาสนาเสียจนมองไม่เห็น..

ส่วนที่เป็นเนื้องอกออกมาจากพระพุทธศาสนาและถูกเรียกอย่างผิดคลุ้มๆ ไปด้วยว่า "พุทธศาสนา" จะเห็นได้จากตัวอย่างดังนี้ เช่น เครื่องราง, ของขลัง, พิธีรีตอง, รูปปั้น... ฯลฯ ถ้าเรายึดถือสิ่งซึ่งออกมาภายหลังเสียแล้วย่อมไม่ได้รับผลอันเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในที่มนุษย์ควรจะได้ ในการมีโอกาสเกิดมาเป็นมนุษย์ และพบพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นสิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง"

- โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประพันธ์ อารีย์มิตร

*****

"แต่ที่จริงนั้น ไม่มีใครเลยที่จะไม่มีทุกข์ ทุกคนล้อมรอบไปด้วยเหตุทุกข์ และถูกรุมอยู่ตลอดเวลา เว้นแต่ว่าส่วนมากหลงผิดไป และมัวเมาด้วยเครื่องพรางจนไม่รู้หรือไม่อาจสังเกตเห็นได้ว่า ภาวะนั้นๆ เป็นทุกข์"

- โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์

*****

"เมื่อรูป(ร่างกาย) เลือกไม่ได้, บังคับไม่ได้ แล้ว ยังเป็นไปเพื่ออาหารอีกเช่นนี้, จะยึดถือว่าเป็นของเราได้อย่างไร ถ้ายึด เราก็จะต้องเปลี่ยนแปลงแปรปรวนไปกับรูป เมื่อรูปเปลี่ยนแปลงแปรปรวน เมื่อรูปอาหารเราก็อาหารไปด้วย เกิดเป็นความเดือดร้อน ถ้าหากถือได้ตามที่ท่านสอน นึกเสียว่า รูปกายเป็นเพียงที่พึ่งที่อาศัย เมื่อเกิดการเสื่อมโทรมหรือวิการ ความวุ่นวายทางจิตก็จะมี หรือมี แต่น้อย"

- โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์

*****

"พระพุทธเจ้า พระองค์ผู้ตื่น และสว่างไสวด้วยพระปัญญาคุณ พระกรุณา และพระบริสุทธิ์คุณ จึงทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รอบรู้ในศาสตร์และศิลป์ทั้งปวง ไม่มีผิด ไม่มีพลาด ไม่มีผู้เสมอเหมือน ทั้งพระธรรมของพระองค์นั้นก็ป็นอกาลิโก ไม่มี ความจำกัดด้วยกาลเวลา เป็นสัจจะความจริงแท้ไม่ว่าในสมัยใด"

- โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์

*****

ชีวิตพระป่า

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

สัพพปาปสฺส อกรรมิ	การไม่ทำบาปทั้งปวง
กุสลสฺสุปสมฺปทา	การยังกุศลให้ถึงพร้อม
สจฺจิตฺตปริโยทปนํ	การชำระจิตให้บริสุทธิ์
เอตํ พุทฺธานสาสนํ	นี่คือคำสอนแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

พระภิกษุในพระพุทธศาสนาแบ่งออกได้เป็นสองฝ่าย ฝ่ายปริยัติมุ่งศึกษาโดยการท่องบ่นตำรา ส่วนมากอยู่ที่วัดในเมืองหรือหมู่บ้านเพื่อความสะดวกในการเสาะหาอาจารย์ จึงเรียกว่าพระฝ่ายคามวาสี คือพระบ้าน อีกฝ่ายหนึ่งมุ่งศึกษาโดยการกระทำและอยู่ตามป่าตามเขาที่สงบสงัดสะดวกต่อการปฏิบัติ จึงเรียกว่าพระฝ่ายอรัญวาสี คือพระป่า หรือพระธุดงค์มีภุมมฐาน ในหนังสือนี้ใช้ชื่อพระป่า เพราะสั้นและเข้าใจง่าย ตัวพระเองท่านก็ชอบชื่อนั้น เมื่อพระอาจารย์ฝัน อาจารย์แห่งวัดป่าอุดมสมพร (สกลนคร) ได้รับนิมนต์ไปเทศน์โปรดทายกทายิกาที่วัดบวรนิเวศวิหาร เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ ท่านได้ออกตัวว่า “อาตมาเป็นคนป่า เทศน์ไม่ดี” แต่พระอุโบสถในวันนั้นแน่นขนัดไปด้วยคนซึ่งตั้งใจไปฟังท่านทั้งนั้น และยังได้อารธนาให้ท่านเทศน์เช้าในวันหลังอีก คนนิยมฟังท่าน เพราะนอกจากท่านมีดีเป็นส่วนตัวแล้ว ท่านยังเทศน์ธรรมะป่าอีกด้วย เทศน์ของพระป่าไม่มีพิธีรีตอง มีแต่เนื้อล้วน ๆ และตรงจุดสุดขยด คือเทศน์เรื่องจิตและการอบรมจิตซึ่งนำไปสู่การหลุดพ้นโดยเฉพาะ

ในสมัยพุทธกาลพระทุกองค์คงเป็นพระป่า พระพุทธองค์เองก็ทรงเป็นพระป่า และได้ทรงกำชับสาวกของพระองค์ให้ออกไปสู่วิโคณไม้ คูหาหรือเรือนร้าง เพื่อปฏิบัติภาวนา ในสมัยนี้พระส่วนใหญ่เป็นฝ่ายปริยัติ พระปฏิบัติแท้ ๆ นั้นมีน้อยนับนิ้วหัวแม่มือ ทั้งนี้เข้าใจว่า เนื่องจากชีวิตของพระป่านั้นลำบากลำเค็ญ ยากที่คนทั่วไปจะทนได้ และอาจารย์ฝ่ายปฏิบัติที่ดีเท่านั้นหายาก ในสมัยห้าสิบปีหลังนี้ อาจารย์ที่ขึ้นชื่อลือชาที่สุดน่าจะได้แก่ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต แห่งสกลนคร ผู้ได้บำเพ็ญความเพียรในชั้นเอกจนบรรลุถึงธรรมชั้นสูงสุด ดั่งมีพยานหลักฐานปรากฏอยู่ คืออัฐิของท่านได้กลายเป็นพระธาตุ ดั่งที่มีบรรยายไว้ว่าเป็นลักษณะของพระอรหันตสาวก ศิษยานุศิษย์ได้นำมาประดิษฐานไว้ในพิพิธภัณฑ์บริวารที่วัดป่าสุทธาวาสในจังหวัดสกลนคร ก่อนมรณภาพ (พ.ศ. ๒๔๙๒) ท่านพระอาจารย์มั่นได้อบรมสั่งสอนลูกศิษย์ชั้นอาจารย์ไว้เป็นอันมาก ซึ่งได้สืบทอดระเบียบระบบและวิธีการของท่านมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อศิษย์หลายองค์ถึงแก่มรณภาพ อัฐิของท่านก็ได้แปรสภาพไปในทำนองเดียวกับของท่านพระอาจารย์มั่น ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้เร่งเร้าความศรัทธาของประชาชนในการปฏิบัติภุมมฐานเป็นอย่างยิ่ง เป็นเหตุแห่งการฟื้นฟูป่าและชักจูงให้มีผู้บวชเป็นพระป่าเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

ศิษย์เอกองค์หนึ่งที่ท่านพระอาจารย์มั่นไว้วางใจ คือท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ท่านผู้นี้บำเพ็ญบารมีในทางพระป่ามาตั้งแต่ต้นและได้รักษาข้อวัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตราบลิ้นชีวิต ตลอดเวลากว่าห้าสิบปี ท่านได้มีชีวิตอยู่แต่ในวัดป่าและได้จาริกไปในเขตแคว้นทุรกันดารต่างๆ แทบทั่วประเทศ คุณธรรมของท่านได้ปรากฏแก่คนทั้งหลายจนเป็นที่เลื่องลือไปทุกหนทุกแห่ง ไม่มีข้อสงสัยเลยที่ท่านเป็นพระป่าที่ยอดเยี่ยมองค์หนึ่งในสมัยนี้

ในโอกาสถวายเพลิงศพของท่านในเดือนมกราคม ๒๕๒๑ ผู้เขียนเห็นสมควรจะนำความเป็นอยู่ของพระป่ามาเผยแพร่เพื่อผู้ที่ยังไม่ทราบจะได้ทราบว่าความเป็นพระป่านั้นหมายความว่าอย่างไร และท่านพระอาจารย์ฝั้น ต้องผ่านภวการณ์ต่าง ๆ อย่างไรบ้างก่อนที่จะได้มาเป็น “ท่านอาจารย์ใหญ่” ดังที่พระป่าสายท่านพระอาจารย์มั่นได้ถวายสมญาไว้ ผู้เขียนอาศัยประสบการณ์ส่วนตัวจากการอยู่ใกล้ชิดกับพระกัมมัฏฐานในเวลาร่วมสี่สิบปี ประกอบกับคำบอกเล่าและประวัติของพระอาจารย์ผู้ใหญ่ ๆ หลายท่าน หวังว่าจะสามารถเสนอภาพที่ใกล้ความจริงได้ ถ้าหากมีข้อผิดพลาดประการใดขอความกรุณาให้ท่านผู้รู้โปรดแนะนำเพื่อแก้ไขในโอกาสต่อไป

การเข้าเป็นพระป่า

การเริ่มต้นชีวิตแบบพระป่าอาจทำได้สองวิธี วิธีที่หนึ่งบวชเป็นพระภิกษุเสียก่อนในที่อื่นแล้วขอไปพำนักในวัดป่า ถ้าท่านอาจารย์ใหญ่คือสมภารอนุญาต ก็ได้ตั้งต้นตามต้องการ โดยมากวัดที่มีชื่อเสียงดี ๆ นั้นจะเข้าวิธีนี้ยากมาก เพราะท่านอาจารย์ใหญ่จะต้องสอบสวนความประพฤติและประวัติเสียก่อน จนเป็นที่พอใจจึงอนุญาต ข้อสำคัญที่พิจารณา คือการปฏิบัติตามพระวินัยและอุบาสกที่เหมาะกับการเป็นพระป่า ท่านอาจารย์บางองค์เคร่งครัดมาก ถ้าสงสัยก็ไม่รับเสียเลย เพราะเกรงจะเข้าไปทำพระของท่านปั่นป่วนไปด้วย ผู้เขียนเคยเห็นและเคยทราบรายหนึ่ง มีฝรั่งบวชและจำพรรษาอยู่ในวัดใหญ่แห่งหนึ่งในกรุง เป็นเวลาหลายพรรษา จนท่านเจ้าอาวาสไว้วางใจมากเกิดอยากไปอยู่วัดป่าแห่งหนึ่งที่วินัยเคร่งครัด จึงขอจดหมายเจ้าอาวาสแนะนำไป ท่านอาจารย์วัดป่าพิจารณาแล้ว ไม่รับ ขอครั้งที่สองก็ไม่รับ ครั้งที่สามก็ไม่รับอีก พอดีท่านอาจารย์วัดป่าเข้ากรุงเทพฯ มาพักอยู่ที่วัดใหญ่ที่กล่าวถึง พระฝรั่งขอให้เจ้าอาวาสไปฝากด้วยตนเอง ท่านอาจารย์วัดป่าก็เลยต้องรับอย่างไม่เต็มใจ ปรากฏว่าพระรูปนั้นไปอยู่ได้ไม่นานก็หนีกลับ เพราะทนระเบียบของวัดไม่ไหว ผู้ใกล้ชิดกับท่านอาจารย์องค์นั้นเชื่อว่า ท่านคงพิจารณาเห็นล่วงหน้าแล้วว่าพระรูปนั้นไม่ดีจริง ท่านไม่อยากเสียเวลา จึงไม่รับตั้งแต่ต้น

อย่างไรก็ตาม วิธีนี้เป็นวิธีที่พระส่วนมากผ่านเข้าสู่วัดป่า คือบวชมาจากที่อื่น ทั้งนี้เพราะสมภารวัดป่าส่วนมากไม่ได้รับอนุญาตเป็นอุปัชฌาย์ ไม่ใช่เพราะท่านไม่สามารถ แต่เพราะท่านไม่สนใจ ท่านใฝ่ใจแต่จะอบรมลูกศิษย์ของท่าน พวกนี้จึงต้องบวชมาจากวัดอื่น แต่โดยมากมักไปขออนุญาตเสียก่อนเป็นการล่วงหน้าว่าบวชแล้วจะมาอยู่ด้วย..

วิธีที่สองที่จะเริ่มเข้าเป็นพระปาคือวิธี “ผ้าขาว” หรือหัดมาตั้งแต่เบื้องต้น วิธีนี้มีผู้ใช้มากเหมือนกัน โดยเฉพาะพวกชาวบ้านที่ยังไม่แน่ใจนักว่าจะทนชีวิตพระปาไหว หรือพวกเด็ก ๆ ที่อยากจะลองชีวิตในวัดดูบ้าง

“ผ้าขาว” หรือ “ปะขาว” คือผู้ปวารณาตัวเป็นอุบาสก ถือศีลแปดและอาศัยอยู่ในวัด ทำหน้าที่เป็นลูกศิษย์พระและฝึกการปฏิบัติไปด้วย ต้องทำหน้าที่ให้เรียบร้อยเป็นที่พอใจของสมภารหรืออาจารย์ที่เป็นผู้ปกครอง จึงจะได้รับอนุญาตให้บวช วิธีนี้ดีที่อาจารย์มีเวลาศึกษาสนใจคอยให้แน่ใจว่าจะเข้าพระปาได้ดีและถูกต้องจริง ๆ เสียก่อน บางคนเป็นผ้าขาวได้สองสามเดือนก็บวช บางคนเป็นอยู่นับปี บางคนที่ไม่ทันพอก็ต้องเป็นผ้าขาวอยู่จนพบผู้อุปัชฌาย์จัดการบวชให้ บางคนเริ่มด้วยเป็น “ผ้าขาวน้อย” ตั้งแต่อายุสิบหรือสิบเอ็ดขวบ พอรู้เรื่องวัดดีก็บวชเป็นเณร เมื่ออายุครบก็บวชพระ ท่านเหล่านี้มักจะมีอาการคล่องแคล่วเป็นพิเศษ ทั้งในการรับใช้พระอาจารย์และปฏิบัติภาวนา

เป็นที่น่าสังเกตว่าในวัดป่ามักไม่ค่อยมีลูกศิษย์พระ ทั้งนี้เพราะพวกลูกศิษย์ถือแค่ศีลห้า บางที่ยังไม่ค่อยครบ มักรบกวนการปฏิบัติของพระด้วยประการต่าง ๆ พระปาท่านจึงไม่ค่อยนิยม

การอยู่ - วัดป่า

วัดป่าเป็นคนละอย่างกับวัดบ้าน สำหรับผู้ที่เคยไปเป็นครั้งแรก ความรู้สึกที่กระทบจิตใจเมื่อเข้าเขตวัดป่าคือความร่มรื่น ซึ่งเกิดขึ้นจากต้นไม้ใหญ่ที่เป็นส่วนป่าในวัด มีวัดป่าน้อยแห่งที่ไม่มีป่าในวัด วัดเช่นนี้มองจากสายตาของนักธุรกิจก็มักมีภูมิลักษณ์ไม่เป็นที่น่าพอใจนัก

สิ่งกระทบใจประการที่สองคือความสะอาดและมีระเบียบ ถนนและทางเดินเตียนโล่ง ไม่มีกิ่งไม้ใบไม้ร่วงหล่นเกลื่อนกลาด ดังที่น่าจะเป็นเพราะมีต้นไม้อยู่โดยรอบ แม้กระทั่งส้วมซึ่งวัดที่ยากจนยังใช้แบบของชาวบ้าน ก็ยังรักษาความสะอาดได้ดี ในวัดที่ฐานะดี มีส้วมราดน้ำแบบทันสมัย ส้วมของบ้านในกรุงบางบ้านอาจจะสะอาดน้อยกว่าเสียด้วยซ้ำ

ความรู้สึกประการที่สามที่บังเกิดแก่ผู้ไปเยี่ยมคือความเงียบ บางเวลาเงียบจนกระทั่งใบไม้ตกก็ได้ยินเสียงดัง “ปึก” เสียงพูดคุยกันดัง ๆ เหมือนตามบ้านไม่มีโอกาสจะได้ยินเลย เวลาที่พระปาจะพูดคุยกันก็มีเวลาเตรียมใจกันก่อน เวลานั้นดึกมึนๆในตอนบ่าย และเวลาพร้อมกันปิดกวาดถนนหนทางและลานวัด ถ้าเห็นพระสองหรือสามองค์สนทนากันอยู่ ก็ฟังแต่ไกลไม่รู้เรื่องว่าท่านพูดอะไรกัน เพราะท่านพูดค่อยมาก พระตะโกนเรียกกันหรือคุยกันสนุกสนานเฮฮา เป็นเรื่องที่ไม่ได้พบเลย

เมื่อประมาณเจ็ดแปดปีมาแล้ว มีสตรีชาวต่างประเทศผู้หนึ่งเกิดสนใจอยากดูชีวิตของพระบ้านได้ขออนุญาตเป็นทางการเข้าไปพักอยู่ในวัดแห่งหนึ่งซึ่งมีชื่อเสียงมากในความเคร่งวินัย สตรีผู้นั้นไปอยู่ได้เจ็ดวัน ก็กลับและไปรายงานต่อพระเถระผู้ใหญ่และเจ้านายบางองค์ว่าวัดที่ไปดูมานั้นใช้ไม่ได้เลย

สมภารปกครองไม่ได้ ลูกวัดแตกความสามัคคีกันหมด แม้แต่เวลานั้นจันทันก็ไม่มีใครพูดจาอะไรกัน
ดังนั้นความดีก็กลายเป็นไม่ดีไป

ยกเว้นลักษณะเป็นป่า มีต้นไม้ร่มครึ้มซึ่งคล้าย ๆ กันทุกวัด วัดป่าแต่ละวัดก็มีภูมิประเทศและ
บริเวณแวดล้อมแปลก ๆ กันไป บางแห่งมีป่าล้อมรอบ มีที่ว่างเฉพาะบริเวณกุฏิ บางแห่งมีพื้นที่
คล้ายสวน เป็นที่ราบ มีแต่ต้นไม้ขนาดกลางขึ้นอยู่ทั่วไป บางวัดอยู่ที่เชิงเขา บางวัดอยู่บนไหล่เขา
บางวัดขึ้นไปถึงยอดเขา แต่ละวัดก็มีชื่อเสียงชื่อดังประจำ เช่น วัดอยู่ในที่ราบ ไปมาสะดวก แต่อากาศ
มักร้อนอบอ้าวและทึบ วัดอยู่บนเขา จะไปไหนแต่ละที่ก็ต้องเหนื่อยหอบ แต่มักจะอากาศดี ปลอด
โปร่งเย็นสบาย ชวนให้ปฏิบัติได้มาก

การที่พระภิกษุรูปใดจะเลือกอยู่วัดไหน เหตุผลสำคัญที่สุด คือ พระอาจารย์ของวัดนั้นจะต้องมี
ธรรมะสูง และมีอุปนิสัยถูกต้องกัน เชื่อว่าจะถ่ายทอดความรู้และแนะนำแก้ไขข้อปัญหาในการปฏิบัติได้
รองลงไปได้แก่ทำเลและลักษณะอื่นๆ ของวัดตลอดจนลมฟ้าอากาศ และอันดับที่สามได้แก่ลักษณะ
ของสหธรรมิก (พระร่วมศึกษาด้วยกัน) ซึ่งจะต้องไปด้วยกันได้ แม้วัดจะเป็นที่อยู่ที่ไม่ค่อยสบายนัก
แต่ถ้าอาจารย์ดีและสอนเก่ง ผู้หวังก้าวหน้าก็ยังพอทนได้ ถึงแม้วัดจะสวยงาม อากาศดี มีความ
สะดวกสบาย แต่ถ้าอาจารย์ไม่ถูกนิสัยกัน สอนกันไม่ได้ ก็ไม่มีใครยอมอยู่ ทั้งนี้เพราะพระป่านั้น
บวชเพื่อความหลุดพ้น ไม่ใช่เพื่ออยู่ไปวัน ๆ หนึ่ง จึงไม่มีใครยอมเสียเวลาถ้าเห็นว่าอยู่ไปก็ไม่ได้ผล

กฏีพระป่า

พระป้ามักไม่ค่อยเอาใจใส่กับที่อยู่อาศัย นอกเหนือไปจากขอให้บังแดดบังฝนและกันลม
หนาวได้พอสมควร แต่ก่อนนี้ เมื่อชาวกรุงเทพฯ ยังไม่ค่อยสนใจพระป่า กฏีส่วนมากเป็นของสร้าง
ขึ้นชั่วคราว มีพื้นเป็นไม้ฟาก (ไม้ไผ่ทุบแล้วแผ่ออก) หลังคาหญ้าหรือใบไม้ และเสาไม้กระบอกหรือ
เสาอย่างเสาเข็ม ฝาเป็นกระดาษเหนียวๆ กรุระหว่างตะแกรงสานด้วยไม้ไผ่ บานประตูหน้าต่างก็
แบบเดียวกับฝา เปิดโดยวิธีเลื่อนหรือค้ำ กฏีแบบนี้ในหน้าร้อนสบายดีเพราะลมเข้าได้ทุกทาง แต่ใน
หน้าฝนมักจะเปียกเพราะหลังคาหรือฝารั่ว ในหน้าหนาวเป็นเวลาที่เดือดร้อนที่สุด เพราะลมเย็น
เยือกไหลเข้ามาได้ทุกทาง จนแทบเหมือนอยู่กลางแจ้ง

ผู้เขียนเคยอาศัยกฏีแบบนี้ในฤดูร้อนปีหนึ่งที่จังหวัดอุดรฯ มีความพอใจว่าเย็นดี บังแดดคั่นหนึ่งฝน
ตกหนัก อากาศกลับเป็นหนาว ความเย็นเข้ามาได้ทั้งข้างบนข้างล่างและข้างๆ เสื้อผ้ามีไปเท่าไรเอา
มาใส่หมดก็ยังไม่หายหนาว ลงท้ายต้องจุดตะเกียงรั้วที่มีอยู่ ใช้เป็นเตาผิง คั่นนั้นต้องนั่งนกกเกือบทั้ง
คืน เพราะนอนลงมันหนาวทรมานไม่ไหว (เวลาอากาศหนาว ถ้าห่มผ้าแล้วนั่ง จะอุ่นกว่าลงนอน)

เมื่อมีผู้ศรัทธาสนับสนุนมากขึ้น กฏีของพระปาก็ค่อยๆ เปลี่ยนจากกฏีชั่วคราวเป็นถาวรหรือถาวร
ไม่ว่าจะเป็นประเภทไหน กฏีในวัดป่ามักจะมีลักษณะคล้ายๆ กัน ต่างกันแต่ขนาดและวัสดุก่อสร้าง
กฏีชั่วคราวมักจะเตี้ย ยกพื้นสูงจากพื้นดินประมาณ ๕๐ หรือ ๖๐ ซม. เพียงให้พ้นจากการรบกวน

ของลัตวี เช่น หนูหรืองู ถ้าเป็นกฏีถาวรมักจะทำได้ถุนสูงพอเข้าไปอาศัยนั่งหรือยืนได้ ตามธรรมดา มีห้องอยู่หนึ่งห้องเป็นที่นอนหรือนั่งภาวนาและเก็บสิ่งของ ขนาดเฉลี่ยประมาณ ๒ เมตรครึ่งสี่เหลี่ยม มีเฉลี่ยสำหรับนั่งพักหรือรับแขก ขนาดพอกับความต้องการ คือ ถ้าเป็นพระผู้ใหญ่ก็กว้างหน่อย ถ้าเป็นผู้เฒ่าก็แคบๆ ถ้าสร้างกว้างขวางก็เป็นภาระหนักในการรักษาความสะอาด เสียเวลาภาวนา และถ้ากว้างใหญ่มากก็ผิดพระวินัยอีกด้วย

สมัยนี้พวกศรัทธาที่ร่ำรวยไปสร้างกฏีถาวรถวายวัดป่าเสียมากมาย จนกฏีแบบเก่าแทบจะไม่มีเหลือให้ดู สมภารที่เคร่งครัดท่านไม่ยอมให้สร้างใหญ่โตหรือหรูหราเกินไป เพราะเกรงว่าจะทำให้พระคุ่นกับความสบายแบบชาวบ้าน จนติดสุข ไม่อยากออกไปทนความลำบากในการเดินธุดงค์ ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของพระป่า

โดยทั่วไปภายในกฏีมักจะมีแต่กมลพร้อมด้วยมุ้งกมล เพื่อปูนอน เครื่องอัฐบริขาร ผ้าท่มนอน จีวร ตะเกียงหรือเทียนไข และหนังสือ ที่ห้วนนอนอาจมีหิ้งพระตั้งรูปพระอาจารย์ต่างๆ ของจำเป็นที่ต้องมีคือขวดน้ำและถ้วยน้ำ ของมีค่าสำหรับขโมยไม่มีอะไร เพราะฉะนั้นจึงไม่มีชาวพระป่าถูกจับหรือปล้นเช่นพระในเมืองซึ่งถูกทำร้ายหรือฆ่าตาย เพราะผ้าฝืนข้อห้ามของพระพุทธเจ้าที่ไม่ให้สะสมสมบัติใดๆ

กฏีแต่ละหลังผู้อาศัยอยู่ต้องระวังรักษาเองให้สะอาดทั้งในกฏีและบริเวณ บนกฏีสิ่งของต่างๆ ต้องวางไว้เป็นที่และมีระเบียบ สมภารที่เอาใจใส่มักจะแอบเดินไปดูบ่อยๆ และในเวลาต่างๆ กัน เพื่อให้มีการปฏิบัติแบบฝึกซีโรยหน้า

พวกศรัทธาที่ร่ำรวยพยายามอยู่เสมอที่จะทำบุญกับพระป่าโดยเชื่อว่าได้กุศลแรง เพราะท่านเคร่งทั้งวินัยและการปฏิบัติ แต่บางทีความศรัทธาของท่านเหล่านั้นก็ทำให้พระต้องลำบาก นอกจากสร้างกฏีให้พระอยู่สบายแล้วยังพยายามให้ความสะดวกต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น กระแสไฟฟ้า พัดลม แม้กระทั่งตู้เย็น บางวัดยอมรับความก้าวหน้าเหล่านั้นโดยดุษณี ทำให้คนเก่าๆ คิดเป็นห่วงว่าพระป่าจะกลายเป็นพระบ้านไปเสียหมด แต่ก็ยังมีวัดที่รักษาสภาพวัดป่าไว้ได้ด้วยดี

ผู้เขียนรู้เรื่องวัดๆ หนึ่งในจังหวัดอุดรฯ ซึ่งต้องอาศัยใช้น้ำบ่อ ทุกๆ วันพระต้องตักน้ำขึ้นมาใส่ปี๊บบรรทุกรถเข็นไปใส่ตุ่มตามกฏีต่างๆ เป็นงานหนักมาก ศรัทธาคนหนึ่งจึงขอถวายเครื่องสูบน้ำพร้อมด้วยถังส่งน้ำและท่อประปา แต่ท่านสมภารไม่รับ บอกว่าจะทำให้พระเณรสบายมากไป เลยลืมนึกถึงความทุกข์ซึ่งเป็นเหตุกระตุ้นให้ปฏิบัติกัมมัฏฐาน ที่วัดเดียวกันมีผู้จะถวายเงินต่อไฟฟ้าของทางการเข้าไปให้ ท่านก็ไม่รับ บอกว่าพระป่าใช้ตะเกียงหรือเทียนไขก็สว่างพอแล้ว เพราะไม่ต้องอ่านเขียนอะไร พอค่ำลงก็เข้าที่ภาวนา ที่วัดนี้หนังสือพิมพ์ท่านก็ไม่ให้พระอ่าน วิทยูไม่ให้อ่าน แต่ก็ยังมีคนแย่งกันไปอยู่กับท่าน รวมทั้งชาวต่างประเทศ

พวกเขาที่เคยเห็นแต่วัดที่กรุงรังไรระเปียบ เมื่อได้ไปเยี่ยมวัดป่าเป็นครั้งแรกก็ต้องอุทานว่า นี่ท่านทำอะไรวัดจึงสะอาดฉะฉานนี้ ทั้ง ๆ ที่มีต้นไม้เต็มไปทุกแห่ง ทางเดินของท่านแทบไม่มีใบไม้ล้มก็สะอาด ศาลาก็สะอาด สะอาดไปหมดทุกแห่ง คำตอบคือพระป่าท่านปฏิบัติตามวินัย ท่านต้องรักษาเสนาสนะ (ที่อยู่) และบริเวณให้สะอาด ทุกๆ เช้าตั้งแต่ยังไม่สว่าง พอท่านเลิกนั่งสมาธิในตอนเช้า ท่านก็ปิดกวาดกุฏิ พอสาวยๆ ก็ช่วยกันกวาดกุศลาการเปรียญ การถูพื้นของท่านเป็นการ "ถูเถ" จริงๆ ไม่ใช่เพียงเอาผ้ามาลูบๆ ท่านใช้ลูกมะพร้าวทุยตัดครึ่งแทนแปรง และโก้งโค้งถูกันอย่างเอาเป็นเอาตาย ถ้าสมภารยังหนุ่มท่านก็ร่วมถูด้วย ดังนั้นพื้นศาลาของวัดป่าส่วนมากจึงเป็นตัวอย่างของความสะอาด และเป็นเครื่องวัดความสามัคคีและวินัย บางแห่งพื้นเป็นมันจนลื่น ใครเดินไม่ระวังต้องหกล้มกันกระแทก

ทุกๆ วัน เวลาบ่าย ๑๕ ถึง ๑๖ นาฬิกา เป็นเวลากวาดของวัดป่าส่วนมาก พอได้เวลาพระแต่ละรูปก็ลงมือกวาดด้วยไม้กวาดไม้ไผ่ด้ามยาวๆ ออกจากกุฏิของตนมุ่งไปสมทบพบกันที่ศาลาใหญ่ ตามธรรมดาท่านสมภารก็กวาดด้วย จะมียกเว้นก็แต่ผู้อาพาเท่านั้น งานกวาดนี้เปลืองแรงมาก เพราะไม้กวาดหนักและด้ามยาว กว่าจะเสร็จก็เหงื่อท่วมตัว เป็นการออกกำลังที่ดียิ่ง พระป่าท่านเดินจงกรมเดินบิณฑบาตทุกวัน กุศลาทุกวัน และกวาดวัดทุกวัน ท่านจึงแข็งแรงและสุขภาพดี

ประชาติปไตย และสังคมนิยมแบบพุทธ

พระพุทธศาสนาเป็นตัวอย่างของประชาติปไตยและสังคมนิยม ตั้งแต่เริ่มเข้ามาบวชเป็นสมาชิกของวัด ก็ต้องผ่านการลงมติของคณะสงฆ์เสียก่อน ของต่างๆ ที่มีผู้ถวายแก่วัดยอมเป็นของกลาง ใครจะเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวไม่ได้ ทุกคนมีส่วนร่วมที่จะได้รับประโยชน์จากของสงฆ์ ถ้ามีการพิพาทกัน ก็ต้องตั้งกรรมการพิจารณา เหล่านี้เป็นตัวอย่างของประชาติปไตยและสังคมนิยม แต่เป็นแบบพุทธ คือ เป็นการสมัครใจ ไม่บังคับ ถ้าไม่พอใจก็ไปที่อื่นเสีย แล้วก็ยังมีคารวะ มีอาวุโส มีบารมี มีกรรม มีวิบาก ไม่ใช่ทุกคนเท่ากันหมด

ในวัดป่าท่านใช้ระบบนี้อย่างเคร่งครัด มีลาภสิ่งใดมาสู่วัด สมภารเป็นผู้สั่งให้แจกจ่าย หรือให้เก็บสะสมไว้ พระรูปใดขาดแคลน พระรูปนั้นได้รับก่อนหรือมากกว่า เครื่องอุปโภคบริโภคหรือปัจจัยก็ขึ้นอยู่กับระบบเดียวกัน อาหารที่บิณฑบาตมาได้ เอามาเทรวมกันก่อน แล้วจึงแจกไปให้ทั่วกัน ผ้าที่ได้มาจากผ้าป่าหรือกฐิน เก็บเข้าไว้เป็นกองกลาง พระรูปใดมีจีวรเก่าและชำรุดมากแล้ว สมภารเป็นผู้สั่งจ่ายให้ตามความจำเป็น ปัจจัยที่มีผู้มาถวายวัดเข้าบัญชีของวัด ปัจจัยที่เขามาถวายเฉพาะตัวเข้าบัญชีเฉพาะตัวผู้นั้นๆ ดังนั้นวัดใดมีพระที่มีผู้เคารพนับถือมาก พระในวัดนั้นก็พลอยได้รับประโยชน์ไปทั่วกัน

วัดที่ท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจารย์โร ท่านเคยจำพรรษาและดูแลอยู่ มีวัดป่าอุดมสมพร สำนักสงฆ์ถ้าขาม และวัดป่าภูธรพิทักษ์ ทุกวัดมีมติเป็นกองกลางซึ่งตั้งขึ้นด้วยปัจจัยที่มีผู้มาถวายในโอกาสต่าง ๆ ท่านอาจารย์พิจารณาว่าเป็นเงินถวายสงฆ์ ท่านก็ให้ขึ้นบัญชีเป็นของวัด เอาไว้ใช้ประโยชน์บำรุงวัด

และบำรุงพระภิกษุในวัด แต่ละวัดมีนิธิเป็นมูลค่านับแสนๆ บาท ส่วนปัจจัยที่มีผู้ศรัทธาทานทาน เป็นส่วนตัว ทานก็ให้ขึ้นอีกบัญชีหนึ่ง สำหรับท่านจะได้สั่งจ่ายเพื่อการกุศลหรือสาธารณประโยชน์ ต่างๆ เช่น ช่วยวัดที่ขาดแคลน สร้างตึกคนไข้ สร้างโรงพยาบาล ทำถนน ทำเขื่อนเป็นต้น วัดป่าที่มี พระภิกษุมากพอสมควรย่อมมีพระทำหน้าที่เป็นพัสดุ เก็บรักษาเข้าของต่างๆ ที่มีผู้ถวาย เพื่อความ สะดวกในการแจกจ่ายแก่ภิกษุผู้มีความขาดแคลนต่อไป

เพราะประชาติปโตยและสังคมนิยมแบบนี้ พระในวัดป่าไม่ต้องเป็นห่วงเรื่องจีวร อาหารหรือปัจจัย トラบไต่ที่พระอื่นๆ มี เราก็ดึงด้วย พระป่ามีความสามัคคีเพราะรู้ว่าจะต้องร่วมกันร่วมอยู่ แบ่ง กันกินแบ่งกันใช้ เพราะฉะนั้นถ้าพระรูปใดปฏิบัติผิดระเบียบวินัย ก็จะต้องถูกตักเตือน ถ้ายังไม่ฟังก็ จะต้องถูกตั้งกองรังเกียจ พระป่าไม่ค่อยยอมอดทนต่อพระที่ทำผิดเพราะไม่ละอาย เพราะถ้าขึ้น ปล่อยไป วัดจะเสียชื่อแล้วก็จะเดือดร้อนไปด้วยกันทุกคน

การขบฉัน

ผู้เขียนเคยได้ยินพระบ้านบางรูปแสดงคิดว่าเป็นพระต้องกินอย่างเสื่อ คือเวลาน้อยก็ต้อง ทนหิว ถึงเวลาเมื่อมากก็ต้องกินให้เต็มที่ พระป่าท่านมีคติอีกอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะวันไหน ลากจะมากน้อย เท่าใด ต้องฉันน้อยเอาไว้ แม้จะมีอาหารล้นเหลือก็ไม่ยอมฉันจนอึดอัด เพราะถ้าทำเช่นนั้นจะวง ภาวนาไม่ได้ ข้อนี้เป็นเรื่องของธรรมชาติ ถ้ามีอาหารมากในกระเพาะและลำไส้ เสียดจะขึ้นไปเลี้ยง ที่นั่นมาก สมองจะมีเสียดน้อย ทำให้เกิดอาการง่วงและซึม เพราะฉะนั้นอาหารจึงเป็นศัตรูของการ เจริญภาวนา พระป่าจะถือหลักฉันน้อยเป็นประจำ ยิ่งในระหว่างที่เริ่มความเพียร เช่นระหว่าง พรรษา ยิ่งฉันน้อยลงไปอีก บางองค์ไม่ฉันเสียหลายๆ วัน ท่านว่าจิตโปร่งและภาวนาได้ดีขึ้น เป็น เรื่องธรรมดาสำหรับวัดป่าที่มีพระอดอาหารพร้อมๆ กันหลายๆ องค์ บางองค์สามวันเจ็ดวัน บาง องค์อดสองสามสัปดาห์ก็มี

อย่างไรก็ตาม การอดอาหารอาจไม่เหมาะสำหรับบางคน อย่างเช่นท่านพระอาจารย์มั่น ท่านพบว่า อดแล้วกลับปฏิบัติไม่ได้ ท่านจึงเลิกอด และไม่คาดคั้นลูกศิษย์องค์ใดให้อด ปล่อยให้ลองดูเองว่าอด ดีหรือไม่อดดี แต่ท่านเป็นนักค้นคว้าทดลอง ในเรื่องอาหารก็เหมือนกัน ครั้งหนึ่งเมื่ออยู่บนถ้ำขาม ท่านไม่ฉันอาหารอื่นฉันแต่หน่อไม้สดต้มจิ้มน้ำปลา ฉันอยู่หลายเดือนและสบายดี

นอกจากระวางตัวไม่ฉันมาก พระป่าท่านยังระวางไม่ให้ติตรสอาหารด้วยโดยการหลีกเลี่ยงอาหารที่ อร่อย ทั้งนี้เพราะเกรงว่าจะ “ติดสุข” ในเวลาฉันต้องพิจารณาตามแบบที่พระพุทธเจ้าสอน พุดง่าย ๆ ว่ากินเพื่ออยู่ เพราะฉะนั้นท่านจึงเสียบลงระหว่างฉัน ไม่สนทนาพาทีอะไรกัน เพราะท่านต้อง พังเสียงที่อาหารไปด้วย

วัดป่าในสายท่านพระอาจารย์มั่นมีระเบียบเกี่ยวกับการฉันเป็นอย่างเดียวกัน คือฉันมื้อเดียวในตอน สาย ฉันอาหารที่ได้จากบิณฑบาตและฉันในบาตร มีเฉพาะน้ำและสิ่งที่ใช้ดื่มเท่านั้น ที่เอาใส่ถ้วยไว้

นอกบาตรได้ เพราะฉะนั้นพระป่าต้องออกบิณฑบาตทุกวัน นอกจากอาพาธหรือเดินไม่ได้ ตาม
ธรรมดาวัดป่าต้องอยู่ห่างหมู่บ้านเพื่อให้พ้นจากการรบกวนจากคน สัตว์และเสียง แต่ต้องไม่ไกล
เกินไปจนเดินไปบิณฑบาตไม่ไหว โดยมากเว้นระยะห่างจากหมู่บ้านประมาณสองถึงสามกิโลเมตร
ซึ่งพอจะเดินไปกลับได้ภายในหนึ่งชั่วโมงครึ่ง

ตามปกติออกจากวัดประมาณ ๖ น. เศษ หลังจากทำความสะอาดตอนเช้าเสร็จ ก่อนจะออกต้องจัด
บาตรให้พร้อมโดยผูกมัดบาตรให้แน่นและเรียบร้อย พระป่าท่านสะพายบาตรเวลาไป
บิณฑบาต เพราะระยะทางไกลและขากลับบางที่บาตรหนักมาก เวลาออกจากวัดเดินไปเป็นกลุ่ม
พระผู้น้อยอยู่ข้างหน้า ผู้ใหญ่อยู่ข้างหลัง พอเข้าเขตบ้านพระข้างหน้าหยุดคอยให้ผู้ใหญ่ขึ้นไปนำเดิน
เข้าหมู่บ้านเป็นแถวเรียงหนึ่งตามลำดับอาวุโส และรับอาหารโดยมีระเบียบนำดู เมื่อรับไปทั่วแล้วก็
วกกลับวัด บางที่พระผู้น้อยรับบาตรของพระผู้ใหญ่ไปสะพายแทน บางที่ชาวบ้านขออาสาสะพาย
หรืออุ้มไปให้จนถึงวัด ทุกองค์ขึ้นไปรวมบนศาลาที่นั้งฉัน แล้วเข้าที่นั้งฉันและจัดอาหารลงบาตร ที่
นั้งฉันได้จัดปูอาสนะไว้เรียบร้อยก่อนออกบิณฑบาต ดังนั้นพอมาถึงก็เข้าที่ได้เลย นั้งเรียงกัน
ตามลำดับอาวุโส พระทุกองค์ถ่ายบาตรเอาอาหารใส่ลงในถาดที่วางไว้เป็นของกลาง พระเจ้าหน้าที่
ยกถาดไปถวายท่านสมภารให้หยิบก่อน แล้วส่งต่อไปตามลำดับ โดยวิธีนี้พระทุกๆ รูปตั้งแต่ผู้น้อย
ถึงผู้ใหญ่จึงมีโอกาสได้อาหารอย่างเดียวกัน

อาหารที่เลือกเอาไว้นั้น แต่ละรูปจัดลงในบาตรสำหรับที่จะฉันต่อไป การจัดอาหารลงบาตรนี้
แตกต่างกันไป บางองค์วางเรียงแยกเป็นลิ่งๆ (ภายในบาตร) บางองค์วางสุ่มๆ ลงไป ที่ชั้นอุกฤษฏ์
นั้นคลุกเคล้าทุกอย่าง อย่างเข้าด้วยกันจนไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร ทั้งนี้เพื่อตัดเรื่องความอยาก ความน่า
กิน และความอร่อยให้หมดไป ในสมัยที่ผู้เขียนและเพื่อนๆ ไปวัดป่าครั้งแรกๆ พระท่านยังอัดคัด
เรื่องอาหารมาก เราอยากให้ท่านได้ฉันของแปลกๆ จึงช่วยกันทำข้าวเหนียวน้ำกะทิทุเรียนไปถวาย
องค์ละขาม พระท่านรับไปแล้ว เรานึกว่าท่านจะวางเอาไว้ฉันทีหลัง ท่านกลับเอาเทลงไปในบาตร
หมดทั้งขาม พวกเรานึกสงสัยว่าไปทำให้ท่านฉันลำบากมากขึ้น ตั้งแต่นั้นไม่กล้าถวายของฉันที่เป็น
น้ำและมีกลิ่นแรงอีกเลย

เมื่อจัดอาหารลงบาตรเสร็จแล้วก็เอาผ้าปิดปากบาตรไว้ คอยจนเสร็จพร้อมกัน องค์ที่เป็นประธาน
ว่า ยะถาสัพพีฯ (บางวัดประธานว่า ยะถา องค์อื่นพร้อมกันว่า สัพพี) เสร็จแล้วจึงเปิดผ้าคลุมปาก
บาตรขึ้นพร้อมกัน พิจารณาอาหารในบาตรตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ เช่น ให้สำนึกว่าฉัน
เพื่อให้คลายทุกข์ที่เกิดจากความหิว ไม่ใช่เพื่อรสอร่อย ฯลฯ เสร็จแล้วจึงลงมือฉัน ระบุว่าฉันไม่มี
ใครพูด เพราะต่างองค์ต้องพิจารณาไปเรื่อยๆ ใครฉันเสร็จก็เช็ดถูพื้นศาลาตรงบริเวณที่ตัวนั้ง ยก
บาตรออก เอาเครื่องปูลาดเก็บเข้าที่ อาหารเหลือกันบาตรเทลงถาดมอบแก่ผู้ที่ต้องการ (อาหารกัน
บาตรอาจารย์ผู้ใหญ่ๆ มีคนคอยแย่งกัน เพราะเชื่อว่ากินแล้วจักเจริญในธรรมและมีสติปัญญาดี)
บาตรนั้นนำไปล้างและเช็ดถูจนสะอาด ค่ำผิงแดดให้แห้ง

วิธีอนุโมทนา (คือว่า ยะถาสัพพี) เสียก่อนฉันนี่เหมาะสำหรับทายกทายิกาที่มีภาระงานประจำวัน คือ พอพระอนุโมทนาเสร็จแล้ว พวกทายกก็เอาอาหารที่เหลือจากพระไปลงมือกินได้เลย ไม่ต้องรอจนพระฉันอิ่มและอนุโมทนาเสียก่อน ดังที่ปฏิบัติอยู่ตามวัดต่างๆ ไป ตามวิถีของพระป่า บางที่พระยังฉันไม่เสร็จ ชาวบ้านก็กินข้าวอิ่มและแยกย้ายกันไปทำงานได้แล้ว

บาตรเป็นบริวารที่สำคัญยิ่งสำหรับพระป่า จะไปไหนๆ แม้จะรีบร้อนเพียงใดต้องจัดเอาไปด้วยเสมอ บาตรของท่านมักจะใหญ่กว้างกว่าบาตรของพระบ้าน ไม่ใช่เพราะพระป่าฉันมากกว่าพระบ้าน แต่เพราะท่านถืออุตุงค์ฉันในบาตร ถ้าบาตรแคบก็จัดอาหารและฉันไม่สะดวก นอกจากนั้นเวลาท่านเดินทางเช่นไปอุตุงค์ ท่านยังใช้บาตรแทนกระเป๋าทิ้งไว้ข้างหลัง บรรจุเครื่องอัฐบริวารต่างๆ แล้วสะพายไปเป็นความสะดวกมาก เพราะฉะนั้นท่านต้องรักษาบาตรให้สะอาดอยู่เสมอ พอฉันแล้วก็รีบล้างฟอกสบู่หรือผงซักฟอกให้หมดกลิ่น เช็ดขัดให้สะอาด แล้วผึ่งแดดให้แห้งสนิท ต้องรักษาไม่ให้เกิดสนิม ถ้าเกิดขึ้นต้องทำพิธี "ระบม" คือสูมด้วยไฟพินจนหมดสนิมเสียเวลาและเปลืองพินมาก

เกี่ยวกับเรื่องบาตร ท่านพระอาจารย์ฝั้นเคยเล่าให้ฟังว่า ในสมัยเมื่อสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ (ต่อมาเป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์) วัดบวรนิเวศฯ เป็นเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี มีผู้ฟ้องถึงท่าน ว่าพระกัมมัฏฐานที่จังหวัดนั้นไม่ประพฤติตามแบบฉบับของพระธรรมยุต เช่นเวลาบิณฑบาตก็ใช้วิธีสะพายบาตรแทนที่จะอุ้ม และข้ออื่น ๆ อีกหลายข้อ สมเด็จฯ ท่านสนใจพระกัมมัฏฐานอยู่แล้วจึงเดินทางไปยังวัดที่ถูกฟ้อง ซึ่งในตอนนั้นท่านอาจารย์กงมา จิรปุญโญ เป็นสมภาร เมื่อได้ซักถามดูก็ทราบความจริงว่า พระป่าท่านสะพายบาตรเวลาเดินไปจากวัด เพราะท่านต้องไปไกลมาก แต่พอถึงตอนรับบาตรท่านก็ปฏิบัติเหมือนพระธรรมยุตทั้งหลาย ข้ออื่นๆ ก็เป็นเรื่องของความเข้าใจผิด พอดีท่านอาจารย์กงมากำลังจะออกอุตุงค์ สมเด็จฯ จึงขอไปด้วย ท่านอาจารย์ก็จัดกลดและบริวารอื่นๆ ที่จำเป็นให้ ไปค้างแรมอยู่ในป่า แขนงกลดไว้ห่างกันพอสมควร คั้นนั้นฝนตกอย่างหนักจนกลดไม่สามารถจะกั้นไว้ได้ สมเด็จฯ เปียกไปทั้งตัว บริวารต่างๆ ก็เปียกปอนไปด้วย รุ่งขึ้นเช้าต้องครองจีวรทั้งเปียกๆ พอไปพบกับท่านอาจารย์กงมา สมเด็จฯ ก็ประหลาดใจว่าทำไมจีวรของท่านแห้งดี เหมือนกับไม่ได้ถูกฝนเลย ท่านจึงแอบถามเถรว่าท่านอาจารย์มีคาถาอะไรดีหรือ ฝนจึงไม่เปียก เถรก็รับสมอ้างว่าท่านคงจะมีคาถากันฝนเปียก

หลังจากได้พิจารณาใกล้ซัดแล้วเห็นว่าจีวรของท่านอาจารย์กงมาไม่เปียกจริงๆ สมเด็จฯ ก็อดถามท่านไม่ได้ว่าใช้คาถาอะไรจึงไม่เปียกฝน ท่านอาจารย์กงมาอึ้งบอกว่า ขอรับ เกล้ากระผมมีคาถาแล้วก็หยิบบาตรขึ้นให้สมเด็จฯ ดู และบอกว่านี่แหละครีบาถาของเกล้ากระผม ที่แท้คือท่านอาจารย์เป็นพระป่า ท่านมีประสบการณ์มาก พอฝนตกท่านก็เอาจีวรและสังฆาฏิใส่บาตรปิดฝาไว้ จึงไม่เปียกเลย

แม่ขาว

เมื่อผู้เขียนและเพื่อนๆ ไปเยี่ยมวัดป่าเป็นครั้งแรก ได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียมอะไรแปลกๆ หลายอย่าง วันแรกที่ขึ้นไปบนศาลาตอนฉันทันจันทัน พวกผู้ชายก็ไปช่วยยกอาหารส่งอาหาร ประเดี๋ยวพวกเราคนหนึ่งถือกระท้อนออกมาจากวงพระ แล้วบอกว่าท่านจะเอากะปิ เราพากันสงสัยว่าพระที่นี้ทำไมต้องฉันทันกะปิกับกระท้อน เราไม่รู้จะไปหาที่ไหน เพื่อนคนนั้นก็กลับไปบอกพระว่ากะปิไม่มี ท่านอาจารย์ใหญ่จึงบอกว่าไม่ใช่กะปิ ให้เอาไปทำกับปียะ (คือแกะเปลือกเสียบให้ถูกตามพระวินัย)

อีกตอนหนึ่ง พวกเราสงสัยเป็นกำลังว่า ทำไมผู้หญิงเมืองนี้ชอบซื้อขาว เดี่ยวพระองค์นี้ให้เอาของสิ่งนั้นไปให้แม่ขาว แล้วก็ซื้อไปแม่สีคนหนึ่ง เดี่ยวพระอีกองค์ให้เอาของอีกอย่างไปให้แม่สีอีกคนหนึ่งซื้อแม่ขาวเหมือนกัน แม่สีคนที่สามก็ซื้อขาว เพื่อนที่เป็นชาวเมืองนั้นต้องอธิบายจึงทราบว่ามีแม่สีนั้นทางภาคอีสานเขาเรียกว่าแม่ขาว ทำนองเดียวกับพ่อขาวหรือผ้าขาวและผ้าขาวน้อย

เนื่องจากวัดป่าส่วนมากไม่มีลูกศิษย์ มีแต่ผ้าขาวซึ่งไม่มีความรู้เรื่องการครัว แม่ขาวจึงมีบทบาทสำคัญมากสำหรับวัดที่อยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านและตัดขาดเรื่องบิณฑบาต ต้องอาศัยทำอาหารเองเพิ่มเติมให้เพียงพอ แม่ขาวส่วนมากเป็นญาติของสมภารหรือพระองค์ใดองค์หนึ่งซึ่งตามออกมาอยู่วัด ถ้ามีจำนวนน้อย แม่ขาวขึ้นตรงกับท่านสมภาร ถ้ามีมาก สมภารก็ตั้งคนหนึ่งขึ้นเป็นหัวหน้าปกครองกันเอง และจัดการปลูกกุฏิเป็นนิคมแม่สีขึ้น แม่ขาวทำประโยชน์ให้แก่วัดมาก นอกจากทำจันทันให้ฉันทันแล้วยังทำน้ำอัฐิบานสำหรับตีมนอกเพล จัดดอกไม้บูชาพระ ฯลฯ

ถ้าหากไม่มีแม่ขาวบางวัดแทบจะตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะพระจะต้องอดอยากมาก แต่แม่ขาวเองก็ต้องลำบากไม่น้อย และบางคนต้องอุทิศตัวให้แก่พระศาสนาไม่ยิ่งหย่อนกว่าพระเท่าไรนัก แม่ขาวต้องถือศีลแปดและรับประทานอาหารมือเดียวเหมือนพระ แต่ต้องตื่นแต่มีดเพื่อหุงหาอาหาร นำไปถวายพระ เก็บเอาภาชนะไปทำความสะอาดแล้วก็ทำงานอื่นต่อไป เช่นปิดกวาด ทำสวน พรวนดินรดน้ำ เข้าป่าขึ้นเขาไปเก็บหน่อไม้และผักในป่า ฯลฯ ต้องทำงานตัวเป็นเกลียวทั้งวัน แล้วก็ต้องภาวนาและเดินจงกรมทำนองเดียวกับพระ นับว่าแม่ขาวต้องทำงานหนักมากจริง ๆ บางคนปฏิบัติได้ผลจนบรรลุถึงธรรมขั้นสูงเป็นที่ยกย่องและเป็นตัวอย่างของพระก็มี

ขณะเดียวกันคนส่วนมากไม่ค่อยนึกถึงแม่ขาว เพราะเห็นเข้าก็นึกถึงแต่แม่สีที่เห็นอยู่ในบ้านในเมืองไม่ค่อยจะเกิดความศรัทธา ก็เลยไม่ได้ศึกษาถึงความเป็นอยู่และฐานะของแม่ขาว แม่ขาวจึงถูกมองข้ามไปทั้ง ๆ ที่เป็นกระดูกสันหลังของวัด เช่นเดียวกับชาวนากระดูกสันหลังของชาติที่ไม่ค่อยมีคนเอาใจใส่

การอบรมและการปฏิบัติ

การอบรมของพระป่าดำเนินตามหลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา โดยเคร่งครัด ตัวจักรสำคัญที่สุดในการนี้คือพระอาจารย์ ซึ่งเป็นผู้ที่พระป่าต้องพยายามเสาะหาอย่างยิ่งเพื่อจะได้องค์ที่เหมาะสม สิ่งสำคัญในอาจารย์ที่ต้องเสาะหา ไม่ใช่เพียงแต่ความรู้และประสบการณ์เท่านั้น แต่ต้องได้อุปนิสัยใจคอที่เข้ากันได้อีกด้วย นอกจากนั้นยังมีเรื่องความสามารถในการอดทนต่อกัน การสอนที่ปลอดโปร่ง แม้กระทั่งคำพูดและวิธีพูดที่ทำให้เข้าใจกันง่าย บางคนเชื่อว่าเกี่ยวกับบารมีของแต่ละคน หรือความเคยเป็นศิษย์อาจารย์กันมาแต่ปางก่อน จะอย่างไรก็ตาม ที่เคยพบมานั้น มีพระบางรูปท่องเที่ยวไปตามวัดต่าง ๆ วัดแล้ววัดเล่า ก็หาอาจารย์ที่ถูกใจยังไม่ได้ ส่วนพระองค์อื่นพอเข้าไปวัดแรกก็พบอาจารย์ที่เหมาะสมแล้วก็อยู่ด้วยกันนับสิบ ๆ ปี

เป็นความจริงว่าในชีวิตของพระป่า อาจารย์เป็นผู้ชี้ต้นตาย ชี้ปลายเป็น พระภิกษุองค์ใดองค์หนึ่งจะติดขัดอัดอั้น ไม่ได้ผลอะไรเลยในการภาวนา หรือจะวิเศษเลอเลิศหรือแม้ถึงวิมุตติหลุดพ้น ก็เพราะอาจารย์

ในการปฏิบัติภาวนานั้นยากนักยากหนาที่ผู้ปฏิบัติจะบุกฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ นานา ไปจนถึงจุดหมายปลายทางได้โดยลำพังตน ในตอนแรก ๆ อาจได้ผลดีอย่างราบรื่น แต่พอไปได้สักระยะหนึ่งก็มักจะมีอุปสรรคเกิดขึ้น ในรูปของนิวรรณ์ที่ทำให้ติดขลุกลักไม่ก้าวหน้า หรือนิมิตต่าง ๆ ชักชวนให้หลงไหลเพิลิตเพลินจนพลาดออกไปนอทาง

โดยลำพังผู้ปฏิบัติ เป็นการยากหรือแม้เป็นไปไม่ได้ที่จะแก้ไขเรื่องแทรกซ้อนต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องมีอาจารย์คอยช่วยแนะนำ อาจารย์จะต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญมากและเคยผ่านปัญหาต่าง ๆ นั้นมาก่อนแล้วด้วยตนเอง มิฉะนั้นจะไม่สามารถแก้ปมที่ลึกกลับได้ คนอย่างนี้หาไม่ได้ง่าย ๆ ดังนั้นเมื่อมีอาจารย์ดีอยู่ที่ไหน พระป่าก็จะพยายามเข้าไปอยู่ที่นั่นเพื่อฝากตัวกับท่าน เมื่อท่านรับเอาไว้ แต่ละรูปจะต้องใช้เวลาและโอกาสให้เป็นประโยชน์มากที่สุด นอกจากฟังคำสอนรวมกันแล้ว จะต้องพยายามซักถามอาจารย์เกี่ยวกับปัญหาของตนให้ปลอดโปร่งไปให้ได้

อาจารย์ที่ดียอมให้โอกาสแก่ศิษย์ทุกคน ตั้งใจอบรมสั่งสอนและแนะช่องทางสำหรับการก้าวหน้านอกจากนี้ยังเอาใจใส่ในสารทุกข์สุกดิบการกินการอยู่ การเจ็บไข้ได้ป่วยและความต้องการอื่น ๆ พระป่านั้นส่วนไม่น้อยมาจากป่าจริง ๆ บางองค์อ่านหนังสือแทบไม่ออก บางองค์ไม่มีทรัพย์สินใด ๆ ติดตัวมาเลย แม้แต่รัฐบาลบริวารก็รวบรวมได้อย่างแสนเข็ญ อาจารย์ต้องแผ่เมตตาธรรมแก่ลูกศิษย์ทุก ๆ รูปและให้ความอนุเคราะห์ทุก ๆ อย่าง ท่านต้องทำตัวเป็นทั้งพระอาจารย์และพ่อแม่ และศิษย์ก็ตอบแทนท่านอย่างกับอาจารย์และกับบิดามารดาเหมือนกัน เวลาพูดถึงอาจารย์ พระป่าจะต้องเรียกท่านว่า “พ่อแม่ครูอาจารย์” ทุกครั้ง

การปฏิบัติอาจารย์วัตรก็เป็นไปโดยสมบูรณ์แบบเสมอ พวกเราพลอยจับใจและปลื้มใจไปด้วยทุกครั้งที่ได้เห็นพระป่า บางองค์เป็นผู้ใหญ่และเป็นอาจารย์เองแล้ว กุสัจจรับใช้อาจารย์ของท่านด้วยประการต่างๆ เวลาไปปฏิบัติก็รับบาตรถือไป ถึงหมู่บ้านก็ส่งบาตรให้ พอรับบาตรเสร็จแล้วก็รับเอาไปถือและนำไปจนถึงวัด เอาขึ้นศาลา วางเข้าที่เรียบร้อย พออาจารย์จะขึ้นศาลาก็มีศิษย์คอยตักน้ำราดเท้า ขึ้นถึงข้างบนก็มีพระคอยเอาผ้าเช็ดเท้าให้ ที่นั่งของท่านก็มีผ้าปูและมีน้ำจัดไว้เรียบร้อย ถึงเวลาจัดบาตรก็มีผู้คอยเลื่อนอาหารเข้าไปให้ ฉันทะก็จะมีผู้รับบาตรไปทำความสะอาดอย่างหมดจด ๆ ล ๆ ถ้าท่านอาจารย์ชอบฉันหมาก ศิษย์ก็รีบยกตะกร้าหมากไปด้อมมาถวาย เวลาท่านรับแขกก็มีพระมาคอยนั่งพัดโบก เวลาสร่งน้ำมีพระมาคอยราดน้ำและอุตุว บางวัดถึงกับมีการจองไว้ก่อนว่าวันนี้คนนั้นจะอุตุวนี้และคนนี้จะอุตุวนี้ เวลานอนก็มีคนมาบีบนวดจนหลับ ถ้าอาพาธก็ผลัดเวรกันมาเฝ้าตลอดคืนตลอดวัน ดังนั้นจึงสมกับที่ท่านเป็นพ่อแม่ครูอาจารย์ของพระและเณรทั้งวัด

การอบรมพระป่าตามวัดต่างๆ ในสายท่านพระอาจารย์มั่น ลังเกตว่าอาศัยหลักอย่างเดียวกัน แต่การปฏิบัติแตกต่างกันไปตามความเห็นและความถนัดของท่านอาจารย์ซึ่งเป็นสมภาร

ที่จะบรรยายต่อไปนี้เป็นตัวอย่างแบบกลาง ๆ

คีล

ทุกวัดมีการเน้นเรื่องคีล พระป่าทุกองค์จะต้องรักษาคีลอย่างบริสุทธิ์ ไม่ให้มีต่างพร้อยหรือทะลุโหว่แห่งประการใด ในกระบวนไตรสิกขา คีลเป็นข้อที่ง่ายที่สุดและเท่ากับเป็นเครื่องทดสอบพระภิกษุ เพราะการรักษาคีลต้องการเพียงความตั้งใจเท่านั้น ถ้าผู้ใดรักษาคีลให้บริสุทธิ์ไม่ได้ ผู้นั้นก็ไม่มีหวังที่จะก้าวหน้าไปถึงธรรมชั้นสูง

อนึ่ง คีลเป็นเครื่องรองรับหรือเป็นฐานของสมาธิ ทำให้สมาธิเกิดงายและตั้งอยู่โดยมั่นคง คีลต้องดีก่อน สมาธิจึงจะดีได้ นอกจากนี้ในการท่องเที่ยวแสวงหาที่ลับปายะสำหรับอบรมจิต ต้องฝักอันตรายต่าง ๆ นานา พระป่าท่านมีความเชื่อมั่นว่าคีลที่บริสุทธิ์จะเป็นเกราะที่ดีที่สุด พระอาจารย์ผู้ใหญ่แต่ละองค์มีประวัติได้บุกป่าฝ่าดงไปในแดนของสัตว์ร้าย เช่น เลื้อ ช้าง และงู ทนแดดทนฝน ทนลมหนาว ต้องผจญกับมนุษย์ที่ตั้งตนเป็นศัตรู แต่เพราะท่านรักษาคีลบริสุทธิ์ สัตว์ร้ายและคนร้ายตลอดจนอากาศร้ายก็ไม่สามารถจะทำอันตรายท่านได้

เพราะฉะนั้นพระป่าที่จะออกธุดงค์ต้องแน่ใจว่าคีลของท่านบริสุทธิ์จริง ๆ เพื่อให้มั่นใจในข้อนี้และแน่ใจว่าจะไม่พลั้งเผลอ ท่านจึงรักษาคีลให้บริสุทธิ์อยู่เป็นธรรมดา กล่าวได้ว่าคีล ๒๒๗ ที่เคยมีพระบ้านประกาศในที่ประชุมว่าไม่มีใครรักษาได้ พระป่าไม่เพียงแต่ถือทุกข้อ ท่านถือถึงทุกตัวอักษรทีเดียว

พระอาจารย์ใหญ่องค์หนึ่งเคยเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า คราวหนึ่งท่านออกธุดงค์เข้าไปในป่าลึกพร้อมกับพระหนุ่มองค์หนึ่ง ไปหยุดพักใกล้หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ในตอนเช้าไปบิณฑบาต ชาวบ้านได้ใส่เกลือมาให้ด้วย ท่านพิจารณาเกลือแล้วสงสัยว่าจะไม่บริสุทธิ์คือมีกลิ่นอาหารติดอยู่ พอฉันอิ่มแล้ว ท่านจึงบอกพระหนุ่มให้ทราบข้อสงสัยและสั่งให้สละเสีย พระรูปนั้นก็รับคำ ในคืนนั้นต่างเข้าที่ภาวนาภายในกลดซึ่งอยู่ห่างกันพอสมควร

ท่านอาจารย์นั่งไปได้พักใหญ่ ก็ได้ยินเสียงพระหนุ่มมาเรียกอย่างตลกอกตลกใจ และเล่าว่ามีมดดำตัวโต ๆ อย่างที่ไม่เคยเห็นมาก่อนนับแสนนับล้านตัวมารายล้อมรอบกลดของท่าน มีจำนวนมากจนถึงเดินซ้อนกันหลายชั้น ทำที่ท่าคล้ายจะบุกเข้าไปในกลด ท่านเลยต้องหนีมา

ท่านอาจารย์จึงถามว่าได้ทำผิดศีลอะไรบ้างหรือเปล่า พระหนุ่มสารภาพว่าเสียดายเกลือที่ท่านสั่งให้ทิ้ง จึงเก็บห่อใบตองไว้และตอนเย็นได้เอาออกมาฉันกับมะขามป้อม (มะขามป้อมมีพุทธานุญาตให้ฉันในเวลาวิกาลได้) ท่านอาจารย์จึงให้พระนั้นปลงอาบัติเสีย แล้วกลับไปที่พัก พอไปถึงก็พบว่ากองทัพมดมหึมานั้นได้หายไปหมดแล้วโดยไม่เหลือร่องรอย

ท่านอาจารย์ฝัน อาจาโร ก็เคยเล่าเรื่องผีก็องกอยในป่าจังหวัดนครราชสีมา ที่เลียบเคียงจะเข้าไปทำร้ายเด็กติดตามของท่านคนหนึ่งซึ่งแอบไปฆ่าสัตว์กินเป็นอาหาร ท่านอาจารย์ต้องเพ่งหาตัวผี พอท่านไปถึงไปเจอหน้ามันก็รีบหนีไป ถ้าไม่มีท่านอาจารย์เด็กคนนั้นอาจถูกผีดูดเลือดดั่งที่ชาวป่าเขากลัวก็ได้ รุ่งขึ้นท่านอาจารย์ต้องส่งตัวเด็กกลับบ้าน ให้อยู่ต่อไปไม่ได้ เพราะไม่มีศีลคุ้มครอง

ภาวนา

ในวัดป่า การไหว้พระสวดมนต์ร่วมกันนั้นสั้นน้อย โดยมากกระทำเฉพาะวันพระที่มีสวดปาฏิโมกข์ ในวันธรรมดาต่างองค์ต่างสวดในกุฏิของตนตามความพอใจ การสวดมนต์มีผลให้ใจสงบลง เป็นการเตรียมสำหรับการภาวนาต่อไป ตามธรรมดาพอฉันเสร็จ จัดการเรื่องบาตรเรียบร้อยแล้ว กลับถึงกุฏิพระป่าท่านก็ลงมือภาวนา ส่วนมากมักเริ่มด้วยการเดินจงกรม เพื่อแก้อาการง่วงซึ่งอาจเกิดขึ้นภายหลังอาหาร

ใกล้ ๆ กับกุฏิทุกหลังมีทางเดินจงกรมสร้างไว้ กว้างประมาณ ๑ เมตรเศษ และยาว ๑๐ ถึง ๑๕ เมตร ต้องทำให้ตรงและรักษาให้สะอาด มีหลักสำหรับแขวนหรือตั้งโคมในเวลากลางคืน เพื่อจะได้ไม่เหยียบสัตว์ตายหรือถูกกัด

พระสหายท่านอาจารย์มีนิยมนเดินจงกรมเหมือนกับเดินไปธูระอย่างธรรมดา ไม่เดินย่องย่างหรือจำพรวดพราด ระหว่างเดินอาจบริกรรมคาถาหรือพิจารณาเกี่ยวกับสังขารร่างกาย จุดประสงค์เพื่อให้เกิดความสงบ เกิดสมาธิหรือปัญญา จะเดินนานเท่าไรแล้วแต่บุคคล บางคนเดินหนึ่งหรือสองชั่วโมง

บางคนเดินสามสี่ชั่วโมง หยุดเดินก็เข้าที่นั้งภาวนา พอเมื่อยหรือวงก็ออกมาเดินอีก สลับกันเรื่อยไปจนถึงเวลาตี่มน้ำร่วมกันในตอนบ่าย

น้ำตี่มอาจเป็นกาแฟดำ น้ำหวาน หรือน้ำอัฐฐาบาน (น้ำผลไม้คั้น) อย่างใดอย่างหนึ่ง ตี่มแล้วกวาดวัด กวาดเสร็จสร้งน้ำ ชักสรงและอังสะแล้วเอาไปตาก ต่อจากนั้นเป็นเวลาว่าง ใครจะทำอะไรก็ได้ ผู้ที่กำลังพากเพียรมากก็เข้าที่ภาวนาต่อ บางวัดท่านอาจารย์ขึ้นศาลาเทศน์สั่งสอนในตอนหัวค่ำทุกคืน อย่างเช่นที่วัดท่านอาจารย์ฝั้นในสมัยที่ท่านยังแข็งแรงดีอยู่ สอนเสร็จแล้วก็นั้งภาวนาพร้อมกันอีกประมาณหนึ่งชั่วโมง แล้วจึงแยกย้ายกลับกุฏิ และปฏิบัติต่อไปตามลำพัง โดยมากเดินจงกรม สลับกับนั้งสมาธิ เช่นในตอนกลางวัน จนถึงห้าทุ่มหรือสองยามจึงนอน ประมาณตีสามตื่นขึ้นนั้งจนเกือบสว่าง หลังจากนั้นก็เตรียมออกบิณฑบาต เป็นจรรบกิจวัตรประจำวันอย่างกลาง ๆ

บางองค์ที่กำลัง “เร่งความเพียร” มากอาจไม่นอนเลย นั้งกับนอนตลอดคืน ตอนกลางวันหลังจั้งหันแล้วจึงลงนอนสองสามชั่วโมง แล้วปฏิบัติต่อ บางองค์ถืออุตุงค์เนลล์ชิกังคะ ไม่ลงนอนเลย กระทำแต่อิริยาบถสาม คือนั่งยืนเดิน ไม่นอน ถ้าง่วงก็นั้งหลับ เป็นวิธีทำให้จิตมีกำลังเข้มแข็ง การฝึกอย่างอื่นก็มีอีก เช่น อดอาหาร ซึ่งได้ผลสองต่อ คือจิตเข้มแข็งและจิตเบาด้วย ภาวนาได้ผลดีกว่า ธรรมดา พระบางองค์อดอาหารเสียจนผ่ายผอมเพราะเห็นว่าอดแล้วไม่่ง่วง จิตปลอดโปร่ง พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่าธรรมดา

ในการภาวนา พระป่าสายท่านพระอาจารย์มั่น ส่วนมากใช้บริกรรม “พุทโธ” บางทีก็รวมกับอาณา ปานัสสติ เช่น หายใจเข้านึก “พุท” หายใจออกนึก “โธ” สองวิธีนี้ใช้กันทั่วๆ ไป พระอาจารย์บางองค์อาจกำหนด “อารมณ์” ให้เฉพาะพระองค์หนึ่ง ๆ ไปก็ได้ เพื่อให้เหมาะกับ “จริต” อาจารย์ทุกองค์คอยติดตามการดำเนินของการปฏิบัติอยู่เสมอโดยการซักถามปรากฏการณ์ทางจิตของศิษย์ ดังนั้นจึงสามารถดัดแปลงแก้ไขการปฏิบัติให้เหมาะกับภาวะของแต่ละคน ช่วยให้ได้ผลดีขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าหากมีอะไรแทรกแซงเข้ามา เช่น นิमितเห็นภุตผีปีศาจหรือเห็นยักษ์ ฯลฯ อาจารย์ก็ชี้แจงให้ทราบ ความหมายของนิमितนั้น ๆ และบอกวิธีจะป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นต่อไป

หลักสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งท่านอาจารย์ในสายของท่านพระอาจารย์มั่นเน้นอยู่เสมอคือธรรมะ ทั้งหลายอยู่ภายในกายของเราเอง ในการพิจารณาให้ส่งจิตเข้าไปภายในกาย ศึกษาภายในกายไม่ให้ส่งออกไปภายนอก นอกจากไม่ได้ประโยชน์แล้วยังจะเกิดการล่องลอยของจิตอีกด้วย

ระหว่างเข้าพรรษา เป็นโอกาสที่พระป่าจะได้ศึกษาเล่าเรียนกับอาจารย์ของตนอย่างใกล้ชิดและได้ผลเต็มที่เพราะอยู่ด้วยกันถึงสามเดือนเต็ม พอออกพรรษา รับกฐินแล้ว ทั้งพระอาจารย์และศิษย์ต่างก็ออกอุตุงค์เพื่อเสาะแสวงหาที่สำหรับการภาวนา

กฐินของวัดป่าทอดกันอย่างไรไม่มีพิธีต้องอะไร สิ่งสำคัญมีแต่ผ้าขาวสำหรับเย็บจีวร และอัฐฐาบริวารกฐินจะมากน้อย จะมีอะไรบ้างก็แล้วแต่ผู้ศรัทธา การทอดก็มีแต่พระชุนมุกกันบนศาลา

ทายกและทายิกาของไปกองไว้ข้างหน้าพระ ประธานยกผ้าขาวขึ้นกล่าวคำถวาย พระรับถ้าไปทำ พิธีกรานกลืน เสร็จแล้วพระเคนของที่เหลือเป็นเสร็จพิธี ต่อไปพระท่านก็จัดการตัดย้อมจีวรตาม แบบ กินเวลาไม่ช้าก็เสร็จ อนุโมทนาแล้วก็หมดธุระ ต่อจากนั้นต่างก็ออกเดินทางไปสู่จุดหมายในป่า ในดง หาดภูเขาและถ้ำที่วิเวก เพื่อกระทำการ “ชำระจิตให้บริสุทธิ์” ตามวิธีที่พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้

การออกธุดงค์อาจต่างคนต่างไปหรือไปเป็นหมู่ก็ได้ พระที่พรรษายังอ่อนต้องไปกับอาจารย์องค์ใด องค์หนึ่ง การ “ท่องเทียวกัมมัฏฐาน” นี้ไม่ใช่เรื่องสนุกอย่างทัศนจาร แต่เต็มไปด้วยอันตราย นานาประการ มีพระอาจารย์ไปด้วยยอมให้ความอุ่นใจ เพราะมีทั้งคนคอยช่วยและคอยสอน

การธุดงค์มีประโยชน์มาก นอกจากจะได้พบที่สัปปายะเหมาะแก่การปฏิบัติภาวนา ยังได้ฝึกหัดจิตใจ ให้มีความอดทนเข้มแข็งและไว้วางใจตนเองด้วย อีกทางหนึ่งการธุดงค์เป็นการอบรมให้ยึดมั่นใน ไตรสรณคณนคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในกลางป่าดง ห่างไกลจากเพื่อนมนุษย์ ล้อมรอบไปด้วย ลิง สัตว์ป่าที่ฟังอื่นใดไม่มี นอกจากพระรัตนตรัยและศีลที่บริสุทธิ์ หนึ่งความหวาดกลัวช่วย ให้จิตสงบได้ง่ายขึ้น ดังนั้นพระที่ท่านต้องการก้าวหน้าจึงพยายามไปธุดงค์ในบริเวณที่มีอันตราย มาก ๆ เช่นจากสัตว์ร้ายต่าง ๆ ถ้ายังไปไกลไม่ได้ ท่านมักยึดป่าช้าเอาผีเป็นครูสอนไปก่อน ต่อมี โอกาสจึงไปแสวงหาเสือและช้างเป็นครูชั้นสูงต่อไป

พระอาจารย์แต่ละองค์มักชอบที่สัปปายะแตกต่างกัน บางองค์ชอบดงดิบหรือป่าทึบ บางองค์ชอบ ป่าโปร่ง บางองค์ชอบถ้ำ บางองค์ชอบภูเขาเดี่ยว ๆ บางองค์ชอบภูเขาสูง ๆ ท่านที่อยู่ในป่ามักได้ผจญ กับเสือหรือช้าง ส่วนท่านที่ชอบถ้ำมักพบกับงู หรือภูตผี ทุก ๆ องค์ได้ต่อสู้กับไข้และโรคภัยอื่น ๆ ในป่ามาแล้วอย่างโชกโชน

พระอาจารย์ที่เชี่ยวชาญในเรื่องธุดงค์กัมมัฏฐานจึงมีจิตใจแข็งแกร่ง มีศรัทธาแน่นหนาในพระ รัตนตรัย และมีความเพียรมาก หลายองค์มีประวัติของการ “สู้ตาย” มาแล้วในการเดินเข้าไปหา เสือหรือช้าง หรือในการนั่งโดยไม่ยอมลุกจากที่ถ้าไม่สำเร็จผลที่มุ่งหมาย กว่าจะได้รับสมมติเป็น อาจารย์ธุดงค์กัมมัฏฐานก็ต้องสู้อย่างถวายชีวิตมาแล้ว เพราะฉะนั้นอาจารย์ดี ๆ จึงหาได้ยากยิ่งนัก

ตามประวัติของท่านพระอาจารย์ฝั้นนี้ ท่านได้เอาชีวิตเข้าเสี่ยงกับอันตรายมานับครั้งไม่ถ้วน ทั้งกับ คนและกับสัตว์ และเคยยอมนั่งตาย จนเกิดความรู้อยอดเยี่ยมในเรื่องสังขาร คุณธรรมของท่านจึงพุ่ง เพื่ออย่างหาที่เปรียบยาก และท่านได้สามารถใช้อำนาจพิเศษของท่านซึ่งช่องทางสว่างและช่วย เปลื้องทุกข์ให้แก่ผู้มีจิตศรัทธานับเป็นแสน ๆ คน

ท่านพระอาจารย์ดี๋ แห่งวัดแมริม (เขียงใหม่) ซึ่งเป็นศิษย์ของท่านพระอาจารย์มั่นรุ่นใกล้ ๆ กับ ท่านพระอาจารย์ฝั้นและเป็นพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงมากอีกองค์หนึ่ง ได้สรุปคุณธรรมของพระป่าไว้ ดังนี้ :

- “นักธรรมนักกัมมัฏฐานต้องมีนิสัยอย่างเสื่อโคร่ง คือ
- (๑) น้ำจิตน้ำใจต้องแข็งแกร่งกล้าหาญ ไม่กลัวต่ออันตรายใด ๆ
  - (๒) ต้องเที่ยวไปในเวลากลางคืนได้
  - (๓) ชอบบอญในที่ตั้งจากคน
  - (๔) จะทำอะไรต้องมุ่งความสำเร็จเป็นจุดหมาย”

อันตรายของพระป่า

พระพุทธเจ้าทรงเตือนสาวกของพระองค์ให้ระวังอันตราย ๔ ประการ คือ

ความเบื่อหน่ายต่อคำสอนของอาจารย์ ๑ ความเห็นแก่ปากแก่ท้อง ๑ ความเพลิดเพลिनในกามคุณ คือ เห็นแก่ความสุขสบาย ๑ และความรักผู้หญิงอีก ๑

แม้พระป่าจะอยู่ถึงกลางดงพงพี ท่านก็ฝ่าอันตรายเช่นเดียวกัน ท่านจึงต้องอาศัยอาจารย์ที่เข้มงวด กวดขันคอยให้สติเพื่อไม่ให้ปล่อยตนเป็นเหยื่อให้อันตรายทั้งสี่นั้นย่ำยี ในวัดที่ดีท่านสมภารย่อมควบคุมทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภค ไม่ปล่อยให้ฟุ่มเฟือยจนฟุ้งเฟ้อ และจำกัดการติดต่อกับคนภายนอกซึ่งอาจจะชวนให้เขว บางวัดถึงกับห้ามอ่านหนังสือพิมพ์เพราะเกรงจะดึงความสนใจออกไปข้างนอก วิทญูและโทรทัศน์เป็นไม่ต้องฝันถึง เพราะไม่มีวันจะได้ฟังหรือได้ชม

อันตรายของพระป่ามีมากเป็นพิเศษในระหว่างการธุดงค์กัมมัฏฐาน โดยเฉพาะถ้าไปโดยลำพัง ความอยู่ยากจากผู้หญิง เคยมีตัวอย่างมาแล้วแม้แก่อาจารย์ชั้นผู้ใหญ่ อันตรายจากสัตว์ป่าเป็นเรื่องที่รู้ล่วงหน้าอยู่แล้ว นอกจากนั้นยังมีอันตรายจากความเจ็บไข้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไข้ป่าหรือมาลาเรีย และจากคนพาล อันตรายจากสัตว์ป่า ท่านป้องกันได้ดีด้วยความประพฤติปฏิบัติและการยึดถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เหตุการณ์ที่พระอุกสัตว์ทำอันตรายมีไม่มากเท่าที่นึกกลัวกันไป ไข้ป่าเป็นเหตุอันตรายมากกว่าสัตว์ ปีหนึ่ง ๆ มีพระเสียชีวิตด้วยไข้หลายองค์ สมัยก่อนมีอันตรายมากเพราะยาที่คักดีลิทธิยังไม่มี สมัยนี้มียาดีแล้ว แต่พระอาจยังไม่รู้จักใช้

อันตรายจากคนในสมัยนี้อาจจะมากกว่าแต่ก่อน เพราะคนไม่กลัวบาปและไม่ยอมเว้นแม้แต่พระอย่างไรก็ดี กรณีที่พระถูกทำร้ายหรือถูกฆ่าตายนั้นส่วนมากเพราะสะสมเงินทองไว้กับตัว อันเป็นข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม ถ้ารักชาติลบริสุทธิ อันตรายข้อนี้ก็ไม่มี ยังเหลือแต่เหตุจากความพยายามหรืออิจฉาริษยา ซึ่งเป็นเรื่องของกรรมเก่า กรรมใหม่ แม้พระชั้นวิเศษก็ยังหนีไม่พ้น ในปัจจุบันนี้คนหันมาทะนุบำรุงพระป่ามากขึ้น อันตรายอย่างใหม่ก็มีตามมาคือความฟุ่มเฟือย ดังกล่าวแล้วในตอนต้น ในระยะสิบปีหลังนี้ การคมนาคมดีขึ้นมาก มีถนนไปได้แทบทุกหนทุกแห่ง ทายกทายิกาที่ร่ำรวย แย่งกันบำรุงวัดป่าเพราะเห็นว่าได้บุญมาก กุฎิไม้กระบอกเปลี่ยนเป็นกุฎิไม้จริงหรือแม้ตึก ศาลาหลังคาลังกะลิกกลายเป็นโบสถ์วิจิตรพิสดาร บางที่ยังขนาดมเหสีมาเสียดด้วย โคมรั้วและเทียนไข เปลี่ยนเป็นหลอดน้ออนและโคมใช้แบตเตอรี่ จะไปไหนไกลหน่อยก็นั่งรถยนต์แทนเดิน (แต่คงยังไม่

ถึงกับนั่งรถจี๊ปไปรับบาตรอย่างที่เคยเห็นในกรุงเทพฯ) แม่แต่น้ำดื่มซึ่งเคยเป็นน้ำฝนหรือน้ำบ่อก็เปลี่ยนไปเป็นน้ำอัดลม ท่านสมภารวัดหนึ่งในจังหวัดอุดรฯ ท่านเทศน์แล้วเทศน์เล่าว่าน้ำขวดกำลังจะท่วมพระกัมมัฏฐานตายอยู่แล้ว

ที่บรรยายมานี้เป็นอันตรายอย่างใหม่ที่กำลังเริ่มต้น และเพิ่งมีเฉพาะในบางวัด หวังว่าท่านพ่อแม่ครูอาจารย์จะช่วยลูกของท่านด้วยการให้สติทางฝ่ายรับ ให้ยึดหลักที่ครูอาจารย์แต่ก่อน ๆ ได้วางไว้ และเตือนฝ่ายผู้ให้ ให้สำนึกว่ากำลังถวายยาเบื่อแก่พระป่า

ความหวังของพระป่า

พระป่าเพียรบำเพ็ญธรรมด้วยอิทธิบาทและสัมมัปธาน ท่านต้องอดทนต่อความเป็นอยู่ซึ่งล้าวนแล้วแต่ตรงกันข้ามกับสุขสบายในสายตาของคนทั่วไป ท่านต้องระมัดระวังทุกฝีก้าว ไม่ทำผิดวินัยและผิดระเบียบของวัด ระเบียบเช่นนั้นเป็นอย่างไรอาจเห็นได้จากที่คิดมาพิมพ์ไว้ต่อไปนี้ เป็นระเบียบของวัดที่มีชื่อวัดหนึ่งในจังหวัดเลย

ข้อ ๑. เวลาออกบิณฑบาตห้ามคุยกัน ให้ภาวนากำหนดจิตของใครของมัน จงตั้งอยู่ในความไม่ประมาททุกเมื่อ

ข้อ ๒. กลับจากบิณฑบาตมาถึงวัดแล้ว ขณะนั่งจัดบาตรอยู่บนศาลาห้ามคุยกัน จะทำให้เสียระเบียบของครูอาจารย์

ข้อ ๓. เมื่อได้ยินเสียงระฆังสัญญาณ จงพร้อมกันออกมาทำกิจวัตรปิดกวาด อย่าเหมินเฉย

ข้อ ๔. ถ้าหมู่เดียวกันทำผิดศีลธรรม ให้วักกล่าวตักเตือนกันได้ ถ้าไม่ได้ให้ร้องเรียนให้ครูอาจารย์ทราบโดยด่วน อย่าถือว่าเป็นการฟ้องร้องกัน

ข้อ ๕. เมื่อผู้อื่นท่านนั่งภาวนากำหนดจิตใจของท่านอยู่ อย่าไปเพ่งโทษท่านว่าหมู่รังเกียจตน จะทำให้เราเป็นบาป

ข้อ ๖. เมื่อทำกิจวัตรเสร็จแล้ว ห้ามไม่ให้คุยกันตามกุฏิ เว้นไว้แต่ไปศึกษารวมและไปดูแลความเจ็บป่วยของกันและกัน

ข้อ ๗. เมื่อมีกิจของสงฆ์เกิดขึ้นอย่าเหมินเฉย ต้องเอาธุระช่วยดูแล ถ้าใครไม่เอาใจใส่ ท่านปรับอาบัติทุกกฎ

ข้อ ๘. ห้ามมิให้แอบเก็บอาหารไว้ฉันทอนเพล เพราะจะทำให้เสียระเบียบของพระธุดงค์กัมมัฏฐาน

ข้อ ๙. เวลาไปต้อนรับแขกที่มาสู่วัด ต้องห่มจีวรให้เรียบร้อย ตลอดจนเวลาไปรับแขกช่วยครูบา อาจารย์ก็ต้องห่มจีวร

ข้อ ๑๐. เมื่อได้ยินสัญญา ณ ที่ศาลาการเปรียญต้องรีบไปให้ถึงภายใน ๑๐ นาที เมื่อถึงแล้วห้ามคุย กันในกิจที่ไม่จำเป็น ให้นั่งภาวนากำหนดจิตใจของใครของมันจึงจะจัดว่าเป็นผู้ไม่ประมาท เมื่อเห็น ผู้อื่นไม่พูดด้วย อย่าหาว่าท่านรังเกียจ ให้เข้าใจว่าท่านกำหนดจิตของท่านอยู่

ข้อ ๑๑. จงช่วยกันรักษาของสงฆ์ที่มีอยู่ตามศาลาและกุฏิ ใครไม่เอื้อเฟื้อในของสงฆ์ท่านปรับอาบัติ เท่ากับละเมิดของสงฆ์

ข้อ ๑๒. ของสิ่งใดที่เขาเอามาถวายครูอาจารย์และพระหรือเณรหรือผ้าขาวเก็บไว้ ถ้าจะใช้ ต้อง ได้รับอนุญาตจากผู้เก็บเสียก่อน

นอกจากต้องระวังตัวไม่ทำผิดวินัยและไม่ผิดระเบียบของวัด พระป่ายังต้องพากเพียรฝึกอบรมจิต ของตนเอง เพื่อยังกิเลสให้เบาบางลงไปเรื่อย ๆ จุดหมายปลายทางที่สุดยอดคือความหลุดพ้นจาก การเวียนว่ายตายเกิด ถ้าพลาดจากนั้นก็ขอให้ได้อริยธรรมชั้นใดชั้นหนึ่งตั้งแต่โสธบันขึ้นไปถึง อนาคามี ซึ่งจะเป็นการประกันว่าจะไม่ต้องไปเกิดในแดนทุกข์

ความมุ่งมั่งดังกล่าวนั้นเป็นเรื่องจริงจิ่งสำหรับพระป่าไม่ใช่ความเพ้อฝัน ทั้งนี้เพราะท่านมีบุคคล ตัวอย่างให้เห็น ๆ อยู่ เป็นตัวอย่างสำหรับความสำเร็จชั้นเยี่ยม คืออรหันต์ผล ผู้ที่ได้ศึกษาจริงจิ่งและ อย่างใกล้ชิดต้องยอมรับว่าพระอรหันต์มีจริง แม้ในสมัยวิทยาศาสตร์เช่นปัจจุบันนี้พระอรหันต์ก็มีได้ และได้บังเกิดแล้วคือท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ต้นสายและแบบฉบับการปฏิบัติของพระป่าที่ เรากำลังกล่าวถึง

ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เป็นสักขีพยานรายแรกในสมัยนี้ที่สนับสนุนพระพุทธทวณะว่า トラาบ ไตที่ยังมีผู้ปฏิบัติธรรมของพระองค์อยู่ トラาบนั้นโลกก็จะยังไม่ปราศจากพระอรหันต์ ความสำเร็จ แห่งท่านพระอาจารย์มั่นและสานุศิษย์ของท่านอีกหลายองค์ เป็นเครื่องกระตุ้นให้พระป่าละทิ้งบ้าน ช่อ่งและภาวะแห่งผู้ครองเรือนมาเป็นคนไม่มีบ้านและคนป่าด้วยความเต็มใจ เพราะเห็นว่าทาง ข้างหน้านั้นสว่างไสว ขอแต่ให้ได้เดินโดยถูกต้องและไม่หยุด โดยไม่ย่อท้อต่อความอดอยาก ยากแค้นและอุปสรรคทั้งหลายทั้งมวล เพื่อให้ถึงดินแดนแห่งความสว่างอันเป็นจุดหมายปลายทาง สำหรับพระป่าทุกองค์ หลายต่อหลายองค์ต้องหยุดเสียแค่กลางทาง บางองค์เพราะหมดบารมี บาง องค์เพราะหมดอายุ แต่องค์ที่ยังเหลืออยู่ก็ยังคงเดินต่อไปโดยไม่ครั่นคร้ามหรือท้อแท้ เดินต่อไป เพราะท่านแน่ใจว่าผลที่ได้จะคุ้มกับความเหนื่อย ผลนั้นคือความไม่ต้องกลับมาทนทุกข์แห่งความ เกิดอีกต่อไป.

.....

ภาพอื่น – เรื่องควรคำนึง

รวบรวมโดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

อารัมภบท

คพฺเมเก อุปฺปชฺชุนฺติ นิรยํ ปาปกมฺมิโน
สคคํ สุคติโน ฆนฺติ ปรีนิพฺพุนฺติ อนาสวา

คำแปล

บางจำพวกย่อมเกิดในครรรค์ ผู้มีกรรมเป็นบาปย่อมไปนรก ผู้มีกรรมเป็นเหตุแห่งสุคติย่อมไปสวรรค์ ผู้ไม่มีอาสวะย่อมปรินิพพาน.

(ปาปวรรค ธรรมบท)

ปัญหาข้อหนึ่งซึ่งจะต้องเกิดขึ้นในความคิดของคนทุกคนที่รู้จักคิด อย่างน้อยก็ในตอนใดตอนหนึ่งของชีวิต คือ “ความตายเป็นอย่างไร” หรือ “เมื่อตายแล้วเราไปไหน” โดยลำพังคนธรรมดา ย่อมไม่อาจตอบคำถามนี้ได้ เพราะ “ยังไม่เคยตาย” หรือจำไม่ได้ว่าเคยตายมาแล้ว และคนที่พอจะติดต่อกันได้และตายไปแล้ว ก็ยังไม่ปรากฏอย่างน่าเชื่อโดยสมบูรณ์ว่ามีใครกลับมาบอกเล่าให้ทราบรายละเอียด มีผู้ที่ตายไปชั่วระยะ แล้วฟื้นขึ้นมาเล่าเหตุการณ์แปลกๆ แต่ก็ไม่ล่วงพ้นข้อสงสัยว่า ที่เล่านั้นเป็นเรื่องที่ “ปรากฏ” ขึ้นเองเนื่องจากสมองขาดออกซิเจนระหว่างที่ “ตายไปชั่วขณะ”

ที่มาอีกแห่งหนึ่งเกี่ยวกับความรู้เรื่องความตายคือ คนที่ระลึกชาติได้และ “จำ” เหตุการณ์ระหว่างการตายกับการเกิดใหม่มาเล่าให้ฟัง แต่ก็มีข้อสงสัยอยู่เสมอว่า ผู้ที่พูดเอาเองหรือพูดตามที่ผู้อื่นสอน หรือพูดตามที่เข้าใจว่าเป็นความจริง

เรื่องระลึกชาติที่ปรากฏบ่อยๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์ บางเรื่องก็เหลือเชื่อ สถาบันวิทยาศาสตร์บางแห่งในประเทศฝ่ายตะวันตก มีความสนใจในเรื่องการกลับชาติมาเกิดจนถึงกับลงทุนอย่างไม่จำกัดเพื่อสืบเสาะและสอบสวน แต่ก็ยังไม่อาจให้ข้อยุติประการใด เพราะเหตุที่ยังไม่สิ้นความสงสัยในถ้อยคำของผู้ให้การนั้นเอง

เมื่อคนธรรมดาไม่อาจจะตอบปัญหาได้ คนส่วนมากก็ต้องหันไปหาความรู้จากท่านต่างๆ ที่เป็น ศาสตรา ชาวพุทธก็ต้องอาศัยพระพุทธรูป พระพุทธรูปศาสนาสอนว่า คนเรามีกรรมเป็นของๆ ตน เป็น ผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย หากทำกรรมใดไว้ จะดีหรือชั่วก็ตาม ย่อมต้องรับผลของกรรมนั้น กรรมเป็นปัจจัยจำแนกสัตว์ต่างๆ トラバใดที่เรายังไม่หมดกิเลส トラバ นั้นกรรมก็จะส่งให้ไปเกิด ในที่ดีหรือชั่วแล้วแต่กรรมที่ทำไว้ ต่อเมื่อหมดสิ้นกิเลสอาสวะแล้ว จึงไม่ ต้องเกิดอีกต่อไป คือเข้าสู่ปรินิพพาน

ถ้าใครเชื่อตามนี้โดยสนิทใจ ก็เป็นอันหมดห่วงได้ ไม่ต้องสงสัยว่าตายแล้วเป็นอย่างไร เพราะพระ บรมศาสดาทรงบอกไว้อย่างแจ่มชัดแล้วว่าต้องไปเกิดตามกรรม กรรมของใครผู้นั้นย่อมรู้ดีว่าผู้อื่น เพราะฉะนั้น ก็รู้ดีด้วยว่าตายแล้วจะไปไหน อย่างน้อยก็รู้ว่าไปดีหรือไปชั่ว

ในสมัยก่อนคนทั่วไปเชื่อมั่นในข้อนี้ ไม่กล้าทำบาปเพราะกลัวไปตกนรก และเพียรทำบุญเพื่อจะได้ไป สวรรค์ อาชญากรรมร้ายแรงจึงมีน้อย มาถึงสมัยนี้คนหันมาถือคติวัตถุนิยมตามวิทยาศาสตร์ ยอมรับแต่สิ่งที่เห็นได้ พิสูจน์ได้ เลขชักสงสัยในความเชื่อถือแต่คติเดิม กลับไปนิยมในทางที่ว่าตาย แล้วอะไรๆ ก็สลายแยกแยะไปตามร่างกายที่เน่าเปื่อย แม้พระภิกษุบางรูปก็ปรับตนเข้ากับสมัย นิยม สอนไปในเชิงว่านรกสวรรค์มีอยู่แต่ในปัจจุบัน เป็นเรื่องรู้ที่อยู่แก่ใจบ้าง เป็นเรื่องความทุกข์หรือ ความสุขตามคติโลกบ้าง เรื่องปรโลกไม่มีกล่าวถึง

ผลของการผันแปรเช่นนี้คือ คนไม่กลัวบาป เกรงแต่กฎหมาย เมื่อใดเห็นว่ามีของกฎหมายจับ ไม่ได้ไล่ไม่ทัน ก็กระทำการที่ต้องห้ามตามแต่คนจะได้ประโยชน์หรือได้ความพอใจ บ้านเมืองจึงมาก ไปด้วยเรื่องประทุษร้าย แม้ฆ่ากันด้วยเหตุเพียงเล็กน้อย หรือเรื่องทุจริตคดโกงฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยไม่กลัวตกนรก ลังคมก็ปั่นป่วน เพราะคนไม่เห็นผู้ทำชั่วต้องรับผลร้าย และไม่เชื่อเหมือนแต่ ก่อนว่าผู้ทำบาปนั้นแม้ไม่ได้รับผลในชาตินี้ที่อาจเห็นได้ ก็จะต้องได้รับในชาติต่อไป เรื่องทำความ ดีก็หมดความเชื่อถือโดยทำนองเดียวกัน

หากคิดดูเพียงเล็กน้อยก็จะเห็นได้ว่า วิธีหนึ่งที่จะแก้ภาวะการณ์เสื่อมโทรมเช่นนี้คือการชักนำให้คน กลับไปเชื่อในเรื่องตายแล้วเกิด จะได้กลัวบาปกลัวนรกซึ่งหนีไม่พ้น ไม่เหมือนกับการลงโทษทางโลก ซึ่งมีทางหลบเลี่ยงได้มากมายน

ผู้เขียนซึ่งเป็นผู้รวบรวมเรื่องทั้งหลายในหนังสือนี้ ได้รับการศึกษามาในทางแพทย์และทาง วิทยาศาสตร์ ในสมัยหนุ่มๆ ก็มีความเข้าใจคล้ายคนหนุ่มสาว (และคนแก่บางคน) ในปัจจุบันนี้ว่า เมื่อเราตายแล้วก็จบเรื่องของเราไปตอนหนึ่ง ตอนต่อไปเป็นเรื่องของลูก ซึ่งรับทอดร่างกายและ จิตใจไปจากเราและคู่ของเรา ถ้าไม่มีลูกเรื่องก็จบถึงที่สุด เคยคิดว่าพระพุทธรูปศาสนานั้นก็คล้าย ศาสนาอื่นๆ คือเป็นระบบปฏิบัติเพื่อให้เป็นคนดีมีประโยชน์แก่สังคม นรกสวรรค์นั้นเป็นเรื่องสมมุติ เพื่อขู่หรือจูงใจคนที่มีการศึกษาน้อย หรือไม่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะการเรียนวิชา ภูมิศาสตร์เกี่ยวกับประวัติของโลก ชีววิทยาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของต้นไม้และสัตว์ และอินทรีย์เคมี

เกี่ยวกับการหมุนเวียนของสารประกอบสิ่งมีชีวิต ส่งเสริมความเข้าใจดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเชื่อว่าผู้ที่รู้วิทยาศาสตร์ทั่วๆ ไปก็คงเข้าใจอย่างเดียวกัน

ต่อมาเมื่อผู้เขียนเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ได้รู้เรื่องส่วนตัวของนักวิทยาศาสตร์ชั้นสูงๆ หลายคน ทั้งโดยส่วนตัว และโดยทางเอกสาร ได้ทราบว่าคุณเหล่านั้นยกย่องว่าพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่ดีที่สุด และถูกหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์มากที่สุด ก็เกิดความสนใจหันมาศึกษาหาเหตุผลแห่งความเห็นนั้นๆ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อได้บวชเรียนในสำนักที่มีการอบรมสั่งสอนอย่างดีทั้งในทางปริยัติและปฏิบัติ ประกอบกับได้ศึกษากับพระอาจารย์ก็มีภูมิลานชั้นสูงๆ อีกหลายท่าน ก็ได้เปลี่ยนความเห็นไปในทางที่ถูกต้อง กล่าวคือเห็นว่าคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นเป็นลัทธิที่เที่ยงแท้ และลึกล้ำเหนือวิทยาศาสตร์ วิธีของวิทยาศาสตร์นั้นอาศัยสัมผัสทั้งห้า แม้จะใช้เครื่องช่วยเหลื่ออย่างวิเศษเพียงไร ก็ยังต้องแปลผลด้วยสัมผัสทั้งห้านั่นเอง

อะไรที่ทำให้ตาเห็นไม่ได้ หูฟังไม่ได้ยิน จมูกดมไม่ได้กลิ่น ลิ้นชิมไม่รู้รส ผิวหนังแตะต้องไม่รู้ลึกลับ วิทยาศาสตร์ก็รับรู้ไม่ได้เพราะไม่มีวัตถุพยายามหรือทำซ้ำพิสูจน์กันไม่ได้

แต่วิธีของพระพุทธศาสนานั้น ใช้สัมผัสทั้งหก มีการใช้การงานของจิตด้วยซึ่งใช้ได้เมื่อสัมผัสอื่น ๆ ไม่สามารถรับรู้

จริงอยู่ ผลการศึกษาด้วยจิตนี้เป็นเรื่องเฉพาะตัว ใครทำได้คนนั้นรู้ แต่วิธีนั้นสอนกันได้และใครที่ปฏิบัติตามอย่างจริงจังก็นำผลเหมือนๆ กับอาจารย์ผู้สอน นับว่ามีการถ่ายทอดและมีการพิสูจน์ โดยทำซ้ำได้เหมือนกัน

ผู้เขียนยังปฏิบัติไม่ได้ถึงขั้นที่จะรู้เห็นเองไปหมดทุกอย่าง อย่าง แต่เท่าที่ทำได้ แม้เพียงเล็กน้อย ก็รู้สึกว่าเป็นที่น่าอัศจรรย์ และถูกต้องตามที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ ทั้งในด้านความรู้และด้านประพฤติ ดังนั้นแม้ว่าจะยังไม่สามารถพิสูจน์ด้วยตนเองได้หมดทุกอย่าง ข้อ โดยเหตุผลก็เห็นสมควรรับว่า หลักสำคัญ ของพระพุทธศาสนานั้นคงจะไม่ผิดไปจากความจริง

หลักสำคัญประการหนึ่งคือการที่คนธรรมดา ที่ยังไม่สิ้นอาสวะ จะต้องเกิดอีกเมื่อตายไปแล้ว แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องพิสูจน์ยากดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ตามธรรมดาที่ต้องอาศัยความศรัทธาในพระสัมโพธิญาณเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแก่บุคคลบางคน ซึ่งได้เผชิญกับ “อมฤต” ผู้ลึกลับอยู่ในภพอื่นๆ ก็ดี หรือผู้ที่เคยผ่านเข้าไปในภพดังกล่าวแล้วกลับมาได้ก็ดี อาจจะช่วยส่งเสริมความเชื่อถือในเรื่องเหตุการณ์ภายหลังตายได้ โดยเฉพาะถ้าการเล่าเรื่องนั้นๆ มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือ

ผู้เขียนจึงได้ใช้ความพยายามรวบรวมเรื่องเช่นว่านี้ ติดต่อมาเป็นเวลาร่วมสี่สิบปี โดยตั้งข้อจำกัดไว้ อย่างหนักแน่นว่า บุคคลผู้เป็นต้นตอของเรื่องทั้งหลายจะต้องมีตัวมีตน เป็นผู้เชื่อถือได้ มีสติปัญญา ในเกณฑ์ปกติ และเรื่องที่เล่าจะต้องมีข้ออ้างอิงพอสมควร ไม่ใช่กล่าวขึ้นมาลอยๆ ในขั้นต้นนี้มีเรื่อง เสนอได้รวม ๑๕ หัวข้อ จากผู้เล่า ๑๒ คน (รวมทั้งผู้เขียนเองด้วย) ผู้เขียนรู้จักผู้เล่าอย่างดีทุกคน นอกจากคนเดียว คือคุณสุวรรณา แจ่มมงคล ซึ่งรู้จักหลังจากที่ได้รับเรื่องแล้ว แต่ท่านผู้นี้ก็เป็นผู้ คำนเคยอย่างสนิทกับท่านเจ้าคุณพระธรรมจินดาภรณ์ ซึ่งผู้เขียนเคารพนับถืออย่างยิ่ง ผู้เขียนได้แจ้ง ตาบลที่อยู่ของผู้เล่าทุกคนไว้ด้วย เพื่อว่าท่านผู้ใดประสงค์จะติดต่อก็จะกระทำได้ มียกเว้นอยู่แต่ ท่านเจ้าของเรื่องที่สอง (ญ. บ.) ผู้เดียว ซึ่งไม่ประสงค์จะให้เปิดเผยตัวท่านด้วยเหตุผลเฉพาะ

ในการเสนอเรื่องต่างๆ นี้ ทั้งผู้เล่าและผู้รวบรวมมีความตั้งใจที่จะเสนอข้อความจริงโดยไม่พยายาม แสดงความเห็นอะไรนอกเหนือไปจากเหตุผลธรรมดา ให้ท่านผู้อ่านพิจารณาเอาเอง ผู้รวบรวม (คือ ผู้เขียนบทนำนี้) ได้เพิ่มเติม “หมายเหตุ” ลงในตอนท้ายของเรื่องทุกเรื่อง เพื่อชี้ข้อที่ควรเอาใจใส่ หรือจุดที่มีน้ำหนักมาก หรือน้ำหนักน้อยให้เห็นง่ายขึ้น ไม่ได้มีความประสงค์จะกล่อมเกลาคติใจของ ท่านผู้ใด ต้องการเพียงเพิ่มความกระจ่างขึ้นเท่านั้น การเรียงลำดับเรื่อง ถือความสะดวกเป็นใหญ่.

อวย เกตุสิงห์

ผู้รวบรวม

๑๖ ซอย พระราชครู ถนนพหลโยธิน กทม. ๔

เมษายน ๒๕๑๒

ภาพอื่น - เรื่องควรคำนึง

รวบรวมโดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

เรื่องที่ ๑

พระเมตตาของทูลกระหม่อม

โดย เอ็นศรี เกตุสิงห์

(นางสาวเอ็นศรี เกตุสิงห์ เป็นน้องของผู้รวบรวม สำเร็จวิชาพยาบาลผดุงครรภ์ จากศิริราชพยาบาล เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๘ เคยรับราชการในโรงพยาบาลศิริราช และโรงพยาบาลหญิง ในปัจจุบันนี้ทำงานอยู่กับบริษัทต่างประเทศ อายุห้าสิบปี เป็นผู้ไม่เคยมีประวัติเหลวไหล ตำบลที่อาจติดต่อได้ คือ บ้านเลขที่ ๑๖ ซอยพระราชครู ถนนพหลโยธิน กทม.)

เมื่อประมาณสี่สิบปีเศษมานี้ ข้าพเจ้าซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาพยาบาลผดุงครรภ์มาใหม่ ๆ จากศิริราชพยาบาล ได้ไปพบผู้ป่วยด้วยโรคเนื้องอกในมดลูกท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นมารดาของครูของข้าพเจ้าผู้หนึ่ง ปรากฏว่าท่านสูงอายุมากแล้ว และได้รับการทรมานจากโรคนี้นั้นกระทั่งถ้าปีสภาวะไม่ออก เพราะท่านไม่ยอมรับการรักษาด้วยวิธีผ่าตัด ด้วยความกลัว แม้จะได้รับการแนะนำจากแพทย์ผู้ชำนาญหลายโรงพยาบาล ท่านก็ไม่ยอม

เมื่อข้าพเจ้า เคยทราบข่าวจากบุตรชายของท่าน ซึ่งมาอ่อนวอนให้ข้าพเจ้าไปช่วยพูดขอร้องให้ท่านรับการผ่าตัด ข้าพเจ้าได้พูดอ่อนวอนท่านอยู่ประมาณสองชั่วโมงกว่า ท่านก็ขอคำมั่นสัญญาจากข้าพเจ้าหลายข้อ เช่น

๑. ขอให้ข้าพเจ้าพูดให้อาจารย์ พญ.มรว. สงศรี เกตุสิงห์ เป็นผู้ทำผ่าตัด
๒. ข้าพเจ้าต้องอยู่กับท่านตลอดเวลาที่ผ่าตัด และพยาบาลจนกระทั่งท่านหาย
๓. รับรองว่าไม่เป็นอันตรายถึงชีวิต (ซึ่งข้าพเจ้าไม่ยอมรับ แต่ก็ปลอบใจท่าน)

ในที่สุดท่านยินยอมไปตรวจ และรับการผ่าตัดที่ศิริราชพยาบาล โดยเข้าอยู่ในตึกมหิตลวราณุสรณ์ ห้องเลขที่ ๑๖ ก่อนวันผ่าตัดหนึ่งวัน ข้าพเจ้าแนะนำให้ท่านบูชาทูลกระหม่อมสมเด็จพระราชบิดา ด้วยพวงมาลัย และขอให้ท่านทรงช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัยจากการผ่าตัด เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้ป่วย ท่านก็ปฏิบัติตาม โดยที่ไม่เคยรู้จักหรือทราบพระประวัติอย่างใด ๆ มาก่อนเลย พระรูปก็ไม่เคยเห็น เพราะวันที่ท่านเข้าไปอยู่ท่านกำลังอ่อนเพลียจากการทรมานของโรคร้าย (สมัยนั้นยังไม่ได้สร้างพระรูปอนุสาวรีย์)

ในคืนวันผ่าตัด ข้าพเจ้าและบุตรสาวของท่านนั่งเฝ้าตลอดคืน และให้ลูก ๆ ผู้ชายทุกคนกลับก่อน ๑๘ น. ตามกฎของโรงพยาบาล รุ่งขึ้นเช้าท่านตื่นด้วยความแจ่มใส หลังจากที่ข้าพเจ้าได้เซ็ดตัวให้ท่านแล้ว ก็พูดคุยกันถึงเหตุการณ์เมื่อวาน

ข้าพเจ้าเล่าให้ท่านฟังว่า ท่านบริภาษข้าพเจ้าเสียมากมาย ทหาว่าหลอกลวงว่าผ่าตัดแล้วไม่เจ็บ และท่านตื่นมากจับกันไม่ไหว เพราะท่านร่างใหญ่มาก แพทย์ผู้ผ่าตัดก็กลัวโรคแทรกซ้อนเพราะอายุก็มากด้วย พวกเราไม่ไว้ใจ ได้อัดตาหลับซัดานอนนั่งเฝ้ากันตลอดคืน ท่านขอโทษและขอบอกขอบใจแล้วถามว่า

“เมื่อคืนนี้ ใครมาหาแม่ตอนหัวค่ำ เป็นผู้ชาย รูปร่างเล็ก ๆ บาง ๆ แต่สง่าผ่าเผยมาก งามน่ารัก เหลือเกิน ไม่เคยเห็นมาแต่ก่อน”

ข้าพเจ้าถามว่ามาเมื่อใดไม่มีใครเห็นเลย ข้าพเจ้ากับลูกสาวท่านนั่งเฝ้าคนละข้างเตียงตลอดเวลา ไม่ได้ขบเลย หมอที่มาเยี่ยมก็มีแต่หมอผู้หญิงและพยาบาล ผู้ชายไม่มีใครมา ท่านก็ยืนยันว่า “มีแม่มายืนตรงหัวเตียงและบอกกับแม่ว่า ไม่ต้องกลัวนะ จะช่วยให้หายเร็ว ๆ หายแล้ว เอาไข่ม่ม น้ำปลา มะนาว พริกชี้หนูและซอยหอมเยะ ๆ มาให้กินบ้าง แล้วก็เดินออกไป”

ข้าพเจ้าตัวเข็นชนลุก แต่ไม่กล้าบอกท่านว่าท่านผู้นั้นคือใคร เพราะไม่แน่ใจถึงร้อยเปอร์เซ็นต์ และเกรงท่านจะกลัว

ต่อมาหลังผ่าตัดได้สามวัน ข้าพเจ้าเข็นรถให้ท่านนั่งออกไปเที่ยวนอกห้อง พอรถถึงหน้าประตู ท่านก็ขี่มือไปที่พระรูปสมเด็จพระราชบิดา ฯ ที่ติดไว้เหนือบันได และร้องเอะอะว่า

“นั่นไง คนนี้แหละที่มาหาแม่คืนวันนั้น”

ข้าพเจ้าชนลุกอีกและบอกว่า “ท่านคือทูลกระหม่อมสมเด็จพระราชบิดา ฯ ทรงพระกรุณามาเยี่ยมคุณแม่แล้ว”

ท่านยกมือประนมและอธิษฐานอยู่นาน แล้วสั่งให้ข้าพเจ้าไปจัดหาไข่ม่ม น้ำปลามะนาวพริกชี้หนู ซอยหอมเยะมาถวายเดี๋ยวนี้ แม้ว่าจะเป็นการไม่เหมาะสมนัก แต่ข้าพเจ้าก็ได้ทำตามทันที เหตุการณ์นี้แม้เวลาจะได้ผ่านมากกว่าสี่สิบปี แต่ข้าพเจ้ายังไม่เคยลืมพระเมตตาของทูลกระหม่อมสมเด็จพระราชบิดา ฯ เลย และได้เคารพคารวะทุกครั้งที่ผ่านมาพระรูป ตลอดจนได้อุทิศส่วนกุศลที่ได้บำเพ็ญทุกครั้งแก่พระองค์ท่าน ผู้ป่วยคนนี้มีชีวิตยืนยาวอย่างเป็นสุขอยู่ต่อมาอีกสิบปีเศษ และถึงแก่กรรมที่วัดเขาวัง จังหวัดเพชรบุรี.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

จุดสำคัญในเรื่องนี้คือ

- (๑) คนไข้เห็นผู้มาเยี่ยมโดยที่ผู้นั่งเฝ้าสองคนไม่เห็น ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้นอนเลยตลอดคืน
- (๒) รูปร่างที่คนไข้บรรยายคล้ายคลึงกับพระลักษณะของสมเด็จพระราชาธิบดี ฯ
- (๓) เมื่อเห็นพระรูป คนไข้จำได้ว่าเป็นคนที่ไม่เคยเห็นพระรูปมาก่อน และไม่เคยรู้จักพระองค์เลย และผู้พยาบาลก็ไม่ได้ถามนำแต่อย่างใด

คนไข้ที่กล่าวถึงในเรื่องนี้คือ นางพุก มณโฑวงษ์ เคยอยู่บ้านตำบลถนนสี่พระยา พระนคร (ได้รับอนุญาตจากบุตรชาย นายวิจิต มณโฑวงษ์ ให้เผยแพร่ได้ ขอขอบคุณอย่างยิ่ง)

เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๑๑ ผู้รวบรวมได้มีโอกาสเข้าเฝ้าสมเด็จพระราชาชนนี ฯ เพื่อขอประทานพระอนุญาตให้เผยแพร่เรื่องนี้ และได้ทูลถามเรื่องไข่ม่มรุ้งดังกล่าวในเรื่องข้างต้น ทรงรับสั่งว่า จำไม่ได้ว่าสมเด็จพระราชาธิบดี ฯ ทรงโปรดเป็นพิเศษหรือไม่

.....

เรื่องที่ ๒ สามเณรระลึกชาติได้

โดย ญ.บ.

(ท่าน ญ.บ. เป็นพระภิกษุผู้ทรงคุณธรรมสูงยิ่งองค์หนึ่ง เป็นพระอาจารย์กัมมัฏฐานในสายของพระอาจารย์มั่น แห่งจังหวัดสกลนคร ท่านมีผู้เคารพนับถืออยู่แทบทั่วประเทศไทย การที่ไม่ใส่นามจริงของท่าน ก็เพื่อมิให้เป็นการเอิกเกริกเกินสมควรโดยฐานะของท่าน ผู้รวบรวมยืนยันในศิลาบริสุทธิของท่านผู้นี้ได้อย่างเต็มที่ ท่านเป็นผู้มีความจำเป็นเยี่ยม เทศน์เก่งและเขียนหนังสือดียิ่ง ผู้รวบรวมขอแสดงความขอบพระคุณอย่างยิ่ง ถ้าหากมีความกรุณาที่ท่านได้เจียดเวลาเขียนเล่าเรื่องต่อไปนี้ ด้วยมือของท่านเองจนตลอด เรื่องเดิม คือท่านไปงานศพของพระอาจารย์มั่น ที่จังหวัดสกลนคร และได้รับคำบอกเล่าจากพระภิกษุอื่น ๆ ว่า มีสามเณรที่ระลึกชาติได้มาในงานนั้นด้วยองค์หนึ่ง ท่านจึงหาตัวมาพบ และถามเรื่องราว ได้รับคำบอกเล่าดังที่บันทึกไว้ต่อไปนี้)

การเล่าเรื่องระลึกชาติได้ จะขอเล่าตามที่ได้ยินต่อปากเณรผู้ระลึกชาติได้แล้วให้ฟังเท่านั้น ส่วนจะผิดถูกประการใดนั้น โปรดท่านผู้อ่านพิจารณาตามเณรผู้เล่า สำหรับผู้เขียนซึ่งเป็นผู้ฟังมาจากเณรด้วยตนเอง จะไม่ให้มีการเพิ่มเติมและตัดออกแต่อย่างใด จะผิดหรือถูกก็คงไว้ตามรูปเดิม ไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งสิ้น

เริ่มแรกที่จะได้ทราบว่าสามเณรระลึกชาติได้นั้น ผู้เขียนได้ทราบจากพระอาจารย์รูปหนึ่ง ซึ่งไปร่วมในงานฌาปนกิจศพของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ณ วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๓ มาเล่าให้ฟังว่า มีเณรรูปหนึ่งชื่อเลี่ยม อยู่บ้านน้ำก่ำ อำเภอพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ระลึกชาติได้ เธอจะมาในงานนี้ด้วย ผมเคยไปถามเธอครั้งหนึ่งแล้วที่วัดบ้านน้ำก่ำ ซึ่งเป็นบ้านเกิดของเธอ เหตุที่จะถามก็เนื่องจากเวลาผมไปพักที่วัดนั้น มีพระเณรมาเล่าให้ฟังว่าเธอระลึกชาติได้ เลยเกิดความสนใจคิดอยากจะถาม เมื่อถามก็ได้รับคำตอบจากเธออย่างจับใจและน่าฟังมาก เธอบอกว่าจะมาในงานนี้ด้วย ถ้าเธอมาจริง ๆ ผมได้พบจะพาเธอมาหาท่านให้สอบถามดู แต่ตามปกติเธอไม่เล่าให้ใครฟังง่าย ๆ เพราะเวลาเล่าแล้วเธอต้องเป็นไข้ทุก ๆ ครั้ง ที่เล่า ฉะนั้นเธอถึงไม่อยากเล่าอย่างง่าย ๆ

พอดีวันเริ่มงานศพ เธอมาจริง ๆ พระอาจารย์ที่เคยบอกเล่าเรื่องเณรให้ฟังก็พาเธอมาหาถึงที่พักของเรา ในป่าบริเวณวัดสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นสถานที่ทำฌาปนกิจศพของท่านพระอาจารย์มั่น เราก็เริ่มถามเรื่องราวต่าง ๆ จนเข้าถึงจุดที่ต้องการ เมื่อถูกถามถึงเรื่องระลึกชาติ เธอก็อึกอักไม่อยากจะทำตอบ โดยให้เหตุผลว่าเมื่อเล่าให้ใครฟังแล้ว ตัวเองต้องเป็นไข้ทุก ๆ ครั้ง จึงรู้สึกระอาไม่อยากจะทำ แต่เพราะความเคารพและเกรงใจ เธอก็เริ่มเล่าเป็นใจความดังต่อไปนี้

ชาติก่อนผมเกิดที่บ้านโคกเลาะ อำเภอก... จังหวัดอุบลราชธานี พ่อผมชื่อ... แม่ชื่อ... ส่วนผมชื่อบัว (ที่ทำจุดไว้จำค่าเธอบอกไม่ได้) เวลานั้นผมกำลังเป็นหนุ่ม มีพระอุดม (พระกรรมฐาน) องค์หนึ่ง ชื่อพระอาจารย์ทอง เป็นหัวหน้าพระอุปัชฌาย์หลายรูปด้วยกันเที่ยวจาริกสั่งสอนประชาชน ไปบ้านที่ผมอยู่นั้น เวลาเย็น ๆ ญาติโยมพากันไปรับการอบรมกับท่านเสมอ ผมก็ถือโอกาสไปด้วย ท่านพักอยู่ที่นั่นนานพอสมควร ผมก็ได้รับการอบรมกับท่านเสมอจนเกิดความเชื่อ เลื่อมใสในพระอุดม และธรรมที่ท่านอบรมสั่งสอน และถวายตัวเป็นลูกศิษย์ติดตามท่านไป จนได้อุปสมบทเป็นพระและเที่ยวจาริกไปในที่ต่าง ๆ กับท่าน จนถึงวาระสุดท้ายชีวิตในชาตินั้น ท่านอาจารย์พาจาริกไปจำพรรษาที่บ้านสามผง จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นป่าทึบและมีไข้ชุกชุมมาก ในพรรษานั้นมีพระเป็นไข้ป่า และตายไปก่อนหน้าผมสององค์ โดยระยะห่างกันไม่กี่วัน

จากนั้นผมก็เริ่มป่วยลง และมีอาการหนักขึ้นทุกวัน ทำให้รู้สึกตัวว่าจะไปไม่ตลอด จนที่สุดก็รู้ว่าตัวจะตายในวันนี้แน่นอน เพราะทุกส่วนในร่างกายได้กลายเป็นกองเพลิงไปหมดแล้ว

พอจวนตัวและรู้ชัดว่าจะตายในขณะนั้นจริง ๆ ก็ตั้งใจให้ดี มีสติประคองจิต กลัวว่าจะผลอตัว ในขณะที่ดับคือตาย พอถึงเวลาจะดับจริง ๆ แทนที่จะดับไปหมดไม่มีอะไรเหลืออยู่เลย แต่จิตที่อยู่ประจำร่างกายกลับออกจากร่างกาย แล้วกลายเป็นเรา คือพระบัวขึ้นอีกองค์หนึ่ง จากพระบัวที่กำลังนอนตายอยู่บนที่นอนในขณะนั้น ออกไปยืนดูพระบัวที่ตายอยู่แล้ว และดูพระเถรตลอดจนประชาชนที่มาเยี่ยมอาการป่วยและตายของพระบัว โดยผมมีสรวงสวรรค์ที่นุ่มนวลคลุมอย่างเรียบร้อย บ่าข้างหนึ่งสะพานบาตร อีกข้างหนึ่งแบกกลด คล้ายกับจะออกเดินทางไปเพื่อเดินวิปัสสนา แต่ในความรู้สึกเวลานั้นมิได้มุ่งจะไปไหน เป็นแต่ยืนดูพระเถรและประชาชนจัดการศพและเผาศพของตนอยู่เท่านั้น และหาไม้ใครทราบว่าเป็นพระบัวได้ออกจากร่างไปยืนดูศพของตนอยู่ที่นั่นด้วยไม้ ทั้งไม่มีใครสนใจกับพระบัวองค์อื่นดูศพอยู่นั้นเลย เราผู้ขึ้นก็มีได้แสดงอาการใด ๆ ให้เขาทราบเช่นกัน เป็นแต่ยืนรอคอยดูศพของตนอยู่ จนกระทั่งถูกเผาจนเป็นเถ้าถ่านไปหมดไม่มีชิ้นเหลือแล้ว

จากนั้นเริ่มคิดว่าเราตายแล้ว แม้ร่างกายก็ถูกเผาไปหมดแล้ว จะอยู่หาประโยชน์อะไร หนีจากที่นี่ดีกว่า แล้วก็เริ่มออกเดินทางโดยไม่มีใครรู้ใครเห็นเลยว่าพระบัวองค์ใหม่ได้เตรียมตัวออกอุปัชฌาย์ วิปัสสนา เหมือนคราวที่ยังเป็นพระบัวองค์เก่าอยู่ ซึ่งไปทางไหนมีคนมาต้อนรับและทักทาย ถวายอาหารบิณฑบาต โดยมุ่งหน้า ไปทางด้านตะวันออก บนบ่าข้างหนึ่งสะพานบาตร ข้างหนึ่งแบกกลด เดินเรื่อยไปแบบไม่มีจุดหมายปลายทาง

ไปถึงที่แห่งหนึ่งมีศาลาหลังหนึ่งใหญ่โตมาก ไม่เคยเห็นในเมืองมนุษย์เรา และเต็มไปด้วยผู้คนหญิงชายเป็นจำนวนมากมาย ซึ่งล้วนแต่มีเครื่องแต่งตัวต่าง ๆ กัน ในลักษณะของคนเจ้าทุกข์ทั้งนั้น มีอาการเศร้าร่ำร้องหยอหยงมาก ไม่มีความยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่ในหน้าเลย

ท่ามกลางศาลามีโต๊ะใหญ่หนึ่งตัวตั้งอยู่และมีเก้าอี้หนึ่งทำงานหลายตัว แต่มีได้เหมือนโต๊ะและเก้าอี้ในเมืองมนุษย์เรา มีหนังสือวางอยู่บนโต๊ะสองกอง ๆ หนึ่งใหญ่ได้มาก อีกกองหนึ่งเล็กนิดเดียว มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ที่นั่นประมาณ ๓๐ คน มีเครื่องแต่งตัวและแบบต่าง ๆ กันไม่ซ้ำกัน เจ้าหน้าที่แต่

ละคนมีนัยน์ตาเป็นประกายน่ากลัวมาก มองไปทางไหน บรรดาคนที่อยู่ในศาลานั้นหลบตาไปตาม ๆ กัน ไม่มีใครกล้ามองสบสายตาของเจ้าหน้าที่เหล่านั้นได้เลย รู้สึกว่ากลัวกันมาก มีพระองค์เดียว เฉพาะผมเท่านั้น ที่ขึ้นไปอยู่ที่นั่นโดยเจตนาของตัวเองไม่มีใครมาบังคับ และไม่หนีกลัวเจ้าหน้าที่ ดังที่เขาทั้งหลายกลัวกัน ในคนทั้งหมดนั้นล้วนแต่ยืนกันทั้งนั้น ไม่มีคนนั่งแม้คนเดียว

ผมเองก็ยืนฟังเขาเรียกชื่อคนในศาลานั้น ซึ่งเรียกเป็นชุด ๆ และส่งไปเป็นพวก ๆ และเป็นชุด ๆ ในชุดหนึ่ง ๆ มีประมาณร้อยคนบ้าง กว่าร้อยบ้าง ต่ำกว่าร้อยบ้าง การส่งคนไปแต่ละชุด มีเจ้าหน้าที่ควบคุมไปเพียงคนเดียวเท่านั้น คนที่ถูกเรียกชื่อและส่งไปเหล่านั้นดูอาการกลัวนายคุมมากที่สุด เฉพาะนายคุมแต่ละนายมีมือถืออาวุธแปลกและน่ากลัวมาก

เมื่อเรียกชื่อและส่งผู้ต้องหาไปหมดแล้ว ยังมีเจ้าหน้าที่เหลืออยู่บนศาลาเพียงสองสามคนเท่านั้น คนที่ถูกเรียกชื่อแล้ว ยังเหลืออยู่เพียงผู้หญิงคนเดียว วัยราว ๖๐ ปี ผู้ที่ขาดไม่มารับขานชื่อมีสามคน เป็นชายสองหญิงหนึ่ง เมื่อเสร็จจรุระที่จัดคนส่งไปหมดแล้ว เจ้าหน้าที่ที่ยังเหลืออยู่ที่นั่นก็ร้องเชิญเชิญให้หญิงนั้น ลงไปที่สระน้ำหน้าศาลา โดยคำสุภาพอ่อนโยนว่า

“เชิญคุณแม่ลงไปที่สระน้ำนั้น ก่อนลงไปโปรดแก้เครื่องนุ่งห่มออกให้หมด แล้วลงไปในสระน้ำและเดินตัดไปขึ้นทางฝั่งโน้น จะมีรถทิวทัศน์มาคอยรับ และนำเครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับต่าง มาเปลี่ยนให้คุณแม่หมดทั้งชุด”

หญิงนั้นก็เดินลงจากศาลาด้วยมารยาทอันสวยงามและสงบเสถียร ประหนึ่งอุบาสิกาเดินลงศาลา วัดฉะนั้น ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้คอยบริการก็เดินตามและคอยแนะนำให้ความสะดวกแก่หญิงนั้น ประหนึ่งอุบาสกวัดคอยให้ความสะดวกแก่ประชาชนผู้เข้ามาวัดเพื่อแสวงบุญฉะนั้น

พอหญิงนั้นเดินลงจากศาลาไปถึงสระน้ำแล้วก็เปลื้องเครื่องนุ่งห่มออกหมด แล้วลงไปในสระน้ำซึ่งมีน้ำลึกประมาณหนึ่งเมตร รถทิวทัศน์คันหนึ่งก็เหาะลอยลงมาจากอากาศพอดี มาจอดคอยอยู่ที่ฝั่งปากโน้นแล้วร้องเชิญหญิงนั้นให้เดินบุงน้ำไปตรงที่รถทิวทัศน์ที่จอดคอยอยู่ พร้อมทั้งขนเครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับตกแต่งต่าง ๆ ออกมารอหญิงนั้น ด้วยอาการอันยิ้มแย้มและอ่อนโยนจับใจ

พอหญิงนั้นไปถึงฝั่ง ทั้งสองคนที่ขับรถมาก็ช่วยกันนุ่งห่มและประดับตกแต่ง ให้หญิงนั้นอย่างสวยงามราวกับนางฟ้าบนสวรรค์ ด้วยความเคารพและเอื้อเฟื้ออ่อนโยนอย่างยิ่ง ณ ฝั่งสระทิพย์อันเต็มไปด้วยน้ำทิพย์ ดอกไม้ทิพย์ มีประเภทยกต่าง ๆ กัน ซึ่งดูแล้วจับตาจับใจใคร่ชมอยู่ตลอดเวลาไม่จีจาง

เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว เชิญขึ้นบนรถทิพย์พาทะยานเหาะขึ้นบนอากาศ ประหนึ่งลำลึที่อ่อนนุ่ม ถูกปลิวว่อนขึ้นไปบนอากาศด้วยแรงพายัพัดฉะนั้น แต่รถทิพย์คันนั้นไม่มีพายุมาแตะต้อง หากแต่เหาะ

ขึ้นด้วยฤทธิ์ของบุญ ไม่ปรากฏมีเสียงเครื่องดนตรีแสดงออกเหมือนรถในแดนมนุษย์เรา ค่อยเห็นขึ้น เป็นลำดับจนสุดสายตาของผมที่ยืนดูอยู่ทุกระยะ

พอรถทิพย์พาผู้หญิงนั้นเหาะขึ้นแดนสวรรค์แล้ว ก็มาทวนระลึกถึงเหตุการณ์ที่เพิ่งผ่านไปว่า ทำไมเขาจึงเรียกชื่อและจับคนส่งไปเป็นชุด ๆ และใช้กิริยาท่าทางน่ากลัวต่อคนพวกนั้น ๆ เอาหนักรหนา และกลับใช้กิริยาเอื้อเฟื้ออ่อนโยนต่อหญิงคนนั้นจนน่าพิศวงหลงใหลไปตามเหลือประมาณ จึงถามเขาว่า ที่เรียกชื่อคนมาก ๆ และจัดส่งไปเป็นพวก ๆ นั้นเพื่ออะไร และหนังสือที่มีสองกองวางอยู่บนโต๊ะนั้นเพื่ออะไรบ้าง

เขาบอกว่า ที่เรียกชื่อนั้นเพื่อทราบใครมาแล้ว ใครยังไม่มา ที่จัดส่งไปเป็นชุด ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ควบคุมไปพวกละคน ๆ นั้น เพื่อส่งไปยังที่ต่าง ๆ ตามแต่กรรมชั่วที่เขาทำไว้หนักเบาต่างกัน เพราะมีคนทำกรรมชั่วหลายประเภท บางพวกฆ่าบิดา บางพวกฆ่ามารดา บางพวกฆ่าทั้งบิดาและมารดา บางพวกฆ่าสมณชีพราหมณ์ บางพวกฆ่าควาย วัว ซึ่งเป็นสัตว์มีบุญคุณต่อมนุษย์มาก ตลอดจนฆ่าสัตว์ต่าง ๆ ไม่มีเมตตาปราณี บางพวกฉกฉกขโมยเงินทองของมีค่า บางพวกปล้นจี้ บางพวกหลอกลวงต้มตุ๋นเพื่อนมนุษย์ให้เกิดความเดือดร้อนฉิบหาย บางพวกมีชู้จากสามีภรรยา บางพวกขโมยสามีภรรยาเขา บางพวกหลอกลวงเอาลูกสาวเขาไปต้มตุ๋นจนเสียชีวิตไปเป็นสมบัติมีค่าของหญิง บางพวกทำความชั่วร้ายแปดพันประการ กรรมจำต้องจัดส่งเขาไปเสวยผลของกรรม ส่วนหนังสือสองกองนั้นกองใหญ่สำหรับเรียกชื่อคนทำความชั่ว กองเล็กสำหรับเรียกชื่อคนที่ทำความดี

ผมถามอีกว่า ผู้ที่ถูกเรียกชื่อแต่ยังไม่เห็นมานั้นจะทำอย่างไรต่อไป

เขาตอบว่า แม้ว่าจะยังไม่มาก็จำต้องมาในไม่ช้า ทั้งคนดีและคนทำชั่วจะชัดขึ้นไม่ได้เมื่อถูกเรียกชื่อแล้ว

ผมถามว่า ส่วนผู้หญิงที่มีรถทิพย์มารับเหาะลอยไปนั้น เขาจะไปไหน

เขาตอบว่า ไปสวรรค์ เพราะคุณแม่คนนี้เป็นคนมีบุญมากและเคยทำบุญให้ทานตลอดมา ไม่เคยทำผู้ใดให้เดือดร้อน เพราะฉะนั้นบุญถึงช่วยให้ท่านได้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์

ผมถามเขาว่า ส่วนอาดมาเล่า ไม่เห็นเรียกชื่อเลยจะให้อาดมาไปไหน

เขาตอบว่า ท่านยังไม่มีชื่อในบัญชี เขายังไม่ส่งมา ถ้าท่านต้องการไปสวรรค์ก็ขอนิมนต์ลงไปที่สระน้ำที่คุณแม่ลงไปแล้วนั้น รถทิพย์จะมารับท่านไปอีกในไม่ช้าเช่นเดียวกับคุณแม่คนก่อนนั้น ถ้าท่านอยากไปเกิดในมนุษย์ ก็ขอนิมนต์กลับไปตามทางเดิมที่ท่านมา จะได้เกิดเป็นมนุษย์ตั้งใจหมาย

ผมตอบเขาว่า สวรรค์อาตมาก็ไม่ไป มนุษย์ก็ยังไม่ไป เพราะอาตมากระหายน้ำมาก จะไปหาฉันทน้ำ ให้ห้อมสบายเสียก่อน จะไปที่ไหนถึงจะไปทีหลัง

เขาตอบว่า ตามแต่ท่านสะดวก

ว่าแล้วก็ลาเขาลงจากศาลาไปตามทางเดิมโดยบ่าข้างหนึ่งสะพายบาตร ข้างหนึ่งแบกกลด เดินไปเรื่อย ๆ ด้วยความมุ่งหวังจะไปหาน้ำฉันท

พอไปถึงหมู่บ้านที่ผมเกิดทุกวันนี้ คือบ้านน้ำก่ำ ก็พบผู้หญิงคนหนึ่งกำลังเดินออกไปตักน้ำที่บ่อน้ำกลางทุ่งนา ผมจึงขอขบิณฑบาตน้ำฉันทกับผู้หญิงคนนั้น

เขาบอกกับผมว่านิมนต์ท่านไปนั่งรอคอยอยู่ที่บ้านหลังนั้นชั่วคราวก่อน ดิฉันจะตักน้ำไปถวายท่านที่บ้านหลังนั้นเดี๋ยวนี้เอง

พอได้รับคำตอบจากเขาแล้ว ผมก็เดินตรงไปที่บ้านหลังนั้น ซึ่งไม่อยู่ห่างไกลจากบ่อน้ำนัก และมองเห็นบ้านนั้นอยู่อย่างชัดเจน พอขึ้นไปบ้านหลังนั้นแล้วนั่งลงบนหน้าบ้านเขา รู้สึกเหนื่อยมากและมีความโง่งงเป็นกำลัง นึกจะเอนหลังลงพักสักนิดเพื่อคอยหญิงคนนั้นหาน้ำมาดื่ม น้ำกับเขา พอสบายแล้วจะเดินทางต่อไป

พอล้มตัวลงนอนปรากฏว่าหลับไปสักงีบหนึ่งเท่านั้น ตื่นขึ้นมาที่ไหนได้ เกิดใหม่เสียแล้ว

ขณะที่ตกตลอดออกมาก็รู้สึกตัวทันทีว่าเกิดใหม่เสียแล้ว แต่ไม่สามารถจะทำตามความรู้สึกได้ด้วยทางกายเพราะยังอ่อนอยู่มาก และมีความเจ็บปวดรวดร้าวไปหมดทั่วร่างกาย ความรู้สึกในขณะที่ตกตลอดออกมาเป็นเด็กนั้น ยังมีลัญญาอดีตของความเคยเป็นพระติดมาอยู่อย่างไม่เลือนกลางแม้จะเป็นทารกตัวแดง ๆ ก็รู้สึกว่าตัวยังคงจิ๋วและสะพายบาตรแบกกลดอยู่ในร่างของเด็กนั้น และยังสามารถระลึกย้อนหลังไปได้โดยลำดับ จนกระทั่งบ้านที่เกิดในภพก่อน สถานที่อยู่ พ่อแม่ วงศาคณาญาติจำได้หมด แต่พูดอะไรไม่ออก

พอหัดพูดได้บ้าง ก็พยายามพูดแบบพระที่เรียกตัวเองว่า "อาตมา ๆ" เพราะความรู้สึกทุกระยะที่เป็นเด็ก เป็นความรู้สึกว่าตนยังเป็นพระอยู่ตลอดเวลาไม่เปลี่ยนแปลงไปตามร่างกายและวัยของเด็กเลย พอพูดได้บ้าง ก็เริ่มพูด "อาตมา ๆ" เป็นประโยคแรกที่ติดนิสัยมาดั้งเดิม และพยายามหัดพูดจนออกเสียงชัดเจนด้วยความถนัดใจ จนผู้อื่นฟังเข้าใจว่าเด็กพูดเป็นคำ "อาตมา ๆ" เหมือนพระพูดกับญาติโยม พ่อแม่ ญาติวงศ์ถึงกับห้ามไม่ให้พูด เพราะเห็นเป็นเด็กไม่ใช่พระจะพูดว่าอาตมา ๆ อย่างนั้นไม่ได้ เนื่องจากเป็นคำแสลงหูและสะอึดใจโลกไม่นิยมกัน แต่เด็กก็พูดเช่นนั้นเสมอไม่ยอมลดละ พ่อแม่ก็ดูและตวาดเอาบ้างว่า แกจะพูดอาตมา ๆ อะไรอย่างนั้น เพราะแกเป็นเด็กนี่นา ดูตัว

ของแกชี่ เป็นเด็กหรือเป็นพระ ทำไม่ถึงขึ้นพูดว่าอาตมา ๆ อยู่ทำนองนี้ไม่ยอมลดละ เดี่ยวบาปตายจริง ๆ นะ

เด็กเลยเกิดความตกใจและเสียใจขึ้นในเวลานั้น ความรู้สึกที่ว่าตัวเป็นพระ ตลอดถึงเพศของพระที่อยู่ในความทรงจำมาตั้งแต่เดิมเลยหลุดหายไปหมด เหลือแต่ตัวของเด็กเท่านั้นที่เป็นความรู้สึกในขณะนั้น

หลังจากพ่อแม่ดุด่าห้ามไม่ให้พูดต่อไปแล้ว ผมก็อดเอาไม่พูดทั้งที่อยากพูด พอโตขึ้นมาบ้างเกิดความคิดถึงพ่อแม่ ญาติวงศ์ทางบ้านเก่าที่เป็นบ้านเคยเกิด และบ่นให้พ่อแม่ใหม่ฟังว่าอยากไปเยี่ยมพ่อแม่ญาติวงศ์ทางบ้านเก่า พ่อแม่ก็ดูเอาอีก หาว่าพูดหาเรื่องร้ายใส่ตัว (ตามธรรมดาเรื่องเช่นนี้เขาถือกัน) จึงตัดสินใจลงไปว่า คราวนี้เราต้องพูดความจริงภายในใจให้พ่อแม่ฟังอย่างชัดเจน แล้วพูดว่า

แต่ก่อนผมเคยเกิดอยู่บ้านโน้น เมืองโน้น พ่อแม่ของผมชื่อนั้นชื่อนั้น ชาติก่อนผมเคยบวชเป็นพระที่เขารุดงค์กรรมฐานมาจำพรรษาบ้านสามผง มาเป็นไข้และตายอยู่ที่บ้านนั้น จากนั้นจึงมาเกิดที่นี่ไม่ใช่พ่อแม่อันดั้งเดิมของผม พ่อแม่ดั้งเดิมของผมอยู่บ้านโคกเกาะะ จังหวัดอุบลราชธานีโน้น ผมคิดถึงพ่อแม่ญาติวงศ์ทางโน้น ผมถึงได้บ่นและอยากกลับไปเยี่ยมพ่อแม่ให้สบายใจบ้าง ไม่ใช่ผมพูดแกล้งไปต่าง ๆ ดังที่พากันเข้าใจ

พ่อแม่ใหม่ได้ฟังเด็กพูดเป็นเรื่องเป็นราวจริง ๆ แล้ว ต่างก็เกิดความสลดสังเวชและร้องไห้ไปตาม ๆ กัน และพร้อมกันเห็นโทษที่ได้ดุด่าผมแต่คราวเป็นเด็ก

แม่ขอโทษผมว่า "อย่าให้พ่อแม่เป็นบาปเป็นกรรมไปด้วยนะ ลูกรักทูนหัวของแม่ ที่ห้ามและดุด่านั้นก็เพราะความรักนั่นเอง กลัวว่าจะเป็นคำพูดที่สังหรณ์ปากบันดาลใจลูกให้พูดออกมาอันเป็นคำเสียดจัญไรอาจเป็นภัยแก่ตัวลูกเอง พ่อแม่จึงได้ห้ามไว้ไม่ให้พูด เห็นห้ามไม่ฟังก็ดุด่าเอาบ้างตามประสาของพ่อแม่กับลูกที่แสนรักกัน ขอลูกอย่าได้ถือสาพ่อแม่นะลูกรักของแม่"

การไปเยี่ยมบ้านเก่าเมืองหลังของลูกนั้น แม่ไม่ห้าม แต่เวลานี้ยังเด็กอยู่มาก ลูกอยากด่วนสนใจ พ่อแม่ก็คือพ่อแม่ของลูกนั่นเอง มิใช่เป็นพ่อแม่ของใครที่ไหน จะทุกข์จนหรือมั่งมีอย่างไรแม่ก็ถือว่าเป็นลูกของแม่ และรักยิ่งกว่าชีวิตของแม่เป็นไหน ๆ การเลี้ยงดูแม่ก็เอาชีวิตของแม่เข้าประกัน ถ้าลูกของแม่อึด แม้ว่าแม่จะอด แม่ก็พอใจ ถ้าลูกอด แม้ว่าแม่จะตาย แม่ก็ยอมสละชีวิตแทนได้ แต่จะให้แม่ยอมเสียสละลูกรักของแม่ให้ผู้อื่นผู้ใดนั้นแม่ทำไม่ได้ แม่ทำไม่ลงเลย ขอให้ลูกรักจงเห็นใจแม่ที่แสนรักลูก

ลูกจะจากแม่ไปหาแม่ที่ไหนกันอีก แม้ว่าแม่จะจนแสนจนถึงกับจะไม่มีอะไรรับประทานก็ตาม แต่ความรักของแม่ที่มีต่อลูกตลอดมานับแต่อยู่ในท้อง แม่ไม่เคยจนและไม่เคยลดละลงเลยแม้แต่น้อย

ความรักของแม่ที่มีต่อลูกยิ่งกว่าน้ำในมหาสมุทรทะเลหลวงเป็นไหน ๆ แม้ว่าน้ำในมหาสมุทรจะลดลงตามเวลาของมัน แต่ความรักของแม่ไม่เคยมีวันและเวลาลดเลยแม้ชนิดเดียว

ขอให้ลูกรักจงคิดเห็นหัวใจแม่ที่ใหญ่กว่าน้ำมหาสมุทร แม่ตัวของแม่จะเล็กก็เล็กเถิดนะ ลูกรักอย่างไรขอให้แม่ตายก่อนเถิดนะลูกรัก แล้วลูกจะแยกความเป็นลูกเป็นแม่กันไปทางใดทิศใด แม่สุดวิสัยที่จะรับรู้แต่เวลานี้แม่ยังไม่ตาย ขอลูกอย่าได้คิดจะผ่าหัวอกแม่ โดยจะจากแม่ไปหาแม่อื่นใดเลยนะลูกนะ เวลาแม่ตายแล้ว หมดความรู้สึกละใด ๆ เป็นสิ่งสุดวิสัย แต่ขณะที่แม่ยังมีชีวิตอยู่นี้ แม่ขอฝากศพของแม่ไว้กับลูกรัก ขอลูกของแม่จงรับทราบไว้ว่าแม่ฝากความเป็นแม่เป็นลูกต่อกันไว้ทั้งครราวเป็นและครราวตาย หวังว่าลูกรักของแม่จะเป็นที่แน่ใจและมั่นใจว่าแม่คนนี้ก็คือแม่ของลูกแท้ ไม่ปลอมแปลงมาจากที่ไหน”

นี่เป็นคำแม่พูดกับผม ตอนต้นพ่อก็พูดบ้าง แต่ต่อมามีแต่แม่พูดเสียคนเดียว ผมก็อดสงสารแม่ไม่ได้ เรื่องอยากไปเยี่ยมบ้านเก่าก็เลยต้องงด เกรงแม่ใหม่จะเสียใจมากและออกแตกตายเสีย ก็ยังจะยุ่งและเป็นกรรมหนักเพิ่มเข้าอีก

ผู้เขียน (ญ.บ.) ถ้ามเธอดูไปว่า บ้านสามผงซึ่งเป็นที่ตายของเธอนั้นในภพก่อนนั้นในชาตินี้เธเคยไปบ้านนั้นหรือยัง

เธตอบว่ายังไม่เคยไป

ส่วนท่านอาจารย์ทองที่เคยเป็นอาจารย์เดิมของเธครราวเป็นพระภิกษุมาก่อน ได้เคยพบท่านหรือยังในชาตินี้

เธตอบว่ายังไม่เคยพบท่านเลย

ถ้าได้พบท่านโดยไม่มีใครบอกเลย เธจะจำท่านได้ไหม

เธตอบว่าจำได้ เพราะความจำไม่ลบเลือนไปตามร่างกายที่สลายไปในภพก่อน ยังเป็นความจำเราดี ๆ อยู่นี่เอง เช่นเดียวกับเราจำเพื่อนหรือจำครูอาจารย์ที่จากกันไปนาน แม้จะไม่ได้พบกันแต่ก็ก็ยังแน่ใจว่าต้องจำได้ทันทีที่พบปะกันโดยที่ยังไม่ทันได้สนทนากันเลย

ผู้เขียนเตือนเธอไว้ว่า เวลาท่านอาจารย์ทองมาในงานนี้ เราจะพาเธอไปดูท่าน เธจะจำท่านได้ไหม

เธตอบว่า ต้องจำได้แน่

ผู้เขียนว่า ได้โอกาสเราจะมาหาเธ แล้วพาไปดูท่าน แต่เวลานี้ให้เธกลับที่พักก่อน

จากนั้นผู้เขียนก็ไปเที่ยวตระเวนดูท่านอาจารย์ทอง ตามบริเวณที่พักในป่ารอบ ๆ ที่ ๆ พระกรรมฐานชอบพัก ก็พอดีไปเจอท่านอาจารย์ทองจริง ๆ ซึ่งกำลังสนทนาธรรมะกับญาติโยมอยู่เวลานั้น ผู้เขียนก็รีบกลับมา แล้วเลยไปหาสามเณรเลี่ยมผู้ระลึกชาติได้ โดยพาเธอเที่ยวตระเวนไปที่อื่น ๆ ก่อนเพื่อดูอาจารย์ต่าง ๆ ซึ่งมาในงานเป็นจำนวนมาก โดยวิธีซ่อนกลอุบายอันเป็นเคล็ดลับชนิดหนึ่งในการจับข้อเท็จจริงจากเณร พร้อมกับถามเธอว่าองค์นี้ใช่หรือเปล่า

เมื่อพาเธอไปดูอาจารย์แต่ละองค์ ก่อนที่จะไปถึงองค์จริงคืออาจารย์ทอง เณรก็ตอบว่าไม่ใช่ ๆ ไปเป็นลำดับ จนไปถึงองค์จริง ๆ คือท่านอาจารย์ทองเข้า ซึ่งขณะนั้นท่านกำลังคุยธรรมะกับแขกอยู่ ก็ถามเธอว่าองค์นี้ใช่ไหม ทำนองเดียวกันกับองค์อื่น ๆ เธอก็ตอบทันทีว่า ใช่แล้ว องค์นี้แหละคือท่านอาจารย์ทองที่เคยเป็นอาจารย์ของผมแต่ภพก่อน

ผู้เขียนซ้ำอีกว่าใช่จริง ๆ หรือ ไม่ใช่โกหกเราหรือ ทั้ง ๆ ที่รู้ๆ อยู่ว่าเป็นอาจารย์ทองแท้ ๆ

เธอตอบว่าองค์นี้เองคืออาจารย์ทองที่เคยเป็นอาจารย์ของผมในภพก่อน แต่อาจารย์ทององค์อื่น ๆ ที่มีชื่อเหมือนกันนั้นผมไม่รู้จักท่าน

พอทราบเรื่องราวว่าเณรจำท่านอาจารย์ทองได้แม่นยำดังที่เธอเคยพูดแล้ว จากนั้นก็พาเธอกลับที่พักโดยมิได้บอกเธอว่าเป็นอาจารย์ทองหรือเป็นอาจารย์องค์ใด ๆ เลย เธอก็มิได้ถามผู้เขียนว่าเป็นอาจารย์ทองจริงดังเธอบอกหรือเปล่า แต่ดูอาการของเธอรู้สึกว่าจะตอบด้วยความมั่นใจจริง ๆ ใครจะเชื่อหรือไม่เธอคงไม่เป็นปัญหากับใคร ๆ ทั้งนั้น ตามปกตินิสัยของเธอก็เป็นคนไม่ชอบพูดอีกด้วย มีนิสัยสงบและพูดน้อยที่สุด

ที่ผู้เขียนมิได้พาเธอเข้าไปกราบนมัสการท่านอาจารย์ทองในขณะนั้น เนื่องจากมีแขกมากซึ่งกำลังสนใจฟังธรรมะจากท่านอย่างกระหายนะ เพราะนาน ๆ จะได้พบกันครั้งหนึ่งในเวลาว่าง จึงไม่กล้ารบกวนท่านในเวลาเช่นนั้น ทั้งเกรงว่าจะเป็นเรื่องโกลาหลอลหม่านขึ้นในที่นั้น เพราะต่างก็ไม่เคยได้ยินได้ฟังเรื่องแปลก ๆ เช่นนั้น แต่ก็ยังคิดอยู่ว่าโอกาสว่างจะพาเธอไปกราบนมัสการและเล่าเรื่องถวายท่าน ต่อจากนั้นงานก็เริ่มขึ้น และต่างคนต่างยุ่งเลยไม่มีเวลาติดต่อกันอีก เรื่องจึงมิได้ต่อปากต่อคำกับท่านอาจารย์ทอง

ผู้เขียนจึงรู้สึกเสียใจในตอนเช้าด้ายเช้าเข็ม ซึ่งเป็นตอนสำคัญของเรื่องทั้งหมด จึงขอภัยจากท่านผู้อ่านทุกท่านด้วย ความจริงบ้านสามผงซึ่งเป็นที่ตายของพระบัวนั้นก็มีจริง ๆ ผู้เขียนเคยไปพักหลายครั้งแล้วก่อนหน้าเณรเล่าประวัติของเธอให้ฟัง เห็นเพียงทราบที่เคยมีพระธุดงค์มาตายที่นี้ถึงสามองค์เพราะไข้ป่าชุกชุมเท่านั้น บ้านสามผงนี้ได้ทราบทีหลังว่าเป็นตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม เขตติดต่อกับอำเภอท่าอุเทน จังหวัดเดียวกัน

วัดที่พระบัวตายนั้นแต่ก่อน ๆ รู้สึกจะเป็นดงหนานป่าที่ขีบมาก แต่ทุกวันนี้เขาทำการบุกเบิกทำไร่ทำนา กันมาก คงไม่เหมือนแต่ก่อนเท่าไรนัก เพราะคนมากขึ้นทุกวัน ๆ ไม่ว่าจะที่ไหน ๆ ป่าไม่ค่อยจะมีเหลือ ได้กลายเป็นบ้านและเป็นไร่เป็นนาไปหมด

หลังจากที่พบและสอบถามแฉแล้วใน พ.ศ.เดียวกันก็ได้พบท่านพระอาจารย์ทอง ที่เคยเป็น อาจารย์ของพระบัวองค์ที่ตาย และได้เรียนถามถึงการจำพรรษาบ้านสามผง ท่านบอกว่าเคยไป และเคยจำพรรษาที่นั่นด้วยซึ่งเป็นปีที่พระบัวตายนั่นเอง ปีนั้นมีพระตายในพรรษาเพราะไข้ป่าถึง สามองค์ พระบัวเป็นองค์สุดท้าย

จากนั้นผู้เขียนเรียนถวายท่านเกี่ยวกับพระบัว ก่อนที่เธอจะติดตามท่านมา จนได้บวชเป็นพระ และ มาตายที่บ้านสามผง จนกลายเป็นเณรในภพใหม่ขึ้นมา จากคำบอกเล่าของเธอ

ท่านรับรองว่าเป็นความจริงทันที ท่านบอกว่า องค์ที่ตายบ้านสามผงนั้นแล เดิมผมรับเธอมาบวช เป็นพระ แล้วพาเธอเที่ยวมาจำพรรษาที่นั่น ปีที่เธอตายนั้นเธอบวชได้ ๓ พรรษาพอดี เมื่อเธอยังมีชีวิตอยู่ เธอมีคาถาขับไล่ผีแก่ ผีกลัวเธอมาก ความเพียรทางจิตเธอก็ดีและมีความขยันหมั่นเพียร มาก น่าเสียดายที่พระดี ๆ อย่างเธอแต่อายุสั้นพลันตายเสียก่อน ไม่งั้นเธอจะเป็นประโยชน์แก่ ประชาชนและพระศาสนามากมาย ผมไม่เคยทราบเลยว่าเธอตายแล้วกลับมาเกิดที่บ้านน้ำก่ำ และ ยังไม่เคยพบกับเธอเลย รูปร่างหน้าตาจะเหมือนชาติก่อนหรือไม่

เธอตายมานานเท่าไรแล้ว ผู้เขียนเรียนถาม

ตายมาได้ ๑๖ ปีนี้เอง ท่านตอบ

อายุเณรในปี พ.ศ.๒๔๙๓ เธอบอกกับผู้เขียนว่าได้ ๑๔ ปี ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับผู้เขียนพบท่านอาจารย์ ทอง

ข้อเขียนเหล่านี้ผู้เขียนจำได้ไม่หมด อาจมีตกหล่นอยู่ไม่น้อย หวังว่าคงได้รับอภัยจากท่านผู้อ่าน ทั่วไปได้

เท่าที่จำได้ก็นำมาเขียนเรียนให้ทราบ ส่วนจะมีมูลความจริงและเหตุผลเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเณรซึ่ง เป็นผู้เล่า เพราะผู้เขียนมิได้ตัดออกและเพิ่มเติมแต่อย่างไรเลย ปล่อยให้ยังคงเส้นคงวาอยู่ตามเดิม เพราะเรื่องเช่นนี้เราต้องการความจริงตามรูปเดิม ไม่ต้องการอะไรมาส่งเสริม แต่ให้เป็นรส ธรรมชาติของเรื่องล้วน ๆ เท่าที่มีอยู่ในเรื่องเท่านั้น หากผู้เขียน ๆ ผิดพลาดไปก็หวังว่าคงได้รับอภัย จากท่านผู้อ่านโดยทั่วกัน

เหตุผลที่น่าพิจารณาก็คือ

๑. เมื่อผู้เขียนพาไปดูองค์ของท่านอาจารย์ทอง ซึ่งเคยเป็นอาจารย์ในภพก่อนของเธอ เธอตอบได้แม่นยำ
๒. บ้านสามผงที่เณรอ้างถึงนั้น มีจริง
๓. ทั้งทางบ้านและทางวัดยืนยันว่าเคยมีพระมาตายในพรรษานั้นถึง ๓ องค์ ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนนับตั้งแต่เริ่มสร้างหมู่บ้านและสร้างวัดมา
๔. เณรไม่เคยไปบ้านสามผงนับแต่เกิดใหม่ในภพนี้ ทำไมจึงพูดถูกว่าเคยตายที่นั่น
๕. ท่านพระอาจารย์ทอง ที่เคยเป็นอาจารย์ซึ่งสามเณรอ้างถึง ก็รับว่าเป็นความจริงดังที่เณรพูดตลอดจนบ้าน ชื่อพ่อแม่ และชื่อของเณรในภพก่อน ท่านบอกโดยตลอด
๖. พ.ศ.๒๔๙๓ ซึ่งเป็นปีพิกัดกับเณร ผู้เขียนถามถึงอายุ เธอบอกว่าได้ ๑๕ ปี และในปีเดียวกันผู้เขียนได้พบกับท่านพระอาจารย์ทอง เรียนถามการตายของพระบัว ท่านบอกว่าพระบัวตายได้ ๑๖ ปีนี้พอดี โดยที่ท่านไม่เคยทราบอายุของเณรที่เกิดใหม่มาก่อนเลย.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

พระอาจารย์ ญ.บ. ได้ตั้งข้อสังเกตที่ควรพิจารณาไว้เองแล้ว ผู้รวบรวมขอเพิ่มเติมแต่เพียงว่า เรื่องการระลึกชาติได้นี้มีปรากฏข่าวอยู่บ่อย ๆ บางเรื่องก็ดูเข้าที่ บางเรื่องก็เหลือเชื่อ สำหรับเรื่องนี้ท่านผู้ถามประวัติและบันทึกเรื่องไว้เป็นพระภิกษุผู้ทรงคุณธรรมในชั้นสูงสุด เป็นที่ปรากฏในหมู่ชนจำนวนมาก ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเสาะหาชื่อเสียงหรือลาภสักการะใด ๆ อีกต่อไป และท่านให้เรื่องนี้แก่ผู้รวบรวมซึ่งมีบุญได้เป็นศิษย์ที่ใกล้ชิดของท่านคนหนึ่ง คงจะไม่มาพูดเล่นให้เสื่อมศรัทธาส่วนตัวผู้เล่าเรื่องก็เป็นสามเณรซึ่งอยู่ในศีล และรู้จักเกียรติคุณของท่านผู้ชักถามประวัติเป็นอย่างดีว่าเป็นบุคคลชั้นไหน คงจะไม่กล้าเล่าเรื่องไม่จริงให้ฟัง ทั้งหลักฐานด้านท้องถิ่นและบุคคลก็ถูกต้อง และเรื่องราวก็มีพระอาจารย์ชั้นผู้ใหญ่ (พระอาจารย์ทอง) อีกรูปหนึ่งสนับสนุน น้ำหนักของเรื่องนี้จึงน่าจะมีมากกว่าเรื่องที่ได้ฟังอยู่บ่อย ๆ พระอาจารย์ ญ.บ.บอกว่าเข้าใจว่าเวลานี้ “สามเณร” เลี่ยม ยังมีชีวิตอยู่ และอาจจะอยู่ที่วัดบ้านน้ำก้านนั่นเอง ส่วนพระอาจารย์ทองนั้นไม่แน่ใจว่าสิ้นเสียแล้วหรือยัง อาจจะยังอยู่ด้วยก็ได้ ผู้รวบรวมเคยคิดจะไปสืบหาตัวท่านทั้งสองนี้ แต่บังเอิญตำบลที่ท่านอยู่ในแดนที่ไม่สงบ จึงยังไม่อาจไปได้

.....

เรื่องที่ ๓ ภาพนิมิต

โดย อัมภาศรี ขจรบุญ

(คุณหม่ออัมภาศรี ขจรบุญ เป็นแพทยศาสตร์บัณฑิต เรียนสำเร็จจากคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลเมื่อสี่สิบปีเศษมาแล้ว หลังจากที่ เป็นอาจารย์อยู่ในแผนกสรีรวิทยาหลายปีได้ย้ายไปรับราชการในกรมแพทย์ทหารเรือ ในปัจจุบันมียศเป็นนาวาโท เป็นคนใจเย็น เข้มแข็ง ไม่ตกใจง่าย ตำบลติดต่อก็คือ แผนกสูติกรรม ฯ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า ธนบุรี)

เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๙๗ แผนกสรีรวิทยาเป็นเจ้าภาพส่วนพระอภิธรรมให้แก่ศพคุณพ่อของคุณหม่ออัมภาศรี แพงสกา ที่วัดมกุฏกษัตริยาราม ในคืนวันที่สามหลังจากที่ท่านถึงแก่กรรม พวกเรานัดพร้อมกันเวลาหกโมงครึ่ง ข้าพเจ้าได้ไปถึงค่อนข้างจะเร็วไปหน่อย ยังสว่างอยู่ปรากฏว่าพวกเราไม่มีใครไปเลย

หลังจากที่ได้ยืนรออยู่ครู่หนึ่งที่หน้าวัด ข้าพเจ้าก็ได้เข้าไปในลานวัดหน้าเมรุ เพราะคิดว่าพวกเจ้าภาพคงจะมีใครมาแล้วบ้าง ข้าพเจ้ามุ่งไปที่ศาลาแรกทางซ้ายมือเพราะทราบว่าที่นั่นเป็นที่ตั้งศพของคุณพ่อคุณหม่ออัมภาศรี

ข้าพเจ้ามองไปที่ศพ ได้เห็นว่ามียูนิฟอร์มของท่านผู้ตายตั้งไว้ตรงกลางด้านหน้าของหีบ ในหมู่เครื่องบูชา แต่ไม่ใช่เป็นรูปใส่กรอบอย่างที่ใช้กันตามธรรมดา เป็นรูปฉลุแบบที่เคยเห็นเขาทำเลียนแบบรูปปั้น คือเอารูปติดบนไม้กระดานแล้วเลื่อยส่วนรอบ ๆ ออกเสีย ให้เหลือแต่ส่วนที่สำคัญรูปของคุณพ่อคุณหม่ออัมภาศรีที่ข้าพเจ้าเห็นก็เป็นแบบนี้ แต่เป็นรูปขยายขนาดเท่าตัวคนจริง ๆ ลักษณะเป็นคนอายุกลางคน ค่อนข้างศีรษะล้าน ดูคล้าย ๆ โผล่ขึ้นมาจากกลุ่มโตะหมู่ครึ่งตัว

ข้าพเจ้าพิจารณาดูรูปแล้วก็เดินหาพวกเจ้าภาพ แต่ไม่พบใครเลยสักคนเดียว ชักรู้สึกกลัวขึ้นมา จึงเดินกลับออกไปคอยที่หน้าวัด สักพักหนึ่งคนอื่น ๆ จึงไปถึง รวมทั้งคุณหม่ออัมภาศรีด้วย

ข้าพเจ้าได้พูดกับคุณหม่ออัมภาศรีว่าทำไมจึงใช้รูปคุณพ่ออย่างนั้นมาตั้งหน้าศพ คุณหม่ออัมภาศรีทำหน้าประหลาดใจแล้วบอกว่าไม่ได้ตั้งรูปสักหน่อย พอตีเราเดินไปถึงที่ศาลา ข้าพเจ้าเข้าไปดูอีกก็ไม่เห็นมีรูป

คุณหม่ออัมภาศรีและญาติ ๆ ยืนยันว่าไม่ได้ตั้งรูปและไม่เคยมีรูปอย่างนั้นเลย เมื่อข้าพเจ้าเล่าลักษณะของภาพที่เห็นให้เขาฟัง (ข้าพเจ้าไม่เคยพบคุณพ่อคุณหม่ออัมภาศรี แล้วไม่เคยเห็นรูปของท่านมาก่อนเลย) เขาก็รับว่ารูปที่ข้าพเจ้าเห็นนั้นเหมือนกับลักษณะของคุณพ่อคุณหม่ออัมภาศรี ไม่มี

ใครอธิบายได้ว่าข้าพเจ้าเห็นภาพของท่านได้โดยวิธีใด แต่ข้าพเจ้ายืนยันว่าข้าพเจ้าได้เห็นเช่นนั้น
แน่นอน ทั้งเวลาที่ยังวันอยู่ ยังสว่าง ไม่ต้องเปิดไฟฟ้า.

อำภาศรี ขจรบุญ
๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๗

หมายเหตุของผู้รวบรวม

เรื่องนี้จุดสำคัญอยู่ที่รูปร่างของผู้ตายเหมือนกับภาพที่คุณหมออำภาศรีได้เห็น และคุณหมออำภา
ศรีไม่เคยเห็นผู้ตายหรือรูปของผู้ตายมาก่อนเลย ถ้าไม่มีสองข้อนี้ ก็อาจตั้งข้อสงสัยได้ว่าคุณหมอ
อำภาศรีอาจตาบอดหรือตาฟาดไป เห็นเป็นว่ามีรูปตั้งอยู่ ซึ่งอาจเป็นเรื่องคิดเอาเอง แต่การที่เห็น
รูปเหมือนผู้ตายชวนให้เชื่อว่าคงได้เห็นจริง

คนโบราณท่านเชื่อกันว่าผู้ที่ตายไปแล้วอาจมาแสดงรูปร่างให้คนที่ยังอยู่มองเห็นได้ ในโอกาสที่
เหมาะหรือในเมื่อจิตใจของผู้เห็นนั้นเหมาะสม ในเรื่องนี้ท่านผู้ตายอาจจะต้องการแสดงอาการ
ต้อนรับผู้ที่ตั้งใจไปทำบุญให้ท่านก็ได้ และลมฟ้าอากาศในขณะนั้นอาจเหมาะสมด้วย

.....

เรื่องที่ ๔ คุณพระช่วย

โดย นันทพร นิลวิเศษ

(คุณหมอนันทพร นิลวิเศษ สำเร็จแพทยศาสตรบัณฑิตจากคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล และสอบได้แพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศเยอรมนี ในปัจจุบัน เป็นอาจารย์เอกอยู่ที่ศิริราชพยาบาล ตำบลที่จะติดต่อก็คือแผนกเภสัชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาล ธนบุรี กทม.)

เมื่อหยุดพักร้อนปี พ.ศ.๒๕๐๓ ผู้เขียนได้ลองได้พร้อมกับผู้ร่วมงานเจ็ดแปดคนด้วยกัน ในระหว่างเดินทางคืนหนึ่งได้ไปพักอยู่ที่โรงแรมซึ่งไม่ไกลจากสถานียะลามากนัก ในห้องพักมีเตียงใหญ่อยู่สองเตียง ผู้เขียนนอนกับคุณหมอ พ. เตียงหนึ่ง ส่วนอีกเตียงหนึ่งนั้นอาจารย์หมอ ช. และอาจารย์หมอ ฉ. นอนอยู่ด้วยกัน

เราสี่คนดับไฟเข้านอนพร้อมกัน ประมาณตีหนึ่งเห็นจะได้ ผู้เขียนหลับไปได้พักใหญ่ก็รู้สึกมีอะไรมากระทุ้งที่ขา เข้าใจว่าคุณหมอ พ. คงจะพลิกมาโดนจึงเชยิบหนี พอเคลิ้มหลับก็รู้สึกเช่นเดิมอีก จึงลุกขึ้นมองดูคุณหมอ พ. ก็เห็นว่าเราต่างคนนอนหันหลังให้กันและอยู่ห่างกันพอสมควร และคุณหมอ พ. ก็หลับสนิท ผู้เขียนจึงจัดผ้าหุ่หนุนเท้าเสียใหม่แล้วลงนอนต่อ

พอเคลิ้มหลับก็รู้สึกว่ามึนอะไรมากระทุ้งอีก คราวนี้ผู้เขียนไม่ลุกขึ้น ได้แต่พลิกตัวและล้มตาค้างเพื่อดูไปทางคุณหมอ พ. พอตัวพลิกขึ้นตรง ท่านอนหงาย ก็ตกตะลึง คิดพูดและทำอะไรไม่ถูก เพราะที่ปลายเตียงเห็นเงากลาง ๆ ของผู้หญิงสาวคนหนึ่งผมยาวแค่บ่า ใส่เสื้อแขนยาว นุ่งผ้าถุงลาย ๆ ได้ยินเธอพูดขึ้นว่า

“อยากกินไส้คนขาว แต่กลัว เพราะเขามีพระองค์ดำอยู่ในกระเป๋” แล้วภาพก็เลื่อนหายไป

ตอนนั้นผู้เขียนไม่ได้ตื่นกลัวเลย เพราะเข้าใจว่าตนเองเปลี่ยจากการเดินทางมากและนอนดึกเกินไป จึงเกิดภาพหลอนขึ้น ได้หลับตานอนต่อไป แต่พอเคลิ้มจะหลับลงก็รู้สึกมีคนอื่นเข่าขาอีก คราวนี้ผู้เขียนไม่ยอมล้มตาค้างและไม่ยอมลุกขึ้น คงนอนนิ่งในท่าเดิมและสวดมนต์แผ่ส่วนกุศลให้เรื่อยไปจนหลับ

ในเช้าวันรุ่งขึ้น เมื่อเล่าสู่กันฟังก็ได้ทราบว่าอาจารย์หมอ ช. (ซึ่งเป็นคนผิวขาวกว่าคนอื่น ๆ ที่ไปด้วยกัน) มีพระพุทธรูปองค์เล็ก ๆ สีดำสนิทอยู่ในกระเป๋จริง ๆ เธอเล่าว่ามีคนให้ก่อนหน้าจะออกเดินทาง และเธอเอาใส่กระเป๋ไว้แล้วก็ได้เอาใจใส่อีกจนกระทั่งล้มเสียสนิท ผู้เขียนไม่เคยได้

ทราบเรื่องพระองค์นั้นเลย เมื่อลงไปข้างล่างได้ถามพนักงานของโรงแรมเกี่ยวกับห้องที่พัก ก็ได้
รับคำบอกเล่าว่า ในห้องที่เราพักนั้นได้มีผู้หญิงไปผูกคอตายอยู่ก่อนหน้าที่เราไปพักไม่นานนัก และ
ห้องนั้นก็เพิ่งเปิดใช้หลังจากที่เกิดเหตุ.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

น่าเสียดายที่คุณหมอนันทพรไม่ได้ปลุกเพื่อน ๆ ที่นอนอยู่ด้วยกันลุกขึ้นและเล่าเรื่องให้ฟังในทันทีที่
เหตุเกิด เพราะมีผู้ที่ฟังเรื่องในภายหลังแล้วสงสัยว่าเธอจะฝันไปมากกว่าจะได้เห็นจริง ๆ เพราะหัดดี
ที่อาจารย์ ช. มีพระพุทธรูปสีดำอยู่ด้วยจริง ๆ และคุณหมอนันทพรไม่ได้ทราบเรื่องอยู่ก่อน แม้แต่
อาจารย์ ช. เจ้าของพระองค์ก็ได้มาถึง เรื่องจึงมีน้ำหนักตรงนี้ และได้รับกาสนับสนุนขึ้นอีกจากการ
ที่มีผู้หญิงผูกคอตายในห้องที่เกิดเรื่อง

.....

เรื่องที่ ๕ วิญญาณอำลา

โดย นันทพร นิลวิเศษ

เมื่อปลายเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๐๘ น้องชายผู้เขียนได้ขอร้องให้ผู้เขียนช่วยไปเยี่ยมไข้บิดาของเพื่อนเขาที่บ้าน เป็นผู้ที่ผู้เขียนเคยรู้จักอยู่ก่อนแล้ว ผู้เขียนได้ไปตามขอร้องและได้ทราบว่าเขาเป็นมะเร็งของกล่องเสียงในระยะท้ายและโรงพยาบาลได้ขอให้กลับบ้าน ผู้ป่วยอยู่ในระยะเจ็บปวดทรมานมาก พูดก็ไม่มีเสียง กลืนอาหารก็ไม่ได้เลย ผู้เขียนได้ให้ความช่วยเหลือและทำการรักษา ท่านจนสังเกตได้ว่าผู้ป่วยมีความศรัทธาและความนิยมในตัวผู้เขียนอย่างค่อนข้างมาก

ครั้นถึงวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๐๘ ผู้เขียนได้ไปเยี่ยมคนไข้อีกและฉีดยาให้ แล้วก็ลากลับ เมื่อถึงบ้านผู้เขียนทำภารกิจส่วนตัวเรียบร้อยแล้วถึงเวลาประมาณสามทุ่มก็ออกไปร่วมวงสนทนากับสมาชิกในครอบครัวรวมกันห้าคนอยู่ที่ระเบียงหน้าบ้าน เราคุยกันถึงเรื่องต่าง ๆ อย่างเพลิดเพลินได้สักครู่หนึ่ง ทุกคนก็ได้ยินเสียงผู้ชาย มาเรียกเบา ๆ ทางหน้าบ้านว่า “คุณหมอ คุณหมอ” และ “หมอนั่น หมอนั่น” เรียกอยู่เช่นนี้หลายครั้ง

น้องชายผู้เขียน (ร.อ.วิชัย) จึงลุกขึ้นและลงไปเปิดประตู แต่ก็ไม่พบใครเลย ทั้งที่หน้าประตูก็มีแม่ครัวนั่งอยู่และเธอก็บอกว่าไม่ได้ยินใครเรียก เราห้าคนได้ยินทุกคนและจำได้ว่าเสียงนั้นคล้ายกันกับเสียงของผู้ป่วยที่กล่าวถึงอยู่นี้ (คงแต่สมัยยังพูดออกเสียงได้) เมื่อไม่พบตัวคนเรียก เราก็นั่งสนทนากันด้วยเรื่องต่าง ๆ ต่อไป อีกสักครู่ก็มีเสียงเรียกอีก ผู้เขียนจึงร้องบอกให้แม่ครัวไปเปิดประตูพร้อมกับต่อว่าไปด้วยว่า นั่งอยู่ใกล้ประตูยังทำเฉยอยู่ได้ แม่ครัวเธอก็ว่าเธอไม่ได้ยิน และเมื่อไปเปิดประตูดูก็ไม่มีใคร พวกเราทั้งห้าคนเลยแยกย้ายกันเข้าห้องของตนไป

ในวันรุ่งขึ้นลูกชายของผู้ป่วย (เพื่อนของน้องชาย) มาที่บ้านเราตั้งแต่ยังไม่สว่างดี เพื่อขอให้เราไปช่วยจัดการเรื่องงานศพบิดาของเขา ซึ่งได้เสียชีวิตตั้งแต่เมื่อตอนกลางคืน ในเวลาสามทุ่มสิบห้านาที เขาไม่ได้มาหาเราตั้งแต่ตอนนั้น เพราะเห็นว่าค่ามากแล้ว คงจัดการอะไรไม่ได้ จึงได้รอถึงรุ่งสาง

หมายเหตุของผู้รวบรวม

น้ำหนักรของเรื่องนี้อยู่ตรงที่ได้ยินเสียงพร้อมกันถึงห้าคนและฟังเป็นเสียงเรียกชัดเจน จนคนหนึ่งลุกขึ้นไปเปิดประตู แล้วยังได้ยินอีกเป็นครั้งที่สอง อีกข้อหนึ่งคือ เวลาที่ได้ยินเสียงนั้นใกล้เคียงกับเวลาที่คนไข้ถึงแก่กรรม ซึ่งถือกันว่าเป็นเวลาที่ วิญญาณออกจากร่าง

.....

เรื่องที่ ๖ วิญญาณวนเวียน

โดย เอ็นศรี เกตุสิงห์
(ผู้เล่าเรื่องนี้เป็นคนเดียวกับที่เล่าเรื่องที่หนึ่ง)

เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๐๒ วงการแพทย์แห่งประเทศไทย ได้สูญเสียแพทย์ผู้ชำนาญทางสูติรีเวชไปหนึ่งท่านคือนายแพทย์ประพนธ์ เสรีรัตน์ แห่งกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

โดยที่ข้าพเจ้าได้เคยปฏิบัติราชการในฐานะผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของท่าน อย่างใกล้ชิดมาเป็นเวลาหลายปี และได้รับความรู้ความชำนาญจากท่านอย่างอเนกประการ จึงมีแรงดันไม่ให้อาจารย์ทอดทิ้งครอบครัวของท่านในระยะเศร้ามืดนั้นได้ ข้าพเจ้าได้ไปมาหาสู่ตลอดเวลาที่ยังตั้งศพบำเพ็ญกุศลกุศลที่บ้านจนครบร้อยวัน จึงได้รับทราบเรื่องเกี่ยวกับท่านหลังจากถึงแก่กรรมแล้วเป็นอย่างดี

วันหนึ่งหลังจากท่านถึงแก่กรรมไปแล้วได้ประมาณเดือนเศษ ได้มีคนไข้เก่าแก่ซึ่งใกล้ชิดกับท่านมากคนหนึ่ง ไปหาภรรยาท่านและเล่าว่า เมื่อคืนนี้ฝันถึงคุณหมอ ในขณะที่ฝันนั้นระลึกได้ว่าท่านได้ตายไปแล้ว แต่ก็ไม่ได้นึกกลัวอะไร ได้สนทนากันดังต่อไปนี้

คุณหมอ “นี่คุณ ช่วยไปบอก จ. (ภรรยาของคุณหมอ) เขาที่เชื่อว่าผมอยากรับประธานาธิบดีมันล้มพับกาดตอง ให้เขาทำแล้วนำไปวางไว้ในห้องที่ผมนอนเจ็บข้างล่าง ผมจะมาคอยรับประธานวันนี้”
(ฝันตอนกลางคืน)

ผู้ฝัน “ดิฉันจะทำให้เอง”

คุณหมอ “ไม่ต้อง ไปบอก จ. เขาก็แล้วกัน บอกเขาว่าให้ทำวันนี้ละ เพราะผมว่าง จะไปคอยกิน”
(วันนี้เป็นวันพระ)

ผู้ฝัน “เอ๊ะ ! ทำไมว่างวันนี้เล่าคะ”
คุณหมอ “วันนี้เขาปล่อยตัว ก็มาได้”

ผู้ฝัน “ทำไมคุณหมอไม่ไล่เสีย”
คุณหมอ “ก็ผมไม่มีนี่” (เมื่อตอนถึงแก่กรรมไม่ได้ไล่เสีย เพียงแต่มีผ้าห่มคลุมไว้)

ผู้ฝัน “คุณหมอเสียใจไหมคะที่คุณหมอตายนี่”

คุณหมอ “ไม่เสียใจเลย เพราะผมหมดอายุ จะทำอะไร ไร ๆ ผมก็อยู่ไม่ได้ หมดอายุแล้ว ที่คุณไปเยี่ยมผมเมื่อวันเสาร์ตอนบ่ายนั้น ผมยังจำได้ คุณยืนอยู่ปลายเท้าเตียงผมพร้อมกับหมอประเสริฐ (คุณหมอประเสริฐ กังสดาลย์) คือนั้นแหละผมไปแล้ว ผมไปตั้งแต่คืนวันนั้น

นี่คุณช่วยไปบอก จ. เขาด้วยนะว่า การใช้จ่ายในบ้านนะ บางสิ่งบางอย่างที่ควรลดลงได้บ้างก็ยังไม่ลดลง ควรจะตัดลงให้มากกว่านี้ งานการก็เหมือนกัน ถ้าใครเขาส่งการ์ดที่ควรให้ก็ให้ ที่ไม่ควรให้ก็ไม่ต้องให้ คุณต้องไปบอกเขาให้ได้นะ บอกว่าผมสั่งให้บอก”

ผู้ฝัน “ทำไมคุณหมอไม่ไปบอกพี่ จ. เขาเองล่ะคะ”

คุณหมอ “เขาอยู่เสียเมื่อไหร่ล่ะ คุณรู้ไหม หมู่นี้เขาไม่ค่อยอยู่บ้านหรอก ออกนอกบ้านทุกวันเลย คุณไปบอกเขาก็แล้วกัน รีบไปบอกเขาเร็ว ๆ นะ อย่าลืม คุณเองก็เหมือนกัน พักผ่อนให้มาก ๆ หน่อย อีกอย่างหนึ่ง สำหรับที่บ้านผมนั้นเคยอย่างไรก็ขอให้เป็นอย่างนั้น ไปบ้างซิ ตั้งแต่ผมตายแล้วคุณไม่เคยไปเลย”

ต่อมาเมื่อครบกำหนดทำบุญห้าสิบวัน ในเย็นวันสุกดิบข้าพเจ้าไปช่วยจัดสถานที่และเรื่องอื่น ๆ ได้ยินเสียงโทรศัพท์มาจึงไปรับ ฝ่ายโน้นบอกว่าอยากขอพูดกับคุณหมอประพนธ์ เสรีรัตน์ ข้าพเจ้าย้ำถามถึงสองครั้ง เขาก็ยังบอกว่า ขอพูดกับคุณหมอประพนธ์ ข้ายังบอกด้วยว่า “หมอจ่ายนะค่ะ” (ชื่อเดิมของท่าน)

ข้าพเจ้าประหลาดใจมากจึงตอบว่า “อาจารย์ถึงแก่กรรมมาจนครบกำหนดห้าสิบวันวันนี้แล้ว คุณไม่ทราบหรือคะ”

ทางโน้นบอกว่า “อะไร เมื่อวานนี้ยังมาหาที่บ้านเลย”

ข้าพเจ้าถามว่า “ที่บ้านไหนคะ”

“บ้านที่พญาไทนี่แหละ”

ข้าพเจ้าถาม “ไปหาเวลาเท่าไรคะ”

“ประมาณพลบค่ำ”

“แต่งตัวอย่างไรคะ”

“นั่งกางเกงสีเทา ๆ ใส่เสื้อเชิ้ตสีฟ้า ๆ เดินเข้ามา มาถึงก็ร้องถามว่า สบายดีหรือ มาเยี่ยม ดิฉันเชิญให้ขึ้นบ้านก็ไม่ยอมขึ้นบอกว่า ไม่มีธุระอะไรหรอก มาเยี่ยมเท่านั้น ลาละ ดิฉันยังถามว่า ทำไมไม่เอารถเข้ามาด้วย ท่านบอกว่าชี้เกี้ยว จอดรถไว้หน้าบ้าน แล้วก็ไป”

ข้าพเจ้าบอกว่า “อาจารย์ท่านเสียแล้วจริง ๆ เวลานี้ศพยังอยู่ที่บ้าน ขณะนี้ดิฉันยืนพูดโทรศัพท์ที่อยู่ไกล ๆ ห้องไว้ศพท่าน ไม่เชื่อเชิญคุณมาดู วันนี้กำลังจะบำเพ็ญกุศลครบรอบสัตมวารที่เจ็ด เชิญคุณมาสิคะ”

เสียงทางโน้นร้องอย่างตกใจเต็มที่ แล้ววางหูเลย

ข้าพเจ้าจะถามว่าเป็นใครก็ไม่ทัน จึงเป็นความลับอยู่จนเดี๋ยวนี้

นอกจากนั้นท่านยังไปเที่ยวเข้าฝันเพื่อน ๆ ที่สนิท ส่วนมากต่อว่าว่าไม่ไปเยี่ยมที่บ้านเช่นเคย กับเพื่อนคนหนึ่งท่านไปขอใจที่ไปเยี่ยมเวลาเจ็บหนัก (ท่านอยู่ในสภาพไม่รู้สึกรู้สีกตัวหลายวันก่อนถึงแก่กรรม) บอกว่า เมื่อตอนที่คุณไปเยี่ยมฉันผมไปแล้ว ใคร ๆ ไปผมเห็นหมด คุณหมอบประเสริฐ ไปเยี่ยมผมก็เห็น แต่ภรรยาและบุตรธิดาท่านไม่เคยเข้าฝัน นอกจากลูกชายคนโตที่กำลังเรียนอยู่ที่ประเทศเยอรมนี บุตรคนนั้นเล่าว่าฝันเห็นคุณพ่อเดินจงมน้องรูจาอยู่ ฝันก่อนจะได้รับข่าวเกี่ยวกับน้องคนนั้น ซึ่งได้เสียชีวิตในคราวที่นักศึกษาทันตแพทย์ไปเรือล่มที่จังหวัดกาญจนบุรี (หลังจากคุณหมอบถึงแก่กรรมประมาณสองปี)

หนึ่งในคราวที่เกิดอุบัติเหตุเรือล่มนั้น ในวันรุ่งขึ้นทางบ้านยังไม่ทราบแน่ชัดว่าลูกสาวคนเล็ก (รูจา) นั้นจะเสียชีวิตหรือเปล่า เพราะมีผู้ยืนยันว่าได้ดึงออกมาพ้นใต้ท้องเรือแล้ว และเด็กก็ว่ายน้ำเป็น ขณะที่ข่าวคราวยังสับสนวุ่นวายอยู่ ก็มีผู้ไปเยี่ยมแสดงความเสียใจกับภรรยาของคุณหมอบ โดยเข้าใจว่าลูกคนที่เสียชีวิตคือลูกสาวคนโตตามข่าวหนังสือพิมพ์ ข้าพเจ้าเองก็ได้เชื่อเช่นนั้น ผู้ที่ไปแสดงความเสียใจนั้นแอบกระซิบเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า

“เมื่อคืนฝันถึงคุณหมอบ เห็นจงมน้องคนเล็กเดินอยู่ที่หน้าครัวในบ้านนี้” (หมายความว่าถึงลูกคนเล็ก)

ในขณะที่เล่านั้นแกก็ยังไม่ทราบความจริงว่าลูกคนเล็ก คือคนที่หายไปใต้น้ำจริง ๆ ในขณะนั้น พวกเรายังมีหวังเพราะเข้าใจว่ามีชาวบ้านช่วยไว้ จึงได้ออกติดตามหาอยู่เป็นเวลาหลายสัปดาห์ แต่ก็หมดหวัง.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

เกี่ยวกับเรื่องแรกมีข้อสังเกตต่อไปนี้

๑. ไล่ต้นตัมผักดอง เป็นของชอบของคุณหมอบ ตามที่ภรรยารับรอง
๒. เวลาคุณหมอบถึงแก่กรรมไม่ได้สวมเสื้อ ผู้พยาบาลเพียงแต่เช็ดตัวแล้วเอาผ้าคลุมไว้
๓. คุณหมอบหมดสติอยู่หลายวันก่อนถึงแก่กรรม การที่เห็นผู้ไปเยี่ยม ต้องไม่ใช่เห็นอย่างธรรมดา
๔. หลังจากคุณหมอบถึงแก่กรรมแล้ว ภรรยาต้องออกจากบ้านบ่อย ๆ เพื่อติดต่อกำรงาน

อย่างไรก็ดี ยังไม่สิ้นสงสัยว่า ผู้เล่าเรื่องผีนั่นอาจแต่งเรื่องขึ้นเพื่อตักเตือนภรรยาของคุณหมอ เรื่องคนพูดโทรศัพท์มาถามหาคุณหมอ อาจจะเป็นการแกล้งเพื่อให้กลัวก็ได้

เรื่องความฝันของลูกชายที่ต่างประเทศ ซึ่งฝันเห็นบิดาจูบน้องสาวคนที่ตาย ควรจะสนใจ แต่บังเอิญ ผู้ฝันจำรายละเอียดตลอดจนวันเวลาไม่ได้ ไม่อาจจะสอบเทียบอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น

.....

เรื่องที่ ๗

เหตุอุบัติบนทางหลวง

โดย สุนน สมสาร

(คุณสุนน สมสาร เป็นข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ ในขณะนี้ประจำอยู่ในกองการลูกเสือ ในตำแหน่งผู้จัดการวารสาร “ลูกเสือ” นอกจากความรู้ในหน้าที่การงานประจำแล้ว ยังมีความรู้เกี่ยวกับวิชาลูกเสือเป็นพิเศษ สามารถทำหน้าที่อาจารย์อบรมผู้กำกับลูกเสืออื่น ๆ ได้ เป็นผู้ที่มีความสามารถและความเข้มแข็งไม่แพ้ผู้ชายคนหนึ่ง ตำบลที่ติดต่อก็คือ กองการลูกเสือ ศาลาวิชารวุธ ถนนพระรามที่ ๑ เขตพระนคร)

ท่านศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ผู้เป็นที่เคารพนับถือแจ้งว่า ท่านกำลังรวบรวมเรื่องเกี่ยวกับผีสิงหรือวิญญาณมีจริงหรือไม่ และทราบว่าดิฉันได้ประสบอุบัติเหตุบนทางหลวงด้วยเหตุการณ์ที่งงงวยสงสัย จึงขอให้ดิฉันได้เขียนเล่าสู่กันฟัง

ความจริงเรื่องผีหรือวิญญาณอะไรเหล่านี้ ดิฉันเองก็ไม่คิดว่าจะมีจริง ทั้ง ๆ ที่เมื่อเด็ก ๆ ดิฉันก็คิดว่า เป็นยอดนักกลัวผีคนหนึ่ง เพราะผู้ใหญ่มักจะมีเรื่องเล่าให้ฟังอยู่เสมอ ที่ผ่านจากหนังสือที่มีผู้เขียนเล่าก็มากมาย ทั้ง ๆ ที่กลัวก็อยากฟังอยากเห็น คุณแม่ก็เคยเล่าให้ฟังถึงเรื่องที่ท่านได้ประสบกับตัวเองให้ฟัง แต่ดิฉันจะไม่นำมาเล่าต่อ เพราะสิ่งใดถ้าไม่เกิดขึ้นกับตัวเองแล้วก็ไม่กล้ายืนยัน แล้วไม่ทราบว่าเป็นไง เล่าเรื่องนี้ที่ไร เป็นต้องเล่ากันในตอนกลางคืนทุกที ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะทำอะไรก็ให้ถูกกาลเทศะนั้นเอง

บ้านที่อยู่สมัยก่อนก็ไม่เหมือนกับสมัยนี้ เพราะเป็นเรือนไม้กระดานห่าง ๆ เมื่อฟังแล้วก็ต้องโดนนั่งกระดานแผ่นเดียว ด้วยกลัวจะมีอะไร ๆ โผล่ขึ้นมาเสียบตัวเราเข้า

เรื่องผีที่ใคร ๆ เล่าก็มักบอกว่าเป็นเรื่องจริงกันทั้งนั้น แม้แต่เรื่องแม่นาคพระโขนงเขาก็เล่าว่าเป็นเรื่องจริงเกิดขึ้นที่วัดมหาบุศย์ พระโขนงจริง ๆ

เมื่อสามสิบปีก่อนโน้น ภาพยนตร์เรื่องแม่นาคพระโขนงก็ได้ฉายมาครั้งหนึ่งแล้ว ครั้งสมัยหนึ่งเสียบดิฉันได้ติดตามคุณยายไปดูที่โรงภาพยนตร์นางเลิ้ง กำลังฉายถึงตอนแม่นาคอาละวาด พอดีไฟฟ้าเสียบดับปริบลง ทุกคนก็พร้อมใจกันกลัวแม่นาคจะออกมาอาละวาดนอกจอ ต่างวิ่งหนีกันแทบจะเหยียบกันตาย ทั้งดิฉันและคุณยายก็วิ่งหนีกันไปคนละทาง กลับถึงบ้านยังนอนหัวใจสั่นระริกอยู่จนก่อนคืน คลุมโปงจนเหงื่อซิกไปทั้งตัว

นี่แหละอิทธิพลของความกลัว แม้กระทั่งเดี๋ยวนี้ เมื่อผ่านหน้าวัดมหาบุศย์ที่เราก็คิดที่จะมองสอดสายพร้อมทั้งจิตประหวัดถึงแม่นาคไม่ได้

เมื่อดิฉันโตขึ้นแล้ว จึงได้หายกลัวในเรื่องผี ทั้งนี้เห็นจะเป็นด้วยได้เคยประสบกับความตายของญาติผู้ใหญ่หลายท่าน ได้เห็นศพได้จับศพ (เวลาแต่งตัวคนตาย) จึงหายกลัวไปได้ ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ประกอบทำให้คิดได้ว่า อันที่จริงเห็นจะกลัวความมืดกับความเงียบมากกว่า ฉะนั้นจึงไม่ปลงใจเชื่อว่าผีหรือวิญญาณนั้นจะมีจริง

แต่ทั้ง ๆ ที่ไม่ปลงใจเชื่อ ดิฉันก็ได้ประสบกับเหตุการณ์ที่น่าอัศจรรย์ไม่น้อยถึง ๒ ครั้ง จนกระทั่งคิดว่าไม่อาจวินิจฉัยได้เสียแล้วว่าผีหรือวิญญาณนั้นมีจริงหรือไม่

เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ครอบครัวดิฉันได้อพยพจะไปอยู่เพชรบูรณ์ วันแรกที่ขึ้นรถไฟไป เราก็ไปกับทั้ง ๆ ที่ไม่ทราบว่าจะไปพักที่ไหน ที่ไปก็เพราะแรงกลัวลูกระเบิดนะแหละ

ลงรถไฟที่ตะพานหิน เกร่อยู่ที่สถานีพักใหญ่ คุณพ่อไปติดต่อหาเช่าที่พัก เพราะเราตกลงว่าจะอยู่ที่ตะพานหินดูที่ท่าสักเดือนหนึ่งก่อน ประมาณสัก ๕ โมงเย็น คุณพ่อจึงกลับมาบอกว่าได้ห้องแถวในตลาดห้องหนึ่ง มี ๒ ชั้น และบังเอิญมีอยู่เพียงห้องเดียว เห็นจะต้องอยู่ไปก่อน จึงได้ขนข้าวของไปพัก

เป็นห้องทึบ ๆ ลึกยาวพอดู เมื่อเราก้าวเข้าไปก็ดูเยือกเย็นอย่างไรชอบกล ห้องมีสภาพเหมือนไม่เคยมีใครอยู่มานาน หยากไธรรกรุงรังไปหมด ห้องน้ำห้องส้วมใช้รวมกันทั้งแถว อยู่ห่างจากห้องพักของเราไป ๓ ช่วงเสาเร็ว ขณะนั้นเย็นมากแล้ว จวนค่ำ เราจึงเก็บกวาดเฉพาะชั้นล่างเพื่อหลบนอนในคืนแรกไปก่อน

ดิฉันได้สังเกตเห็นเสาห้องเสาหนึ่งมีลักษณะแปลก ตอนบนสุด ของเสามีมันเยิ้ม เหมือนน้ำมันหกมาจากข้างบน ถามคุณพ่อดู คุณพ่อบอกว่าไม่มีอะไร เจ้าของเขาคงทาน้ำมันไว้ คุณพ่อรู้แล้วว่าเสานั้นตกน้ำมัน แต่คุณพ่อไม่กล้าบอกพวกเรา เกรงว่าจะกลัวกัน

ตอนโพล้เพล้จวนค่ำแล้ว ดิฉันออกไปทางหลังบ้านเพื่อจะหาทางไปยังห้องน้ำ ขณะแรกที่มองออกไปยังรั้วลวดหนามซึ่งอยู่ไม่ห่างหลังห้องเท่าไรนัก ก็ได้เห็นเด็กคนหนึ่งเป็นผู้ชายนั่งอยู่บนหัวเสา คิดเอาว่าเด็กคนนั้นชนเอาการทีเดียว แต่เมื่อเงยหน้าขึ้นอีกทีก็กลับเห็นเด็กคนนั้นไม่มีหัว มีแต่ตัวนั่งอยู่ และเพียงชั่วกระพริบตาครั้งเดียวก็กลับหายไปหมด ไม่เห็นมีเด็กที่ไหนและในบริเวณนั้นก็เงียบไม่เห็นมีผู้คนที่ไหนอีก

อย่างชนิดที่ว่าไม่กลัวก็ยังวิ่งกลับเข้าไปหน้าบ้านแบบไม่ทัน ใจลั่นตัวลั่นจังก คุณแม่ถามว่าเป็นอะไร ก็พูดไม่ออกบอกไม่ถูก กว่าจะควบคุมสติได้ก็นานโข แต่ก็ไม่กล้าพูดให้ใครฟัง เกรงจะหวาดกลัวกันไปทั้งบ้าน

คืนนั้นเรานอนรวมกันในมุ้งเดียวหมด ๖ คน เพราะเอามุ้งใหญ่ออกใช้เพียงหลังเดียวก่อน ประมาณ ลัก ๕ ทุ่มเห็นจะได้ เราอนอยู่ยังไม่หลับได้ยินเหมือนเสียงผีเท้าคนเดินอยู่ชั้นบน ที่แรกก็คิดว่าห้องข้างเคียงคงยังไม่นอนและคงยังทำธุรกิจใด ๆ อยู่ ห้องแถวก็เป็นเช่นนี้ เวลาเดินที่กระเทือนถึงกันหมด แต่ยิ่งดึกก็ไม่เห็นหยุดหลับนอนสักที ที่นี้มีเสียงเดินแล้วมาหยุดอยู่หัวบันไดทำท่าเหมือนจะลงมาข้างล่าง แต่ก็ไม่เห็นมีอะไรลงมา พอมาหยุดที่หัวบันไดที่หนึ่ง พวกเราก็จ้องตาเป่งไปที่บันไดทุกที พวกเราแน่ใจว่าไม่ใช่คนแน่ คุณพ่อสวดมนต์อยู่ตลอดเวลา เสียงเดินก็ยังคงมีอยู่เรื่อย ๆ จนรุ่งเช้า จึงเสียบหายไป

ตกลงคืนนั้นพวกเราไม่มีใครได้หลับกันเลยจนจบเดียว พอรุ่งเช้าก็ไม่ฟังเสียงละ ขนข้าวของออกที่เดียว อยู่ไม่ได้เสียแล้ว ไปขอเช่าห้องโรงแรมอยู่เป็นเดือน

ตอนสายไปรับประทานอาหารที่ในตลาด จีนขายของที่อยู่ห้องแถวใกล้ ๆ กันถามว่า “เป็นไง ! อานาย เมื่อคืนถูกผีหลอกหรือ”

จีนคนนั้นเล่าว่า ห้องนี้มีผีตุมมาก คนแถวนี้ไม่มีใครกล้ามาอยู่เลย พวกเราต้องสวดอิติปิโส ๆ ต่อไปอีกนาน เพราะกลัวผีจะตามไปทักทายที่โรงแรมอีก

หลังจากนี้แล้วดิฉันก็ไม่ได้ประสบเรื่องผี ๆ อีกเลย จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๐ ดิฉันได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา ให้ไปทำการอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือสำรองชั้นเบื้องต้นแก่นักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งจะเปิดการอบรมวันที่ ๒๕ - ๒๗ สิงหาคม ๒๕๑๐ คณะใหญ่เขาเดินทางไปค่ายในตอนบ่ายของวันที่ ๒๔ แล้ว

แต่บังเอิญเย็นวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๐ (ตรงกับวันพฤหัสบดี) เป็นวันฉาปนกิจศพ คุณวัชร เอี่ยมสกุล ภรรยาคุณเกรียง เอี่ยมสกุล อธิบดีกรมสามัญศึกษา ดิฉันจึงอยู่เผาศพเสียก่อน แล้วคิดจะขับรถส่วนตัวไปเองในตอนค่ำ

หลังจากเสร็จงานแล้วดิฉันได้ชวนคุณกมล ดิฐกมล ศิกษานิเทศก์เอก กรมสามัญศึกษาให้ไปเป็นเพื่อนกัน (ขณะนั้น คุณกมล รับราชการอยู่ทางจังหวัดชลบุรี แต่มีบ้านอยู่กรุงเทพฯ) ที่แรกคุณกมล ตั้งใจจะไปตอนเช้าวันรุ่งขึ้น ส่วนดิฉันถ้าจะรอไปตอนเช้าก็เกรงจะไม่ทัน เพราะการอบรมเปิด ๘.๐๐ น. และจะต้องไปเตรียมงานก่อนด้วย ฉะนั้นจึงยืนยันจะไปให้ได้ในคืนนี้

ดิฉันจึงหันมาเปิดประตูรถ ออกมานอกรถเพื่อจะสอบถามเรื่องราวกันให้แน่ว่าพูดอะไรไม่รู้เรื่อง ก็พอดีมีคนประสบเหตุการณ์และรถติดไปกันไม่ได้ เพราะรถบรรทุกและเศษเหล็กที่ชนขวางกันอยู่ บนถนน ได้เข้ามาไต่ถามว่ามีใครได้รับอันตรายอย่างไรบ้าง เห็นรถแล้วก็คิดว่าอย่างน้อยก็คาง เหลือง แต่เดชะบุญทั้งดิฉันและคุณกมลไม่เป็นอะไรเลย (ต่างมีหลวงพ่อดีด้วยกันทั้งคู่) คุณกมล เพียงแต่เจ็บหัวเข่านิดหน่อยและดิฉันก็ข้อมือเจาะเล็กน้อย เนื่องจากถูกหูช้างกระแทก

ดิฉันหันไปชี้ให้ดูรถมอเตอร์ไซค์ว่าเป็นต้นเหตุ แต่รถมอเตอร์ไซค์ก็ไม่มีเสียแล้ว หายไป ทั้งชายคนที่เห็นเมื่อครู่ก็หายไปด้วย ขณะที่เกิดเหตุ ก็เป็นระยะเวลาเพียง ๒-๓ นาทีเท่านั้น เสียงสตาร์ทรถ มอเตอร์ไซค์ก็ไม่ได้ยิน ไม่ทราบว่าจะหายไปอย่างไรได้รวดเร็วมาก

อีกสัปดาห์หนึ่งต่อมา ตรงกับวันพฤหัสบดีอีกเหมือนกัน มีบัณฑิตหนุ่มกลับจากพาเพื่อนชาว อินโดนีเซียไปเที่ยวพำทยา ขณะจอดรถคอยรถสวนอยู่ท้ายรถบรรทุกคันหนึ่ง มีรถบรรทุกวิ่งมาข้าง หลังชนอัดก๊อปปี้กับรถบรรทุกคันหน้า บัณฑิตหนุ่มคนขับตายคาพวงมาลัย เหตุเกิดตรงระหว่าง กิโลเมตรที่ ๘๑.๕ - ๘๒ ซึ่งเป็นจุดที่ห่างกับที่ดิฉันประสบเหตุเพียงไม่ถึงครึ่งกิโลเมตร

เพื่อน ๆ ที่เมืองชลเล่าให้ฟังในภายหลังว่า มีมอเตอร์ไซค์เกะทำยกันคว่ำตายคาที่ทั้งคู่ในบริเวณนั้น แต่ก็ได้ยินยันจุดที่แน่นอน ต่อมาก็ได้มีรถคว่ำตายกันไปหลายศพแล้วในละแวกเดียวกันนี้

เรื่องนี้ทำให้ดิฉันรู้สึกเหมือนว่าตายแล้วเกิดใหม่ แต่วินิจฉัยไม่ออกว่าสิ่งที่เห็นในคราวนั้น เป็นคนจริง ๆ หรือเป็นภาพลวงตาที่เกิดจากผีแสงหรือดวงวิญญาณกันแน่ อย่างไรก็ตามดิฉันก็ได้ทำบุญ กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ที่ล่วงลับแล้ว เพราะเป็นทางเดียวที่ทำให้จิตใจสบายและหายห่วง เมื่อ ดิฉันขับรถผ่านที่ตรงนั้นทีไร เป็นต้องแฉ่งร้องบอกเหตุการณ์ไปมาด้วยเสียงแตรเป็นการคารวะทุกทีไป (ตามแบบที่ชาวรถเขาทำกัน) ก็ไม่ทราบว่าจะเราทำดั่งนี้ละ เชื่อหรือไม่เชื่อว่าผีหรือวิญญาณมีจริงหรือไม่.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

ตอนต้นของเรื่องนี้ ที่เกี่ยวกับห้องแถวที่ตะพานหิน เรื่องแรกอาจเป็นได้ว่าคุณสมน “ตาฟาด” ไป เพราะเหน็ดเหนื่อยและตื่นเต้น และภาพเด็กที่เห็นนั้นก็เป็นอย่างชั่วขณะเดียว

ส่วนเรื่องที่สอง ที่ได้ยินเสียงคนเดินอยู่บนชั้นสองของห้องพักนั้น ถ้าหากได้มีคนใจกล้า ขึ้นไปดูว่า ไม่มีคนจริง ๆ และเวลาขึ้นไปเสียงเงียบ แต่พอลงมาเสียงกลับมาใหม่ เช่นนี้คงจะเพิ่มน้ำหนักของ เรื่องยิ่งขึ้นอีกมาก คำถามของคนจีนเพื่อนบ้านนั้นอาจจะเป็นด้วยความสุจริตใจหรือไม่ก็ได้ เคยมี ตัวอย่างคนแก่งทำให้สถานที่บางแห่งมีชื่อเสียงว่าผีดู เพื่อเหตุผลของตนเอง เช่นเพื่อความสนุก หรือเพื่อแผนการทุจริตบางอย่าง

เรื่องอุบัติเหตุบนถนนกรุงเทพ-ชลบุรี ทำให้นึกถึงเรื่องที่เคยเล่า ๆ กันมาว่า ผีตายโหงนั้นต้อง
วนเวียนอยู่ในบริเวณที่ตายจนกว่าจะมีคนมาตาย ณ ที่นั้นอีก จึงจะไปผุดไปเกิดได้ เพราะนั้นจะต้อง
คอยชักจูงหรือชักชวนให้มีคนตายด้วยเหตุคล้าย ๆ กัน

ถ้านักจักรยานยนต์ที่คุณสมนเห็นนั้นเป็นผีจริง ก็คงได้กระทำอุบายให้เห็นจักรยานยนต์ล้มขวางหน้า
อยู่ เพื่อให้คุณสมนที่รถหลบไปทางขวา จะได้ชนกับรถบรรทุกอย่างจังและคงจะต้องเกิดการตาย
ขึ้นบ้าง แต่บังเอิญคุณสมน "มีหลวงพ่อดี" และมีสติ ตัดสินใจถูกต้อง จึงรอดตายมาได้

เรื่องนี้ยังจะต้องตั้งปัญหาว่า คุณสมนได้เห็นจักรยานยนต์จริง หรือตาฝาดไปเพราะง่วง ฯลฯ การที่มี
อุบัติเหตุเกี่ยวกับจักรยานยนต์ ก่อนหน้านั้นคงจะชวน ๆ ใหนักถึงผีอยู่บ้าง แต่ก็ต้องรับว่าสาย
ล้มพันธ้อออกจะเลือน ๆ อยู่ เพราะไม่รู้จุดแน่นอน อุบัติเหตุคนตายที่เกิดขึ้นภายหลังก็เช่นเดียวกัน

ได้สอบถามเพิ่มเติมว่า คุณกมลซึ่งนั่งคู่ไปกับคุณสมนนั้น ได้เห็นจักรยานยนต์และคนที่มาพูดด้วย
ทางท้ายรถหรือเปล่า

ได้รับคำตอบว่า คุณกมลได้เห็นจักรยานยนต์ แต่ไม่เห็นคน (ที่จริงไม่อาจเห็นได้เพราะคนโผล่ทาง
กระจกข้างหลังซึ่งมีส่วนของรถบังตาคุณกมลไว้) ข้อนี้แสดงว่าการที่คุณสมนเห็นจักรยานยนต์ล้ม
ขวางหน้าอยู่นั้น ไม่ใช่เป็นเพราะตาฝาดเนื่องจากง่วงหรืออะไรทำนองนั้น

.....

เรื่องที่ ๘ เจ้าพ่อนนทรี

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

(เรื่องนี้และเรื่องที่ ๙ เขียนขึ้นตามประสบการณ์ของผู้รวบรวมเอง สำหรับท่านผู้อ่านซึ่งไม่รู้จัก ขอเรียนว่า ผู้รวบรวมสำเร็จวิชาแพทย์ และวิชาเคมีในประเทศไทย และประเทศเยอรมนีตามลำดับ และเป็นอาจารย์สอนวิทยาศาสตร์อยู่ในโรงเรียนแพทย์เป็นเวลาประมาณสามสิบหกปี มีความสนใจในพระพุทธศาสนา และชอบศึกษาหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องชีวิตและธรรมชาติทั่วไป ตำบลที่ติดต่อคือ บ้านเลขที่ ๑๖ ซอยพระราชครู ถนนพหลโยธิน กทม.)

ในประมาณเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๐๑ ผู้เขียนปรับปรุงอาคารในบริเวณบ้านที่ซอยพระราชครู เพื่อก่อสร้างโรงเรียนสวนบัว มีความจำเป็นจะต้องตัดต้นนทรีต้นหนึ่งซึ่งปลูกมาเกือบเจ็ดปีแล้ว และกำลังแผ่กิ่งก้านสาขาสวยงามมาก ผู้เขียนรู้สึกเสียดายจึงคิดจะทำการย้ายไปปลูกที่ใหม่ เมื่อคนอื่นได้ทราบเข้าก็บอกว่าตายแน่ทั้งนั้น เพราะต้นใหญ่มากแล้ว ส่วนลำต้นมีขนาดคนตัวใหญ่ ๆ และสาขาก็กว้างไม่น้อยกว่าสิบเมตร ผู้เขียนอดเสียดายไม่ได้ และนึกถึงที่เคยมีคนเล่าให้ฟังว่า ต้นไม้ใหญ่ ๆ บางทีมีรากขเววดาอาศัยอยู่

ในตอนค่ำวันหนึ่ง จึงได้ไปที่ต้นไม้และพูดขึ้นว่าหากมีเทวดาอาศัยอยู่ที่ต้นไม้นี้ ก็ขอให้ช่วยให้ย้ายที่ได้โดยไม่ตาย แล้วผู้เขียนก็ให้ทำการย้าย ขึ้นต้นขุดดินเป็นร่องลงไปโดยรอบโคนต้น ขนาดกว้างพอสมควร แล้วทิ้งไว้เช่นนั้นเจ็ดวัน เพื่อให้ต้นไม้รู้ตัว พอถึงวันพฤหัสบดี ๙ เป็นวันหยุดงาน (เรื่องอะไรจำไม่ได้) ก็จัดการย้ายโดยขุดดินลึกลงไปโดยรอบ

ต้นไม้ขึ้นขึ้นอยู่ริมบ่อน้ำหน้าบ้าน พอขุดดินลึกลงไปก็เลยล้มลงไปทอดลำต้นอยู่ในบ่อ (ซึ่งตรงนั้นกว้างประมาณห้าหกเมตร) กิ่งที่อยู่ใต้น้ำก็ล้มลงไปในดินก้นบ่อ คนงานสี่ห้าคนช่วยกันขุดลากอย่างไรก็ไม่เขยื้อน

ผู้เขียนจึงให้รานกิ่งเล็ก ๆ ออกจนหมดเพื่อให้เบาเข้า แต่ก็ยังลากไม่ไป ในที่สุดก็รานหมดเหลือแต่กิ่งใหญ่กลางต้นสองกิ่ง ซึ่งสั้นกุดเพียงสักสามเมตร แม้กระนั้นก็ลากไม่ไป เพราะกิ่งข้างล่างดำติดอยู่กับดิน ในที่สุดก็ต้องเลิกเพราะเห็นว่าไม่มีทาง ต้นไม้นั้นก็แช่น้ำจมอยู่ในบ่อ มีแต่กิ่งเอกโผล่พ้นน้ำขึ้นมาสักครึ่งเมตรเท่านั้น ผู้เขียนคิดว่าทิ้งเอาไว้ก่อน วันหลังน้ำน้อยลงแล้ว จึงค่อยตัดทอนเอาขึ้นมาทำฟืน

ในวันเสาร์ต่อมา (หลังจากนั้นประมาณสิบวัน) ขณะโพล้เพล้เข้าได้เข้าไฟ ผู้เขียนไปเดินเล่นแถวบ่อนั้น มองเห็นกิ่งไม้โผล่พ้นน้ำขึ้นมา ก็อดนึกเสียดายไม่ได้ พร้อมกับนึกว่า รุกขเทวดาคงจะไม่มีแน่

ถ้ามีก็คงไม่ได้อยู่ที่ต้นไม้ในนั้น ในทันใดนั่นเอง ก็มีความคิดผุดขึ้นมา คล้าย ๆ กับมีคนมาบอกให้ว่า “ทำไมไม่ใช้เครื่องช่วยแรง”

ผู้เขียนไม่ยืนยันว่ามีเหตุกระตุ้นมาจากภายนอก หรือนึกคิดขึ้นมาได้เอง แต่เวลานั้นรู้สึกขลุ่ย และนึกได้ว่า พี่เขยซึ่งอยู่บ้านติดกันนั้น เป็นช่างก่อสร้าง มีรถทูนแรงใช้หลายขนาด สมควรจะขอยืม เขาเอามาลองยกดู พอรุ่งขึ้นก็จัดการดั่งที่นึก เอารอกติดตั้งเข้าบนสะพาน ห่างจากปลายต้นไม้ที่โผล่พ้นน้ำสี่ห้าเมตร แล้วก็เอาเชือกผูกกับตอนกลางต้นและดึงด้วยรอก ปรากฏว่า ดึงกิ่งที่ที่มดินอยู่ หลุดขึ้นมาได้ ก็เลยใช้รอกนั้นเอง ดึงให้ตั้งต้นขึ้น แล้วให้คนประคองข้ามบ่อ ไปปักลงในหลุมที่ขุดเตรียมไว้บนตลิ่งตรงข้าม ระยะห่างจากที่จมน้ำอยู่ประมาณสิบเมตร

เมื่อปักเรียบร้อยแล้ว ต้นนนทรีต้นนั้นก็ล้มลำต้นก็กิ่งใหญ่สองกิ่ง และกิ่งขนาดย่อมอีกสองกิ่ง สามกิ่ง ดู ๆ ไม่น่าจะรอดอยู่ได้ แต่ปรากฏว่าต้นไม้ดังกล่าวงอกคืน และภายในไม่กี่เดือนก็เป็นต้นไม้อย่างปกติ เว้นแต่เตี้ยลงไปกว่าเก่า โดยที่ได้จัดการขุดหลุมลึกเมตรเศษในตอนปลูกใหม่ เพราะกลัวว่าจะล้ม ต่อมาได้จัดการถมบ่อ และปรับปรุงที่บริเวณนั้นใหม่หมด เพื่อประโยชน์ของโรงเรียนที่สร้างขึ้นใหม่

ถึงกลางปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ผู้เขียนแก้ไขถนนเข้าและออกจากโรงเรียนสวนบัว มีความจำเป็นจะต้องย้ายศาลพระภูมิ ซึ่งปลูกอยู่ทางด้านหน้าโรงเรียน ในระยะที่กำลังครุ่นคิดจะไปปรึกษาผู้ชำนาญในเรื่องตั้งศาลพระภูมิ ก็พอดีวันหนึ่ง ขณะที่นั่งรับประทานข้าวหน้าไก่อ ที่ร้านใกล้ห้าแยกพลับพลาไชย ได้เห็นคุณหมอ ส.น. แพทย์แผนปัจจุบันเข้านั่งที่โต๊ะไม้ห่างกันสัก คุณหมอผู้นี้ ผู้เขียนทราบกิตติศัพท์ว่าเป็นผู้ปฏิบัติทางจิต ตามวิธีของพระพุทธศาสนาได้ในขั้นสูงมาก และเป็นผู้มีความสามารถในการทำพิธีต่าง ๆ รวมทั้งตั้งศาลพระภูมิด้วย

มีความยินดีที่ได้พบโดยบังเอิญ จึงได้ลุกขึ้นไปนั่งด้วย แล้วออกปากขอความช่วยเหลือ คุณหมอ ส.น. ทำท่าเสียใจแล้วบอกว่า

“ขอประทานโทษท่านอาจารย์ ตอนนั้นผมเลิกลุงเรื่องพรหมนี้เสียแล้ว”

ผู้เขียนรู้สึกผิดหวังนิดหน่อย แต่ก็เข้าใจได้ดี เพราะรู้ว่า การใช้อำนาจจิตในเชิงที่พูดกันอยู่นั้น เป็นการใช้ไม่ถูกต้องนัก แต่แล้ว ในขณะที่ตอนนั้นเอง คุณหมอ ส.น. ก็พูดต่อไปว่า

“แต่ผมคิดว่า ที่บ้านท่านอาจารย์นั้น หากปลูกศาลเทพารักษ์ขึ้นสักศาลหนึ่งละก็จะดีมากทีเดียว”

ผู้เขียนยังไม่ทันคิดอะไร ก็ได้ถามต่อไปว่า ปลูกที่ตรงไหนถึงจะดี

คุณหมอ ส.น. พูดต่อไปว่า “ปลุกตรงต้นไม้ใหญ่ที่ข้างขวาของโรงรถ และหันหน้าศาลไปทางทิศตะวันออก”

ผู้เขียนได้ยินเช่นนั้นแล้ว ก็ขงลุก เพราะต้นไม้ที่เธอหมายถึงนั้นก็คือ ต้นนนทรีที่ย้ายไปนั่นเอง และในบริเวณนั้นก็ยังมีต้นไม้ใหญ่อยู่ต้นเดียว ไม่มีทางเข้าใจผิดแน่ ทั้งที่ให้หันหน้าศาลไปทางทิศตะวันออกนั้นก็พอเหมาะ คือเป็นทางถนนที่ผ่านหน้าโรงรถ ถ้าหันไปทางทิศอื่นก็ไม่เหมาะสม

ผู้เขียนบอกกับคุณหมอ ส.น. ว่า “ผมขออนุญาตไหว้ความรู้ของคุณหมอสักทีหนึ่ง” และก็ไหว้จริง ทั้ง ๆ ที่คุณหมอ ส.น. ได้เป็นลูกศิษย์มาก่อน ผู้เขียนไหว้วิชาความรู้ของเธอ ซึ่งเห็นว่าสูงกว่าวิชาที่ผู้เขียนเองมีอยู่อย่างมาก

ผู้เขียนไม่สามารถจะอธิบายได้ว่าคุณหมอ ส.น. สามารถรู้เรื่องต้นไม้ได้อย่างไร เพราะเธอไม่เคยไปที่บ้านผู้เขียน ที่น่าประหลาดก็คือ จำเพาะบอกให้ตั้งศาลที่ต้นไม้ต้นนั้น จะว่าเธอได้รับการบอกเล่าทางจิต (เทเลพาธี) ไปจากผู้เขียนนั้น เป็นไปไม่ได้แน่ เพราะขณะนั้นผู้เขียนกำลังนึกถึงแต่ศาลพระภูมิ ไม่ได้นึกถึงเทพารักษ์ และไม่ได้นึกถึงการตั้งศาลเทพารักษ์เลย

จากเรื่องที่เกิดขึ้นนี้ ผู้เขียนเห็นว่า น่าจะสรุปว่า คุณหมอ ส.น. มีญาณพิเศษที่ทำให้เห็นไปถึงที่บ้านผู้เขียนได้ในขณะที่เธอนั่งอยู่ที่ในร้านใกล้ห้าแยกพลับพลาไชย และเห็นมีเทวดาศักดิ์อยู่ที่ต้นนนทรี ผู้ซึ่งสมควรจะมีศาลเป็นที่อาศัย

ต้นนนทรีที่กล่าวถึงนี้ ยังอยู่ในที่ ๆ ได้ย้ายไปปลูก มีสาขาแผ่กว้างพอใช้ แต่ต้นไม้สูงใหญ่เท่าที่ควรจะเป็น คงจะเนื่องด้วยตอนปลูกใหม่ได้ฝังลงไปลึกมากเกินไปดังกล่าแล้ว ศาลเทพารักษ์ก็ยังอยู่ที่ใต้ต้นไม้

หมายเหตุของผู้รวบรวม

การที่ต้นนนทรีจะกลับงอกขึ้นมาใหม่ได้หลังจากถูกทอนกิ่งเกือบหมด (ซึ่งเป็นประโยชน์ในการฟื้นตัว) และแช่อยู่ในน้ำถึงสิบวัน ไม่ใช่เป็นเรื่องพิสดาร อาจจะเป็นไปได้ เพราะธรรมชาติของต้นไม้บางต้นทนทานมาก ที่แปลกในเรื่องก็คือการที่คุณหมอ ส.น.แนะนำให้ปลูกศาลเทพารักษ์แทนจะแนะนำเรื่องศาลพระภูมิ และให้ปลูกตรงต้นนนทรีนั้นเสียด้วย

.....

เรื่องที่ ๙ เจ้าแม่สาลี

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

เมื่อประมาณกลางปี พ.ศ.๒๕๐๑ หม่อม ก. ญาติฝ่ายภรรยาของผู้เขียนได้ประสบเคราะห์ร้าย ถูกสั่งให้พักงานโดยมิได้คำอธิบายและด้วยเหตุผล ซึ่งที่จริงมิใช่ความผิดของเธอเลย ญาติมิตรได้พากันไปเยี่ยมเยียนเพื่อถามข่าวและเพื่อแสดงความเสียใจด้วย เมื่อผู้เขียนและภรรยาไปเยี่ยมเธอก็ได้เล่าให้ฟังว่า ก่อนหน้าที่จะถูกพักงานไม่เท่าใดนัก ระวังไปพักผ่อนที่หัวหิน ภรรยาของเธอได้เห็นปีศาจตนหนึ่ง เลยคิดว่าที่เกิดเคราะห์ร้ายภายหลังอาจจะเป็นเพราะเหตุนี้

ผู้เขียนได้อินทิคัพพ์ที่เกี่ยวกับความสามารถในเรื่องผีสิงและอื่น ๆ ของคุณหลวง ส. มามาก และได้สนิทสนมกับท่านในระหว่างที่ไปช่วยราชการทหารเรือในตอนสงครามเอเชียบูรพา จึงได้ชักชวนให้คุณพี่หม่อม ก. ไปหา และได้ไปพบท่านในเช้าวันหนึ่งหลังจากนั้นไม่นานนัก

เมื่อได้แนะนำให้รู้จักกันแล้ว หม่อม ก. และคุณพี่ ช. ภรรยาของเธอก็ได้ช่วยกันเล่าเรื่องให้คุณหลวง ส. ฟัง กล่าวโดยสังเขปคือครอบครัวของเธอได้ไปพักที่บ้านของท่านพ่อที่หมู่บ้านตะเกียบ ตำบลหนองแก เลยไปจากหัวหินเล็กน้อย เป็นบ้านที่สร้างขึ้นเองตั้งแต่สมัยสามสิบปีมาแล้วและเคยไปพักกันทุก ๆ ปี โดยไม่เคยมีวีแววอะไรผิดปกติ

เข้ามีวันหนึ่งคุณพี่ ช. ตื่นขึ้น รู้สึกว่ามีคนมายืนอยู่ที่ปลายเท้า เข้าใจว่าเป็นคุณพี่อีกคนหนึ่ง แต่พอเพ่งดูก็เห็นเป็นหญิงแปลกหน้า ค่อนข้างสาว สวมเสื้อกางเกงแบบจีนสีขาว ผมสยาย ยืนจ้องหน้าเธออยู่เฉย ๆ เธอเห็นว่าเป็นผีก็หลับตาลงพอลืมขึ้นใหม่ก็ไม่เห็นรูปนั้นอีก คุณพี่ ช. ไม่ได้เล่าเรื่องให้ใคร ๆ ฟัง เพราะเกรงเด็ก ๆ จะกลัว

ในเวลาต่อมา คนขับรถของเธอนอนพักตอนกลางวันอยู่ในห้องใหญ่หน้าบ้านคนเดียว ขณะที่คนอื่น ๆ ไปเที่ยวกัน เขาตกใจตื่นขึ้นก็มองเห็นผู้หญิงแบบเดียวกับที่กล่าวนี้ยืนจ้องหน้าอยู่ พอเขาหลับตาลงแล้วลืมขึ้นใหม่ก็หายไป คุณพี่หม่อมสงสัยว่าปีศาจที่เห็นนั้นอาจจะมาให้โทษ จึงต้องถูกพักงานโดยไม่มีคามผิด

เมื่อเล่าจบลงแล้วคุณหลวง ส. พุดขึ้นว่า “หนองแกผมไม่เคยไป” แล้วก็นั่งสงบอยู่ขณะหนึ่งคล้าย ๆ กับทำปริกรรมอะไรสักอย่าง

ทันใดนั้นท่านพุดขึ้นว่า “มีเรื่อง มีเรื่องอะไร”

ผู้เขียนได้ยินแล้วก็งงและนึกในใจว่าคราวนี้คุณหลวงเห็นจะพลาดเสียแล้ว เพราะผู้เขียนและครอบครัวได้ไปอาศัยพักอยู่ที่บ้านเดียวกันนั้นเพิ่งกลับมา และไม่เห็นมีเรืออะไรสักอย่าง

แต่คุณพี่หม่อมพุดขึ้นว่ามีเรือใบซึ่งแตกระหว่างพายุกู้ใหญ่เมื่อตอนทางใต้ฝุ่นผ่านเข้ามา (ผ่านเข้ามาถึงกรุงเทพ ฯ แต่ไม่รุนแรงมาก ก่อนกรณี แหลมตะลุมพุก) คลื่นซัดมาติดที่ชายหาดหน้าบ้านคนเฝ้าบ้านเห็นว่ากะกะ จึงได้ช่วยกันลากขึ้นไปไว้ทางด้านใต้ของบ้านใกล้ไปทางรั้วชายบ้าน

คุณหลวง ส. ชี้แจงต่อไปว่า ผู้หญิงที่เห็นนั้นเป็นแม่ย่านางเรือลำที่แตกและติดมากับเรือจากเมืองชล เห็นว่าบ้านน่าจะอยู่จึงไปอาศัยอยู่ด้วย เขามาดี เขาไม่ได้มาร้าย ที่ต้องถูกพักงานนั้นเป็นเรื่องเคราะห์ของเราเอง ไม่ได้เกี่ยวกับการที่เห็นแม่ย่านางเรือ แต่ถ้าจัดการต้อนรับเขาดี เขาก็อาจช่วยทำประโยชน์ให้ได้ ท่านได้แนะนำให้จัดตั้งศาลขึ้นในบริเวณบ้าน ทำแบบบ้านไทย เขียนป้ายติดว่า “เจ้าแม่สาลี” และให้เชิญแม่ย่านางเรือไปสิงสถิตที่นั่น ถ้าขอให้เขาช่วยเหลือ เขาก็อาจช่วยได้

คุณพี่ได้ไปจัดการตามคำแนะนำ ต่อมาไม่ช้า ก็กลับเข้าทำงานในตำแหน่งใหม่ มีเรื่องแถมท้าย คือคนขับรถที่ได้เห็น “เจ้าแม่” นั้น ได้ขอลาจากเจ้าแม่ และถูกลอตเตอรี่ ได้เงินห้าร้อยบาทในเวลาต่อมา

ผู้เขียนไม่อาจทราบได้ว่า “เจ้าแม่สาลี” จะมีตัวตนจริงหรือไม่ และการที่คุณพี่หม่อม ก. ได้กลับเข้าทำงานอีกก็ดี หรือการที่คนขับรถถูกลอตเตอรี่ก็ดี เป็นเพราะอิทธิฤทธิ์ของเจ้าแม่หรือมิใช่ แต่ผู้เขียนรู้แน่ว่า คุณหลวง ส. ท่านสามารถเห็นไปถึงหนองแก หัวหินได้ขณะที่นั่งอยู่ในบ้านที่ใกล้ปากคลองบางกอกน้อย และเห็นชัดเจนถูกต้องดีกว่าผู้เขียนซึ่งได้ไปอยู่ในสถานที่นั้นด้วยตนเอง

ความสามารถเห็นอย่างพิเศษนี้ ท่านว่าเป็นอำนาจจิตที่เกิดจากการทำสมาธิตามหลักพระพุทธศาสนา อำนาจพิเศษนี้ต้องอาศัยจิตที่บริสุทธิ์จากกิเลสคือโลภ โกรธ หลง ถ้าจิตไม่บริสุทธิ์อำนาจเช่นนี้ก็ไม่ได้เกิด หรือถ้าหากมีอยู่แล้วก็เสื่อมเสียไปได้ ผู้เขียนเองยังไม่เคยปฏิบัติได้ผลถึงขั้นที่กล่าวนี้ จึงไม่สามารถจะยืนยันอะไรได้

หมายเหตุของผู้รวบรวม

จุดน่าทึ่งในเรื่องนี้มีดังนี้

๑. ภรรยาหม่อม ก. และคนรถเห็น “ปีศาจ” มีลักษณะตรงกัน แม้เห็นคนละครั้งและไม่รู้เรื่องกัน น่าจะไม่ใช่ความฝัน (เพราะเล่าว่าตื่นแล้วทั้งสองคน) และคงจะไม่ใช่เห็นเพราะตาฝ้า
๒. คุณหลวง ส. เห็นเรือแตกอยู่ที่หนองแก ขณะที่ท่านนั่งอยู่ที่ธนบุรี
๓. คนรถขอลาจากเจ้าแม่ และถูกลอตเตอรี่

.....

เรื่องที่ ๑๐ คนตายมาเข้าฝันคนเป็น

โดย บรรจบพันธุ์ นวรัตน์ ณ อยุธยา

(คุณบรรจบพันธุ์ นวรัตน์ ณ อยุธยา เป็นนักการศึกษาชั้นนำ โดยเฉพาะเกี่ยวกับอนุบาลศึกษา และนักเขียนมีชื่อ ตลอดจนนักเผยแพร่สารคดีทางวิทยุ เป็นผู้เชื่อมั่นในพระพุทธานุศาสน์และถือการกระทำคุณความดีเป็นหลักของชีวิต ผู้เขียนได้รู้จักและสนิทสนมกับท่านผู้นี้เป็นพิเศษ ก็เพราะเธอช่วยเป็นกำลัง และเป็นหลักสำคัญในการก่อสร้างตัวของโรงเรียนสวนบัวของผู้เขียน ตำบลที่จะติดต่อได้คือ โรงเรียนสวนเด็ก ถนนนามบัญญัติ ไกล้วัดมกุฏกษัตริยาราม พระนคร)

เรื่องของคนที่ตายไปแล้ว และมาเข้าฝันคนที่ยังอยู่ แล้วก็มีความฝันที่ตรงกับความจริง นี่ก็เป็นเรื่องแปลกที่น่าคิดว่า ข้าพเจ้ามีเรื่องที่จะประจักษ์กับใจตนเองมาแล้วคู่กันฟังสองเรื่อง

เรื่องที่ ๑

เรื่องนี้ เป็นเรื่องของคุณพ่อของข้าพเจ้าเอง ตามปกติแล้ว คุณพ่อ (พระพิจิตรจำนง แจงสังขดุรงค์) เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้ใช้เวลาในบั้นปลายของท่านให้หมดไปด้วยการไปสนทนาธรรมกับบรรดาพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นที่เคารพและคุ้นเคยกับท่านในพระอารามต่าง ๆ ต่อมาเมื่อท่านถึงแก่กรรมลง บรรดาลูก ๆ ก็ได้ร่วมกันประกอบพิธีการกุศลให้กับท่านตามประเพณี สิ่งที่คุณพ่อตั้งใจเป็นพิเศษก็คือการนิมนต์พระเถระซึ่งเป็นที่เคารพขอพบของท่านมาร่วมพิธีทางศาสนา

ในกาลครั้งนั้น พวกเราคนหนึ่งรับหน้าที่ไปนิมนต์ท่านเจ้าอาวาสวัดโสมนัสวิหาร เจ้าคุณธรรมวรालังการ ซึ่งเวลานั้นท่านยังดำรงสมณศักดิ์เป็น เจ้าคุณอมรมุณี เมื่อท่านทราบว่าเป็นใครแล้ว ท่านก็ได้เล่าเรื่องที่ท่านฝันเห็นคุณพ่อให้ฟัง

ท่านว่าในฝันนั้นคุณพ่อได้ไปหาท่านที่กุฎิ ท่านจึงถามคุณพ่อว่า

“คุณพระมาได้อย่างไร ?”

คุณพ่อตอบว่า “มาโดยร่างใหม่”

ท่านถามต่อไปว่า “ปากคุณพระทำไมถึงบุงบับอย่างนั้น”

คุณพ่อตอบว่า “ไม่ทราบว่าเขาทำกันอย่างไร”

แล้วท่านเจ้าคุณจึงได้เล่าเรื่องฝันที่เกี่ยวกับคุณพ่อเรื่องอื่น ๆ ต่อไป แต่เรื่องที่สะกิดใจพวกเราก็คือที่ท่านฝันเห็นคุณพ่อไม่ได้ใส่ฟัน ซึ่งตรงกับความเป็นจริง

ในคืนที่คุณพ่อจากเราไปนั้น หลังจากที่ได้อัดให้ท่านได้รับประทานอาหารเย็นแล้ว พวกเราลงความเห็นว่าไม่ควรใส่ฟันให้ท่าน เพราะอาจจะไม่ปลอดภัย บังเอิญท่านก็มาสิ้นในคืนวันนั้นโดยที่ไม่มีฟันอยู่ในปาก เพราะฉะนั้นความฝันของท่านเจ้าคุณอมรมุนีที่เล่าให้เราฟังซึ่งเป็นที่อัศจรรย์ใจแก่พวกเราเป็นอย่างยิ่ง.

เรื่องที่ ๒

เรื่องนี้เป็นเรื่องของสามีข้าพเจ้าซึ่งถึงแก่กรรมไปแล้ว สามีข้าพเจ้าคือ ม.ร.ว.นิมิตรมงคลนวรรตน์ ในระยะที่ป่วยใกล้จะถึงแก่กรรมนั้น ทั้งตัวเธอและข้าพเจ้าเองไม่เคยมีความนึกคิดว่า การป่วยครั้งนี้จะหมายถึงความตาย เพราะคนป่วยเองก็มีกำลังใจเข้มแข็ง และข้าพเจ้าเล่า ก็ยังอยู่ในวัยที่ไม่เคยเห็น ไม่เคยรู้จักกับคนไข้ที่มีลักษณะอาการของคนใกล้ตาย

ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงนึกอยู่ตลอดเวลาว่าข้าพเจ้าอยู่กับคนดีที่ปกติไม่ใช่คนป่วยไข้หนักแต่ประการใดเลย

คืนวันหนึ่ง จำได้ดีว่าเป็นคืนวันศุกร์ เรานั่งสนทนากันอยู่เช่นเคย หม่อมแม่ของคุณชายได้อยู่ ณ ที่นั้นด้วย ท่านปรารภขึ้นว่าในชีวิตของคุณชายที่ผ่านมา นั้น "ชิงบวช" เสียทุกที ตามความหมายของท่าน ท่านว่าได้เตรียมที่จะบวชคุณชายถึงสองครั้ง และคุณชายเองก็ได้ไปหัดขานนาคแล้ว แต่ครั้งเมื่อถึงคราวที่จะบวช ก็ให้มีเหตุเป็นไป ฉะนั้นท่านจึงขอร้องแถมแนะนำว่า ชีวิตตอนนี้ไม่มีอุปสรรคอันใดแล้ว หายเจ็บนี้ น่าจะบวชเสีย

คุณชายจึงหันมาถามข้าพเจ้าว่า ข้าพเจ้าจะว่าอย่างไร ข้าพเจ้าตอบโดยไม่ต้องคิดว่า "อนุโมทนาค่ะ"

คุณชายท้วงขึ้นว่า "ตั้งสามเดือนนะฮะ"

ข้าพเจ้าตอบว่า "สามเดือนก็สามเดือน จะเป็นอะไรไป จบก็กลับไปทานข้าวกับคุณพ่อตั้งแต่ก่อน"

คุณชายจึงตอบว่า "ถ้าอย่างนั้นก็ตกลง"

หม่อมแม่เมื่อได้ยินคุณชายรับปากคำดังนั้น จึงส่งดอกไม้ธูปเทียนให้คุณชายจบ บนตัวเองว่า "หายเจ็บแล้วจะบวช"

ต่อมาอีกสองวัน คือในตอนกลางวันวันอาทิตย์ คุณชายเกิดมีอาการป่วยโดยกะทันหัน ในระยะแรกตัวเธอเองยังมีผัสสะอย่างสมบูรณ์ คือตายังมองเห็น หูยังคงได้ยิน และปากก็ยังคงพูดจา

ต่อมาอาการค่อย ๆ หนักขึ้น คือพูดไม่ได้ แต่ตายังคงส่ายมองข้าพเจ้าได้ และใช้มือทำอาการคล้ายจะบอกให้ทราบ ว่า ใกล้เวลาเต็มที่แล้ว ข้าพเจ้าได้สติและเข้าใจอาการทันที จึงพูดกับเธอว่า

“ไม่ต้องห่วงอะไรทั้งหมด ขอให้หนีอยู่อย่างเดียวว่า หายนี้แล้วจะบวช จะบวช”

คุณชายดับไปพร้อมกับคำว่า “บวช บวช” ของข้าพเจ้า

ในคืนวันนั้นเองญาติผู้ใหญ่ของเธอคนหนึ่ง ซึ่งอยู่ห่างกันก็ฝันเห็นเธอ ท่านผู้นั้นเล่าว่า พอสดมภ์ไหว้พระเสร็จแล้ว ก็เข้านอนและก็หลับทันที พอหลับก็ฝันเห็นชบวนแห่บวชนาค ดูเหมือนว่ากำลังเวียนนาครอบโบสถ์ นาคนั้นนั่งคานหาม มีลัษณ์กัน

ท่านจึงอยากจะดูว่านาคนั้นเป็นใคร แต่พอมองไป ในฝันนั้นก็บอกตัวเองว่า

“เอ๊ะ นั่นนิมิตร นี่นะ”

ฉะนั้น ท่านจึงมองดูอีกทีว่าแต่งตัวอย่างไร ก็ปรากฏว่านุ่งกางเกงจีนสีขาวยาว ใส่เสื้อผ้าปานขาว และสวมเสื้อนาคทับ เมื่อคุณชายลึ้นนั้น ก็นุ่งกางเกงจีนสีขาวยาวแล้วสวมเสื้อผ้าปานสีขาวยาว

ข้อความในฝันที่ท่านผู้ใหญ่ท่านนี้เล่าให้ข้าพเจ้าฟัง ทำให้ข้าพเจ้างงงัน เพราะท่านผู้นี้ไม่ทราบเรื่องราวใด ๆ ของเราเลย ไม่ทราบว่าเราบอกหนทางแก่ผู้ตายว่าอย่างไร และก็ได้มาเห็นภาพของคุณชายขณะที่ใกล้จะตาย โฉนจึงบอกเล่าถึงเรื่องเครื่องแต่งกายของคุณชายที่สวมใส่ในขณะนั้นได้ถูกต้อง.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

โดยธรรมชาติเรื่องฝันเป็นเรื่องที่มีคุณค่าน้อยสำหรับการอ้างหลักฐาน เนื่องด้วยมีต้นเหตุได้หลายอย่าง เช่นธาตุเสียดหรือมีความคิดจดจ่อในเรื่องเฉพาะ เป็นต้น

แต่เรื่องความฝันทั้งสองที่เสนอนี้มีคุณค่ามากกว่าธรรมดา เพราะผู้ฝันทั้งสองท่านไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับรายละเอียดในความฝันมาก่อน (ฝันปลอมในกรณีแรก และการบนตัวจะบวชในกรณีหลัง) และฝันเข้าเรื่องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ก่อนมรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งสองราย

ผู้รวบรวมเคยได้ยินเรื่องทำนองเดียวกับเรื่องแรก (ญาติลืมหูของจำเป็นบางอย่างไปกับศพ หรือลืมหูเครื่องประกอบบางอย่างในการทำบุญอุทิศให้) แต่ไม่ได้รายละเอียดโดยมีหลักฐานเช่นที่คุณรวบรวมพันธุบันทึกให้

.....

เรื่องที่ ๑๑

บูชาพระ พระคัม

โดย พ.พ.

(คุณ พ.พ. เป็นนักวิทยาศาสตร์ซึ่งทำงานสอนในสถาบันชั้นสูงมากกว่าสามสิบปีแล้ว ขณะเดียวกัน ก็เป็นผู้มีศีลมีลัตย์ และตั้งใจประกอบกรรมที่เป็นกุศลอยู่เสมอ เป็นที่ไว้วางใจของหัวหน้า และเป็นที่เคารพนับถือของลูกน้อง การที่ใช้นามแฝงก็เป็นเพราะเหตุผลทางด้านอาชีพ สำหรับผู้รวบรวมนี้ ไม่มีความสงสัยในความน่าเชื่อถือของผู้เขียนเรื่องนี้เลย ถ้าหากผู้ใดประสงค์จะติดต่อกับคุณ พ.พ. เป็นส่วนตัว ก็ขอเชิญแจ้งที่ผู้รวบรวม ยินดีจะจัดการให้เสมอ)

ข้าพเจ้าคองบ้านเรือน อยู่ที่ตำบล..... อ.ภาษีเจริญ จ.ธนบุรี หน้าโรงเรียนใหญ่แห่งหนึ่งซึ่งเป็นเขตเนื้อที่ของวัด..... ตามปกติข้าพเจ้าทำกิจบูชาพระในตอนพลบค่ำ หลังจากรับประทานอาหารเสร็จแล้ว ก็เตรียมเครื่องสักการบูชา มีธูปและดอกไม้้นำไปบูชาพระคุณท่าน ในอันดับแรกบูชาที่นอกบ้าน ซึ่งมีทั้งหมด ๕ ที่บูชา ดังนี้

๑. พระชัยมงคล พระภูมิเจ้าที่
๒. เจ้าพ่อต้นไม้ใหญ่
๓. เจ้าแม่ตะเคียน
๔. ฮวงซุ้ยซึ่งบรรจุอัฐิไม่มีญาติ
๕. เจ้าที่ของฮวงซุ้ย

ในอันดับต่อมาบูชาภายในบ้านอีก ๕ ที่ คือ :-

๑. หลวงพ่อพระนาคปรก (พระประจำวันของข้าพเจ้า)
๒. หลวงพ่อพระครุฑฯ
๓. เสด็จปู่ดำพุง
๔. หลวงพ่อหนู
๕. พระกำแพงเขย่ง (พระกำแพงศอก)

ในการบูชาพระต้องสำรวมจิตให้เป็นสมาธิ เกิดการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยแล้วกล่าวคำไหว้พระ ใช้บทพระพุทฺธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ กล่าวคำนอบน้อมใช้บท นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส กล่าว ๓ จบ ต่อไปจึงกล่าวคำบูชาดังนี้ "อิมีนา สกฺกาเรน (ระบุชื่อที่ต้องการบูชา เช่น พระชัยมงคล) ปุเชมิ"

เมื่อกล่าวบูชาเสร็จแล้วก็เป็นการอธิษฐานของตนเอง จบแล้วกราบ ๓ นั้น เป็นเสร็จการบูชาแต่ละแห่ง

การบูชาสิบที่ ล้วนเวลาประมาณสามสิบนาทีเศษ ต่อมาถึงพิธีการก่อนเข้านอน คือ นั่งสำรวมจิตให้เกิดสมาธิ แล้วกล่าวคำกราบพระ ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ต่อไปขอคารวะนอบน้อมโดยกล่าวบท นะโม ๓ จบ แล้วรำลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าโดยเปลี่ยนคำว่า "อิตปิโส" จนถึง "พุทฺโธ ภควาติ" ระลึกถึงพระคุณของพระธรรมว่า "สุวากุขาโต" จนถึง "วิญญูหิติ" ระลึกถึงพระคุณของพระสงฆ์ว่า "สุปฏิปนุโน" จนถึง "โลกสุสาติ" ต่อไปเป็นบทกรวดน้ำ แผ่เมตตาให้กับบิดามารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทั้งหลาย ตลอดจนสัตว์โลก

อันดับสุดท้ายเป็นคำอธิษฐาน รวมเวลาที่ใช้ประมาณ ๑๐-๑๕ นาที เป็นอันเสร็จพิธีการกราบไหว้พระ เริ่มเข้านอนได้ การปฏิบัติกิจบูชาพระนี้ได้กระทำเป็นประจำทุกคืนตลอดมา

คืนหนึ่งในเดือนพฤษภาคม ๒๕๐๐ เวลาประมาณ ๐๒.๐๐ น. เศษ ข้าพเจ้ากำลังนอนหลับสนิท แต่ต้องสะดุ้งตื่นคล้ายกับว่ามีผู้มาปลุกโดยกระตุกขา พอรู้สึกตัวก็คิดว่าไม่มีอะไร จึงนอนต่อไป

พอรู้สึกเคลิ้มเกือบหลับ ก็ต้องสะดุ้งตื่นขึ้นอีก ในตอนนี้คล้ายกับมีผู้มาดึงขา ข้าพเจ้าตกใจ รู้สึกกลัวจนหัวใจเต้นแรง พอได้ยินเสียงกลอนประตูลึกภายในบ้านถูกจัดตั้งแกรกๆ จึงได้ลุกขึ้นไปเปิดไฟฟ้า ได้รู้ทันทีว่าคนงัดกลอนประตูแผ่นหนึ่ง ข้าพเจ้าหยิบฮาวูธป็น พร้อมทั้งรู้สึกตกใจจนขนลุกทั้งตัวและใจสั่น เมื่อได้เห็นกลอนประตูล่างถูกงัดออกแล้ว คงเหลือแต่กลอนบนอีกเล็กน้อยเท่านั้นก็จะเปิดประตูได้

ข้าพเจ้าได้เปิดประตูออกไป ปรากฏว่าประตูด้านครัวและประตูรั้วหลังบ้านถูกจัดเปิดโล่ง ได้ไล่ตามคนร้ายออกไป พร้อมทั้งยิงปืนขึ้นฟ้า ๒ นัดซ้อน ๆ กัน ได้เห็นคนร้ายวิ่งหนี สะดุดรากจามจรีล้มลงแล้วคลานครึ่ง วิ่งครึ่งต่อไป

ปรากฏว่าคนร้ายมีจำนวน ๓ คน สันนิษฐานว่า ดุดันทาง ๑ คน เข้าจัดประตู ๒ คน ขณะนั้นชาวบ้านใกล้เคียงได้ตื่นขึ้นมาช่วยเหลือ ครั้งนี้เป็นเหตุเกิดขึ้นครั้งแรก

ครั้งที่ ๒ ในเดือนตุลาคม ๒๕๐๗ คืนหนึ่งฝนตกหนัก เวลาประมาณ ๒๔ น. เศษ ข้าพเจ้ายังไม่หลับ ได้ยินเสียงเรื่อยนต์หางยาวมาจอดหน้าบ้าน และมีเสียงคนขึ้นมา ๓ คน ข้าพเจ้าแอบดูจึงรู้ว่า เป็นคนขี้เรื่อหางยาวซึ่งรู้จักอยู่ ไม่สงสัยว่าจะเป็นคนร้าย ก็เข้านอนต่อไปจนถึงเวลาประมาณ ๐๒.๐๐ น. เศษ

ขณะข้าพเจ้านอนหลับสนิท ก็ได้สะดุ้งตกใจคล้ายกับมีผู้มาปลุกและกระซิบว่า “ตื่นขึ้น ๆ” และดึงขาอย่างแรง เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกตัว ก็ได้ยินเสียงไม้ขีดประตูกั้นระหว่างห้องตกดั้งปั้ง ข้าพเจ้าตกใจจนตัวลั่น รู้ได้ทันทีว่ามีคนร้ายมาจัดประตูด้านหลังบ้าน เข้ามาข้างในบ้านได้ จวนจะถึงตัวอยู่แล้ว

ข้าพเจ้าหิบบอวูธป็นแล้วต้องคลาน เพราะเกรงว่าคนร้ายจะยิงสวนทางออกมา เมื่อคลานถึงประตูที่คนร้ายยังติดภายในบ้าน จึงได้ยินสวนทางออกไป ๓ นัดซ้อน ๆ กัน คนร้ายได้วิ่งไปทางหลังบ้านข้างหน้าบ้านข้าง

ข้าพเจ้าสงสัยคนเรือยนต์ ๓ คนที่ขึ้นมานอนพักเมื่อฝนตกหนักเวลา ๒๔.๐๐ น. นั้นเอง พอตีได้ยินคนเรียกกล่าวกันว่า “ไปกันเถอะไว้อย” ข้าพเจ้าจึงตอบไปว่า “ยังไปไม่ได้ เพราะพวกคุณได้มาจัดบ้านผม”

ข้าพเจ้าก็เปิดไฟสว่างไปทั่วบ้านแล้วเปิดประตูให้เข้ามาดูรอยงัด ลังเกตได้ทันทีว่าหน้าต่างมืด ตกใจกันทุกคน ปรากฏว่างัดประตูทางเข้าบ้านและงัดภายในบ้านจนไม้ขีดประตูกดตั้งขึ้น ความเสียหายมีเพียงฝาข้างประตู ส่วนสิ่งของยังนำออกไปไม่ได้

ขณะนั้นเป็นเวลา ๓ น. เศษแล้ว ข้าพเจ้าต้องซ่อมประตูกลางดึก แต่แล้วก็ไม่ได้นำไปแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ เพราะไม่อยากให้มีเวรกรรมเกิดขึ้นต่อภายหลัง ลังเกตได้ว่า เหตุเกิดขึ้นทั้งสองคราวนี้ห่างกันชั่วระยะ ๕ - ๖ ปีเท่านั้น และก็นับได้ว่าเป็นกุศโลบายหนึ่ง ที่ไม่มีอันตรายใด ๆ เกิดขึ้นกับตัวข้าพเจ้ารวมทั้งสิ่งของด้วย

ต่อมาเมื่อประมาณเดือนสิงหาคม ๒๕๐๘ ทางบ้านหลังบ้านเจริญขึ้นมาก มีบ้านเกิดขึ้น มีถนนรถยนต์เข้ามาได้สะดวก ทางโรงเรียนก็ได้สร้างโรงเรียนขึ้น ข้าพเจ้าจึงได้นอนตาหลับไม่เปลี่ยน แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้การบูชาพระชัยมงคลกับเจ้าพ่อต้นไม้ใหญ่ เจ้าแม่ตะเคียนและฮวงซุ้ยเข้าไปกระทำได้ยากลำบากขึ้น จึงจำต้องลาสักการบูชาท่าน เว้นแต่ในเทศกาลตรุษสารทของคนจีนจึงได้ไปปฏิบัติทำพิธีเซ่นและกราบไหว้

ในปีนั้นข้าพเจ้าได้บรรจุอัฐิบิดา ชวด ปู่ ย่า ตา ยาย มารวมเป็นองค์เจดีย์เดียวกันที่วัด ด้านหลังพระพุทธบาทจำลอง ฉะนั้นการปฏิบัติบูชาข้างนอกบ้านคงเหลือ ๓ ที่ ดังนี้ :-

๑. หลวงพ่อหนูพระซรคทอง ท่านมีศาลตั้งอยู่ใต้ต้นมะขามใหญ่ข้างเมรุ
๒. เจดีย์บรรจุอัฐิบิดา ชวด ปู่ ย่า ตา ยาย
๓. เจดีย์บรรจุอัฐิน้องเขย ซึ่งถือว่าเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่ได้รู้จักรักใคร่กันดี และได้อุปการะเมื่อเจ็บป่วยจนหมดชีวิต

ยังได้บูชาภายในบ้านอีก ๓ แห่ง ดังนี้

๑. หลวงพ่อพระนาคปรก
๒. หลวงพ่อพระครูฤๅษี
๓. กิมอวนเนี้ย อาเนี้ย และ เจ๊เนี้ย ซึ่งมีศาลตั้งอยู่ตำบลโคกลำโรง จ.นครปฐม มีบุคคลไปเคารพกันมาก ท่านรับประทานอาหารเจ ผู้ที่ไปเคารพต้องรับประทานอาหารเจด้วย
๔. เสด็จปู่ดำฟุ้ง กับพระประธานพร
๕. หลวงพ่อผ่อง เจ้าอาวาสวัดคูหาสวรรค์
๖. หลวงพ่อหนู
๗. หลวงพ่อพระกำแหงเขย่ง (กำแหงคอก)
๘. หลวงพ่อดำ
๙. หลวงพ่อ ๑๐๘ พระองค์ เป็นรูปพระ ๑๐๘ องค์

ส่วนกิจการสักการะอื่น เช่นหลวงพ่อดำกับหลวงพ่อ ๑๐๘ พระองค์ ได้ทำการถวายข้าวพระทุก ๆ เข้าเป็นประจำ การปฏิบัติกิจการกราบไหว้บูชาพระนี้ ข้าพเจ้าเริ่มทำการบูชาติดต่อกันทุก ๆ ค่ำ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๐ - ๒๕๑๑ รวมจำนวนปี ๒๑ ปี ข้าพเจ้าเชื่อว่าพระคุณของการบูชาท่านเหล่านี้ได้ส่งผลให้ข้าพเจ้ารอดพ้นอันตรายมาได้ตั้งเหตุการณ์ข้างต้นนั้น จนมาถึงปัจจุบันนี้ ข้าพเจ้าจึงได้เห็นว่า การกราบไหว้บูชาพระเป็นผลบุญที่ได้รับสุขกายสบายใจ คลายทุกข์ คลายโศก ทำให้จิตสงบซึ่งได้มาจากพระคุณของท่านทุก ๆ พระองค์.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

เรื่องนี้อาจจะอ่อนไปในเรื่องหลักฐาน เพราะเป็นเรื่องเฉพาะตัว แต่เรื่องทำนองนี้เราได้ยินคนเล่ากันเสมอ ๆ โดยมีผู้มาปลุกหรือมาเตือนขณะที่เกิดเหตุร้ายหรืออันตราย นักจิตวิทยาอาจจะบอกปิดไปว่าเรื่องเช่นนี้เป็นผลของ "จิตใต้สำนึก" หรือ "ลัญชาตญาณ" แต่ก็คงพิสูจน์ไม่ได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามการไหว้พระและบูชาผู้มีพระคุณไม่มีทางเสียเปล่า อย่างน้อยก็ได้ผลทางใจ ถ้าได้ทางวัตถุด้วยตั้งเรื่องที่แสดงมานี้ ก็ควรถือว่าเป็นผลพลอยได้ที่น่ายินดี

.....

เรื่องที่ ๑๒ จิตอาลัย

โดย บุญเรือง บุญมา

(นางสาวบุญเรือง บุญมา เป็นบุตรนายล้วน บุญมา บ้านอยู่ตำบลแหลมไม้รวก อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เมื่ออายุ ๑๑ หรือ ๑๒ ปี ได้เข้ามาเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ พร้อมกับน้องสาวชื่อบุญเรือง ซึ่งอายุน้อยกว่าสามปี โดยอยู่ในความอุปการะของผู้รวบรวมหนังสือนี้ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๔ จำเรียงอายุได้ประมาณสิบเจ็ดปี ได้กลับไปอยู่ที่บ้านและได้ถึงแก่กรรมอย่างกะทันหันในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ น่าเสียดายที่เด็กสาวที่รูปร่างหน้าตาสะสวย ใจคออ่อนโยน และกิริยาเรียบร้อยละมุนละม่อม ต้องสิ้นอายุลงด้วยเหตุที่ไม่น่าจะเป็น เมื่อถึงคราวปลงศพ ผู้เขียนไปร่วมงานด้วย พ่อแม่ที่น้องเล่าให้ฟังว่าจำเรียงมาเข้าเด็กที่บ้านหลายครั้ง ต่อมาบุญเรืองน้องสาวมาเยี่ยมผู้เขียนที่บ้าน จึงได้เล่าเรื่องให้ฟัง และบันทึกเสียงไว้ เรื่องต่อไปนี้ผู้เขียนถอดจากเทปด้วยตนเอง)

จำเรียงมาเข้าคนที่บ้าน พี่จำเรียงเขาตายไปแล้วเกือบปี จึงมีเด็กมาที่บ้าน ชื่อเล่นว่า เล็ก ชื่อจริงมาเรียม อายุ ๑๖ ปี มีนิสัยไม่ค่อยดีนัก เป็นคนชอบเที่ยว ชอบอะไร ๆ บ้านเขาอยู่ที่พระโขนง หรือพระประแดง เขาไม่รู้เรื่องพี่จำเรียงเลย ตอนแรกเขาไม่สบายก่อน ไปนวดข้าวกัน เขาเกิดแน่นขึ้นมาและก็กลับไปบ้าน ไปนอนอยู่ในห้องที่พี่จำเรียงเคยนอน

ถาม : เขารู้หรือเปล่าว่าในห้องนั้นเป็นห้องของคนตาย

เขารู้ แต่เขาเคยนอนเป็นประจำ นอนมานานแล้ว ตั้งแต่มาอยู่ แล้วเกิดแน่นขึ้นมา พ่อ (ของผู้เล่า) ก็เลยเอาออกมานอนข้างนอก นอนในนั้นไม่ได้ ตอนนั้นเป็นเวลากลางวัน ราวเกือบเที่ยงแล้ว และพ่อก็ไปหาหมอผีมาไล่

ถาม : ทำไมถึงได้รู้ว่าเขาเป็นหมอผีล่ะ

เขาเป็นหมอดำแยเก๋า

ถาม : ทำไมจึงได้สงสัยว่าผีเข้า

มันมีอาการแปลก ๆ ตาแดง ก็เลยลองไล่ดู ก็มีอาการลั่นไปทั้งตัว ก็เลยช่วยกันถาม เหมือนที่ถามคนเข้าทรง เขาบอกว่า ตอนที่ไปนวดข้าว (เล็ก) ไปเหยียบหลุมฝังศพของเขา (ผู้มาเข้า) เดิมนั้นเขาจมน้ำตาย แล้วคนเอาเขาไปฝังไว้ตรงนั้น

พ่อก็เลยให้จุดธูปเทียนให้บอกเสีย ลักประเดี๋ยวก็เงยบหายไป พอดกเย็นก็กลับตาแดงอีก ถ่ายท้องหนัก จะกินแต่น้ำ เดี่ยวก็นอนฟังวิทยุเหมือนกับคนสบาย ๆ นอนฟังนิยาย ลีเกอะไร ๆ แต่พ่อสักพัก รู้สึกว่าหายดี ไปถามก็ไม่รู้เรื่องราวฟังเรื่องอะไร เขาบอกว่าเขาไม่ได้ฟัง ไม่รู้เรื่องเลย

พอบ่ายสี่ห้าโมงก็เป็นอีกแล้ว ตอนนั้นว่า คิดถึงพ่อ อยากกินน้ำ ตาแดง ตัวลั่นหึ่ง ๆ พุดพล่าม คิดถึงพ่อ คิดถึงแม่ ก็ไม่มีผู้ใหญ่เขาเชื่อ มีแต่พวกหนูเชื่อกัน ก็ลองถามเรื่องที่เขาไม่เคยเห็น ไม่เคยผ่านมา เช่นถามว่าเสื้อตัวนี้เสื้อของใคร คือเป็นเสื้อที่เรียงเขาเคยชอบและซื้อมาใหม่ ๆ แต่ไม่เคยใส่

เขา (เล็ก) ก็บอกว่า เสื้อของหนูเอง เอาไปทอดไว้แล้วก็หัวเราะ แล้วก็พุดบอกให้พวกหนูไปทำบุญที่วัดบ้าง ไม่ได้ไปทำตั้งหลายวันพระแล้ว ให้ไปทำบุญที่วัด บอกว่าอยากเห็น แล้วลองถามชื่อคนที่ไปดูให้ตอบ ก็เรียกชื่อถูกทุกคนเลย บางคนเล็กก็ไม่เคยเห็น ก็บอกถูก บอกเป็นพี่ป้าน้าอาลุงถูกด้วย

แต่ถ้าหากคนมีท้องเข้าไปใกล้ เขาบอกว่าอย่าเข้ามา เดี่ยวเขาจะเกิดไปเข้าท้องเข้าอีก ไม่ให้เข้า ให้อยู่ห่าง ๆ

เขาจำพ่อแม่ได้ พุดกับพ่อและแม่แล้วร้องไห้ บอกว่าคิดถึง ถามเขาว่า (ในเมืองผี) เจอคนที่ยิงเขาไหม เขาบอกว่าเจอ ถามว่าทำไมไม่ต่อว่าเขาละที่มายิงเรา (จำเรียง) ตาย บอกว่า ไปว่าเขาไม่ได้ มีคนคุมเขาอยู่อีกที่หนึ่ง ถ้าไปว่าเขาก็บาป

ถามเขาว่า ใครเป็นคนคุม เขาบอกว่า ตัวเขาเองก็มีคนคุม แต่เขายังสบาย แต่คนที่ยิงนั้นเข้าไปพบเขาไม่ได้ ยังเข้าไปที่เขาอยู่ไม่ได้ คล้าย ๆ กับว่าเขาบาปมาก ไปอยู่คนละชั้นกัน พี่ (จำเรียง) เขายังสบายกว่า

ถามเขาว่า ต้องทำงานกำการอะไรหรือเปล่า ไม่ได้ตอบ เขาว่าแต่ว่าเขาสบายดีแล้ว และบอกว่าคิดถึงใคร ๆ แล้วก็ไป แล้วก็ลืมถึงพีุ่่ไรอีกคนหนึ่ง ก็กลับมาอีก บอกว่าเมื่อก็ลืมถึงบอกให้พีุ่่ไรไปทำบุญที่วัด บอกว่าไม่เคยเห็นเลย

ถาม : เด็กคนนั้นรู้จักพีุ่่ไรหรือเปล่า?

รู้จัก

ถาม : แล้วทำไมที่แรกที่เดี๋ยวถึงได้สงสัยว่าเป็นพีุ่่จำเรียง?

ตอนแรกเขายังไม่บอกและก็ยังไม่รู้ สงสัยว่าเป็น (ผี) คนที่บอกว่าเล็กไปเหยียบหลุมเขา ตอนหลังเขาถึงได้บอก เขาบอกว่าเขาปวดหัว เขาโดนยิงที่ขมับและปวดหัวเป็นกำลัง ให้เอาผ้าวมมาห่ม แล้วก็ว่าปวดขมับ แล้วก็เล่าถึงที่เขาโดนยิง เล่าถูกหมด ว่าตอนที่ยิงนั้น ยิงที่หลังก่อน และยิงหัว

ชมองอีกที มาอิงที่ขมับอีกที เขาว่าเพราะเขาปวดมาก เขาก็เลยตาย เล่าถูกหมดถึงตอนที่อิง เราก็เลยรู้ว่า พี่จำเรียง

ถาม : เขาบอกหรือเปล่าว่ตายแล้วเขาไปไหน?

ไม่ได้ถาม ความดีใจอยากถามอะไรต่ออะไร

คราวหลังมาเข้าอีกสองหน เมื่อทำบุญขึ้นบ้านใหม่ กับเมื่อก่อนจะเผาศพ เข้าคน ๆ เดียวกัน เขาบอกว่าไม่ให้เล็กไป (จากบ้าน) ถ้าเพื่อเล็กไปเสียแล้ว เขาไม่รู้จะมาเข้าใคร

ถามว่า อ้าว ทำไมไม่มาเข้า พี่ ๆ น้อง ๆ ละ

เขาบอกว่า เข้าไม่ได้ เข้าแล้วก็เพ็ลย ไม่มีแรง ผอม เดินไม่ไหว มาเข้าแค่ชั่วโมงเดียว เล็กยังผอมตาแดงกำ

คราวหลังที่มาเข้าอีก กินเหล้าหน้าดู แก้วหนึ่งกินหมดเลย ธรรมดา (พี่จำเรียง) ไม่กินเหล้า พอมาเข้าเล็กแล้ว คนโน้นก็ส่ง (เหล้า) ให้ คนนี้ก็ส่งให้ กินหมดเลยเป็นขวด

ตอนแรกนั้นยังไม่รู้ว่ามาเข้า พ่อเขาเห็นมา เขาก็ว่า อ้ายเล็กมา ที่แท้ เปล่า ผีมันจะเข้า เห็นเล็กเขาว่า พี่จำเรียงมาเดินรอบ ๆ ตัวเขา และชี้มือ เขาก็หันหนีไปรอบ ๆ ตัว ตามองดูรอบ ๆ ตัว คล้ายกับว่ามาเวียนอยู่

มีคนหนึ่งชื่อน้ำแข็ง แกถามว่า คนนี้ใคร มันว่า ยายแข็ง เมียตาหยุดเขาละ ที่จริงเขาเป็นน้ำ แต่อ้ายเล็กไม่รู้จักและไม่เคยเห็นด้วย พอพี่จำเรียงมาเข้าก็รู้จักและบอกถูก คราวนี้ไม่ได้คุยอะไร คุยแต่เรื่องเก่า ๆ เพราะว่า เล็กมันมา พูดไม่ค่อยรู้เรื่อง

เขาว่า คิดถึงพี่ คิดถึงน้อง คิดถึงหลาน เขาบอกว่า ลูกหนู (ลูกผู้เล่า) คนโตที่ชื่อเซียว ว่าเด็กคนนี้นั้นมันมีบุญ เขารักมันมาก เขาคิดถึง เขาว่า ใครอย่ามารังแกคนนี้นะ เขารักมาก ไม่ให้ใครรังแก และเวลาเขาพูด เสียงเหมือนจำเรียง เสียงไม่เหมือนเล็ก แต่เมื่อเวลาจวนจะออก ใครไปขวางปลายเท้าไม่ได้ เขายกเท้าฟาดกระดาน ตึง แล้วก็เหยียดตรง

ตอนกำลังเข้า เขาอนนพูดทุกที พอจะออก ตอนนั้นก็เหยียดตัวตรง มือไม้แข็งเลย แล้วก็หลับไปสักประเดี๋ยวก ก็ลุกขึ้นมา ถามเล็กเขาบอกว่าไม่รู้เรื่องเลย เขาบอกว่าเหนื่อยเหมือนไปเที่ยวไหน ๆ มาเมื่อพระอาทิตย์ตกดินแล้วต้องกลับ ไม่รู้ว่าเขากลับไปไหน กลางวันไปไหน ๆ ได้

ครั้งที่สาม มาเข้าทั้งวัน ตอนนั้นยังไม่ได้เผา เขาบอกว่า ถ้าเพื่อพระอาทิตย์จะตกดินให้ปลุกเขาด้วย คล้าย ๆ กับมานอนพักให้หลับอย่างนั้น ลูกแล้วก็ออก แค่นั้นเอง

คราวหนึ่ง เขามาคุยเรื่องสมัยเก่า เมื่อเขาเป็นเด็ก เขาได้ไปผ่าเท้า เล่าทุกอย่าง เรื่องนี้เล็กเขาไม่รู้หรอก เขา (จำเรียง) เป็นตะมอยที่หัวแม่เท้า นิ้วโป้ง พี่เขยหนูเขาพาไปส่ง ซีจรรย์านไป พี่นิก (พี่เขย) ก็ทำซิม พุดตลก ๆ หัวเราะกันแทบตกทำยรถจักรยาน เล่าทุกอย่างเลย ไปผ่าที่สุขศาลานาเกลือ ตอนนั้นกลับไปจากกรุงเทพฯ ได้ไม่เท่าไร

เขาเล่าและหัวเราะไปด้วย แล้วก็ถามกันว่า ทายกันเอ๋ย ศพของเขาเผาแล้วหรือยัง เปื่อยเหลือแต่กระดูกหรือยัง เนื้อหมดแล้วหรือยัง ใคร ๆ ก็บอกว่าไม่รู้ ก็เลยถามเขาดู เขาก็ไม่ยอมบอก เขาเฉยเสีย และก็เลยเล่าไปถึงเรื่องพ่อ ตอนนั้นพ่อไปซื้อวัว

ถามเขาว่า พ่อกลับมาจากซื้อวัวหรือยัง

เขาบอกว่ามาแล้ว กำลังบุกน้ำไ่วัวมาโน่นแน่ะ เขาว่า ตอนที่เขาหลับไปนั้น เขาไปช่วยพ่อไ่วัว ว่าพ่อเดินมาบ้าง บุกน้ำมาบ้าง ตรงไปเดินมาไม่ได้ ก็ต้องจ้างเขาช่วยไ่วัวมา แล้วพ่อก็ขึ้นรถ เขาว่าพ่ออ้วนจังเลย พ่อกำลังไปตลาด ตอนนั้นมันยังเข้าอยู่ บอกเขาว่า พี่เรียงไปเที่ยวตลาดกันไหม บอกว่าไป แล้วก็ออก อ้ายเล็กล้มตึงเลย เดี่ยวเดียวมาเข้าอีกแล้ว ว่ากลับจากตลาด เขาว่าเขาเบียดกับพ่อ พ่อพุ่งใหญ่ พุดไปหัวเราะไป

บางคนก็นั่นเขาก็ไม่เชื่อ เขาว่าอ้ายเล็กมันแกล้งทำ แต่มันน่าเชื่อเพราะว่า เล็กไม่รู้เรื่อง มันก็น่าเชื่อเป็นบางอย่าง อ้ายของอะไรที่มันเห็นได้ เราก็ไม่ถาม อ้ายอะไรที่เห็นไม่ได้ เราจึงถาม มันก็ตอบได้ ถูกต้อง แล้วเขาทวงเอาเสื้อที่อ้ายเล็กมันใส่อยู่ (มันเป็นเสื้อของเขา) เขาไม่ให้เล็กใส่ พี่น้องใส่ได้ คนอื่นใส่ไม่ได้ แล้วเขาให้อ้ายเล็กเอาเสื้อตัวที่ใส่กับส้มลูกหนึ่ง น้ำส้มขวดหนึ่งไปไหว้ที่หลุมที่ฝังเขาไว้ เวลาเขาหิวเขาจะมากิน

ตอนที่เล็กเขากลับไปบ้าน (ที่กรุงเทพฯ) แล้ว และตั้งแต่เผาศพแล้วก็ไม่มาเข้าอีกเลย แต่ก็มีคนฝันถึงอยู่เรื่อย ๆ พอใกล้วันพระก็ฝันเห็น ฝันว่าไปเที่ยว ฝันทุกที่ไม่เคยเห็นหน้า เห็นแค่แต่งตัวสวยไปเที่ยวทำบุญ คนอื่นก็ฝันกันทุกคน พอใกล้วันพระก็ฝัน เพราะว่าเขาปล่อยผีวันพระ พอวันโกนจะถึงวันพระก็ฝันแล้ว ฝันแต่วันพระ ๑๕ คำ วันธรรมดาไม่ค่อยฝัน ตอนที่เผาแล้วนี้ ไม่มีมาอยู่อีกเลย และเดี๋ยวนี้ก็ไม่ฝันแล้ว เมื่อก่อนนี้คล้าย ๆ ว่าเขายังกังวลอยู่

ที่มาเขานี้หนูเชื่อพ่อแม่ก็เชื่อ พี่น้องเชื่อทุกคน ผู้ใหญ่ห้องก็มาดู ผู้ใหญ่ห้องเขาเป็นพวกหมอทางนี้ (หมอผี) โดยตรง แกนั่งทางในได้ พอเห็นผู้ใหญ่ห้อง เขา (จำเรียง) เป็นไม่ยอมให้เข้าใกล้ คอยหนีเพราะเขามีวิชา ผู้ใหญ่ห้องมาถึง ก็บอกว่า ให้ไปเสีย เขาบอกว่าเขาคิดถึงพ่อ คิดถึงแม่ มาเยี่ยมบ้างไม่ได้หรือ แล้วก็ร้องไห้

พวกหนูไม่อยากให้ไล่ แต่สงสารยายเล็ก มันตาแดง เพลีย เดินยังกับจะปลิวลม เมื่อตอนที่เล็กเขา
หลับไปแล้วตื่นขึ้น เล่าว่า มีทางรก ทางเตียน มีคนใส่ชุดขาวมาจูงให้ไปทางเตียน แล้วก็เดินไปเจอ
คนเยอะแยะ แต่ทางรกรมีคนเยอะกว่า พวกที่เขาพาไป ใส่เสื้อขาว รูปร่างใหญ่ พอไปถึงเขาบอกว่า
อยากกลับบ้านหรือยัง เล็กก็บอกว่า อยากกลับบ้าน และเขาก็พามาส่ง ยังไม่ไปถึงไหน พอมาถึง
ทางแยก ตอนแรกจะเข้าไปทางรก เข้าไม่ได้ เพราะว่า เขาไม่ได้เอารองเท้าไป ที่ทางรกรนี้หนาม
เยอะแยะจังเลย พอคนใส่ชุดขาวที่มาส่งเขาบอกให้ไปทางนี้แหละ แล้วเล็กก็ตื่น

นี่เล็กเขาเล่านะ ไม่ใช่จำเรียงเล่า โม่หรือเปล่าก็ไม่รู้ ยังไม่แน่นอนตอนนี้ ตอนนั้นเขาหลับไปและตอน
ที่พี่จำเรียงเล่า เล็กไม่รู้เรื่องเลย และก็ไม่ได้สงสัยว่าคิดถึงใครอะไรเลย.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

จุดสำคัญในเรื่องนี้คือ น.ส.เล็ก (คนทรง) ไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับความตายของจำเรียง เพราะเพิ่งไปอยู่
บ้านและเป็นคนต่างถิ่น ถ้าหากจะรู้บ้างจากคำบอกเล่าก็น่าจะไม่รู้รายละเอียด เช่นว่า ถูกยิงที่หลัง
ก่อน แล้วจึงยิงซ้ำที่ศีรษะ ฯลฯ

นอกจากนั้น ก็เกี่ยวกับการรู้จักชื่อและบอกความสัมพันธ์ของญาติบางคน ซึ่ง เล็ก” ไม่เคยพบมา
ก่อน เสียงที่เปลี่ยนไปเหมือนเสียงจำเรียงก็น่าสนใจ เพราะ “เล็ก” ไม่เคยพบจำเรียง ไม่น่าจะ
สามารถทำเสียงนี้ได้ การเล่าเรื่องความหลังเกี่ยวกับที่ไปผ่าตัด ซึ่งเกิดก่อน “เล็ก” มาอยู่บ้านหลาย
ปี ก็น่าฟังมาก เพราะไม่ใช่เรื่องสลักสำคัญ คงไม่มีใครเล่าให้เล็กฟังมาก่อน ถ้าจะว่า “เล็ก” แกล้ง
ทำ ก็ไม่เห็นว่าจะได้ประโยชน์อะไร มีหน้าซ้ำ บางครั้งยังพูดให้เกิดผลร้ายกับตัว “เล็ก” เสียด้วย เช่น
ทวงเลือด และห้ามไม่ให้ไล่ต่อไป เป็นต้น

โดยทั่วไป เรื่องนี้ก็มีเค้าโครงแบบเรื่อง “ผีเข้า” ทั่วๆ ไป มีที่น่าแปลกใจ (สำหรับผู้รวบรวม) ที่บอก
ว่า มาได้แต่เวลากลางวัน พอพระอาทิตย์ตกดินก็ต้องกลับ ที่บอกว่า “เขาปล่อย” ในวันพระนั้น ตรง
กับในเรื่องที่ ๖ (“วิญญาณวนเวียน”)

.....

เรื่องที่ ๑๓ ผีเข้า หรือหล้ำทำ

โดย ชาญ วงษ์โพธิ์

(นายชาญ วงษ์โพธิ์ เป็นบุตรของนายสาย วงศ์โพธิ์ ซึ่งทำงานกับผู้รวบรวมมาเป็นเวลากว่ายี่สิบแล้ว และผู้รวบรวมได้รู้จักนายชาญมาตั้งแต่เด็ก ๆ จนกระทั่งเดี๋ยวนี้อายุ ๒๖ ปี ลังเกตว่าเป็นคนฉลาด มีความรู้ดีพอใช้ และมีนิสัยเชื่อถือได้ ขณะที่ได้ประสบเรื่องที่เล่านี้ นายชาญกำลังทำงานอยู่กับผู้รวบรวม น้องสาวคนหนึ่งของนายชาญก็อยู่กับผู้รวบรวมตั้งแต่เล็ก ๆ เชื่อว่าเรื่องที่เกิดขึ้นนี้ เป็นไปตามที่นายชาญได้บันทึกให้เอง ตัวนายชาญได้เล่าเรียนจนถึงชั้น ม.ศ. ๕ มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์เหมือนเด็กสมัยใหม่ทั่วไป ตำบลบ้านของนายชาญ วงษ์โพธิ์ ในปัจจุบันคือ ร้านแจ่มเจริญ ๔๙๑/๑ ใกล้วัดเพลง ตำบลบางขุนศรี อำเภอบางกอกน้อย ธนบุรี)

ประวัติของผู้ที่ถูกเข้าสิง เป็นชาย อายุประมาณ ๓๕ ปีชื่อทองเต็ม บริสุทธิ์ ร่างกายสูงใหญ่ แข็งแรง ตีมีสุราเป็นครั้งคราว ไม่กลัวผี เมื่อก่อนเป็นผู้ไม่เชื่อในเรื่องนี้ใจแข็งแรงแรง แต่ไม่ค่อยเย็นนัก

ประวัติของผู้ตาย เป็นหญิง อายุ ๘๑ ปี ชื่อ จำเรียม เดชารักษ์ ชอบทำบุญ เป็นป่าของนายทองเต็ม แต่ไม่ชอบกันนัก เคยสั่งไม่ให้ขึ้นบ้าน

เหตุการณ์หลังจากท่านเสียชีวิต เมื่อวันที่ ๒๑ พ.ค. ๒๕๐๙ เวลา ๑๗.๓๔ น. หลังจากนั้น เวลา กลางคืน มักมีสุนัขหอนมาแต่ไกล ๆ จนถึงบ้านบ่อย ๆ บางคนว่าได้กลิ่นศพบ้าง กลิ่นธูปบ้าง วันเกิด เหตุเป็นวันสวดมนต์เย็น ก่อนทำบุญเจ็ดวัน เป็นวันพฤหัสบดี ที่ ๒๖ พ.ค. พ.ศ. ๒๕๐๙ พี่ทองเต็ม ทราบดีว่าเป็นวันสวดมนต์เย็น พอ ๑๕ น. กวาลึกน้อย ก็ตรงไปยังบ้านงาน ตามปกติจะต้องตีมี หล้ำที่ปากตรอก แต่คราวนี้ไม่มีตีมี

เมื่อถึงทางแยกจะต้องผ่านต้นละมุดสีดำ ได้ยินเสียงขู่ของงูเห่าตาลานตัวใหญ่ที่นอนขวางทางอยู่ พร้อมกับขูคอขึ้น พี่ทองเต็มก็สะดุ้ง ขนลุกขู่ทั้งตัว แล้วตะงูกระเด็นไปพร้อมกับด่าสาปแช่งต่าง ๆ พอนึกถึงต้นละมุดสีดำขึ้นได้ ก็ได้ยกมือไหว้ขอโทษที่ได้กล่าวคำหยาบ (ทุกครั้งที่ผ่านมาต้นไม้ต้นนี้ ต้องยกมือไหว้เสมอ)

เขาบอกว่า ตั้งแต่เจองูแล้ว จิตใจเลือนลอย คล้ายกับว่ามีอีกจิตหนึ่งมาบังคับบ่อย บางครั้งจิตใจลอย บางครั้งก็คุมอยู่ แม้เดินถึงประตูรั้วสวนก็ยังเดินเลยไป จนกระทั่งได้ยินเสียงดังมาจากบ้านจึงรู้ว่า เดินเลยไป และต้องย้อนกลับมาใหม่

เมื่อเดินถึงบ้าน มีหญิงคนหนึ่งอาบน้ำอยู่ อีกคนหนึ่งที่หวั่นใจ คนหลังได้ทักขึ้นว่า “แหม วันนี้เมาจน เดินเซมาเทียวนะ”

พี่เต็มโมโหมาก (เพราะไม่ได้ตี้ม) แต่ก็ไม่ได้พูดอะไร ขึ้นไปบนเรือน ก็ถูกเพื่อนผู้ชายขย้ำโมโหอีก เมื่อมีคนมาดึงไปฟังพระสวดมนต์ ก็นั่งอยู่ห่าง ๆ เพราะรู้สึกหัวใจคอบหดหืดมาก พระพระสวดปัดรังควานผี (นักขัตตะยักษะ ภูตนาง) พี่เต็มก็รู้สึกกระสับกระส่าย อยากจะออกไปให้พ้น ออกมาแล้วอยากจะลงบันได แต่ก้าวขาไม่ออก

พอพระสวดเสร็จแล้วก็เข่าวางตี้มเหล้ากับเขา ถึงประมาณ ๒๑ น. ก็มีอาการมึนเมามากแล้ว ลูกเดินไปโน่นมานี่อยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งญาติต้องพาไปนอนที่ห้องพระ แต่ก็ยังลุก ๆ นั่ง ๆ อยู่อีก

กระผมกับพี่บ้าย (ลูกผู้น้องของพี่เต็ม) ต้องเข้ามาปลอบโยนให้นอนเพราะเมามาก แต่ก็นอนไม่หลับ เห็นบอกว่าจิตใจมันหดหืด อีกสักครู่ก็ลุกขึ้น ว่าจะจุดธูปเทียนบูชาพระ (เป็นที่น่าสังเกตอยู่ข้อหนึ่งคือ ตามธรรมดา คนเมาถ้าลงนอนแล้ว สักครู่เดียวก็จะหลับเลย ถึงแม้ตัวพี่เต็มเองก็ตามโดยปกติ เมื่อเมามาที่บ้านแล้ว ถ้าลงนอนแล้วสักครู่เดียวก็หลับ แต่คราวนี้ไม่หลับ)

เมื่อกระผมจุดธูปเทียนให้แล้ว ก็ให้พี่เต็มบูชาพระและให้บอกเล่าให้คุณยายไม่ให้มารบกวนเวลานอนหลับ ตอนนี่พี่เต็มเริ่มพูดมากและนั่งกระสับกระส่าย แล้วก็เริ่มร้องไห้ พูดว่า

“อ้ายบ้าย กูเป็นบ้าแล้วนะ อ้ายบ้าย กูบ้า กูอยากตาย วันนี้กูตายแน่”

แล้วก็ร้องไห้สะอึกสะอื้นเป็นการใหญ่ จนคนมามุงดูนี่กว่าเป็นบ้าจริง ๆ บางคนก็คิดว่าแกลังทำ

กระผมและพี่บ้ายช่วยกันปลอบโยน และให้ตั้งนะโม ๓ จบ เพื่อจะสวดมนต์ต่อไป พี่เต็มพยายามทำใจให้สงบ แต่สวดไม่ได้ ก็ร้องไห้อีก พร้อมกับพูดว่า

“กูท่องนะโมไม่ได้ ความจำกูเสื่อม กูปวดหัว กูเป็นบ้าแล้วนะ อ้ายบ้ายนะ กูอยากตาย คนที่นี้เขาไม่รักกู เขาเกลียดกู กูอยากตายเหลือเกิน วันนี้กูตายแน่ แล้วเอ็งเอากูเผาพร้อมกับยายด้วยนะ” แล้วก็ร้องไห้ใหญ่

กระผมกับพี่บ้ายก็ช่วยกันปลอบ พี่บ้ายสอนให้ท่องนะโม พี่เต็มก็พูดตาม ต่อได้สองสามคำก็ว่าท่องไม่ได้อีกแล้ว ก็ร้องไห้ และพูดเหมือนอย่างเดิม แล้วก็ไม่ได้พูดอะไร ได้แต่นั่งนิ่ง มองกระผมและพี่บ้าย มือพนมดอกไม้ธูปเทียนอยู่เช่นนั้น นัยน์ตานั้นเศร้าหงอย ๆ อย่างไม่ชอบกล เมื่อเห็นนั่งนิ่ง ๆ กระผมก็สะกิดพี่บ้ายให้ออกมาเสีย จะได้ไม่รบกวน แต่พอจะลุกขึ้น พี่เต็มก็ฟุบลงทันที ทำให้กระผมใจเสีย นึกว่าตายจริง ๆ ก็จับมาหนุนนอนตักกระผม จับชีพจรดู แล้วตบที่แก้ม เขย่าตามตัว สักครู่ก็รู้สึกตัว แต่ตอนนี่ไม่ใช่พี่เต็ม กลับกลายเป็นยายที่เสียแล้วมาเข้าสิงอยู่ ลังเกตจากกิริยาอาการและเสียงที่พูด

แต่มีลูกหลานหลายคนที่ไม่เชื่อ ได้ไปหาหมอผี (หมอไสยศาสตร์) มาทดลองว่าเป็นจริง หรือแสร้งทำ แต่ยายในร่างของพี่เด็กรู้ว่าคนนี้เป็นหมอ คนนั้นเป็นลูกน้องหมอ ยาย (ในร่างพี่เดิม) มองดูหมอและหมอก็จ้องดูยายเช่นเดียวกัน ลักครู่ยายจึงเบือนหน้าหนีพร้อมกับร้องไห้ แล้วบอกว่า คนนี้เป็นหมอผี ให้ไล่ไปให้พ้น ถึงแม้ลูกหลานจะหลอกว่าไม่ใช่ ยายก็ไม่เชื่อ แล้วต่อว่าหลานต่าง ๆ นานา หาว่าไปสมคบรู้เห็นเป็นใจกับพี่เขยของกระผม ไปหาหมอมามากำจัดออกไปจากบ้าน ต้องปลอมโยนกันอยู่นาน จึงเชื่อ ที่มาเข้าร่างพี่ทองเด็มนี่ เข้า ๆ ออก ๆ รวมสี่ครั้ง

เมื่อเข้ามาอยู่ในร่างของพี่ทองเด็กรู้ว่าขอลูกหลานขอพญ (ธรรมดาพี่เดิมไม่เคยขอมหา) ขอยาสูบ (ใบจากกับยาตั้ง) อยู่ตลอดเวลา หมากคำหนึ่งเคี้ยวประมาณสองทีก็ขอใหม่อีกเรื่อย ๆ ให้เอาหมากสองคำมารวมเป็นคำเดียวก็บอຍ ระหว่างเข้าสิงอยู่ที่ร้องห่มร้องไห้ บอกว่าคิดถึงลูกหลาน อยากจะมามา แต่ก็มาได้ เขามัดไว้ เขาไม่ปล่อยให้มาเลย (“เขา” ในที่นี้ใครก็ไม่รู้ เพราะไม่มีใครถาม) ต่อว่าลูกหลานว่า ทำบุญแล้วกรวดน้ำผิด ๆ ถูก ๆ จึงไม่ถึง ทุกวันนี้ลำบากมาก ถูกเขาสาธน้ำกรวดเข้าตาทั้งสองข้าง ถูกใช้งานตลอดทั้งวันทั้งคืน ไม่มีเวลาพักผ่อน และบอกว่า ยังเหลืออีกชั้นเดียวก็จะได้ขึ้นสวรรค์

เมื่อมีผู้ถามถึงลูกหลานที่ได้สิ้นชีวิตไปแล้ว ก็สามารถบอกได้ว่า คนนี้สบายดี อ้วนท้วน หรือว่าคนโน้นตกทุกข์ได้ยากลำบากอย่างไร ๆ บอกได้เท่าที่ตัวเองไปถึง เมื่อเวลาจะมาเยี่ยมลูกหลานก็ถูกคุณตาที่เสียไปก่อนแล้วคอยขัดขวางไม่ให้มา เพราะเกรงจะรบกวน เมื่อถึงบ้านก็ต้องขออนุญาตเจ้าของบ้าน (ผีบ้าน) อีก และมีเวลาจำกัด การออกท่าทาง การเรียกลูกหลานและอาการที่กินอาหารก็ตามเหมือนกับเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่ไม่มีผิด

ก่อนที่จะกลับไป ได้ขออาหาร หมากพญและยาสูบ เมื่ออึดแล้ว ได้สั่งเสียลูกหลานและฝากฝังทุกคนเป็นที่เรียบร้อย แล้วก็สั่งให้ทำบุญกรวดน้ำไปให้บ้าง เมื่อถึง ๘ คำ ๑๕ คำ และบอกว่า ต่อไปนี้จะไม่มารบกวนลูกหลานอีกเลย แต่กว่าจะไปได้ ร้องห่มร้องไห้สั่งเสียกันอยู่นาน เวลาจะกลับไป ลงนอนหงาย งอขาเข้าตัวแล้วพาดกับพื้นอยู่สักครู่ก็ออก จนกระทั่งบัดนี้ก็ไม่ปรากฏอะไรอีกเลย ฝ่ายพี่ทองเด็กรู้ก็หายเมา และไม่รู้เรื่องอะไรเลย ซึ่งบางครั้งก็ทำให้ชวนโมโหและอดขันไม่ได้

ต่อไปนี้เป็นคำบอกเล่าของพี่ทองเดิม บริษัท เมื่อคืนวันอาทิตย์ที่ ๒๖ มิ.ย. ๒๕๐๙ เวลา ๒๐ น.

วันที่คุณยายเสีย พี่ทองเดิมได้มานั่งเฝ้าดูคุณยายจนกระทั่งสิ้นลมหายใจ แล้วก็เริ่มปวดศีรษะตั้งแต่วันนั้นมา จนกระทั่งหลังจากวันที่คุณยายเข้าสิงจึงหาย ก่อนที่จะเข้าสิง รู้สึกปวดศีรษะมาก ความจำเสื่อมและจิตใจไม่เป็นของตัวเอง คือเป็นไปตามอำนาจของจิตใจที่มาบังคับอยู่ ต่อมามีอาการหน้ามืดตาลาย เห็นหน้าคนใหญ่เป็นห้าเท่า หกเท่า กลัวตะลึงตะลานจะหนี เพราะคิดว่าเขาจะมากินเลือดกินเนื้อของตัว อยากจะหนีแต่ก็ทำไม่ได้ เพราะมือ เท้า ศีรษะและลำตัวหนัก มือเท้าอยากจะทำอะไรก็ทำไม่ได้ หายใจไม่สะดวก อึดอัดคล้ายจะเป็นลม ใจหวิว ๆ แล้วหัวใจค่อย ๆ หนีที่ละน้อย ๆ จนกระทั่งดับวูบลงไปทันที แล้วก็สิ้นความรู้สึกไป มีความรู้สึกอีกที ต่อเมื่อคุณยายได้ออกไปแล้ว

แล้วก็ความรู้สึกเบาเหมือนคนธรรมดา จิตใจก็เหมือนปกติ หายจากการปวดศีรษะ ลำตัวมีอ
เท่าเบา หายใจก็สะดวก แต่เหนื่อย อยากจะพักผ่อนและกระหายน้ำ (ซึ่งเขาเปรียบเหมือนคนดำน้ำ
ลึก ๆ)

เกี่ยวกับเหตุการณ์ในวันทำบุญเจ็ดวันคุณยาย ก็คล้ายกับที่บ้านที่กัวในตอนที่ พี่เต็มบอกว่าจิตใจ
เลื่อนลอย คมสติไม่ค่อยอยู่ แม้แต่อยากนั่งฟังพระสวดมนต์ให้ใกล้ ๆ ก็ทำไม่ได้ จิตใจรอนรน
กระสับกระส่ายที่สุด จนต้องลุกออกมาข้างนอก เมื่อพระสวดเสร็จแล้วจึงร่วมวงตี๋มสุรากับเขา คน
ประมาณ หกเจ็ดคน เหล้าประมาณ ๒ ขวด แต่พี่ทองเต็มบอกว่ายังไม่เมา ตามปกติ คนเดียวต้อง
ขวดเต็ม ๆ จึงจะเมา พอมาจุดธูปเทียนบูชาพระแล้วก็เริ่มถูกสิง.

ชาญ วงษ์โพธิ์ (หลาน) ผู้เขียน

วันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๙

หมายเหตุของผู้รวบรวม

เรื่องนี้เป็นจำพวก “ผีเข้า” เหมือนเรื่องที่ ๑๒ และมีลักษณะแบบเดียวกับผีเข้าทั่วไป เช่นเสียงและ
อาการปฏิกิริยาเปลี่ยนแปลง ไปเหมือนกับผู้ตาย ในเรื่องนี้อ้างถึงอาหารที่รับประทานและการเรียก
หมากเอาไปเคี้ยวอย่างถี่ ๆ เหมือนอย่างกระหายมาก นายทองเต็มเองไม่เคี้ยวหมาก (ตามคำบอก
เล่าของน้อง) แต่สูบบุหรี่ ผู้ตายก็สูบบุหรี่เหมือนกัน

เรื่องนี้เสียน้ำหนักไปมากตรงที่ผู้ถูกเข้าเป็นคนตี๋มเหล่าและในวันนั้นก็ตี๋มค่อนข้างมาก มีอาการ
คล้ายมีนเมา ทำให้สงสัยว่าจะแสดงอาการต่าง ๆ เพราะความเมาหรือเพราะความตั้งใจจะหลอก
คนอื่นหรือมิใช่ ไม่ทราบว่าหลักฐานทางชวนเชื่อ กับชวนไม่เชื่อ ฝ่ายไหนจะหนักกว่ากัน อย่างไรก็ตาม
การบรรยายโดยละเอียดเกี่ยวกับอาการกิริยาตลอดจนความรู้สึกของผู้ที่ถูกเข้า อาจช่วยเพิ่มคุณค่า
ขึ้นได้มาก

.....

เรื่องที่ ๑๔ วิญญาณต้อนรับ

โดย จันทร ตูจันดา

(คุณจันทร ตูจันดา เป็นสุภาพสตรีในตระกูลผู้พิพากษาชั้นพระยา มีการศึกษาดี ทันสมัย มีฐานะมั่งคั่ง และมีนิสัยดี เป็นที่นับถือของคนจำนวนมาก สามีเป็นนายแพทย์และศาสตราจารย์ ในปัจจุบันนี้ คุณจันทรมีอายุ ๔๐ ปีเศษ อยู่บ้านเลขที่ ๙๖๐ ซอยวัดแค ถนนนครชัยศรี พระนคร)

เมื่อวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๐๐ ได้ออกจากบ้านเวลาประมาณ ๘ โมงเช้า ไปรับคุณหญิงสาคร ภรรยาคุณหลวงจำรูญเนติศาสตร์ เพื่อจะวานท่านทำดอกไม้สำหรับงานเจ็ดวัน ศพของคุณแดง เรื่องพิเศษ โดยที่ดิฉันชอบพอกับผู้ตายมาก จึงรับจัดดอกไม้งานศพให้ตลอดงาน

เมื่อไปถึงบ้านคุณแดงก็เปลี่ยนดอกไม้เก่าจนเสร็จแล้วนั่งคุยกันบนเก้าอี้ ซึ่งอยู่หน้าที่ตั้งศพ มีคุณหญิงนั่งเก้าอี้ตัวริม คือจากคุณหญิงกิติฉันทน์ และต่อจากดิฉันก็คุณนายเขื่อน แม่ยายคุณแดง ต่อไปก็ภรณาน้อยคุณแดง ขณะนั้นคุณหญิงหันไปดูที่ประตูห้องนอนคุณแดงซึ่งอยู่ข้าง ๆ ที่ตั้งศพ ห่างไปประมาณหนึ่งวา แล้วคุณหญิงก็หันมากระตุกมือดิฉันให้มองไปที่ประตูข้าง

ดิฉันมองตามไปก็เห็นว่าที่กระจกประตูห้องนั้นเป็นภาพของคุณแดงดูเหมือนกับยืนอยู่ในกระจก ยืนหัวเราะ ผูกเน็คไทสีแดง เรานั่งอยู่ด้วยกันสี่คน ทุกคนเห็นเหมือนกันหมด คุณนายเขื่อนเป็นคนร้องขึ้นว่า “คุณแดง” แล้วก็ร้องไห้โฮ ภาพนั้นก็หายไป

คุณนายเขื่อนลุกขึ้นวิ่งเข้าไปเปิดประตูห้อง ภายในห้องว่างเปล่าไม่มีคนเลย ทุกคนจึงตื่นตื่น สงสัยว่าเราได้เห็นอะไรกันแน่ ทุกคนคงลงความเห็นว่าคุณแดงต้องการจะมาขอบคุณดิฉัน และคุณหญิง ในการที่ได้จัดดอกไม้หน้าศพของเธอให้อย่างสวยงามทุก ๆ วัน.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

จุดสำคัญของเรื่องนี้อยู่ที่ “อยู่ด้วยกันสี่คน ทุกคนเห็นเหมือนกันหมด” ซึ่งตัดปัญหาเรื่องตาฟาดหรือเห็นไปเอง ถ้าหากได้เห็นเพียงคนเดียว นอกจากนั้นการที่คุณนายเขื่อนได้วิ่งไปเปิดประตูห้องดู และพบว่าภายในนั้นไม่มีใครก็ช่วยตัดปัญหาเรื่องนี้อาจจะมีคนแก่งล้อเล่น ที่น่าทึ่งอีกข้อหนึ่ง คือได้เห็นภาพนี้ในเวลากลางวันแสง ๆ

คุณจันทร เขียนต่อท้ายจดหมายที่นำส่งเรื่องข้างต้นนี้มาว่า “ขอยืนยันว่าเรื่องที่เขียนนี้เป็นเรื่องจริง และเห็นเหมือนกันหมดทั้งสี่คน”

.....

เรื่องที่ ๑๕ ไปแล้วกลับ

โดย สุวรรณ แจ่มมงคล

(เจ้าคุณพระธรรมจินดาภรณ์ วัดราชบพิธ ทราบว่าผู้รวบรวมมีความประสงค์จะพิมพ์หนังสือ "ภพอื่น" ด้วยความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก็ได้มีเมตตาเล่าเรื่องของ คุณสุวรรณ แจ่มมงคล ให้ฟัง ผู้รวบรวมเห็นว่า เรื่องนี้น่าจะมีค่ามากสำหรับหนังสือ จึงได้ขอความ กรุณาท่าน ช่วยขอให้คุณสุวรรณเขียนให้ และท่านก็อนุเคราะห์จนสำเร็จความประสงค์ คุณสุวรรณ ได้แนะนำตัวเองไว้ในเรื่องของเธอล้วนแล้ว ตำบลที่จะติดต่อได้คือ วชิรภาณุเวช ไกล้วชิรพยาบาล ถนน สามเสน พระนคร โทรศัพท์ ๘๑๔๙๐๐)

ข้าพเจ้าเกิดที่จังหวัดโคราช สำเร็จพยาบาล ต่อมาก็ได้ตั้งร้านขายยาประเภท ก สามี่เป็น ทันตแพทย์ ชื่อร้าน "วชิรภาณุเวช" ไกล้วชิรพยาบาล กรุงเทพฯ เมื่ออายุข้าพเจ้า ๓๐ ปี ข้าพเจ้าป่วย ด้วยโรคตับอักเสบ เป็นอยู่ประมาณเจ็ดแปดเดือน

จนกระทั่งเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๐๐ ค่ะวันหนึ่ง ข้าพเจ้ารู้สึกหน้ามืดหมดสติไป ในขณะนั้นรู้สึกตัว เหมือนหลับไป พอรู้สึกตัวอีกครั้งก็รู้สึกว่า ตัวเบามาก มีชายสองคน แต่งตัวเหมือนข้าราชการ คือ นุ่งกางเกงใส่เสื้อสีก็ เนื้อผ้าหยาบ ๆ เหมือนกระสอบป่าน มาพาข้าพเจ้าไป เขาจับแขนข้าพเจ้าไว้ คนละข้าง พาเดินไปเร็วมากราวกับวิ่ง ตัวเบาปลิวตามเขาไป

ในความรู้สึกขณะนั้น ว่าไม่มีทางจะขัดขึ้นเขาได้เลย คล้ายเป็นนักโทษถูกจับตัวไป หรือเหมือนกับ ผู้ใหญ่กำลังแข็งแรง หิ้วแขนเด็กเล็ก ๆ แล้วพาหิ้วไป จนไปถึงสถานีรถไฟแห่งหนึ่ง มีรถไฟจอดรอ อยู่ เขาพาข้าพเจ้าขึ้นรถไฟ พอขึ้นรถก็ออกวิ่ง

ในขบวนรถไฟนั้นมีผู้โดยสารแบบเดียวกับข้าพเจ้าหลายคน แต่ไม่มีคนรู้จักกันเลย เหมือนต่างคน ต่างไป แต่สภาพพวกเราทุกคนเหมือนหรือคล้ายกับเป็นนักโทษถูกจับตัวไป รถออกวิ่งไปไกลมาก ภูมิภาคสองข้างทางที่รถไฟวิ่ง ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นเลยในชีวิต จนกระทั่งถึงสถานีแห่งหนึ่ง รถไฟ ชะลอเพื่อจะรับผู้โดยสารอย่างเดียวกับพวกเรา เมื่อรถไฟหยุดรับคน ข้าพเจ้าจึงพบคนหนึ่งซึ่งรู้จัก กันดี ข้าพเจ้าเคยเรียกเขาพี่ เขาชื่อทุเรียน ค่ะเคยกันมากสมัยที่ข้าพเจ้าอยู่ที่บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

พี่ทุเรียนแสดงความดีใจ วิ่งตรงมาหาข้าพเจ้าแล้วถามว่า "คุณหมอกี่มาเหมือนกันหรือ" ข้าพเจ้า เรียนพยาบาล เคยฉีดยาให้ยารักษาโรค คนจึงมักเรียกข้าพเจ้าว่าคุณหมอ

ข้าพเจ้าตอบว่า “ใช่” เพราะในเวลานั้นยังไม่รู้สึกตัวว่าตาย และจะไปไหน (ทั้งสำคัญว่า พี่ทุเรียนก็ คงเป็นพี่ทุเรียน ยังไม่รู้ว่าตายไปแล้ว มาดูเมื่อภายหลังข้าพเจ้าหายจากสลบได้สองสามวัน) ข้าพเจ้าจึงย้อนถามพี่ทุเรียนว่า “มาทำอะไรที่นี่”

เขาตอบว่า “มาได้สองสามวันแล้ว”

เราไม่มีเวลาคุยกันมาก เพราะรถไฟรีบออกวิ่งต่อไปอีก ไปไหนก็ไม่รู้

ในที่สุดก็มาถึงสถานีแห่งหนึ่ง คล้ายจุดหมายปลายทาง เขาพาข้าพเจ้าลงจากรถไฟไป คือชายสอง คนแรกนั้น แล้วจึงให้เดินเข้าไปในสถานที่แห่งหนึ่ง เป็นห้องโถงใหญ่โตมาก มีคนอยู่ก่อนข้าพเจ้า มากมาย ข้าพเจ้ารู้สึกงงงไปหมด ยืนคว้างอยู่ ต่อมามีคนยกเก้าอี้มาให้ข้าพเจ้านั่ง เป็นเก้าอี้ไม้ยาว ๆ บอกข้าพเจ้าว่า “เจ้านั่งเสียบนนี้”

ข้าพเจ้าจึงนั่งพักเหนื่อย เพราะรู้สึกอ่อนเพลียในการเดินทางมากับชายสองคนนั้น พอนั่งพักสัก ประเดี๋ยว จึงมองไปรอบ ๆ ตัว ก็มองเห็นเพื่อนนักเรียนคนหนึ่ง เมื่อสมัยเป็นนักเรียนร่วมเรียนกัน มา ครั้งยังเล็ก ๆ อายุประมาณสิบสองสิบสามปี แต่เพื่อคนนี้เขาตายไปก่อนประมาณสิบห้าปีแล้ว พอเขาเห็นข้าพเจ้า เขารีบเดินตรงเข้ามาหาแล้วพูดว่า “เธอมาอย่างไร”

ข้าพเจ้าตอบว่า “ไม่ทราบ เขาไปจับเอาตัวมา”

คนอื่น ๆ ก็พากันมาดูข้าพเจ้าเต็มไปหมด บางคนก็แต่งตัวดี บางคนก็ไม่มีเสื้อผ้าใส่ ถูกขังรวมกันไว้ ส่วนมากนั่งอยู่กับพื้นดิน มีเก้าอี้ให้หนึ่งอย่างข้าพเจ้าไม่กินคน เพื่อนสมัยเล็ก ๆ ของข้าพเจ้าคนนี้ชื่อ “อ้อลั้ง” เขาก็นั่งกับพื้นดิน

สักประเดี๋ยวข้าพเจ้ารู้สึกปวดปัสสาวะ จึงลุกเดินออกประตูไป แต่พอออกเดิน ก็มีคนวิ่งตามมาจับ ตัวไว้ แล้วถามว่า “จะไปไหน”

ข้าพเจ้าบอกว่า “ไปปัสสาวะ”

เขาพูดว่า “อยู่ที่นี้ จะไปไหนจะต้องขออนุญาตก่อน จะทำอะไรตามใจชอบไม่ได้”

พูดแล้วเขาก็คุมข้าพเจ้าไป ขณะเดินไปนั้น ข้าพเจ้าเห็นคนอยู่สองข้างทาง โดนขังอยู่ในคอกคล้ายสุนัข ลักษณะเหมือนสุนัขไก่ แต่ใหญ่โต มีคนอยู่มากมาย พอปัสสาวะเสร็จ ข้าพเจ้าก็เดินกลับไปที่พักครั้งแรก พอประเดี๋ยวก็มีคนหาข้าพเจ้ากับ พร้อมทั้งขันใส่น้ำมาให้แล้วบอกว่า “กินเสีย”

ข้าพเจ้ามองดูสารับกับข้าว แล้วถามเขาว่า “ไม่มีช้อนมาให้ด้วยหรือ”

ชายคนยกอาหารมาให้ เขาหันมาตวาดข้าพเจ้าว่า “ไม่ทำมานี่ แล้วจะไปเอาช้อนที่ไหนมาดักกิน”

พอเขาพูดเช่นนั้น ทำให้ข้าพเจ้านึกขึ้นได้ทันทีว่า ข้าพเจ้าทำบุญถวายสังฆทานวันเกิดของข้าพเจ้าตั้งหลายครั้ง ไม่เคยเอาช้อนถวายพระท่านเลย นอกจากช้อนข้าพเจ้าได้เคยทำถวายหมดทุกอย่าง มีกระทั่งกระโถน แก้ว ชันน้ำ ลืมอย่างเดียวคือช้อน

ความรู้สึกในขณะนั้นรู้ตัวว่า เราทำจะตายมาแล้ว รู้สึกเสียดายว่าทำบุญไว้น้อยมาก แต่ก็ทำอะไรไม่ได้เสียแล้ว ในเวลานั้น ชายสองคนที่พาข้าพเจ้ามาหาหน้าไปไหนก็ไม่รู้ ข้าพเจ้าจึงรีบลงมือรับประทานข้าวโดยใช้มือเปิบ เพื่อและคนเหล่านั้นก็นั่งดูข้าพเจ้าเป็นแถว ความรู้สึกเสียใจ ทำให้ข้าพเจ้าตื่นตันใจ เลยรับประทานข้าวไม่ลง ได้ยกชันน้ำขึ้นดื่ม เพื่อน ๆ และคนเหล่านั้นมาขอรับประทานบ้าง ข้าพเจ้าก็อนุญาต แต่พอเขาจับชันน้ำจะดื่มก็ต้องรีบวางว่า ร้อน รับประทานไม่ได้ ว่าร้อนราวกับไฟ ชายคนนั้นก็บอกว่า “กินกันไม่ได้ ของใครของมัน” เขายังพูดต่อไปอีกว่า “ของเธอทำมาแล้วอีกอย่างหนึ่ง ดูเสีย” เขาชี้ไปทางหนึ่ง ข้าพเจ้ามองไปตามที่เขาชี้ขึ้น เห็นกองขี้เถ่าเผากองอยู่เป็นหย่อม ๆ ก็รู้สึกขึ้นได้ในขณะนั้นว่า เราได้เคยเอากระดาดของกระดาดเงิน เผาให้เตี้ยและแม่เวลาตรุษจีน สาร์ทจีน

พอนั่งนึกอะไรต่ออะไรสักประเดี๋ยว ชายคนเดิมก็มาหา ว่า จะพาไปดูอะไร แล้วเขาก็พาข้าพเจ้าเดินไปดูบริเวณที่คุมขังแห่งหนึ่ง มีรั้วล้อมรอบป้องกันไว้แข็งแรง แต่ไม่มีหลังคามุง มีคนนั่งตากแดดตากฝน บางพวกชกต่อยกันเต็มไปหมด ต่างหน้าตาแตกยับเยินเลือดไหล ไทรอมไบหน้าและไหลไปตามตัว เขาบอกกับข้าพเจ้าว่า

“นี่แหละ บาปชนไก่ละ พอตายลง ก็ต้องมาต่อยกันอยู่ตลอดเวลา”

พูดแล้วเขาก็พาเดินต่อไปอีก ผ่านอุโมงค์มืดมาก มีดจนน่ากลัว ได้ยินแต่เสียงคนร้องโหยหวนครวญคราง มองไม่เห็นใคร ๆ ข้าพเจ้าหยุดบอกเขาว่า “ไม่เข้าไปละ” เพราะรู้สึกกลัวมาก เขาจึงบอกว่า

“นี่แหละ บาปเพราะฉ้อราษฎร์บังหลวง มีกรรมหนักมาก เพราะเท่ากับโกงคนทั้งประเทศ”

เขาถามข้าพเจ้าว่าอยากดูอะไรอีกบ้าง ข้าพเจ้าบอกว่า ไม่อยากดูแล้ว เขาบอกข้าพเจ้าว่า

“ดีละ ฉันทจะพากลับไป ถ้าไปอยู่เมืองมนุษย์แล้ว จงทำบุญให้มาก ๆ และจงทำแต่ความดี เวลาตายจะได้ไม่มาลำบาก จงทำดี ๆ อีก ๒๙ ปี ฉันทจะกลับมารับอีกครั้ง”

เขาพูดดังนั้นแล้ว เขาก็พาข้าพเจ้ากลับ เดินมาตามทาง พบคนอยู่สองข้างทางเต็มไปหมด ล้วนแต่หน้าเศร้า ๆ เนื้อตัวชะมุกชะมอม ต่างมีหน้านี้วคือขมวด ไม่มีบ้านช่องจะอยู่ นั่งบ้าง นอนบ้าง ตากแดด ไม่มีร่มไม้เป็นที่กำบังเลย ชายคนหนึ่งจึงพูดกับข้าพเจ้าว่า

“พวกนี้ เวลาอยู่เมืองมนุษย์ ไม่ชอบทำบุญให้ทานเลย พอตายมาแล้ว ก็ต้องทุกข์ยากลำบากอย่างที่ เธอเห็นนั่น เป็นขั้นแรกก่อน ต่อไปขั้นที่สอง ต้องไปปรับกรรมหนักกว่านี้อีก”

ในใจข้าพเจ้าเวลานั้น รู้สึกว่า ใจคอห่อเหี่ยว มือเท้าอ่อนเพลียไม่มีแรงจะเดินต่อไป คิดเสียดายว่า เราทำบุญมาน้อยนัก เงินทองที่มีข้างหลัง ช่วยอะไรเราไม่ได้เลย ถึงจะมีใครทำบุญอะไรให้เรา ก็ไม่ เหมือนกับที่เราทำด้วยมือเอง

ชายสองคนนั้นดูเหมือนจะรู้ถึงความคิดของข้าพเจ้าได้ จึงบอกว่า “เอาละ กลับได้” แล้วเขาก็พา ข้าพเจ้าวิ่งมาขึ้นรถไฟ นำมาส่งจนถึงบ้าน

พอถึงบ้านเขาจับข้าพเจ้าเหวี่ยงขึ้นบนเตียง พอดีข้าพเจ้าลืมตาขึ้น ก็ยังมองเห็นชายคนนั้นยืนอยู่ข้าง ๆ เวลาลืมตานั้น เวลาประมาณตีห้า คือ สิบเอ็ดทุ่ม จวนสว่าง ชายคนนั้นบอกว่า “เราไปกันเถอะ จะสว่างแล้ว เดี่ยวคนอื่นจะเห็น” แล้วหันมาพูดกับข้าพเจ้าว่า

“อย่าลืมที่สั่งไว้นะ จงทำบุญให้ดี ๆ อีก ๒๙ ปีจะมารับใหม่”

ข้าพเจ้ายังบอกคนที่อยู่ใกล้ ๆ ตัว ในขณะนั้นให้ดูชายสองคนนั้น แต่รู้สึกว่าจะไม่มีใครเห็น

พอข้าพเจ้าพ้นจากความเจ็บไข้ตัวอักเสบคราวนั้นแล้ว อาการเจ็บป่วยค่อยๆ เล่าดีขึ้นรวดเร็ว ประมาณสามวันต่อมา คุณจรรยา สามีพี่ทุเรียนที่ข้าพเจ้าไปพบมานั้น มาบอกว่า พี่ทุเรียน ภรรยา ของเขาตายเสียแล้วเมื่อห้าหกวันมานี้เอง ตายที่จังหวัดสิงห์บุรี ก็ตรงกับที่ข้าพเจ้าไปพบมาพอดี

และยังมีเรื่องต่อไปอีก ในระหว่างที่พบพี่ทุเรียนนั้น พี่ทุเรียนสั่งว่า ขอให้ไปบอกพี่จรรยา สามีของเขา ด้วย “ให้ระวังรักษาตัวให้ดี จะตายโหง” และว่า

“คุณหมอบอกว่า ได้บุญทุกอย่าง ฉันทิ ทำบุญอะไรได้ผลนิดหน่อย ไม่เหมือนคุณหมอบเลย เพราะ...” (ข้าพเจ้าไม่ประสงค์เปิดเผยผลกรรม)

ข้าพเจ้าพบสามีพี่ทุเรียน ก็บอกตามที่พี่ทุเรียนสั่ง นายจรรยายังพูดที่เล่นที่จริงว่า “ฉันไม่เชื่อ ฉันยังแข็งแรง ยังไม่ตาย พี่ทุเรียนตายแล้ว ยังจะมาหึงหวงอะไรอีก”

(เวลานั้นคุณจรรยา มีภรรยาน้อยคนหนึ่ง)

ภายหลังทราบว่าเป็นงานเลี้ยงกัน ณ สถานที่แห่งหนึ่ง คุณจรรยาขับรถไปคว้า ก่อนรถจะคว่ำ มีคน หนึ่งขอลงในระหว่างทาง ว่า ขัยรถอะไรอย่างนี้ เดี่ยวพากันตายหมด เขาจึงลงไปขึ้นคันอื่นที่ตาม ๆ

มา ไม่นานรถที่คุ้นจรรยาขับ คว่า ตัวคุณจรรยาศีรษะขาด หัวไปตกอยู่ทางหนึ่ง เป็นที่น่าหวาดเสียวมาก

เรื่องที่ข้าพเจ้าเล่ามานี้ ได้ล่วงเลยมาเป็นเวลานานแล้ว ประมาณ ๑๒ ปี เวลานั้นข้าพเจ้าอายุ ๓๐ ปี เวลานั้นอายุได้ ๔๒ ปี ยังอีก ๑๗ ปี เท่านั้น ข้าพเจ้าก็คงต้องจากโลกนี้ไปตามที่เขาว่าอีก ๒๙ ปี จะมารับข้าพเจ้าใหม่หลังจากนั้นข้าพเจ้าก็มุ่งทำแต่ความดี ไรเป็นบุญเป็นกุศล เป็นความดี ข้าพเจ้าเต็มใจทำเต็มความสามารถ เพราะข้าพเจ้าเชื่อว่า ความดีเป็นที่พึงของข้าพเจ้าได้เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ ข้าพเจ้าเชื่อว่า นรกสวรรค์มีจริง ๆ เรามีบุญเก่ายูบ้าง จึงได้ไปเห็นมา หากท่านผู้ใดยังลังเลสงสัยอยู่ ข้าพเจ้าขอบอกกล่าวไว้ว่า “อย่าสงสัยเลย จงละชั่ว กระทำแต่ความดี ทำจิตใจให้ผ่องใส บริสุทธิ์ สะอาด จะเป็นที่พึงของตนได้แท้จริง”

ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า เรื่องที่ข้าพเจ้าเล่ามานี้ ตรงความจริงที่ข้าพเจ้าไปพบเห็นมา ไม่ได้ตกเติมให้เกินความจริง แม้จริง ข้าพเจ้านี้ทำอะไรได้หลายอย่างในระหว่างนั้น แต่เวลาล่วงเลยมานานก็จำไม่แม่นยำ จึงเล่าเท่าที่จำไว้ได้ และเคยเล่าถวายท่านเจ้าคุณธรรมจินดาภรณ์ วัดราชบพิธ และพระเถระอื่น ๆ ตลอดถึงเพื่อน ๆ ไปวัดด้วยกันฟัง พอดีท่านเจ้าคุณธรรมจินดาภรณ์ ขอให้ข้าพเจ้าจดบันทึกไว้และขอสำเนาไปให้คุณหมอ ศาสตราจารย์อวย เกตุสิงห์ พิมพ์ในงานหกลีบปีภรรยา คือ ม.ร.ว. สงศรี เกตุสิงห์ ข้าพเจ้าจึงบันทึกถวายท่านเจ้าคุณตามประสงค์ ขาดตกบกพร่องอย่างไร ข้าพเจ้าขอภัยด้วย ใครจะเห็นว่าเป็นเรื่องเหลวไหลไม่น่าเชื่อ หรือเห็นว่าเป็นเรื่องจริง ๆ ก็สุดแต่อัธยาศัย จะคิดกันไป เห็นกันไป แต่สำหรับข้าพเจ้า ๆ เชื่อแน่อร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะได้ไปประสบด้วยตนเอง.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

สำหรับเรื่องคน “ตายแล้ว” กลับฟื้นขึ้นมาเล่าอะไรต่ออะไรนั้น ทงวิชาแพทย์มีข้อแย้งได้เสมอว่า คนนั้นเพียงแต่สลบไป และระหว่างนั้น สมองซึ่งขาดออกซิเจน ทำให้เกิด “ความรู้สึก” เป็นเรื่องราวไปตามประสบการณ์หรืออุปาทานซึ่งมีอยู่ ลักษณะของ “ยมทูต” “เมืองผี” และ “ยมบาล” ตลอดจน “การสอบสวนประวัติ” ฯลฯ ในปรโลกซึ่งมีผู้เล่าคล้าย ๆ กัน อาจจะทำให้งงห้ก้างได้ (ถึงแม้ผู้กลับฟื้นขึ้นมา จะยืนยันอย่างสุจริตใจว่า ได้เห็นจริง ๆ) ว่าเป็นเพราะเคยได้ยินเรื่องเล่าต่อ ๆ กันมา และเรื่องเหล่านั้นบันทึกไว้ในความจำส่วนลึก

เรื่อง “ไปแล้วกลับ” นี้ เค้าโครงเรื่องเป็นทำนองเดียวกับเรื่องที่เคยได้ฟังมาแต่ก่อน เกี่ยวกับคนที่ตายไปแล้วกลับฟื้นขึ้นมา แต่มีที่นับว่าเป็นลักษณะเฉพาะอยู่บ้าง คือ

(๑) การเดินทางไปโดยรถไฟ ซึ่งนับว่าแปลกที่สุด (เปรียบกับเรื่องที่สอง “สามเนรระลิกชาติ” ซึ่งผู้ตายเดินไปเอง

(๒) เครื่องแต่งตัวของ “ยมทูต” ซึ่งว่าคล้ายกับเครื่องแบบข้าราชการ (ในเรื่องอื่น ๆ โดยมาก แต่งตัวแบบคนโบราณ)

(๓) ไม่มีการ “ไต่สวน” หรือสอบประวัติเช่นเรื่องอื่น ๆ เปรียบกับเรื่องที่สอง) (อาจจะเป็นไปได้ว่า ลงไปยังไม่ถึงเขตที่มีการไต่สวนก็กลับขึ้นมาเสียก่อน)

ที่เหมือนกับเรื่องอื่น ๆ คือการที่ผู้ที่ไม่ได้ทำบุญไว้ จะกินอาหารของผู้อื่นไม่ได้ และไม่มีช้อนจะใช้ เพราะไม่เคยทำบุญด้วยช้อน การถูกควบคุม ความทุกข์ยากของผู้ไม่ได้ทำบุญไว้ ฯลฯ

ที่น่าสนใจ คือการที่นางทุเรียนได้ตาย สมกับที่ได้เห็นเดินทางไปด้วยกัน และสามีนางทุเรียนก็ตาย ด้วยอุบัติเหตุ ตรงกับที่นางทุเรียนสั่งมาเตือน

หลักฐานที่ยังไม่มีในเวลานี้ แต่ถ้าเกิดขึ้นตรงตามในเรื่อง จะเป็นข้อที่มีน้ำหนักที่สุด คือ ถ้าคุณสุวรรณหมดชีวิตลงใน พ.ศ. ๒๕๒๙ จริง ๆ เรื่องนี้ท่านเจ้าตัวเชื่อแน่ว่าไม่มีข้อสงสัย ผู้รวบรวมขอ อภัยต่อคุณสุวรรณ ก่อนที่จะเสนอว่า โดยที่ผู้รวบรวมเอง อาจจะเปลี่ยนภพไปก่อนกำหนดนั้น หากท่านผู้ใดที่ได้อ่านเรื่องนี้ อยู่ในฐานะที่จะสอบสวนได้ ขอให้เอาใจใส่คอยฟังข่าวเมื่อถึงเวลาดังกล่าว และช่วยแพร่ข่าวให้รู้กันทั่ว ๆ ไปด้วยว่า เรื่องของคุณสุวรรณลงเอยอย่างไร

.....

เรื่องที่ ๑๖

ภาพหลอนกลางแดด

โดย ทองรัก สิริพันธุ์

(คุณหมอทองรัก สิริพันธุ์ สำเร็จวิชาแพทยจากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (มหิดล) แล้วไปศึกษาเพิ่มเติมในสหรัฐอเมริกา กลับมาประกอบวิชาชีพอยู่ ณ เมืองบ้านเกิด คือ นครเชียงใหม่ เป็นผู้มีกิจกรรมคึกคักในด้านสังคม และมีชื่อเสียงในการพูดจริงทำจริง และมีอารมณ์ขัน เคยเป็นประธานลูกเสือชาวบ้าน และนายกสมาคมไลอ้อนนครพิงค์ ฯลฯ)

คลินิกแพทย์ทอง, ๔๘ ซ่างคลาน, เชียงใหม่

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๐

กราบเรียน อาจารย์ที่เคารพอย่างสูง

นับตั้งแต่ได้คุยกับอาจารย์ที่อำเภอสารภีเมื่อ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๒๐ เรื่องวิญญาณหรือจิตตานุภาพ ซึ่งอาจารย์ได้กรุณายกตัวอย่างจากประสบการณ์ของอาจารย์ ผมพอใจที่มีความเห็นตรงกับอาจารย์ ในทำนองการยอมรับของแพทย์หรือนักวิทยาศาสตร์ที่ปราศจากความมกมาย สลัดพดปรามาส ทั้งอาจารย์และผมได้ผ่านการบวชเรียนมาแล้วมีความเห็นตรงกันว่าปรากฏการณ์แห่ง "วิญญาณ" มีในโลกนี้จริง เช่นเดียวกับการปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดา

เรื่องหนึ่งซึ่งติดอยู่ในความทรงจำและเป็นความสนใจของผมตั้งแต่อายุ ๑๕ จนบัดนี้อายุ ๔๓ ผมยินดีที่จะเล่าให้อาจารย์ฟัง โดยถือว่าเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเล่าให้ชาวบ้านฟังเขาก็อาจจะขงลุกกว่าได้ฟังเรื่อง "ผีหลอก" หรือหากจะเล่าให้ผู้มีความรู้เช่นหมอมานุ่ม ๆ ฟัง เขาก็จะว่า "โบราณมกมาย" เข้าทำนองเต่าล้านปีดังนั้นผมจึงขอเล่าให้อาจารย์รวบรวมไว้เผยแพร่พร้อมกับประสบการณ์ของผู้อื่น ให้ผู้รู้ทั้งหลายพิจารณาสืบไป

เมื่อ ๒๘ ปีมาแล้วผมยังเป็นนักเรียนอายุ ๑๕ นุ่งกางเกงขาสั้น ผมเกรียนกำลังเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ เชียงใหม่บ้านเกิดของผมยังไม่เจริญนัก ถนนหนทางอำเภอรอบนอกขรุขระและเต็มไปด้วยฝุ่น รถประจำทางหรือรถติดแอร์ไม่ต้องพูดถึงเพราะไม่มี การไปเที่ยวไกล ๆ ต้องจ้างรถบรรทุกแบบกระเบาะนั่งเบียดกันกรำแดดและสูดฝุ่นไป อย่างนี้นับว่าดีหนักหนา

ฉะนั้นในเดือนเมษายน วันที่ ๑๕ ปี ๒๔๙๑ ผมได้ไปเที่ยวกับคณะสงกรานต์ซึ่งเป็นเพื่อนกับน้ำชาย ผม เขาชวนไปเที่ยวน้ำตกแม่กลาง อำเภอจอมทอง สมัยนั้นเวลาปิดเทอมผมไปช่วยรับใช้น้ำชาย

ชายจักรยาน ไม่ค่อยได้ไปเที่ยวไหน จึงมีความตื่นเต้น เตรียมตัวหวัหวัระป้องกันและกระบอกฉีดน้ำเพื่อเดินทางไกลเล่นสงกรานต์ให้สนุก

การเดินทางเริ่มแต่เช้าหลังอาหาร นั่งรถบรรทุกเบียดกับผู้อื่นที่ผมไม่รู้จะไปตลอดทาง ความตื่นเต้นใจมีมากเพราะไม่เคยเห็นไม่เคยไป อากาศร้อนฝุ่นตลบ ในท้องฟ้ามีเมฆขาว นกกาบินไปมา ถูกจดจำไว้ทุกอย่างตามประสาเด็กไม่เคยเที่ยว ผมสามารถนั่งเป็นเบือ ไม่ต้องคุยกับใคร ๆ เป็นชั่วโมง ๆ ได้แต่มองซ้ายมองขวาเคลิ้มฝันไปตามเรื่อง หนทางถึงแม่กลางประมาณ ๘๗ กิโลเมตร พอดีได้เวลาอาหารเที่ยง

ฟ้าเริ่มครึ้มและฝนเริ่มปรอย คนที่ไปถึงก่อนเรานั่งพักกันเป็นกลุ่ม ๆ คณะเราลงจากรถซึ่งจอดไว้นอกบริเวณแล้วผมก็ถือกระป๋องกับกระบอกฉีดน้ำเดินตามน้ำผู้ชายเข้าไปในบริเวณน้ำตก สมัยนั้นน้ำตกมีปริมาณมากกว่าสมัยนี้มากมาย เสียงดังกระหึ่มกลบเสียงคุย ละอองน้ำตกปลิวไปตามลมผสมกับละอองฝนทำให้เย็นพอสบาย

ผมเดินตามน้ำชาย ไต่ข้ามสะพานไม้ไผ่ชั่วคราวซึ่งเพียงแต่เอาไม้พาดข้ามลำธารให้เดินไปสู่ก้อนหินใหญ่ภายใต้ น้ำตก คณะเราแบ่งเป็นพวก ๆ นั่งล้อมวงลงมือรับประทานอาหาร บางพวกมีขวดน้ำและแก้วน้ำกันรูปดาว ผ้าปูพลาสติกสีต่าง ๆ อันเป็นผลิตภัณฑ์แสนใหม่ ทำให้คณะเราดูทันสมัยไม่ย่อยเลย ผมกินๆ ดูๆ ไปทั่วบริเวณ ยังไม่ทันจะอิ่มรู้สึกว่ามีฝนเริ่มความหนักขึ้น น้ำบริเวณน้ำตกเริ่มมีสีขุ่นแดง

สักประเดี๋ยวมีเสียงคนตะโกนกลบเสียงน้ำตกว่าสะพานลอยแล้ว ผมเห็นสะพานไม้ไผ่ลอยไปตามน้ำที่สูงขึ้นมา พวกนักท่องเที่ยวนั่งรถมอเตอร์ไซด์เหมือนว่าสะพานขาดลอยน้ำไปนั้นเป็นเกมสนุก ขณะนี้ทุกคนในบริเวณน้ำตกยังสนุกสนานกันเต็มที่ ที่ดื่มสุรายาเมาก็คงมี แต่ผมไม่ได้สนใจเพราะยังเป็นเด็กไม่ประสาประสี

ไม่ช้าฝนหนักขึ้นอีก เราไม่สามารถกลับสู่ฝั่งธารได้แม้แต่คนเดียวเพราะสะพานขาดไปแล้ว ต่างหาที่หลบฝนกันอย่างตัวใครตัวมัน ผมสังเกตเห็นคนที่อ้อมอาหารก่อนเราไปหลบฝนอยู่ใต้ชะง่อนหินที่ฝั่งตรงข้ามซึ่งยังมีที่ว่างอีกมาก สำหรับผมไม่มีห่วงอะไรนอกจากกระป๋องน้ำกับกระบอกฉีดก็พาตัวหลบเข้าใต้ชะง่อนหินไปเบียดกับคนอื่น ๆ

สายตาของพวกเราทุกคู่จ้องไปที่ก้อนหินใหญ่ซึ่งอาศัยนั่งอยู่แต่เดิม ยังมีผ้าพลาสติก อาหาร ขวดน้ำ แก้วน้ำและรอยเท้าต่างๆ วางทิ้งอยู่ และน้ำสีแดงขุ่นกำลังตกปนมากับน้ำตกและท่วมบริเวณรอบๆ ก้อนหินอย่างรวดเร็ว ของที่วางทิ้งอยู่ก็เริ่มลอยไปตามน้ำท่วมที่ละชั้นสองชั้น

ทันใดเราก็มองเห็นผู้ชายสองคน คนหนึ่งล่ำคนหนึ่งผอม ใส่เสื้อสีขาว คนหนึ่งสีฟ้าคนหนึ่งกระโดดไปจากชะง่อนผาที่หลบฝนอยู่ วิ่งไปเก็บของมีรองเท้า ผ้าพลาสติก และแก้วน้ำ อันเป็นของทันสมัยน่าเสียดายอยู่

อนิจจา ชั่วพริบตาที่มองอยู่นั้นน้ำก็ท่วมถึงบริเวณที่เขายืนอยู่บนก้อนหินอย่างรวดเร็ว ผมเห็นว่าเขาทั้งสองตกใจ ทั้งของที่ถือหมดแล้วทำท่าลุ่มซำมน้ำที่กำลังท่วมจะกลับไปยังชะง่อนผาที่เขากระโดดออกไป เขาเข้านเพราะกระแส น้ำพัดแรง ผมเห็นภรรยาเขายื่นมือออกไปจะรับเข้าชะง่อนผา เขาก็เอื้อมมือไปหา ต่างคนต่างยื่นแต่ก็ไม่ถึง

ผมเห็นเขาตัดสินใจกลับไปขึ้นกรำฝนบนก้อนหินใหญ่ทั้งสองคน ทุกคนในบริเวณน้ำตกและทุกคนบนฝั่งจ้องมองไปยังเขาทั้งสองเป็นตาเดียวกัน น้ำสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและเริ่มท่วมส่วนยอดของก้อนหินใหญ่ที่เขาขึ้นอยู่ เขาทั้งสองเปลี่ยนจากทำขึ้นเป็นทำนั่งเอามือตะกายหิน ท่าทางตกใจมาก

ในชั่วพริบตาเดียวน้ำก็เทลงจากฝั่งที่เราหลบอยู่ใต้ชะง่อนผา ชะเขาทั้งสองลอยไปตามน้ำเหมือนมดเหมือนปลวก ผมยืนอยู่ที่สูงกว่าเพื่อนจึงมองเห็นชัดเจน ใครคนหนึ่งที่ยืนอยู่ข้างผมถึงกับอุทานว่า “เหมือนถ่ายหนัง”

ผมเห็นเขาทั้งสองจมหายไปใกระแสน้ำป่าที่เชี่ยวกราก มีคนบนฝั่งตรงข้ามพยายามช่วยโดยเอาไม้ไผ่ยาว ๆ ยื่นออกไป แต่ก็ไม่ทันการณ์ นั่นคือภาพสุดท้ายที่ผมเห็น

ขณะนั้นเราเริ่มไม่สบายใจเพราะน้ำเทผ่านชะง่อนหินที่เราหลบอยู่ ทุกคนมีสามัญสำนึกถึงมหันตภัยธรรมชาติคือน้ำป่าที่กำลังเอื้อมมือมาใกล้ชีวิตของเราทุกคน ต่างตะโกนบอกกันให้รีบหนีขึ้นที่สูง เดชะบุญทุกคนหนีได้หมด รวมทั้งผู้หญิงและเด็กที่เป็นครอบครัวของผู้ถูกน้ำพัดทั้งสอง ผมเลยได้รู้จากที่เขาพูดกันว่าคนหนึ่งชื่อสมาน คนหนึ่งชื่อสัมพันธ์ มาจากพิษณุโลก คนหนึ่งเป็นร้อยโททหาร อีกคนหนึ่งเห็นนายสถานีรถไฟ

บรรดาผู้ใกล้ชิดครอบครัวของผู้เคราะห์ร้ายพากันปลอมโยนภรรยาของคนทั้งสองว่าไม่เป็นไร คงว่ายน้ำขึ้นฝั่งโน้นแล้ว และพูดปลอบใจต่าง ๆ ขณะนั้นฝนก็หยุดตกอย่างกะทันหัน ตอนนั้นเราอยู่บนที่สูง มองลงไปยังบริเวณที่เราเคยหลบฝนใต้ชะง่อนผา เห็นน้ำท่วมจนมิดแล้วก็ใจหาย ทางฝั่งตรงข้ามมีคนมากมายมองมาทางเรา แต่ตะโกนกันไม่ได้ยินเพราะน้ำป่าไหลแรงเสียงดังสนั่น

เราไม่มีหวังข้ามกลับทางที่เราข้ามมาเพราะน้ำท่วมหมดแล้ว ผู้คนออกความเห็นให้เดินเลาะฝั่งไปตามน้ำเพื่อหาทางข้าม โดยที่อาจจะมึนหัวที่แคบ ๆ หรืออย่างน้อยก็เป็นการตามหาคนทั้งสองไปด้วย คือคุณสมาน และคุณสัมพันธ์ซึ่งอาจจะไปขึ้นฝั่ง ณ ที่สุดท้ายหนึ่ง

เมื่อไม่มีทางอื่นพวกเราทุกคนก็เดินตามกันไป ตอนนั้นผมจึงรู้ว่าเรามีแต่พวกเราเท่านั้นที่เคราะห์ร้าย เพราะไม่รู้รูสน้ำป่า ที่นี้เราได้บทเรียนที่น่าจดจำที่สุด

สภาพน้ำป่าในลำห้วยข้างหน้าเรานั้นดูเหมือนสัตว์ร้ายที่บ้าคลั่ง กำลังแล่นโจนทะยานเป็นลำคลื่นสูง แคะหัวแคะอก เสียงดังสนั่นกลบเสียงพูด สีแดงขุ่นคลั๊ก ต้นไม้ทั้งต้น กอไม้เป็นกอ ๆ หลุดลอยไปตาม กระแสน้ำเหมือนเศษฟาง

เราเดินกันไปในป่า เวลานั้นประมาณบ่ายสองโมง ตะวันกลับจ้าแสบเผาเพราะฝนหยุดตกแล้ว ร่องรอยของน้ำป่าที่เห็นอยู่คือต้นไม้ กอไม้ที่ล้มระเนระนาดและคราบโคลนที่น้ำลัดไปใหม่ ๆ เราเดินตามป่าข้ามลำห้วยลงไปนานพอสมควรจนถึงที่ราบ ผมเห็นผู้ใหญ่ปรึกษากันแล้วว่าไม่สามารถจะข้ามได้ ขณะนั้นน้ำแห้งลงไปมากแล้ว

จากที่เราหยุดอยู่มองเห็นบ้านคนบนฝั่งตรงข้าม น้ำในลำธารยังมีสีขุ่นและคลื่นสูงประมาณหัวเข่า ชาวบ้านพยายามจะช่วยเราโดยเอาเกวียนลุนน้ำมารับ แต่ต้องเลิกเพราะสู้กระแสน้ำไม่ไหว ดังนั้นพวกผู้ใหญ่จึงช่วยกันทำที่บังแดดให้ผู้หญิงและเด็กพัก รวมทั้งบุตรภรรยาของคุณสมาน คุณสัมพันธ์ ด้วย

พวกผู้ชายรวมทั้งผมนับตัวได้ ๑๔ คน คิดกันจะเดินย้อนเลียบลำห้วยขึ้นไป ระยะทางไกลพอใช้ เราเดินเรียงหนึ่งตามกันไป ผมอยู่ตอนกลางค่อนข้างท้าย คราวนี้เดินเลียบลำห้วยจริง ๆ เพราะไม่ต้องห่วงผู้หญิงและเด็ก และน้ำป่าก็งวดเหลืออยู่แต่ในลำห้วย เราหวังว่าจะได้พบคุณสมาน คุณสัมพันธ์ ซึ่งเราเป็นห่วงอย่างสุดประมาณ

เราเดินตามกันด้วยความระมัดระวังเพราะกลัวหลง ผมหาไม้เท้าได้เหมาะมือก็ถือไปด้วย คิดว่าอย่างน้อยก็จะได้ใช้ดีสูง เราทั้ง ๑๔ คนมีความคล่องตัวมากและไม่แสดงอาการเหน็ดเหนื่อยเลย ถึงแม้ว่าจะเป็นทางสูงชันเรื่อย ๆ

ทันใดนั้นผมก็ได้ยินเสียงคนข้างหน้าบอกต่อ ๆ กันมาว่า “พบแล้ว พบแล้ว” และส่งเสียง วู้ วู้ เรียกคนอยู่ข้างหน้าผมก็ชะเง้อไปที่ริมฝั่งและมองไปที่ลำห้วยแล้วเรียก วู้ วู้ แล้วเดินอ้อมต้นไม้และกอไม้ต่อไป คนข้างหลังก็ทำอย่างเดียวกัน ทุกคนมีสีหน้าสดใสแสดงความดีใจ

เมื่อมาถึงตามผม ผมก็เดินไปชะเง้อกที่ริมฝั่ง มองไปข้างหน้า ท่ามกลางแสงแดดเปรี้ยงจ้า บนก้อนหินใหญ่บนฝั่งที่เราอยู่ผมเห็นชายสองคนที่น้ำป่าพัดจมหายไป คนหนึ่งล่า คนหนึ่งพอม คนหนึ่งไล่เลื้อยสี่ขา คนหนึ่งไล่เลื้อยสี่ขา นั่งชันเข่า หันหน้าเข้าหากัน หน้ากัมมิด ๆ มือกอดเข่า นั่งนิ่งไม่ไหวติง เหมือนคอยพวกเราอยู่

ผมเห็นแล้วก็มีสติใจ เอามือป้องส่งเสียง วู้ วู้ ดังจนกลบเสียงน้ำในลำธารซึ่งยังดังสนั่นอยู่ ระยะที่เห็นเขาทั้งสองนั่งอยู่ห่างจากผมประมาณ ๑๕ หรือ ๒๐ เมตร แต่ผมไม่เห็นเขาแสดงอาการใด ๆ ว่าได้ยินเราเลย ผมก็อ้อมต้นไม้กอไผ่เดินตามคนอื่น ๆ เขาไปเพื่อไปพบเขาทั้งสองบนก้อนหินข้างหน้า

เมื่อผมไปถึงที่นั่น ผมเห็นคนที่ไปถึงก่อนทุกคนทำหน้าเสีย แล้วหันหลังกลับจากก้อนหินนั้น ผมมองไปที่นั่นก็ไม่เห็นคุณสมาน คุณสัมพันธ์ เห็นแต่ก้อนหินที่ว่างเปล่า

ที่นี่ทุกคนก็รู้ด้วยสัญชาตญาณว่าภาพของคุณสมาน คุณสัมพันธ์ที่เราได้เห็นนั่งอยู่บนก้อนหินนั้นคือภาพวิญญาณของคนทั้งสองที่มารอคอยบอกเราทั้ง ๑๕ คนว่าเขาทั้งสองได้ตายไปแล้ว ผมขลุ่ยและรู้สึกรังเกียจอย่างบอกไม่ถูก ไม่มีใครพูดอะไรเป็นพักใหญ่ และทุกคนก็ค่อย ๆ เข้ามารวมอยู่ใกล้กันโดยอัตโนมัติ

หลังจากเหตุการณ์นั้นพวกผู้ใหญ่ก็เปลี่ยนแผนเป็นตามหาศพ ให้คนเอาไม้ไผ่แยงลงไปตามซอกหินและตำแหน่งต่าง ๆ ที่น่าสงสัย แล้วเราก็ได้ไปจนถึงบริเวณน้ำตกซึ่งสภาพน้ำท่วมหายไปเกือบหมดแล้ว เมื่อเรากลับลงไปปรับผู้หญิงและเด็ก ผู้ใหญ่ เขาก็ช่วยกันปลอบภรรยาผู้ตายต่าง ๆ เราเดินข้ามลำธารกลับได้ในตอนค่ำเพราะน้ำป่าแห้งแล้ว ผมได้ยินผู้ใหญ่เขาตั้งรางวัลไว้กับชาวบ้านว่าถ้าหาพบจะให้ศพละหนึ่งพันบาทซึ่งในสมัยนั้นเป็นเงินโขอยู่

อีกสองวันต่อมา ชาวบ้านพบศพแรกในลำธารไกลออกไป มีทรายกลบฝังทั้งตัว โผล่อยู่แต่มือระยะนั้นเรื่องของผู้ตายทั้งสองก็เป็นข่าวใหญ่ไปทั่วเมือง ผมยังเป็นเด็กก็คอยเงี่ยหูฟังอยู่กับบ้านต่อมาอีกสองวันเขาจึงพบศพที่สอง ผมจำไม่ได้ว่าพบศพใครก่อน ศพใครทีหลัง

เรื่องทั้งหลายก็ไม่ค่อยกล้าจะเล่าให้ใครฟัง คิดจะเขียนเล่าตั้งแต่อายุ ๑๕ ปีเพิ่งมาเขียนครั้งนี้ภายหลัง ๒๗ ปีแล้ว แต่มันเป็นอุบัติเหตุที่ผมจำได้ติดตามใจ

ผมขอกราบเรียนอาจารย์ด้วยความเคารพว่าผมยินดีที่จะเล่าให้อาจารย์ฟังเพื่อรวบรวมไว้เผยแพร่ตามโอกาส โดยที่อาจารย์และผมมีความเห็นตรงกันว่าเรื่องที่ผ่านมาเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติในโลกนี้ เป็นธรรมดาเหมือนสิ่งอื่น ซึ่งเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไปเช่นเดียวกัน ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด.

เคารพอย่างสูง
ทองรัก สิริพันธ์

หมายเหตุของผู้รวบรวม

จุดวิกฤติของเรื่องนี้อยู่ที่คนทั้ง ๑๔ คนได้เห็นผู้เคราะห์ร้ายทั้งสองคนปรากฏอยู่บนก้อนหินอย่างชัดเจนจนจำได้อย่างแน่ใจ ในระยะไม่เกิน ๒๐ เมตรซึ่งนับว่าใกล้มาก ที่นี้ในท่ามกลางแสงแดดที่แผดกล้าในเวลาประมาณบ่ายสองโมง ไม่น่าสงสัยว่าจะจำคนผิด แต่แล้วอีกประเดี๋ยวเดียวคนทั้งสองก็หายไปอย่างไม่มีร่องรอย ทำให้ทุกคนลงความเห็นโดยไม่ต้องปรึกษากันว่าภาพที่เห็นนั้นเป็นภาพวิญญูณของคนทั้งสองซึ่งความจริงได้ตายไปแล้ว

ชาวบ้านที่ยังเชื่อเรื่องผี ถือว่า "ผีหลอกกลางวัน" เป็นเพราะผู้ที่ถูกหลอกนั้นกำลังมีเคราะห์ร้ายอย่างหนัก หรือไม่ก็เพราะผีนั้นดุมาก ในเรื่องที่คุณหมอทองรักเล่านี้ คนทั้ง ๑๔ ได้เห็น "ผี" กลางแดดเปรี้ยง ต้นเหตุอาจจะเป็นไปได้ทั้งสองอย่างที่กล่าว คือคนทั้ง ๑๔ กำลังเคราะห์ร้ายมาก ต้องผจญภัยอย่างน่าตกใจมากเฉียด ๆ กับความตาย และต้องเป็นประจักษ์พยานของเหตุการณ์ที่น่ากลัวและน่าสลดใจอย่างยิ่ง จิตใจอยู่ในสภาพอ่อนเปลี้ยจึงถูก "หลอก" ได้แม้ในเวลากลางวันแจ่มๆ

ในอีกด้านหนึ่ง คนทั้งสองผู้เคราะห์ร้ายนั้นได้ตายไปอย่างปัจจุบันทันด่วนโดยเหตุที่น่าตกใจและต้องรับการทรมานทั้งทางกายและทางใจอย่างรุนแรง พุดอย่างชาวบ้านว่า "ตายโหง" และตายอย่างทรมานเพราะต้องจมน้ำและจิตใจต้องวุ่นอย่างหนักก่อนจะดับจิต ดังนั้นจึงเป็นผีประเภท "ผีดุ" สามารถแสดงตนให้คนเห็นได้ในแสงแดดจ้า

พวกที่เดินทางไปในทะเลทรายบางครั้งประสบกับ "ภาพหลอน" ซึ่งเรียกทางวิชาการว่า "มีราจ" คือเห็นภาพสะท้อนของสิ่งซึ่งอยู่ไกลมากๆ ซึ่งตามธรรมดามองเห็นไม่ถึง ทำให้ดูคล้ายกับอยู่ใกล้ โดยมากปรากฏแก่ผู้ที่กระหายน้ำ เดินทางอยู่กลางทะเลทรายในแสงแดดที่จัด มักเห็นเป็นผืนน้ำ

ภาพที่ปรากฏแก่คุณหมอทองรักและคณะในวันที่น่าเศร้าสลดนั้นคงจะไม่ใช่ "มีราจ" เป็นแน่ เหตุผลประการหนึ่งคือ "มีราจ" ปรากฏในอากาศแห้ง เช่น ในทะเลทราย อีกอย่างหนึ่ง ภาพที่ปรากฏมักเป็นภูมิประเทศ ไม่ใช่คน ในประการที่สาม ภาพมักปรากฏแก่บุคคลคนเดียว ๆ ไม่ปรากฏแก่คนทั้งหมด ทั้งสามข้อนี้ตรงข้ามกับภาวะการณ์ในกรณีของคุณหมอทองรัก

นอกจากนั้น ระยะทางระหว่างผู้เห็นกับภาพที่ปรากฏนั้นเพียง ๑๕ ถึง ๒๐ เมตร ใกล้เกินไปกว่าจะเป็น "มีราจ" ซึ่งมักแสดงภาพของสิ่งที่อยู่ไกลออกไปเป็นร้อย ๆ กิโลเมตร

.....

เรื่องที่ ๑๗ ฝันแม่น

โดย สมาน ศิลปพิเศษกุล

(คุณนายสมาน ศิลปพิเศษกุล เห็นเพื่อนร่วมศึกษาธรรมะกับผู้เขียนและภรรยาซึ่งได้รู้จักกันมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๐๑ โดยได้ร่วม “ธรรมทัศนจักร” ไปนมัสการลึงเขนียสถานในประเทศอินเดียและเนปาลด้วยกัน หลังจากนั้นก็ได้เดินทางไปตามวัดกัมมัฏฐานด้วยกันและทำบุญต่าง ๆ ด้วยกันปีละหลาย ๆ ครั้งตลอดเวลาที่ลับปีที่ผ่านมา คุณสมานเคร่งครัดในการปฏิบัติธรรมมากจนได้เคยบวชเป็นชี เคยถือมังสวิรัตและถือศีลแปดแบบอุบาสิกาอยู่บ้าน เป็นผู้ที่ทำอะไรจริงจังและมีวาจาเป็นที่เชื่อถือได้ คุณนายสมานได้ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๐ ก่อนหน้านั้นประมาณสองปีได้เขียนเรื่องต่อไปนี้มอบไว้แก่ผู้รวบรวมเพื่อนำลงพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือ “ภพอื่น” เล่มที่สองนี้ บุญกุศลใด ๆ ที่เกิดจากการตีพิมพ์บทความนี้ขออุทิศให้แก่คุณนายสมานโดยเฉพาะ)

ในตอนกลางคืนของวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๑๕ คุณประทีป ส. ได้ฝันว่าลงอาบน้ำในคลอง ในฝันไม่ทราบว่าจะลงอะไร มองขึ้นไปบนตลิ่งเห็นเศียรพระพุทธรูปอยู่ใกล้ต้นตาล มีจอมปลวกอยู่ใกล้ ๆ คุณประทีปขึ้นไปบนตลิ่ง เห็นมีพระบรมธาตุอยู่ในจอมปลวกเป็นจำนวนมาก ได้เอามือกอบขึ้นมาเล่นได้ แต่ไม่ได้นำติดมือกลับมา เห็นมีป้ายบอกชื่อ “วัดอินทโมลี” เมื่อตื่นขึ้นมาแล้วก็ได้ไม่ได้บอกใครเพราะเห็นว่าเป็นแต่เรื่องฝัน

ต่อมาอีกสองสามวันมีหมอนวดผู้หญิงมาหาที่บ้าน เป็นคนรู้จักกันและเคยไปมาบ่อย ๆ หมอนวดพูดว่า มีที่ว่างอยู่แห่งหนึ่ง มีเศียรพระตั้งอยู่บนพื้นดินและผู้คนจำนวนมากเอาพวงมาลัยมาบูชา ไม่ทราบว่ามีเศียรพระนั้นมีดีอย่างไร

คุณประทีปได้ขึ้นก็ถามทันทีว่าอยู่ที่ไหน หมอนวดที่ชื่อแม่สงวนก็บอกว่า อยู่ทางทิศใต้ของวัด... คุณประทีปถามว่า มีต้นตาลและจอมปลวกอยู่ใกล้ ๆ ด้วยหรือเปล่า หมอนวดสงวนบอกว่ามี คุณประทีปขอให้หมอนวดพาไปดูในวันนั้นเลยที่เดียว แต่หมอนวดขอผิดไปหลังวันพระ เพราะวันนั้นมีคนนัดไว้จะต้องไปนวด และต้องทำของไปทำบุญในวันพระด้วย

ก่อนที่จะถึงวันพระ มีท่านพระครูรูปหนึ่งเดินทางมาหาจากเมืองกำแพงเพชรนำธสงแวงขนาดเล็กมาด้วยหนึ่งคัน หลังจากพูดเรื่องธสงเสร็จแล้วก็นั่งคุยต่อไปกับคุณพ่อคุณแม่ของคุณประทีป ท่านพระครูเล่าว่า ได้ฝันเห็นพระพุทธรูปจมอยู่ในน้ำ มาขอให้ช่วยจัดการเอาขึ้นเสียที เพราะจมอยู่นานแล้ว ท่านจำไม่ได้ว่าอยู่ในคลองหลวงหรือคลองบางหลวง

เมื่อคุณประทีปได้ยื่นท่านพระครูเล่าความฝัน ก็เล่าเรื่องของเธอบ้างและนิมนต์ให้ท่านร่วมไปดูเคียร พระพุทธรูปตามที่หมอนวดนัดไว้ โดยขอให้ท่านพระครูเอารถของท่านไป ท่านพระครูตกลง จึงพากันออกเดินทาง โดยมีเพื่อนบ้านและญาติของคุณประทีปอีกหลายคนอาศัยนั่งไปด้วย

ระหว่างเดินทาง คุณประทีปก็เล่าเรื่องความฝันให้คนอื่น ๆ ฟัง ต้องแฉะตามทางไปเรื่อย ๆ จนไปถึง ตำบลที่ตรงกับหมอนวดบอก ก็ได้เห็นเคียรพระอยู่ใกล้ต้นตาลและจอมปลวกตรงกับในฝันทุกประการ เว้นแต่ป้ายชื่อวัดไม่มี ชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียงได้พากันออกมาเพราะเห็นมีรถมาและคนหลายคนมาดูเคียรพระ

พวกนั้นเล่าให้ฟังเพิ่มเติมว่าเคยมีคนถูกเกณฑ์ทหารมาบนที่เคียรพระนี้ ขอให้ไม่ต้องเป็น ถ้าพ้นเกณฑ์จะถวายหัวหมูบายศรีคู่หนึ่ง เมื่อคัดเลือกทหารแล้วชายนั้นไม่ถูก จึงมาแก้บน โดยเอาบายศรีเล็กกับหัวหมูหนึ่งหัวมาถวาย มีกลองยาวและมีคนรำด้วย แต่มาถึงเอาตอนบาย

พอมาถึงที่ คนรำกลองยาวเกิดพูดภาษามอญ ทำให้พวกที่มาด้วยตกใจเพราะฟังไม่รู้เรื่อง ประเดี๋ยวก็พูดไทยว่า “มาบายกุ๊กกินไม่ได้ กูเชิญเพื่อนมาสามคนต้องผัดหวังหมด” พวกที่ไปด้วยกันนั้นตกใจกลัวมาก วันรุ่งขึ้นจึงพากันไปใหม่ นำหัวหมูไปสองหัวและไปถึงก่อนเพล หลังจากนั้นพวกที่ทราบเรื่องก็ไปดูกันหลายครั้ง จนเกิดศรัทธาร่วมใจกันบริจาคเงินสร้างองค์พระให้สมส่วนกับเคียร แล้วก็ มีคณะศรัทธาต่าง ๆ ติดตามกันออกไปนมัสการและทำบุญ ช่วยกันทำการก่อสร้าง จนได้รับอนุญาตตั้งเป็นวัดขึ้น ในปัจจุบันนี้มีชื่อว่า “วัดสาระโตต” เนื้อที่วัด ๖ ไร่เศษ.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

จุดสำคัญของเรื่องนี้อยู่ที่ความฝันของคุณประทีปซึ่งจะเกิดจากเหตุใดก็ตาม แต่เป็นการฝันที่แม่นยำมาก ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการที่สามารถติดตามจนได้พบเคียรพระตรงกับที่ฝัน ซึ่งต่างกับการฝันของคนอื่นเป็นจำนวนมาก ซึ่งฝันเห็นสิ่งของหรือสถานที่ต่าง ๆ อย่างชัดเจน แต่ไม่สามารถจะสืบทราบได้ว่าเป็นอะไรอยู่ที่ไหน

กุญแจสำคัญคือการเล่าของนางสงวน หมอนวด ซึ่งจำเพาะมาเล่าให้คุณประทีปฟังหลังจากที่ฝันไปแล้วไม่นาน ยังจำรายละเอียดได้ จะเป็นด้วยเหตุบังเอิญอีกประการหนึ่งคือการที่ท่านพระครูไปแฉะที่บ้านของคุณประทีปพร้อมด้วยรถ ซึ่งช่วยให้สามารถพากันไปเสาะหาตำแหน่งที่ตั้งของเคียรพระพุทธรูปจนพบ และในที่สุดได้เกิดเป็นวัดขึ้น ณ ที่นั้น ถ้าจะพูดอย่างคนที่เชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ก็อาจจะอ้างได้ว่าเป็นเพราะเทวดาบันดาล

.....

เรื่องที่ ๑๘ พระภูมิที่บ้านเสริมศรี

โดย เสริมศรี เกษมศรี

(ม.ร.ว.เสริมศรี เกษมศรี เป็นน้องสาวของ ม.ร.ว.ส่งศรี เกตุสิงห์ ศึกษาสำเร็จธรรมศาสตร์บัณฑิตยี่ในรุ่นแรก ๆ และได้เป็น “ผู้นำ” คนหนึ่งในวงการสตรีของประเทศไทย มีความรู้กว้างขวางในหลายด้าน โดยเฉพาะมีความเชี่ยวชาญเรื่องเขาวงกตและการศึกษาพิเศษสำหรับคนตาบอดและหูหนวก เคยเป็นนักพูดวิทยุ นักปาฐกถาและนักวิชาการที่มีผู้นิยมนับถือมาก เคยดำรงตำแหน่งสำคัญๆ หลายตำแหน่งในราชการและสังคม รวมทั้งเคยเป็นประธานสภาสตรีแห่งชาติด้วย ในปัจจุบันอุทิศตัวให้แก่การพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ)

เสริมศรีไปรับราชการที่ ศ.อ.ศ.อ. (ศูนย์อบรมมูลสารศึกษาอุบลราชธานี หรือ Thailand-UNESCO Fundamental Education Centre ซึ่งประเทศไทยร่วมมือกับองค์การศึกษาสหประชาชาติ ตั้งศูนย์ฝึกวิชาพัฒนาชุมชน) ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๘ จน ๒๕๐๘ ตอนแรกในระยะ พ.ศ. ๒๔๙๘ - ๒๕๐๐ ยังต้องดูแลโรงเรียนสอนคนหูหนวกอยู่ด้วย จึงไปเป็นครั้งคราว แต่พอคุณหญิงกมลลา ไกรฤกษ์ มารับตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสอนคนหูหนวกแล้ว เสริมศรีก็ถูกโอนไปประจำที่ ศ.อ.ศ.อ. ต่อมาเสริมศรีได้ซื้อที่ดินไม่ไกลจาก ศ.อ.ศ.อ. นัก เจ้าของที่เห็นคนรู้จักชอบพอกันและอยู่บ้านใกล้กันด้วย

ได้ขอให้อาจารย์ทางสถาปัตยกรรม ที่ ศ.อ.ศ.อ. ช่วยออกแบบบ้านทรงไทยให้ ว่าจ้างผู้รับเหมาก่อสร้างแล้ว มีเงินอยู่ในธนาคารพอจะทำฐานก่อสร้างได้แล้ว แต่ปัญหามีว่า เจ้าของที่ดินคือเสริมศรีต้องไปประชุมในต่างประเทศบ่อย ๆ จึงได้ขอความร่วมมือกับผู้จัดการธนาคารกรุงเทพ ทำหนังสือมอบอำนาจให้ท่านช่วยพิจารณาการเบิกเงินค่าก่อสร้างในยามที่เสริมศรีไปราชการต่างประเทศให้ด้วย แม้กระนั้นบ้านหลังนั้นก็สร้างอย่างช้ามาก เพราะผู้รับเหมามีปัญหาซุกซลักของเขาเอง เสริมศรียังพักอยู่ในบ้านอาจารย์ของ ศ.อ.ศ.อ. ก็ไม่ค่อยเดือดร้อนนัก

วันหนึ่ง เพื่อนข้าราชการกระทรวงมหาดไทย ท่านหนึ่งได้พบเสริมศรีตอนที่เข้าไปติดต่อราชการที่กรุงเทพฯ เพื่อนสตรีผู้นั้นเล่าว่ากำลังจะไปหาคุณประสิทธิ์ เสริมศรีก็รู้จักสรรพคุณของคุณประสิทธิ์ดีมาก จึงขอติดตามเพื่อนคนนั้นไปด้วยเพื่อนมีสการ “พ่อปู่ของคุณประสิทธิ์”

ขณะที่เพื่อนกำลังสนทนากับคุณประสิทธิ์ เสริมศรีก็คิดปัญหาขึ้นมาได้ว่า ตนควรจะเรียนถาม เรื่องทำไมบ้านที่อุบลสร้างตั้ง ๓ ปียังไม่เสร็จ เพราะอะไร จะแก้ไขอย่างไรดี

ครั้นเพื่อนเสร็จธุระของเขาแล้ว เสริมศรีก็เรียนถามขึ้นดังกล่าว

“พ่อปู่” ท่านบอกว่า “ที่ดินรายนี้มีวิญญาณสิงอยู่ คือคนญวน ๒ คนทะเลาะกัน และต่อสู้กันจนตาย ไปข้างหนึ่ง อีกคนหนึ่งจึงฝังศพคนนั้นไว้ในคูเก่า ๆ ซึ่งบัดนี้ต้นเขินจนเห็นเป็นแฉ่งลำราง อยู่ข้างรั้วของเพื่อนบ้าน มีต้นไม้ใหญ่คือมะม่วงอยู่ใกล้ ๆ วิญญาณของญวนที่ตายนั้นเป็นวิญญาณที่ดี ให้หาหมอดั่งศาลพระภูมิที่เป็นคนญวนมาทำพิธีตั้งศาลอย่างพิธีญวน แล้ววิญญาณนี้จะช่วยรักษาบ้านและความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัยในนั้น พอกลับไปถึงอุบลเทียวนี่จะมีผู้มาอาสาหาหมอดูญวนให้เอง เสริมศรียังมีราชการติดต่อกับกรม ๆ อยู่ จึงเขียนจดหมายสั้น ๆ ถึงอาจารย์สมนึก ที่ ศ.อ.ศ.อ. ขอให้ช่วยสืบถามหาหมอดั่งศาลพระภูมิให้ เพราะคราวนี้อยากจะทำตั้งศาลพระภูมิละ ถึงบ้านยังสร้างไม่เสร็จก็ตาม

เสริมศรีกลับไป ศ.อ.ศ.อ. ครั้งนั้น พอเก็บของเสร็จก็ขับรถยนต์ที่สำหรับใช้ราชการ ศ.อ.ศ.อ. เข้าไปในเมือง รถแล่นออกประตู ศ.อ.ศ.อ. ไปได้หน่อยก็ติด แล่นไปไม่ได้ เพราะตรงสามแยกที่จะไปทางวิทยาลัยครูอุบลราชธานี มีอุบัติเหตุรถชนกัน

เสริมศรีรออยู่บนถนนชยางกูร ส่วนคุณจินดารัตน์ ซึ่งเป็นเพื่อนและเป็นผู้ชายที่ดินให้เสริมศรี ก็ต้องรออยู่ในซอยจินดารัตน์ ยังขับขึ้นมาบนถนนมิได้ คุณจินดารัตน์จึงลงจากรถของเธอเดินขึ้นมาบนถนนชยางกูร มาหาเสริมศรีที่รถและพูดว่า

“อาจารย์สมนึกบอกว่าหม่อมต้องการหมอดั่งศาลพระภูมิใช่ไหม”

เสริมศรีก็รับว่าจริง คุณจินดารัตน์จึงพูดต่อไปว่า

“แต่หม่อมคนที่ดิฉันรู้จักนั้นเป็นคนญวนนะ จะเอาไหม เขาเป็นคนแก่แล้วและชั่งอยู่”

เสริมศรีจึงขอให้คุณจินดารัตน์ช่วยนำหมอดูญวนของเธอมาให้เสริมศรีซักถามอะไรก่อน จะตกลงกันได้หรือไม่จะทราบภายหลังนั้น

รุ่งขึ้นจำได้ว่าเป็นวันเสาร์ เพราะที่ ศ.อ.ศ.อ. นั้น มีการประชุมคณะกรรมการเจ้าหน้าที่และอาจารย์ ทั้งฝรั่งและไทยในวันเสาร์ครึ่งวันเช้า ตอนบ่ายเราจึงว่างกัน

บ่ายวันนั้นคุณจินดารัตน์นำ ชายแก่ ๑ หนุ่ม ๑ มาหาเสริมศรี ชายแก่ที่พูดและฟังภาษาไทยไม่ได้เลย ต้องให้คนหนุ่มซึ่งเป็นลูกชายแก่ พูด ฟัง แล้วแปลเป็นภาษาญวนให้ฟังอีกที ได้ความว่าวิธีและหลักการของเขามีว่า

(๑) เขาต้องจัดพิธีสังเวชวิญญาณอาจารย์เขาก่อนที่จะเชิญใครมาเป็นพระภูมิ จะทราบได้โดยการเข้าทรง เพื่อซักถามว่าจะให้จัดพิธีอย่างไร จะต้องเตรียมอะไรบ้าง แล้วเขาจึงจะบอกได้ว่าจะควรทำพิธีเมื่อใด สร้างศาลพระภูมิอย่างไร

(๒) ทำพิธีตั้งศาลพระภูมิ

สำหรับกิจกรรมทั้งหมดนี้เขาคิดค่ากำนัล (ค่าบูชาครูเขา) ๙๐๐ บาท

ตอนนี้บ้านหลังที่กล่าวถึงนี้สร้างห้องรับแขกโถงชั้นบนเสร็จแล้ว มีบันไดขึ้นไปได้แล้ว แต่อีก ๒ ห้องยังไม่เสร็จ รั้วบ้านยังไม่ได้ทำเลย

เสริมศรีจึงตกลงเรื่องค่าจ้างหรือค่ากำนัลนั้น และขอวันนัดมาประชุมเชิญอาจารย์ของหมอมมาเข้าทรง เขานัดตอนค่ำของวันถัดไปอีก ๓ วัน มีเวลาพอที่เสริมศรีจะเชิญมิตรสหายที่รู้จักในอุบล ฯ มาร่วมดูการเข้าทรงครั้งนี้ด้วย

ระยะนั้นทางราชการกวาดขันเรื่องการชุมนุมเกี่ยวกับคนภูวน จึงต้องเชิญมิตรสหายที่เป็นภริยานายตำรวจ กับคนที่พูดภาษาภูวนได้ ของธนาคารกรุงเทพ ฯ มาร่วมฟังด้วย ไฟฟ้าก็ยังไม่ได้ติดที่บ้านนี้ จึงต้องใช้ตะเกียงและเทียนกัน ดูน่าตื่นเต้นดีมาก

พิธีการเริ่มด้วยหมอภูวนแก่จูดรูปเทียน สวดภาษาภูวน ส่วนหลานชายนั้นแต่งตัวเกือบเหมือนจิวตัวบู๊ ๆ คู่นี้อยู่กลางวงของพวกเราทั้งหมด หมอสวดสักครูใหญ่หลานชายก็มีอาการตัวสั่น แล้วลุกขึ้นยืน หมอแก่ขอให้ผู้ชายที่มา ๒ คนเข้าจับผ้าคาดเอวของหลานชาย ซึ่งเอาชายผ้าไว้ข้างหลัง ให้จับคนละชายและเดินตามไปด้วยไม่ว่าที่ไหน (อาจารย์ของ ศ.อ.ศ.อ. ๒ ท่านเข้าช่วยทำหน้าที่นี้)

หลานชายหมอรีบเดินออกจากวงล้อม ลงบันไดบ้านด้านหลังไปข้างล่าง พวกที่นั่งประชุมดูอยู่ที่พากันตามลงไปด้วย

หลานชายเรียกฐูมาจากหมอภูวนนั้น ถือเดินไปทางคูเก่า ๆ ตื่น ๆ ที่มีต้นมะม่วง แล้วกระเถิบขึ้นมาทางพื้นดินที่ถมไว้จะเป็นสนามหลังบ้าน เอาฐูปนั้นปักลงที่ดินซึ่งอยู่ริมคูเก่า ๆ นั้นแหละพูดภาษาภูวนบอกหมอว่า

“ตรงนี้เป็นที่ฝังศพซึ่งวิญญูณเป็นวิญญูณที่ดี แต่ถูกเขาฆ่าตาย ให้เชิญวิญญูณเป็นพระภูมิรักษาบ้านนี้ บ้านนี้จะปลอดภัย มีความสุขความเจริญ”

บอกให้เขียนชื่อเขาลงในกระดาน แล้วเชิญขึ้นศาลนี้ ตั้งเป็นพระภูมิเจ้าที่ เสริมศรีจำชื่อนี้ได้เพราะมักเรียกว่า “เฮียเทียนจี่”

ตั้งแต่ตั้งศาลมา ก็มีความสุขสบายปลอดภัย แม้แต่จะมีคนอยู่ในบ้านเพียง ๒ คน คือแม่บ้านชื่อแม่ชะอุมกับเสริมศรี และมีสุนัขชื่อ “ไอ้ตุ้ม” อีก ๑ ตัว

วันตั้งศาลพระภูมินั้นเสริมศรีได้เตรียมป้ายกระดานยาว ๙ นิ้วฟุต กว้าง ๔ นิ้วฟุต ซึ่งทาสีแดง มีรูปหรือเขียนสีทองซึ่งได้ซื้อมาจากช่างอนเมื่อตอนที่ไปประชุมเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ นำมาให้หมอดูยวณผู้นั้นเขียนชื่อ "เทียนจี่" ในกระดาษยันต์ปิดไว้ที่ข้างหลัง มีเครื่องอาหารผลไม้ ธูปเทียน เช่นบอกกล่าวไม่ได้ใช้รูปพระภูมิอย่างที่เคยเห็นของคนอื่น ๆ

นำอัศจรรย์ที่ว่าทำไมวิญญาณอาจารย์ของหมอดูยวณแก่จึงพูดอย่างเดียวกับ "พ่อปู่" ที่กรุงเทพฯ เสริมศรีมิได้เคยปรักปากหรือเขียนจดหมายเล่ากับใครเลย เป็นแต่เขียนสั้น ๆ ถึงอาจารย์สมนึกขอให้สืบหาผู้ที่ตั้งศาลพระภูมิให้เท่านั้น

ตั้งศาลพระภูมิแล้วก็ได้ผู้รับเหมาคนใหม่มาสร้างเรือนต่อไปจนสำเร็จ เสริมศรีก็ย้ายออกมาอยู่ที่บ้านของตนในซอยจินดารัตน์ ทั้ง ๆ ที่มีรั้วอยู่แต่เพียงรั้วของเจ้าของที่ดินหน้าที่ดินของเสริมศรีเท่านั้น รถยนต์ประจำตัวก็จอดอยู่ใต้เรือน ต่อมาจึงล้อมรั้วรอบที่ดิน และสร้างเรือน ๒ ชั้นอีก ๑ หลังเล็ก ๆ ในที่ดินนี้

อยู่มาวันหนึ่งมีพ่อแม่ลูกสาว รวม ๓ คนมาขอพบเสริมศรีที่บ้าน โดยที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย แม่ชะอุ่มก็ไม่เคยรู้จัก มาถึงผู้เป็นพ่อจึงปรารภว่าจะขออนุญาตมาเช่นศาลพระภูมิที่บ้านนี้ได้ไหม

เสริมศรีก็ถามว่า ทำไมเธอจึงจะมาเช่นศาลพระภูมิที่บ้านฉันเล่า

พ่อแม่เด็กสาวคนนั้นช่วยกันชี้แจงได้ความว่า ลูกสาวเขาทำงานอยู่ไกล ๆ บ้านนี้ เวลาหยุดพักเที่ยงพากันมานั่งรับประทานอาหารที่ไกล ๆ หลังบ้านเสริมศรี พูดล้อกันหัวเราะกันที่รั้วบ้านนี้ เป็นเชิงไม่เคารพต่อศาลพระภูมิ คนหนึ่งก็เกิดอาการเจ็บไข้ขึ้นมา พ่อแม่พาไปรักษาที่โรงพยาบาลอยู่ ๒ - ๓ วันก็ไม่หาย ครั้นนำกลับมาบ้าน เวลาเด็กคนนี้ पै้อออกมา จึงจับได้ว่า "ลูกสาวเขาไปผิดศาลพระภูมิที่บ้านนี้"

ด้วยความไม่ประสีประสาเกี่ยวกับเรื่องนี้ เสริมศรีถามเขาว่า "ผิดศาลพระภูมิคือทำอะไร"

เขาก็ตอบว่า คือพูดหรือแสดงอาการไม่เคารพศาลพระภูมิ พระภูมิจึงทำให้เจ็บ ต้องมาขอขมาด้วยเครื่องเช่นสรวงตามสมควร

เสริมศรีได้อนุญาตให้เขานำเครื่องเช่น มีดอกไม้ธูปเทียนมาเล่นที่ศาลนี้ได้ เมื่อเขาเช่นสรวงแล้วตั้งแต่นั้นก็ไม่เห็นมาอีก

อยู่มาวันสักหน่อย เสริมศรีเล่าเรื่องที่ พ่อปู่ของคุณประสิทธิ์ กับ คำที่คนทรงอาจารย์ของหมอดูยวณบอกเรื่องวิญญาณที่อยู่ในที่ดินนี้แล้ว ควรเชิญมาเป็นพระภูมิ ซึ่งตรงกันอย่างไรประหลาด ให้

เพื่อนฝูงและนักศึกษา ศ.อ.ศ.อ. ที่มาเยี่ยมที่บ้านฟัง เพื่อนฝูงก็แนะนำว่าน่าจะลองขุดดูที่ตรงคนทรงอาจารย์ของผู้ตั้งศาลพระภูมิลูกกว่ามีกระดูกฝังอยู่ว่ามีจริงหรือไม่

เสริมศรีถามเขาว่า “ทำเช่นนั้นเพื่อประโยชน์อันใด”
ผู้นั้นก็ตอบว่า “จะได้ทราบแน่ว่ามีกระดูกจริงไหม”

เสริมศรีเล่าให้เขาฟังว่า “มีหรือไม่มี ก็มีพ่อแม่พาลูกสาวมาเช่นสรวงศาลพระภูมินี้ เพราะเด็กนั้นมาพูดและหัวเราะแสดงไม่เคารพศาลพระภูมิ เลยเจ็บไปหลายวัน ส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลก็ยังไม่หาย เขาต้องบนและแก้บนที่ศาลพระภูมินี้จึงได้หายเจ็บ ดังนั้นขอให้ช่วยกันเล่าข้อนี้ให้สว่างกว้างออกไปเถิด บ้านฉันจะได้ปลอดภัย ตลอดไป”

ในราว พ.ศ.๒๕๐๗ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ใกล้จะถูกย้ายเข้ามารับราชการในกระทรวงศึกษาธิการแล้ว คั้นวันนั้น ณ ที่บ้านอุบลนั้นเสริมศรีฝันไปว่ามีชายผู้หนึ่ง แต่งตัวอย่างสุภาพบุรุษเงินในจิว มาขึ้นค่านับที่หน้าเตียงและพูดว่า

“ถึงกำหนดที่ผมจะต้องไปเกิดแล้ว ผมจึงมาขอลาคุณหญิงไป”

เสริมศรีเชื่อแน่วว่านั่นคือพระภูมิตบ้านนั้นมาขอลาไป จึงตื่นขึ้นสวดมนต์ และสวดบทกรวดน้ำอุทิศกุศลให้ไปด้วย ต่อมา ต้น พ.ศ.๒๕๐๘ ท่านอธิบดีกรมสามัญศึกษาเวลานั้น ได้ย้ายเสริมศรีเข้ามาทำราชการในกรุงเทพฯ ๑ บัดนี้บ้านหลังนั้นเสริมศรีก็ได้ขายให้อาจารย์ ศ.อ.ศ.อ. ท่านหนึ่งไปแล้ว เป็นอันจบเรื่อง.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

จุดสำคัญของเรื่องนี้อยู่ที่การ “ทำนาย” ของ “พ่อปู่” และของ “หมอญวน” นั้น ตรงกันอย่างน่าพิศวง กับความศักดิ์สิทธิ์ของพระภูมิซึ่งทำให้มีคนนอกบ้านเกรงกลัว ผลดีของการที่มีพระภูมิที่ดีก็ได้ปรากฏแก่ ม.ร.ว.เสริมศรี ในการที่บ้านของเธอปลอดภัยตลอดเวลา ไม่ทราบวาทอนนี้พระภูมิองค์เก่า “ไปเกิด” เสียแล้ว จะมีใครคุ้มครองบ้านนั้นได้ดีแค่ไหน

.....

เรื่อง ๑๙ พ่อห่วงลูก

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

(ผู้เขียนเรื่องนี้เป็นผู้รวบรวมหนังสือนี้ สำหรับผู้ที่ยังไม่รู้จัก ขอเรียนว่า ผู้เขียนนี้สำเร็จวิชาแพทยใน ประเทศไทยและวิชาเคมีในประเทศเยอรมัน เป็นอาจารย์สอนอยู่ในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์และแพทยศาสตร์ (ปัจจุบันนี้คือมหาวิทยาลัยมหิดล) โดยลำดับ จนเกษียณอายุใน พ.ศ.๒๕๑๑ ในขณะที่ทำงานเบ็ดเตล็ดหลายอย่าง ส่วนใหญ่เกี่ยวกับกีฬาเวชศาสตร์ ตำบลติดต่อก็คือ บ้านเลขที่ ๑๖ ซอยราชครู ถนนพหลโยธิน กทม. ๔)

เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๑๑ ผู้เขียนอายุครบห้ารอบ ได้กำหนดไปทำบุญที่วัดถ้ำกลองเพล อำเภอหนองบัวลำภู อุดรธานี โดยนิมนต์พระอาจารย์ทางฝ่ายกัมมัฏฐานจากสำนักต่าง ๆ ใน แคว้นอีสานไปร่วมงาน

ในวันเดินทางจากกรุงเทพฯ ฯ โดยรถยนต์มีญาติมิตรร่วมไปด้วยหลายหมู่ ผู้เขียนและครอบครัวตรงไปพักที่วัดถ้ำกลองเพล หมู่ของหม่อมราชวงศ์ จ.ก. ญาติสนิททางฝ่ายภรรยาได้พักอยู่ที่โรงแรมในตัวจังหวัด โดยกะว่าถึงวันงานจึงจะเดินทางไปสมทบที่วัด

ก่อนวันงานประมาณสองสัปดาห์ ระหว่างเตรียมงาน พระอาจารย์ที่วัดถ้ำกลองเพลได้ใช้ลูกศิษย์คนหนึ่งไปขอยืมของใช้ มีเสื่อ จานชามหม้อหุงต้ม เป็นต้น จากวัดป่าสาละวันซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กัน พระอาจารย์บุญมา สมภาร ได้สั่งไปถึงพระอาจารย์ที่วัดถ้ำกลองเพลว่า ท่านได้นิมิตว่า ที่วัดถ้ำกลองเพลนั้นมีกระป๋องตัวหนึ่งใหญ่มาก เขากางเต็มถ้ำ ได้มาล้นอยู่ที่ปากถ้ำ มีเสื่อแดงไหลไปทั่วบริเวณ ท่านเกรงว่าระหว่างที่มีงานทำบุญนั้นอาจจะเกิดเหตุร้ายแรงอะไรเกี่ยวกับคนสำคัญ ขอให้หาทางป้องกันไว้ก่อน

สมัยนั้นพวกก่อการร้ายกำลังคึกคักมากในอำเภอหนองบัวลำภู ลูกศิษย์ของพระอาจารย์บางคนคิดว่าอาจจะมีการประทุษร้ายแก่ผู้หลักผู้ใหญ่ที่จะไปในงาน ถึงกับคิดจะขอการอารักขาจากทางบ้านเมือง แต่ผู้เขียนบอกว่าไม่ได้เชิญใคร มีแต่ญาติมิตร ไม่มีแขกผู้ใหญ่ที่ไหน เห็นว่าไม่จำเป็นจะต้องไปรบกวนเจ้าหน้าที่ ขอเอาบารมีพระอาจารย์คุ้มครองก็พอแล้ว

ด้วยเหตุนี้เมื่อวันงานใกล้เข้ามา ผู้ที่เกี่ยวข้องบางคนก็รู้สึกเป็นห่วงใยอยู่บ้างเกี่ยวกับความปลอดภัย

วันที่ ๓ กันยายนเป็นกำหนดงาน ในวันที่ ๒ ผู้เขียนและครอบครัวไปเตรียมพร้อมอยู่ที่วัดแล้ว แต่หมู่ของคุณชาย จ.ก. ยังพักอยู่ที่โรงแรม และได้พากันไปทัศนาวจรเมืองเวียงจันทน์ตั้งแต่เช้า โดยกะว่าวันที่ ๓ จึงจะเดินทางไปวัด ซึ่งเสียเวลาเดินทางประมาณหนึ่งชั่วโมง

คำวันที่ ๒ กันยายนผู้เขียนเตรียมการอยู่จนสี่ทุ่มเศษจึงเข้านอน ยังไม่ทันหลับก็ได้ยินเสียงคนมาเรียก บอกว่าที่ในเมืองให้คนมาส่งข่าวว่าคุณชาย จ.ก. ป่วยหนักด้วยโรคหัวใจ ผู้เขียนทราบว่าเขาเป็นโรคเบาหวานและความดันเลือดสูงอยู่นานแล้ว ได้ข่าวเช่นนั้นก็เป็นห่วงมาก รีบขับรถเข้าไปในเมืองโดยทันที พอไปถึงโรงพยาบาลอุดร ฯ ก็พบกับครอบครัวของคุณชาย บอกว่าคุณชาย ลึนเลี้ยวแล้วหลังจากส่งคนไปตามเพียงเล็กน้อย

ผู้เขียนได้เข้าไปเยี่ยมศพ อธิษฐานขอโศกกรรมและแผ่ส่วนกุศลให้ด้วยความเศร้าใจอย่างยิ่ง เพราะคุณชายเป็นที่รักใคร่ชอบพอกันมาก เพราะเหตุนั้นเธอก็จึงอุตส่าห์ร่วมเดินทางไปจนถึงอุดรธานี ซึ่งเป็นระยะทางไกลมากสำหรับเธอ เพื่อจะได้ทำบุญด้วยกัน แต่ยังไม่ทันได้เข้าวัดเธอก็มีอันเป็นไปเสียก่อน เป็นเรื่องของอนิจจังโดยแท้

ผู้เขียนขับรถกลับวัดด้วยความเศร้าสลด ถึงที่วัดเอาสองยามเศษ ไม่ได้บอกข่าวแก่ใครนอกจากคุณพี่หญิงของคุณชาย (ซึ่งอยู่ที่วัดแล้ว) ไม่ได้แพร่พรายแก่คนอื่นเพราะกลัวจะตื่นตื่นเกินควร ผู้เขียนรำพึงถึงนิมิตของท่านอาจารย์บุญมา ก็มองเห็นว่าท่านเห็นแม่นยำจริง ๆ ความเขาใหญ่ก็คือคุณชายซึ่งนอกจากเป็นเชื้อพระวงศ์แล้ว ยังเคยรับราชการในหน้าที่สำคัญมาก่อนอีกด้วย

ความมาลึ้มที่ปากถ้ำ ยังไม่ทันเข้าถ้ำ ก็คือคุณชายมาลึนเลี้ยวก่อนที่จะได้เข้าวัด อยู่ห่างเพียงสี่สิบกิโลเมตรเท่านั้น หลังจากที่ได้เดินทางไปแล้วเกือบเจ็ดร้อยกิโลเมตร ผู้เขียนเห็นว่าเหตุการณ์ร้ายที่ท่านอาจารย์บุญมามีนิมิตเห็นนั้น ก็คือเรื่องคุณชายนี้เอง ต่อไปคงจะไม่มีอะไรอีก

เรื่องก็เป็นไปจริงตามคาด งานที่กำหนดไว้ (ซึ่งมีแต่พิธีสงฆ์) รวมทั้งพิธีพุทธาภิเษก “พระพุทธรูปนิมิต” ซึ่งผู้เขียนได้สลักไว้ที่หินก้อนใหญ่ในบริเวณวัด ได้ผ่านไปโดยเรียบร้อย เว้นแต่ในตอนเย็นของวันงานฝนได้ตกลงมาอย่างหนัก จนดูจะเกินกว่า “ฤกษ์เย็น” หรือ “เทวดาพรมน้ำมนต์” แต่นอกจากทำให้พื้นที่เปียกและปะรำหลังคาหลุดไปบ้าง ก็ไม่ได้รบกวนการดำเนินของงานแต่อย่างใด

ครอบครัวของคุณชาย จ.ก. ได้นำศพกลับมาทำบุญและต่อมาของพระราชทานเพลิงที่กรุงเทพฯ ฯ เป็นที่เรียบร้อย คุณชายมีทายาทเป็นบุตรชายหนึ่ง บุตรหญิงสอง ทั้งสามท่านแรกสำเร็จการศึกษาและมีครอบครัวของตนเองแล้ว หลังจากการลึนซีฟของคุณชาย การไปมาหาสู่ระหว่างครอบครัวของผู้เขียนกับครอบครัวของคุณชายก็ยังคงดำเนินอยู่ต่อไป เว้นแต่จะเห็นห่างไปบ้าง เนื่องด้วยขาดคุณชายซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญไป

ในเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๑๒ ผู้เขียนและภรรยาพร้อมด้วยญาติมิตรอีกสี่คนเดินทางไปนมัสการพระอาจารย์และพักฝึกภาวนาตามวัดกัมมัญฐานบางแห่งในจังหวัดสกลนครและอุดรธานี ตามที่เคยกระทำอยู่เสมอ ๆ สถานที่สุดท้ายคือวัดถ้ำกลองเพล

ในวันเดินทางกลับกรุงเทพ ฯ เราออกจากวัดเวลาเช้า ถึงอุดรฯ แวะเติมน้ำมันที่ปั๊มตรงต้นทางออก จากจังหวัด ในรถนอกจากผู้เขียนและภรรยา ก็มีน้องของเธอ กับคุณวารุณี อ. และเพื่อนอีกสองคน คุณวารุณีมีคุณสมบัติพิเศษอย่างหนึ่ง คือมี “ทิพยจักขุ” สามารถเห็นสิ่งละเอียดประณีตที่คนธรรมดาไม่อาจเห็นได้ เราได้พิสูจน์ความสามารถของเธอมาหลายครั้งแล้ว

การเติมน้ำมันเสียเวลาประมาณห้านาที พอจะออกรถคุณวารุณีก็พูดกับภรรยาผู้เขียนว่า

“พี่หญิงมีญาติที่รูปร่างเหมือนเก้าแก่บ้างหรือเปล่า”

ภรรยาผู้เขียนยังไม่ทันตอบ น้องสาวของเธอก็ชิงตอบว่า

“มีสิ พี่ จ. อยากรู้ละ”

คุณวารุณีพูดต่อไปว่า “เมื่อคืนเ้ามาขึ้นอยู่ที่ข้างรถ ใส่เสื้อคอกลมสีขาว นุ่งกางเกงแพรขาว บอกว่า เขาเป็นญาติของพี่หญิง มาตายที่อุดร ฯ นี่เมื่อปีกลาย ยังอยู่ที่นี้ไม่ได้ไปไหน เขาขอให้พี่หญิงไปบอก ลูกชายเขาว่า ถึงแม้ว่าเขาจะได้ทำบุญสร้างพระประธานองค์ใหญ่ให้วัดในต่างจังหวัดไปองค์หนึ่งแล้ว บุญก็ยังไม่พอเพียงที่จะให้ไปเกิดในที่ดี ขอให้ลูกชายบวชให้เขา จะได้ไปเกิดในสุคติ” ถ้าเราไม่รู้จัก คุณวารุณีมาก่อนเราก็คงสงสัยว่าเธอรู้ได้อย่างไรว่าคุณชาย จ. (ซึ่งรูปร่างอ้วนและหน้าตาคล้ายคน เชื้อจีน และในวันที่ถึงแก่กรรมนั้นแต่งตัวอย่างที่คุณวารุณีเห็น โดยที่กำลังพักผ่อนหลังจากเดินทาง กลับมาจากเวียงจันทน์) มาตายที่อุดร ฯ และรู้ได้อย่างไรว่ามีลูกชาย และได้สร้างพระประธาน ใหญ่ไปแล้วหนึ่งองค์

แต่เรารู้จักคุณวารุณีดี เราจึงไม่สงสัยเลยว่าคุณชาย จ. ได้มาปรากฏกายแก่คุณวารุณีจริง ๆ เพื่อขอ ความช่วยเหลือ พอเดินทางกลับถึงกรุงเทพ ฯ ได้สองสามวันภรรยาผู้เขียนและน้องสาว (ซึ่งอยู่ในรถ ด้วย) ก็ได้ไปหาภรรยาของคุณชาย จ. ที่บ้าน เล่าเรื่องให้ฟังและขยั้นขะยอให้ลูกชายบวชให้พอ ภรรยานั้นพอจะเชื่อบ้าง แต่บุตรชายไม่ยอมเชื่อและพูดเบี่ยงบ่ายต่าง ๆ เป็นอันว่าคำขอร้องของ คุณชายนั้นไม่ได้ผล

หลังจากนั้นไม่นานภรรยาของคุณชาย จ. ไปช่วยงานทำบุญวันเกิดของพี่สาว ที่กระทำที่วัดแห่งหนึ่ง ซึ่งมีชื่อในทางปฏิบัติวิปัสสนามาก ขณะอยู่ที่วัด คุณพ่อของภรรยาคุณชาย จ. ได้ขอให้แม่ชีคนหนึ่ง ซึ่งมีชื่อว่าสามารถในทางวิปัสสนาช่วยทำนายทายทักให้ เสร็จแล้วภรรยาคุณชาย จ. จึงเล่าเรื่องให้ ฟังบ้าง แม่ชีผู้นั้นนั่งสงบอยู่ระยะหนึ่งแล้วบอกว่าที่คุณชายมาขอให้ลูกชายบวชนั้นที่จริงไม่ใช่เพราะ ตัวเองแต่อย่างเดียว แต่เพื่อลูกชายเองด้วย เนื่องจากลูกชายกำลังเคราะห์ร้ายมาก หากได้บวชก็ อาจจะได้แก้ไขได้ ภรรยาคุณชาย จ. ได้นำเรื่องไปเล่าให้ลูกชายทราบ แต่เขาก็ยังไม่ศรัทธาอยู่นั่นเอง ปรากฏว่าหลังจากนั้นไม่นานก็ประสบอุบัติเหตุ รถยนต์ถูกชนและเบียด ตัวบาดเจ็บเล็กน้อย แต่รถ เสียหาย ต้องเสียเงินซ่อมแซมเป็นจำนวนมาก

สำหรับคุณชาย จ. นั้นภายหลังจากญาติผู้หนึ่งได้จัดการบวชเณรให้ที่วัดมีชื่อแห่งหนึ่งและได้รับแจ้งจากอาจารย์ที่วัดนั้นว่า ได้มีความสุขดีขึ้นเพราะอานิสงส์ของการบวชเณรนั้น.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

เรื่องนี้มีข้อชวนคิดหลายประการ

(๑) นิमितของท่านพระอาจารย์บุญมา ซึ่งแจ้งล่วงหน้าถึงเหตุการณ์สิ้นชีพของ ม.ร.ว. จ.ก. ได้อย่างถูกต้อง เว้นแต่ผู้แปลไม่อาจแปลได้ตรงกับเหตุการณ์ จึงกริ่งเกรงไปในทางอื่น

(๒) การเห็นของคุณวารุณีที่น่าพิศวงมาก เธอบรรยายรูปร่างลักษณะของคุณชาย จ.ก. ตลอดจนเครื่องแต่งกาย (ในวันสิ้นชีพ) ได้แม่นยำ ทราบว่าคุณชายมีลูกชาย และทราบว่าคุณชายได้เคยสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ให้เป็นพระประธาน ทั้งนี้โดยไม่ทราบเรื่องที่เกี่ยวข้องมาก่อนเลย

(๓) การเห็นของแม่สี ที่บอกว่าลูกชายคุณชาย จ. กำลังเคราะห์ร้าย ได้รับการยืนยันโดยอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นหลังจากนั้นไม่ช้า

.....

เรื่องที่ ๒๐ แพทย์นอกบัญชี

โดย ม.ล.จิตรภาณี เกษมศรี

(ม.ล. จิตรภาณี เกษมศรี กศ.บ. เป็นหลานของ ม.ร.ว.ส่งศรี เกษมศรี ขณะนี้ทำงานเป็นครูใหญ่ โรงเรียนสวนบัว ซอยพระราชครู ถนนพลโยธิน กทม. ๔ เมื่อทราบว่าผู้รวบรวมกำลังจัดทำหนังสือเกี่ยวกับเรื่องวิญญาน ได้ไปขอเรื่องจากคุณอุไรวรรณ บุณาค ผู้เป็นน้าสาวและเคยเล่าเรื่องให้เธอฟังมาก่อน เป็นเรื่องที่คุณอุไรวรรณได้ประสบระหว่างเข้ารักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช)

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๐๓ คุณน้าอุไรวรรณป่วยเป็นโรคนี้วไนโต ต้องไปให้ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดม โปษกฤษณะ ทำการผ่าตัดที่โรงพยาบาลศิริราช พำนักอยู่ในห้อง "...” ตึกวิบูลย์ลักษณะ อยู่ในความดูแลของคุณหมอ พ.ต. และ คุณหมอปรีชา (เข้าใจว่านามสกุล ตาปสนันท์ แต่ไม่แน่) เป็นแพทย์ประจำบ้าน

ระหว่างที่คอยผ่าตัดอยู่นั้น คืบหนึ่งเวลาประมาณตีสาม คุณหมอปรีชาได้เปิดประตูห้องเข้าไปพร้อมกับนายแพทย์ฝรั่งคนหนึ่ง รูปร่างสูง มีเคราแบบคางแพะสีขาว สวมเสื้อเชิ้ตลาย ๆ คอตั้ง ไม่มีปก คอเชิ้ต คล้ายกับที่พวกนักบวชใช้ นุ่งกางเกงลาย ขาค่อนข้างแคบ ดูออกจะเป็นแบบโบราณ คุณน้าไม่ได้รู้สึกแปลกใจอะไรเพราะคุณหมอปรีชาเป็นหมอประจำอยู่

คุณหมอพาทแพทย์ฝรั่งไปที่ข้างเตียงบอกว่า "ขอตรวจหน่อย" แล้วแพทย์นั้นก็ควักเอาเครื่องตรวจออกมาฟัง คุณน้ารู้สึกแปลกที่สังเกตเห็นว่าปากกระบอกของเครื่องฟังนั้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมแทนที่จะกลม หมอฝรั่งตรวจแล้วไม่พูดอะไร พยักหน้าให้คุณหมอปรีชาเดินตามออกไปจากห้อง

อีกครั้งหนึ่งที่คุณน้านอนอยู่บนรถเข็น กำลังรอจะเข้าห้องผ่าตัด ก็เห็นแพทย์ฝรั่งผู้นั้นมาหา คุณน้าเคยทราบว่าคนที่ทำผ่าตัดแล้วมักจะกระหายน้ำมาก จึงบ่นค่อนข้างดังว่ากลัวจะกระหายน้ำ คุณน้าเห็นแพทย์ฝรั่งผู้นั้นยิ้มแล้วก็สิ้นศรัทธาเป็นเชิงปลอบใจ แล้วก็ออกไปจากห้อง ปรากฏว่าหลังจากผ่าตัดแล้วคุณน้าไม่มีอาการกระหายน้ำเลย

ครั้งที่สามเป็นคืนสุดท้ายที่อยู่ในโรงพยาบาล คือคืนก่อนจะกลับบ้าน เวลาประมาณตีสามเช่นครั้งแรก คุณหมอปรีชากับหมอฝรั่งคนนั้นก็เข้าไปอีก และหมอฝรั่งก็ทำการตรวจเช่นเดียวกับครั้งแรก เสร็จแล้วพยักหน้าและกลับออกไปพร้อมกัน คุณน้าว่าหนอฝรั่งนั้นแต่งตัวเหมือนกันทุกครั้ง

วันรุ่งขึ้นตอนใกล้จะกลับบ้าน คุณหมอ พ.ต. เข้าไปเยี่ยม คุณน้าจึงถามถึงแพทย์ฝรั่งคนนั้นว่าเป็นใครมาแต่ไหน คุณหมอ พ.ต. ทำท่างงแล้วบอกว่าจะต้องถามคุณหมอปรีชาดูก่อน แต่ว่าตอนนั้นคุณหมอปรีชาออกเวรไปแล้วและเลยไปเข้าห้องผ่าตัด จึงเป็นอันว่าไม่ได้พบตัว

หลังจากกลับไปอยู่บ้านแล้วระยะหนึ่งคุณหมอ พ.ต. ไปเยี่ยมคุณน้าที่บ้านแล้วบอกว่าหมอฝรั่งที่คุณน้าเห็นนั้นที่จริงเป็นหมอสอนศาสนา ไปตายด้วยโรคเลือดที่โรงพยาบาลศิริราช หลังจากนั้นก็มีแพทย์หลายคนได้ทราบว่าเป็นคนไข้ โดยมากมักเป็นคนที่โรคเกี่ยวกับเลือด

ครั้งหนึ่งมีคนไข้หนัก ต้องการถ่ายเลือด นางพยาบาลไปเอาเลือดมาจากห้องเลือด มีผู้เห็นหมอฝรั่งคนนั้นเดินตามหลังนางพยาบาลออกมาจากห้องเลือด

ที่คุณหมอ พ.ต. ไม่ได้เล่าเรื่องให้คุณน้าฟังที่โรงพยาบาลก็เพราะเกรงว่าจะหวาดกลัว จึงตามมาเล่าที่บ้าน สำหรับคุณหมอปริชานนั้นได้ถามแล้ว ไม่รู้เรื่องเลย ตามเวลาที่คุณน้าเห็นเข้าไปในห้องพร้อมกับแพทย์ฝรั่ง คุณหมอปริชานนอนหลับเป็นปกติอยู่ที่หอพักแพทย์.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

โรงพยาบาลศิริราชมีเรื่องทำนองนี้บ่อย ๆ เข้าใจว่า โรงพยาบาลอื่นก็คงคล้าย ๆ กัน การที่นำเรื่องนี้ ออกเผยแพร่คงจะไม่ทำให้คนไข้ไม่กล้าไปโรงพยาบาลศิริราช เพราะเรื่องเช่นนี้มีเล่ากันเสมอ ๆ (ในหนังสือ "ภพอื่นฯ" เล่มแรกก็มีเรื่อง "พระเมตตาของทูนกระหม่อม" เป็นเรื่องประเดิม) แต่เรื่องนี้มีพิสดารอยู่หลายประการ คือ

- (๑) หมอฝรั่งลี้ลับผู้นั้นลำแดงตัวบ่อย ๆ กับคนไข้หลายคนและแก่แพทย์พยาบาลด้วย
- (๒) กับคุณอุไรวรรณในเรื่องข้างต้นนี้ก็ลำแดงกายให้เห็นถึง ๓ ครั้ง รวมทั้งเวลากลางวันหนึ่งครั้ง (ที่ห้องผ่าตัด) เข้าใจว่าคงมีคุณอุไรวรรณคนเดียวได้เห็น
- (๓) เครื่องแต่งกายแสดงชัดเจนว่าเป็น "หมอสอนศาสนา" หรือมิชชันนารี
- (๔) ที่ประหลาดมากคือการที่มี "คุณหมอปริชาน" ติดตามไปด้วย ทั้ง ๆ ที่เจ้าตัวนอนหลับไม่รู้นอนคู่ ไม่เห็นอยู่ที่หอพัก

.....

เรื่องที่ ๒๑ พอกลับมาเป็นลูก

โดย อนุชต์ ตงสิริ

(คุณอนุชต์ ตงสิริ เป็นภรรยาเจ้าของห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิริยนต์วัฒนา ถนนเจริญเมือง จังหวัดสกลนคร คู่กันเคยกับ ม.ร.ว.ส่งศรี เกตุสิงห์ และผู้รวบรวม เพราะเป็นหลานของคุณโหมต โมรราราช แห่งบ้านพรรณา อำเภอพรรณานิคม สกลนคร ซึ่งเป็นหลานของท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ซึ่งเราทั้งสองเคารพนับถืออย่างสูง)

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิริยนต์วัฒนา ๔๗๑ ถนนเจริญเมือง อ. เมือง สกลนคร

๒๘ พฤษภาคม ๒๕๑๗

เรียน คุณหญิง(๑) ที่เคารพ

พร้อมกันนี้ดิฉันได้เขียนบันทึกเรื่องระลึกชาติของบุตรชายดิฉัน ตามที่คุณหมอ (๒) ได้ขอไว้ แต่บางข้อก็จำไม่ได้ เอาเท่าที่จำได้

ดิฉันคลอดบุตรคนที่แปด เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๐๖ ตรงกับวันเสาร์ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๙ เวลา ๖.๒๐ น. เป็นบุตรชาย เมื่อโตมาได้ประมาณ ๑ ขวบ เดินได้ยังไม่แข็งแรงนัก ได้ให้ลูกสาวคนโตพาไปเยี่ยมคุณยายที่อำเภอพรรณานิคม ในตอนกลางวันแกนอนหลับ คุณยายจึงหนีไปทำงานที่สวน พอแก่ตื่นขึ้น แกก็เที่ยวมองหาดูตามห้องโน้นห้องนี้

ที่สะใภ้ของดิฉันเป็นผู้ดูแลอยู่ จึงถามแกว่าหาใคร หาคุณยายหรือ คุณยายไปสวนแล้ว

พอแก่ได้ยืนเท่านั้น แกก็ร้องให้ ที่สะใภ้จึงต้องให้พี่สาวอุ้มพาเดินไป พอไปถึงทางแยก แกก็ชี้มือให้ไปทางนั้น ๆ ก่อนที่พี่สาวจะเลี้ยว ทั้ง ๆ ที่แกไม่เคยไปมาก่อนเลย พี่สาวก็สงสัยว่าทำไมแกจึงรู้ทาง แต่พอไปได้ถึงกลางทางแกก็หลับ พี่สาวจึงพากลับ แต่ตอนนั้นดิฉันและคนอื่น ๆ ก็ยังไม่ได้คิดอะไรมาก

ต่อมาพอพูดได้ชัดแล้ว วันหนึ่งแม่ครัวซื้อปลาไหลที่ยังเป็น ๆ อยู่มาใส่ไว้ในชามกอละมัง พอแกไปเห็นเข้าก็ทำท่าตกใจ ชี้มือร้องว่า งู งู

พี่สาวถามว่า เคยเห็นงูหรือ จึงบอกว่างู?

แกตอบว่า เคยเห็น

ถามว่า เห็นที่ไหน?

แสบอกว่า เห็นที่สวนอยู่ริมสระน้ำ “มันเกือบกัดตายเนอะ” (“ตาย” เป็นชื่อเล่นของเด็ก)

พี่เราก็กถามต่อไปว่า สวนอยู่ที่ไหน?

ตอบว่า ที่พรรณา (อำเภอพรรณานิคม)

พี่สาวถามว่า มีสระน้ำด้วยหรือ?

แกก็ตอบว่า มี (ที่จริงก็มี)

พี่สาวถามต่อไปว่า ถ้าอย่างนั้นตายก็เป็นคุณตาอ่อนใช่ไหม?

แกก็ตอบว่า “ใช่ซิ”

เขาก็กถามอีกว่า ทำไมตาจึงตายล่ะ?

แกตอบว่า มันเจ็บขา ก็ตายซิ

ถามว่า ขาเป็นอะไร?

ตอบว่า ขาถูกตัด ตัดแล้วก็ยังเจ็บอยู่

ถามอีกว่า ตัดตรงไหน ข้างไหน ซี้ให้ดูซิ?

แกก็ชี้ขาข้างขวา ตรงครึ่งหน้าข้าง ตรงกับที่คุณพ่ออ่อนเคยถูกตัด เพราะเป็นมะเร็งที่เท้า

ตั้งแต่นั้นมาก็พากันคอยสังเกตดูและเปรียบเทียบกับนิสัยใจคอของแกตั้งแต่เกิดมา เหมือนกับคุณพ่อทุกอย่าง แล้วคุณแม่สังเกตดูบ้างก็ยืนยันว่าต้องใช่แน่นอน

ต่อมาแกถามคุณยาย (แม่ของผู้เขียนจดหมาย) ถึงสวนที่คุณตา (พ่อของผู้เขียน ซึ่งตายไปแล้ว) เคยปลูกต้นไม้ไว้ ยังมีอะไรบ้าง ต้นนั้น ๆ ตายหรือยัง ต้นสะท้อนมีลูกติดมากไหม หวานไหม ต้นมะไฟหวานยังอยู่หรือเปล่า และต้นไม้อื่น ๆ ที่คุณตาปลูกไว้แกก็ถามถูกหมด

ตรงนี้แหละที่ทำให้คุณแม่มั่นใจว่าใช่คุณพ่อมาเกิดแน่ ก่อนที่คุณพ่อจะเสียชีวิตฉันกำลังแพ้อังได้เดือนเศษ ๆ เท่าที่จำได้ก็มีเท่านี้.

ขอแสดงความเคารพ

อนงค์ ตงสิริ

หมายเหตุของผู้รวบรวม

คุณอนงค์ให้ข้อความเพิ่มเติมด้วยว่า ด.ช.ดำรัส ตงสิริ เกิดวันเสาร์ ที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๐๖ ตรงกับปีเถาะ เดือน ๙ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เวลา ๙.๑๐ น. ส่วนตัวคุณอนงค์เองเกิดวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๓ ตรงกับวันพฤหัสบดี เดือน ๓ ปีมะเมีย เวลา ๖ น. เมื่อคลอดบุตรคนที่ระลึกชาติได้นั้นเธออายุได้ ๓๓ ปี

(๑) ม.ร.ว. ส่องศรี เกตุสิงห์ (๒) อวย เกตุสิงห์

.....

เรื่องที่ ๒๒ ผีเรือน

โดย ประชุม อินทร์พรชัย

(คุณหมอบุระชุม อินทร์พรชัย เป็นแพทยศาสตรบัณฑิต สำเร็จจากคณะแพทยศาสตร์ (ศิริราช) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ.๒๔๗๓ รับราชการในกรมสาธารณสุข (ซึ่งต่อมาสถาปนาเป็นกระทรวงสาธารณสุข) ตั้งแต่ต้นจนครบเกษียณอายุ ตำแหน่งสุดท้ายเป็นรองอธิบดีกรมอนามัย)

เรื่องที่ข้าพเจ้าจะเล่าต่อไปนี้ ขอรับรองว่าเป็นเรื่องจริง มีผู้อยู่ในเหตุการณ์รู้เห็นเป็นพยานถึง ๑๐ คน ตามปรกติพวกเราทั้งหมดนั้นเป็นผู้ที่กลัวผีอย่างขั้นสมอง แต่ครั้งนั้นกลับกลายเป็นคน "กล้า" และได้เห็นภาพที่ปรากฏด้วยความปริดาปราโมทย์อย่างไม่สะทกสะท้านเลย

เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อหกสิบปีมาแล้ว (พ.ศ.๒๔๖๔ ต่อ ๒๔๖๕) เมื่อครั้งข้าพเจ้าอายุ ๑๔ ปี เรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ ในสมัยนั้นพอโรงเรียนปิดเทอมใหญ่ (หลังสอบไล่) ข้าพเจ้าก็เดินทางกลับบ้านที่หมู่บ้านหลังวัดกลางวรวิหาร ตำบลบางเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ชาวจังหวัดนั้นนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนที่บางกอก (คือกรุงเทพฯ ในปัจจุบัน) ข้าพเจ้าก็ถูกส่งในทำนองเดียวกัน

การเดินทางในสมัยนั้นมีการรถไฟสายปากน้ำทางเดียว ถนนรถยนต์ยังไม่มี ระยะทางจากสถานีรถไฟที่ปากน้ำ (สมุทรปราการ) ถึงสถานีบางกอก (หัวลำโพง) ยาวเพียง ๒๒ กม. เพราะเป็นทางลัดตรง สั้นกว่าถนนสุขุมวิทในปัจจุบัน เราใช้เวลาเดินทางกว่า ๑ ชั่วโมง

ที่ปากน้ำยังไม่มีไฟฟ้าใช้ เวลาค่ำมีการตามโคมไฟในถนนบริเวณชุมชนและบริเวณตลาดโดยใช้ตะเกียงน้ำมันก๊าด การเดินทางในเวลากลางคืนต้องใช้ได้หรือตะเกียงรั้วให้แสงสว่างนำทาง ต่อมาเมื่อการไฟฟ้าขยายไปถึงปากน้ำ การรถไฟก็เลิกใช้รถจักรไอน้ำและเปลี่ยนเป็นรถรางใช้ไฟฟ้า คือถนนสุขุมวิทสร้างไปถึงปากน้ำ ก็มีการรถรางไฟฟ้าก็ได้ยุบตัวลงไป บริเวณทางรถราง (รถไฟเดิม) ก็ได้ถูกปรับปรุงเป็นถนนลาดยางเชื่อมจังหวัดสมุทรปราการกับกรุงเทพฯ ๑ อีกทางหนึ่งควบคู่ไปกับถนนสุขุมวิท

ในสมัยที่กล่าวถึง ถนนเข้าสู่หมู่บ้านของข้าพเจ้าทุกสายเป็นเพียงทางเดินแคบ ๆ บนพื้นดิน มีเส้นทางจากวัดกลางวรวิหารเส้นเดียวที่เป็นถนนปูด้วยกระเบื้อง (แผ่นใหญ่ กว้างประมาณ ๑ เมตร ยาวประมาณ ๖๐เมตร) ทางเดินทุกสายมีหญ้าขึ้นรกเป็นพงทั้งสองข้าง

หมู่บ้านหลังวัดกลางของข้าพเจ้าตั้งอยู่ติดกับป่าช้าของวัด เราสามารถมองเห็นการเผาศพสด ๆ จากด้านหลังของหมู่บ้าน บ้านที่ข้าพเจ้าอยู่นั้นเป็นของบิดามารดา เป็นเรือนไม้สักแบบโบราณยก

พื้นสูง คนเดินลอดได้ หน้าบ้านมีชานเรือนติดต่อกับชานเรือนของคุณน้ำและของคุณยายอีกสองบ้าน สรุปรว่าเป็นบ้านสามหลังสร้างหันหน้าหากันและติดต่อกันด้วยนอกชาน เป็นที่กว้างขวางพอควร เวลากลางคืนใช้เป็นี่เล่นของเด็ก ๆ

บ้านทั้งสามหลังนี้มีประวัติว่า เดิมเป็นเรือนหอของคุณยาทวด พี่น้องต้องเดียวกันสามคน ๆ ละหลัง เมื่อครั้งข้าพเจ้ายังเป็นเด็กเล็กแต่พอจำความได้ ยังเคยเห็นคุณยาทวดของข้าพเจ้าคนเดียวที่ยังมีชีวิตอยู่ในตอนนั้น ท่านเคยเลี้ยงข้าพเจ้าและพาไปกล่อมให้นอนกับท่านทุกคืนจนท่านถึงกาลละไปเมื่ออายุได้ ๙๔

หมู่บ้านหลังวัดกลางเป็นหมู่บ้านใหญ่มีบ้านหลายสิบหลังคาเรือน คนในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์เป็นพี่น้องสนิทกันทั้งหมด เด็ก ๆ ก็เกี่ยวพันเป็นเครือญาติกัน พวกนี้จะอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันก็แต่ในตอนหยุดเทอมใหญ่หลังสอบไล่ ปลายเดือนมีนาคมถึงกลางเดือนพฤษภาคม ในโอกาสนั้นข้าพเจ้าก็ได้พบเพื่อนบ้านที่เป็นญาติรุ่นเดียวกัน ได้เล่นสนุกสนานตามภาษาเด็ก เพิ่มความสนิทสนมกลมเกลียวกันรักใคร่และใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น พวกเด็ก ๆ ชอบมาเล่นกันบนชานเรือนของข้าพเจ้าในเวลากลางคืน และเปลี่ยนหน้ากันมาเสมอ ๆ โดยเฉลี่ยมักจะมานอนกันประมาณสิบคนทุกคืน ทั้งนี้ด้วยความยินยอมของผู้ปกครองเนื่องด้วยเป็นญาติกันทั้งนั้น

เมื่อข้าพเจ้ากลับไปถึงบ้านหลังจากโรงเรียนปิดเทอมใหญ่ใน พ.ศ.๒๔๖๔ - ๖๕ นั้น (*สมัยนั้นขึ้นปีใหม่วันที่ ๑ เมษายน โรงเรียนหยุดเทอมกลางเดือนมีนาคม ถึง กลางเดือนพฤษภาคม คาบเกี่ยวระหว่าง พ.ศ.๒๔๖๔ และ ๒๔๖๕) ข้าพเจ้าได้ประสบเหตุการณ์ผิดแปลกกว่าที่เคยเห็นและยังฝังอยู่ในห้วงลึกแห่งจิตใจของข้าพเจ้าจนบัดนี้

กล่าวคือสภาพทั่วไปของหมู่บ้านอยู่ในความเงียบเหงาไม่คึกคักเหมือนในปีก่อน ๆ พวกผู้ใหญ่พากันนอนกลางวัน พอตกเย็นก็มาประชุมกัน แล้วแยกย้ายกันไปพร้อมด้วยอาวุธครบมือ มีทั้งปืนสน ปืนยาว มีดดาบและหอก ผลัดเปลี่ยนเวรยามกันตลอดคืนรอบบริเวณและเตรียมพร้อมอยู่ ณ จุดสำคัญ ๆ รอบหมู่บ้าน

ในที่สุดข้าพเจ้าก็ได้รับทราบจากคุณพ่อว่ามีโจรกลุ่มใหญ่กำลังวางแผนจะมาปล้นหมู่บ้านของเรา โดยเชื่อว่าเรารวย มีเศรษฐีอยู่มากเพราะเป็นหมู่บ้านช่างทองมีชื่อในสมัยนั้น เราจะอาศัยตำรวจก็ไม่ได้เพราะกำลังตำรวจมีน้อย ต้องแยกกันออกตรวจท้องที่ที่ห่างไกลในฤดูนี้ซึ่งเกี่ยวข้าวแล้วและมีโจรชุกชุมโดยทั่วไป จึงจำเป็นที่เราต้องช่วยตัวเอง ดังนั้นพวกเด็ก ๆ ที่กลับมาบ้านโดยหวังว่าจะได้เล่นกันสนุกในตอนค่ำก็ต้องยุติ พอค่ำก็ต้องขึ้นบ้านหมด

ในตอนนั้นข้าพเจ้าเป็นเด็กโตที่สุดในบ้าน รวมทั้งอีกสองบ้านที่มีนอกชานเรือนแล่นถึงกัน มีเด็กรวม ๑๐ คน อายุไล่เลี่ยกันตั้งแต่ ๑๐ ถึง ๑๔ ปี เด็กทุกคนได้รับแจกพระเครื่อง ลูกอม ตะกรุด เครื่องรางของขลังต่าง ๆ ห้อยคอ ทำให้ทุกคนฮึกเหิมในใจ อยากจะช่วยเหลือผู้ใหญ่ต่อสู้กับโจรบ้างตามโอกาส พวก

ผู้ใหญ่ได้สนองตอบด้วยดีและได้ทำหอกให้ประจำตัวทุกคนไว้ป้องกันตัว และให้นอนที่หน้าระเบียง เรือนรวมกันเป็นแถวพร้อมกันให้เตรียมเอาหอกประจำตัวไว้ใกล้มือ

อย่างไรก็ดี พวกโจรได้ส่งสายเข้ามาสืบการป้องกันหมู่บ้านของเรา ความพร้อมเพียงสามัคคีของ พวกเราทำให้พวกโจรไม่กล้าเสี่ยงเข้ามาในเวลาวิกาล เพราะเราได้ประกาศว่า หลังเวลาเข้าได้เข้าไฟ แล้วจะไม่รับรองชีวิตของผู้ที่รุกกล้าเข้ามาในเขตหมู่บ้าน

เรามีญาติสนิทที่รับราชการเป็นนายสิบตำรวจเอกประจำสถานีตำรวจภูธรจังหวัด ญาติผู้นั้นจะนำ ตำรวจลูกแถวมาเยี่ยมหมู่บ้านและให้กำลังใจพวกเราทุกคืนระหว่างสองทุ่มถึงสามทุ่ม ถ้าคืนใดไม่ ต้องเข้าเวรตรวจก็มาร่วมรักษาหมู่บ้านด้วย

พวกโจรได้ถือโอกาสสองครั้งในเวลาตีสองถึงห้าทุ่ม ๒๐ วัน ลอบเข้ามาทางด้านป่าช้าซึ่งมีป่าไผ่เป็น เขตแดนกันหมู่บ้าน จุดประทัดดอกใหญ่โดด ๆ และชนิดดอกเล็กเป็นด้ายโยนเข้ามาในเขตหมู่บ้าน เสียยประทัดแตกดังสนั่น แต่พวกเราก็ไม่หวั่นไหวเพราะแยกเสียงประทัดกับเสียงปืนได้

ทั้งผู้ใหญ่และเด็กในหมู่บ้านได้ตื่นขึ้นหมดแล้วเตรียมพร้อมอยู่ด้วยความสงบ ไม่มีการลี้ภัยหนีไปไหน โดยไม่จำเป็น พวกเด็ก ๆ ก็ไม่กลัวภัยอะไรเลยเพราะเชื่อมั่นในความพร้อมของผู้ใหญ่ ประกอบกับ พวกเราได้รับกำลังใจในความอาทรของ “ผีเรือน” ซึ่งข้าพเจ้าจะได้กล่าวเข้าเรื่องต่อไป

ในการที่พวกเด็ก ๑๐ คนได้มานอนรวมกันเป็นแถวที่ระเบียงหน้าเรือนข้าพเจ้าพร้อมด้วยหอกคู่มือ ทุกคนนั้น ก่อนลงนอนข้าพเจ้าได้นำให้ท่อง ๆ สวดมนต์ มี นะโม ๓ จบ สวดไตรสรณคมณ์ และ อิติปิโส ทุกคืนเพราะว่าข้าพเจ้าได้ฝึกสวดมนต์มาจากโรงเรียนทุก ๆ เข้าก่อนเข้าชั้นเรียน

เด็กโต ๆ ๔ คนได้ฝึกกันอยู่ยามคนละ ๒ ชั่วโมงตั้งแต่สามทุ่มเป็นต้นไป เด็กเล็ก ๆ ไม่ต้องอยู่ยาม ถ้ายามคนใดเห็นหรือได้ยินอะไรผิดปกติหรือผิดสังเกต ก็ให้รีบปลุกทุกคนตื่นขึ้นและเตรียมหอกไว้ พร้อมโดยไม่ให้มีเสียงเอะอะ

ในคืนข้างแรมวันหนึ่งตอนต้นเดือนเมษายน เวลาตีสามแล้ว ท้องฟ้าแจ่มใสปราศจากเมฆ เห็นดาว ชัดเจนเต็มท้องฟ้า ลมกลางดึกพัดโชยมาพอสบาย ๆ ข้าพเจ้าถูกปลุกให้ตื่นขึ้น โดยยามซึ่งได้กระซิบ บอกว่า

“พี่ ๆ ผู้คนเดินมาจากทางหน้าบ้านคุณน้า ผ่านไปทางหน้าบ้านของคุณยาย หายไปในมุ้งมีดักครู่ใหญ่ แล้วก็เห็นเดินย้อนกลับไปทางบ้านคุณน้าแล้วหายเสียงไป”

ข้าพเจ้าบอกให้ยามรีบปลุกเด็กตื่นขึ้นทุกคน แล้วให้เฝ้าสังเกตด้วยหูและตาให้ดีและไม่ให้มีเสียงดัง

อีกประมาณอีตใจใหญ่ ๆ ข้าพเจ้าก็ได้เห็นภาพอย่างที่ยามได้บอกไว้ด้วยสายตาของข้าพเจ้าเอง และเด็กอื่น ๆ ก็ให้เห็นเหมือนกันทุกคน

ในแสงดาวข้างแรมนั้น ด้วยสายตาที่ขึ้นต่อความมืด เราได้เห็นภาพของคน ๆ หนึ่งเคลื่อนที่ไปอย่างช้า ๆ เนิบ ๆ จากมุมมืดของบ้านคุณน้ำผ่านไปทางหน้าบ้านของคุณยายแล้วหายไปนมุมมืด ลักษณะของการเคลื่อนไหวเห็นได้ชัดในตอนบนของร่างกายมากกว่าในตอนล่าง คือ ในตอนบนมีการโบกสะบัดขยับส่ายไปส่ายมาอย่างช้า ๆ ด้วยมือทั้งสองข้างพร้อมกับอาการเดินไป เสมือนว่าเป็นการโบกผ้ากระเพื่อลมเพื่อระงับความร้อนของอากาศ เสียงที่เท้าไม่ได้ยินเลย เสียงกริบจริง ๆ ทั้ง ๆ ที่พื้นกระดานนอกชานนั้นมีอายุร่วมร้อยปีแล้ว แม้มัวเดินผ่านช้า ๆ ก็ยังมีเสียงดัง ถ้าเป็นการเดินของคนโดยแท้แล้วก็ต้องมีเสียงดังมาก และยังเป็นการเดินทางในกลางดึกอันเงียบสงัดเช่นนั้นเสียงดังย่อมจะต้องมากขึ้นอีก

ลักษณะของภาพและการเคลื่อนไหวดูเหมือนล่องไปบนผิวกระดานโดยปราศจากเสียงใดๆ ของพื้นลักษณะดังกล่าวทำให้ข้าพเจ้าปักใจเชื่อว่าภาพที่ได้นั้นไม่ใช่ของคนที่มีชีวิต แต่ต้องเป็นปรากฏการณ์ของ "ผีเรือน" ที่พวกเราเชื่อว่าเป็นวิญญาณของบรรพบุรุษมาปรากฏตัวให้หลานเหลนได้เห็นในภาวะคับขัน

ข้าพเจ้าบอกน้อง ๆ ทุกคนว่า "ไม่ต้องกลัวท่านบรรพบุรุษของเราซึ่งตามลักษณะต้องเป็นผู้หญิงนี้มาช่วยคุ้มครองพวกเราแล้ว"

เป็นที่น่ายินดีที่เด็ก ๆ ทุกคนรู้ว่าอะไรควรอะไรไม่ควร ทุกคนเห็นพ้องกับข้าพเจ้าและต่างได้ยกมือประนมขึ้นกราบไหว้โดยทั่วกัน อีกสักครู่หนึ่งเราก็ได้เห็นภาพเดิมนั้นเคลื่อนกลับออกมาและผ่านหน้าเราแล้วหายไปนมุมมืดแห่งเดิม

หลังจากนั้นอีกพักใหญ่ พวกเราก็ได้ยินเสียงประทัดที่พวกโจรจุดและโยนเข้ามาในบริเวณหมู่บ้านหลายแห่งด้วยกัน แต่พวกเราไม่รู้สึกรังเกียจหรือหวาดกลัวอะไรเลย ต่างเตรียมพร้อมอยู่ในความสงบเป็นที่พอใจของพวกผู้ใหญ่ที่ป้องกันอยู่ข้างล่าง ทั้งนี้เพราะเราทุกคนอุ่นใจที่รู้ว่า "ผีเรือน" คอยคุ้มครองอยู่ข้างบนบ้านอีกท่านหนึ่ง

ในวันรุ่งขึ้นพวกผู้ใหญ่ได้รับทราบจากพวกเราถึงปรากฏการณ์ของ "ผีเรือน" โดยละเอียด เราได้รับคำชมเชยว่าเก่งมาก มีสติสัมปชัญญะมั่นคง

เราได้รับทราบเพิ่มเติมว่าในสมัยที่ท่านผู้ใหญ่ ๆ นั้นเป็นเด็ก มีโจรชุกชุมมากกว่าครั้งนี้ ผีเรือนก็ได้มาปรากฏให้เห็นบ่อย ๆ เป็นการเตือนให้ระวังตัว ไม่ให้ประมาท มาในครั้งนี้ก็ได้แสดงตัวให้เราเห็นอีก

หลังจากคืนที่โจรลอบจุดประทัดโยนเข้ามาในเขตหมู่บ้านครั้งแรกได้ประมาณสี่สิบวัน พวกมันก็ได้ลอบโยนประทัดเข้ามาอีก แต่ไม่รุนแรงเหมือนครั้งแรก แต่ในครั้งนี่ “ผีเรือน” ไม่ได้มาปรากฏตัว ทั้ง ๆ ที่พวกเราคอยเฝ้าดูอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะแผนการปล้นของพวกโจรไม่มีพิษสงแล้ว และอาจจะประกอบกับเป็นเวลาข้างขึ้นแล้ว แสงจันทร์สว่างมากเกินไปก็ได้

ความพยายามของพวกโจรที่จะเข้าปล้นหมู่บ้านเราค่อย ๆ ซาลงไปและเงียบหายไปก่อนถึงเวลาเปิดเทอมใหม่ พวกเราเด็ก ๆ ก็เตรียมตัวกลับไปเรียนต่อที่บางกอก ถึงแม้ว่าเรื่องโจรจะยุติลงไปแล้ว แต่ประสบการณ์เรื่อง “ผีเรือน” ของข้าพเจ้ามิได้เงียบไปด้วย พอนึกถึงเมื่อใดก็หลับตาเห็นภาพเมื่อนั้น トラบจนกระทั่งทุกวันนี้.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

“ผีบ้าน ผีเรือน” เป็นเรื่องที่เคยคนไทยเรานับถือมาแต่ดั้งเดิม เชื่อกันว่าถ้าผู้อาศัยทำดีเป็นที่ถูกใจ พวกนี้อาจจะให้คุณ เช่น ช่วยคุ้มครองหรือซื้อของแห่งโชคลาภให้ แต่ถ้าทำไม่ถูกใจ โดยเฉพาะถ้ากระทำความเสียหายล่วงเกิน ก็อาจให้ผลร้ายได้อย่างหนัก เรื่องของคุณหมอประชุมนี้เป็นตัวอย่างประเภทแรก ลูกหลานทำดี มีสามัคคีกัน ร่วมกันป้องกันบ้านเรือนและทรัพย์สิน ก็มาให้รางวัลด้วยการช่วยเหลือและให้กำลังใจ ผู้อ่านจะคิดอย่างไร จะเชื่อหรือไม่ก็ตามแต่สังเกตจากการเขียนของท่าน ผู้เขียนได้ชัดเจนว่าท่านและน้อง ๆ อีก ๙ คนนั้นเชื่อแน่

ผู้ที่ไม่เชื่ออาจจะสงสัยว่ามีใครคนหนึ่งมา “หลอก” เด็กเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในความช่วยเหลือของบรรพบุรุษจะได้ ไม่หวาดเกรงพวกโจร เรื่องเช่นนั้นอาจจะเป็นได้ แต่ไม่อาจจะเป็นในกรณีที่คุณหมอเล่า เหตุผลประการหนึ่งคือการที่ ภาพเลื่อนลอยผ่านไปมาโดยไม่มีเสียง แสดงว่าไม่ได้เหยียบพื้นหรือไม่มีน้ำหนัก คนธรรมดาไม่น่าจะสามารถทำเช่นนั้นได้

ประการที่สอง พวก “เด็ก” ทั้ง ๑๐ คนนั้นมีไขเด็กมาก อย่างน้อยอายุ ๑๐ ปี อย่างมากถึง ๑๔ ปี นับว่ารุ่นหนุ่มแล้ว และทุกคนก็ได้เล่าเรียนหนังสือมีความรู้พอสมควร คงจะสามารถแยกแยะระหว่างผีกับคนได้ โดยเฉพาะเมื่อได้เห็นถึงสองสามตลบ

ประการที่สาม ถ้าจะมีใครคิดจะหลอกเด็กพวกนั้นจริง ก็จะต้องรู้ว่าเสียงอันตรายนมาก เพราะเด็กเหล่านั้นมีหอกเป็นอาวุธประจำตัว คงจะได้รับการฝึกฝนเรื่องการใช้มาแล้ว ทุกคนมีความฮึกเหิมเตรียมพร้อมที่จะสู้กับพวกโจร ถ้าหาก “ผีปลอม” แสดงตัวให้เห็นแล้วพวกนั้นไม่คิดว่าเป็น “ผี” แต่คิดว่าเป็นโจร ก็อาจจะต้องต่อสู้กับหอกถึง ๑๐ เล่ม ผู้เขียนคิดว่าคงหายากที่จะมีคนคิดจะเสี่ยงภัยเช่นนั้นเพียงเพื่อให้เด็ก ๆ เกิดกำลังใจ คุณหมอประชุมได้วาดภาพภาวการณ์ในชนบทใกล้ ๆ กรุงเทพฯ ๖ ในสมัยหกสิบปีก่อนให้เห็นอย่างละเอียดลออและชัดเจน ผู้เขียนเห็นสมควรเก็บไว้เห็นภาพประกอบประวัติศาสตร์ชิ้นหนึ่ง จึงนำลงพิมพ์อย่างเต็มที่

.....

เรื่องที่ ๒๓ พลับพลา

โดย ขวัญใจ สมรรถกาญจน์

(คุณขวัญใจ สมรรถกาญจน์ เป็นน้องภรรยาของคุณวรุณ สมบูรณ์สิน เพื่อนสนิทของผู้รวบรวมหนังสือนี้ อาชีพเดิมเป็นครู ในปัจจุบันนี้ทำหน้าที่ผู้ปกครองบ้านและเป็นนักเขียนอดิเรกประจำหนังสือสตรีสาร ตำบลบ้านคือ ๑๙๑/๓๑ ถนนสุขาภิบาล ๑ บางกะปิ กรุงเทพฯ)

เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๒ คุณพ่อของข้าพเจ้าได้รับคำสั่งย้ายมาเป็นผู้พิพากษาจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งขณะนั้นยังเป็นที่ตั้งมณฑลพิษณุโลกอยู่ พวกข้าพเจ้าผู้เห็นลูก ๆ อยู่ในวัยเยาว์ด้วยกันทั้งสิ้น แต่ก็ยังพอจะทราบเรื่องจากคุณแม่ท่านว่า เรายังเข้าบ้านพักของหลวงไม่ได้ เพราะอยู่ในระหว่างซ่อมแซม จำเป็นจะต้องรอประมาณเกือบเดือนจึงจะเสร็จ ฉะนั้นพวกครอบครัวเราจึงจำเป็นต้องเข้าอยู่ที่พลับพลาก่อน

“พลับพลา” หลังนี้อยู่ติดกับโรงเรียนสตรีประจำจังหวัด “เฉลิมขวัญสตรี” เวลานี้จะรื้อหรือสร้างเป็นโรงเรียนกันอย่างไร ข้าพเจ้าไม่ทราบ ครั้งนั้นพวกเราทราบกันว่า “พลับพลา” คือเรือนรับรองของจังหวัด แต่ครั้งก่อน ๆ คงจะเห็นที่ประทับของในหลวงและเจ้านายกระมังจึงเรียกว่า “พลับพลา” จนกระทั่งพวกข้าพเจ้าได้เข้าไปอยู่

วันที่คุณพ่อพาครอบครัวมาถึงจังหวัดพิษณุโลก รถไฟเข้าเทียบชานชาลาพิษณุโลกเวลา ๑๘.๐๐ น. จวนจะมีดอยู่แล้ว น้อง ๆ ข้าพเจ้าเริ่มกระจองอแง ที่เป็นชายสองคนก็เริ่มชน น้องเล็กที่สุดเวลานั้นก็เริ่มหงุดหงิดร้องไห้โยเย แกมีอายุได้ ๗ เดือนเท่านั้น

พอเราถึงที่พัก ผู้คนกำลังชุลมุนร่นเข้ารอง คุณพ่อก็กำลังอยู่ในระหว่างสนทนากับข้าราชการที่มารับ น้องคนเล็กก็ยิ่งร้อง ดูลมหม่นมันดี ขณะนั้นสาวใช้คุณแม่เอามาเรียนท่านว่า ห้องพักคนรับใช้ข้างหลังมีสามห้อง แต่ห้องหนึ่งยังมีคนอยู่เป็นผู้หญิงอายุมากแล้ว คุณแม่ท่านออกคำสั่งว่าไม่ให้รบกวน ทำเสียงดัง และให้ชนของเข้าพักในห้องว่างกันก่อน รุ่งขึ้นค่อยจัดกันใหม่

น้องคนเล็กยังร้องไม่หยุด ดูจะทวีขึ้นอีก คุณแม่จึงจูดรูปขอให้เจ้าที่เจ้าทางท่านช่วยเมตตา และขอให้ครอบครัวเราได้รับความร่มเย็นเป็นสุขด้วย เพียงชั่วเดี๋ยวเดียวเดี๋ยวน้องก็หยุดร้องไห้และหลับไป

พอรุ่งขึ้นคุณแม่ให้คนครั้งนำอาหารไปให้หญิงชราที่อยู่ห้องใกล้ ๆ นั้นด้วย แต่พอเปิดเข้าไป ทุกคนตกตะลึง ไม่มีใครอยู่ในห้องนอนเลย ข้าวของอะไร ๆ ก็ไม่มีสักอย่าง ไม่แสดงให้เห็นร่องรอยว่าผู้คนที่อยู่เสียด้วย ทั้ง ๆ ที่ตอนกลางคืนเห็นกันทุกคน

ในระยะเวลาที่เราอาศัยอยู่ที่พลับพลาที่เรียกได้ว่าอยู่เย็นเป็นสุขทุกคน ข้าพเจ้าคิดว่าคงเป็นเพราะคุณแม่เป็นคนอ่อนน้อมมีเมตตาเคารพต่อทุกสถานที่ที่ท่านอาศัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ท่านจึงสนองตอบให้ครอบครัวของเราอยู่ด้วยความสุขตลอดมา.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

คนไทยเราแต่ก่อนเชื่อว่าเด็กเล็ก ๆ มีปฏิกิริยาต่อภูตผีปีศาจได้ง่ายและหนักหน่วงกว่าผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นเมื่อใดเด็กงอแงร้องไห้ผิดปกติ หรือนอนไม่หลับ หรือแสดงอาการสะดุ้งกลัว ผู้ใหญ่มักสงสัยว่ามีภูตผีปีศาจมาอยู่ใกล้หรือแสดงอิทธิพลให้ปรากฏ โดยมากมักจะแก้ด้วยการขอร้องหรือบนบานศาลกล่าวไปตามเรื่อง

คุณแม่ของคุณขวัญใจก็คงคิดเช่นนี้ จึงได้จุดธูปและขอร้องต่อเจ้าที่เจ้าทาง ซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้ลูกคนเล็กเลิกร้องไห้และสงบไป การที่หญิงแก่หายตัวไปจากห้องในชั่วคืนเดียว ท่านที่ไม่เชื่ออาจค้านว่า อาจจะเป็นเพราะย้ายหนีไปในตอนกลางคืนก็ได้ แต่ในเรื่องว่าเป็นผู้หญิงแก่มาแล้ว จะขนของหนีไปในกลางคืนคงทำได้ยาก คงจะต้องมีใครมาช่วย เข้าใจว่าบ้านพักท่านผู้พิพากษาน่าจะมีการดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัย โดยเฉพาะในคืนแรกที่ย้ายเข้ามา ถ้ามีการขนของในกลางคืนคงจะมีคนสังเกตเห็นบ้าง ดังนั้นน่าจะคิดว่าหญิงแก่นั้นหายตัวไปได้ในช่วงเวลาค่าถึงสว่าง

.....

เรื่องที่ ๒๔ บุรุษลึกลับแห่งวัดบวรนิเวศฯ

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

(เรื่องนี้ครั้งแรกสมเด็จพระญาณสังวร เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร กทม. ได้เล่าให้ผู้เขียนฟัง ผู้เขียนได้กราบเรียนขอให้ท่านสั่งให้พระภิกษุธัมมราโมซึ่งเป็น "ตัวการ" ในเรื่อง บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อจะได้รวบรวมพิมพ์ในหนังสือ "ภพอื่น ๆ" เล่ม ๒

พระธัมมราโมเขียนแล้วได้มอบไว้กับเลขานุการของสมเด็จพระญาณสังวร ซึ่งต่อมาได้ไปเรียนเพิ่มเติมในต่างประเทศเป็นเวลาสามปี เมื่อกลับมาผู้เขียนได้ไปขอต้นฉบับของพระธัมมราโม ได้รับแจ้งว่าหายหาไม่พบ ในตอนนั้นพระธัมมราโมได้ลาสิกขาบทไปแล้วและไปประกอบอาชีพในต่างจังหวัด ไม่สามารถจะติดต่อได้อีก เรื่องที่ปรากฏต่อไปนี้ได้จากบันทึกสั้น ๆ ที่ผู้เขียนได้จดไว้หลังจากได้ฟังสมเด็จพระญาณสังวร เล่า ได้แต่ข้อความสำคัญ ๆ รายละเอียดดกหล่นไปมาก)

เมื่อประมาณกลาง พ.ศ.๒๕๑๐ มิสเตอร์ ด.จ. หนุ่มชาวอเมริกันได้เดินทางทัศนจรมาถึงกรุงเทพฯ และพักที่โรงแรมใหญ่แห่งหนึ่ง เขาเคยทราบว่าเป็นเมืองไทยนั้นในเวลาเช้าตรู่มีพระภิกษุออกเดินบิณฑบาตไปตามถนนให้ผู้คนใส่บาตร เป็นภาพที่น่าประทับใจมาก จึงได้แจ้งความประสงค์แก่พนักงานของโรงแรมให้ช่วยจัดการให้ได้ไปดูในวันรุ่งขึ้น

เช้าวันต่อมาพนักงานของโรงแรมได้ปลุก มร.ด.จ. ขึ้นตั้งแต่ยังไม่ตีห้า แล้วจัดแท็กซี่ให้พาไปส่งที่วัดบวรนิเวศฯ เมื่อไปถึงนั้นยังมีตออยู่ คนขับรถปล่อยให้ลงที่หน้าประตูวัดตรงหน้าโบสถ์ (ประตูที่มีเสี้ยววง) ริมถนนพระสุเมรุแล้วบอกให้คอยอยู่แถวนั้น

มร.ด.จ. ยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยว ตอนนั้นยังไม่สว่าง ถนนไม่มีรถหรือคนเลย มร.ด.จ. เดินไปมาอยู่สักครู่ก็มองเห็นประตูเหล็กยึดที่ประตูวัดตรงหน้าโบสถ์นั้นเปิดออก มีชายวัยกลางคน ๆ หนึ่งเดินออกมาแล้วทักเขาด้วยภาษาอังกฤษที่ชัดเจนและสำเนียงไม่แปร่งเลย

มร.ด.จ. สังเกตว่าชายนั้นค่อนข้างสูงสำหรับคนไทย สวมเสื้อเชิ้ตขาว กางเกงขายาวสีขาวยาว ผิวค่อนข้างคล้ำ จน มร.ด.จ. คิดว่าเป็นแขกอินเดีย

เขาถาม มร.ด.จ.ว่าทำไม? เมื่อ มร.ด.จ. แจ้งให้ทราบ ชายนั้นก็กล่าวว่ายังอีกนานกว่าพระจะออกบิณฑบาต ระหว่างนี้เข้าไปดูอะไร ๆ ข้างในวัดเสียก่อนจะดีกว่ายืนคอยเฉย ๆ

มร.ด.จ.ตอบตกลง ชายนั้นก็เดินนำหน้าเข้าไปข้างในวัด ขึ้นแรกพาไปที่โบสถ์ เปิดประตูหน้าพาเข้าไปข้างในซึ่งเปิดไฟสว่าง แล้วชี้ให้ดูพระประธานทั้งสององค์และรูปปั้นของอดีตสมเด็จพระญาณสังวรเจ้าอาวาสทั้ง

สามพระองค์ บอกพระนามและเล่าประวัติของพระพุทธรูปและสมเด็จพระเจ้า ๗ ทุกองค์ให้ทราบ ตลอดจน เล่าความหมายของภาพเขียนบนผนังให้ฟังด้วย

ออกจากโบสถ์ก็พาเข้าไปชมพระพุทธรูปที่ตั้งอยู่ในวิหารพระศรีศาสดาและพระเจดีย์ แล้วพาเดิน ผ่านกุฏิและอาคารต่างๆ ไปจนถึงวัดร้าง ๗ นำให้ชมตึกมหาวิทยาลัยสงฆ์ของมหาจุฬาราชวิทยาลัย จนทั่ว ตลอดทางได้บอกชื่อและความสำคัญของอาคารต่างๆ ให้ทราบไปด้วย เสร็จแล้วจึงพากลับไป ส่งที่นอกประตูวัดดั้งเดิม บอกว่าคอยอยู่ที่นี้แหละ ประเดี๋ยวจะมีคนมา แล้วชายนั้นก็กลับเข้าไปข้าง ใน ปิดประตูเรียบร้อยแล้วก็เดินลับหายไป

มร.ด.จ. คอยอยู่อีกครู่หนึ่งก็มีพระออกบิณฑบาตเดินผ่านมาจริง ๆ มร.ด.จ. ได้เข้าไปทักทายและ สนทนาด้วย เป็นที่รู้จักกัน แล้วจึงลากลับไปโรงแรม

หลังจากนั้นไม่นาน มร.ด.จ. ตัดสินใจที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ จึงได้ไปนมัสการสมเด็จพระเจ้า ๗ ที่วัด บวรนิเวศ ๗ และได้รับอนุญาตให้บรรพชาเป็นสามเณรเพื่อทดลองดูก่อน

หลังจากเข้าไปอยู่ในวัดแล้ว สามเณรธัมมราโม (มร.ด.จ.) ได้พยายามสอดส่องหาตัวชายแขกคนที่ ได้พบเมื่อเช้ามีตัวนั้นอยู่เสมอ ก็ไม่เจอเลย วันหนึ่งจึงถามพระและเณรว่า ชายอินเดียวที่อยู่ในวัด นั้นหายไปไหน ผู้ฟังไม่รู้เรื่อง ได้ชักใช้ไปมา จึงปรากฏขึ้นมาว่าเณรธัมมราโมหรือ มร.ด.จ. ได้ ประสบบกับบุคคลที่ไม่เคยมีใครเห็นมาก่อนเลย แม้พระเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดมาเป็นสิบ ๆ ปี แล้ว ก็ไม่มีใครนึกออกกว่าชายที่มีลักษณะเช่นที่เณรธัมมราโมเล่านั้นเคยอยู่ในวัดมาก่อน หรืออาจจะ เป็นใครได้บ้าง

ความลึกลับยิ่งเพิ่มมากขึ้น เมื่อทราบว่าชายคนนั้นมีลูกกุญแจไขประตูต่าง ๆ ได้ทั้งหมด เพราะลูก กุญแจเหล่านั้นมีคนถือจำเพาะเป็นประตู ๆ ตามที่มีหน้าที่เปิดปิด ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งถือกุญแจ หลายลูกเช่นชายคนนั้นเลย ชายคนนั้นไปเอากุญแจมาแต่ไหนจึงเปิดได้ทุกประตูและเปิดอย่าง คล่องแคล่วคล้ายกับเปิดอยู่ทุก ๆ วัน นอกจากนี้ยังพูดภาษาอังกฤษได้ดีมาก ผิดกับลูกศิษย์วัด ธรรมดา เณรธัมมราโมเห็นว่าชายนั้นมีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาดีมาก และได้อธิบายและตอบ ปัญหาต่าง ๆ ให้เขาเข้าใจเรื่องและเหตุผลจนเขาเกิดศรัทธาและไปขอบวชกับสมเด็จพระเจ้า ๗

ต่อมาสามเณรธัมมราโมได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุอยู่นานกว่าสิบปี ระหว่างนั้นได้จาริกไปปฏิบัติจิต ภาวนาตามวัดป่าในจังหวัดต่าง ๆ หลายแห่ง และบางครั้งก็ได้ประสบบกับปรากฏการณ์ในทำนอง "วิญญูณ" จากภพอื่นอยู่หลายครั้ง ต่อมาได้ลาสิกขาบทแล้วเข้าทำงานด้านการค้าอยู่กับบริษัท ต่างประเทศบริษัทหนึ่งในประเทศไทย โดยเป็นตัวแทนอยู่ในต่างจังหวัด.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

ข้อที่พึงไตร่ตรองเกี่ยวกับ “บุรุษลึกลับ” ในเรื่องนี้ คือ

- (๑) เขาพูดภาษาอังกฤษได้ดีมาก ทำความเข้าใจกับชาวอเมริกันได้โดยสะดวก
- (๒) เขารู้ธรรมชาติพอที่จะอธิบายเหตุผลให้ชาวต่างชาติต่างศาสนาเกิดศรัทธาถึงกับเข้ามาบวช
- (๓) เขารู้ประวัติและเรื่องราวอื่น ๆ ของวัดบวรนิเวศฯ ได้มาก สามารถทำหน้าที่มีคุณเทศน์ได้อย่างดี
- (๔) เขาสามารถเปิดประตูอาคารที่สำคัญๆ แม้กระทั่งโบสถ์ได้อย่างคล่องแคล่ว ทั้ง ๆ ที่ถูกกุญแจอยู่ในความดูแลของบุคคลอื่นหลายคน และทุก ๆ คนได้รักษากุญแจไว้กับตัว
- (๕) ไม่มีใครในวัดบวรนิเวศฯ ทั้งพระ เณร คฤหัสถ์ เคยเห็น รู้จักหรือรู้เรื่องเกี่ยวกับบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกับบุรุษที่ได้ไปต้อนรับอาคันตุกะชาวอเมริกันในเช้ามีดวันนั้นเลย

.....

เรื่องที่ ๒๕ คุณยายมาเตือน

โดย ทมณี มหานนท์ (มหาเปารยะ)

(คุณทมณี มหานนท์ เป็นภรรยาของ น.ท.ศิริ มหานนท์ เพื่อนนักศึกษาแพทย์รุ่นเดียวกับผู้รวบรวมหนังสือนี้ รู้จักคุ้นเคยกับผู้เขียนมาเกือบห้าสิบปีแล้ว นอกจากเป็นแม่บ้านชั้นยอด เธอยังเป็นนักเขียนมีชื่อในด้านบทความ เขียนประจำหนังสือสตรีสาร ตำบลที่อยู่ - ๑๖ ซอยโสภณ ถนนสุขุมวิท กรุงเทพฯ)

คุณยายดิฉันเป็นชาวเพชรบุรี ท่านอายุยืนมาก เมื่อสิ้นชีวิตอายุเกือบร้อย เวลาดิฉันไปเที่ยวเมืองเพชรมักจะตามคุณยายไปฟังเทศน์กลางคืนเป็นประจำ (วัดตามหัวเมืองมักจะเทศน์กันตอนกลางคืน) พอค่ำลงคุณยายก็จะออกจากบ้าน ผ่านบ้านคนแถวนั้น จะมีสุภาพสตรีชราผู้ดำใส่ขาวออกมาสมทบทีละคนสองคน จนมีคนเกือบ ๒๐ ตามไปฟังเทศน์ด้วยกันทุกวัน

เมื่อคุณยายสิ้นชีวิตไปแล้ว ดิฉันก็ไม่เคยฝันเห็นท่านเลยเพราะดิฉันเป็นคนทีเวลานอนจะเข้าใจให้เป็นสมาธิ ทำให้ไม่ค่อยจะฝัน แต่คืนหนึ่งดิฉันฝันเห็นคุณยายอยู่ที่วัดแห่งหนึ่ง มีคนผู้ดำใส่ขาวหลายคน สาละวนช่วยกันทำของเลี้ยงพระ

พอคุณยายหันมาเห็นดิฉันก็บอกว่า -ให้แม่นี้กับแม่พิศ (ลูกสาวคนหนึ่งของคุณยาย) ไปทำบุญที่เพชร ให้แม่นี้ทำขนมจีนน้ำพริกไปด้วย

ดิฉันเห็นแปลกเพราะคุณยายไม่เคยมาเข้าฝันเลย แล้วลูกหลานคุณยายก็มีมากทำไมจะมาเจาะจงให้ทำเพียงแต่สองคนลูกกับหลาน เมื่อบอกเรื่องไปยังคุณน้ำพิศ คุณน้ำก็ตกลงจะมารับดิฉันไปทำบุญที่เพชร

ดิฉันเตรียมเครื่องน้ำพริกเสร็จแล้ว พอจะก้าวขึ้นรถลูกสาวคนโตก็วิ่งออกมาหา ถือกระโถนปัสสาวะที่ถ่ายเป็นเลือดสีดำมาให้ดู ดิฉันตกใจมากรีบพาไปโรงพยาบาล ก็เป็นอันไปเมืองเพชรไม่ได้ ต้องงด

เมื่อคุณน้ำพิศเข้ามาจากเมืองเพชร มาเยี่ยมหลานที่โรงพยาบาล ดิฉันก็ชวนไปทำบุญที่วัดในกรุงเทพฯ ๑ เมื่อเสร็จเลี้ยงพระ แล้วดิฉันก็ชวนคุณน้ำไปกวาดน้ำให้คุณยาย คุณน้ำบอกว่า “แกกวาดเถอะ น้ำไม่ต้องก็ได้” ต่อมาอีกสองสามวันลูกสาวดิฉันก็หายกลับบ้านได้

แต่เพียง ๒ อาทิตย์หลังจากนั้นลูกชายคนเดียวของคุณน้ำ ก็ขับรถจากเพชร มาชนรถบรรทุกที่จอดโดยไม่เปิดไฟอยู่ริมถนน ถึงแก่ความตายกลางดึก

ดิฉันนึกถึงเรื่องนี้อยู่เสมอและนึกอยู่ในใจว่า ถ้าวันนั้นคุณน้ำไปกรวดน้ำกับดิฉันเสียหน่อย จะเป็นไปได้หรือไม่ที่เหตุการณ์ร้ายเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้น หรือถึงเกิดก็อาจทุเลาเบาบางลงได้บ้าง แต่ดิฉันก็ไม่อาจให้คำตอบกับตัวเอง หรือหาคำตอบในเรื่องนี้จากที่ไหนได้.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

เรื่องญาติผู้ใหญ่มาเข้าฝันบอกเหตุการณ์ล่วงหน้า เราได้รับรู้กันบ่อย ๆ บางเรื่องก็ตีความหมายได้ยาก เรื่อง “คุณยายมาเตือน” นี้มีข้อสำคัญที่คุณยายมาสั่งจำเพาะสองคนให้ทำบุญ แล้วทั้งสองคนก็ประสบเหตุ คนหนึ่งลงเอยด้วยดี อีกคนไม่ดี คนแรกทำบุญแล้วกรวดน้ำให้คุณยาย คนหลังไม่ได้กรวด แม้จะทำบุญเหมือนกัน เหตุร้ายที่เกิดแก่คนที่สองคงไม่ใช่เพราะคุณยายโกรธว่าไม่กรวดน้ำให้ เพราะคุณยายคงไม่คิดทำร้ายหลาน

ที่จริงการทำบุญอุทิศแก่ผู้ใดก็ตาม บุญมีได้หมดไปอยู่ที่ผู้รับอุทิศ แต่ผู้ทำเองก็ได้บุญ ต่อคำถามในตอนท้ายเรื่องผู้เขียนนี้คิดว่าถึงแม้ “คุณน้ำ” จะกรวดน้ำ ก็คงจะไม่ช่วยลูกได้ เพราะกรรมที่มาถึงเขาในตอนนั้นหนักมาก กรรมของลูกสาวคุณทมนั้นหนัก แต่ยังไม่ถึงกับเด็ดขาด การทำบุญช่วยผ่อนหนักให้เป็นเบา โรคจึงหายได้ ส่วนลูกชายคุณน้ำนั้นอาจได้รับผลบุญบ้างแต่ไม่ถึงกับรอดชีวิต อาจจะไม่เพียงไม่ต้องทรมานก็ได้

.....

เรื่องที่ ๒๖

รัก-ยมทำพิช

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๒๓ ผู้เขียนมีโอกาสได้ต้อนรับแพทย์หญิง (นาง) ฮ.ว. จากสถาบันวิทยาการแห่งหนึ่งในเมือง ไฮเดลเบอร์ค ประเทศเยอรมันตะวันตก ซึ่งสหายเก่าผู้หนึ่ง ศจ.เฮลมุท ยูซท์ส ส่งมาดูงานเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก โดยที่คำนึงถึงมิตรภาพและน้ำใจอันดีงามของสหายผู้นั้น ผู้เขียนจึงได้รับภาระพา ดร. ว. ไปเยี่ยมโรงพยาบาลหลายแห่งทั้งในกรุงเทพ ฯ และต่างจังหวัด ในอันดับสุดท้ายได้พาไปที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พอดีตรงกับวันมหิดล คณะแพทยศาสตร์จัดวิ่งการกุศล ผู้เขียนจึงได้วิ่งด้วย ดร. ว. ได้แสดงน้ำใจดี ลงทุนซื้อกางเกงขาสั้นเข้าร่วมการวิ่งและบริจาคเงินสมทบทุนเป็นส่วนตัวถึง ๓๐๐ บาท บ่ายวันนั้นเองเราก็ขึ้นเครื่องบินกลับกรุงเทพฯ พอดีกลางคืน ดร. ว. ก็ขึ้นเครื่องบินฟท์อันซาบินกลับบ้าน

ตอนบ่ายของวันก่อนกลับจากเชียงใหม่เป็นเวลาว่าง ผู้เขียนพา ดร. ว. ไปหาซื้อของที่ระลึกแถวประตูเชียงใหม่ เข้าไปในร้านศิลปวัตถุร้านหนึ่ง มีรูปไม้สลักและรูปหล่อจำนวนมาก ผู้เขียนเดินไปถึงตู้กระจกตู้หนึ่ง มีรูปหล่อด้วยโลหะตั้งอยู่หลายรูปที่สะดุดตาที่สุด เป็นรูปเด็กผู้ชายไว้จุกเปลือยกาย สูงประมาณ ๑๕ ซม จากฝีมือของการปั้นและสีเขียวดำเป็นมันของโลหะ แสดงให้เห็นว่าเป็นของเก่าจริงและเป็นผลงานของช่างชั้นดีมาก รูปร่างของเด็กได้สัดส่วน หน้าตาดี ทำท่าทะเล้นนิดหน่อยน่าเอ็นดู ผู้เขียนรู้สึกสนใจมาก

แต่พอหยิบขึ้นมาพิจารณาก็มีความรู้สึกกระเทือนในใจว่า รูปนั้นมีอำนาจลึกลับบางอย่าง และน่าจะ เป็นไปในทางให้โทษมากกว่าให้คุณ ผู้ชายบอกว่าเป็นรูป “รัก-ยม” ของเก่ามาก เหลืออยู่แต่ รัก รูปเดียว ตั้งราคา ๑,๒๐๐ บาทพอดี ดร. ว. เดินตามไปถึง ผู้เขียนจึงชี้ให้ดู เธอชอบใจในทันทีและถามผู้เขียนว่าคิดจะซื้อหรือเปล่า?

ผู้เขียนตอบสั้น ๆ ว่า “ผมกลัว”

ดร. ว. ถามว่ากลัวอะไร?

ผู้เขียนจึงเล่าเรื่องให้ฟังว่า “รัก-ยม” เป็นของขลังซึ่งมีคนชอบสร้างขึ้นเพื่อเรียกร่องความรักความนิยมนอกจากผู้อื่น แต่ปรากฏบ่อย ๆ ว่ามี “วิญญาณ” ของเด็กซุกซนเข้าไปอยู่ในรูป และทำให้ผู้คนตกใจกลัวด้วยการหลอกล่อและกลอุบายต่าง ๆ

ดร. ว. บอกว่า “ถ้าท่านไม่สนใจ ดิฉันก็อยากจะซื้อ”

ผู้เขียนถามอย่างเน้นว่า “คุณไม่กลัวหรือที่เล่านี้ผมพูดจริง ๆ นะ?”

เธอตอบอย่างหนักแน่นว่าไม่กลัว

ผู้เขียนท้วงต่อไปว่า “คุณเป็นผู้หญิงอยู่คนเดียวในบ้าน ถ้าหาก ‘รัก-ยม’ ปรากฏตัวขึ้นมาจริง ๆ คุณจะทำอะไร?”

เธอตอบอย่างซัน ๆ ว่า “ไม่เป็นไร ดิฉันจะเอาไปเป็นของขวัญเพื่อนผู้ชายคนหนึ่งนะ”

ผู้เขียนเห็นเธอตัดสินใจแน่วแน่เช่นนั้น ก็พูดเป็นเชิงปลอบใจว่า “เอาเถอะ ผมจะบอกคาถาให้ไว้ ถ้าหาก ‘รัก’ ซุกซนมาก ก็ท่องคาถานั้นซ้ำ ๆ แล้วเขาก็จะกลัวและสงบไปเอง”

ดร. ว. ถามว่า “คาถานั้นว่าอย่างไร?”

ผู้เขียนบอกให้ท่อง “พุทโธ ธัมโม สังฆโม” ซ้ำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้ผล

ต่อจากนั้นก็ได้เจรจากับผู้ชาย ตกลงซื้อได้ในราคา ๖๐๐ บาท โดยเราทั้งสองต้องซื้อรูปปลิงอีกคนละรูป รูปละ ๓๐๐ บาท (ซื้อที่อื่นคงไม่ถึง ๒๐๐ บาท) ดร. ว. มีความพอใจมาก พอกลับถึงโรงแรมก็จัดการห่อรูปและบรรจุเข้ากระเป๋าเดินทางอย่างเรียบร้อย พร้อมทั้งจะออกเดินทางในวันรุ่งขึ้น

หลังจากเดินทางกลับไปแล้ว ดร. ว. ก็เสียบหายไปเกือบ ๓ สัปดาห์ แล้วจึงมีจดหมายสั้น ๆ มาฉบับหนึ่ง เล่าว่าพอเครื่องบินออกจากกรุงเทพฯ ๆ เธอก็เริ่มจับไข้และอาการมากขึ้นเรื่อย พอถึงบ้านก็ต้องเข้าโรงพยาบาล ปรากฏว่าเป็นโรคที่เกิดจากเชื้อชนิดเดียวกับโรคที่เธอเดินทางมาดูที่เมืองไทยนั่นเอง ไม่ทราบว่าจะรับเชื้อเข้าได้อย่างไร ป่วยอยู่สองสัปดาห์เศษจึงไปทำงานได้

ปลายปี ๒๕๒๓ ดร. ว. มีจดหมายมาจากประเทศศรีลังกา แจ้งว่ามาดูงานอีกอย่างหนึ่ง อยากจะต่อมาประเทศไทย แต่ไม่มีโอกาสเลย ลงท้ายจดหมายด้วยประโยคว่า “คาถาที่ท่านบอกนั้นว่าอย่างไรนะ ดิฉันลืมเสียแล้ว”

ประโยคสุดท้ายนี้ทำให้ผู้เขียนเอะใจ สงสัยว่าพ่อ ‘รัก-ยม’ คงทำพิษขึ้นมาแล้วกระมัง ดร. ว. จึงนึกถึงคาถาขึ้นมา

ตั้งใจจะขอให้เธอเล่าเรื่องให้ฟังอย่างละเอียดเพื่อจะเหมาะสำหรับหนังสือ “ภพอื่น ๒” แต่ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ ผู้เขียนมีงานเต็มมือ ไม่ได้เขียนจดหมาย จนต้นเดือนมีนาคม จึงส่งจดหมายไปถึงเธอและขอให้ตอบโดยด่วน เธอได้ส่งข่าวมาอย่างรวดเร็ว ทันเวลาที่จะรวมเข้าเป็นเรื่องหนึ่งในหนังสือนี้ จดหมายนั้นมีข้อความดังต่อไปนี้

ท่านศาสตราจารย์ที่นับถือ

ขอบคุณอย่างยิ่งสำหรับจดหมายของท่าน ต่อไปนี้คือเรื่องซึ่งดิฉันเองก็ไม่ทราบว่าจะเกิดจากรูปปั้นนั้นหรือเปล่า ดิฉันเข้าใจว่าตามธรรมดาฉันเขามักจะทำเหตุอย่างอื่น

ดิฉันเคยเล่าให้ท่านฟังถึงเรื่องผู้ชายที่เป็น “รักครั้งแรก” ของดิฉันและเราได้หมั้นกันในตอนที่ดิฉันเป็นนักศึกษาแพทย์และอายุ ๒๒ จนถึง ๒๖ ปี เมื่อหนึ่งปีที่แล้วมา ดิฉันได้พบชายผู้นี้อีกและเราทั้งสองแน่ใจว่าเราต่างเป็นของกันและกัน ในวันหลังจากที่ดิฉันกลับมาจากกรุงเทพ ฯ เราได้คุยกันทางโทรศัพท์และต่างก็มีความยินดีมาก ในวันต่อไปดิฉันได้เอารูปปั้นนั้นออกจากห่อมาตั้งไว้เพื่อจะได้จัดส่งไปให้เขาในวันหลังจากวันรุ่งขึ้น แต่วันนั้นไม่ได้มาถึง โดยทันทีทันใดอะไร ๆ ก็ผิดไปหมด เขาไม่ต้องการเห็นหน้าดิฉันอีกต่อไปโดยไม่ยอมบอกเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น เขาได้แต่พูดโกหกปกปิดไปอย่างน่าหัวเราะ

ดิฉันได้ “นายรัก” (นี่เป็นชื่อของเขา ไซโหม) ตัวน้อย ๆ นั้นมาตั้งแต่ปลายเดือนกันยายน ในเดือนธันวาคมดิฉันเดินทางไปศรีลังกาและได้รู้จักกับผู้ชายอีกคนหนึ่งซึ่งถูกใจดิฉันมาก แต่พอดิฉันกลับมาถึงบ้าน เขาก็ไม่ได้เขียนจดหมายมาเลย

ตอนนี้ดิฉันชักสงสัยนายรักเสียแล้ว อีกสามสัปดาห์หลังจากนั้นดิฉันจึงเอารูปปั้นนั้นออกจากบ้าน ไปตั้งไว้ที่ห้องทำงานของดิฉันที่สถาบัน ในวันต่อไปนั้นเองจดหมายที่รอคอยอยู่นานแล้วก็มาถึง

ดิฉันเล่าเรื่องให้เพื่อนผู้หญิงคนหนึ่งฟัง เธอเป็นนักสะสมพระพุทธรูปและเทวรูปต่าง ๆ เธอแนะนำดิฉันให้เอารูปปั้นให้เธอไปเพื่อจะได้ทดลองดู ดิฉันจึงได้มอบรูปปั้นให้เธอ ในคืนนั้นเองสามีของเธอก็เกิดโรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบขึ้นมา ในตอนนี้เพื่อนหญิงของดิฉันได้เขียนจดสั้นแจ้งไว้บนหน้าผากของนายรัก และเอารูปปั้นสีแดงตั้งไว้เคียงข้าง (ดิฉันจำได้ว่า “ยม” นั้นเป็นสีขาว) แล้วเอาพระพุทธรูปทั้งหมดที่เธอมีตั้งล้อมไว้โดยรอบ ตั้งแต่นั้น (ปลายเดือนมกราคม) ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้นอีกท่านมีความเห็นอย่างไรในเรื่องนี้ ความเห็นของท่านจะเป็นที่สนใจของดิฉันมากที่สุด

ขอส่งความปรารถนาดีสำหรับภรรยาของท่าน ในวาระอายุครบเจ็ดสิบสองปีด้วยโดยความนับถือ.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

ถ้าจะพิจารณาตามหลักวิทยาศาสตร์ เรื่องนี้ก็หลักฐานอ่อนมาก “เพื่อนชาย” ของ ดร. ว. อาจห่างเหินไปด้วยเหตุผลส่วนตัวหรือเหตุประจวบอย่างอื่นก็ได้ แต่บังเอิญเหตุที่ไม่ได้คาดคิดเกิดขึ้นแก่ ดร. ว. ถึงสองครั้งและโรคแบบ “ลมเพลมพัด” ก็เกิดขึ้นกับสามีของเพื่อนผู้รับทอดรูปพ่อรักไป อย่างกะทันหัน ทั้งหมดนี้จึงชวนให้สงสัยมาก จนกระทั่งตัว ดร. ว. ซึ่งเดิมไม่เชื่อเลยก็ชักสงสัยขึ้นมา ถึงกับให้รูปปั้นไปเสียให้พันและถามหา “คาถา” สำหรับบังคับวิญญาณของพ่อรัก เสียตายที่เราไม่มี

เวลาจะรอฟังข่าวว่า คาถาที่บอกไปนั้นใช้ได้ผลบ้างหรือเปล่า แต่วิธีแก้ของเพื่อนหญิงของ ดร. ว. ก็
ดูคล้าย ๆ จะได้ผลดีอยู่ ไม่ทราบว่าจะดีอยู่ตลอดไปหรือไม่

ท่านผู้อ่านจะนึกอย่างไรก็ตาม ผู้รวบรวมอ่านจดหมายของ ดร. ว. ทวนกลับไปกลับมาหลาย ๆ ครั้ง
แล้วก็เลยชักสงสัยว่า ที่ ดร. ว. เป็นไข้กลับไปจากเมืองไทยนั้น “เป็นเอง” เพราะได้รับเชื้อโดย
บังเอิญ (ทั้ง ๆ ที่ผู้รวบรวมไปด้วยทุก ๆ แห่งแต่ไม่เป็น) หรือเป็นเพราะ อิทธิฤทธิ์ ของพ่อรัก - ยม
ที่ไม่อยากไปจากเมืองไทย และการที่เขาทำให้เธอต้อง “พลัดพราก” จาก ผู้ชายถึงสองคน จะเป็น
วิธีแก้แค้นของเขาสำหรับคนที่ ดร. ว. ได้ทำให้เขาต้องพลัดพรากไปจากเมืองไทย ได้หรือไม่

.....

เรื่องที่ ๒๗

วิญญานนายอำเภอเมืองอุบล

โดย ม.ร.ว.เสริมศรี เกษมศรี

(คำชี้แจงเกี่ยวกับผู้เขียนเรื่องนี้ ปรากฏอยู่ในเรื่องที่ ๑๘)

ตอนที่เสริมศรีสร้างเรือนไทยเสร็จใหม่ ๆ และออกไปอยู่ที่นั่น แทนที่จะอยู่ในที่พักรักษาตัว อาจารย์ ศ.อ.ศ.อ. ต่อไปนั้น คณะกรรมการยุวพุทธิกสมาคมอุบล ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า “ยพส.อบ.” ได้ร่วมมือกับสถานีวิทยุ วปถ.๖ ของกรมผลสมที่ ๖ ที่อำเภอวารินชำราบ จัดคณะอภิปรายธรรมทางวิทยุ เป็นเรื่องต่อเนื่องกันจนกว่าจะจบธรรมบทหนึ่ง ๆ คณะผู้อภิปรายทางวิทยุ วปถ.๖ นี้ ประกอบด้วย :-

- ๑) ผู้จัดการธนาคารกรุงเทพ ฯ จำกัดในยุคนั้น
- ๒) นายอำเภอเมืองอุบลราชธานี
- ๓) อนุศาสนาจารย์กรมผลสมที่ ๖
- ๔) หัวหน้าสถานีวิทยุและโทรเลขจังหวัดอุบล
- ๕) ม.ร.ว.เสริมศรี เกษมศรี

ขณะนี้ได้ไปพบกันปรึกษาว่า วันอาทิตย์ต่อไปจะอภิปรายกันในเรื่องธรรมใด ปรึกษากัน ยังไม่เข้าใจตรงไหน ก็กราบเรียนปรึกษาท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสวัดสุปฏิหารามวรวิหารได้ ตกลงอย่างไรแล้ว วันอาทิตย์ต่อไปเป็นวันพูดทางวิทยุ วปถ.๖ ดังนั้นในยุคนั้นเสริมศรีจึงรู้จักนายอำเภอเมืองอุบล ฯ ท่านนั้นอย่างดี ท่านเป็นผู้ที่นำเคารพนับถือ ท่านสนใจติดต่อกับประชาชน เข้มแข็งเย้ยหยันราษฎรด้วยความเอาใจใส่

ช่วงหนึ่งของระยะเวลาที่ได้รู้จักคุ้นเคยกับท่านนายอำเภอเมือง ฯ ผู้นี้ผ่านไป มีเอกราชราชทูต เวียดนามบินมาเยี่ยมพวกคุณอพยพที่อุบลราชธานี ทางบ้านเมืองขอให้ข้าราชการระดับหัวหน้างานต่าง ๆ ในอุบลไปต้อนรับ ณ สนามบินอุบล ฯ วันนั้นเสริมศรีจึงได้ไปที่สนามบินนั้นด้วย

ในขณะที่พวกที่สนามบินรอท่านทูตอยู่นั้น เราก็ต้องสลดใจเป็นอย่างยิ่ง แล้วต้องกดอัดเก็บไว้ก่อน จนกว่าจะต้อนรับท่านทูตเสร็จไป เรื่องมีดังต่อไปนี้

ท่านนายอำเภอเมืองอุบลขับรถจี๊ปประจำตำแหน่งของท่าน กำลังจะไปต้อนรับท่านทูตด้วย แต่เกิดอุบัติเหตุ คือ ถูกรถเมล์ของบริษัทหนึ่งในจังหวัดอุบลชน จนถึงน้ำมันรถจี๊ปของท่านระเบิดและไฟไหม้ ท่านขับรถไปแต่ผู้เดียวจึงถึงแก่กรรมไปในซากรถจี๊ปนั้นด้วย

เรื่องนี้ซึ่งแข่งกันทั่วทั้งเมืองอุบล ฯ เพราะท่านเป็นนายอำเภอที่สนใจในประชาชนมาก จึงได้รับความรักความนับถือจากประชาชนทั่วไป ยิ่งกว่านั้น ผู้ที่รู้จักหรือเพื่อนฝูงของท่านยังทราบว่าเป็นนายอำเภอเมืองเองกำลังมีเรื่องเคราะห์มากอยู่ คือ ภริยาท่านเพิ่งถึงแก่กรรมและได้ประชุมเพลิงไปแล้ว ลูกสาวท่านที่ลาโรงเรียนในกรุงเทพฯ ฯ มาทำงานศพคุณแม่ก็เพิ่งกลับไป ที่บ้านท่านเหลือแต่เด็กผู้ชายรุ่นหนุ่มคนหนึ่ง ซึ่งท่านรับมาจากท้องที่ให้มาอยู่กับท่าน เพื่อจะได้เรียนหนังสือชั้นมัธยมสูงขึ้นไปเท่านั้น

พอเสร็จพิธีต้อนรับท่านทูตเวียดนามแล้ว หัวหน้าหน่วยราชการของจังหวัด ตลอดจนผู้ที่คุ้นเคยเคารพนับถือท่านนายอำเภอ ได้ปรึกษาช่วยกันจัดงานศพท่าน ตั้งไว้ ณ วัดสุปัฏนารามวรวิหาร สวดมนต์และทำพิธีศพตามธรรมเนียมต่าง ๆ ด้วยความร่วมมือกันอย่างจริงจังและจริงใจ ได้ส่งวิทยุโทรเลขไปตามบิดาของท่านที่โรงเรียนในกรุงเทพฯ ฯ ให้ไปงานศพคุณพ่อที่วัดสุปัฏนาราม ฯ ริมแม่น้ำมูล กำหนดงานพระราชทานเพลิงจะจัดเมื่อธิดาและมารดาของท่านนายอำเภอไปถึงแล้ว

รุ่งขึ้นจากวันที่ส่งวิทยุโทรเลขไป ธิดากับมารดาของท่านนายอำเภอเมืองฯ ก็มาถึงอุบลราชธานี โดยมีอาจารย์ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนซึ่งธิดาของท่านกำลังศึกษาอยู่นั้น เป็นเพื่อนมาด้วย เสริมศรีคุ้นเคยนับถืออาจารย์ผู้นั้นอยู่ จึงได้ขอเชิญท่านผู้นั้นไปรับประทานอาหารกลางวัน ณ ร้านอาหารในเมืองอุบล ฯ ในวันที่สองของวันที่ท่านมาถึง จึงได้ทราบเรื่องต่อไปนี้ :-

ขอสมมุติชื่ออาจารย์ผู้นั้นว่า "อาจารย์ ท."

อาจารย์ ท. "วันแรกที่มาถึงอุบลเพราะเรื่องนี้ ได้พากันไปเคารพศพท่านนายอำเภอที่ศาลา แล้วก็ชวนลูกสาวของท่านไปเดินที่ริมแม่น้ำมูลหน้าวัดสุปัฏ ฯ ดิฉันเกิดรู้สึกใจทวิวิ ฯ ขึ้นมา นึกว่าเพราะเมื่อคืนนี้ไม่ได้นอน คือนอนไม่หลับในรถไฟ คงจะเป็นลม รีบชวนลูกสาวท่านกลับไปบ้านพักนายอำเภอเมืองด้วยคิดว่าได้อาบน้ำแล้วคงจะหาย (ตอนนั้นบ้านพักนายอำเภอเมืองอุบลอยู่ริมถนนใหญ่ซึ่งไม่ไกลจากวัดสุปัฏ ฯ นึก ศพของท่านก็ประดิษฐานไว้ ณ วัดนั้นด้วย) ดิฉันคิดว่าจะไปอาบน้ำที่บ้านพัก พอไปถึงจึงถอดสายสร้อยห้อยพระที่มีประจำตัวนั้นออกเก็บ แต่ยังไม่ทันเตรียมตัวเข้าห้องน้ำดิฉันหมดความรู้สึกตัว ต่อมาจึงรู้ว่าดิฉันนั่งอยู่กลางวงญาติมิตร ธิดาและมารดาของท่านนายอำเภอ ปรากฏว่าได้เอาพินัยกรรมมาจากไหนไม่ทราบ เอามาอ่านให้ผู้ที่นั่งอยู่ฟังอธิบายว่าอะไรจะยกให้ลูกสาว อะไรจะยกให้คุณแม่และคนอื่น ๆ"

(เสริมศรีทราบว่าอาจารย์ ท. นาน ๆ จึงจะได้พบท่านนายอำเภอสักที ทำไมจึงรู้ว่าว่ามีพินัยกรรมเอาไว้ที่ไหน เมื่อเสร็จงานพระราชทานเพลิงท่านนายอำเภอแล้วท่านก็พาธิดาและท่านมารดากลับบ้านกรุงเทพฯ ฯ)

หลังจากเหตุใหญ่นี้ไม่ถึงเดือน บังเกิดเหตุอัศจรรย์อีกเรื่องหนึ่ง คือ :-

เด็กชายรุ่นหนุ่มที่นายอำเภอเมืองรับให้มาเรียนชั้นสูงขึ้นที่ในเมืองอุบล และให้อยู่กินที่บ้านของท่านนั้น เมื่อนายอำเภอสิ้นชีวิตและพระราชทานเพลิงแล้ว ก็คิดกลับบ้านของตน ได้นำกระถางกุหลาบซึ่งกำลังออกดอกหนึ่งกระถางไปด้วย เขาไปขึ้นรถเมล์ที่จะไปถึงท้องที่นอกเมือง คือที่หมู่บ้านของตน เขาขึ้นไปนั่งม้านั่งที่อยู่ท้ายรถ มีกระถางกุหลาบวางที่พื้นรถ ก่อนที่รถจะออกจากสถานีมีชายคนหนึ่ง ซึ่งคนที่อยู่ใกล้ ๆ บอกว่ามีกลิ่นเหม็น เมาเหล้าขึ้นมาบนรถเมล์คันเดียวกับที่เด็กของนายอำเภอขึ้นพอรถคันนั้นแล่นออกถนนใหญ่ ชายขี้เมาผู้นั้นคงจะเหลื้ออดเหลื้อทน จำคาญกระถางกุหลาบของเด็ก จึงยกกระถางนั้นขึ้นยื่นออกไปจะทิ้งบนถนน หรือจะเพียงต้องการกำจัดออกจากรถก็ไม่ทราบ แต่บังเกิดผลเป็นอัศจรรย์ จนโจษจันซึ่งแซ่กันทั้งเมืองอยู่ระยะหนึ่งว่า “ท่านเฮี้ยนมาก”

ผลจริง ๆ ปรากฏว่ากระถางกุหลาบของนายอำเภอเมือง ปลิวออกจากท้ายรถบัสคันที่เด็กของนายอำเภอ นั่งจะกลับบ้าน ไปเข้าหน้าต่างรถบัสของบริษัทเดียวกับคันที่ชนรถนายอำเภอจนไฟไหม้ คนในรถคันนั้นเล่าให้ฟังว่าคนขับรถถูกกระถางที่ลอดหน้าต่างเข้ามา ที่ต้นคอ เขามีสติดีพอจะเบรกรถให้หยุดอยู่ริมทาง แล้วเขาก็ขาดใจตายคาพวงมาลัย

ภายหลังงานศพท่านนายอำเภอราว ๒ ปี เสริมศรีไปประชุมในต่างประเทศหลายวัน พอกลับถึงเมืองไทยก็ขึ้นรถไฟไปอุบลเพื่อทำงานต่อไป ในรถไฟคันนั้นได้พินเห็นท่านนายอำเภอมาคำนับ บอกว่า “มาขอบคุณที่เพื่อนข้าราชการรวมทั้งคุณหญิงได้แสดงเมตตาผม บัดนี้ผมมาลาไป ผมจะไปอยู่กับเจ้าคุณสีหพงศ์เพ็ญภาค” พอเสริมศรีถึงอุบลก็ได้เล่าให้เพื่อนในคณะอภิปรายทางวิทยุและเพื่อนที่ ศ.อ.ศ.อ. ฟัง

นอกจากนี้ยังมีเรื่อง “ปิดกันแซด” ว่าบ้านพักนายอำเภอหลังนั้นมีผีสิง มีเสาดตะเคียนตกน้ำมันและอะไรต่าง ๆ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าต่อมาทางราชการได้ให้นายอำเภอเมืองคนต่อไปพักบ้านหลังใหม่ ไม่มีหรือมีอะไรเสริมศรีก็จบเกมที่จังหวัดอุบลราชธานีแล้ว.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

เรื่องนี้มีจุดเด่น ๓ จุด คือ (๑) การที่อาจารย์ ท. สามารถค้นเอาพิณัยกรรมของท่านนายอำเภอออกมาอ่านให้คนทั้งหลายฟัง หลังจากที่เตรียมตัวอาบน้ำโดยถอดพระเครื่องออกจากคอ แล้วหมดความรู้สึกต่อไป (๒) การที่กระถางกุหลาบของชายหนุ่มในอุปการะของท่านนายอำเภอ ลอยไปฆ่าคนของบริษัทรถเมล์ที่เป็นเหตุให้ท่านถึงแก่กรรม และ (๓) การที่ท่านนายอำเภอไปอำลาคุณหญิงเสริมศรีในรถไฟ ที่เด่นที่สุดน่าจะเป็นการที่อาจารย์ ท. “ลื้้นสติแล้วค้นเอาพิณัยกรรมมาอ่าน” ในทันทีที่เอาพวงพระเครื่องออกจากคอ ซึ่งหมายความว่าหมดเครื่องป้องกันจากการแทรกแซงทางจิต

.....

เรื่องที่ ๒๘ สวดหน้าศพ

โดย ไชศรี สมบูรณ์สิน

(คุณไชศรี สมบูรณ์สิน เป็นคหบดีท่านี ภริยาของนายวรุณ สมบูรณ์สินซึ่งเป็นเพื่อนรักและเก่าแก่ของผู้รวบรวมหนังสือนี้ เธอเห็นผู้มีการศึกษาดีและมีลักษณะทุกประการที่แสดงว่าเป็นผู้เชื่อถือได้ ตำบลบ้าน ๑๒๓/๑ ซอย ๙ อินทามระ ถนนสุทธิสาร กทม.)

ข้าพเจ้ามีพี่สาวคนหนึ่ง เธอเป็นบุตรคนโตของลุงข้าพเจ้า ตั้งแต่ข้าพเจ้าเป็นเด็ก เคยเห็นเธอเป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น รูปร่างเธอลึก ๆ ผิวขาวสวย เธอครองตัวเป็นโสดจนอายุย่างเข้าวัยชรา เธอก็เริ่มเจ็บปวดแอด จนกระทั่งต้องเข้ารับการรักษาอยู่ในโรงพยาบาล เธอเข้าออกโรงพยาบาลมาเป็นเวลาแรมเดือน เข้าออกอยู่ประมาณสองสามปีก็สิ้นชีวิตลง ญาติพี่น้องของเธอได้ตั้งศพเธอสวดที่วัดธาตุทอง

ข้าพเจ้าก็ไปในวันสวดนั้นด้วย ในขณะที่แขกเหรื่อกำลังทยอยกันมา ญาติพี่น้องที่มาก่อนก็นั่งสนทนากัน พระท่านก็เดินมานั่งบนอาสนสงฆ์และกำลังจะให้ศีล ขณะที่ข้าพเจ้ากำลังนั่งเหม่อมองไปทางทิศหีบศพที่ตั้งประดับดอกไม้สวยงามนั้น ก็มีความรู้สึกแปลกอย่างที่ไม่เคยมาก่อนเลย ค่อยมีความรู้สึกว่าเป็นศพนั้นออกจากหีบและมานั่งพับเพียบฟังพระสวดที่หน้าหีบศพของเธอเอง ในระหว่างที่มีความรู้สึกอยู่นั้นก็นึกว่าตัวเองในใจว่าเรานี้ออกจะเลอะเลือนใหญ่แล้ว ก็พอดีน้องสาวคนสุดท้ายของเธอซึ่งตั้งอยู่ข้างข้าพเจ้าได้ชะโงกหน้าเข้ามาถามพี่สาวซึ่งนั่งขวาข้างข้าพเจ้าอีกข้างหนึ่งว่า “เจ้ เห็นเจ้เนือง ออกมานั่งที่หน้าหีบไหม” เลยทำให้ค่อยสบายใจว่าเราคงไม่เลอะเลือนแน่ แต่ทำไมจึงรู้สึกเหมือนอย่างกับเห็นด้วยตาที่ไม่สามารถจะอธิบายได้

เรื่องของวิญญูณนับว่าเป็นสิ่งที่ลึกลับและแปลกประหลาดมาก ไม่สามารถจะพิสูจน์กันให้เห็นได้ นอกเสียจากบุคคลใดจะได้ประสบเหตุการณ์ด้วยตัวเอง อย่างข้าพเจ้า.

หมายเหตุเพิ่มเติม

เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๔ ผู้รวบรวมได้ติดต่อกับคุณไชศรีทางโทรศัพท์เพื่อเรียนถามว่าเมื่อ “คุณน้อง” ถาม “เจ้” ว่าได้เห็นผู้ตายออกมานั่งอยู่หน้าหีบศพหรือเปล่านั้น “เจ้” ได้ตอบว่าอย่างไร คุณไชศรีตอบมาว่า “เขาบอกว่าเห็น เห็นนานแล้ว แต่ไม่ได้พูด เพราะเกรงว่าจะกลัวกัน” จากคำตอบนี้เราควรยึดถือได้ว่า อย่างน้อยมีคนที่สามคนได้เห็นผู้ตาย ออกมานั่งฟังพระสวดอยู่หน้าหีบศพของตนเอง

เรื่องที่ ๒๙ บ้านหลังนั้น

โดย ขวัญใจ สมัครกาญจน์

(ผู้เล่าเรื่องนี้เป็นคนเดียวกับผู้เล่าเรื่องที่ ๒๓ “พลับพลา”)

สถานีลำปลายมาศเป็นสถานีรถไฟสถานีหนึ่ง ที่ขึ้นอยู่กับจังหวัดบุรีรัมย์ ความจริงสถานีนี้ไม่ได้มีอะไรพิสดารอย่างอื่น นอกจากว่าเผชิญครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นเวลาที่ผ่านไปหลายปีล่วงมาแล้ว ได้เคยสร้างความอัศจรรย์และแปลกประหลาดให้กับครอบครัวของเพื่อนข้าพเจ้าคนหนึ่งเป็นอย่างมาก ดังที่ข้าพเจ้าได้รับฟังมาจากเธอดังนี้

หลังจากภาวะสงครามครั้งที่สองเสร็จสิ้นไปได้ประมาณสักห้าปี สามีของเธอได้รับคำสั่งให้ย้ายไปเป็นผู้ช่วยนายสถานีลำปลายมาศ เวลาที่เขาเดินทาง เขาได้พาครอบครัวไปด้วย คือ เพื่อนข้าพเจ้าพร้อมกับบุตรเล็ก ๆ อีกสองคนบ้านพักของผู้ช่วยนายสถานีอยู่บริเวณหลังสถานีนั่นเอง ห่างจากบ้านนายสถานีไม่มากเท่าไรนัก เธอเล่าว่าพอมองเห็นบ้านครั้งแรกก็รู้สึกว่าคุณอยู่เหลือเกิน เพราะบ้านยังอยู่ในสภาพใหม่และแลดูสะอาดเรียบร้อย แสดงให้ทราบว่ายังไม่มีใครเข้ามาอยู่อาศัยมากนัก อย่างน้อย ๆ ครอบครัวของเธอก็คงจะเป็นครอบครัวที่สองที่เข้ามาอยู่เห็นจะได้

บ้านหลังนี้เป็นเรือนใต้ถุนสูง มีห้องนอนอยู่หนึ่งห้องถัดไปเป็นห้องรับแขกซึ่งติดต่อกับกระเบื้องเล็ก ๆ ที่จะลงบันไดทางหน้าบ้าน ข้างหลังห้องนี้ออกไปเป็นเฉลียงยื่นอยู่ด้านหลัง แล้วก็ยังมีห้องครัวและห้องน้ำตามลำดับ ตรงที่ติดกับห้องรับแขกนั้นมีห้องเล็ก ๆ ต่อข้าง ๆ อีกห้องหนึ่ง

เพื่อนข้าพเจ้าเธอทราบจากที่มีคนบอกให้ว่าห้องเล็กนั้นเป็นห้องพักของเสมียนหนุ่มที่ทำการในสถาน เขายังเป็นโสดจึงปรากฏว่าไม่ค่อยจะมีตัวเขาอยู่ในห้องนั้น ประตุนั้นห้องถูกคล้องด้วยกุญแจแทบตลอดเวลา แม้แต่ในเวลากลางคืน เสมียนนั้นก็มักจะไม่น่ากลับมาหลับนอน ได้ความว่าแกมักจะไปอาศัยเพื่อนนอนที่ในตลาด วันหนึ่งเพื่อนข้าพเจ้าเธอมีโอกาสนำสนทนากับคุณนายนายสถานี คุณนายจึงเล่าให้ฟังว่า การที่เสมียนหนุ่มคนนั้นแกไม่ค่อยกลับมานอน ก็เพราะว่าแกมักจะหวาดเกรงสิ่งอะไรไม่รู้ภายในห้องนั้น จนทุกคนลงความเห็นว่าคุณนั้นมีผีดู

เย็นวันนั้นเพื่อนข้าพเจ้าจึงนำเรื่องที่คุณนายเล่ามาเล่าให้สามีสื่อฟัง สามีเขาไม่เชื่อ หาวว่าเธอตาขาวซีดลาดไม่เป็นเรื่อง แล้วไม่ใช่จะเพียงว่าเธอเท่านั้นยังบังอาจว่าอะไรต่อมิอะไรเรื่อยเปื่อย เป็นทำนองไม่เชื่อถือและทำทนายไปในตัว เธอบอกว่าเธอโกรธสามีมามากที่ทำปากพล่อย ๆ และคิดว่าเธอควรจะกันไว้ดีกว่าแก้ ดังนั้นเธอจึงจัดรูปเทียนสักการบูชาทุกคืน และบอกกล่าววิงวอนว่าเธอเคารพนับถืออย่าทำอันตรายต่อครอบครัวเธอเลย หากว่าจะมีอะไรจริง

แต่อยู่มาวันหนึ่งสิ่งที่น่าแปลกประหลาดก็เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ในเมื่อครอบครัวได้พักอาศัยประมาณ สักสามเดือนล่วงมาแล้ว คือ ลูกชายคนเล็กของเธอเกิดตัวร้อนจัด เวลานั้นเป็นเวลาจวน ๖ โมงเย็น แล้ว เธอจึงให้ลูกชายนอนพักอยู่บนเตียงคนเดียวหลังจากกินยาแล้ว แล้วก็รีบไปทำกับข้าวต่อในครัว ฝ่ายสามีเธอก็เพิ่งมีเวลาพักกลับมาจากสถานี มานั่งอ่านหนังสืออยู่ที่ห้องรับแขก ทันใดนั้นเธอได้ยินเสียงลูกชายที่นอนเจ็บอยู่ร้องกรี๊ดเต็มเสียง ลำเนียงของแก่งว่าแกกำลังตกใจมากเหลือเกิน ทำให้คุณพ่อขอลูกชายรีบวิ่งเข้าไปในห้องเร็วไปกว่าเธอเสียอีก พบลูกชายกำลังนอนตาลุกโพลง ชีโป้ ชีเป้ให้ดูบนเพดาน เธอและสามีก็พากันแหงนดูไปตามมือลูก เธอบอกว่าหัวใจของเธอเวลานั้นแทบจะหยุดเต้นเพราะสายตาของเธอประสานเข้ากับตุ๊กแกตัวหนึ่ง เธอบอกว่าเธอไม่ได้ไปปดมดเท็จเลยจริง ๆ ตุ๊กแกตัวนั้นมีสีสันผิวด่างแตกต่างไปจากตุ๊กแกที่มีอยู่ทั่วไปในโลกก็ว่าได้ เนื้อตัวของมันเต็มไปด้วยตะปุ่มตะป่ำ แล้วเจ้าตะปุ่มตะป่ำนั้นยังเต็มไปด้วยสีแดงสดไปทั่ว ยิ่งกับมีใครเอามือแกงไปวาดระบายเอาไว้ มีหน้าซำลูกตาโปน ๆ ของมันก็จ้องจับมองลงมาที่หน้าของทุกคนที่อยู่ข้างล่าง ยิ่งกับมีความอาฆาตมาดร้ายโกรธเคืองเสียจริง ๆ

ระหว่างที่ตัวเธอเองมัวตกตะลึงอยู่นั้น สามีของเธอไม่ฟังอีไรอีรมคว่าไม่ตะพดที่ฟังอยู่ใกล้เตียงนอนตรงรีซันฟาดตุ๊กแกตัวนั้น ท่าทีของมันก็หาได้กลัวเกรงเขาไม่ กลับยื่นลำตัวขึ้นสู้กับไม้ตะพดอย่างทรหด ท่อนหัวของมันไขว่คว่าไม่ตะพดเป็นพัลวัน

เธอบอกว่าเธอส่งเสียงห้ามสามีเท่าไร เขาก็ไม่เชื่อเธอ เมื่อตีมันไม่ได้ นานเข้าเขาก็เหนื่อยและยอมพักรบกับตุ๊กแกตัวนั้นเป็นการชั่วคราว บอกว่าขอพักสักครู่ เดี่ยวเถอะจะใช้เชือกคล้องจับให้ได้ ขณะที่เขาเดินง่วนง่านหาเชือกอยู่นั้น ลูกชายก็ร้องขึ้นว่ามันหายไปแล้ว จริง ๆ เสียด้วย เธอบอกว่าผลอเดียวเดียวไม่รู้มันไปไหน หายไปอย่างปราศจากร่องรอยเสียด้วย สามีเธอพยายามหาอยู่สักพัก ก็ถึงความเห็นว่ามันหนีหลบเข้าไปในห้องเสมียนนั้นเสียแล้ว จึงเลิกติดใจที่จะจับมันต่อไป

คืนนั้นทั้งคืน เรียกได้ว่าแทบตลอดคืนจริง ๆ ทุกคนในบ้านนอนกันไม่หลับ ต่างก็ได้ยินเสียงเหมือนคนมาหัดไม้้อยใกล้ ๆ ฟังอยู่นาน ก็จับได้ว่าคล้ายมีคนอยู่ในห้องเสมียน สามีเธอออกุตุล้าห์เปิดประตูไปดูที่หน้าบ้าน ก็มองเห็นประตูห้องปิดมีลูกกุญแจคล้องไว้ แสดงว่าแกยังไม่กลับมา

เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนั้น เธอก็รีบไปจุดรูปแสดงการเคารพบูชาต่อเจ้าที่เจ้าทางเจ้าของบ้านเจ้าของเรือน เธอบอกว่า เธอขอให้ท่านเหล่านั้นปกปักรักษาครอบครัวของเธอให้ได้้อาศัยร่มไม้ชายคาของท่านด้วยความมออยู่เย็นเป็นสุขด้วย เธอบอกว่าเหตุการณ์ดูสงบไปหลายวัน ไม่มีอะไรมากระโตกกระตากอีก ลูกชายก็ค่อยยังชั่วเธอและสามีจึงมาปรึกษากันว่า นานที่เธอและสามีควรจะทำบุญทำทานกันเสียบ้าง จะได้อุทิศส่วนกุศลไปให้สิ่งเหล่านั้น เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของครอบครัวของเธอเอง

ในระยษนั้นเสมียนหนุ่มห้องใกล้เคียงรู้ข่าวของบ้านเธอก็หาโอกาสไปคุยกับเธอ บอกว่าเขากลับเสียจนไม่กล้านอน เพราะเขาโดนยิงไปกว่าเธอเสียอีก เขาเล่าว่าเวลานอนพอเคลิ้ม ๆ เขารู้สึกคล้ายกับ

ว่ามีผู้หญิงมานอนอยู่ข้าง ๆ จนเขารู้สึกว่าทนความหวาดกลัวไม่ไหว จึงพาเพื่อนมานอนด้วย โดยไม่ได้เล่าเรื่องราวให้เพื่อนรู้เรื่องเลย แต่แล้วเพื่อนเขาเองก็กลับมาเล่าให้เขาฟังว่าโดนผู้หญิงมาปลุก และมีลักษณะเหมือนอย่างที่เขาเคยเห็น

พอเขารู้ว่าเธอจะทำบุญบ้าน ใจเขาก็ดีขึ้นขึ้น และมาปรึกษาว่าเขาควรจะอยู่หรือไปหาเช่าบ้านในตลาด เพื่อนข้าพเจ้าเธอก็ปลอบว่าอย่าไปเลยอยู่เป็นเพื่อนกันเถอะ เมื่อได้พระท่านมาปิดเป่าและพรมน้ำมนต์ให้เกิดความสริมมงคลแล้ว ก็คงดีขึ้นเอง

เมื่อคิดดูแล้ว จึงเห็นว่าที่เพื่อนของข้าพเจ้าเธอล่าและได้กระทำไปนั้นถูกต้องเพราะเธอเป็นผู้ที่ให้ความเคารพสักการะต่อสถานที่และสิ่งๆที่เธอคิดว่าเธอควรเคารพจึงทำให้มิได้รับอันตรายจากสิ่งลึกลับนั้น เธอรอดพ้นจากอันตรายพร้อมทั้งมีความสุขดีมงคล หากถ้าเธอทำใจให้เป็นหัวสมัยใหม่ คล้อยตามสามีและกระทำอะไรรุนแรงใครจะรู้ว่าเธอและครอบครัวของเธอจะเกิดอันตรายมากน้อยประการใด จากสิ่งลึกลับที่มีอยู่ในบ้านนั้น

(คุณขวัญใจได้จัดซื้อเพื่อนผู้เล่าเรื่องและชื่อสามีของเพื่อนผู้นำให้ด้วย แต่เนื่องจากผู้รวบรวมยังมิได้รับอนุญาตจากท่านทั้งสองให้เผยแพร่ชื่อของท่าน จึงตัดชื่อทั้งสองท่านออกเสีย ผู้ที่สนใจอาจติดต่อถามได้จากคุณขวัญใจเป็นส่วนตัว).

หมายเหตุของผู้รวบรวม

เรื่องที่เพื่อนหญิงของคุณขวัญใจเล่านั้นมีลักษณะน่ากลัวตอนที่ต่อสู้กับตุ๊กแก ที่จะบ่งถึง “วิญญาณ” ดูไม่ค่อยมีอะไรและอาจจะมีคามหมายน้อยมากถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากเรื่องของ “เสมียนหนู่ม” ของสถานี

.....

เรื่องที่ ๓๐ วิญญาณต้อนรับ

โดย ทมณี มหานนท์ (มหาเปารยะ)

เมื่อคุณพ่อของดิฉัน จะต้องออกไปรับราชการจังหวัดเพชรบุรีในสมัย ร.ศ.๑๑๗ (พ.ศ. ๒๔๕๒) ท่านได้ไปกราบลาท่านเจ้าอาวาสวัดสระเกศ อาจารย์ของท่าน ถ้าจำไม่ผิดท่านคือสมเด็จพระวันรัตน์ (แดง) ท่านได้ตรวจดวงชะตาให้คุณพ่อ แล้วว่า“เจ้าจะต้องไปผจญกับผู้ร้ายมากนัก จะทำของคักดีลืทธิให้ไปคุ้มตัว” แล้วท่านก็ได้ทำพิธีเสกตะกรุดและผ้าประเจียดให้คุณพ่อ คุณพ่อเล่าว่าเคยถูกคนร้ายลอบยิงหลายหน แต่บังเอิญให้แคล้วคลาดได้ทุกที

ตอนที่คุณพ่อกออกไปเป็นปลัดจังหวัดเพชรบุรีนั้น ท่านมีบรรดาคักดีเป็นที่พระเพชรพิสัย เพื่อนรักของคุณพ่อสามคนตามไปส่งด้วย ท่านผู้หนึ่งเป็นเพื่อนสนิทมาก ซึ่งภายหลังได้เป็นเจ้าเมืองหลายจังหวัด ครึ่งสุดท้ายท่านมีบรรดาคักดีว่าพระยาแก้วโกรภ (ทองสุก ผลพันธ์) อีกคนชื่อคุณหลวงมณี ๆ อีกท่านจำชื่อไม่ได้

คุณพ่อจดในสมุดบันทึกว่า – “ย้ายไปอยู่บ้านหลังจู้แก้ว วันที่ ๓ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๗”

เรื่องต่อไปนี้เป็นเรื่องที่คุณพ่อเล่าให้ลูกฟังบ่อย ๆ จนพวกลูก ๆ จำกันได้ทุกคน เพราะเป็นเรื่องแปลกประหลาดมหัศจรรย์

คุณพ่อเล่าว่า คืนนั้นคุณพ่อเข้านอนแต่หัวค่ำ หลังจากเข้าห้องปิดประตูใส่กลอนแล้ว ไม่เข้าคุณพ่อก็หลับ เพียงชั่วครู่เดียวคุณพ่อก็รู้สึกวาท้องของท่านถูกกดจนร้อนวาบ เมื่อลืมตาขึ้นก็เห็นผู้หญิงคนหนึ่ง หน้าตาสวยงาม นุ่งผ้าลายหม่มผ้าจีบ กำลังเอามือกดท้องของท่านอยู่ ท่านจึงร้องเอะอะขึ้น แล้วออกมาเล่าให้พวกเพื่อน ๆ ที่นอนอีกห้องหนึ่งฟัง

เพื่อนทั้งสามจึงชวนกันไปนอนเป็นเพื่อนในห้องท่าน หลังจากปิดประตูใส่กลอนแล้วคุณพ่อก็หลับไปก่อนเพื่อน เพราะท่านเป็นคนหลับง่าย เพียงประเดี๋ยวเดียวเรื่องแบบเดิมก็เกิดขึ้นอีก คุณพ่อรู้สึกร้อนวาบที่ท้อง เมื่อลืมตาขึ้นก็เห็นผู้หญิงคนเดิมกำลังผละไป พวกเพื่อนทั้งสามยังไม่ได้หลับ จึงเห็นด้วยอย่างเต็มตา พวกเขาร้องว่า “หายออกไปทางประตูเดี๋ยวนี้เองครับ”

พอถึงตอนเช้ามีด เพื่อนของคุณพ่อกออกมาจากห้อง ก็เห็นแจ็กหางเป็ยยาวกำลังนั่งยอง ๆ พัดไฟอยู่ พอคนออกมาก็หายไป ตอนสาย ๆ พวกข้าราชการที่มาหาคุณพ่อเมื่อตอนกลางคืน พวกเขามารับคุณพ่อไปทำงาน ถามว่า “ลูกท่านไปไหนละครับ”

คุณพ่อบอกว่า “ลูกผมยังไม่มี ผมยังไม่มีเมีย”

ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “เมื่อคืนนี้เห็นนั่งอยู่ข้างท่านตลอดเวลา หางเป็ยยาวเชียวครับ”

เมื่อเกิดเรื่องสามเรื่องในเวลาติด ๆ กันเช่นนั้นคุณพ่อก็ประหลาดใจมาก นึกในใจว่า จะต้องไปหาความรู้จากผู้หลักผู้ใหญ่ในเมืองนี้ คุณพ่อเป็นลูกศิษย์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาต่อราชกุมารภาพ ซึ่งตอนนั้นท่านเป็นเสนาบดีมหาดไทย ท่านรับสั่งว่าถ้ามีเรื่องอะไรสงสัย ก็ให้ไปถามพระสัตยาภรณ์ พิมล (พริ้ม มหานนท์) เพราะเป็นคนเก่าคนแก่ในจังหวัดเพชรบุรี

เมื่อคุณพ่อได้ไปเล่าเรื่องให้คุณพระ (ซึ่งต่อมาท่านได้เป็นคุณตาของดิฉัน) ฟังท่านก็บอกได้ทันทีว่า คนหางเปียยวนั้นชื่อ “หลงจู้กั้ว” คนสาวนั้นเป็นเมียชื่อ “ยายจำปา” เป็นหมอนวด และมีลูกชาย คนหนึ่ง ทั้งสามคนเป็นโรคปัจจุบันตาย

ถ้าดูลักษณะการมาปรากฏตัวของวิญญาณทั้งสามแล้ว เห็นว่าเขาไม่ได้ตั้งใจมาหลอกหลอนให้ตกใจ หากเป็นการมาต้อนรับ มาทรมานให้ มาต้อนน้ำให้ คุณพ่อยังเพิ่งมาถึงใหม่ ๆ พวกชาวเมืองเพชร ตลอดจนพวกข้าราชการยังไม่ประจักษ์ในความสามรถ แต่วิญญาณทั้งสามรู้แล้วว่า ท่านผู้นี้จะมาช่วยปราบปรามผู้ร้ายเมืองเพชร ซึ่งมีมากมายเท่าๆ หรือมากกว่าสมัยนี้ เพียงห้าหกปีคุณพ่อก็ปราบปรามได้ราบคาบ บางครั้งด้วยพระเดช บางครั้งด้วยพระคุณ

ความเหล่านี้ได้ทราบถึงพระเนตรพระกรรณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ห้า เมืองเพชรเป็นเมืองที่ท่านเสด็จประพาสอยู่บ่อย ๆ ครั้งหนึ่งเมื่อไม่เห็นคุณพ่อไปเฝ้า จึงมีพระราชดำรัสถามว่า ปลัดจังหวัดไปไหน มีผู้ทูลว่าไปจับผู้ร้ายแล้วป่วยอยู่ที่คลองแห่งหนึ่ง มีรับสั่งโปรดเกล้าฯ ให้นำเรือหลวงไปรับมาทันที

เมื่อคุณพ่อออกจากราชการโดยเกษียณอายุแล้ว ท่านมีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาศิริธรรมบริรักษ์ (ทับ มหาเปารยะ) เรื่องเหล่านี้ท่านเล่าให้ลูกฟังเสมอเพราะเป็นประสบการณ์ที่แปลกประหลาดมาก เจ้าคุณแก้วโกรก เพื่อนรักของคุณพ่อซึ่งไปมาหาสู่กับคุณพ่อทุกวันเมื่อท่านทั้งสองยังมีชีวิตอยู่ ก็ได้เล่าเรื่องนี้ให้พวกเราฟังต่อมาเสมอ ๆ.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

นำหน้าของเรื่องนี้อยู่ที่เห็นพร้อมกันหลายคน ทั้งกรณี “แม่จำปา” “หลงจู้กั้ว” และลูกชาย ประกอบกับคุณพระสัตยาภรณ์พิมลทราบเรื่องเบื้องหลังและให้คำอธิบายได้อย่างน่าเชื่อถือ เรื่องทำนองนี้คงจะเป็น “เรื่องธรรมดา ๆ” สำหรับสมัยนั้น จึงดูทุก ๆ คนยอมรับโดยไม่มีความตื่นเต้น หรือรู้สึกประหลาดใจอะไรมากนัก เรื่องที่เห็นควรแทรกคือการที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาต่อราชกุมารภาพ ซึ่งท่านสั่งเสี้ยวลูกศิษย์หรือลูกน้องของท่านให้ไปหาผู้ใดเมื่อมีบัญชา แล้วก็ได้ผลในเชิงแก้ปัญหาจริง ๆ เรื่องนี้แสดงว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาต่อราชกุมารภาพและสภาพของบ้านเมืองที่ท่านดูแลอยู่ ไม่ได้หลับตาส่งคนออกไปตามเรื่อง

.....

เรื่องที่ ๓๑

ผีกับพระของนายอำเภอ

โดย มร.ว.เสริมศรี เกษมศรี

ในยุคที่กระทรวงมหาดไทย เริ่มสนใจในการพัฒนาชนบท จนกระทั่งมีแผนแห่งชาติที่จะพัฒนาชนบทโดยร่วมมือกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย คือ ศ.อ.ศ.อ. ของกระทรวงศึกษาธิการ รับทำหน้าที่ฝึกพัฒนากรและพัฒนานิเทศก์ สำหรับไปทำงานร่วมกับชาวชนบท กระทรวงมหาดไทยสร้างแผนพัฒนาการแห่งชาติรับ งานมาถึงตอนที่กระทรวงมหาดไทยเชิญประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ รวมตลอดทั้งพัฒนากรและพัฒนานิเทศก์เป็นภาค ๆ ไป

ที่จะมีเรื่องนี้ก็คือ ครั้งนั้นมีการประชุมใหญ่หลายจังหวัดในภาคอีสาน ที่จังหวัดอุดรธานี นายอำเภอมาหมด ผู้ว่าราชการจังหวัดต่าง ๆ พัฒนากร พัฒนานิเทศก์ของแต่ละจังหวัดในภาคนี้มาประชุมร่วมกัน นับเป็นประวัติศาสตร์ที่มีการประชุมตั้งแต่ชั้นพิเศษจนถึงชั้นตรีพร้อมกัน ผู้เป็นเจ้าของงานคือกระทรวงมหาดไทยร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการก็จริง แต่ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับเชิญไปจากกรุงเทพ ฯ มี -

๑) คุณอภิรักษ์ จันทวิมล อธิบดีกรมสามัญศึกษาและผู้อำนวยการ ศ.อ.ศ.อ. กับ

๒) มร.ว. หยุ่ง เสริมศรี เกษมศรี เลขานุการ ศ.อ.ศ.อ. และอาจารย์ประจำคู่งานของผู้เชี่ยวชาญที่องค์การชำนาญพิเศษแห่งสหประชาชาติส่งมาทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกงานให้แก่นักศึกษา

เรื่องที่กำลังมานี้ทำให้เสริมศรีจำการประชุมนั้นได้ดี เพราะว่าตามโปรแกรมเสริมศรีต้องบรรยายเรื่องการพัฒนาชนบทและเทคนิคที่น่าสนใจบางประการ จำได้ว่าได้เล่าอะไรหลายอย่าง

มีอยู่ตอนหนึ่งได้เล่าถึงวิธีการที่ชาวอเมริกันค่อย ๆ อบรมให้ความรู้แก่ชาวอินเดียนแดง ซึ่งในยุคนั้นยังไม่รู้จักรักษาโรคด้วยยา ถ้าชาวอินเดียนแดงเจ็บไข้ จะเชิญหมอผีมารักษาด้วยวิธีว่าคาถา ร้องด้วย เต้นไปด้วย ฝ่ายอเมริกันจึงส่งคนไปแทรกทำความรู้จักคุ้นเคยกับหัวหน้าพวกอินเดียนแดงอาสาจะช่วยรักษาโรคให้ ขอให้ทางฝ่ายอินเดียนแดงตกลงว่าถ้ามีคนเจ็บที่จะให้หมอผีไปรักษาที่ไหนเมื่อไร ขอให้เอาหมอฝรั่งไปด้วย ในทำนองเดียวกัน ถ้าหมอฝรั่งถูกตามไปรักษาที่ไหน ก็ขอหมอผีของอินเดียนแดงไปด้วยเหมือนกัน

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า “หมอผีของอินเดียนแดงมีจำกัด” แต่หมออเมริกันมีจำนวนไม่จำกัด ในยุคนั้นพอเริ่มทำตามข้อตกลงนี้เข้าจริง เมื่อคนอินเดียนแดงเจ็บหมอผีไปเป่าเสก ร้อง เต้น ตามวิธีของเขา หมออเมริกันก็ไปตรวจอาการ แล้วก็ให้ยากินแก้โรคนั้น ๆ ทำดังนี้สักระยะหนึ่ง หมอผีก็หมด

ความสำคัญไปในสายตาของชาวประชาอินเดียนแดงนั่นเอง เพราะ (๑) หมอผีนั้นมีตัวจำกัด (๒) ตามตัวยาก๓) รักษาไม่หายเสมอไป (๔) ยาที่หมอฝรั่งให้กินแล้วหายเร็วดี ที่บรรยายนี้เพียงเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการที่ได้ทราบเรื่อง "ผีและพระของนายอำเภอท่านหนึ่ง"

ในค่ำวันที่ปิดประชุมภาคครานั้น ทางจังหวัดอุดรธานีได้จัดเลี้ยงผู้เข้าประชุมทั้งหมด เสริมศรีได้รับเชิญให้นั่งโต๊ะซึ่งมีนายอำเภอต่าง ๆ ทั้งโต๊ะ ท่านเหล่านั้นเชื่อว่าในปัจจุบันนี้ท่านย่อมเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด หรือตำแหน่งสูง อื่น ๆ ไปแล้ว

อย่างไรก็ดี เสริมศรีก็ยังภูมิใจว่า อย่างน้อย ๆ เรื่องหมอผีชาวอินเดียนแดงนั้นก็พอประทับใจท่านนายอำเภอดี เพราะว่าเมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้วนายอำเภอท่านหนึ่งกล่าวชมเชยเรื่องหมอผีของอินเดียนแดง แล้วก็เลขาถามเสริมศรีว่า เคยเห็นผีไหม ? เมื่อได้รับคำตอบว่า ไม่เคยเห็น ท่านนายอำเภอผู้ถามก็เล่าเรื่องของท่านให้เสริมศรีกับนายอำเภอที่โต๊ะนั้นฟังดังต่อไปนี้

ขอสมมุตินามท่านนายอำเภอว่า "คุณ ก." ท่านได้ถูกแต่งตั้งเป็นนายอำเภออำเภอหนึ่งในภาคอีสาน ท่านได้เที่ยวเยี่ยมเยียนหมู่บ้านต่าง ๆ จนมาถึงหมู่บ้านหนึ่งมีหนองน้ำที่ตื้นเขินแล้ว ท่านได้ถามชาวบ้านว่า "ทำไมไม่ช่วยกันขุดลอกหนองน้ำนี้จะได้น้ำดี ๆ อุดมขึ้น ?"

ชาวบ้านตอบว่า "พวกเราเคยช่วยกันขุดลอกหนองนี้ แต่พอตกกลางคืนคนเข้าผู้่ที่ลงขุดหนองตอนกลางวัน ร้องเอะอะ เข้าขึ้นปรากฏว่าผู้่ที่นั้นอาเจียนเป็นโลหิตตาย"

นายอำเภอผู้่ที่นั้นก็เดินไปทั่วหมู่บ้าน แวะสนทนากับผู้่ที่เฒ่าผู้่ที่แก่ ได้พบชายชราคนหนึ่งอายุเกือบ ๙๐ ปีในหมู่บ้าน เมื่อสนทนาด้วยก็รู้สึกกว่าผู้่ที่เฒ่ายังไม่หลง นายอำเภอก็ลากลับไป

อีก ๔ - ๕ วันต่อมา นายอำเภอ ก. ก็มายังหมู่บ้านที่มีหนองน้ำตื้นเขินนี้อีก ได้ไปสนทนากับผู้่ที่เฒ่าคนนั้นและได้ชักชวนชาวบ้านชายที่ยังกำลังแข็งแรงให้ช่วยกันขุดลอกหนองน้ำนั้นอีก ชาวบ้านก็เรียนตามตรงว่า "กลัวจะตายอย่างสามคนที่กระอักเลือดตายมาแล้ว" มีคนหนุ่มอีกกลุ่มหนึ่งเรียนท่านว่า "ถ้านายอำเภอยอมสัญญาว่าจะมาร่วมขุดลอกหนองน้ำด้วยก็จะยอมช่วยขุด"

ในระหว่างนั้นชายชราอายุเกือบ ๙๐ ผู้่ที่นั้นก็เข้ามาร่วมกลุ่มด้วย และให้ความเห็นแนะนำนายอำเภอให้ตั้งพิธีบวงสรวงผีปู่ตาและเจ้าที่เจ้าทาง ทำบุญเลี้ยงพระด้วย จะช่วยไม่ให้มีคนตายละคราวนี้ คนหนุ่ม ๆ ในหมู่บ้านนั้นและนายอำเภอก็เห็นด้วยกับท่านผู้่ที่เฒ่าของหมู่บ้านนั้น นัดวันทำพิธีเลี้ยงพระตั้งศาลเพียงดาลังเวยผีปู่ตาและเจ้าที่เจ้าทาง นายอำเภอเองเชิญพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบันมาประดิษฐานในปะรำพิธีด้วย

ครั้นถึงวันนัด ชาวบ้านก็ช่วยในการเลี้ยงพระและพิธีบวงสรวงเต็มที่ นายอำเภอก็มีสุนทรพจน์ปลุกใจประชาชนให้นึกถึงการเสียสละแรงงานของตนเพื่อคุณประโยชน์ส่วนรวมของหมู่บ้าน และนี่ก็น้อมเกล้า ฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ครั้นพิธีดังกล่าวเสร็จไปแล้ว ถึงตอนจะระดมกำลังกันลงขุดดินในหนองนั้น ชาวบ้านทั้งหลายก็ยังไม่มีการเตรียมตัวลงขุด นายอำเภอไปเปลี่ยนเสื้อผ้ามาเตรียมจะลงขุดหนองแล้ว ชาวบ้านก็เขยรีให้นายอำเภอลงมือขุดดินในหนองก่อนเป็นปฐมฤกษ์ แต่เมื่อนายอำเภอขุดดินแล้ว คนอื่นก็ยังไม่เตรียมตัวลงไปช่วยนายอำเภอจึงมุ่งมานะขุดไปตามกำลังของตนในช่วงระยะเวลาหนึ่งและตกลงกับเจ้าของบ้าน ขอค้ำที่บ้านกำนันตำบลนั้นเอง เพื่อว่าพรุ่งนี้จะได้ช่วยลงมือขุดหนองอีก

คืนวันนั้นนายอำเภอขอกางมุ้งนอนที่นอกชานหน้าบ้านของกำนัน ซึ่งเป็นเรือนแบบโบราณที่มีชานหน้าห้องนอนกว้างยาว มีรั้วรอบชานนั้น มีประตูและบันไดที่จะขึ้นมาตรงกลางของรั้วด้านหน้าของเรือนนั้น ก่อนนอนก็สวดมนต์ตอนหัวค่ำหลับได้เร็วเพราะเหนื่อยมาแต่ตอนกลางวัน

ตกตีตื้นขึ้นมาเพราะมีเสียงประตูที่มีบันไดขึ้นเรือนนั้นเปิด จึงพลิกตนมาดู คืนนั้นบังเอิญพระจันทร์ส่องพอเห็นได้ ตาจ้องจับอยู่ที่ประตูเหนือบันไดขึ้นนั้น ได้เห็นชายแก่คนหนึ่งโผล่ขึ้นมาจากบันได พอยื่นเต็มตัวบนชานเรือนแล้ว ก็กลายเป็นตุ่มใบใหญ่กลิ้งมาหา มุ้งที่นายอำเภอนอนอยู่นั้น ท่านนายอำเภอรับว่าท่านก็กลัวอย่างสุดขีดเหมือนกัน ได้แต่นึกถึงพระพุทธรูปที่ท่านนำมาด้วย มือท่านก็กุมพระเครื่องในสายสร้อยนั้นพร้อมกับสวดขอความพิทักษ์รักษา ส่วนใจนั้นเต้นระทึก ตามองดูตุ่มกลิ้งมาหา มุ้งที่ท่านนอนอยู่ แต่พอมาถึงข้างมุ้งตุ่มก็กลิ้งกลับไปทางที่มา แล้วก็กลิ้งมาข้างมุ้งใหม่เป็นครั้งที่ ๒ และที่ ๓ ทุกครั้งมาถึงแค่ชายมุ้งเท่านั้น ทำอย่างนี้ครบ ๓ ครั้งแล้ว ตุ่มนั้นก็หายไป

เช้าวันรุ่งขึ้นมีชาวบ้านทั้งหนุ่มสาวเฒ่าแก่ชายหญิงมารอบนายอำเภอที่หน้าเรือนท่านกำนันเต็มไปหมด นายอำเภอก็ตื่นขึ้นแต่งตัวทำงานออกมาต้อนรับชาวบ้านทั้งหมู่บ้านนั้น เมื่อชาวบ้านเห็นนายอำเภอไม่ตายแล้ว จึงลงมือช่วยขุดลอกหนองน้ำนั้นจนสำเร็จ โดยไม่มีใครตาย

เสริมศรีเรียนถามท่านผู้เล่าว่า “คุณมีวิธีทำคนแก่ให้กลายเป็นโง่งใบใหญ่ไปได้อย่างไรคะ ?”

นายอำเภอยิ้มพลางตอบว่า “ผมไม่ได้ทำ ตาแก่หายไป มีโง่งกลิ้งมาแทน โง่งจะมาทับผม ผมจึงได้เข้าใจว่าทำไมชาย ๓ คนที่อาสาขุดลอกหนองน้ำจึงต้องร้องเอะอะแล้วอาเจียนเป็นโลหิตตาย คืนนั้นผมเองกลัวแทบจะเป็นไข้ตาย บุญของผมที่หลวงพ่อดังคณีนี่ท่านเมตตาช่วยคุ้มเกรงรักษาผมไว้”

แล้วท่านก็เชิญพระเครื่องที่ห้อยคอท่านออกมาให้ได้นมัสการกัน เสริมศรีได้สารภาพผิดว่า “เพราะฟังคุณเล่าว่าในหมู่บ้านมีคนแก่อายุราว ๕๐ คุณไปหาคนแก่นั้น แล้วตอนที่ประตูหน้าเรือนเปิด คุณก็เห็นคนแก่ขึ้นมา”

เสริมศรีเลยได้ลำนึกในนิสัยไม่สู้ดีของตน คือฝึกตนให้คิดตามเรื่องที่ได้รู้ได้ยินได้ฟัง แล้วพยายามคิดสาวไปว่าเหตุการณ์อย่างนั้นอาจเกิดขึ้นได้เพราะใครทำอะไร รู้สึกละเอียดใจที่ตั้งคำถามเช่นนั้นออกไป พอที่ท่านนายอำเภอบอกขึ้นมาว่า “ในคืนวันนั้นผมเองก็เพิ่งเชื่อว่า ฝีมือจริง”

คราวนั้น เสริมศรีจึงได้ศิลปศาสตร์ ในการรู้จักอาณาภาพของพระเครื่องเพิ่มขึ้นอีก โดยขอให้ นายอำเภอท่านนั้นถอดสายสร้อยที่มีพระพุทธรูปของท่านมาให้เสริมศรีจับหน่อย ท่านก็กรุณาปลดสายสร้อยให้เสริมศรีมาพร้อมทั้งพระเครื่ององค์นั้นด้วย ปรากฏว่าพระของท่านมีกระแส “ไฟฟ้า” แรงมาก และมีใช้ชิ้นที่มีจับท่านนั้นแต่กระแส “ไฟฟ้า” ไปขึ้นที่ส่วนอื่น เช่น ที่หน้าผากและสันหลังด้วย ทำให้ได้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องสรรพานภาพของพระเครื่องขึ้นอีก.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

จุดสำคัญข้อหนึ่งในเรื่องนี้ คือ เมื่อตอนท่านนายอำเภอเห็นคนแก่กลายเป็นตุ่มจะมาทับนั้น ท่านหลับหรือตื่น ถ้าท่านหลับเรื่องทั้งหมดก็เป็นแต่เพียง “การฝันร้าย” ถ้าท่านตื่น ตามที่ท่านเล่าว่า ตกใจตื่นจากเสียงประตูเปิด เรื่องก็อาจเป็นได้ว่าท่านได้เห็นภาพแปลกประหลาดนั้นจริง ๆ จุดสำคัญอีกข้อหนึ่งคือความคุ้มครองที่เกิดจากพระเครื่องที่ท่านนายอำเภอห้อยคออยู่ ซึ่งท่านเชื่อว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ท่านรอดชีวิตอยู่และได้ต่อสู้กับ “ตุ่มผี” จนตุ่มพ่ายแพ้และหนีไปในที่สุด ถ้าจะแปลเรื่องนี้ตามหลักธรรมะก็ต้องว่าท่านนายอำเภอเป็นคนดีมีศีลธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็งและซื่อสัตย์สุจริต ธรรมะจึงคุ้มครองในยามที่ภัยอันตรายมาคุกคาม

.....

เรื่องที่ ๓๒ คุณผู้หญิงมีเมตตา

โดย ขวัญใจ สมรรคกาญจน์

เมื่อประมาณ พ.ศ.๒๕๒๑ ลูกชายของดิฉันได้ย้ายบ้านมาอยู่ที่ซอยมีสุวรรณ ๓ สุขุมวิท ๗๑ บ้านหลังนี้มองดูน่าอยู่มาก แล้วครอบครัวของเราก็อยู่มาอย่างเป็นสุขจริง ๆ สำหรับดิฉันนั้น นอกจากวันหนึ่ง ๆ จะช่วยลูกสะใภ้ดูแลหลานสองคนแล้ว สิ่งที่ดิฉันชอบทำเป็นประจำก็คือลุกขึ้นหุงข้าวใส่บาตร แต่ในซอยมีสุวรรณ ๓ นั้น ไม่มีพระเข้าไปรับบาตรเลย ดิฉันจึงมักจะนั่งรถออกไปถึงตลาดพระโขนงหรือไม่ก็เลยไปใส่บาตรถึงวัดธาตุทอง เพราะที่วัดธาตุทองนั้นมีพระท่านออกมาบิณฑบาตจำนวนมาก หลังจากดิฉันทำบุญตักบาตรแล้ว ดิฉันก็จะกรวดน้ำต่อนกลางคืนอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษตลอดจนถึงศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เจ้ากรรมนายเวรและท่านเจ้าที่เจ้าทางที่ท่านให้ความร่มเย็นเป็นสุข

ทุกคืนหลังจากลูกหลานเข้าห้องนอนกันแล้ว ก็จะเป็นเวลาที่ดิฉันสวดมนต์และปฏิบัติธรรมเข้ากรรมฐาน เพราะตอนหัวค่ำคนยังจอบแจ ไม่สะดวก ดิฉันจะปฏิบัติเช่นนี้ทุกวันในเวลากลางคืน คิดว่าการที่เราปฏิบัติกรรมฐานคืนละ ๒๐-๓๐ นาทีเพื่อทำจิตใจของตนเองให้ว่างเปล่าเพียงวันละแค่นี้ ก็ยังดีกว่าที่จะไม่ปฏิบัติเสียเลย

คืนหนึ่ง หลังจากที่ดิฉันกระทำกิจวัตรประจำวันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ล้มตัวลงนอน ในคืนนั้นเอง ดิฉันได้ฝันไปว่าบริเวณหลังบ้านที่ดิฉันอยู่นั้นเคยมีสนามหญ้าและข้าง ๆ รั้วมีราวตากผ้า แต่เมื่อดิฉันเดินไปเพื่อจะเอาผ้าไปตาก กลับมองเห็นว่ามีเรือนใต้ถุนสูงหลังเล็ก ๆ แอบอยู่ตรงบริเวณนั้น ในฝันนั้นดิฉันก็ไม่ได้ตกใจอะไรคงยืนดูคนสองคน แก่คนหนึ่งหนุ่มคนหนึ่ง แต่งกายอย่างพวกอิสลาม คือนุ่งโสร่งใส่หมวกหนึบ กำลังยกแคร่คล้ายคานหามลงมา พอเขาสองคนลงมาถึงพื้นดิน ดิฉันจึงมองเห็นว่าภายในแคร่นั้นมีหญิงนอนอยู่ นอนแบบคนเจ็บ เนื้อตัวผอมลีบแทบจะว่าเหลือแต่โครงกระดูก คณะอายุว่าอยู่ราว ๆ ๔๐-๕๐

คล้ายหล่อนจะรู้ว่าดิฉันยืนอยู่ หล่อนค่อย ๆ หันศีรษะเอียงมาดูดิฉัน นัยน์ตาของหล่อนช่างมีแววเมตตาปราณีเสียจนดิฉันซึ่งเป็นคนแก่ และแก่กว่าหล่อนมาก ยังต้องยกมือขึ้นไหว้ เห็นหน้าชัด ๆ ดิฉันรู้ว่าหน้าของหล่อนผัดด้วยแป้งสีขาวเป็นนวล ดูผิดกับสังขารที่ผ่ายผอมมาก

ก่อนที่ดิฉันจะทันนึกอะไร หล่อนก็หุบไม้ขีดโยนมาให้ดิฉัน ๔ กัลป์แล้วยิ้มให้อีก

พอดีดิฉันตกใจตื่นมาดูนาฬิกา จึงทราบว่าเป็นเวลาตี ๔ พอดี ดิฉันลุกขึ้นล้างหน้าและมาสวดมนต์แผ่ส่วนกุศลต่ออีก ยังจำหน้าของหล่อนได้ชัดเจนจนบัดนี้

รุ่งขึ้นตอนเช้า ดิฉันนั่งรถออกไปส่งหลานคนโตไปโรงเรียนพรวิทยา ที่ตรงข้ามโรงหนังเอเชียราม่าที่
พระโขนง ส่งหลานเสร็จก็ให้รถมาส่งที่หน้าโรงหนังเพื่อซื้อของเข้าบ้าน ขณะนั้นแม่ค้าล็อตเตอรี่ที่ก
ดิฉันว่าวันนี้ห่วยออก ไม่ว้อหรือคะ ดิฉันเลยแวะซื้อ ๑ ใบ บอกเขาว่าให้เลือกข้างหลังให้มีเลข ๔ ก็
แล้วกัน เขาก็เลือกให้ หยิบมาเป็นเลข ๖๐๔ อยู่ข้างหลัง แผลกแท้ ๆ ที่วันนั้นดิฉันถูกล็อตเตอรี่เลข
ท้าย ๓ ตัว คือ ๖๐๔ และเป็นเลข ๓ ตัวแรกเสียด้วย ได้รับเงินห้าร้อยบาท ดิฉันคิดว่าที่หล่อนในที่นี้
ได้เมตตาให้ไม่ซัด ๔ กลั๊กก็คงหมายถึงเลข ๔ นั้นเองดิฉันได้ทำสังฆทานอุทิศส่วนกุศลให้หล่อน ลูก
ของดิฉันเขาพากันแปลกใจมาก อีก ๒-๓ วันต่อมา เขามอบอกว่าเขาทราบจากเพื่อนบ้านใกล้เคียง
มาว่าที่ดินที่เราอาศัยอยู่นั้นเป็นของชาวไทยอิสลามและลูกหลานได้ขายให้คนอื่นมาหลายปีแล้ว

ถ้าจะมีใครมาถามดิฉันว่าในโลกนี้มีผีจริงหรือไม่ ดิฉันคงจะตอบไม่ถูก แต่ถ้าถามว่าวิญญาณนั้นมี
จริงหรือเปล่า ถึงดิฉันจะไม่รู้ความอะไรนัก ก็ยังอยากจะยืนยันว่าเรื่องวิญญาณนี้เห็นจะมีจริงแท้
แน่นอน คิดว่าที่กล่าวมานี้เห็นจะไม่ผิด ดังเรื่องที่ดิฉันได้ประสบมากับตนเอง.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

โดยลำพัง เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องความฝัน ซึ่งมีความสำคัญน้อย แต่บังเอิญคุณขวัญใจเอา “ไม่ซัด ๔
กลั๊ก” ไปแปลเป็นเลขท้ายล็อตเตอรี่และถูก ได้รางวัลถึง ๕๐๐ บาท ซ้ำยังเพิ่มเติมคำบอกเล่าของ
เพื่อนบ้านเกี่ยวกับ “เจ้าของที่” อีก ก็น่าจะทำให้คุณขวัญใจลงความเห็นดังที่เธอเขียนไว้นั้น

.....

เรื่องที่ ๓๓ คุณพ่อช่วยชีวิต

โดย ทมณี มหานนท์ (มหาเปารยะ)

ตั้งแต่คุณพ่อของดิฉันถึงแก่กรรมไปนานปี ดิฉันก็ไม่เคยฝันเห็นท่านเลย แม้จะคิดถึงและแผ่ส่วนกุศลไปให้ท่านทุกคืนเวลาสวดมนต์ คืนวันหนึ่งเวลาประมาณ ๔ ทุ่ม ดิฉันยังไม่ได้นอนหลับ กำลังอ่านหนังสืออยู่อย่างเพลิดเพลิน ขณะนั้นได้กลิ่นยาเส้นซึ่งคุณพ่อสูบอยู่เป็นประจำและลูก ๆ ทุกคนจำกลิ่นนั้นได้ดี กลิ่นนั้นฟุ้งตลบไปหมดทั้งห้องทั้ง ๆ ที่ปิดประตูหน้าต่างหมดเพราะเป็นหน้าหนาว ดิฉันทั้งตกใจทั้งดีใจ จึงลุกขึ้นกราบลงไปบนหมอนแล้วพูดตั้ง ๆ ว่า “คุณพ่อมาทำไมคะ ลูกดีใจมาก”

กลิ่นนั้นอบอวลอยู่พักหนึ่ง เมื่อจางหายไปดิฉันก็ลุกขึ้นไปบอกสามีที่เป็นหมอและนอนอยู่ห้องถัดไป ว่า “คุณพ่อมาทำไมไม่รู้ ได้กลิ่นยา จำได้ดี” สามีดิฉันถามว่า “แล้วเราเป็นอะไรไปหรือเปล่าเล่า”

ดิฉันตอบว่า “ก็ไม่เห็นเป็นอะไร นอกจากมีประจำเดือนแล้วมันยังไม่ค่อยหยุด มีออกมาวันละนิดวันละหน่อย” คืนนั้นคุณหมอบอกดิฉันก็ฝันว่าคุณยายของเธอมาหาและทำท่าอาเจียนให้ดู เมื่อตื่นขึ้นคุณหมอบอกดิฉันให้เตรียมตัวไปโรงพยาบาลทันที ดิฉันยังอึดออดไม่ยอมไป เธอจึงบอกว่าสงสัยว่าจะเป็นท้องนอกมดลูกซึ่งเป็นอันตรายมาก ถ้าท้องไข่ที่เด็กเข้าไปอยู่แตกแล้วจะช่วยไม่ทัน

เมื่อเราไปถึงโรงพยาบาลพระมงกุฎฯ ซึ่งคุณหมอผ่อง (หรือพันเอกผ่อง มีคุณเอี่ยม ในขณะนั้น) เป็นหัวหน้าตึกสูติกรรมอยู่ และเป็นผู้เชี่ยวชาญทางสูติกรรมมากท่านตรวจภายในเสร็จก็มีท่าตกใจ รีบเอาปัสสาวะไปห้องทดลอง เมื่อได้ผลว่าตั้งครรภ์นอกมดลูกจริง ๆ จึงรีบจัดการผ่าตัดให้ดิฉันในวันนั้นเลย คุณหมอบอกให้แพทย์อินเทอร์เน็ตฟังว่าเป็นรายที่รู้ตัวเร็วที่สุด

เรื่องนี้ถ้าบรรพบุรุษทั้งสองท่านไม่มาเตือน เราจะไม่มีความรู้เลย เพราะดิฉันก็คงไม่ได้บอกอาการที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยให้สามีฟัง ทั้ง ๆ ที่เราเป็นหมอ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ถ้าสามีไม่ได้ฟังเรื่องจากดิฉันก่อน ถึงเขาจะฝันเห็นคุณยายมาทำท่าอาเจียนให้ดูเขาก็คงไม่เข้าใจความหมายดีความไม่ออก เพราะไม่รู้เรื่องอะไรเป็นพื้นฐานอยู่ก่อน.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

ถ้าจะแปลความตามที “คนแต่ก่อน” เชื่อกัน คุณทมณี ต้องเป็นลูกหลานที่ดีมาก จึงเป็นที่รักมากทั้งของคุณพ่อและคุณยาย ทำให้ทั้งสองท่านมีความห่วงใย มาแสดงกลางบอกเหตุให้ทราบ ความดีอีกประการหนึ่งของคุณทมณีคือ ความที่มีสามีเป็นหมอดีและสามีที่ดี เป็นห่วงใยภรรยาและรู้จักปะติดปะต่อ “นิมิต” ทั้งสองตอนมารวมกันและตีความหมายได้ถูกต้อง

.....

เรื่องที่ ๓๔ พระในพระ

โดย ปรีดา ล้วนปรีดา

(คุณหมอปรีดา ล้วนปรีดา เป็นนักเรียนสวนกุหลาบ ฯ และนักศึกษาแพทย์รุ่นเดียวกับผู้รวบรวมหนังสือนี้ เมื่อจบการศึกษาแล้วได้เข้ารับราชการในกองทัพเรือและได้ผ่าภัยสงครามถึงสองครั้ง คือกรณีพิพาทอินโดจีนกับสงครามมหาเอเซียบูรพา คุณหมอเป็นคนเปิดเผย คุยสนุก มีอารมณ์ขัน เป็นที่ขอบพอบของเพื่อนทุกคน ในปัจจุบันประกอบอาชีพส่วนตัว เรื่องที่เสนอนี้ได้จากการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์)

ผมเป็นชาวปากน้ำ เมื่อเด็ก ๆ ค่อนข้างซุกซนและไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรๆ ตอนอายุประมาณสิบขวบ วันหนึ่งเวลาจุดได้ ได้ออกไปเที่ยวหลังบ้านคนเดียว ไปพบคน ๆ หนึ่งเป็นชายแปลกหน้า มาเล่นอยู่ มีไทรกระเทียมทำใบซ้อนกันขึ้นไปสูงแล้วคน ๆ นั้นก็ได้ขึ้นไปลงอยู่กับไทรทั้งห้าขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่รู้ว่าขึ้นไปได้อย่างไร

ตอนนั้นเราไม่ได้คิดว่าเป็นอะไร ก็กลับเข้าบ้าน คืนนั้นก็ฝันเห็นคนนั้นมาแสดงให้ดูอีก แต่ไม่ได้ทำอะไรเรา เราตกใจตื่นขึ้นจึงเริ่มสงสัยว่าคนนั้นเป็นใครหรืออะไรแน่ เราไม่รู้จะตอบตัวเองว่าอย่างไร แต่ความคิดนั้นยังติดอยู่ในใจจนกระทั่งบัดนี้

ต่อมาก็ได้เข้ามาเรียนหนังสือที่โรงเรียนสวนกุหลาบ ฯ แต่เราไม่ตั้งใจเรียนเลย หนีโรงเรียนไปเที่ยวแทบทุกวัน วันหนึ่งหนีเข้าไปในวัดเสียบแล้วก็เล่นนอนหลับอยู่หน้าโบสถ์ ไม่รู้ว่ามีนางลักเท่าใด ตื่นขึ้นมาตกปายแล้ว ลืมตาขึ้นก็เห็นพระองค์ใหญ่หนึ่งอยู่หัวนอน หายตกใจแล้วจึงเห็นว่าเป็นพระสังฆจายน์เขาตั้งไว้ที่หน้าโบสถ์ ลูกขึ้นเดินดูรอบ ๆ แล้วลงท้ายก็เอามือไปลูบที่ท้องของท่าน ทันใดนั้นก็เกิดความคิดแวบขึ้นมาว่า เอ๊ะนี่เรามาจากบ้านนอกเพื่อมาเรียนหนังสือนี้มา ทำไมหนีมาเที่ยวเสียบละมาเที่ยวทำไม ตั้งแต่นั้นก็สติดีและตั้งใจเล่าเรียนเลิกหนีเที่ยว จนกระทั่งเรียนจบ แต่เรื่องที่เกิดขึ้นนั้นผมไม่สามารถจะลืมได้เลย เพราะเท่ากับหลวงพ่อสังฆจายน์ได้ให้สติแก่ผมจนกลับตัวได้

หลังจากนั้นก็เข้าเรียนแพทย์ พอกลับไปบ้านพวกน้อง ๆ ก็มารูมถามว่าเรียนแพทย์น่ากลัวผีไหม เราก็ไม่ว่าไม่กลัวหรอก จะต้องกลัวทำไม ผีไม่มี แล้วก็พูดอย่างคุณพระมนตรี ฯ (พระมนตรีพจนกิจ ม.ร.ว.ชาย ชุมแสง อาจารย์สอนพฤกษศาสตร์) ท่านเคยสอนว่า ถ้าพบผีก็ไม่ต้องกลัว ให้ถามว่ามาจากไหน มาอย่างไรมาทำไม มีอะไรดี ถ้าเขาขอบใจเขาอาจจะบอกชมทรัพย์ให้ก็ได้

พอตกตึกคืนนั้นเองก็มาที่เดียว ตัวเบ้อเร่อมานั่งทับ เล่นเอาเหงื่อแตก ต้องวิ่งไปนอนแอบปลายเท้าแม่

แม่ถามว่ากลัวอะไร บอกว่ากลัวผี พอรุ่งเช้ามานั่งนึกดูว่าเมื่อคืนนี้ตอนที่นอนอยู่นั้นลมมันพัดโกรก อยู่ข้างเดียว อีกข้างหนึ่งไม่ถูกลมเลย คงจะเรื่องนี้เองที่ทำให้มีความรู้สึกกลัวผีอ่า คงไม่ใช่ผีสาธ อะไรดอก พอคืนที่สองก็ลองไปนอนอีก ดีสองมาอีกแล้วตัวใหญ่เบ้อเร่อ จะมานั่งทับ ผมเห็นท่าจะ ไม่ได้เรื่องเสียแล้ว และเริ่มคิดว่าเห็นจะอ้ายนี่เองที่เขาเรียกว่าผี ๆ ชักจะเชื่อนิดหน่อยแล้ว แต่ยังไม่ เชื่อมากหรอก

ต่อจากนั้นก็เรียนแพทย์ไปอีกนาน แล้วก็ไปเป็นทหารเรือ พอเกิดสงครามอินโดจีนก็ต้องไปอยู่ ประจำเรือแม่กลอง ออกไปอยู่ด้านเมืองตราด ฝ้าคอยที่อยู่

กลางวัน ๆ หนึ่งว่างงานก็เลยลงนอน คิดว่าวันนี้นอนให้เต็มที่ คืนนี้คงจะไม่ได้นอนแล้วพรุ่งนี้ก็คง จะต้องรบกัน เราอาจจะไม่ได้นอนอีกเลยก็ได้ ตอนนั้นก็นึกได้ถึงที่พ่อเคยสอนไว้ว่า “อ้ายหนูเอ๊ย เอ็ง จะตายละก้อไหว้วพระเสี่ยหน่อยนะ

เราถามว่าพระองค์ไหน?

พ่อบอกว่า “อ้าว ก็หลวงพ่อบ้านแหลมไงเล่า ที่สมุทรสงครามนะ”

ทั้งนี้เมื่อพ่อเป็นเด็กนั้น แกเป็นลูกศิษย์วัดอยู่ที่นั่น เขาเป็นผีดาษกันหมดทั้งเมือง พ่อแกไปขอยา หลวงพ่อ เอานี้จิ้มลงไปทีชื้อบแล้วก็กินเข้าไป ตัวแกไม่เป็นผีดาษ แต่ใคร ๆ เขาเป็นกันทั้งนั้น ต่อมา แกก็มาได้แม่ที่ปากน้ำ แล้วก็เกิดผมนี้แหละ

สมัยนั้นผมมันไม่ค่อยไหว้วพระ เชื่อบ้างไม่เชื่อบ้าง ที่นี้พ่อก็จะออกสงครามแกก็บอกว่า “อ้ายหนูมึง ไหว้วพระเสี่ยบ้างซิวะ”

ผมถามว่า พระที่ไหนล่ะ?

แกบอกว่า “ก็หลวงพ่อบ้านแหลมที่สมุทรสงครามไงล่ะ”

วันนั้นพอผมกินข้าวเสร็จเข้านอนพักกลางวัน พอเอนตัวลงนอนเหลือบเห็นพระองค์หนึ่งมาตั้งอยู่ที่ หัวนอน ผมก็ไม่ว่าองค์ไหน จะหลวงพ่อบ้านแหลมหรือเปล่านั้นไม่รู้ เพราะยังไม่เคยเข้าไปดูข้างใน โบสถ์เลย

ผมยกมือขึ้นไหว้บอกว่า “หลวงพ่อ ผมถวายชีวิตละ ถ้าผมถึงที่ตายก็ขอให้ไปเถอะ ไม่ต้อง กระจุกกระจิกอะไร ถ้าจะมีชีวิตอยู่ก็ขอให้ร่างกายผมสมบูรณ์ เพราะผมมันคนจน จะต้องไปทำมาหา กิน” แล้วก็นอนหลับไป

พอหลับก็มาบอกที่หูเลย “มึงไม่ต้องกลัว เขาเลิกรบกันแล้ว”

เอ! ผมก็มองดู ใครจะมาพูดที่หูเรานะ ประเดี๋ยวเดียว ทหารก็เอาโทรเลขมา ให้ยกกองกลับได้ เพราะญี่ปุ่นเข้ามาทำมทัพอยู่ที่แหลมญวนแล้ว ตอนนั้นใจเรามันคิดอะไรไม่ถูก มันงง ๆ แม็กกลับถึงกรุงเทพ ฯ แล้วก็ยังงง ๆ อยู่ มันอะไรกันแน่

ต่อมาถึงสมัยเล่นพระกัน ผมอยู่แถวเทเวศร์ ก็ไปเที่ยววังดู ๆ เขา แล้วก็มาสงสัยว่า เอ! เขาเล่นกันทำไม มันสนุกอย่างไรก็เลยลองเล่นบ้าง ตอนแรกๆ ก็ถูกดัมเสียเรื่อย อย่างที่ชาวบ้านเขาว่าถูกแหกต่านะแหละ

เป็นอย่างนั้นอยู่สักสามปีก็มานึกดูว่า ทำไมคนอื่นเขาไม่ถูกดัม ทำไมถูกแต่เรา วันหนึ่งไปเห็นที่ร้านเจ๊กแห่งหนึ่งมีพระสมเด็จจอยู่ ก็เข้าไปถาม เจ๊กบอกว่าคนเล่นพระสมเด็จเขาต้องอยู่ตึกใหญ่ ๆ นั่งรถเก๋งคันโต ๆ อย่างลือเดินมานี่อย่าเล่นเลย

ผมก็เสียใจ น้อยใจ กลับไปถึงบ้านก็จุดธูปไหว้หลวงพ่อดุ บอกว่าหลวงพ่อ เขาว่าผมอย่างนี้แหละ ผมอยากได้หลวงพ่อจริง ๆ สักองค์หนึ่ง

แล้วผมก็ไปสนามหลวง บังเอิญวันนั้นเขามีขายอยู่องค์หนึ่ง ราคา ๑๕ บาทเท่านั้น คนขายเขาว่าที่ขาย ๑๕ บาทก็เพราะ อ้ายคนมันขโมยเขามา ที่จริงเขาใส่กรอบทอง แต่กรอบมันขายไปแล้ว ก็เลยต่อเขาว่า ๑๐ บาทได้ไหม เขาว่าได้ ก็เลยเอามา มาถึงบ้านก็บอกว่าหลวงพ่อ พ่จุงนี่ผมจะเอาไปให้พวกเซียนเขาดูว่าหลวงพ่อใช่แน่หรือไม่แน่ พอดตกคืนนั้นหลวงพ่อก็ทำฉายหนังให้ดูเลย เห็นหมดวิธีทำตั้งแต่ต้นจนจบ เราก็ดูว่า อ้อ! วิธีทำพระนั้นเขาทำอย่างนั้น ๆ ฝิ่นนะแหละเหมือนกับดูทีวีเลยที่เดียว หลังจากนั้นก็ซ้กจะเชื่อ แต่ยังไม่เต็มทีทีเดียว

หลังจากนั้นมีคนเขามาจ้างให้ไปนั่งเฝ้าร้าน แต่เขาให้เดือนละ ๕๐ บาทเท่านั้น เราก็มานั่งน้อยใจว่านั่งเฝ้าวันละตั้งสองชั่วโมง ได้เพียง ๕๐ บาทเท่านั้น ก็เที่ยวสืบถามว่าที่ไหนเขาสร้างพระบ้าง จะเอาเงินนั้นไปร่วมสร้าง ก็พอดีทราบว่าคุณแม่บุญเรือนทำงานสร้างพระ จึงเอาเงินไปเข้าร่วมทุนด้วย หลังจากนั้นไม่เท่าไรก็ไปพบพระสมเด็จอีกองค์หนึ่ง เขาว่าราคา ๑๐ บาท ก็บอกเขาว่าเรามีอยู่ ๑๐ บาทพอดี ขอต่อ ๗ บาท จะได้เหลือเงินไว้กลับบ้าน ๓ บาท เขาก็ให้ พอไปถึงบ้านก็ถามอีกว่านี่หลวงพ่อดีหรือไม่ใช่ คืนนั้นท่านก็มาบอกว่าใช่ซิ นี่แหละพ่อดนะ โด โดที่นี้ก็เชื่อแน่ หลังจากนั้นก็เริ่มเก็บพระ ไม่ว่าอะไร ชื่อ "โด" ละเป็นเอาทั้งนั้น ออกเก็บใหญ่เลย ที่นี้อะไร ๆ มันก็ค่อย ๆ เล็กลงเรื่อย สถานการณ์ของเราเองนะ มันเล็กลงไป ๆ หลักรัศมีก็เล็กลง

ที่นี้ก็มาถึงตอนหนึ่ง ลูกก็ไม่สบายตัวก็ไม่มีงานทำ เงินก็ไม่มีใช้ ก็บังเอิญที่เมืองเพชรเขาโทรศัพท์มาให้ไปเฝ้าบ้านเขาตัวเขาจะไปเมืองนอก เขาให้เดือนละ ๘,๐๐๐ บาท เราก็ไปอยู่เมืองเพชร ก็มาคิดว่าเมืองนี้เป็นเมืองเก่าแก่ เมืองหน้าด่าน คงจะต้องมีอะไรดีอยู่

วันหนึ่งหมดเวลาแล้วก็ออกท่องเที่ยวดูเพื่อหาครูบาอาจารย์ที่ดี ๆ ก็ไปถึงวัดใหญ่สุวรรณาราม มี พระเจ้าเจ็ดแสนมหาราชเป็นพระพุทธรูปใหญ่อยู่ที่นั่น ก็เข้าไปกราบแล้วก็ถามว่าทำไมผมเล่นพระ ถึงได้ตกต่ำอย่างนี้ ตัวเองก็ยากจน ลูกก็ตาย ต้องจากบ้าน ไม่มีเงินใช้ ผมอยากอยากพบพระที่ดีจริง ๆ ลักที่

พอตกกลางคืนก็ฝันว่าไปอยู่ในโบสถ์วัดนั้นอีก แล้วก็เห็นว่าภายในพระพุทธรูปใหญ่นั้นยังมีพระอยู่อีกองค์หนึ่ง แต่เป็นพระคน ในพระพุทธรูปองค์อื่น ๆ ที่ตั้งเรียงรายอยู่นั้นก็เหมือนกัน พอราว ๆ ตีห้าพระข้างในแต่ละองค์ก็ออกมาและจัดเตรียมตัวไปบิณฑบาต ในจำนวนนั้นมีพระองค์หนึ่งที่เขาเอามาถวายวัด เอาไว้ที่บ้านเจ้าของไม่ได้ ต้องย้ายมาหลายบ้านแล้ว ลงท้ายต้องเอามาไว้วัดองค์นี้ แหละกะวั๊กมือมาที่ผมให้เข้าไปทำบุญ

ตั้งแต่นั้นมาผมก็ไปที่วัดนั้นเสมอ ๆ แล้วก็ มีพระสงฆ์องค์หนึ่งชื่อพระวิเชียร ท่านมาจากเขมร เป็นชาวเขมร ผมก็ไปฝากตัวเป็นศิษย์ แล้วก็ถามว่า เรื่องของพระนี่จะเป็นอย่างไรกัน ท่านก็บอกว่าพวกเรา ยังเข้าใจไม่ถูกเป็นส่วนมาก หักเดิมเริ่มแรกนั้น โลกของเรานี้พระศรีอารยท่านจงไว้ให้เราได้อาศัยอยู่กัน นับว่าท่านมีบุญคุณแก่พวกเรามาก อีกท่านหนึ่งที่เราเป็นหนี้บุญคุณมากคือ พระพุทธเจ้าสมณโคดมนี้แหละ ซึ่งสั่งสอนเราให้รู้จักศีลและธรรม มิฉะนั้นโลกจะแย่งชิงกัน แม้กระนั้นกว่าจะถึงสมัยพระศรีอารยนั้นโลกก็จะต้องปั่นป่วนจนแทบ ๆ จะแตกทีเดียว แล้วท่านวิเชียร ท่านก็สั่งสอนในเรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับการอบรมจิตใจและอื่น ๆ

นับตั้งแต่ได้ไปศึกษาที่วัดใหญ่สุวรรณารามนั้น ภาวการณ์ของผมก็ค่อย ๆ ดีขึ้นเป็นลำดับ ในปัจจุบันนี้ก็นับว่าอยู่ในขั้นปานกลาง ไม่ถึงกับเลิศลอยแต่ไม่ลำบากอะไร แต่เวลานั้นใจแล้วว่าในชีวิตตนเท่าที่ได้พบพระมาก็เป็นที่พอใจแล้ว ผมพอใจที่สุด และขอบใจเพื่อนมากที่สุดที่สนใจ ถ้าหากเห็นว่าเป็นเรื่องของผมจะเป็นประโยชน์แก่คนอื่น ๆ ก็ยินดีให้เอาไปเผยแพร่ได้ และบุญกุศลใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นก็ขอแบ่งให้แก่เพื่อนทั่ว ๆ กัน.

หมายเหตุของผู้รวบรวม

เรื่องของคุณหมอบรีดาส่วนมากเป็นเรื่องของความฝัน อาศัยเหตุสนับสนุนทำให้มีความหมายไปตามแนวของหนังสือนี้ เช่นเรื่องหลวงพ่อบ้านแหลมเป็นต้น น่าสังเกตว่าคุณหมอบรีดาคงจะมี บารมีอยู่มากในการติดต่อกับ “หลวงพ่อ” ต่าง ๆ ท่านจึงยินดีตอบสนองความต้องการหรือคำถามของคุณหมอบรีดาอยู่เสมอ ๆ เรื่องที่คุณหมอเห็นมี “พระคน” อยู่ภายในพระพุทธรูปอีกชั้นหนึ่งคงจะตรงกับที่เชื่อกันอยู่ว่าภินิหารของพระพุทธรูปต่าง ๆ นั้นไม่ได้อยู่ที่รูปหล่อ แต่อาศัยภินิหารของเทพยดาหรือผู้ทรงอิทธิฤทธิ์อื่น ๆ ที่สิงหรือรักษารูปนั้น ๆ อยู่

.....

บทส่งท้าย

ผู้รวบรวมหวังว่าเรื่องทั้งหลายในหนังสือนี้จะชวนให้ท่านผู้อ่านคิดคำนึงในปัญหาเรื่องสภาพ ภายหลังตาย มากพอสมควร ส่วนท่านผู้ใดจะลงความเห็นอย่างใดนั้นขอให้เป็นเรื่องของแต่ละท่าน ความเชื่อหรือไม่เชื่อในเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ด้วยวิธีธรรมดา และไม่อาจทำให้เกิดซ้ำได้ตามวิธีของ วิทยาศาสตร์ ย่อมเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ใครคนหนึ่งไม่อาจบีบบังคับผู้อื่นให้เชื่อตามไปได้ หรือ อย่างมากก็ได้เพียงชั่วคราว เมื่อเขาได้คิดขึ้นก็อาจเห็นเป็นอย่างอื่นไป ทางที่ดีที่สุด คือปล่อยให้คิด จินเห็นเองและเชื่อเอง ตามวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำ

ผู้รวบรวมเชื่อว่ายังมีเรื่องทำนองที่ตีพิมพ์ในหนังสือนี้อีกเป็นจำนวนมากและจะขอบคุณมากถ้าผู้ใด แนะนำให้ทราบถึงเรื่องที่เหมาะสม โดยเฉพาะที่มีหลักฐานยืนยันหรืออ้างอิงอย่างมีน้ำหนัก เพื่อรวบรวม ไว้ตีพิมพ์เป็นชุดต่อไป

ขอย้ำอีกครั้งว่าความเชื่อที่ว่าตายแล้วต้องเกิดอีกจนกว่าจะได้บรรลुพระอรหัตตผลเป็นหลักสำคัญใน พระพุทธศาสนาคู่ไปกับหลักเรื่องกรรม ถ้าไม่เชื่อว่าจะต้องเกิดอีกก็แปลว่าไม่เชื่อกฎแห่งกรรม เพราะถ้าตายแล้วสูญสิ้น ก็ไม่ต้องใช้กรรมที่ยังไม่ได้ส่งผลในชาตินี้ คือถ้าใครหนีกรรมที่ทำไว้ใน ระหว่างที่มีชีวิตได้ พอตายลงกรรมที่ยังค้างอยู่ก็เป็นอันตกไป ซึ่งไม่ตรงกับที่พระพุทธองค์ทรงสอน ไว้ว่าใครทำกรรมใด ๆ ไว้จะต้องรับผลของกรรมนั้น ๆ จนกว่าจะได้สำเร็จเห็นพระอรหันต์จึงจะหนี กรรมพ้น

ความเชื่อที่ว่าตายแล้วต้องเกิดอีกเป็นการส่งเสริมความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมและเพิ่มความเชื่อมั่น ในการละบาปบำเพ็ญบุญ อันจะให้ผลดีทั้งในปัจจุบันและอนาคตท่านผู้หวังดีต่อตนเองพึงหาทาง สร้างและเสริมความเชื่อในเรื่องปรภพ - คือโลกอื่นนอกจากโลกมนุษย์เพื่อเป็นกำลังส่งให้ปฏิบัติ โดยทางกุศลด้วยความหนักแน่นยิ่งขึ้น

คัดจาก "ภพอื่น - เรื่องควรคำนึง" (ชุดที่ ๑) พ.ศ.๒๕๑๒ โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย กทม.

กุศลใด ๆ ที่เกิดจากการรวบรวมและจัดพิมพ์เรื่องเหล่านี้ ขออุทิศให้แก่สรรพสัตว์ที่ร่วมวิญญูะทั้ง มวล โดยเฉพาะท่านผู้ให้เรื่อง และผู้มีบทบาทอยู่ในเรื่อง ซึ่งได้ผ่านไปสู่ปรภพแล้ว

พึงงดเว้นการทำบาปทั้งปวง
พึงยังกุศลให้ถึงพร้อม
พึงชำระจิตใจให้บริสุทธิ์
นี่คือคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

.....

อนิจจัง ตามความรู้ทางวิทยาศาสตร์

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

เมื่อหลายปีมาแล้ว ข้าพเจ้าได้มีโอกาสสนทนากับนักปราชญ์ชาวเยอรมันผู้หนึ่งซึ่งเป็นศาสตราจารย์ในวิชาชีวเคมี เมื่อท่านทราบว่าข้าพเจ้าเป็นพุทธศาสนิก ท่านก็ได้กล่าวว่าท่านมีความสนใจในพระพุทธศาสนา เพราะเห็นว่าพระพุทธศาสนามีหลักการใกล้เคียงกับทางวิทยาศาสตร์ ในตอนนั้นแม้ข้าพเจ้าจะเป็นพุทธศาสนิก แต่ก็ยังไม่อาจเข้าใจได้ว่า ที่ท่านศาสตราจารย์กล่าวว่าพระพุทธศาสนาใกล้เคียงกับวิทยาศาสตร์มากนั้นเพราะเหตุผลข้อใด ต่อมาข้าพเจ้าได้บวชเป็นพระภิกษุ และได้เล่าเรียนตามการสั่งสอนอบรมของสมเด็จพระอุปัชฌาย์และท่านอาจารย์ที่ทรงวิทยาคูณต่าง ๆ แห่งสำนักวัดบวรนิเวศ ฯ หลายท่าน พอมีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาขึ้นบ้าง เมื่อได้นำเอาความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ นั้นมาเปรียบเทียบกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย ซึ่งเป็นวิชาการที่ข้าพเจ้าได้ศึกษาและอบรมสั่งสมมาพอสมควรแล้ว ก็บังเกิดความรู้สึกว่าที่ท่านศาสตราจารย์เคยกล่าวไว้นั้นเป็นความจริง

วิทยาศาสตร์นั้นทำการศึกษาระบบชาติ พยายามค้นคว้าหาความจริงและหาเหตุผลที่จะอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในธรรมชาติ ว่าเป็นมาอย่างไร ทางวิทยาศาสตร์จะเชื่อหรือรับรองข้อเท็จจริงใด ๆ ก็ต่อเมื่อได้มีการพิสูจน์ทดลองให้เห็นจริงด้วยประการต่าง ๆ เท่าที่กล่าวมานี้เป็นหลักการอย่างเดียวกับพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงศึกษาค้นคว้าอยู่ถึง ๖ ปี ก็เพื่อจะให้ได้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ทรงพยายามที่จะค้นให้พบต้นเหตุแห่งความทุกข์ของสัตว์โลกทั้งหลาย เมื่อทรงพบแล้วก็ได้ทรงค้นคว้าหาทางที่จะทำให้พ้นจากทุกข์นั้น ๆ ในปีที่ ๗ จึงได้ทรงตรัสรู้ จตุราริยสังัจจอันนับว่าเป็นแก่นแห่งอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ

เมื่อพระบรมศาสดาทรงแสดงลัทธิธรรมดังกล่าวนี้แก่สัตบุรุษทั้งหลายก็ทรงยืนยันว่าเป็นความจริงซึ่งทุก ๆ คนอาจพิสูจน์ได้ด้วยตนเองโดยปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระองค์ พระองค์ทรงแนะนำว่าอย่าเชื่อจนกว่าจะได้เห็นความจริงแล้ว ทั้งนี้เป็นการทรงใช้หลักอย่างเดียวกับนักวิทยาศาสตร์ทั่วไป ถ้าหากจะสมมติว่าพระบรมศาสดาทรงเป็นนักวิทยาศาสตร์ด้วย ก็คงไม่ผิดความจริงนัก แต่ทว่าพระองค์ทรงเป็นนักวิทยาศาสตร์ชั้นสูงเหนือนักวิทยาศาสตร์อื่น ๆ ทั้งหมด

นักวิทยาศาสตร์ทั่วไปศึกษาค้นคว้าอยู่แต่ในเรื่องซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับพระพุทธศาสนาแล้วก็เพียงของตื่น ๆ เช่น การที่จะทำให้มนุษย์มีชีวิตยืนยาว ซึ่งความจริงมันก็เป็นการอยู่เพื่อทนทุกข์เท่านั้น แต่พระพุทธองค์ทรงค้นคว้าถึงการที่มีชีวิตอยู่เพื่อทำให้สิ้นทุกข์ ซึ่งเป็นการศึกษาถึงแก่นของธรรมชาติโดยแท้จริง คนที่ไม่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาพอสมควรมักจะหลงผิด เห็นไปว่าพระพุทธศาสนาเป็นของเก่าแก่โบราณ มีคำสั่งสอนที่ไมทันสมัยใช้การไม่ได้ สมัยนี้ต้องวิทยาศาสตร์จึงจะให้ความรู้ที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ การที่หลงเข้าใจผิดไปเช่นนั้นก็เพราะไม่รู้ว่พระพุทธศาสนาแท้จริงเป็นอย่างไรนั่นเอง

ข้าพเจ้าเป็นเพียงผู้เริ่มศึกษาในพระพุทธศาสนา มีความรู้เพียงขั้นต่า ๆ แต่ก็ยังพอมองเห็นได้ว่า คำสอนของพระบรมศาสดานั้นเป็นลัทธิจะอย่างแท้จริง คำสอนเหล่านี้พระองค์ได้ประทานไว้กว่าสองพันปีมาแล้ว ในสมัยซึ่งกล่าวได้ว่าวิทยาศาสตร์ยังหายาก พระพุทธองค์ได้มีอุปการณวิทยาศาสตร์แต่อย่างหนึ่งอย่างใด ทรงใช้แต่พระปัญญาคุณอันลึกซึ้งและแหลมคมเท่านั้น ก็ทรงสามารถแสดงธรรมไว้มากมาย ซึ่งเป็นข้อความที่ไม่อาจปฏิเสธหรือคัดค้านได้ ในโอกาสนี้ข้าพเจ้าใคร่จะนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์แห่งร่างกายมาเปรียบเทียบกับคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้เห็นว่าที่ได้ทรงกล่าวไว้นั้นถูกต้องตรงกับวิทยาศาสตร์เพียงใด โดยที่ข้าพเจ้าเป็นผู้มีความรู้น้อย จึงขอยกขึ้นเปรียบเทียบกับเฉพาะธรรมะที่ง่าย ๆ และที่คนทั่วไปรู้จักและเข้าใจได้ตั้งอยู่แล้ว คือในหัวข้อว่าด้วยไตรลักษณ์

อนิจจัง เป็นลักษณะหนึ่งในไตรลักษณ์ ผู้ที่ไม่มัวเมาจนพลอสติย่อมมองเห็นได้จากการสังเกตโดยรอบ ๆ ตัว หรือแม้ในตนเองการเปลี่ยนแปลงของร่างกายไปตามวัย เป็นข้อหนึ่งให้เห็นได้โดยง่าย ผมที่หงอกและร่วงหลุดไป ผิวหนังที่ตกรกระและเหี่ยวย่น นัยน์ตาที่มัวและฝ้าฟาง ฟันที่โยกคลอนและร่วงหลุด เหล่านี้เป็นประจักษ์พยานของอนิจจัง ถ้าผู้ใดมีโอกาสได้สังเกตร่างกายของคนที่ยาแล้วเป็นระยะ ๆ ความไม่เที่ยงแท้ก็ยิ่งปรากฏชัดเจนขึ้นอีกจนไม่น่าจะมีข้อสงสัยต่อไป เมื่อลมหายใจหยุดลงไม่ถึงชั่วโมง ร่างกายที่เคยอ่อนไหวก็เริ่มแข็งกระด้างเป็นลักษณะที่ทุก ๆ คนรู้ดีว่านั่นหมายถึงการที่ชีวิตได้สุดสิ้นลงไปแล้ว

เหตุหนึ่งแห่งความแข็งของร่างกายคือการที่มีกรดเกิดขึ้นภายใน เมื่อขาดอากาศหายใจ กรดนี้ทำให้เนื้อแข็งกระด้างเช่นเดียวกับน้ำส้มทำให้เนื้อดิบที่จุ่มลงไปกลายเป็นเนื้อสุก อาการแข็งนี้เริ่มต้นที่หน้าและขากรรไกรก่อน แล้วจึงผ่านไปถึงคอ แขน ลำตัว และถึงขาในที่สุด

ลักษณะแข็งของร่างกายนี้จะคงอยู่จนถึงประมาณ ๑๘ ชั่วโมงหลังจากตาย เมื่อพ้นระยะนั้นไปแล้วร่างจะกลับอ่อนลงอีก โดยเริ่มจากเบื้องบนไปสู่เบื้องล่างตามลำดับเดียวกับที่เกิดอาการแข็ง การที่เนื้อกลับอ่อนในตอนนี้ ก็เนื่องจากการกระทำของน้ำย่อย ซึ่งมีอยู่ในกล้ามเนื้อเอง และย่อยกล้ามเนื้อจากแข็งให้เป็นอ่อนแล้วก็เปลี่ยนเป็นย่อย จนในที่สุดเหลว

นอกจากนั้น พวกเชื้อโรคที่อยู่ภายในและภายนอกร่างก็มีส่วนร่วมในการทำให้เปื่อยยุ่ยนี้ด้วย ดังนั้นร่างของคนที่ตายจึงแสดงอาการเน่าเกิดขึ้นภายหลังเวลาประมาณ ๒๔ ชั่วโมง และค่อย ๆ เปื่อยหลุดลุ่ยไปเป็นลำดับ ส่วนเนื้อละลายกลายเป็นน้ำเหลือง ในที่สุดก็เหลือแต่กระดูกซึ่งเน่าและย่อยช้ากว่าส่วนอื่น ๆ เพราะมีธาตุปูนประกอบอยู่ด้วยเป็นส่วนมาก แต่แม้กระดูกก็เปื่อยพังไปในที่สุด ลงท้ายธาตุใหญ่ทั้งสี่ก็กลับไปสู่ธรรมชาติเดิม คือความไม่มีรูป

ที่กล่าวมานี้เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ด้วยตาเปล่า ทุกคนมองเห็นว่าคนแก่ ผมหงอก ฟันหัก ตาฟาง หรือหูตึง ทุกคนรู้ว่าคนตายแล้วต้องเน่าเปื่อย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นพยานของอนิจจัง

ซึ่งแสดงให้เห็นเสมอ ๆ ตามความเป็นจริงนั้น การเปลี่ยนแปลงตามลักษณะอนิจจังมิได้เกิดขึ้นแต่เฉพาะเมื่อคนแก่หรือตาย หากเกิดและดำเนินอยู่ทุกขณะจิต แต่ความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นสังเกตไม่ได้ด้วยตาเปล่า ต้องอาศัยวิธีวิทยาศาสตร์เข้าช่วย เช่น การดูด้วยกล้องจุลทรรศน์และการทดลองวิเคราะห์ตามหลักวิชาเคมี เป็นต้น โดยอาศัยวิธีเหล่านี้นักวิทยาศาสตร์สามารถแสดงได้ว่า ร่างกายของเรามีใช้สิ่งคงทนถาวรแต่อย่างใด หากแต่ทุก ๆ ส่วนมีการเปลี่ยนแปลงดำเนินอยู่เรื่อย ๆ กล่าวได้ว่าไม่มีส่วนใดที่ตั้งตัวนิ่งอยู่ได้ นี่ก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่ท่านเรียกว่าทุกขัง

พระพุทธองค์ทรงทราบการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ด้วยญาณพิเศษของพระองค์ จึงได้ทรงกล่าวยืนยันไว้ว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงไม่คงทน เพื่อให้เห็นว่าพระองค์มิได้ทรงกล่าวไปโดยลอย ๆ ข้าพเจ้าขอยกข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับร่างกายในส่วนละเอียดขึ้นเป็นข้ออ้างดังต่อไปนี้

ก่อนอื่นควรทราบว่า ร่างกายของเราประกอบด้วยหน่วยเล็ก ๆ รวมกันอยู่เป็นกลุ่ม ๆ หรือเป็นส่วน ๆ เปรียบได้กับก้อนอิฐซึ่งประกอบเป็นกำแพงหรือเป็นบ้านเป็นตึก หน่วยเหล่านี้เรียกตามภาษาวิทยาศาสตร์ว่า เซลล์ (cell) นับว่าเป็นส่วนเล็กที่สุดที่แสดงลักษณะของสิ่งที่มีชีวิต เซลล์เหล่านี้มีชีวิต ต้องการอาหารและสิ่งหล่อเลี้ยงอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา ถ้าหากขาดอาหารหรือสิ่งหล่อเลี้ยง เซลล์ก็ไม่สบาย ทำการงานไม่ได้ตามปกติ หรือในที่สุดอาจจะถึงตาย ถ้าเซลล์ตายหมดหรือตายมาก ๆ ร่างกายก็อยู่ไม่ได้

แต่มีกายส่วนหนึ่งซึ่งอาศัยเซลล์ที่ตายแล้วเป็นส่วนประกอบสำคัญ คือ ผิวหนัง ผิวหนังประกอบขึ้นด้วยชั้นหลายชั้น แต่ละชั้นมีเซลล์เรียงกันอยู่เป็นพืด เซลล์ซึ่งอยู่ชั้นบนที่สุดคือเซลล์ที่ประกอบขึ้นเป็นส่วนที่เราเรียกกันว่าหนังกำพร้า เซลล์เหล่านี้เป็นเซลล์ที่ตายแล้วและหลุดออกไปเรื่อย ๆ หลุดออกไปเองบ้าง โดยการเซ็ดถูบ้างและประกอบเป็นส่วนของขี้ไคล เมื่อเซลล์ชั้นบนนี้หลุดออกไปชั้นล่างต่อไปก็เลื่อนขึ้นมาแทนที่อีก เป็นตัวตายตัวแทนกันเรื่อย ๆ

ด้วยเหตุนี้ ผิวหนังที่หุ้มร่างกายเราอยู่จึงมิใช่ของถาวรหรือคงที่ตลอดไป หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ ของเก่าร่วงหลุดไป ของใหม่ขึ้นมาแทนแล้วก็เลื่อนหลุดไปตามลำดับ เป็นเช่นนี้อยู่ตลอดเวลา ยังไม่มีใครพิสูจน์ได้แน่นอนว่า กินเวลากี่วันผิวหนังจึงจะลอกหลุดไปหมดตัว แต่เคยมีผู้สังเกตไว้ว่า กว่าเซลล์ที่อยู่ชั้นล่างที่สุดของผิวหนังจะเลื่อนขึ้นไปถึงชั้นบนที่สุดนั้น กินเวลาประมาณ ๑๗ วัน เพราะฉะนั้นถ้าจะกล่าวคร่าว ๆ ว่าผิวหนังของเราเปลี่ยนใหม่ทุก ๆ ๑๗ วัน ก็คงจะไม่เกินความจริงมากนัก

ขนและผมมีกำเนิดมาจากผิวหนัง โดยงอกขึ้นมาจากขุมขนหรือขุมผม ขนและผมก็มีการแก่แล้วเน่าหลุดไปอยู่ตลอดเวลา เมื่อเส้นหนึ่งหลุดไปแล้ว เส้นใหม่ก็งอกขึ้นมาแทนที่จากขุมขนอันเดียวกัน เป็นตัวตายตัวแทนเช่นเดียวกับเซลล์ของผิวหนัง แต่ผมและขนมีการเปลี่ยนแปลงช้ากว่าเซลล์ของผิวหนัง มีผู้ตรวจพบว่าเส้นผมมีอายุยืนยาวที่สุดในจำนวนผมและขน คืออาจอยู่ได้ ๒ ปี ถึง ๕ ปี ขนคิ้วอยู่ได้นานเป็นที่สอง คือประมาณสามถึงห้าเดือน นอกจากนี้มีอายุสั้นกว่าทั้งนั้น

เลือดเป็นของสำคัญเพียงใดย่อมทราบกันดีอยู่ ทุกคนทราบว่าถ้าคนเสียเลือดมาก ๆ จะต้องตาย เพราะเลือดทำหน้าที่สำคัญในการหล่อเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย มันไหลเวียนไปตามหลอดเลือดทั่วทุก ๆ ส่วน นำอาหารและเครื่องหล่อเลี้ยงอื่น ๆ ไปให้อวัยวะทุก ๆ ชิ้น แล้วขนเอาสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอวัยวะเหล่านั้น ไปถ่ายทิ้งที่ไต ตับ ปอด ลำไส้และต่อมเหงื่อ เมื่อขาดเลือด อวัยวะต่าง ๆ ก็ไม่มีอาหารและไม่มีเครื่องหล่อเลี้ยง สิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นเสมอ ๆ นั้นจะเข้าสะสมอยู่ภายใน เกิดเป็นพิษขึ้น ทำให้เกิดความพิการและอาจถึงตายได้ในที่สุด

เลือดนี้ ประกอบขึ้นด้วยสองส่วน คือส่วนน้ำและส่วนเนื้อหรือเม็ด ส่วนเม็ดยังแยกออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ สามพวก คือ เม็ดเลือดแดง เม็ดเลือดขาวและเกล็ดเลือด เม็ดเลือดแดงมีหน้าที่ขนส่งแก๊สออกซิเจน ซึ่งเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงที่จำเป็นของร่างกาย เม็ดเลือดขาวมีหน้าที่เป็นประหนึ่งทหารยาม ทำการป้องกันและต่อสู้กับเชื้อโรคต่าง ๆ ส่วนเกล็ดเลือดมีหน้าที่สำคัญในการช่วยให้เลือดแข็งเป็นลิ่ม เวลาเลือดออก ป้องกันมิให้เสียเลือดมาก เม็ดเลือดทั้งสามชนิดนี้มีจำนวนแตกต่างกัน

ในคนขนาดปานกลางมีเม็ดเลือดแดงอยู่ทั้งหมดมากกว่าห้าล้านเม็ด มีเม็ดเลือดขาวประมาณสี่หมื่นล้านเม็ด และมีเกล็ดเลือดประมาณแปดแสนล้านเกล็ด จำนวนดังกล่าวเป็นเพียงจำนวนคร่าว ๆ เพราะการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่เสมอ มีการย้ายที่ของเลือดจากส่วนหนึ่งไปอยู่ในส่วนหนึ่ง กลับไปกลับมา ตามความต้องการของร่างกาย

นอกจากนั้น เม็ดเลือดแต่ละเม็ดมีอายุจำกัด เมื่อไหลเวียนอยู่ในหลอดเลือด มันค่อย ๆ เสื่อมสภาพลง จนถึงขีดหมดอายุ มันก็สลายหรือถูกทำลายไป แล้วร่างกายก็สร้างเม็ดเลือดใหม่ขึ้นมาแทนที่ การสร้างและการทำลายดำเนินไปอยู่ตลอดเวลา เม็ดเลือดแดงมีอายุเฉลี่ยประมาณหนึ่งร้อยยี่สิบวัน เมื่อครบกำหนดนี้ มันหมดฤทธิ์ แล้วก็ถูกทำลายไปโดยอวัยวะที่มีหน้าที่พิเศษ เช่น ม้าม เป็นต้น ทั้งนี้หมายความว่าเม็ดเลือดแดงของเรามีการเปลี่ยนใหม่ทุก ๆ ๑๒๐ วัน เพราะฉะนั้น ตั้งแต่คนปฏิสนธิขึ้นในครรภ์และเจริญถึงขีดที่มีเลือดแล้ว จนกระทั่งถึงอายุขัย เม็ดเลือดที่ทำหน้าที่อยู่ในร่างของเรานั้นเปลี่ยนใหม่หลายสิบครั้ง เม็ดเลือดขาว ยังมีอายุสั้นกว่าเม็ดเลือดแดงหลายเท่า เม็ดเลือดขาวบางชนิดมีอายุอยู่ได้ ๘ ถึง ๑๒ วัน บางชนิดอยู่ได้สองหรือสามวัน และบางชนิดอยู่ได้เพียงวันเดียวเท่านั้น เพราะฉะนั้นเม็ดเลือดขาวจึงมีการเปลี่ยนบ่อยกว่าเม็ดเลือดแดงขึ้นไปอีก พากเกล็ดเลือดก็มีอายุสั้น อย่างมากอยู่ได้เพียงห้าวัน

ร่างกายคนขนาดปานกลาง มีเลือดทั้งสิ้นประมาณห้าลิตรเศษ เป็นส่วนเม็ดเสียประมาณสองลิตรเศษ ที่เหลือประมาณสามลิตรเป็นส่วนน้ำ น้ำนี้มีได้ใสเหมือนน้ำฝน แต่มีของหลายอย่างละลายอยู่ บางส่วนก็เป็นอาหารหรือเครื่องหล่อเลี้ยงร่างกายหรือเป็นสิ่งปฏิกูล บางส่วนก็เป็นองค์ประกอบซึ่งมีหน้าที่จำเพาะ ส่วนน้ำนี้ไหลไปตามหลอดเลือดพร้อมกับส่วนเม็ดเลือด แต่มันก็มีใช้อยู่คงที่เหมือนกัน มันเข้า ๆ ออก ๆ อยู่เสมอ ในบางแห่งน้ำในหลอดเลือดซึมออกไปสู่ภายนอกหลอดเลือดในที่อื่นน้ำนอกหลอดเลือดกลับซึมเข้ามาสู่หลอดเลือด ที่เป็นได้เช่นนี้ก็เพราะผนังหลอดเลือดมีได้ที่บิดันไปหมดเหมือนผนังของท่อน้ำ แต่ความจริงมีช่องปรุเป็นรูละเอียด ดูด้วยตาเปล่าไม่เห็น ต้อง

ส่องด้วยกล้องจุลทรรศน์ รูเหล่านี้ละเอียดมาก โดยปกติเม็ดเลือดลอดผ่านไม่ได้ แต่น้ำเข้าออกได้ บางขณะน้ำไหลออกก็ไหลกลับออกไปจากหลอดเลือด ทำให้เลือดที่อยู่ในหลอดนั้นมีปริมาณน้อยลง บางครั้งก็ตรงกันข้าม น้ำกลับไหลเข้าสู่หลอดเลือดจากเนื้อรอบ ๆ ทำให้ปริมาณของเลือดมีมากขึ้น ดังนั้นเห็นได้ว่านอกจากจำนวนเม็ดเลือดจะเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนใหม่อยู่เสมอ ๆ แล้วแม้ส่วนน้ำซึ่งประกอบขึ้นเป็นเลือดก็เปลี่ยนเช่นเดียวกัน และเปลี่ยนบ่อยกว่าเสียอีก เพราะการเปลี่ยนแปลงนั้นดำเนินไปอยู่ตลอดเวลา

ส่วนใหญ่ของร่างกายประกอบขึ้นด้วยกล้ามเนื้อ ซึ่งคิดน้ำหนักแล้วมีมากกว่าหัวใจเปอร์เซ็นต์ของร่างกาย คนโดยมากทราบว่าเวลาเราอดอาหารหรือไม่สบายมาก ๆ เช่น เป็นไข้ ร่างกายซูบผอมลง เหตุหนึ่งของการซูบผอมนี้ก็คือกล้ามเนื้อมีน้อยลงไป การมีน้อยไปนี้ก็เกิดจากการที่กล้ามเนื้อถูกทำลาย เช่นเอาไปใช้เป็นอาหารเมื่อเวลาอด หรือถูกเผาผลาญไปเนื่องจากการเป็นโรค แต่แม้ในคนปกติ กล้ามเนื้อก็มีได้อยู่คงที่ มีการบุบสลายร่อยหรอลงไปเรื่อย ๆ ข้อนี้วิทยาศาสตร์ช่วยให้ทราบได้โดยการตรวจพบสารบางอย่างในปัสสาวะ ซึ่งรู้แน่ๆ เกิดจากการสลายของกล้ามเนื้อ เมื่อคนเป็นไข้ สารเหล่านี้มีมากขึ้นในปัสสาวะ เป็นพยานว่ากล้ามเนื้อถูกทำลายมากขึ้น แม้แต่คนปกติก็ถ่ายสารเหล่านี้ออกมาในปัสสาวะทุก ๆ วัน จากการวิเคราะห์ปริมาณสารที่ออกมาในปัสสาวะนี้ นักวิทยาศาสตร์ทราบได้ว่าคนขนาดธรรมดามีการทำลายของกล้ามเนื้อของร่างกายประมาณ ๕๐ - ๖๐ กรัม ทุก ๆ วัน เพราะเหตุนี้คนจึงจำเป็นต้องกินโปรตีนหรืออาหารประเภทเนื้อหรือถั่วเข้าไปเสมอ ๆ เพื่อทดแทนความสึกหรอที่เกิดขึ้นนั้น ถ้าหากว่าไม่กิน เนื้อของร่างกายก็จะลดน้อยลงไป ร่างกายซูบผอมไม่แข็งแรงและอาจเกิดเป็นโรคจนถึงแก่ความตายได้ ทั้งนี้ก็เพราะว่าเนื้อของร่างกายเรามีได้อยู่คงที่ แต่มีการเปลี่ยน มีการเสื่อมและสลายอยู่เสมอ ๆ

ส่วนหนึ่งของร่างกายซึ่งคนโดยมากเห็นว่าเป็นส่วนที่แข็งแรงและคงทนที่สุดคือกระดูก เพราะมีความแข็งแรงกว่าอวัยวะอื่น ๆ แม้เมื่อคนตายแล้ว กระดูกก็เป็นส่วนที่อยู่คงทนมากกว่าส่วนอื่นของร่างกาย แต่ตามความจริงซึ่งทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ดังนี้ กระดูกเป็นส่วนหนึ่งซึ่งเปลี่ยนได้โดยง่ายและเปลี่ยนไปมาอยู่เสมอ

ภายในกระดูกมีเซลล์เล็ก ๆ อยู่สองชนิด ชนิดหนึ่งทำหน้าที่สร้างกระดูกขึ้นใหม่ อีกชนิดหนึ่งทำหน้าที่ทำลายกระดูก เซลล์ทั้งสองพวกนี้ทำงานกลับกันไปกลับกันมาอยู่เสมอ สารสำคัญที่ทำให้กระดูกมีลักษณะแข็งก็คือธาตุหินปูน ซึ่งแทรกซึมอยู่ระหว่างเส้นใยเหนียวอันประกอบเป็นส่วนโครงของกระดูก กระดูกก็มีเลือดหล่อเลี้ยงเช่นเดียวกับอวัยวะอื่น ๆ ของร่างกาย การเปลี่ยนแปลงบางอย่างในเลือดแม้เพียงเล็กน้อย เช่นความเป็นกรดของเลือด จะทำให้ธาตุหินปูนละลายออกมาจากกระดูกเข้าไปอยู่ในเลือดและบางส่วนก็ถูกขับถ่ายออกไปทางปัสสาวะ การเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น เช่น การเปลี่ยนไปในทางต่าง ทำให้เกิดผลตรงกันข้าม ธาตุหินปูนในเลือดกลายเป็นตะกอนจับตามช่องระหว่างเส้นใยโครงของกระดูก การเปลี่ยนแปลงอย่างแรกทำให้เลือดมีธาตุหินปูนมากขึ้น อย่างหลังทำให้เลือดมีธาตุหินปูนน้อยลง วิทยาศาสตร์พบว่าปริมาณของธาตุหินปูนในเลือดขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่

ตลอดเวลา ซึ่งหมายความว่ากระดูกมีการเปลี่ยนแปลงไปตามนั้นด้วย กล่าวคือมีการสลายบ้าง มีการสร้างชิ้นใหม่บ้างกลับกันไปกลับกันมา

เท่าที่ได้อ้างตัวอย่างมาเพียงเล็กน้อยก็เพื่อให้เห็นว่าแม้ในคนปกติส่วนต่าง ๆ ของร่างกายก็มีได้อยู่หนึ่ง แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปมาและเสมอ ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเรามีการสลายมีการสร้างอยู่เรื่อย ๆ ร่างกายเปรียบได้กับนาฬิกาที่ประณีต มีตัวจักรประกอบกันจำนวนมากมาย ตัวจักรแต่ละตัวมีหน้าที่สำคัญจำเพาะอย่างในการทำงาน ถ้าตัวจักรตัวใดตัวหนึ่ง เกิดการบกพร่องขึ้นก็ย่อมทำให้ตัวจักรอื่น ๆ พลอยทำหน้าที่บกพร่องตามไปด้วย ถ้าความบกพร่องนี้มีมาก นาฬิกาก็อาจจะหยุดเดิน

ร่างกายเราก็เช่นเดียวกัน อวัยวะหลายอย่างช่วยกันทำงานแต่ละอย่างมีหน้าที่จำเพาะและมีการควบคุมเกี่ยวโยงกันไปมาทั่วร่างกายกลไกที่ควบคุมการทำงานของอวัยวะเหล่านี้ ล้วนแต่ประณีตอย่างยิ่งถ้าภาวะแวดล้อมหรือสิ่งแปลกที่เข้าไปทำให้เกิดความพิการขึ้นในส่วนใดส่วนหนึ่ง ก็ทำให้ส่วนอื่น ๆ พลอยพิการไปด้วยไม่มากนักน้อย การที่ร่างกายทำงานอยู่ได้เป็นปกติและเรามีชีวิตอยู่ได้ นั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าพิศวงอย่างยิ่ง เรามักได้ยินคนพูดกันบ่อย ๆ ว่าคนนั้นคนนี้ช่างตายง่ายเสียเหลือเกิน ที่จริงนั้นควรจะพูดตรงกันข้าม ควรจะพูดว่าคนเรานี้ช่างตายยากเสียเหลือเกิน ทั้งนี้เพราะว่า เหตุที่จะทำให้ตายนั้นมีมากมาย แม้มีการบกพร่องอะไรเพียงเล็กน้อยในร่างกาย ก็อาจจะทำให้การดำเนินชีวิตหยุดชะงักได้

แต่การที่เรายังมีชีวิตอยู่ทุกวันนี้ ก็เนื่องจากการที่ร่างกายมีกลไกคอยแก้ความพิการเหล่านี้้อยู่อย่างละเอียดลออ กลไกเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งซึ่งอ่อนไหว ถ้าถูกระทบกระเทือนรุนแรงก็จะเสียการเสียนานไปได้ การทรงชีวิตของเราจึงเปรียบเหมือนกับการทรงตัวอยู่บนยอดใบหญ้า ไม่ทราบว่าจะใบหญ้านั้นจะพังลงไปเมื่อใด

เพราะฉะนั้น ทุก ๆ คนจึงควรยึดมั่นและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระบรมศาสดา ซึ่งทรงเป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งลึกลับของชีวิตมนุษย์และสัตว์ และได้ทรงแสดงัจธรรมที่ถูกต้องแท้จริงและเป็นจริงอยู่เสมอ ไม่รู้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ไม่มีเกาฬินสมัย ไม่มีลำสมัย เมื่อเราสำนึกในความไม่เที่ยงแท้ของสังขาร ดังได้พยายามที่จะแสดงให้เห็นโดยการบรรยายนี้แล้ว ก็เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะยึดภุมิตซึ่งพระพุทธองค์ได้ทรงประทานไว้เป็นปัจฉิมวาทนะว่า “อุปมาเทน สมุปาเทถ” แปลความว่า “จงไม่ประมาทในการที่จะยังกิจทั้งปวง ทั้งส่วนตนทั้งส่วนท่านให้สำเร็จลุล่วง” ความไม่ประมาทนี้จักสอนเราให้เตรียมตัวไว้ด้วยกรรมอันดีทั้งมวล เพื่อจักสามารถผลญกับขณะสุดท้ายของชีวิตได้โดยไม่มีควมประหวั่นพรันพรึงใด ๆ.

.....

ทุกข์ลัจฉิในแง่ของสรีรวิทยา

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมศาสดาของเราทั้งหลาย ทรงเป็นพระสัพพัญญูรู้ละเอียดใน ทุก ๆ สิ่ง ทรงสั่งสอนล้วนแต่ความลัจฉิซึ่งเป็นอยู่ชั่ววันรันดร์ ไม่แปรเปลี่ยนและไม่มีผู้ใดคัดค้านได้ รากฐานแห่งคำสอนของพระองค์คืออริยลัจฉิ ได้แก่ทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความผันทุกข์และทางนำไปสู่ ความผันทุกข์ ทรงมุ่งสอนให้คนเห็นทุกข์และให้พยายามปลดปล่อยคนออกจากทุกข์ คนส่วนมาก ซึ่งยังมีมัวเมาเพลิดเพลินอยู่ในสิ่งที่ล่องลวงให้เห็นว่าสุข ไม่อาจจะเห็นตามไปได้ว่าชีวิตนี้เป็นทุกข์ “ทุกข์นั้นแล ย่อมเกิดขึ้น ทุกข์ย่อมตั้งอยู่ด้วย ย่อมเสื่อมสิ้นไปด้วย นอกจากทุกข์ หาอะไรเกิดมิได้ นอกจากทุกข์หาอะไรดับมิได้” แท้ที่จริงนั้น ไม่มีใครเลยที่จะไม่มีทุกข์ ทุกคนล้อมรอบไปด้วยเหตุ ทุกข์และถูกรุมอยู่ตลอดเวลา เว้นแต่ว่าส่วนมากหลงผิดไปและมัวเมาด้วยเครื่องพราง จนไม่รู้ หรือไม่อาจลัจฉิได้ว่าภาวะนั้น ๆ เป็นทุกข์

ในพระบาลี แยกทุกข์แห่งสังขารออกเป็น ๑๐ หมวด คือ

- (๑) **สภาวะทุกข์** ทุกข์ประจำสังขาร คือความเกิด ความแก่ ความตาย
- (๒) **ปภินณกทุกข์หรือทุกข์จร** คือความเศร้าโศกเสียใจและความคับแค้นใจเนื่องด้วยเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว
- (๓) **นิพัทธทุกข์** ทุกข์เนื่องนิธย์ ได้แก่ทุกข์ที่เกิดจากความหนาว ความร้อน หิวกระหาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ
- (๔) **พยาธิทุกข์** คือทุกข์ที่เกิดจากโรค
- (๕) **สันตปาทุกข์** ทุกข์ร้อน ได้แก่ความกระวนกระวายใจ เนื่องจากกิเลส มี โลก โกรธ หลง เป็นต้น
- (๖) **วิปากทุกข์** ทุกข์อันเกิดจากผลกรรม ได้แก่ความร้อนใจและการต้องรับโทษแห่งกรรมของตนเอง เป็นต้น
- (๗) **สทคตทุกข์** ทุกข์ที่ไปกั้นกับสุข ได้แก่ ทุกข์ที่เกิดเมื่อได้ลาแล้วเสื่อมลาภ ได้ยศแล้วเสื่อมยศ เป็นต้น
- (๘) **อาหารปริเยณฺฐิทุกข์** อาชีวะทุกข์ ได้แก่ ทุกข์ในการทำมาหากิน

(๙) **วิวาทมูลกทุกซ์** ทุกซ์ที่มีการวิวาทเป็นมูล ได้แก่ความหวั่นหวาด ความกลัวแพ้ เป็นต้น

(๑๐) **ทุกซ์ขันธ** ทุกซ์รวบยอด ได้แก่ทุกซ์อันเกี่ยวเนื่องด้วยปัญจขันธ

เห็นได้โดยง่ายว่า สภาวะทุกซ์ และ นิพัตถทุกซ์ สองหมวดนี้เป็นทุกซ์ที่มีอยู่แก่ทุกคนในทุกเวลา แม้ว่าคนโดยมากเป็นทุกซ์ในเรื่องแก่และเรื่องตาย แต่มีน้อยคนที่จะล้าใจว่าความร้อนและความหนาว หิวกระหายหรือการปวดอุจจาระปัสสาวะเป็นความทุกซ์ ทั้งนี้ก็เพราะเห็นเป็นเรื่องธรรมดา และโดยปกติไม่ค่อยเดือดร้อนมาก แต่ในภาวะผิดปกติ เหตุเหล่านั้นก็อาจก่อความทุกซ์ได้อย่างหนัก แม้กระทั่งทำให้ตาย จึงเป็นเหตุที่ล้าใจไม่น้อยกว่าเหตุในหมวดอื่น ๆ และเหตุที่มนุษย์ไม่อาจบังคับหรือแม่เหล็กเลี้ยงได้ เพราะย่อมเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เป็นกฎตายตัว

การเกิดเป็นทุกซ์ คำว่า “เกิด” ในที่นี้อาจจะหมายความถึง “การเข้าสู่ภพ” หรือการคลอดก็ได้ เมื่อหมายถึงการเข้าสู่ภพ ก็ต้องเห็นว่าเป็นทุกซ์ เพราะการเริ่มเข้าสู่ยุคแห่งทุกซ์ต่าง ๆ และตรงกันข้ามกับ “การไม่เกิด” ซึ่งเป็นทางหมดทุกซ์ เมื่อหมายถึงการคลอด ก็ไม่มีปัญหาเลยว่าทำไมจึงเป็นทุกซ์

ในระหว่างที่เจริญอยู่ในครรภ์มารดานั้นเด็กก็มีความสบายพอสมควร เช่นไม่ต้องหายใจ ไม่ต้องกลืนกินอาหาร ไม่ต้องถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ เพราะได้รับแก๊สออกซิเจนและอาหารที่ย่อยสำเร็จแล้วผ่านเข้ามาทางรก ขับถ่ายคาร์บอนไดออกไซด์และปฏิกูลบางอย่างกลับออกไปทางนั้น ทั้งตัวก็ลอยอยู่อย่างสบายในถุงน้ำคร่ำ ไม่ได้รับการกระทบกระเทือนใด ๆ

ครั้นถึงวาระที่จะคลอด ก็เริ่มมีความเดือดร้อนต่าง ๆ มีการเอาหัวลง และเลื่อนเข้าไปสู่อุ้งเชิงกราน เป็นการเตรียมพร้อม เมื่อมารดาเริ่มเจ็บท้อง มดลูกก็เริ่มหดบีบรัดลงบนตัวของเด็กโดยรอบ และดันให้ศีรษะเข้าไปสู่อคอมดลูก ซึ่งตามปกติมีช่องแคบกว่าศีรษะเด็กหลายเท่า แต่ในขณะที่คลอดมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ทำให้เนื้อของส่วนนี้ยืดออกได้มากมาย พร้อมกับเชื้อพังผืดที่ยึดโครงของกระดูกเชิงกรานก็หย่อนยานได้เกินธรรมดา

การหดตัวอย่างแรงของผนังมดลูกทั้งต้นและคลึงให้ศีรษะของเด็ก (ซึ่งกระดูกยังติดกันไม่สนิท) เล็กกลงโดยยืดยาวออกไป จนกระทั่งลอดผ่านคอมดลูกออกไปได้ แต่แล้วก็ต้องเกลือกไถลผ่านช่องคลอดต่อไปอีก โดยช่องคลอดจะต้องถูกดันให้ขยายตัวออกไปไม่น้อยกว่าสามสี่เท่า การดันและบีบเค้นที่เด็กต้องได้รับก่อนที่จะเคลื่อนลงมาถึงปากทางอาจกินเวลาหลายชั่วโมงหรือแม้แต่วัน

เด็กบางคนตายเสียแต่ในระยະนี้เอง เพราะสมองถูกกดหรือเพราะอุบัติเหตุอื่น ๆ เมื่อศีรษะลงมาจากสุดช่องคลอดแล้วก็ยังจะต้องผ่านประตูสุดท้ายคือปากช่องคลอดซึ่งจะต้องถูกดันให้ขยายออกไปจนกว้างพอที่ศีรษะจะผ่านได้ ตอนนี้เป็นตอนที่เสี่ยงภัยมากอีกตอนหนึ่ง

เมื่อคลอดพ้นครรภ์ทรอกออกมาแล้ว ก็เริ่มมีทุกข์อื่นต่อไป คือ ทุกข์ของการหิว การกระหาย ความร้อน ความหนาว และการขับถ่าย

ที่บรรยายมาเป็นการคลอดโดยปกติ ในรายที่ผิดปกติย่อมมีทั้งทุกข์และภัยมากกว่านี้อีกหลายเท่า เด็กบางคนต้องตายเสียก่อนได้ล้มตายไป เพราะอุบัติเหตุในระหว่างคลอด บางคนต้องถูกฆ่าให้ตายเสียด้วยการเจาะสมองหรือแม็ดตัดคอตัดแขนเพื่อรักษาชีวิตของแม่เอาไว้ ดังนั้น “การเกิดเป็นทุกข์” นี้จึงเป็นความจริงแท้

ทุกข์ประการแรกที่เด็กเกิดใหม่ได้รับ ก็คือทุกข์ที่ต้องหายใจ และทราบกันทุกคนว่าเราต้องหายใจไปจนตลอดชีวิต ธรรมชาติมีกลไกบังคับเรื่องนี้ไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การหายใจเกิดขึ้นโดยการหดตัวของกล้ามเนื้อที่เรียกว่า “กล้ามเนื้อของการหายใจ” ที่ทำหน้าที่เป็นประจำได้แก่กล้ามเนื้อกระบังลม และกล้ามเนื้อระหว่างซี่โครง การหดตัวทำให้ทรวงอกขยายโตขึ้น ความดันภายในปอดลดลง อากาศภายนอกจึงดันเข้าไปในปอด เป็นการหายใจเข้า เมื่อหยุดหายใจเข้า กล้ามเนื้อที่กล่าวแล้วเลิกหดตัว ทรวงอกหดเล็กลงเพราะความยืดหยุ่นของผนัง ปีบอากาศออกจากปอด เป็นการหายใจออก แล้วกล้ามเนื้อของการหายใจก็หดตัว ทำให้หายใจเข้าใหม่ เวียนไปเช่นนี้ตลอดเวลา

การที่กล้ามเนื้อของการหายใจหดตัว ก็เพราะได้รับพลังประสาท หรือคำสั่งจากเซลล์ประสาทในส่วนท้ายของสมอง (เมดัลลา โอบลองกาตา) ซึ่งรวมกันเป็นกลุ่มเรียกว่า “ศูนย์หายใจ” ศูนย์นี้บังคับกล้ามเนื้อของการหายใจให้ทำงานเป็นจังหวะเรื่อยไปตามความต้องการของร่างกาย โดยมีการติดต่อทั้งทางประสาทและทางเคมีกับส่วนอื่นๆ ของสมองและร่างกาย เราจึงหายใจมากขึ้นเมื่อทำงานหนัก หรือหายใจน้อยลงเมื่อพักผ่อน ทั้งนี้โดยอัตโนมัติ ไม่ต้องไปนั่งคิดว่าตอนนี้จะต้องหายใจมาก ตอนนี้จะต้องหายใจน้อย

สังเกตว่าเราอาจจะบังคับการหายใจให้ช้าหรือให้เร็วหรือแม้อกั้นหายใจก็ได้ แต่ได้ชั่วระยะ ไม่ได้ตลอดไป เรามีอาจจะกลั้นใจตายได้ เพราะเมื่อกลั้นไปถึงระยะหนึ่ง ศูนย์หายใจก็จะหนีออกจากการบังคับของจิตใจ และทำงานต่อไปโดยอิสระ สิ่งสำคัญที่ทำให้ศูนย์หายใจทำหน้าที่ และทำงานเป็นจังหวะตามปกติคือแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ ที่มีอยู่ในเลือดและเป็นตัวกระตุ้นให้ศูนย์หายใจสั่งกล้ามเนื้อหายใจให้ทำงาน เวลากลั้นหายใจ แก๊สนี้ (ซึ่งมีเกิดขึ้นในร่างกายตลอดเวลา) สะสมเพิ่มขึ้นเป็นลำดับในเลือด และกระตุ้นศูนย์หายใจมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งศูนย์นั้นต้องเอาชนะการห้ามของจิตใจไปจนได้

เด็กที่อยู่ในครรภ์มารดาไม่ต้องหายใจดังกล่าแล้วในตอนต้น แต่พอคลอด รกหลุดออกจากผนังมดลูก ออกซิเจนที่เคยได้รับก็หยุด คาร์บอนไดออกไซด์ที่เคยผ่านออกไปทางรกก็ผ่านไม่ได้ จึงคงอยู่ในเลือดและทำการกระตุ้นศูนย์หายใจแรงขึ้น ๆ จนกระทั่งศูนย์นั้นเริ่มทำงาน เด็กก็เริ่มหายใจ

ตามข้อเท็จจริงว่าศูนย์หายใจทำให้หายใจเข้า การหายใจครั้งแรกของเรา (อัลตราสะ) จึงเป็นการหายใจเข้า เมื่อเริ่มหายใจแล้วก็หายใจเรื่อยไป เพราะคาร์บอนไดออกไซด์เกิดขึ้นในร่างกายตลอดเวลา เราจึงถูกบังคับโดยธรรมชาติให้ต้องหายใจอยู่ตลอดเวลาเหมือนกัน หนืออย่างไรก็ไม่พ้นนับเป็นทุกซ์ประจำที่สำคัญอย่างหนึ่ง ทุกซ์นี้จะเห็นได้ชัดเจนในเวลาที่ไม่ดีปกติบางอย่าง เช่นหอบหืดในเวลาเช่นนั้นจะเข้าใจได้ดีทีเดียวว่าเหตุไรท่านจึงนับว่า “การหายใจเป็นทุกซ์”

พอคลอดออกมา เด็กก็รู้จักดีนมแล้ว เป็นการยากที่จะบอกว่า เด็กมีความหิวหรือความกระหายก่อนกัน แต่ถ้าคิดตามเหตุผล ก็น่าจะลงความเห็นว่าการกระหายคงจะเกิดขึ้นก่อน ความหิวเกิดขึ้นเมื่อต้องการอาหาร ระหว่างอยู่ในครรภ์เด็กได้รับอาหารเพียงพอ และคงจะมีสำรองอยู่บ้าง เมื่อคลอดออกมาใหม่ ๆ จึงไม่น่าจะหิว ในอีกทางหนึ่ง เด็กเกิดใหม่มีความต้องการน้ำมาก เพราะร่างกายจะต้อง “พอง” ขึ้น เนื่องด้วยภายหลังคลอด ร่างกายของเด็กต้องรับความกด (หรือบีบรัด) น้อยกว่าขณะอยู่ในครรภ์ ชาวบ้านมักกล่าวว่าเด็กเกิดใหม่นั้น “พองลม” เพราะตัวโตขึ้นอย่างรวดเร็วภายหลังคลอด แต่ที่จริงร่างกายจะ “พอง” ได้นั้นต้องอาศัยน้ำ เพราะฉะนั้นน่าจะลงความเห็นว่าการเกิดใหม่คงจะมีความกระหายก่อนมีความหิว เพราะต้องการน้ำมาก

ตามหลักสรีรวิทยาความหิวกับความกระหายเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก ความกระหายเกิดขึ้นเมื่อร่างกายขาดน้ำ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด อาจเป็นเพราะอดน้ำ เพราะกินอาหารรสจัด หรือเพราะเหตุอื่นตามธรรมชาติปากแห้ง และคอแห้งมักเป็นเหตุให้รู้สึกกระหายน้ำ

นักวิทยาศาสตร์พบว่ามิศูนย์ประสาทอยู่โดยเฉพาะที่ทำให้เกิดอาการนี้ อยู่ในส่วนกลางของสมองที่เรียกว่า “ฮัยโปธาลามัส” ถ้ากระตุ้นส่วนนี้โดยวิธีที่เหมาะสม จะทำให้สัตว์ทดลองดื่มน้ำในปริมาณมาก จึงเข้าใจกันว่า ตรงนั้นเป็นที่ตั้งของ “ศูนย์กระหายน้ำ”

ในบริเวณใกล้เคียงกันนั้นเอง ยังมีศูนย์ประสาทเกี่ยวกับความหิวอยู่อีก แต่มีวิธีทำงานต่างจากศูนย์กระหายน้ำ กล่าวคือถ้าถูกกระตุ้น ทำให้เบื่ออาหาร หรือหยุดกินอาหาร แต่ถ้าถูกทำลาย กลับทำให้กินอาหารมาก เชื่อกันว่าศูนย์นี้เป็น “ศูนย์อิ่ม” เมื่อถูกกระตุ้นจึงทำให้หายหิว

เข้าใจว่ามันทำหน้าที่กดหรือเหนี่ยวรั้งศูนย์ประสาทอีกศูนย์หนึ่งอยู่ใกล้ ๆ กัน ซึ่งทำให้สัตว์กินอาหารเมื่อถูกกระตุ้น เรียกกันว่า “ศูนย์กิน” ตามธรรมชาติเมื่อกระเพาะอาหารเต็ม “ศูนย์อิ่ม” ถูกกระตุ้นก็กด “ศูนย์กิน” สัตว์จึงหยุดกินอาหาร พอกระเพาะอาหารว่าง มันเริ่มทำการบีบตัว ทำให้ “ศูนย์อิ่ม” ถูกกดหรือเหนี่ยวรั้ง “ศูนย์กิน” จึงเริ่มทำงาน

ความรู้สึกหิวเป็นผลของ “ความอยากกิน” บางทีไม่หิวแล้ว แต่ยังอยาก บางทีหิวแต่ไม่ อยาก เข้าใจว่าความอยากเป็นผลของเหตุหลายอย่างร่วมกัน

สำหรับศูนย์ประสาททั้งสามอย่างที่กล่าวแล้วนี้ ทำงานโดยเสรี ไม่ขึ้นกับความคิดนึก ถ้ามีเหตุ ก็เริ่มทำงาน ถ้าหมดเหตุ ก็หยุดทำงานความหิวหรือกระหายเพียงเล็กน้อยชวนให้ใจหงุดหงิดหรือปั่นป่วน ถ้าหิวมาก กระหายมาก ก็เป็นทุกข์หนัก ถึงแม้ว่าผู้ที่ฝึกหัดดีแล้วอาจข่มความเดือดร้อนเช่นนี้ได้ แต่ก็เป็นการชั่วคราว ในที่สุดจะต้องยอมแพ้โดยกินหรือดื่มเพื่อให้สิ้นเหตุ

ส่วนคนทั่วไปนั้นเมื่อหิวหรือกระหายก็ดับเสียด้วยการกินหรือดื่ม ทำให้ไม่ค่อยรู้สึกว่าเป็นทุกข์ แต่ถ้าเมื่อใดไม่อาจจะสนองความเรียกร้องได้ เมื่อนั้นจึงได้สำนึกว่าทั้งสองอย่างนี้ก็เป็นทุกข์หนักหรือแม้หนักที่สุดได้เหมือนกัน

ความร้อนและหนาวของอากาศรอบตัวเราทำให้เกิดผลแก่ร่างกายสองอย่าง คือที่เราารู้สึก กับที่เราไม่รู้รู้สึก ความรู้สึกเกิดจากการกระตุ้นปลายประสาทรับความร้อนและความเย็นซึ่งมีอยู่ในผิวหนังทั่วร่างกาย ทำให้มีพลังประสาทแล่นขึ้นไปตามไขสันหลังจนถึงเปลือกสมองใหญ่ในส่วนรับการกระตุ้น เกิดความรู้สึกร้อนหรือเย็นขึ้น แล้วแต่ว่าปลายประสาทชนิดใดถูกกระตุ้น

ความรู้สึกนี้ก็เป็นไปทำนองเดียวกับความรู้สึกหิวหรือกระหาย คือบางคนอาจจะระงับหรือผ่อนคลายความกระวนกระวายที่เกิดจากการกระตุ้นดังกล่าวนี้ได้ แต่ก็เช่นเดียวกันกับในเรื่องก่อน คือมีขอบเขตจำกัด ถ้าหากร้อนหรือเย็นจัดมาก ก็ไม่อาจระงับ เพราะความร้อนอาจทำให้พองไหม้หรือความเย็นทำให้หนาวจนกระทั่งถึงตาย ลงท้ายการกระตุ้นของธรรมชาติย่อมเอาชนะจนได้ แต่จะเป็นผู้มีอำนาจจิตหรือไม่มีก็ตาม การกระทบกับความร้อนและความเย็นย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในร่างกายชนิดที่เราไม่รู้สีกอีกด้วย ส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลอดเลือดและการไหลเวียนของเลือด

กล่าวโดยสรุป ความร้อนทำให้หลอดเลือดของผิวหนังขยายตัว ส่วนความเย็นในขั้นแรกทำให้หลอดเลือดบีบตัวแล้วในตอนหลังกลับขยาย ทั้งสองอย่างทำให้หัวใจและอวัยวะอื่นบางอย่างทำงานมากขึ้น เป็นปฏิกิริยาของร่างกาย ที่พยายามจะรักษาอุณหภูมิของร่างกายให้อยู่คงที่ โดยเฉพาะความร้อน อาจทำให้เกิดการหลังเหงื่อ ซึ่งเป็นกลไกเพื่อรักษาอุณหภูมิเหมือนกัน ทั้งหมดนี้เป็นไปตามกฎธรรมชาติและคนธรรมดาไม่อาจหลบเลี่ยงได้ ความร้อนความเย็นจึงทำให้เกิดความไม่สะดวกและไม่สบาย นับเนื่องเป็นทุกข์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และมีอยู่เป็นนิตย์

ความปวดอุจจาระและปัสสาวะเป็นทุกข์อีกสองอย่างที่ทุกคนต้องประสบอยู่เสมอ แม้ในภาวะปกติ บางครั้งก็อาจจะทนได้ยาก ยิ่งในภาวะที่ผิดปกติ เช่นเป็นบิดหรือเป็นนิ่ว ทุกข์ทั้งสองนี้ก็อาจถึงขั้นปวดร้าวแทบจะทำให้ขาดใจตายลงไปได้ ความปวดทั้งสองอย่างเกิดขึ้นจากการที่ผนังอวัยวะถูกดันจากข้างใน ความรู้สึกปวดปัสสาวะเกิดขึ้นเมื่อมีปัสสาวะไหลจากไตเข้าไปรวมอยู่ในกระเพาะเบา มากพอที่จะทำให้ผนังตั้ง

ผนังจะต้องตั้งเพียงใดจึงจะเกิดความรู้สึกปวดขึ้นนั้นเป็นเรื่องแตกต่างกันไปตามบุคคลและความเคยชิน บางคนพอมีปัสสาวะเพียงเล็กน้อยก็ปวดและต้องรีบไปถ่ายแล้ว บางคนอาจกลั้นไว้ได้มากกว่าหลายเท่า คนที่เป็น “โรคเส้นประสาท” มักปวดปัสสาวะง่ายและต้องถ่ายบ่อย คนที่กระเพาะปัสสาวะอักเสบก็เช่นเดียวกัน เพราะการอักเสบรบกวน ทำให้ปฏิกิริยาไวขึ้น คนที่กลั้นปัสสาวะไว้นานมาก ๆ ในที่สุดก็จะกลั้นไม่อยู่ จนเกิดปัสสาวะราด

ทั้งนี้เนื่องด้วยการบีบตัวของกระเพาะปัสสาวะมีระบบประสาทเสรีควบคุม ไม่อยู่ในอำนาจของจิตใจ เมื่อผนังกระเพาะตั้ง ประสาทเสรีก็สั่งให้ทำการบีบ ทำให้เกิดความรู้สึก “ปวด” ตอนนี้เป็นเรื่องนอกเหนือจิตใจ จิตใจควบคุมแต่การหดตัวของ “กล้ามเนื้อหูรูด” ซึ่งปิดเปิดกระเพาะปัสสาวะ เราอาจบีบกล้ามเนื้อหูรูดให้ปิดเพื่อกลั้นปัสสาวะ หรือคลายกล้ามเนื้อนั้นเพื่อให้ปัสสาวะไหลออกได้ตามต้องการ หมายความว่าเราบังคับได้แต่ปลายเหตุเท่านั้น เพราะต้นเหตุคือการบีบคั้นของกระเพาะปัสสาวะนั้นเราบังคับไม่ได้

นอกจากนั้นแม้กล้ามเนื้อหูรูดก็อยู่ในบังคับของจิตใจเพียงบางส่วน เพราะฉะนั้นบางครั้งในเวลาที่มีความตื่นเต้น เราอยากถ่ายปัสสาวะก็ถ่ายไม่ออก หรือในเวลาตกใจมาก ๆ ก็อาจถ่ายปัสสาวะออกมาโดยกลั้นไม่อยู่ก็มี

การปวดอุจจาระและถ่ายอุจจาระก็มีกลไกทำงานองเดียวกันนี้ ในคนธรรมดาความรู้สึกปวดอุจจาระเกิดขึ้นเมื่อมีกากอาหาร (“อาหารเก่า”) เคลื่อนเข้าไปสู่ลำไส้ใหญ่ส่วนคเคี้ยวซึ่งอยู่เหนือขึ้นไปจากลำงทวารหนัก ทำให้มีการบีบตัวของส่วนนั้น การบีบตัวนี้อยู่ในความควบคุมของระบบประสาทเสรี ถ้าเรายังไม่ยอมถ่าย เราก็อาจกลั้นเอาไว้ก่อนได้ โดยบีบกล้ามเนื้อหูรูด (ซึ่งมีสองชั้น) ทำงานองเดียวกับกลั้นปัสสาวะ แต่การกลั้นนี้ก็อยู่ในบังคับของจิตใจเพียงบางส่วนหรือบางระยะ เมื่อการกระตุ้นจากลำงทวารหนักมีมากขึ้น ๆ ในที่สุดระบบประสาทเสรีก็จะเอาชนะการห้ามของจิตใจและสั่งให้หูรูดเปิดให้อุจจาระออกไปได้

การปวดปัสสาวะและอุจจาระและการถ่ายปัสสาวะและอุจจาระจึงเป็นเรื่องที่เราต้องทน แต่ก็ทนอยู่ไม่ได้ คือเป็นทุกข์

ทุกข์อีกอย่างหนึ่งที่ทุกคนหนีไม่พ้นก็คือทุกข์แห่งความชรา ในพระคัมภีร์ท่านแจจชราทุกข์ไว้เจ็ดประการ คือผิวพรรณไม่งาม กำลังกายทราม ร่างกายทรุดโทรม การเคลื่อนไหวงกกัน พันหนักนัยน์ตาฝ้าฟาง และหูเชื่อนหรือหูตึง มีสุภษิตกล่าววว่า “ความแก่เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ” ซึ่งเป็นการถูกต้อง

ร่างกายประกอบด้วยหน่วยเล็ก ๆ ที่เรียกว่า “เซลล์” (ตรงกับกลละ) ร่างกายแก่ก็เพราะเซลล์ทั้งหลายแก่ การปฏิสนธิก็คือ “เซลล์ไข่” ของแม่รวมกับ “เซลล์เชื้อ” ของพ่อ กลายเป็นเซลล์ลูก เซลล์ลูกนี้แก่ขึ้นแล้วก็แยกออกเป็นสองเซลล์ สองเซลล์นี้แก่ขึ้นแล้วก็แยกต่อไปอีกเรื่อย ๆ หนึ่ง

เซลล์กลายเป็นสองเซลล์ทุกครั้ง จากกลุ่มเซลล์กลายเป็นก้อนเซลล์ซึ่งโตขึ้น ๆ ขึ้นกลายเป็นร่างกาย ประกอบด้วยเซลล์หลายชนิดซึ่งต่างก็มีลักษณะจำเพาะ เช่นเซลล์กระดูกทำหน้าที่สร้างกระดูก เซลล์กล้ามเนื้อทำหน้าที่หดตัว เซลล์ต่อมทำหน้าที่หลั่งน้ำหลั่ง ฯลฯ

เซลล์แต่ละประเภทต่างก็แก่และตายไป แล้วก็มีเซลล์ใหม่เกิดขึ้นมาแทน (โปรดอ่านเรื่อง “อนิจจัง ตามความรู้ทางวิทยาศาสตร์”) เรายังไม่มีวิธีที่จะพิสูจน์ว่า เซลล์ที่เกิดขึ้นมาแทนที่เซลล์เก่านั้นมี ลักษณะเหมือนกับเซลล์เดิมทุก ๆ อย่าง หรือมีอะไรด้อยลงไป แต่เรารู้ว่าเมื่ออายุก้าวไปถึงขีดหนึ่ง เซลล์ที่เกิดขึ้นมาที่หลังนั้นมีลักษณะบางอย่างตกต่ำลงไปและตกต่ำลงไปโดยลำดับ ในที่สุดร่างกาย โดยส่วนรวมจึงแสดงลักษณะและอาการของชราภาพให้เห็น

แท้ที่จริงนั้นลักษณะและอาการเหล่านี้เริ่มแสดงตัวในระยะต่าง ๆ กันและก่อนหน้าที่จะเห็นว่า ร่างกายแก่ แต่เราสังเกตได้ชัดเจนเฉพาะบางอย่าง ยกตัวอย่างเช่นอัตราการเติบโตของร่างกายเริ่ม ลดน้อยลงตั้งแต่อายุหกเจ็ดขวบ ถึงแม้ว่าการเพิ่มความสูงของร่างกายยังดำเนินต่อไปอีกจนอายุ ยี่สิบปีหรือกว่านั้นเล็กน้อย สมรรถภาพทางกายที่อาจเพิ่มพูนขึ้นได้ด้วยการฝึกซ้อม จะขึ้นถึงระดับ สูงสุดในประมาณอายุยี่สิบห้าปี หลังจากนั้นไปความสูงอาจเพิ่มพูนได้ก็ลดน้อยลงเป็นลำดับ ทั้งสอง อย่างที่กล่าวนี้อาจถือได้ว่า เป็นอาการแสดงของความแก่ ในแง่ของการเติบโตและในแง่ของการ เพิ่มสมรรถภาพ

ในปัจจุบันนี้ยังไม่สามารถชี้ลงไปอย่างแน่ชัดว่าอะไรเป็นเหตุของความแก่ รู้แต่ว่าเซลล์มีการเสื่อม เกิดขึ้น และการเสื่อมของเซลล์ต่าง ๆ นำมาซึ่งลักษณะอาการของความแก่

ในที่นี้จะกล่าวโดยสรุปถึงการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ ทางกายและทางสรีรวิทยาที่เกิดขึ้นเมื่อคน เปลี่ยนจากหนุ่มเป็นแก่

ข้อแรกคือเนื้อชนิดต่าง ๆ มีน้ำเป็นองค์ประกอบน้อยลงไป ทำให้ส่วนนั้น ๆ มีลักษณะแห้ง เหี่ยวและ กระด้าง ข้อนี้เห็นชัดที่ผิวหนัง

ข้อที่สอง สารประเภทอินทรีย์ในอวัยวะบางอย่างลดน้อยลงไป สารประเภทอนินทรีย์เพิ่มมากขึ้น โดยเปรียบเทียบ ทำให้มีความยืดหยุ่นน้อยลงมีความเปราะมากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นเสมอ ๆ คือ ความมั่งคั่งของกระดูกในคนแก่

ข้อที่สาม เนื้อเยื่อเสริมที่ประกอบด้วยเส้นใยเหนียว มีเพิ่มมากขึ้นในอวัยวะต่าง ๆ ทำให้เนื้อแท้ของ อวัยวะนั้น ๆ มีน้อยลง และการทำงานมีสมรรถภาพต่ำลง การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นในอวัยวะ ภายใต้อายุโดยทั่วไปในผู้ที่สูงอายุนาน ๆ

ข้อที่สี่ อวัยวะส่วนมากมีธาตุหินปูน (แคลเซียม) ไปเกาะ ทำให้กระดูกและยึดหยุ่นน้อย การทำงานผิดแผกไปจากปกติ ตัวอย่างที่ทราบกันโดยแพร่หลายคือสภาพหลอดเลือดแข็ง ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคคนแก่หลายอย่าง เช่นความดันเลือดสูง ไตพิการ ความคิดอ่านแข็งขำมีนซึม อาการหูตึงและหูหนวกในคนแก่ ส่วนมากเกิดจากหินปูนไปจับที่กระดูกเยื่อหูทำให้ติดกันแน่น จนถ่ายทอดคลื่นเสียงไม่ได้ดี อาการข้อตึงและเจ็บมักเกิดจากหินปูนไปเกาะหรือจับเป็นก้อนที่รอบ ๆ หรือภายในข้อ

ข้อที่ห้า การหล่อเลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ ลดต่ำลงไป เป็นเหตุให้สมรรถภาพตกต่ำตามไปด้วย การหล่อเลี้ยงที่สำคัญกว่าอื่นคือเลือด ในคนแก่ ปริมาณเลือดที่ไหลผ่านอวัยวะมีน้อยลงและปริมาณออกซิเจนยิ่งน้อยมากลงไปอีก ปริมาณเลือดไหลผ่านลดลง เพราะเหตุหลายอย่าง ที่สำคัญคือหลอดเลือดมีรูเล็กลง เนื่องจากการตีบบัง จากการที่ผนังแข็งกระด้างบ้าง จากการหดเกร็งบ้าง ส่วนการที่การหล่อเลี้ยงด้วยออกซิเจนลดลงนั้น นอกจากเพราะเลือดไหลน้อยแล้ว ยังเกี่ยวกับการที่เลือดจางลงเพราะการสร้างเลือดเชิงซ้ำและเพราะขาดอาหาร

กล่าวได้ว่าความบกพร่องในระบบไหลเวียนเลือดเป็นเหตุสำคัญที่สุดเหตุหนึ่งของความเสื่อมในคนแก่ นอกจากนี้ก็มีเหตุทางความบกพร่องอื่น ๆ เช่นการกินและการย่อยอาหาร การขับถ่าย การทำงานของต่อมไร้ท่อ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงไปในทางไม่ดีเหล่านี้ เป็นเรื่องที่เราบังคับไม่ได้ เพราะเป็นไปตามหลักไตรลักษณ์ ผลของการเปลี่ยนแปลงคือทุกข์ต่าง ๆ ในวัยชรา ดังที่อ้างในตอนต้น และทำให้เกิดทุกข์ทางใจต่อไปอีก ดังที่มีผู้สรุปไว้ว่า ตัวเกลียดตนเอง คนอื่นรังเกียจ มีความเบื่อหน่ายสิ่งทั้งปวง และมีความลำบากใจในเรื่องทั้งหลาย ยิ่งแก่มาก ทุกข์เหล่านี้ก็ยิ่งมากขึ้น เว้นเสียแต่จะรู้ทันและปลงตกว่าทุกข์เหล่านี้เป็นเรื่องที่เป็นไปตามเหตุ ไม่ได้เกี่ยวอะไรกับตัวเราโดยตรง

ทุกข์สุดท้ายที่ทุกคนต้องเผชิญในภพนี้คือความตาย ทุกข์ในตอนนี้แยกได้เป็นทุกข์ใจและทุกข์กาย สำหรับคนส่วนมากทุกข์ใจเป็นผลของความหวังหลังบวกกับความกลัว ความหวังหลังได้แก่หวังทรัพย์สินสมบัติและหวังครอบครัว ส่วนความกลัวนั้นเกิดจากการที่ไม่ทราบว่าตายแล้วจะเป็นอย่างไรต่อไป ถ้าแน่ใจว่าตายแล้วจะไปดี ความกลัวก็คงจะไม่มี คงจะเหลือแต่ความหวังใจ ถ้าตัดใจได้เสีย อีกว่าทรัพย์สินสมบัติไม่ใช่เป็นของเรา และวงศาคณาญาติทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกรรมของเขา ความหวังก็คงจะหมดไปได้

ที่นี้ก็เหลือแต่ทุกข์กาย ผู้ที่ตายอย่างปัจจุบันคงจะมีทุกข์ในตอนนี้น้อยกว่าผู้ที่เจ็บเรื้อรัง เราถือกันว่าตายอย่างนั้นมีบุญ ก็น่าจะถูกต้อง บางคนตายช้า แต่ในตอนท้ายหมดความรู้สึกไปก่อน ก็คงจะไม่มีทุกข์มากนัก ผู้ที่มีทุกข์มากได้แก่ผู้ที่ค่อย ๆ ตาย และตายด้วยเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ เช่นมีความเจ็บปวดมีการหอบเหนื่อยเป็นต้น ในตอนท้ายก็คงจะเหมือน ๆ กันทุกคน คือสมองได้รับออกซิเจนเลี้ยงไม่พอ ทำให้หน้ามืด วาบหวิว ตามัวจนมืด หูดับ รู้สึกเพ็ลยจนหมดแรง ในที่สุดหมดความรู้สึก

และผ่านพ้นไปจากภพนี้ สำหรับคนที่มีกรรมแล้ว ในตอนท้ายนี้ก็จะคงจะตกใจและได้รับทุกข์อย่างมาก เพราะรู้ว่ากำลังจะตาย ผู้ที่มีสติและระงับกรรมแล้วได้คงจะเคลื่อนที่ไปอย่างสงบ และบางคนซึ่งเป็นโรคที่ทำให้เดือดร้อน อาจจะกลับรู้สึกว่าการตายนี้สบาย เพราะความเดือดร้อนที่มีอยู่นั้นหายหมดไป เนื่องจากสมองหยุดทำงาน

ต้องขอเรียนว่าที่เขียนนี้เขียนตามหลักวิชา เพราะผู้เขียนจำไม่ได้ว่าเมื่อตายครั้งก่อน ๆ นั้นมีความเป็นไปอย่างไรบ้าง

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร วัดอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร เวลาสอนก็มีพื้นฐาน ท่านเน้นเสมอว่า ทุกคนจะต้องผ่านมหาอุทฺธสงครามคือการตาย ท่านให้ฝึกตายเอาไว้ คือหัดทำสมาธิจนสามารถทำจิตแน่วแน่ได้ในยามวิฤตติต่าง ๆ อย่างคล่องแคล่ว เมื่อถึงคราวจะตายจะได้สามารถกุมสติ และสามารถตั้งความรู้ได้ว่าความตายเป็นเรื่องธรรมดา เป็นเพียงการเปลี่ยนภพ เหมือนกับการย้ายบ้าน ไม่มีอะไรน่ากลัว ที่หน้ากลัวคือภพต่อไปจะเป็นอย่างไร

ในข้อนี้ท่านก็ให้หลักไว้ดีกว่า

“ไม่ต้องไปห่วงอนาคต ไม่ต้องไปห่วงอดีต ทำปัจจุบันให้ดีไว้ แล้วทุก ๆ อย่างก็ดีทั้งนั้น”

ถ้าทำได้ตามที่ท่านสอนนี้ แม้ความตายซึ่งทุก ๆ คนถือว่าเป็นทุกข์หนักที่สุด ก็ดูไม่ค่อยน่ากลัวเท่าไรนัก ถึงทุกข์อื่น ๆ ก็เหมือนกัน ถ้าเชื่อและปฏิบัติตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาอบรมตนเองให้เห็นแจ้งถ่องแท้ว่า ทุกข์ก็เป็นแต่ทุกข์ มีเกิดก็ต้องมีดับ เกิดขึ้นก็เพราะมีเหตุ หมดเหตุก็ดับไป ไม่ได้ติดอยู่ที่เรา ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของเรา เช่นนี้เมื่อทุกข์เกิดขึ้นก็จะสามารถระงับ หรือบรรเทาได้ด้วยความรู้ทัน จิตใจไม่เดือดร้อนตามไปด้วย

พระบรมศาสดาของเราทั้งหลาย ทรงสอนล้วนความจริงแท้และทรงชี้ทางปฏิบัติล้วนได้ผลแน่นอน พึงปฏิบัติตามโดยเต็มใจและเต็มกำลังเพื่อความหลุดพ้นแห่งตนเอง.

.....

อนัตตา - พิจารณาที่กาย

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

พระพุทธศาสนามีลักษณะพิเศษหลายประการ เช่นความมีเหตุผล และความทนต่อการพิจารณาแยกแยะด้วยความรู้ ในสมัยที่ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ และการค้นพบของแนวความคิดไปในเชิงวิทยาศาสตร์ ได้ทำให้ศาสนาหลายศาสนาเกิดความปั่นป่วนในด้านเสถียรภาพ ศาสนาพุทธกลับได้รับความสนใจจากผู้มีความรู้สูงมากขึ้น และได้รับการยกย่องโดยแพร่หลายว่าเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ก็เพราะพระบรมศาสดาของเรานั้นทรงเป็นพระสัพพัญญู และคำสอนของพระองค์เป็นสัจจะความจริงแท้ จะซุกซ้นสักเท่าไรก็ไม่พบความบกพร่องโดยเนื้อแท้ นั้น ไม่มีข้อใดจะขัดขวางกับความเจริญในทางวิทยาการทันสมัย

ผู้ที่มีความสงสัยในพุทธศาสนานั้น ส่วนมากเป็นเพราะไม่ได้พิจารณา หรือไม่สามรถจะพิจารณาข้อธรรมต่าง ๆ ให้ละเอียดลึกซึ้งลงไปจริง ๆ ยกตัวอย่างเช่น คำสอนเรื่อง "อนัตตา" ซึ่งคนส่วนมากย่อมไม่อาจจะเข้าใจได้ถ้าฟังแต่เพียงผิวเผิน ๆ เพราะเนื้อความขัดกับความรูสึกโดยธรรมดา แต่ถ้าพิจารณาให้รอบคอบโดยนัยแห่งเหตุผลที่ทรงแสดงไว้ก็คงจะรับได้ และถ้าหากนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาประกอบด้วย ก็จะยิ่งเห็นจริงและเข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น.

คำสอนเรื่อง "อนัตตา" ปรากฏในอนัตตลักขณสูตร ซึ่งทรงแสดงโปรดพระปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันใกล้เมืองพาราณสี ในพระสูตรนี้ทรงแสดงว่าขันธห้าเป็นอนัตตา คือเป็นไปเพื่อความลำบาก เราไม่สามารถจะเลือกให้ได้ถูกใจ และไม่สามารถจะบังคับให้เป็นไปตามความต้องการ ทั้งยังไม่เที่ยงและเป็นทุกข์อีกด้วย เราจึงไม่ควรจะยึดว่าเป็นตัวตนของเราหรือเป็นของ ๆ เรา ควรจะเห็นว่าเป็นของน่าเบื่อหน่ายและควรตัดความกำหนัดยินดีในขันธห้าเสีย จะได้บรรลุถึงความหลุดพ้น

เมื่อพระปัญจวัคคีย์ได้สดับพระธรรมเทศานี้แล้ว จิตของท่านก็เลิกยึดมั่นในขันธ หหมดความกำหนัดยินดี และได้บรรลุอรหัตผล นับว่าพระสูตรนี้มีอานิสงส์มากโดยแท้.

พิจารณาโดยเนื้อหา เห็นได้ว่า ทรงแสดงเหตุผลสำคัญสามประการ ที่เราไม่ควรจะยึดถือขันธห้าเป็นตัวตนหรือเป็นของของเรา คือ

ประการที่หนึ่ง เราไม่สามารถจะเลือกเอาตามความพอใจได้

ประการที่สอง เราไม่สามารถจะบังคับให้เป็นไปตามที่เราอยากให้เป็น และ

ประการที่สาม “เป็นไปเพื่ออาพาธ” ถ้าหากเป็นสิ่งอื่น ไม่ใช่ชั้นห้า “ของเราเอง” เราก็คงจะพอรับ เหตุผลนี้ได้โดยไม่ยาก เช่นถ้าเรามีสุนัขอยู่ตัวหนึ่ง เข้ามาอาศัยอยู่กับเราโดยเราไม่ได้เสาะหา ซ้ำ เมื่อมาอยู่กับเราแล้วยังดื้อด้นและซี้โรค ทำความลำบากต่าง ๆ นานา เช่นนี้ เราคงไม่ยอมรับว่าเป็นสุนัขของเราและคงจะรีบจัดการเอาไปปล่อยเสียในโอกาสแรกที่จะทำได้

แต่เมื่อเป็นเรื่องเกี่ยวกับ “ตัวของเราเอง” ก็เป็นการยากมากที่จะรับเหตุผลที่ทรงแสดงไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องถือว่า “รูป” ภายนี้เป็นของเรามาแต่เกิด และเราก็ใช้ให้ทำการงานอะไรๆ ได้ แล้วไหนจะว่าไม่ใช่ของเรา และเราบังคับไม่ได้

แท้จริงนั้น เราบังคับร่างกายของเราได้ ก็แต่เฉพาะในบางเรื่องเท่านั้น คือเรื่องการกระทำหรือ ประกอบ “กรรม” ต่าง ๆ ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เช่นการเติบโต และการแก่ไปตามวันเวลา เราไม่มีทางบังคับหรือขัดขวางได้เลย

พูดตามเหตุผลธรรมดา รูปร่างที่เรามีมาตั้งแต่เกิด เราก็ไม่ได้เป็นผู้เลือก เราได้มาจากบิดามารดา แต่ท่านทั้งสองก็ไม่ได้เลือกให้เรา เพราะท่านไม่สามารถจะเลือกได้ มิฉะนั้นคงจะไม่มีเด็กเกิดมาวิกลจริต ทุกขณะที่เรามีชีวิตอยู่ ร่างกายเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ (โปรดอ่านเรื่อง “อนิจจังตามความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ในหนังสือธรรมจักร พ.ศ.๒๕๐๒) โดยอาศัยวัตถุที่เราได้มาจากอาหาร ซึ่งมาจากคนอื่น จากสัตว์ และจากพืช วัตถุเหล่านี้ไม่ได้อยู่ตลอดเวลาในร่างกายของเรา แต่ถูกทำลายและถ่ายเทออกไป แล้วก็เวียนกลับเข้ามาใหม่ ที่กล่าวนี้กล่าวตามความรู้ซึ่งเป็นรากฐานของวิชาแพทย์แผนปัจจุบัน

เพื่อความเข้าใจโดยแจ่มแจ้งยิ่งขึ้นจะได้ขยายความในหัวข้อต่าง ๆ ตามลำดับ.

ในขั้นต้นควรทราบว่ารูปร่างเกิดขึ้นได้อย่างไร

ทางพระพุทธศาสนากล่าวว่าสัตว์บังเกิดได้ด้วยองค์สาม คือบิดามารดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดู และ “ปฏิสนธิจิต” เข้ามาสมทบ หากมีครบเช่นนี้ รูปร่างก็เจริญไปโดยลำดับ คำบรรยายความคลี่คลายของรูปที่เกิดขึ้นในครรภ์ของมารดาตามที่ปรากฏในพระคัมภีร์นั้นละเอียดลออ และตรงกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างน่าพิศวง

แต่ในด้านวิทยาศาสตร์ไม่มีความรู้เกี่ยวกับปฏิสนธิจิต มีความรู้แต่เรื่องกาย คือรู้ว่าถูกเกิดจากการผสมของไข่ที่ได้มาจากมารดา กับตัวเชื้อที่ได้จากบิดา เซลล์หรือหน่วยชีวิตที่เกิดจากการผสมนี้เกิดขึ้น และแยกตัวออกเป็นสองเซลล์ แต่ละเซลล์โตและแยกออกเป็นสองต่อไปอีก แล้วก็ต่อไปอีกโดยลำดับ เซลล์รวมกันเป็นกลุ่มก้อน กลายเป็นส่วนต่าง ๆ และอวัยวะต่าง ๆ อย่างมีระเบียบและตามกฎเกณฑ์แน่นอน

ในลำดับหน้าที่สี่หลังจากการผสมเชื้อมีปมงอกออกมาห้าปม ซึ่งต่อมาเจริญขึ้นเป็นศีรษะและแขนขา ในส่วนลำตัวเกิดเป็นอวัยวะต่าง ๆ ขึ้น มีระบบประสาท หัวใจและหลอดเลือด ปอด กระเพาะอาหาร และลำไส้ ดับ ม้าม ไต อวัยวะสืบพันธุ์ นัยน์ตา หู จมูก ลิ้น ฯลฯ

ในปัจจุบันวิทยาศาสตร์ยังไม่ทราบชัดว่าพลังอะไรเป็นตัวบังคับการงอกของส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ แต่เข้าใจว่า เกี่ยวข้องกับส่วนประกอบของ "เม็ดใน" (นิวเคลียส) ของเซลล์ที่เรียกว่า "โครโมโซม" ซึ่งรู้แน่ว่าเป็นตัวกำหนดเพศของลูกและเป็นตัวนำลักษณะต่าง ๆ จากพ่อแม่ไปยังลูก โดยการทดลองในพืชและสัตว์ เราทราบว่าลักษณะทางกายของลูกขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายของพ่อและของแม่ แต่เป็นที่ปรากฏเพียงบางส่วน ไม่ใช่ทั้งหมด ผลของการผสมโครโมโซมของพ่อกับของแม่ ไม่ใช่เป็นเรื่องตรงไปตรงมาเสมอไป อาจมีที่แตกต่างความคาดคะเนก็ได้ เช่น พ่อเตี้ย แม่เตี้ย แต่ลูกสูง ข้อนี้วิทยาศาสตร์อธิบายว่าในโครโมโซมของแต่ละคนมีส่วนประกอบที่เรียกว่า "ยีน" อยู่มากมาย ซึ่งเป็นตัวต้นเหตุของลักษณะต่าง ๆ ยีนอย่างหนึ่งก็เป็นต้นเหตุของลักษณะอย่างหนึ่ง บางอย่างก็เป็นต้นเหตุของโรคกรรมพันธุ์.

ยีนทั้งหมดแบ่งออกได้เป็นสองพวก พวกหนึ่งเห็นพวกที่แสดงผลให้ปรากฏ เรียกว่า "พวกเด่น" อีกพวกหนึ่งไม่แสดงผลให้ปรากฏในปัจจุบัน แต่อาจแสดงผลในอนาคต คือในชั้นลูกหรือหลานหลาน พวกหลังนี้เรียกว่า "พวกด้อย"

ยีนพวกนี้ก็อยู่ในโครโมโซมนั่นเอง ไม่ได้หายไปไหน แต่ไม่แสดงผลในชั้นปัจจุบัน เมื่อบุคคลผู้ทีกล่าวถึงนี้ไปแต่งงานกับคนที่มี "ยีนด้อย" แบบเดียวกัน ยีนด้อยจากพ่อและจากแม่ร่วมกัน อาจกลายเป็น "ยีนเด่น" และแสดงผลให้ปรากฏได้ ดังนั้นในตัวอย่างที่ว่าพ่อเตี้ยแม่เตี้ย แต่ลูกสูง ก็อธิบายได้ว่าทั้งพ่อและแม่มี "ยีนสูง" อยู่ในตัว แต่เป็น "พวกด้อย" จึงไม่แสดงผล ครั้นยีนด้อยทั้งสองมารวมกันเข้าในลูก กลายเป็น "เด่น" ขึ้นมา ลูกจึงสูง ลักษณะทางใจอธิบายเช่นเดียวกัน ถ้าพ่อฉลาด แม่ฉลาด ลูกก็น่าจะฉลาด แต่ก็อาจจะปานกลางหรือโง่ก็ได้ ตรงกันข้าม พ่อแม่ที่สมองทึบ อาจมีลูกที่สมองปราดเปรียวก็ได้.

มีผู้เชื่อว่ายีนเกี่ยวข้องกับการเจริญของร่างกายขณะลูกอยู่ในครรภ์ด้วย เพราะมีความพิการทางรูปร่างบางอย่างที่เป็นกรรมพันธุ์ คือถ่ายทอดไปได้ในทางยีน ถ้าหากทุก ๆ อย่างดำเนินไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง ลูกก็คลอดออกมาด้วยรูปร่างปกติ ถ้ามีอะไรผิดพลาดไปแม้เพียงเล็กน้อยในตอนใดตอนหนึ่ง ลูกก็มีร่างกายพิกลพิการไปตามเหตุ เช่นปากแหว่งเพดานโหว่ ผนังกั้นห้องหัวใจมีรูทะลุ ไม่มีแขนขาหรือมือเท้าไม่มีตา ไม่มีศีรษะ ฯลฯ นอกจากนี้ลักษณะจำเพาะบางอย่างของบุคคล เช่น ความแข็งแรง ความอดทน ความอ่อนแอ ความขี้โรค ตลอดจนโรคบางอย่างที่เกิดมาพร้อมกับตัว ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับยีน

สรุปว่า ในทางวิทยาศาสตร์ รูปร่างและลักษณะบางประการเกี่ยวกับ "สังขาร" (หมายถึงความถึงลักษณะของร่างกายทั้งในทางรูปและทางหน้าที่) เป็นเรื่องที่กำหนดมาตั้งแต่การปฏิสนธิ คือการ

ผลระหว่างเชื้อของบิดา กับไข่ของมารดา เพราะฉะนั้นบุคคลที่เกิดขึ้นใหม่ คือลูก นั้นย่อมไม่มีโอกาสที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ด้วยความตั้งใจ หรือปรารถนา อย่างไรก็ดีทั้งนั้น ส่วนความพิการหรือโรคที่เป็นมาแต่กำเนิดนั้น ตามธรรมดา อธิบายว่าเป็นเพราะการบังเอิญ เช่นถ้าส่วนที่จะประกอบเป็นปาก มาประสานกันไม่ดี ก็มีลักษณะปากแหว่ง หรือถ้าเนื้อส่วนใดงอกน้อยไปก็เกิดเป็นช่องโหว่ขึ้น

วิทยาศาสตร์กำลังเสาะหาคำอธิบายสำหรับเหตุของการบังเอิญเหล่านี้ ในฝ่ายพระพุทธศาสนาถือว่า กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เห็นไป ผู้ที่ทำกรรมดีไว้มาก ย่อมไปเกิดในที่ดี ซึ่งหมายความว่ารวมถึงการมีรูปร่างดี สวยงามและสมบูรณ์เป็นปกติ ผู้ที่ทำกรรมไม่ดีไว้มาก ย่อมไปเกิดในที่ไม่ดี ซึ่งหมายความว่ารวมถึงการมีรูปร่างพิกลพิการหรือผิดปกติด้วย โดยหลักนี้ อธิบายได้ว่า ผู้ที่ทำบาปกรรมไว้ซึ่งจะนำไปสู่ปากแหว่ง กรรมก็จะส่งให้ไปจุติในครรภ์ ซึ่งมีไข่และตัวเชื้อซึ่งผสมกันเข้าแล้ว จะได้ลูกซึ่งมีปากแหว่ง หรือว่ากรรมนั้น ๆ ไปขัดขวางการเจริญของเนื้อส่วนริมฝีปากบน ทำให้ปากแหว่ง เพราะฉะนั้นตามความเข้าใจในฝ่ายพระพุทธศาสนา ความพิการแต่กำเนิดมิได้เกิดจากการบังเอิญหรืออุบัติเหตุ แต่เกิดจากกรรม

ใครจะยึดถืออย่างไรก็ตาม ย่อมจะเห็นได้ว่าลูกที่เกิดขึ้นมานั้นไม่มีทางที่จะเลือกรูปร่างให้ได้ตามใจ ตามความรู้ทางวิทยาศาสตร์. ความพิการหรือไม่พิการเกิดขึ้นเสียก่อนที่ความรู้สึกนึกคิดจะเกิด ในฝ่ายพระพุทธศาสนา บุคคลจะได้รูปร่างใดก็แล้วแต่กรรม ไม่มีทางเลือกเหมือนกัน นอกจากจะทำความดีไว้มากพอ จึงจะหวังได้ว่าจะไปเกิดในรูปร่างที่ดี เป็นผลของอดีต ไม่ใช่ปัจจุบันนี้คือ “รูปเลือกไม่ได้”

วิทยาศาสตร์เชื่อว่าร่างกายที่คลอดออกมาแล้วนั้น เต็มใหญ่ต่อไปด้วยอำนาจของน้ำเลี้ยงภายในเรียกว่า “ฮอร์โมน” ซึ่งมีต่อมจำพวกที่เรียกว่า “ต่อมไร้ท่อ” เป็นส่วนทำหน้าที่ผลิตฮอร์โมน แต่ละอย่างมีหน้าที่จำเพาะ เกี่ยวกับรูปร่างก็มี เกี่ยวกับงานของอวัยวะก็มี ฮอร์โมนอย่างหนึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับความยาวหรือความสูงของร่างกาย ถ้ามีมากไปก็อาจทำให้ร่างใหญ่เป็นยักษ์ ถ้ามีน้อยไป ก็ทำให้ตัวเตี้ยเล็กเป็นคนแคระ ฮอร์โมนอีกอย่างหนึ่งมีหน้าที่เร่งการเผาผลาญและการใช้พลังงานของร่างกาย ถ้ามีมากเกินไป ก็ทำให้ผ่ายผอม ตัวร้อนอยู่เสมอ ประสาทตื่นเต้น ชักลัวซีโกรธขัดใจ ถ้ามีน้อยไป ร่างกายอ้วนลู่ ผิวน้ำหนักหนาแข็ง ตัวเย็น ทำอะไรก็เฉื่อยชา ความคิดอ่านเชื่องช้า ฮอร์โมนอย่างอื่นก็ทำหน้าที่อย่างอื่น เช่นควบคุมการหลั่งน้ำย่อยอาหาร การหลั่งปัสสาวะ การใช้น้ำตาลในร่างกาย ความเจริญของร่างกายเกี่ยวกับเพศและการทำหน้าที่เกี่ยวกับเพศ เป็นต้น

ถ้าต่อมที่ผลิตฮอร์โมนทำหน้าที่ผิดไป ร่างกายก็ผิดปกติตามไปด้วย ในทางรูปร่างหรือในทางการงานก็แล้วแต่ การทำงานของต่อมไร้ท่อนี้ไม่อยู่ในอำนาจของจิตใจ หมายความว่าบุคคลไม่สามารถจะบังคับควบคุมได้ ต่อมทำงานไปตามเหตุกระตุ้นหรือเหตุยับยั้งโดยกฎของธรรมชาติ ถ้ามีเหตุกระตุ้นก็ทำงานมาก ถ้ามีเหตุรั้งก็ทำงานน้อย ร่างกายก็ผันแปรตามไป จิตใจไม่สามารถจะหักห้ามหรือเร่งเร้าอย่างไรได้

นอกจากนี้ ส่วนประกอบของอาหาร ก็มีส่วนสำคัญ ในการรอกงามของร่างกาย โดยเฉพาะอาหารประเภท “ธาตุเนื้อ” (โปรตีน หรือโปรตีน) เป็นตัวที่ใช้สร้างเซลล์ ถ้ามีไม่พอเพียงก็ส่งผลให้ร่างกายแคระแกรน ไม่เติบโตอย่างคนปกติ วิตามินซึ่งมีอยู่ในอาหารตามธรรมชาติ ก็มีหลายอย่างที่มีอิทธิพลถึงรูปร่าง โดยเฉพาะวิตามิน “เอ” เป็นสารกระตุ้นการเติบโตของร่างกาย ถ้าขาดไป การเจริญทางรูปก็ชะงัก. วิตามิน “ดี” เกี่ยวกับการเกาะของหินปูนที่กระดูก ถ้าขาดไปก็เกิดโรคกระดูกอ่อน โครงร่างโค้งคด วิตามิน “ซี” มีหน้าที่เกี่ยวกับการเผาผลาญ ถ้าได้รับไม่พอ ร่างกายก็เกิดการวิปริตในการทำงานโดยทั่วไป ทั้งยังเป็นเหตุให้เกิดโรคคลักกะปิดลักกะเปิดอีกด้วย

ถ้าพิจารณาตามหลักวิชาวิทยาศาสตร์ดังแสดงมานี้ ย่อมเห็นได้ว่าร่างกายที่เรารับมาโดยเลือกเอง ไม่ได้มัน ย่อมเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ คือตามการทำงานของต่อมไร้ท่อที่ผลิตฮอร์โมน ร่วมกับการหล่อเลี้ยงด้วยอาหารและวิตามิน. ทั้งหมดนี้จิตใจไม่สามารถจะแสดงอิทธิพลใด ๆ ให้เป็นตามที่ต้องการ เว้นแต่ในการคัดเลือกอาหาร แท้จริงนั้นจิตใจเป็นเพียงผู้อาศัยเท่านั้น นี่คือ “รูปบังคับไม่ได้”

ความเป็นไปของร่างกายของเรานั้นต้องอาศัยการทำงานและการร่วมงานของอวัยวะใหญ่น้อยที่มีอยู่ อวัยวะแต่ละอย่างย่อมมีการติดต่อเกี่ยวพันไปถึงอวัยวะอื่น ๆ ทั่วร่างกาย ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม เมื่ออย่างใดอย่างหนึ่งทำงานผิดปกติไป อย่างอื่น ๆ ก็พลอยถูกกระทบกระเทือน ถ้าจะเปรียบร่างกายเหมือนกับนาฬิกาเรือนใหญ่ก็พอจะได้ ตัวจักรแต่ละตัวมีหน้าที่จำเพาะและมีบทบาทในการเดินของนาฬิกา ถ้าตัวหนึ่งหักไป ตัวอื่น ๆ ก็พลอยทำงานผิดปกติไปด้วย

บางทีนาฬิกาในร่างกายมีกลไกสลับซับซ้อนและพิสดารสำหรับควบคุมงานไปตามหน้าที่ และรักษาดุลต่าง ๆ ให้ร่างกายสามารถทรงความเป็นอยู่อย่างปกติไปได้เรื่อย ๆ แต่ดุลเหล่านี้ก็ทำงานได้ในขอบเขตจำกัด ถ้าความผิดปกติที่เกิดขึ้นนั้นมากนัก ดุลที่กล่าวนี้ก็อาจกวัดแกว่งมากเกินไปจนไม่คืนกลับ การทำงานของอวัยวะที่เกี่ยวข้องต้องหยุดชะงัก ชีวิตก็อาจถึงที่สุด ดุลเช่นนี้ที่เห็นได้ง่ายที่สุดคือ “ดุลความร้อน” ภายในร่างกายมีการเผาผลาญอยู่ตลอดเวลา เพราะอวัยวะต้องทำงาน และการทำงานนี้ต้องใช้พลังงาน ซึ่งได้จากการเผา (ออกซิไดซ์หรือเติมออกซิเจน) ธาตุอาหาร ดังนั้นในร่างกายจึงมีการก่ความร้อนอยู่ตลอดเวลา คล้ายกับโรงงานใหญ่ ๆ ปริมาณความร้อนที่เกิดขึ้นนี้ระหว่างที่พักอยู่เฉย ๆ คำนวณได้ใกล้เคียงกับความร้อนที่ออกมาจากหลอดไฟฟ้า ๑๐๐ วัตต์ ถ้ามีการทำงาน ความร้อนก็มากขึ้นไปตามปริมาณงานที่ทำ ร่างกายต้องกำจัดความร้อนออกไป มิฉะนั้น ไม่ช้า ตัวก็จะร้อนมากจนกระทั่งชีวิตอยู่ไม่ได้

การกำจัดความร้อนนี้อาศัยกระแสเลือด นำความร้อนจากภายใน ออกมาที่ผิวหนัง แล้วปล่อยให้ออกไปทางนั้นด้วยวิธีต่าง ๆ การหลั่งเหงื่อเป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยระบายความร้อน เพราะการระเหยของเหงื่อใช้ความร้อนมาก ดังนั้น เวลาอากาศร้อนหรือเวลาเราทำการงาน จึงมีการหลั่งเหงื่อเกิดขึ้นและมากขึ้นไปตามปริมาณงานที่ทำหรือความมั่งอ้อนของอากาศ ถ้าในร่างกายมีการก่ความร้อนมาก ก็มีการกำจัดความร้อนออกไปมาก ถ้ามีการก่ความร้อนน้อย การกำจัดความร้อนก็

น้อยลง นี่คือ “ดุลความร้อน” ซึ่งในเวลาปกติร่างกายรักษาไว้ได้ดี ในเวลาผิดปกติเช่นมีเชื้อ
หนองเข้าไปในร่างกาย ทำให้เป็นฝี พิษของเชื้อโรคไปรบกวน “ศูนย์ความร้อน” ในสมองซึ่งทำหน้าที่
ควบคุมดุลนี้ ทำให้การรักษาดุลเสียไป การกำจัดความร้อนน้อยลง ไม่ได้ส่วนกับการก่อความร้อน
ร่างกายก็ร้อนขึ้นไปเรื่อย ๆ เกิดเป็น “ไข้” ถ้าจัดการเอาเชื้อโรคออกเสีย เช่นโดยผ่าฝีเอาหนองออก
ไข้ก็ลดเพราะ “ศูนย์ความร้อน” กลับทำงานได้โดยปกติ

ในร่างกายยังมีดุลอื่น ๆ อีกหลายอย่าง เช่นดุลกรด ต่าง ดุลน้ำ ดุลไนโตรเจน ซึ่งร่างกายต้องรักษา
ไว้เสมอ ถ้าดุลใดดุลหนึ่งกวัดแกว่งเกินขีดปกติไป ก็เกิดอาการของความผิดปกติหรือโรค.ทั้งนี้
นอกเหนือไปจากโรคอื่น ๆ ที่เกิดจากเหตุแตกต่างออกไป เช่นมีการติดเชื้อ หรือมีการสลาย หรือ
อันตรายเกิดขึ้นแก่อวัยวะ ในพระคัมภีร์ท่านจึงกล่าวไว้ว่า “เรือนกายเป็นรังโรค”

นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการดำเนินของวัย คือความชรา ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิและ
ดำเนินเรื่อยไปจนกระทั่งที่สุดแห่งชีวิต (ดูเรื่อง “ทุกขลัจฉินแห่งของสรีรวิทยา”) การเปลี่ยนแปลง
เหล่านี้ทำให้เกิดอาการแปรปรวนต่าง ๆ ซึ่งนับเนื่องเข้าเป็นอาการของ “โรคชรา” และเป็นการ
เปลี่ยนแปลงซึ่งทุก ๆ คนจะต้องผ่าน

ร่างกายของเราเป็นของละเอียดอ่อน ขณะเดียวกันก็มีกลไกกลับซับซ้อน เป็นนาฬิกาที่มีตัวจักร
มากมาย แต่ละชั้นแบบบางและเปราะ ถูกกระทบกระเทือนหนักเข้า ก็คอยแต่จะหักบิ่นหรือบิดเบี้ยว
ร่างกายของเราก็คอยแต่จะเจ็บไข้ มีแต่จะเสื่อมโทรม ต้องระวังรักษากันอยู่ตลอดเวลา พระบรม
ศาสดาจึงทรงสอนให้พิจารณาเพื่อเห็นความจริงว่า “รูปเป็นไปเพื่ออาพาธ”

เมื่อรูปเสื่อมไม่ได้ บังคับไม่ได้ แล้วยังเป็นไปเพื่ออาพาธอีกเช่นนี้จะยึดถือว่าเป็นของเราได้อย่างไร
ถ้ายึด เราก็จะต้องเปลี่ยนแปลงแปรปรวนไปกับรูป เมื่อรูปเปลี่ยนแปลงแปรปรวน เมื่อรูปอาพาธ
เราก็อพาธไปด้วย เกิดเป็นความเดือดร้อน ถ้าหากถือได้ตามที่ท่านสอน นึกเสียว่ารูปกายเป็น
เพียงที่พึ่งอาศัย เมื่อเกิดการเสื่อมโทรมหรือวิการ ความวุ่นวายทางจิตก็จะมี หรือมีแต่น้อย.

ในฐานะผู้อาศัย เรามีส่วนได้เสียกับรูปกายก็แต่ในการอาศัยทำการงาน คือประกอบกรรมต่าง ๆ
ถึงแม้ว่าดูเผิน ๆ คล้ายกับว่า เราบังคับร่างกายให้ทำอะไร ๆ ได้ทั้งนั้น แต่ความจริงเราสั่งได้แต่
เพียงส่วนน้อย คือส่วนที่เกี่ยวกับกายกรรม วาจกรรม และมโนกรรมเท่านั้น ส่วนการดำเนิน
กระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการครองชีวิตในส่วนลึก เช่นการย่อยอาหาร การดูดซึมอาหารเข้าสู่
ร่างกาย การสูบฉีดเลือดของหัวใจ การไหลของเลือด การหายใจ การหลั่งปัสสาวะ การแปรสารใน
ร่างกาย การใช้พลังงาน การสร้างเนื้อ การซ่อมแซมส่วนสึกหรอ ฯลฯ พุดง่าย ๆ ว่าการการทำงาน
ของอวัยวะภายในทั้งหมด เราไม่สามารถบังคับได้เลย เราจะเป็นหรือจะตาย จะเป็นโรคหรือไม่เป็น
โรค ขึ้นอยู่กับการทำงานส่วนนี้ทั้งสิ้น.

มีหลักฐานควรเชื่อได้ว่า บุคคลบางจำพวก เช่น โยคีซึ่งฝึกจิตจนมีพลังกล้าแข็ง สามารถบังคับการทำงานของอวัยวะภายในบางอย่างได้ เช่น อาจสั่งให้หัวใจเต้นช้าหรือหยุดเต้นชั่วคราว หรือบังคับการเผาผลาญในกายให้ลดลงจนถึงขีดต่ำสุด แต่อำนาจของเขานั้นก็เป็นการไม่สมบูรณ์ เพราะเป็นอยู่ชั่วระยะเวลา ถึงอย่างไรเขาก็ห้ามการแก่และการตายไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ได้พยายามกันมานับเป็นพัน ๆ ปีแล้ว

ปัจจุบันวิทยาศาสตร์ก็พยายามในแนวเดียวกัน แต่ก็ยังไม่ได้ผล เราอาจทราบดีว่าเป็นการพยายามที่เสียเปล่า เพราะการแก่การตายเป็นเรื่องของไตรลักษณ์ เป็นการคลี่คลายของสังขารไปตามธรรมชาติ ดังพระพุทธภาษิตว่า "สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา".

ถ้าจะมีบางท่านเห็นว่า ในปัจจุบันนี้ เราสามารถป้องกันโรคบางอย่างได้ เช่นด้วยการฉีดวัคซีน เช่นนี้จะเป็นการบังคับร่างกายและเป็นข้อค้านเรื่องอนัตตาได้ ก็อาจตอบได้ว่า การฉีดวัคซีนเป็นเรื่องของกรรม คือการกระทำ

ตามหลักพระพุทธศาสนา บุคคลย่อมเป็นผู้รับผลของกรรมของตน ผู้ที่ย่อมรับการฉีดวัคซีน ต้องนับว่าได้ทำกรรมดี จึงได้รับผล คือไม่เป็นโรค ถ้าเพียงแต่จะนั่งนิ่งบังคับตัวไม่ให้เป็นโรค คงจะไม่สำเร็จเป็นแน่.

ร่างกายไม่ได้อยู่ในบังคับของเรา แต่เห็นไปตามเหตุทางธรรมชาติ. ส่วนการกระทำต่าง ๆ ซึ่งเราก่อขึ้นโดยอาศัยร่างกาย เป็นเรื่องที่เราบังคับได้ เราจึงต้องรับผิดชอบสำหรับกรรมทั้งหลาย และต้องเสวยผลของกรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เราไม่ต้องรับผิดชอบสำหรับรูป นอกเหนือไปจากการบำรุงรักษา เพื่อจะได้อาศัยได้โดยเนิ่นนานและโดยสะดวก แต่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เพราะเราเลือกไม่ได้ บังคับไม่ได้ แม้เลือดเนื้อซึ่งรวมเข้าเป็นตัวของเราก็ไม่ใช่ของเรา เพราะไม่ได้อยู่กับที่ คือไม่ได้อยู่ที่ตัวเราตลอดไป หากแต่วนเวียนไปมาในตัวของคนอื่น ลัตว์อื่น ต้นไม้ หรือแม้พื้นดิน (ดูเรื่อง "ธาตุวิภังค์แผนใหม่.")

ชั้นอื่น ๆ ในชั้นห้าก็เป็นเช่นนี้ เราเลือกไม่ได้ บังคับไม่ได้ ไม่ใช่เป็นเรื่องของเราโดยเฉพาะ เราอยากให้เป็นอย่างหนึ่ง ก็อาจเป็นไปอีกอย่างหนึ่ง เราก็แก้ไขอะไรไม่ได้ พระพุทธองค์ทรงพิจารณาเห็นความจริงข้อนี้ ทรงเห็นว่าขันธเป็นต้นเหตุแห่งทุกข์ จึงทรงสอนให้เห็นว่าขันธไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ไม่ควรจะยึดถือ.

หลักอนัตตา เป็นลักษณะที่เด่นยิ่งข้อหนึ่งของพระพุทธศาสนา และแสดงถึงความล้ำเลิศแห่งพระปัญญาคุณของพระบรมศาสดาของเรา ศาสนาพราหมณ์ได้สอนมาก่อนหน้านับพัน ๆ ปีว่าคนเรามีอัตตาเป็นส่วนสำคัญยอดเยี่ยม และสอนให้บำเพ็ญตบะเพื่อบรรลุอมตธรรมคือความไม่ตาย แต่พระพุทธเจ้ากลับทรงสอนในทางไม่เกิด เพราะทรงเห็นลึกซึ้งกว่าและถูกต้องว่า ตัวตนไม่สำคัญ

สำคัญที่จิต แท้จริงตัวตนกลับเป็นเครื่องหน่วงเหนี่ยว เป็นเหตุแห่งทุกข์ ทรงสอนในทางตรงกันข้าม กับศาสนาพราหมณ์ คือทรงสอนให้สละร่างกาย ให้เห็นว่าไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ทั้งทรงสอนว่าการ เกิดเป็นต้นเหตุแห่งทุกข์ การมีชีวิตอยู่เป็นการทนทุกข์ ถ้าจะหลีกเลี่ยงทุกข์ต้องปฏิบัติไม่ให้เกิด โดยการปฏิบัตินี้พระพุทธองค์ได้ทรงหลุดพ้นจากทุกข์ไปแล้ว และผู้อื่นที่ปฏิบัติตาม ก็ได้หลุดพ้น ตามไปด้วยเป็นจำนวนมาก.

พระลัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนด้วยพระเมตตา ทรงสอนล้วนความสัจจริงที่เป็นอยู่ตลอดเวลา และทรงสอนให้ปฏิบัติตามได้ ผู้ปฏิบัติตามนั้นย่อมได้ผลโดยควรแก่การปฏิบัติ มีความหลุดพ้นเป็น ยอดแห่งผล จึงสมควรอย่างยิ่งที่เป็นพระบรมศาสดาหาผู้เสมอมิได้ในโลก.

.....

ธาตุวิภังค์แผนใหม่

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

(บรรยายที่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย พ.ศ.๒๕๐๙)

พระธรรมอันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้แล้ว เป็นลัจจะความจริงแท้ และเป็นอกาลิกะ ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย แม้เวลาจะล่วงเลยไปสักเท่าใด ๆ แต่ความคิดเห็นและความเข้าใจของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับกาลเวลา ย่อมผันแปรไปตามวัยบ้าง ตามสมัยบ้าง ไม่มีหยุดนิ่งแน่นอน ดังนั้นจึงปรากฏอยู่เสมอว่ามีการขัดแย้งโต้เถียงกันเกี่ยวกับความหมายของพระธรรมบางข้อ ซึ่งต่างคนต่างแปลไปตามความเห็นแห่งตน หรือแห่งอาจารย์ของตน บางครั้งก็ลงท้ายด้วยการเกิดความสงสัยขึ้นมาว่าพระธรรมนั้น ๆ อาจจะผิดเพี้ยนไป หรือเก่าเกินสมัยเสียแล้ว ข้อสงสัยเช่นนี้เป็นการหลงผิด เกิดจากความที่ยังไม่ทราบถ่องแท้ถึงคุณแห่งพระธรรม และอาจจะแก้ไขได้ด้วยการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านปฏิบัติ.

ในกระบวนพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีข้อหนึ่งซึ่งพุทธศาสนิกสมัยใหม่มักจะตั้งข้อสงสัยอยู่เนื่อง ๆ คือคำสอนว่าด้วยธาตุในร่างกาย ทั้งนี้ เพราะได้ความรู้จากวิทยาศาสตร์ว่าในโลกนี้มีธาตุต่าง ๆ มากมายหลายสิบอย่าง ซึ่งได้มีการพิสูจน์แล้วแน่นอน แต่ปรากฏว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้เพียง ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟ ลืออย่างเท่านั้น

บุคคลนอกศาสนาบางพวกก็ถือเอาข้อนี้เป็นเหตุโจมตีว่า พระบรมศาสดา ไม่ได้ทรงมีพระลัทธิปัญญาญาณอย่างแท้จริงจึงรู้ไม่หมดสิ้นหรือรู้ไม่ถูกต้อง

ข้อกล่าวหาที่ผู้ที่มีความรู้ก็ยังสามารถจะตอบได้อย่างถูกต้องและได้ผล แต่ผู้ที่ไม่มีความรู้อาจนำมาเป็นเหตุแห่งความสงสัยหรือแม้พลอยเชื่อตามไปด้วย อันเป็นความผิดที่อาจส่งผลกระทบกระเทือนความศรัทธาซึ่งมีอยู่ต่อความตรัสรู้ของพระตถาคต.

ข้อนี้เป็นเรื่องที่ร้ายแรงมาก จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่เราจะเสาะหาความรู้และความเข้าใจในเรื่องธาตุสี่นี้ไว้อย่างถูกต้อง โดยนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ร่วมกับความรู้ในพระธรรม.

ต้นเหตุประการหนึ่งของความเข้าใจผิดนี้คือการนำมาใช้โดยไม่ถูกต้อง คำพูดเป็นเรื่องสมมุติ คือการทำความเข้าใจกันว่าจะใช้คำนี้ให้มีความหมายถึงสิ่งนี้ ๆ เช่นใช้คำว่า "ปาก" สำหรับช่องที่เปิดปิดได้ สำหรับให้อาหารผ่านเข้าสู่ร่างกาย หรือสำหรับพูด ต่อมาสิ่งอะไรที่มีลักษณะคล้ายกัน ก็นำคำนั้นไปใช้อีก เช่นใช้ว่า ปากประตู ปากหีบ ปากช่อง เป็นต้น การยึดความหมายของคำเช่นนี้ บางครั้งก็ทำให้เกิดความเข้าใจผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกาลสมัยผ่านไปนาน ๆ และความเข้าใจของตนได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้วด้วย ดังในกรณีของคำ "ธาตุ" นี้.

คำว่า “ธาตุ” โดยทั่วไปมีความหมายว่า “ต้นเดิม” หรือ “มูลเดิม” ปรากฏในพระบาลีใน ความหมายต่าง ๆ กัน ไม่เฉพาะแต่ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ แต่มีอย่างอื่นอีก เช่นอินทรีธาตุ จักขุธาตุ เป็นต้น.

ในภาษาไทยเราใช้ในความหมายอื่นก็มี เช่น ส่วนของกระดูกที่เหลือจากการเผาศพ พระเจดีย์ที่บรรจุกระดูก เป็นต้น ต่อมาเมื่อทางวิทยาศาสตร์ต้องการคำสำหรับใช้แทนคำว่า “เอเลเมนต์” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีความหมายว่า “สิ่งซึ่งประกอบขึ้นเป็นสารต่าง ๆ และมีลักษณะจำเพาะ อันจะเปลี่ยนแปลงต่อไปไม่ได้” จึงได้มีผู้นำคำ “ธาตุ” นี้มาใช้ แต่ “เอเลเมนต์” ที่รู้จักกันอยู่ในเวลานี้มีมากกว่าร้อยอย่าง ผู้ที่ใช้คำธาตุแทน “เอเลเมนต์” จึงเกิดความสงสัยขึ้นดังกล่าวแล้ว ถ้าหากใช้คำอื่น ไม่ใช่คำ “ธาตุ” ความฉงนอาจจะมีน้อยกว่านี้ แต่ก็คงไม่หมดสิ้นทีเดียว เพราะในพระบาลีมีข้อความปรากฏอยู่ ซึ่งชวนให้สงสัย เช่นที่กล่าวไว้ว่า “ฉธาตุโร ปริโส” (บุรุษมีธาตุหก) เป็นต้น ผู้ได้ฟังย่อมมีความรู้สึกไม่เอียงไปในทางที่ว่า พระพุทธองค์ทรงทราบไม่ครบถ้วน.

ข้อที่น่าทึ่งก็คือ ในภาษาแห่งชาวตะวันตก ทั้งอังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส และอื่น ๆ ซึ่งใช้คำว่า “เอเลเมนต์” ในความหมายดังกล่าวข้างต้นนั้น ก็มีความสับสนทำนองเดียวกัน คือคำว่า “เอเลเมนต์” นี้มีต้นตอมาจากนักปราชญ์ชาวกรีกผู้มีชื่อว่า เอ็มเปโดเคลสซึ่งเกิดภายหลังพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑๓๓ ปี และเป็นคนแรกที่แถลงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องธาตุสี่นี้ ในทำนองเดียวกับที่ปรากฏในพระคัมภีร์

เขากล่าวว่า บรรดาสรรพสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกนี้ ประกอบขึ้นด้วย “เอเลเมนต์” ลี่อย่างคือ เอเลเมนต์แห่งดิน เอเลเมนต์แห่งน้ำ เอเลเมนต์แห่งลม และเอเลเมนต์แห่งไฟ เอเลเมนต์ ทั้งสี่นี้เป็นรากเง่าแห่งสิ่งทั้งหลายทั้งปวง และเป็นสิ่งที่คงสภาพอย่างถาวรไม่มีเปลี่ยนแปลง

เห็นได้ว่าความคิดเห็นนี้คงได้ไปจากทางตะวันออก เพราะมีจำนวนสี่อย่างเท่ากัน ใช้ชื่อว่า ดิน น้ำ ลม ไฟ เหมือนกัน และสมัยของ เอ็มเปโดเคลส นั้นตามหลังสมัยของพระบรมศาสดา

ความคิดเห็นเรื่องธาตุสี่นี้มีมาก่อนสมัยของพระพุทธเจ้าแล้วคือมีอยู่ในศาสนาพราหมณ์ ในส่วนตัวผู้บรรยายคิดว่า เอ็มเปโดเคลส น่าจะได้ความคิดไปจากฝ่ายพราหมณ์ เพราะกำหนดว่าธาตุทั้งสี่เป็นสิ่งที่คงทนถาวรเหมือนในศาสนาพราหมณ์

ส่วนในทางศาสนาพุทธนั้นบ่งไว้ชัดเจนว่า แม้ธาตุทั้งสี่ก็เป็นไปตามไตรลักษณ์ คือเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ซึ่งจะได้แสดงในตอนหลัง.

ดังได้กล่าวแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงเกี่ยวกับธาตุในที่ต่าง ๆ กันหลายแห่ง แต่มีข้อความละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้มากที่สุดในธาตุวิภังคสูตร ซึ่งอยู่ในมัชฌิมนิกายแห่งพระสุตตันตปิฎก

เรื่องนี้พระบรมศาสดาทรงแสดงโปรดพระปุกกุสาติ ซึ่งมีศรัทธาบวชอุทิศถวายพระองค์โดยมิได้เคยพบเห็นเลย เพียงแต่ทราบกิตติศัพท์เท่านั้น และเมื่อพบพระองค์ในระหว่างที่อาศัยแรมคืนร่วมกันอยู่ในโรงของช่างปั้นหม้อ ก็ได้ทราบว่าท่านเป็นพระสมณโคดม ต่อเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาจึงรู้ได้โดยทันทีว่าเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และได้ทูลขออุปสมบทระหว่างที่ออกไปเสาะหาเครื่องอัฐบริขารนั่นเองก็ได้ถูกแม่โคชนถึงแก่ชีวิต เรื่องพระปุกกุสานี้เป็นต้นความคิดของเรื่องกามนิตและวาถิฏฐีซึ่งเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายอยู่แล้ว.

พระธรรมเทศนาซึ่งทรงแสดงโปรดพระปุกกุสาติเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องธาตุมีเนื้อความสำคัญว่าคนเรามีธาตุหก คือปลฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ อากาศธาตุ และวิญญานธาตุ ได้แก่ธาตุแห่งดิน ธาตุแห่งน้ำ ธาตุแห่งไฟ ธาตุแห่งลม ธาตุแห่งที่ว่าง และธาตุแห่งความรู้ ตามลำดับ

ธาตุห้าอย่างที่กล่าวก่อน มีทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกกาย

ธาตุแห่งดินที่เป็นภายในได้แก่สิ่งที่แข็งแข็ง เช่นผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก ม้าม หัวใจ ตับ ปอด เป็นต้น

ธาตุแห่งน้ำที่เป็นภายในได้แก่ สิ่งที่เอิบอาบซึมซาบไปได้ เช่นน้ำดี เสมหะ น้ำเหลือง เลือด เหงื่อ มันข้น เปลวมัน น้ำตา น้ำลาย น้ำมูก มูตร เป็นต้น

ธาตุแห่งไฟที่เป็นภายในได้แก่ สิ่งที่อบอุ่นและทำให้เกิดความร้อน เช่นทำให้ร่างกายทรุดโทรม กระวนกระวาย เป็นเหตุให้มีการย่อยของอาหาร เป็นต้น

ธาตุแห่งลมที่เป็นภายในได้แก่ สิ่งที่พัดผันไป เช่นลมในท้อง ลมในลำไส้ ลมแล่นไปตามอวัยวะน้อยใหญ่ ลมหายใจเข้าออก เป็นต้น

ธาตุแห่งที่ว่างที่เป็นภายในได้แก่ ส่วนที่ว่างโปร่ง เช่นช่องหู ช่องจมูก ช่องปาก เป็นต้น

ธาตุแห่งความรู้นั้นมีอยู่เฉพาะภายในกาย เป็นสิ่งซึ่งทำให้รู้สัมผัสต่าง และมีความทุกข์ ความสุข หรือความไม่ทุกข์ไม่สุข.

ถ้าจะกล่าวตามความรู้ในสมัยนี้ ก็ตีความหมายของปลฐวีธาตุหรือธาตุแห่งดินได้ว่าเป็นส่วนที่มีลักษณะเป็นของแข็ง หรือมีทรวดทรงเป็นรูปเป็นร่าง เช่นหนัง กล้ามเนื้อ กระดูกและอวัยวะภายในต่าง ๆ ส่วนอาโปธาตุหรือธาตุแห่งน้ำได้แก่ส่วนที่เป็นของเหลว เช่นเลือด น้ำเหลือง น้ำลาย ปัสสาวะ เตโชธาตุหรือธาตุแห่งไฟ คือความร้อนหรือพลังงานซึ่งเกิดขึ้นจากการเผาอาหารภายในกายซึ่งเป็นเหตุให้ร่างกายเคลื่อนไหว หลังน้ำหลังหรือย่อยอาหารได้ และทำให้ร่างกายมีความอบอุ่นเป็นปกติ วาโยธาตุหรือธาตุแห่งลม ได้แก่แก๊สหรือก๊าซต่าง ๆ เช่น ที่ประกอบเป็นอากาศอยู่

รอบ ๆ ตัวเรา และเราหายใจเข้าไปหรือหายใจออกมา หรือแก๊สที่เกิดจากการหมักหรือสลายของอาหารในกระเพาะและลำไส้ ซึ่งทำให้เรามีอาการท้องอืดเพื่อหรือที่เราเรอหรือผายออกมาและเรียกกันว่าลม

ข้อที่ชวนให้เกิดศรัทธาอย่างยิ่งในพระปัญญาคุณของพระบรมศาสดา คือที่ทรงกล่าวถึงวาโยธาตุ “ซึ่งแล่นไปตามอวัยวะน้อยใหญ่” ส่วนมากของคนสมัยนี้คงจะไม่สามารถเข้าใจข้อนี้ได้และอาจจะเห็นว่าเป็นการเหลวไหลที่กล่าวว่า มี “ลมแล่นไปตามอวัยวะน้อยใหญ่” ภายในร่างกาย ลมอะไรจะเข้าไปพุดอยู่ข้างในนั้น

ข้อนี้ผู้ที่มีความรู้ทางแพทย์หรือชีววิทยาจะชี้แจงได้ว่า แท้จริงนั้นเป็นการถูกต้อง แต่จะต้องแปลคำว่า “วาโยธาตุ” อย่างอื่น ไม่ใช่คำว่า ลม (ซึ่งใช้ตามธรรมดา เป็นคำแสดงภาพ หรือคำเปรียบเทียบกับเท่านั้น) แต่ใช้คำว่า “แก๊ส” ดังนี้ ถ้ากล่าวว่า “แก๊สซึ่งไหลไปตามอวัยวะน้อยใหญ่ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์แห่งร่างกายย่อมจะเข้าใจได้ว่า หมายความว่าแก๊สสามอย่าง (หรือบางครั้งมากกว่าสามอย่าง) ซึ่งกระแสเลือดนำไปถึงทั่วทุกส่วนของร่างกาย คือออกซิเจน คาร์บอนไดออกไซด์ และไนโตรเจน

ออกซิเจนนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เพราะเป็นตัวทำให้เกิดการเผาไหม้ของอาหาร และสิ่งอื่นภายในกาย ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เป็นปฏิภูมที่เกิดจากการเผาไหม้ดังกล่าวนี้ และร่างกายจำเป็นต้องขับออกทิ้งเสีย ส่วนไนโตรเจนนั้นเป็นแก๊สที่ประกอบเป็นส่วนใหญ่ของอากาศที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา และเข้าไปในเลือดระหว่างการหายใจเข้าออกโดยไม่มีหน้าที่บทบาทจำเพาะอย่างไรในร่างกาย.

จากที่ได้บรรยายมาแล้วนี้ ฟังสังเกตุได้ว่า ในพระบาลีนั้นคำว่า “ธาตุ” มีความหมายถึง “ประเภท” หรือสภาพของสิ่งของมากกว่า “ตัวสิ่งของ” ถ้าจะกล่าวว่า ปฐวีคือสิ่งของประเภทหินหรือมีสภาพเช่นดิน อาโปธาตุ คือสิ่งของประเภทน้ำหรือมีสภาพเช่นน้ำ เตโชธาตุ คือสิ่งประเภทไฟหรือมีสภาพเช่นไฟ วาโยธาตุ คือสิ่งของประเภทลมหรือมีสภาพเช่นลม คงจะเข้าใจความหมายแท้จริงได้ง่ายกว่าที่เป็นอยู่

อีกข้อหนึ่งที่สนับสนุนว่า คำทั้งสี่นี้ความหมายจำเพาะ แปรไปจากความหมายธรรมดา คือในกรณีที่ต้องการหมายความถึงสิ่งของหรือสิ่งที่มีตัวมีตนจริง ๆ นั้น ท่านใช้คำอื่น เช่นใช้อัคคีหรืออาทิตสำหรับ ไฟ และใช้ ธารา หรือ ชลา สำหรับ น้ำ เป็นต้น.

ในโอกาสนี้จะขอบรรยายเกี่ยวกับเรื่องของธาตุสี่เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายและความถูกต้องแห่งพระธรรม โดยอาศัยเทียบเคียงกับความรู้ในสมัยปัจจุบัน เพื่อไม่ให้เกิดความฉงนหรือสับสนระหว่างความหมายสองอย่างของคำว่า ธาตุ คือในพระบาลีหมายความว่า “ประเภท” หรือ “สภาพ” ส่วนในทางวิทยาศาสตร์หมายถึง “สิ่งอันจะเปลี่ยนแปลงต่อไปไม่ได้” จะขอใช้คำว่า “มูลสาร” สำหรับความหมายอย่างหลังนี้ คือความหมายของคำว่า “ธาตุ” ในทางวิทยาศาสตร์.

ตามความรู้ทางเคมี ร่างกายของมนุษย์เราประกอบขึ้นด้วยมูลสารประมาณ ๒๑ อย่าง ที่ต้องใช้คำว่า “ประมาณ” ก็เพราะยังมีมูลสารบางอย่างซึ่งพบในร่างกายของเราในบางโอกาส ในจำนวนมูลสารที่พบอยู่เป็นประจำนั้นมีที่ปริมาณค่อนข้างมากอยู่เพียง ๖ อย่าง คือที่เป็นส่วนประกอบอยู่มากกว่า ๑ เปอร์เซ็นต์ ของน้ำหนักตัว ได้แก่ คาร์บอน ออกซิเจน ไฮโดรเจน ไนโตรเจน แคลเซียม ฟอสฟอรัส.

คาร์บอน หรือมูลสารของถ่านอยู่ในประเภทปฏิวธาตุ มีอยู่มากกว่าเพื่อนคือ ๑๘.๕ เปอร์เซ็นต์ ของน้ำหนักตัว ออกซิเจน คือมูลสารซึ่งเป็นตัวทำให้เกิดเผาไหม้และทำให้โลหะเกิดสนิมและอยู่ในวาโยธาตุ มีมากเป็นที่สอง คือ ๖.๕ เปอร์เซ็นต์ ของน้ำหนักตัว อย่างที่มีมากเป็นที่สามคือไฮโดรเจน มูลสารประเภทวาโยธาตุ ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือเบามาก ซึ่งเอามาบรรจุในลูกสวรรค์หรือลูกบอลลูน มีอยู่ ๒.๗ เปอร์เซ็นต์ ของน้ำหนักตัว.ต่อไปเป็น ไนโตรเจน วาโยธาตุซึ่งมีอยู่มากที่สุดในอากาศรอบ ๆ ตัวเรา มีในร่างกาย ๒.๖ เปอร์เซ็นต์ ของน้ำหนักตัว แคลเซียม หรือที่เรียกกันว่าธาตุปูน เป็นปฏิวธาตุประกอบเป็นส่วนสำคัญของกระดูก มีอยู่ ๒.๕ เปอร์เซ็นต์ ของร่างกาย ฟอสฟอรัส มูลสารที่มีลักษณะ ลูกไหม้ได้เองในอากาศ อยู่ในประเภทปฏิวธาตุ เป็นส่วนประกอบอีกอย่างหนึ่งของกระดูก มีอยู่ ๑.๑ เปอร์เซ็นต์ ของน้ำหนักตัว มูลสารนอกจากนี้ที่มีอยู่ตั้งแต่ ๐.๐๑ ถึง ๐.๑๖ เปอร์เซ็นต์ ของร่างกายได้แก่ คลอรีน (วาโยธาตุ) กำมะถัน (ปฏิวธาตุ) โบแทสเซียม (ปฏิวธาตุ) โซเดียม (ปฏิวธาตุ) แมกนีเซียม (ปฏิวธาตุ) เหล็ก (ปฏิวธาตุ) มูลสารบางอย่างมีอยู่เล็กน้อย เพียงตรวจพบก็มี แต่ก็มีควมจำเป็นสำหรับร่างกาย เช่น ทองแดง สังกะสี อลูมิเนียม เป็นต้น

พึงสังเกตว่ามูลสารทั้งหมดที่กล่าวมานี้มีได้มีอยู่เฉพาะในร่างกายของคนหรือสัตว์เท่านั้น แต่มีอยู่ทั่วไปทุกแห่ง ในดิน ในหิน ในน้ำ ในต้นไม้ และอื่น ๆ สมจริงดังที่ท่านแสดงไว้ว่า “ภายในก็มี ภายนอกก็มี” มูลสารที่อยู่ภายในกายก็ดี ภายนอกกายก็ดี เป็นสิ่งของอย่างเดียวกัน มีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ถ้าจะแยกเอาเหล็กที่อยู่ในกายของเราออกมาเปรียบเทียบกับเหล็กที่แยกออกมาได้จากดิน เช่นที่ทำเป็นของใช้ต่าง ๆ อยู่ ก็จะไม่พบข้อผิดพลาดอะไรกันเลย แท้จริงนั้นเหล็กที่อยู่ภายในกายของเรา ก็ได้ไปจากเหล็กที่ในพื้นดิน คือต้นฝักดูดเอาเหล็กจากดินเข้าไปสะสมไว้ที่ใบ เมื่อเรากินฝัก ก็ได้เหล็กนั้นเข้าไปและนำไปใช้ประโยชน์เป็นส่วนประกอบของร่างกายต่อไป.

ร่างกายของเราเติบโตขึ้นมาได้ด้วยอาหาร เพราะฉะนั้น เนื้อหนังและส่วนอื่นของร่างกายทุกส่วน เกิดขึ้นมาหรือถูกสร้างขึ้นมาจากอาหาร ส่วนใหญ่ของอาหารประกอบด้วยวัตถุสามประเภท คือวัตถุประเภทน้ำตาล (คาร์โบไฮเดรท) วัตถุประเภทเนื้อ (โปรตีน) และวัตถุประเภทไขมัน (ไขมัน) วัตถุประเภทน้ำตาลได้แก่พวกแป้ง (ที่มีอยู่ในข้าว ขนมปัง ขนมเบียก) และน้ำตาลต่าง ๆ (ที่อยู่ในผลไม้ อ้อย น้ำผึ้ง ฯลฯ).

วัตถุประเภทเนื้อมีอยู่มากในเนื้อสัตว์ทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นวัว ควาย หมู เป็ด ไก่ ปลา หอย และในพวกถั่วต่าง ๆ ในผักหญ้าก็มี แต่เป็นส่วนน้อย ส่วนวัตถุประเภทไขมันได้จากน้ำมันหมู น้ำมันมะพร้าว น้ำมันพืชอื่น ๆ ไข่ขาว น้ำมันในปลา ในผลไม้ต่าง ๆ ทุกส่วนของร่างกายเรามีวัตถุอาหารทั้งสาม

ประเภทนี้เป็นตัวประกอบ บางส่วนก็มือหนึ่งมากกว่าอย่างอื่น ๆ เช่น กล้ามเนื้อ กระจเพาะอาหารและตับไต มีวัตถุประเภทเนื้อเป็นส่วนมาก แต่ยังมีวัตถุอื่น ๆ อีกที่ประกอบเป็นร่างกายเราเพิ่มเติมจากวัตถุทั้งสามประเภทที่กล่าวแล้ว และมีหน้าที่ หรือบทบาทพิเศษในร่างกาย เช่น แคลเซียม หรือธาตุปูนเป็นส่วนประกอบสำคัญของกระดูก เป็นต้น

ตัวประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ไม่ว่าจะป็นอวัยวะใดหรือส่วนใดของร่างกายได้แก่ น้ำ ซึ่งประกอบเป็นเศษสองส่วนสามของน้ำหนักตัวทั้งหมด และกล่าวได้ว่าเป็นหลักของอาโปธาตุในร่างกาย ถ้าไม่มีน้ำ อาโปธาตุก็ไม่มี จะแปรสภาพเป็นปลิวธาตุไป เช่น ปัสสาวะก็จะกลายเป็นเกล็ดหรือผลึกของเกลือต่าง ๆ เลือดก็จะกลายเป็นก้อนของวัตถุประเภทเนื้อและผลึกของเกลือ ทั้งนี้ก็เนื่องด้วยปัสสาวะก็ดี เลือดก็ดี ไม่ได้เป็นของตายตัวหรือของจำเพาะชนิด แต่เป็นเพียงน้ำซึ่งมีสิ่งต่าง ๆ ละลายอยู่ในนั้น น้ำที่อยู่ในปัสสาวะก็เป็นของเช่นเดียวกันกับน้ำที่อยู่ในเลือด ที่จริงนั้นปัสสาวะก็กรองและผลิตขึ้นมาจากเลือดและสิ่งต่าง ๆ ที่ละลายอยู่ในปัสสาวะก็มาจากสิ่งทีละลายอยู่ในเลือดนั่นเอง ส่วนน้ำของเลือดก็มาจากน้ำที่เราดื่มเข้าไปหรือที่ติดเข้าไปกับอาหาร สิ่งอื่น ๆ ที่อยู่ในเลือดก็เช่นกัน

ดังนั้นธาตุทั้งสี่ในร่างกายเราจึงมิใช่ของตายตัว มิใช่ของจำเพาะสำหรับตัวเรา แต่เป็นสิ่งที่ผันแปรอยู่เสมอและเปลี่ยนที่โยกย้ายไปมาได้. ความจริงข้อนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมศาสดาของเราทั้งหลาย ก็ได้ทรงทราบประจักษ์แจ้งด้วยพระสัมพันธญาณ จึงได้ทรงแสดงไว้ในที่หลายแห่งว่า “ปลิวธาตุไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มิใช่ตัวเรา ของเรา อาโปธาตุไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มิใช่ตัวเรา ของเรา” เป็นต้น

ความที่ทรงสอนนี้เป็นพยานหลักฐานแห่งความเลอเลิศแห่งพระพุทธศาสนาซึ่งแสดงความลึกลับจริงเหนือศาสนาอื่น ซึ่งสอนไว้ว่า ดิน น้ำ ไฟ ลมเป็นของคงทนถาวร น่าสังเกตว่าในเรื่องธาตุอันเป็นส่วนประกอบของสารทั้งหลายนี้ วิทยาศาสตร์ก็เคยเข้าใจผิดอยู่ว่า สิ่งที่เรียกว่าเอเลเมนต์ หรือ “ธาตุ” นั้นเป็นสิ่งที่ มี “ลักษณะจำเพาะอันจะเปลี่ยนแปลงต่อไปไม่ได้” เพิ่งมารู้ความจริงเมื่อไม่นานมานี้เองว่า เอเลเมนต์ หรือธาตุยังแยกแยะต่อไปได้เป็นประจุไฟฟ้า ที่เรียกว่าโปรตอน และ อิเล็กตรอน และต่อมาเมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง นี้เอง จึงทราบว่า โปรตอน และอิเล็กตรอนนี้ยังแยกออกไปเป็นพลังงานอีกทอดหนึ่ง พระบรมศาสดาของเราได้แสดงหลักความจริงเรื่องนี้ไว้มากกว่าสองพันห้าร้อยปีมาแล้ว.

ความผันแปรแห่งธาตุปรากฏแก่นักวิทยาศาสตร์เป็นของธรรมดา คือการที่ปลิวธาตุก็ดี อาโปธาตุก็ดี วาโยธาตุก็ดี หรือเตโชธาตุก็ดี แปรสภาพจากธาตุหนึ่งไปอีกธาตุหนึ่ง หรือแปรกลับมาเป็นเช่นเดิมตัวอย่างเช่นวาโยธาตุ ออกซิเจน กับวาโยธาตุ ไฮโดรเจน รวมกันเข้ากลายเป็นอาโปธาตุ คือ น้ำที่เราใช้ดื่มใช้อาบนี้ วาโยธาตุ ออกซิเจน รวมกับปลิวธาตุ คาร์บอน กลายเป็นคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นวาโยธาตุที่เกิดขึ้นเวลาจุดไฟ หรือรวมกับปลิวธาตุเหล็ก กลายเป็นสนิมเหล็กซึ่งเป็นปลิวธาตุ ปลิวธาตุ คาร์บอน ผสมกับ ปลิวธาตุ กำมะถัน กลายเป็นของเหลวคือ

อาโปธาตุ เรียกว่า คาร์บอนไดออกไซด์ เป็นต้นทำให้เกิดกลิ่นเหม็นที่เราพบในการเน่า แม้ธาตุอย่าง เดียว ๆ ก็อาจแปรสภาพเป็นธาตุอื่นได้ ถ้าได้รับการกระทำบางอย่าง เช่นการใช้ความร้อนทำให้ อาโปธาตุ คือน้ำกลายเป็นวาโยธาตุคือไอน้ำ หรือการใช้กำลังอัดทำให้วาโยธาตุคาร์บอนไดออกไซด์ กลายเป็นอาโปธาตุ คือ คาร์บอนไดออกไซด์ เหลว และอาจทำให้แปรต่อไปกลายเป็นปฐวีธาตุ คาร์บอนไดออกไซด์แข็ง หรือน้ำแข็งแห้งก็ได้ ดังนี้ จึงเป็นการสมจริงตามพระพุทธวจนะที่ว่า “ธาตุ ไม่เที่ยง”.

ความมวนเวียนไปมาแห่งธาตุ พิจารณาเห็นได้จากเหตุการณ์ซึ่งอาจเรียกได้ว่า “วัฏฏะแห่งธาตุ” คือ การที่สารต่าง ๆ โยกย้ายออกไปจากร่างกายของเรา แล้วก็เวียนกลับเข้ามาใหม่ เข้า ๆ ออก ๆ อยู่ เช่นนี้เรื่อยไป ตัวอย่างเช่นเนื้อหนังของเรา ประกอบขึ้นด้วยวัตถุประเภทเนื้อเป็นส่วนใหญ่ สิ่งสำคัญ ในวัตถุประเภทนี้คือ มูลสารไนโตรเจน ซึ่งประกอบเป็นเกือบทั้งหมดของเนื้อ นอกเหนือไปจากน้ำ เราได้มูลสารไนโตรเจนนี้โดยกินเนื้อสัตว์หรือกินถั่ว สัตว์ได้ในโตรเจนโดยกินหญ้า หญ้าหรือต้นถั่วก็ได้ไนโตรเจนจากดิน ดินได้ในโตรเจน จากอากาศ จากอุจจาระหรือปัสสาวะ หรือจากทรากของคน และสัตว์ ดังนั้น มูลสารไนโตรเจนที่อยู่ในร่างกายของเราในขณะนั้น อาจเคยอยู่มาก่อนหลายต่อ หลายครั้งแล้ว และอาจเคยอยู่มานับครั้งไม่ถ้วนแล้ว ในตัวของวัว หรือควาย หรือหมู หรือสัตว์อื่น หรือในต้นผัก ต้นหญ้านานาชนิด หรือแม้เคยอยู่ในตัวของคนที่ เป็นเพื่อนเรา เป็นศัตรูของเรา หรือที่ เราไม่เคยรู้จักหน้าค่าตาเลยก็ได้.

เห็นได้ว่าธาตุที่ประกอบเป็นร่างกายของเราก็ดี ของคนอื่นหรือสัตว์อื่นก็ดี หรือเป็นสิ่งของทั้งหลายก็ ดี ล้วนแต่ไม่ใช่ของคงที่หรือคงทนถาวร แต่เปลี่ยนแปลงไปตามกฎแห่งไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ธาตุเป็นอนิจจังเพราะไม่คงที่ ประเดี๋ยวมาก ประเด็วน้อยประเด็วมี ประเด็วไม่มี ธาตุ เป็นทุกขัง เพราะทนอยู่ไม่ได้ ต้องผันแปรเปลี่ยนแปลงไป ประเด็วเป็นรูปนั้นประเด็วเป็นรูปนี้ ไม่มี ความถาวร. ธาตุเป็นอนัตตาเพราะมิใช่เป็นของเฉพาะตัวตนของผู้ใด ประเด็วอยู่ในตัวเรา ประเด็วอยู่ มนตัวเขา ไม่เป็นไปโดยประสงค์ เลือกไม่ได้ บังคับไม่ได้ หมุนเวียนไปตามหลักของ ธรรมชาติโดยสิ้นเชิง.

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเทศน์โปรดพระปุกกุสาติด้วยธาตุวิภังคสูตรก็เพื่อให้พิจารณาเห็นว่า สิ่ง ทั้งหลายทั้งปวง ตลอดจนร่างกายของเรา นี้เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีธรรมชาติไม่เที่ยง ทนอยู่ ไม่ได้ ไม่ใช่ตัวเรา จึงไม่พึงยึดถือ พระปุกกุสาติ ซึ่งมีศรัทธาแก่กล้าในพระสัมมาสัมโพธิญาณของ พระพุทธเจ้าอยู่แล้ว ก็ได้ความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมชาติของโลก บรรลุธรรมะชั้นสูง ลึกลับลึกลับอัน เป็นส่วนต่ำ เมื่อถึงกาลกิริยาเพราะถูกวัชชน จึงได้เข้าสู่ฐานะอุปปาติกเพศ ได้ปรินิพพานในโลก นั้นโดยไม่ต้องกลับมาเกิดในโลกมนุษย์อีก นับว่าพระสูตรนี้มีอานิสงส์สูงอยู่มาก จึงเป็นการสมควรที่ ท่านธรรมกามาคนทั้งหลายผู้มุ่งผลในทางสูงกว่าโลกปัจจุบัน พึงเอาใจใส่ศึกษาและพิจารณาเพื่อให้ ได้ผลตามสมควรแก่อินทรีย์แห่งตน.

.....

มายาแห่งอายตนะ

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

(บรรยายที่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย พ.ศ.๒๕๐๖)

อายตนะเป็นของร้อน

ตาเป็นของร้อน รูปเป็นของร้อน ความเห็นรูปเป็นของร้อน จักษุสัมผัสเป็นของร้อน หูเป็นของร้อน เสียงเป็นของร้อน ความได้ยินเสียงเป็นของร้อน โสตสัมผัสเป็นของร้อน จมูกเป็นของร้อน กลิ่นเป็นของร้อน ความรู้กลิ่นเป็นของร้อน ฆานสัมผัสเป็นของร้อน ลิ้นเป็นของร้อน รสเป็นของร้อน ความรู้รสเป็นของร้อน ชิวหาสัมผัสเป็นของร้อน กายเป็นของร้อน ลिंगอันรู้สึกรู้สีกด้วยกายเป็นของร้อน ความรู้สึกรู้สีกด้วยกายเป็นของร้อน กายสัมผัสเป็นของร้อน ใจ เป็นของร้อน อารมณ์ที่เกิดกับใจเป็นของร้อน ความรู้อารมณ์เป็นของร้อน มโนสัมผัสเป็นของร้อน

สิ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นของร้อน เพราะทำให้เกิดความหลงใ้มเมื่อประสบสิ่งสวยงามชั่วววน นำให้เกิดความโลภใ้มเมื่อประสบสิ่งถูกใจ นำให้เกิดความโกรธใ้มเมื่อประสบสิ่งไม่ถูกใจ

ความโลภ ความโกรธ ความหลงเป็นกิเลส เครื่องข้อมจิตให้เศร้าหมอง และยังให้เกิดความข้องพระบรมศาสดาทรงเห็นโทษแห่งอกุศลธรรมเหล่านี้จึงทรงสั่งสอนพุทธบริษัทให้เพียรพยายามละเสีย ในที่หลายแห่งได้ทรงแสดงโทษแห่งอายตนะและทรงสอนให้สำรวมอินทรีย์เพื่อประโยชน์ในการรักษาสติ

อายตนะเป็นเรื่องของการกระตุ้น โลกของเราเต็มไปด้วย “ตัวกระตุ้น” ซึ่งได้แก่อายตนะภายนอก ตัวกระตุ้นมีทั้งคุณและโทษ มีคุณคือช่วยบอกให้ร่างกายรู้เหตุแห่งอันตราย เช่นความร้อนความหนาว หรือเครื่องทิ่มแทงหรือศัตรู

มีโทษคือ การกระตุ้นบ่อย ๆ ทำให้เกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์ ซึ่งอาจแสดงออกเป็นผลของการชั่วร้าย การยับยั้ง หรือการชั่วววน แล้วแต่ภาวะแวดล้อม ภาวะของอารมณ์ที่เป็นอยู่ในขณะ และพื้นเพของจิตใจ ตัวกระตุ้นอย่างเดียวกันอาจก่อปฏิกิริยาได้ต่าง ๆ ในคนๆ เดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ ลำพังอายตนะหรืออวัยวะสัมผัส ไม่ได้ยังให้เกิดการสำเร็จผลแต่อย่างใด ต้องอาศัยจิตเป็นส่วนที่ยังผลผลจึงขึ้นอยู่กับภาวะของจิต แต่แท้จริง อายตนะเองนั้น ก็มีใช้เป็นเครื่องมือหรืออวัยวะที่เที่ยงตรงหรือข้อสันติสักเพียงใดนัก หากเป็นแต่เพียงอุปกรณ์ที่คร่าวและหลอกลวงเก่งใ้มน้อย ดังจะเห็นได้จากคำบรรยายต่อไปนี้

ก่อนอื่นพึงทราบที่กล่าวกันทั่ว ๆ ไปว่า “ตาเห็นรูป” “หูได้ยินเสียง” ฯลฯ นั้นเป็นการไม่ตรงกับความจริง ที่ถูกนั้น ตาก็ดี หูก็ดี อวัยวะสัมผัส หรืออายตนะภายในอื่น ๆ ก็ดี เป็นแต่เพียง “เครื่องรับ” อายตนะภายนอก ไม่ได้เป็น “เครื่องรู้” ด้วย “เครื่องรู้” หรือส่วนรู้นั้นอยู่ในสมอง

ตา หูและอวัยวะสัมผัสอื่น ๆ มีปลายประสาทชนิดพิเศษ ซึ่งธรรมชาติได้ดัดแปลงขึ้นมา สำหรับการกระตุ้นโดยเฉพาะอย่าง เช่นนัยน์ตามีปลายประสาทสำหรับรับแสง หูมีสำหรับรับเสียง เป็นต้น

ปลายประสาทเช่นนี้บางพวกก็ฝังอยู่ในเนื้ออย่างง่าย ๆ เช่นปลายประสาทสำหรับรับกลิ่นและสำหรับรับความเจ็บ บางพวกก็ประกอบเป็นส่วนของอวัยวะที่สร้างขึ้นมาโดยเฉพาะให้เหมาะกับหน้าที่ เช่นปลายประสาทรับแสงที่อยู่ใน “อวัยวะรูปดอกบัว” และ “อวัยวะรูปแท่ง” และปลายประสาทรับเสียงซึ่งอยู่ใน “เซลล์ขน” ภายในอวัยวะรูปหอยโข่ง เป็นต้น

วิทยาศาสตร์เรียกอวัยวะพิเศษที่มีปลายประสาทเช่นนี้ว่า “อวัยวะปลาย” อวัยวะปลายทำหน้าที่ให้เกิดความรู้สึกได้ดีต่อเฉพาะเมื่อได้รับการกระตุ้นจากตัวกระตุ้น หรืออายตนะภายนอกที่เหมาะสมกัน ถ้าถูกกระตุ้นด้วยตัวกระตุ้นที่ไม่ใช่คู่กัน ก็อาจไม่ทำให้มีความรู้สึก หรือรู้สึกอย่างคลุมเครือ

ข้อนี้ตรงกับที่แสดงไว้ในทางพระพุทธศาสนาว่า อายตนะภายในกับภายนอก มีอยู่เป็นคู่กัน อายตนะภายในอย่างหนึ่งก็รับอายตนะภายนอกอย่างหนึ่ง เช่นนัยน์ตาก็ เป็นใหญ่ (อินทริย์) สำหรับการเห็นรูป หูเป็นใหญ่สำหรับการได้ยินเสียง นอกจากนั้นในพระบาลียังแสดงลักษณะบางประการของอวัยวะหลายส่วนที่เล็กจนมองด้วยตาเปล่าไม่เห็น ได้อย่างถูกต้องแม่นยำอีกด้วย เป็นที่น่าพิศวงในพระลัทธิปัญญาญาณอย่างยิ่ง

เมื่ออายตนะภายนอก “กระทบ” อายตนะภายใน เกิดการกระตุ้นอวัยวะปลาย จะมี “พลังประสาท” แล่นไปตาม “ประสาทนำเข้า” ผ่านส่วนต่าง ๆ ของระบบประสาทกลาง ไปจนถึงสมองส่วนที่ทำหน้าที่รู้อายตนะนั้น ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกขึ้น

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อภาพปรากฏขึ้นที่หน้านัยน์ตา ส่วนของนัยน์ตาที่ทำหน้าที่หักแสง เช่นกระจกตา และแก้วตา จะทำให้เกิดภาพเงาขึ้นบนจอตา (เรติน่า) ภาพนั้นกระตุ้นปลายจักษุประสาท (ประสาทออปติค) เกิดพลังประสาทแล่นตามจักษุประสาทไปถึงสมองใหญ่กลีบท้ายทอย กระตุ้น “ศูนย์การเห็น” ทำให้รู้สึกเห็นภาพ ถ้ามีอะไรก็ดักพลังประสาทในจักษุประสาทไม่ให้ไปถึงศูนย์การเห็น ความรู้สึกเห็นก็จะไม่มี ถ้าศูนย์การเห็นไม่ทำงาน ด้วยเหตุใดก็ตาม ผลก็จะเป็นเช่นเดียวกัน

ตรงกันข้าม ถ้ามีอะไรไปกระตุ้นศูนย์การเห็น โดยไม่มีพลังประสาทมาจากจักษุประสาท ก็อาจเกิดความรู้สึกได้ แต่เป็นเพียงแสงสว่าง ไม่เป็นรูปร่างชัดเจนอย่างใด อย่างเช่นที่ “เห็นดาว” เวลาศีรษะถูกตีหรือกระทบแรง ๆ เป็นต้น

การรับเสียงหรือโสตสัมผัส มีกลไกการทำงานสลับซับซ้อนยิ่งกว่าการเห็นขึ้นไปอีก อวัยวะที่เกี่ยวข้องก็มีมากกว่า เริ่มต้นด้วยใบหูซึ่งทำหน้าที่รวมคลื่นเสียงให้หนักแน่นขึ้น และช่วยบอกทิศทางที่มาของเสียง

ต่อไปเป็น "หลอดหู" หรือ "ห้องหูชั้นนอก" ซึ่งมีขนกั้นปากรูเพื่อป้องกันฝุ่นผงและมีซี่หูป้องกันแมลงที่กั้นของหลอดหูมี "เยื่อแก้วหู" ซึ่งขวางอยู่ ทำหน้าที่เหมือนหนังกลอง รับความสะเทือนที่เกิดจากการกระทบของคลื่นเสียงจากภายนอก ถ่ายทอดไปถึง "กระดูกเยื่อแก้วหู" ซึ่งติดอยู่กับด้านในของเยื่อ กระดูกนี้มีขนาดเล็กมาก ส่วนโตที่สุดประมาณเท่าหัวไม้ขีดไฟ มีสามท่อนเรียงติดต่อกัน ถ่ายทอดความสะเทือนจากเยื่อแก้วหูผ่าน "ห้องหูชั้นกลาง" ไปถึงเยื่อที่ซึ่งปิด "ช่องรูปไข่" ของ "ห้องหูชั้นใน" ซึ่งฝังอยู่ในส่วนฐานของกระดูกขมับ

การสะเทือนของเยื่อทำให้น้ำในหลอดโค้งของ "อวัยวะรูปหอยโข่ง" กระเพื่อมและ "เซลล์มีขน" กระทบหรือถูไถกับเยื่อที่ซึ่งปิดอยู่ "เซลล์มีขน" หรือ "เซลล์ของ คอร์ด" นี้เป็นอวัยวะปลายของการรับเสียง มีปลายประสาทติดต่อกับเส้นขน เมื่อเส้นขนถูไถ ก็เกิดพลังประสาทขึ้น ซึ่งแล่นไปตามโสตประสาท ผ่านส่วนล่างของสมองใหญ่ไปจนถึง "ศูนย์รับเสียง" ซึ่งอยู่ที่ผิวของสมองกลีบขมับ ทำให้ได้ยินเสียง

ถ้าศูนย์ประสาทนี้เสียหายที่ไปด้วยเหตุใดก็ตาม หูข้างที่เกี่ยวข้องก็จะหนวกไป ความจริงหูไม่ได้หนวก แต่การหนวกเกิดที่สมอง อย่างนั้นในทางแพทย์เรียกว่า "หูหนวกเนื่องจากศูนย์" อาการหูหนวกอาจเกิดจากความพิการของโสตประสาทก็ได้ เรียกว่า "หูหนวกเพราะประสาท" และอาจเกิดจากความผิดปกติในส่วนอื่น ๆ ก็ได้ ซึ่งมีชื่อไปตามส่วนที่พิการ

อวัยวะสัมผัสอื่น ๆ นอกจากนัยน์ตาและหูที่ได้บรรยายมาโดยละเอียดแล้วนี้ มีส่วนสร้างอย่างง่ายกว่ามาก บางอย่างมีบริเวณเฉพาะอยู่ที่เปลือกสมองสำหรับทำหน้าที่รับรู้ บางอย่างมีส่วนที่ทำหน้าที่เช่นนี้กระจายอยู่หลายแห่งด้วยกัน

ข้อที่เหมือนกันสำหรับสัมผัสทุกอย่างคือ ความรู้สึกนั้นสำเร็จได้ด้วยสมอง ถึงแม้ส่วนอื่นๆ จะทำหน้าที่ได้อย่างปกติ ถ้าหากสมองไม่ทำงานหรือไม่ยอมรับการกระตุ้นที่ไปถึง ความรู้สึกสัมผัสก็ไม่บังเกิดขึ้น ข้อนี้มีความสำคัญมากในชีวิตประจำวันและในการปฏิบัติอบรมทางจิต ดังจะได้กล่าวในภายหลัง

อีกข้อหนึ่งที่พึงสังเกตคือ ตามธรรมดาของคน เมื่อความรู้สึกสัมผัสเกิดขึ้นแล้ว เรื่องไม่ได้จบแค่นั้น เมื่อพลังประสาทแล่นไปถึงศูนย์ประสาท ทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นเป็นอย่างไร ตามแต่เหตุ เช่น สว่าง หรือมีสีมีรูป ได้ยินเสียง หรือเจ็บ ร้อน เย็น ความรู้สึกนี้ (คือเวทนาในคำบาลี) ถูกนำส่งต่อไปยังสมองส่วนที่ทำหน้าที่แปล ซึ่งต้องอาศัยความจดจำหรือประสบการณ์ในอดีต (สัญญา) ประกอบกับ

ปฏิกิริยาของจิตใจในปัจจุบัน (สังขาร) จึงสามารถรู้ได้เห็นแสงไฟฉายสีแดง หรือเสียงปืนกล หรือ ถูกตะปุดำ ถูกไฟลน ถูกต้อนน้ำแข็ง เป็นต้น

ที่มีความสำคัญเป็นพิเศษคือ ปฏิกิริยาของจิตใจหรือสังขารเพราะเป็นเหตุของอารมณ์ ซึ่งอาจเป็น ต้นเหตุของกิเลส เช่น โลก โทสะ หรือโมหะต่อไปอีก

เมื่อได้ทราบวิธีการทำงานของอายตนะหรือการรับสัมผัสแล้ว ก็จะเข้าใจได้โดยง่ายพอควรว่า อายตนะจะทำให้เกิดความเข้าใจผิด หรือหลงผิดได้อย่างไร ต้นเหตุอย่างหนึ่งของโทษของอายตนะนี้ ก็คือความไม่สมบูรณ์แห่งระบบอวัยวะ อีกอย่างหนึ่งก็คือบทบาทของสมอง ดังจะแสดงโดยสังเขป พร้อมด้วยตัวอย่างต่อไปนี้

๑. อวัยวะปลายมีความละเอียดไม่พอ ถ้าใช้ดินสอดำขีดเส้นยาวประมาณ ๓ ซม. ห่างกันประมาณ ๑ ม.ม. บนกระดาษสีขาว แล้วมองดูเส้นที่สองจากระยะใกล้ เราจะสามารถเห็นเส้นทั้งสองได้ ชัดเจน ถ้าค่อย ๆ ถอยห่างออกไปเรื่อย ๆ ถึงระยะประมาณ ๓ เมตร จะมองเห็นเส้นทั้งสองรวมกัน เป็นเส้นเดียว ข้อนี้เป็นเพราะเมื่อถอยห่างออกไป ภาพเงาของเส้นทั้งสองที่ปรากฏบนจอตาค่อย ๆ ซิดกันเข้าไปทุกที ๆ จนปลายประสาทในจอตาไม่สามารถจะแยกเส้นทั้งสองได้ จึงทำให้เกิด ความรู้สึกเห็นเป็นเส้นเดียว

เรื่องเช่นเดียวกันนี้เกิดขึ้นทุกครั้งที่เราดูรูปในหนังสือพิมพ์ ส่วนที่เห็นเป็นแผ่นสีดำนั้น ถ้าส่องดูด้วย แว่นขยายแรงพอควร จะเห็นว่าแท้ที่จริงประกอบขึ้นด้วยจุดสีดำเรียงอยู่ใกล้เคียงกัน แต่อยู่ชิดกัน มาก จนกระทั่งเมื่อดูด้วยตาเปล่า ปลายประสาทของตาไม่สามารถจะแยกจุดเหล่านั้นออกจากกัน ได้ จึงเห็นเป็นแผ่นสีดำ

๒. อวัยวะปลายมีความสามารถจำกัด อวัยวะปลายทุกอย่าง ต้องได้รับการกระตุ้นที่แรงพอ จึงจะ ทำให้เกิดความรู้สึกได้ ถ้าการกระตุ้นอ่อนเกินไป ก็ไม่ทำให้เกิดความรู้สึก มีตัวอย่างที่ประสบอยู่ทุก ๆ วันเกี่ยวกับบรสและกลิ่น สำหรับนัยน์ตายังมีข้อจำกัดพิเศษยิ่งขึ้นไปอีก เกี่ยวกับการดูสี ถ้าหาก แสงสว่างมีไม่พอ นัยน์ตาจะ "เห็นสี" ผิดไปหมด เช่นในเวลากลางคืน ใบไม้สีเขียว หรือดอกไม้สีแดงหรือสีม่วง จะดูเหมือนสีดำส่วนสีเหลืองจะดูเหมือนสีขาว

๓. เมื่อเกี่ยวกับความแรง อายตนะบอกการเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าบอกความแรงที่คงที่ อาจกล่าวได้ อีกอย่างหนึ่งว่าอายตนะบอกผลของการเปรียบเทียบมากกว่าบอกความจริง ตัวอย่างเช่น ถ้าอยู่ใน ห้องที่ค่อนข้างเย็นเป็นเวลาพอสมควร แล้วผ่านเข้าไปในห้องที่ค่อนข้างร้อน ในขณะแรกจะรู้สึกร้อน มาก แล้วก็ค่อย ๆ รู้สึกร้อนน้อยลงจนรู้สึกว่าร้อนไม่มากนัก ถ้าหากอยู่ในห้องที่ร้อนมาก แล้วผ่าน เข้าไปในห้องที่ร้อนน้อยกว่า คือห้องเดียวกับที่กล่าวถึงมาแล้ว ในขณะแรกที่เข้าไปจะรู้สึกเย็น เพราะฉะนั้นห้องเดียวกันอาจทำให้รู้สึกว่าร้อนหรือเย็นก็ได้ แล้วแต่ว่าเปรียบกับห้องที่อยู่ก่อนหน้า นั้น ห้องใหม่นี้ร้อนกว่าหรือเย็นกว่า เกี่ยวกับสัมผัสอื่น ๆ ก็มีตัวอย่างมากมาย

๔. เกี่ยวกับระยะเวลาของการกระตุ้น อายุตนะมักทำให้มีความรู้สึกอยู่นานกว่าความจริง ตัวอย่างเช่น ถ้าในที่มืด มีใครฉายไฟเข้าตาเราชั่วแวบเดียว เรามักรู้สึกว่าสว่างและตาพร่าอยู่เป็นเวลานาน ในเวลาฟ้าแลบก็เช่นเดียวกัน เรายังรู้สึกว่าเห็นสายฟ้าอยู่ต่อไปอีกระยะหนึ่งหลังจากที่แสงสว่างได้หายไปหมดแล้ว

ความรู้สึกที่เนิ่นนานกว่าความจริงเช่นนี้ เป็นผลของความบกพร่องของอวัยวะปลาย ที่คืนรูปไม่ทันกับการสุดสิ้นของการกระตุ้น ถ้าเอาสายยางรัดแขนหรือขาไว้ครู่หนึ่ง แล้วเอาออก จะรู้สึกเหมือนว่ายางยังรัดอยู่ต่อไปอีกหลายนาที ทั้งนี้ก็เนื่องด้วยการรัดได้บีบให้ส่วนหนึ่งของน้ำ ที่อยู่ในเนื้อที่ถูกรัดนั้น ย้ายที่ออกไปอยู่รอบ ๆ พร้อมกับ การกดปลายประสาท เมื่อเอาสายยางออกแล้ว น้ำยังไหลกลับคืนที่ไม่ทัน เนื้อในส่วนนั้นยังผิดรูปอยู่ ความรู้สึกว่าถูกรัดจึงยังคงอยู่ต่อไป

การที่ความรู้สึกมีอยู่นานกว่าการกระตุ้นนี้ วิทยาศาสตร์เรียกว่า “ลัมผัสตกค้าง” ได้มีการเอาปรากฏการณ์นี้มาใช้ประโยชน์ในการภาพยนตร์ ซึ่งเกิดจากกรฉายภาพเดี่ยว ๆ ติดต่อกัน ให้ภาพหลังปรากฏขึ้นบนจอระหว่างที่ลัมผัสตกค้างหรือภาพค้างจากภาพก่อนนั้นยังไม่หมดไป คนดูจึงไม่เห็นภาพขาดเป็นตอน ๆ กลับรู้สึกเสมือนว่าการเคลื่อนไหวเป็นไปอย่างราบรื่นดังธรรมชาติ ถ้าหากฉายภาพให้ช้าคือให้ภาพห่างกันมาก ๆ ก็จะเห็นภาพแยกกันและการเคลื่อนไหวเป็นไปอย่างขาดเป็นตอน ๆ

๕. ความไม่แน่นอนในการทำงานของสมอง สมองในหน้าที่ลัมผัสมักมีอาการ “ล้า” หรือ “เบื่อหน่าย” ง่ายมาก ทำให้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการกระตุ้นในระยะยาวค่อย ๆ อ่อนลงหรือหมดสิ้นไป ตัวอย่างเช่น ถ้าเข้าไปในห้องที่มีกลิ่นเหม็น ในขณะที่แรกอาจรู้สึกเหม็นจัดมาก พออยู่ไปสักครู่หนึ่ง อาจรู้สึกว่าเหม็นน้อยลง ถ้าอยู่ไปนานๆ อาจไม่รู้สึกเหม็นต่อไป (เพราะเหตุนี้ผู้ที่ปากเหม็นจึงไม่ค่อยรู้ตัว) ถ้าเข้าไปในที่ที่มีเสียงดัง ในตอนแรกอาจจะหนวกหูจนรู้สึกรำคาญ แต่อยู่ไป ๆ ก็รำคาญน้อยลง จนในที่สุดอาจจะลืมไปได้ว่ามีเสียงดังอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกันนี้ ผู้ที่ย้ายจากบ้านในสวนไปอยู่ข้างถนนใหญ่ ในตอนแรก ๆ นอนไม่ค่อยหลับเพราะหนวกหูเสียงรถ แต่พออยู่ไป ๆ หลาย ๆ วันก็นอนหลับสบาย

การเปลี่ยนแปลงในเชิงลดน้อยลงเช่นนี้เป็นผลของการที่สมอง “ไม่เอาใจใส่” ต่อการกระตุ้นที่มีอยู่เรื่อย ๆ และติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้มีผลเป็น “ความเคยชิน” ขึ้น การเปลี่ยนแปลงทำนองนี้นับว่ามีความสำคัญมากสำหรับการครองชีพของคนและสัตว์ เพราะช่วยลดความรำคาญไปได้มาก และทำให้ชีวิตทนได้ง่ายขึ้น ถ้าสมองไม่สามารถแก้ไขดังนี้ได้ เราก็จะต้องทนทุกข์อีกมากมายอย่างจากการกระตุ้นที่มีอยู่เป็นประจำ ตัวอย่างเช่น ตลอดเวลาที่เรายืนในโลกนี้เรากฎอากาศที่ห่อหุ้มโลกกดไว้โดยรอบ แต่เราไม่รู้สึกหนักและไม่รู้สึกว่าถูกกดเสียด้วยซ้ำ

๖. อิทธิพลของ “อารมณ์” เนื่องด้วยสมองมีหน้าที่แปลหรือตัดสินความบอกเล่าที่อวัยวะปลายส่งมาถึง การทำงานนี้ของสมองจึงเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด ถ้าสมองกวัดแกว่งเพราะมีเหตุรบกวน การ

ตัดสินก็มีโอกาสมากที่จะผิดเพี้ยนไปจากความจริง ตามปกติการตัดสินของสมอง ต้องอาศัยการเปรียบเทียบดังกล่าวแล้วข้างต้น ประกอบกับประสบการณ์ในอดีต (สัญญา) ดังนั้นสภาพเป็นอยู่ของสมองเองจึงมีส่วนสำคัญมาก

นอกจากนั้นสภาพแวดล้อมของอายตนะ หรือตัวกระตุ้น ก็มีความสำคัญด้วย ถ้ามีสิ่งของหลายสิ่งหรือเหตุการณ์หลายอย่าง ที่จะต้องรับรู้ในขณะเดียวกัน ก็เกิด “การแข่งขัน” ขึ้นระหว่างตัวกระตุ้นเหล่านั้น ความรู้สึกที่เกิดจากการตัดสินของสมองก็อาจเพี้ยนไปจากความจริง ตัวอย่างที่เห็นบ่อยๆ ก็มี เช่น เอาผ้าสี “ขาวหม่น” วางเทียบกับผ้า “ขาวสะอาด” จะเห็นผ้าสีคล้ำมาก ถ้าหากเอาไปวางเทียบกับผ้าสีดำ จะเห็นผ้าขาวมากขึ้น เช่นนี้กล่าวได้ว่าสีแต่ละสีทำให้เกิด “อารมณ์” ขึ้น เมื่ออารมณ์แตกต่างกันคนละทาง ก็ทำให้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนั้นแรงขึ้น โดยทำนองเดียวกัน ถ้าฟังดนตรีคึกคักในระหว่างที่ใจคอสนุกสนาน ก็มักจะรู้สึกที่ “เพราะ” แต่ถ้าฟังสิ่งเดียวกันในเวลาจิตใจเศร้าซึม ก็รู้สึกที่ “หนวกหูน่ารำคาญ”

อายตนะมีโทษทั้งทางตรง คือชวนให้เกิดกิเลส และทางอ้อม คือชวนให้หลงผิด ดังแสดงมานี้ พระพุทธองค์จึงทรงสอนให้พิจารณาให้เห็นว่าอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงานของอายตนะต่าง ๆ เป็นของไม่เที่ยง ไม่พึงยึดถือ ทรงเปรียบเทียบอายตนะภายในเป็นประหนึ่งประตูสำหรับเปิดให้อารมณ์เข้ากระทบจิต และชวนให้แกว่งไกว เป็นอันตรายแห่งพรหมจรรย์ ทรงแนะนำให้ปิดประตูทั้งหกเสียเพื่อความสงบแห่งจิต และเพื่อสกัดกั้นต้นเหตุแห่งกิเลส ทรงสอนให้ใช้อายตนะพร้อมด้วยสติ ในที่อื่นทรงแสดงว่า อุปาทานขันธเป็นเหตุแห่งทุกข์ ได้แก่รูปอุปาทาน เวทนาอุปาทาน ฯลฯ เป็นต้น ให้พิจารณาว่า รูปก็สักแต่ว่ารูป เวทนามก็สักแต่ว่าเวทนา ฯลฯ มิใช่ตัวตนเราเขา ถ้าตัดอุปาทานขันธเสียได้ ก็จะดำเนินไปสู่ความพ้นทุกข์

“อายตนะเป็นของร้อน” นี้เป็นแก่นของอาทิตตปริยายสูตรซึ่งพระพุทธเจ้าทรงเทศน์ เพื่อโปรดชฎิลหนึ่งพันองค์ ที่คยาสิสะในปฐมสมัยแห่งพระพุทธศาสนา ยังให้ชฎิลทั้งนั้นได้บรรลุอรหัตผลในวาระนั้นเอง ทั้งนี้ก็เพราะท่านเหล่านั้นมีพื้นเพทางจิตสูงกมลอยู่แล้ว หากแต่มุ่งผลผิดทางไปหวังอมตสภาพ เมื่อพระบรมศาสดาทรงชี้ทางที่ถูก เท่ากับสะกิดผลไม้ที่ขั้ว ท่านทั้งนั้นจึงบรรลุธรรมสูงสุดได้โดยง่าย

สำหรับเราท่านทั้งหลายที่อินทรีย์ยังไม่แก่กล้าในทางธรรม ศรัทธาปสาทะในความเที่ยงแท้แห่งพระสัมพันธัญญุตญาณและความวิเศษแห่งพระคุณของพระบรมศาสดาย่อมจะส่งเสริมให้ธรรมปฏิบัติเป็นไปด้วยอิทธิบาทอย่างแจ่มแจ้งและนำไปสู่ปรมาตถประโยชน์ในที่สุด.

.....

เวชศาสตร์ประยุกต์ในพระวินัย

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

(บรรยาย ณ สำนักธรรมวิจัย วัดมหาธาตุ พระนคร)

วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๐๙

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมศาสดาของเราทั้งหลาย ทรงเป็นพระลัทธิแพทย์ผู้รอบรู้ในวิชาต่าง ๆ ดังปรากฏในพระบาลี มีความรู้บรรจุอยู่มากมาย ทรงแสดงด้วยพระองค์เองว่า ความรู้ที่ทรงเปิดเผยแก่พุทธบริษัทนั้น เปรียบเหมือนกับใบไม้ในกำมือ ส่วนความรู้ที่พระองค์ทรงมีอยู่นั้น เปรียบเหมือนกับใบไม้ที่ติดอยู่บนต้นในป่า ข้อที่ทรงแสดงนี้ถ้าหากศึกษาพระไตรปิฎกโดยละเอียด จะเห็นว่าเป็นความจริง เพราะในนั้นมีกล่าวถึงความรู้หลายสาขา แม้กระทั่งที่เรียกกันในสมัยนี้ว่า “วิทยาศาสตร์” (ดูเรื่องธาตุวิภังค์แผนใหม่ ในธรรมจักร พ.ศ.๒๕๐๙)

ทั้งนี้ปรากฏในพระพุทธประวัติว่าพระพุทธเจ้าในสมัยที่ยังทรงเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ได้ทรงศึกษาศิลปศาสตร์ต่าง ๆ อย่างครบถ้วน แม้กระทั่งวิชาเวชศาสตร์ สำหรับความรู้ประการหลังนี้ก็มีหลักฐานอยู่ในพระคัมภีร์ ซึ่งมีแสดงเกี่ยวกับเรื่องของร่างกายและจิตใจโดยพิสดาร เช่นที่ทรงบรรยาย “อาการสามสิบสอง” มีเรื่องอวัยวะทั้งภายในและภายนอกอย่างละเอียด หรือที่ทรงแสดงเรื่องอายตนะภายนอกภายใน ซึ่งเป็นเรื่องของสรีรวิทยาอย่างถูกต้อง

ความรู้เหล่านี้ อาจอ้างได้ว่า เกิดจากการที่ได้ทรงพิจารณาซากศพ แต่ก็มีบางข้อที่เราเห็นว่า จะทรงรู้เพราะได้เห็นจากซากศพนั้นไม่ได้ เช่นที่ทรงแสดงไว้ว่าอวัยวะสำหรับเสียงนั้นมีลักษณะเป็นโพรงและภายในมีขนสีแดง สิ่งนี้ตรงกับที่ทางวิทยาศาสตร์เรียกว่า “อวัยวะหอยโข่ง” (โคเคลีย) มีลักษณะเป็นหลอดเล็ก ๆ ขดเป็นรูปก้นหอย ฝังอยู่ในกระดูกขมับในส่วนที่ประกอบเป็นช่องหูชั้นใน ไม่สามารถจะมองเห็นได้นอกจากจะผ่าตัดกระดูก และภายในอวัยวะหอยโข่งนั้น ก็มี “เซลล์เส้นผม” (แฮร์เซลล์) ที่เรียกว่า “อวัยวะของ คอร์ด” เป็นตัวสำคัญในการรับคลื่นเสียงแต่เส้นขนหรือเส้นผมนี้เล็กมากจนต้องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ ปัญหาจึงมีขึ้นมาว่าพระพุทธเจ้าทรงทราบได้อย่างไร มีหน้าซำยังทรงแสดงไว้ด้วยว่า “ขนสีแดง” ซึ่งฝ่ายวิทยาศาสตร์เองยังไม่เคยเห็นสีของเส้นขนนั้นตามธรรมชาติ เห็นแต่ที่ย้อมสีตามเทคนิคของจุลกายวิภาควิทยาเท่านั้น

แต่ที่น่าพิศวงยิ่งกว่านี้อีกคือ ที่ทรงแสดงถึงกำเนิดของมนุษย์ในครรภ์ของมารดา นับตั้งแต่ระยะแรกปฏิสนธิ เริ่มด้วยสภาพ “กลลະ” ตรงกับเซลล์ในสมัยนั้นนั้น ทรงแสดงว่ามีขนาดเท่ากับหยดน้ำมันซึ่งเลือดติดอยู่ที่ปลายขนจามรี ที่ได้เอากลุ่มลงในน้ำมันงาแล้วสลัดทิ้งเสียเจ็ดครั้ง ทรงบรรยายการคลี่คลายเป็นชั้น ๆ ตามระยะเวลาที่ผ่านมา มีระยะ “ห้าปุม” เป็นต้น ซึ่งตรงกับศีรษะและแขนขา ตลอดจนจนถึงระยะคลอด เรื่องนี้คุณหลวงสุริยพงศ์พิสุทธิแพทย์ ได้แปลพระบาลี

เปรียบเทียบกับความรู้สมัยปัจจุบันตีพิมพ์ไว้ในหนังสือจดหมายเหตุ ฯ ของแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทยเมื่อหลายปีมาแล้วและยังหาได้ในหอสมุด

ข้อที่ต้องยอมรับก็คือว่า พระพุทธองค์ทรงมีพระญาณวิเศษจึงสามารถทรงเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในร่างกายของมนุษย์ และทรงเห็นวัตถุที่มีขนาดเล็กละเอียดจนมองด้วยตาเปล่าไม่เห็นได้

เรื่องที่จะบรรยายต่อไปนี้เป็นกรรวบรวมความรู้เกี่ยวกับวิชาแพทย์ที่มีปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความรู้ทางด้านเวชศาสตร์ป้องกัน แต่ก็มีเรื่องทางฝ่ายเวชศาสตร์รักษาอยู่ด้วยเหมือนกัน นอกจากนี้จะแสดงให้เห็นเหตุผลว่า ทำไมจึงทรงบัญญัติห้ามการกระทำนั้น ๆ และทรงอนุญาตการกระทำอื่น ๆ แล้ว ยังจะแสดงให้เห็นส่วนหนึ่งแห่งพระปัญญาคุณอันพิสดารและยกย่องเทิดทูนเป็นอย่างยิ่งอีกด้วย

ความรู้ทางเวชศาสตร์ป้องกันที่มีปรากฏอยู่ในพระวินัยและกระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ กันนั้น เป็นเรื่องที่ละเอียดมาก และมีบางเรื่องที่แม้ในสมัยปัจจุบัน ก็ยังมีแพทย์เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จะนึกถึง เช่นเรื่องอิทธิพลของลมฟ้าอากาศต่อร่างกาย และจิตวิทยาในด้านป้องกันเป็นต้น

ในการบรรยายนี้จะได้จำแนกเรื่องเป็นหัวข้อต่าง ๆ คือ เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยหรือ เสนาสนะ เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายคือจีวร เกี่ยวกับอาหาร เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อ เกี่ยวกับการบริหารกาย เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ เกี่ยวกับลมฟ้าอากาศ เกี่ยวกับสังคม เกี่ยวกับจิตวิทยา ซึ่งจะบรรยายโดยลำดับไป

ข้อแรกเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ในพระวินัยมีบทบัญญัติละเอียด ในด้านความปลอดภัยและความสะอาด มีกำหนดไว้ว่าเสนาสนะจะต้องมีความสูงเพียงนั้น ๆ สูงเกินไปไม่ได้ ถ้าขึ้นทำเป็นอาบัติ ผนังก็จะต้องสร้างด้วยวัตถุนั้น ๆ ให้มีความหนาเท่านั้น ๆ หนาเกินไปก็ได้ บางเกินไปก็ได้ ทั้งยังมีกำหนดขนาดกว้างยาวอีกด้วย เช่นถ้ามีเสียงหรือระเบียงต้องไม่กว้างเกินเท่านั้น ๆ ทั้งหมดนี้ก็เพื่อความปลอดภัย

พึงสังเกตว่าในสมัยพุทธกาลนั้นสิ่งก่อสร้างที่ประชาชนทั่วไปอาจหามาใช้ได้นั้น ยังไม่มีความแข็งแรงเหมือนในสมัยนี้ เช่น ผนังบ้านก็ต้องใช้ดินหรืออิฐดิบ ถ้าถูกฝนชะหรือสาดมาก ๆ ก็อาจพังลงมาได้ จึงจำเป็นต้องมีกำหนดกฎเกณฑ์อย่างละเอียดมากเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ นอกจากนี้ก็ต้องการประหยัดด้วย เพราะชาวบ้านจะต้องเป็นผู้สร้างเสนาสนะหรือถวายเป็นของให้แก่พระ

ในด้านการรักษาความสะอาด มีการห้ามทำเประอะเปื้อนในเสนาสนะ เช่นห้ามสวมรองเท้าเข้าไปในอาคาร ห้ามบ้วนน้ำลายเลอะเทอะ ห้ามทิ้งสิ่งของในเสนาสนะ ห้ามรื้อสิ่งของออกมาให้เป็นทีเกะกะรุงรัง ถ้าจำเป็นต้องรื้อออกมาก็กำหนดให้เก็บเข้าที่โดยเรียบร้อย

แม้ภายนอกก็ยังมีพระวินัยเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด เช่น ห้ามทิ้งขยะกองไว้ข้างกุฏิ เป็นต้น ข้อที่แปลกก็คือ ห้ามไม่ให้นั่งหรือนอนโดยเปลือยกาย เรื่องนี้อาจจะมีเหตุผลเกี่ยวกับลมฟ้าอากาศกับสุขภาพ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป แต่เข้าใจว่าคงจะเกี่ยวกับความประสงค์ที่จะป้องกันไม่ให้เหงื่อไหลไปทำความสกปรกแก่เครื่องปูลาดด้วย

ฟังถึงเกิดว่า ข้อห้ามที่อ้างมานี้ ล้วนตรงตามหลักสุขศาสตร์ ที่สอนกันอยู่ในสมัยนี้ทั้งนั้น และแม้ในปัจจุบันก็ยังมีคนไม่ปฏิบัติตามอยู่เป็นจำนวนมาก เช่นในการบ้วนน้ำลาย หรือการทิ้งขยะเป็นต้น แต่พระพุทธองค์สอนสาวกของพระองค์ไว้แล้วตั้งแต่เมื่อสองพันห้าร้อยปีก่อนโน้น

ข้อที่สอง เกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย คือ จีวร มีการบรรยายประโยชน์ของไตรจีวรไว้ว่าสำหรับป้องกันความร้อนความเย็นและการกระทบกระทั่งต่าง ๆ และกำหนดวิธีการรักษาความสะอาดไว้อย่างละเอียดลออมาก บางข้อก็เห็นเรื่องที่คนธรรมดาอาจนึกไม่ถึง เช่นในการใช้น้ำฝาดจากเปลือกไม้มาข้อมจีวร สารประเภทแทนนินส์ ที่มีอยู่ในน้ำฝาด อาจให้ประโยชน์ในทางระงับการเจริญของเชื้อโรคบางอย่างได้ และป้องกันโรคได้ด้วย

ในด้านที่เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มนี้ กล่าวได้ว่า มีการป้องกันตั้งแต่เริ่มต้นทีเดียว คือพระบวชใหม่จะต้องทำวิกัปจีวร โดยทำพินทุไว้ที่มุม (แทนการเขียนชื่อ) ให้เป็นที่รู้ว่าผ้านั้นเป็นของตน การทำพินทุนี้อาจเป็นการป้องกันการสับเปลี่ยนหรือลักขโมยกันก็ได้ แต่ก็ให้ผลในด้านเวชศาสตร์ป้องกันด้วย คือไม่ปล่อยให้ใช้ผ้าร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นทางนำโรคติดต่อได้หลายอย่าง เช่น โรคผิวหนังต่าง ๆ โรคติดต่อหนอง โรคครีตีสีดวงตา เป็นต้น ทั้งป้องกันการถ่ายเทสัตว์ที่เป็นพาหะของโรค เช่น หมัดหรือ ไร จากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งด้วย ในทางปฏิบัติพระภิกษุจะต้องผัดผ้าให้แห้งหลังจากใช้ และจะต้องซักต้องข้อมสีทับตามวาระ เป็นการป้องกันความหมักหมมของเหงื่อโคลและสิ่งสกปรกอื่น ๆ

เรื่องที่ยับคายเป็นการบังคับว่าเวลาจะเข้าส้วมห้ามไม่ให้สวมจีวรเข้าไปข้างใน ให้เปลือยออกพาดไว้ที่หน้าประตู ข้อนี้คงมีความประสงค์จะป้องกันความเปรอะเปื้อนซึ่งอาจเกิดจากการที่จีวรไปกระทบกระทั่งกับสิ่งสกปรกภายในส้วม ตลอดจนการดูดเอากลิ่นไอบายในนั้นติดออกมาด้วย เพราะส้วมในสมัยนั้นน่าจะเป็นประเภทส้วมหลุม คงจะไม่สะอาดสะอ้านนัก และคงจะมีกลิ่นอยู่ไม่น้อย

ข้อที่สาม เกี่ยวกับเรื่องอาหาร ในพระวินัยมีบทบัญญัติหลายข้อ ที่แสดงว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีความรอบรู้ในเรื่องอาหารเป็นอย่างดี ทั้งในด้านคุณค่าของอาหารแต่ละประเภท และในด้านความจำเป็นของร่างกาย ที่จะต้องได้รับอาหารเข้าไปอย่างเพียงพอและครบถ้วน

ในด้านปริมาณนั้น พระภิกษุมีความลำบาก เพราะต้องอาศัยทายกทายิกา เพราะฉะนั้นก็อาจเกิดได้รับอาหารไม่พอและมีอาการอาพาธขึ้น ในกรณีเช่นนี้ทรงอนุญาตให้ฉันอาหารพิเศษได้ แม้ในเวลาวิกาล ได้แก่แก่น้ำตาล น้ำผึ้ง เนยใส เนยข้น

น้ำตาลและน้ำผึ้ง เป็นอาหารที่ย่อยง่ายและให้ประโยชน์รวดเร็ว เหมาะสำหรับในรายที่ต้องการผล
ด่วน ส่วนอีกสองอย่างเป็นอาหารที่มีค่าสูงในด้านพลังงาน ทั้งยังมีวิตามินเป็นพิเศษอีกด้วย แต่เป็น
สิ่งที่ย่อยค่อนข้างยาก ต้องใช้เวลามาก เหมาะสำหรับรายที่พักผ่อนหรืออยู่ระหว่างบำรุงร่างกาย

นอกจากนี้ก็มีอนุญาตให้เก็บรักษาอาหารไว้เป็นระยะเวลาต่าง ๆ กัน ซึ่งแสดงว่าทรงทราบถึงเรื่อง
การบูดเน่าและการถนอมอาหารเป็นอย่างดี ทรงแยกอาหารไว้เป็นสามประเภท

ประเภทที่หนึ่งให้เก็บได้เพียงครึ่งวัน คือ ต้องใช้หมดภายในเช้าวันเดียว ได้แก่ ยาวกาลิก อาหารสด
เช่น ข้าวหรือขนมเป็นต้น

ประเภทที่สอง ให้เก็บไว้ได้คืนหนึ่ง คือที่เรียกว่า ยามกาลิก ได้แก่ น้ำปานะหรือน้ำคั้นจากผลไม้ น้ำ
พวกนี้ ถ้าเก็บไว้นานไปก็จะกลายเป็นบูด แล้วมีรสเปรี้ยว เพราะมีกรดบางอย่างเกิดขึ้น ถ้าดื่มเข้าไป
ก็ทำให้ท้องเสีย ถ้าเก็บไว้นานต่อไปอีก ก็อาจกลายเป็นเมรัย ซึ่งเป็นของต้องห้าม มีข้อสังเกตว่า ใน
การทำน้ำปานะนั้น ห้ามต้ม ทั้งนี้ก็เพราะถ้าต้มสารจำพวกแป้งจะละลายออกมาด้วย กลายเป็นแป้ง
เปียก ซึ่งเป็นของฉุนไม่ได้ในเวลาวิกาล

ประเภทที่สาม ให้เก็บไว้ได้ถึงเจ็ดวัน คือ ลัตตาหกาลิก ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย
น้ำมันนั้นทรงอนุญาตเฉพาะเปลวหมี เปลวปลา เปลวปลาลม เปลวหมู เปลวลา เปลวสัตว์อื่น ๆ
ไม่ทรงอนุญาต รวมทั้งเปลวมนุษย์ด้วย ของในประเภทนี้เป็นสิ่งที่เก็บไว้ได้นานไม่เสียหาย จึงทรง
อนุญาตไว้ถึงเจ็ดวัน

พึงสังเกตว่า “น้ำอ้อย” ในที่นี้หมายถึง น้ำอ้อยบ (เรียกว่า ผาณิต) ไม่ใช่ น้ำอ้อยสด ซึ่งเสียเพราะ
บูดภายในไม่กี่ชั่วโมง

อนึ่ง ถ้าหากอาหารอย่างใดมีของหลายประเภทปนกันอยู่ เช่นมีของประเภทยาวกาลิกปนกับ
ลัตตาหกาลิก ทรงกำหนดให้ถือเอาระยะเวลาอนุญาตของสิ่งที่อายุสั้นกว่าเป็นเกณฑ์ ข้อนี้ย่อมแสดงถึง
ความละเอียดรอบคอบอย่างยิ่ง เพราะอาหารที่ปนกันนั้นเมื่อสิ่งหนึ่งเสียไปก่อน สิ่งที่ยังเหลืออยู่ก็
จะพลอยไร้ประโยชน์ไปด้วย

เกี่ยวกับเรื่องเนื้อสัตว์ พระวินัยห้ามพระภิกษุฉันเนื้อมนุษย์ ถ้าฝ่าฝืนปรับอาบัติตุลัจฉัย ทั้งยังห้าม
ฉันเนื้อ ช้าง ม้า สุนัข ภู ลิงโต เสือโคร่ง เสือเหลือง เสือดาว และหมีอีกด้วย ถ้าฝ่าฝืนปรับอาบัติทุก
กฏ สำหรับเนื้อมนุษย์นั้น เหตุผลที่ห้ามย่อมเห็นได้โดยง่าย แต่สัตว์อื่น ๆ ที่ห้ามนั้นส่วนมากก็มีผู้กิน
อยู่เป็นธรรมดา เหตุผลที่ทรงห้ามนั้น เข้าใจว่าเพื่อป้องกันอันตราย เช่น ที่อาจเกิดจากภูมิแพ้ (แอล
เลอร์จี) เพราะเนื้อสัตว์นั้น ๆ ไม่ค่อยได้เคี้ยว หรืออาจเกิดจากสิ่งมีพิษ เช่น ชากสัตว์เน่าที่สัตว์
นั้น ๆ ได้กินเข้าไปมาก่อนที่มันเองจะถูกฆ่า ปัญหาเรื่องเนื้อเก่ามีการบูดเน่า ก็น่าจะมีความขึ้นสำหรับ
เนื้อสัตว์แปลก ๆ เหล่านี้เพราะอาจถูกฆ่าที่ในป่า กว่าจะถูกนำมาถึงผู้บริโภคก็อาจเสียเวลามาก

เนื้อสัตว์ดิบ ๆ ก็ทรงห้ามไม่ให้พระภิกษุฉัน เหตุผลก็คงจะเป็นการป้องกันการถูกพิษ ประกอบกับความจริงที่ว่าเนื้อสัตว์ดิบ ๆ นั้นระบบย่อยอาหารของมนุษย์ย่อยไม่ได้ดีเหมือนเนื้อที่หุงต้มแล้ว ย่อมมีโอกาสที่จะทำให้โอกาสที่จะท้องเสียมีมากกว่าธรรมดา

ข้อที่สี่ เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อ เรื่องนี้มีปรากฏในพระวินัยในที่หลายแห่งมาก เริ่มต้นตั้งแต่อันตรายภิกขธรรมในข้อห้ามบวชคนที่มีโรคประจำตัวบางอย่าง โรคที่สำคัญที่สุดที่เป็นแล้วห้ามบวชคือ โรคเรื้อน ในสมัยนั้นยังไม่มีวิธีการรักษาโรคนี้ และโรคบางระยะ หรือบางชนิด ทำให้หน้าตาบิดเบี้ยวเป็นที่น่ารังเกียจ ทั้งยังเป็นโรคติดต่ออีกด้วย โรคที่เบากว่าเพื่อนคือ “โรคฝี” (คันโท) เข้าใจว่าหมายรวมถึงฝีที่เป็นเรื้อรังและรักษายาก อาจมีเลือดหนองหรือน้ำเหลืองไหลเป็นที่น่ารังเกียจ และอาจเป็นเหตุการติดต่อไปยังผู้อื่นได้

ในสมัยนั้นยังไม่มีโรงพยาบาลสงฆ์ พระภิกษุรูปใดอาพาธ ก็ต้องอาศัยเพื่อนภิกษุด้วยกันช่วยรักษาพยาบาล จึงได้ทรงภาษิตไว้ว่า ผู้ใดให้การบริบาลแก่พระภิกษุอาพาธ ย่อมได้กุศลเสมอกับถวายการบริบาลแก่พระพุทธรูป หากผู้ใดป่วยเป็นโรคเรื้อรัง ก็ควรจะรักษาตัวเสียให้หายก่อนที่จะบวช เพราะบวชแล้วหาโอกาสรักษาพยาบาลได้ยาก และยังอาจแพร่โรคให้ภิกษุอื่น ๆ อีกด้วย

ส่วนโรคอีกหลายโรคที่ปรากฏอยู่ในอันตรายภิกขธรรมนั้น จะได้กล่าวถึงในแง่สังคัมในตอนหลัง ในพระวินัยมีบัญญัติ ไม่ให้อยู่รวมกันเป็นเวลานาน ๆ อนุญาตเพียงวันสองวันเท่านั้น เข้าใจว่าเหตุผลประการหนึ่งคือ เพื่อป้องกันความแออัด ตามธรรมดาภิกษุพระท่านทำขนาดจำกัด ไม่ใหญ่โตนัก ในสมัยพุทธกาลยิ่งค่อนข้างจะแคบ ที่ปรากฏซากภิกษุที่สารนาถและราชคฤห์ก็มีขนาดเล็กมาก แม้ซากที่ว่าเป็นคันธภิกษุที่อาศัยของพระพุทธรูปบนยอดเขาชิลมกุฎ ก็มีขนาดกว้างประมาณสามศอกและยาวประมาณสี่ศอกเท่านั้น ถ้าภิกษุส่วนมากมีขนาดเท่านี้ การที่คนมากกว่าหนึ่งคนอาศัยนอนอยู่ด้วยกันเป็นประจำ ก็จะเป็นการผิดหลักอนามัยมาก นอกจากอากาศจะไม่เพียงพอแล้ว ยังมีโอกาสมากอีกด้วยที่จะถ่ายเทโรคให้แก่กันและกัน

เกี่ยวกับโรคติดต่อ เรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือส้วม ในพระวินัยมีบทบัญญัติละเอียดลออมาก แสดงว่าพระพุทธเจ้าทรงตระหนักถึงความสำคัญของส้วม มีการห้ามถ่ายอุจจาระเปรอะเปื้อน กำชับให้ถ่ายให้ลงช่อง ให้รักษาส้วมให้สะอาด ให้ระวังให้มีน้ำอยู่ในส้วมเสมอ ผู้ใดใช้น้ำหมดแล้ว ไม่หามาเติมก็ถูกปรับอาบัติ ทั้งนี้ก็เพราะน้ำเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำความสะอาด ทั้งแก่ร่างกายและแก่สถานที่

สำหรับการถ่ายปัสสาวะ ก็มีข้อกำหนดแบบของที่ถ่ายปัสสาวะ ต้องทำให้มีที่วางเท้าเวลาจะถ่าย และมีช่องนำปัสสาวะที่ถ่ายลงไปในกลุ่มโดยเรียบริ้ว บังคับให้นั่งลงถ่ายปัสสาวะ ไม่ให้ยืนถ่าย คงจะเป็นเพราะเกรงจะกระเด็นเปรอะเปื้อนพื้นที่และจีวร

สรุปว่าเรื่องเกี่ยวกับการถ่ายนี้ มีการกำหนดพระวินัยไว้ละเอียดลออ สัมกับความสำคัญ แม้ในสมัยปัจจุบันนี้ การสาธารณสุขก็เน้นเรื่องส้วมและน้ำดื่มเป็นพิเศษ เพราะสองเรื่องนี้ ถ้าหากบกพร่อง ก็อาจก่อเหตุโรคติดต่ออันตรายได้ง่าย

ในพระวินัยก็ว่าเรื่องเกี่ยวกับน้ำดื่ม คือบัญญัติให้กรองน้ำก่อนดื่ม จนถึงกับมีบ่งเป็นพิเศษว่า หากพระภิกษุไม่มีเครื่องกรองน้ำ ห้ามมิให้เดินทางไกลเกินกว่ากึ่งโยชน์ (๒๐๐ เส้น หรือ ๘ กิโลเมตร) ทั้งนี้ก็เพราะเกรงว่า จะต้องไปดื่มน้ำโดยไม่ได้กรอง

การกรองน้ำนี้อาจจะมีความมุ่งหมายไม่ให้ กลืนกินตัวสัตว์เล็ก ๆ ที่อยู่ในน้ำเข้าไปก็ได้ ซึ่งเป็นการทำให้สัตว์ตาย แต่คงจะไม่ใช้เหตุผลอย่างเดียว เพราะมีอนุญาตให้ใช้เครื่องกรองน้ำบางอย่าง ซึ่งถ้ามีสัตว์ติดอยู่ในน้ำที่ตักขึ้นมา สัตว์นั้นก็ไม่มีทางรอด

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้แสดงพระมติว่าการให้กรองน้ำ คงจะมีความมุ่งหมายป้องกันโรคอยู่ด้วย จริงอยู่ ตามความในปัจจุบันนี้ การกรองน้ำด้วยผ้านั้นมีประโยชน์น้อย แต่ก็เป็นที่ดีที่สุดสำหรับสมัยนั้นและเป็นสิ่งที่พระภิกษุพอจะหาใช้ได้ ถึงแม้ว่าผ้าจะไม่สามารถกั้นเชื้อโรคตัวเล็ก ๆ เช่น แบคทีเรียไว้ได้ ก็ยังสามารถกั้นสิ่งที่มีขนาดโตพอสมควร และอาจก่อโรคหรืออาการไม่สบายขึ้นได้ ถ้าหากกลืนกินเข้าไป เช่น ซากสัตว์เล็ก ๆ หรือเศษของพืชที่มีพิษ เป็นต้น

ในที่นี้ ท่านผู้รู้บางท่าน อาจตั้งข้อแย้งว่า ตามที่พระวินัยห้ามมิให้ภิกษุสวมรองเท้าเข้าไปในเขตบ้านนั้น ย่อมผิดหลักวิชาอนามัย เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้เชื้อพยาธิปากขอที่มีอยู่ตามพื้นดิน ขอนไชทะเล ผิวหนังที่เท้าเข้าไปสู่ร่างกายและก่อให้เกิดโรคขึ้นได้

ข้อนี้อาจแก้ได้ว่า เชื้อพยาธิปากขอ มีอยู่ก็แต่ในดินที่มีอุจจาระถ่ายทิ้งเอาไว้ ตามธรรมดาคนย่อมไม่ถ่ายอุจจาระไว้บนพื้นดินในเขตบ้าน แม้ในชนบทที่ยากจน หรือห่างความเจริญมาก ไม่มีส้วมใช้ ชาวบ้านก็พากันออกไปถ่ายอุจจาระที่ใน “ทุ่ง” ไม่ถ่ายไว้ในบ้าน เพราะฉะนั้นดินในบ้านจึงน่าจะไม่มีพยาธิปากขอ และการไม่สวมรองเท้าในบริเวณเช่นนี้ย่อมเป็นการเสี่ยงภัยน้อย ส่วนในท้องทุ่งหรือทางเดินนอกเขตบ้านซึ่งอาจมีอันตรายนั้น ทรงอนุญาตให้สวมรองเท้าได้

ข้อที่ห้า เกี่ยวกับการบริหารกายในการป้องกันโรค มีพระวินัยบัญญัติเรื่องการชำระปากและฟัน พระภิกษุต้องจิ้มหรือสีฟันและบ้วนปากหลังจากฉันอาหารเพลแล้วทุกครั้ง เป็นการรักษอนามัยช่องปากอย่างดียิ่ง พระภิกษุในสมัยก่อนต้องเรียนวิธีทำไม้สีฟันจากกิ่งไม้บางชนิด เช่น ไม้ข่อย ซึ่งมีสารฟลาโวนอยด์ในเนื้อ เวลาสีฟันก็เคี้ยวไม้ส่วนที่เป็นฝอยของไม้สี ได้ยารักษาเหงือกและฟันไปในตัวด้วย

บทบัญญัติเกี่ยวกับอนามัยในส่วนอื่น ๆ ของร่างกายอยู่อีกหลายประการ เช่นจะเข้าบ้านหรือเสนาสนะต้องล้างเท้า ห้ามไว้เล็บยาว เป็นต้น เกี่ยวกับการถ่ายมีข้อปฏิบัติบ่งไว้ละเอียดลออเป็น

พิเศษ ไม่แพ้ตำราสุขภาพศาสตร์ที่ดี ๆ ในปัจจุบัน มีการห้ามยื่นถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ เวลาถ่ายอุจจาระห้ามไม่ให้เบ่งแรง ห้ามไม่ให้ใช้ไม้มีคมขีดทวารหนัก ให้ใช้ล้างด้วยน้ำ ข้อห้ามเหล่านี้ล้วนแต่ถูกต้องตามเหตุผลในทางวิชาแพทย์ เช่นการเบ่งอุจจาระแรง ๆ อาจเป็นเหตุให้หลอดโลหิตแตกในผู้สูงอายุ หรือเกิดอันตรายในผู้ที่เป็นไส้เลื่อนอยู่แล้ว หรือมีความโน้มเอียงที่จะเป็น การขีดกันด้วยไม้คม ๆ อาจทำให้เกิดแผลบาดซึ่งรักษาได้ยาก และไม่ทำให้สะอาดดีเท่ากับล้างด้วยน้ำ ซึ่งเป็นวิธีที่ปลอดภัยกว่า

การออกกำลังกายเป็นการส่งเสริมสุขภาพวิธีหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญมาก โดยทั่วไป มีคนจำนวนไม่น้อยซึ่งออกกำลังกายไม่เพียงพอ ทำให้ร่างกายไม่แข็งแรง และยังมีอาการผิดปกติต่าง ๆ เช่นท้องผูก อ่อนแอ ซึ่วโรค ใจคอหงุดหงิด ฯลฯ อีกด้วย

พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตกิจวัตรไว้หลายอย่างซึ่งนับเนื่องเข้าในการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ที่มีประโยชน์มากคือการออกเดินบิณฑบาต ซึ่งแท้จริงเป็นการโปรดตัวพระภิกษุเองไม่น้อยกว่าโปรดสัตว์ เพราะการเดินเป็นการออกกำลังกายที่ดีที่สุด และปลอดภัยที่สุด อย่างหนึ่ง ยิ่งการเดินในเวลาเช้าตรู่ อากาศยังสะอาด ไม่มีฝุ่นละอองปะปน และถนนหนทางยังสงบเงียบ ไม่มีเครื่องรบกวนสมาธิ ผู้เดินย่อมได้ประโยชน์ทั้งในทางบริหารกายและบริหารใจ เพราะเหตุนี้แหละ พระภิกษุที่สูงอายุซึ่งเคยบิณฑบาตทุก ๆ เช้ามาตั้งแต่หนุ่ม ๆ จึงไม่ค่อยยอมเลิกบิณฑบาต เพราะรู้สำนึกในประโยชน์ทางกายและใจของการเดิน และถ้าหากมีความจำเป็นต้องเลิกบิณฑบาตโดยเด็ดขาด ร่างกายก็มักจะทรุดโทรมรวดเร็วเห็นทันตา

กิจวัตรอีกอย่างหนึ่งซึ่งสมัยนี้เลิกกันไปเกือบหมดแล้ว ในท้องถิ่นที่เจริญแบบสมัยใหม่ คือการกวาดลานวัด ซึ่งเป็นการออกกำลังกายดีอีกวิธีหนึ่ง วิธีนี้เป็นการออกกำลังกายมากกว่าการเดินบิณฑบาต และพระภิกษุบางองค์อาจทำไม่ได้ แต่ถ้าหากทำได้ก็จะได้ประโยชน์มาก เพราะมีการออกกำลังกายของส่วนแขนและส่วนอก ส่วนเอว อีกด้วย ถ้าถือหลัก แรงน้อย ทำน้อย ก็น่าจะไม่มีข้อขัดข้อง ในวัดตามต่างจังหวัดบางแห่งที่เคยเห็น พอถึงเวลากำหนด พระเณรทุกรูป รวมทั้งเจ้าอาวาสด้วย ต่างก็จับไม้กวาดขึ้นกวาดในส่วนกำหนดของตน เป็นทั้งการบริหารกายและปลูกสามัคคีธรรมไปพร้อมกัน รู้สึกว่าได้ประโยชน์มาก

การเดินจงกรมแบบที่ใช้อยู่ในบางสำนัก ไม่ใช่ที่เดินอย่างของข่าง แต่แบบที่เดินเร็ว ก็เป็นการออกกำลังกายที่ดียิ่ง ในสมัยพุทธกาล พระภิกษุคงจะได้ใช้วิธีนี้ทุกองค์ เพราะทุกองค์ต้องปฏิบัติกัมมัฏฐานโรคท้องผูก เมื่อยขบขัดข้อ และอารมณ์กัณฑ์แกว่ง ตลอดจนที่เรียกกันว่าโรคเส้นประสาทคงจะมีน้อยกว่าในสมัยนี้

ข้อที่หก เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ แม้จะเป็นเรื่องที่ไม่สลักสำคัญนัก แต่ก็เป็นเรื่องที่แสดงถึงความรอบรู้ และรอบคอบ อันเป็นส่วนหนึ่งของพระปัญญาคุณ

ในสมัยปัจจุบันนี้การป้องกันอุบัติเหตุ เป็นหัวข้อบรมที่ทันสมัยที่สุดข้อหนึ่ง ซึ่งเพิ่งปรากฏ ความสำคัญขึ้นมาเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง ในพระวินัยมีข้อห้ามซึ่งมีจุดมุ่งหมายโดยเฉพาะในเรื่องนี้อยู่ หลายข้อ

ข้อหนึ่ง ห้ามมิให้นั่งลงในที่ใด โดยมีได้พิจารณาเสียก่อนและไม่ให้นั่งโดยไม่มีสติ ข้อนี้ก็เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดจากการนั่งทับสิ่งของที่มิผู้วางไว้ก่อน มีการห้ามนั่งบนผ้าที่ไม่แข็งแรง ผ้าสูงที่ไม่ มีพนัก ห้ามนอนบนเตียงที่ตั้งในที่หมิ่นเหม่ซึ่งมีโอกาสที่จะพลัดตกลงมา ห้ามสร้างกุฏิที่สูงหรือกว้าง ใหญ่เกินขนาด หรือมีหลังคาหนักหรือผนังหนาเกินควร ห้ามมิให้เล่นน้ำหรือหยอกล้อกันในน้ำ ห้ามพูดขณะที่อมอาหารไว้ในปาก ห้ามโกนขนในที่แคบ ซึ่งหมายความถึงรักแร้และบริเวณขาหนีบ ห้ามผิงไฟ ห้ามขึ้นต้นไม้สูง ข้อห้ามเหล่านี้แสดงให้เห็นความละเอียดรอบคอบ ในขั้นสูง แต่ใน ขณะเดียวกันก็มีข้อยกเว้น ซึ่งแสดงถึงความมีเหตุผล เช่นถ้าเป็นไข้ก็อนุญาตให้ผิงไฟได้ ถ้าหลงทาง ให้ขึ้นต้นไม้สูงได้ไม่เกินสี่ศอก คือพอมองหาทางได้ แต่ถ้าหนีเสือก็ยอมให้ขึ้นสูงกว่านั้นได้อีก พระ วินัยมีทั้งความละเอียดรอบคอบและความสมเหตุสมผลดังนี้

ข้อที่เจ็ด เกี่ยวกับลมฟ้าอากาศ ซึ่งคนส่วนมากไม่ได้นึกถึงว่าจะมีผลกระทบกระเทือนถึงสุขภาพ แต่ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติข้อห้ามและข้ออนุญาตไว้ในเรื่องนี้หลายประการ เริ่มด้วยทรงแสดง ประโยชน์ของเครื่องนุ่งห่มดังที่กล่าวแล้วในตอนต้น ว่าใช้ป้องกันร่างกายจากความร้อนความหนาว และการเสียดสีต่าง ๆ ทรงแสดงประโยชน์ของที่อยู่อาศัยในทำนองเดียวกัน ทรงกำหนดการปิดเปิด หน้าต่างและประตูตามฤดูกาล เพื่อให้อากาศในกุฎมีลักษณะที่พอสบาย และทรงอนุญาตให้ใช้เตียง และตั้งเพื่อให้พ้นจากความชื้นที่อยู่ตามพื้นดิน

การกำหนดให้พระภิกษุอยู่จำพรรษาเป็นหลักแหล่ง ซึ่งตามตำนานว่า เกิดจากการที่ชาวบ้านร้อง ทักข่าว่าพระภิกษุเหยียบย่ำข้าวกล้าให้เสียหายนั้น แท้จริงก็มีผลในทางป้องกันโรคอันอาจจะเกิดจาก การถูกฝนเปียกบ่อนอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพราะในสมัยก่อนนั้น พระภิกษุส่วนใหญ่ถือธุดงค์อาศัย ตามโคนไม้ ในฤดูฝนการปฏิบัติเช่นนี้ ย่อมเสี่ยงต่อโรคร้ายที่เกิดจากความชื้น ความเปียกและความ เปลี่ยนไปมาของอุณหภูมิมากกว่าธรรมดา

การกำหนดให้อยู่อาศัยในที่เป็นหลักแหล่งย่อมเป็นการลดอันตรายในด้านนี้ลง

ข้อที่แปด เกี่ยวกับสังคมในด้านเวชศาสตร์ป้องกัน ในพระวินัยมีข้อบัญญัติละเอียดลออมากมาย เป็นที่น่าพิศวงที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันมาตั้งนมนานแล้ว ทั้ง ๆ ที่วิทยาศาสตร์และการแพทย์แผนปัจจุบัน เพิ่งล้านี้ถึง และเพิ่งจะเริ่มทำการศึกษาอย่างเป็นทางการ เรื่องเป็นราว ในพระวินัยมีข้อบังคับว่า ห้ามบวช “ผู้ให้โทษแก่สังคม” (ปริสทุสโก) คือผู้ที่จะทำให้หมู่ คณะเสื่อมเสีย เช่น คนฆ่าบิดาหรือมารดา ฆ่าพระอรหันต์ คนลักเพศ คนต้องปาราชิก และคนที่ บกพร่องในทางเพศ ซึ่งเรียกตามภาษาบาลีว่า “บัณฑิตกะ” หรือ “บัณฑิตกะ” (สมเด็จพระมหาสมณ

เจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงแปลว่า ผู้ประพฤตินอกจารีตในทางเสพกาม ชายผู้ถูกตอน และกะเทยโดยกำเนิด)

นอกจากนี้ก็ห้ามบวชคนที่มีโรคบางชนิดที่อาจติดต่อกันหรือเป็นเรื้อรังรักษาไม่หาย เช่นโรคเรื้อน โรคฝี (ที่ได้กล่าวถึงแล้ว) โรคมองคร่อ (คือโรคหลอดลมพอง) โรคลมบ้าหมู และโรคกลาก การที่จะรับคนเป็นโรคเหล่านั้น เข้ามาสู่บริษัท ย่อมเป็นการเสี่ยงภัยต่อการติดโรค หรือต่อการถูกรบกวน ความสงบ เช่นพวกเป็นโรคหลอดลมพองมักจะไอหนักในตอนดึกหรือเช้ามืด ซึ่งเป็นเวลาปฏิบัติ กัมมัฏฐาน และพวกที่เป็นลมบ้าหมูก็อาจจะล้มลงชักดิ้นชักงอขึ้นเมื่อใดก็ได้ ผู้เป็นอัมพาต ง่อย เปลี้ยเสี่ยขา ต้องห้ามบวช เพราะจะเป็นภาระแก่ภิกษุ ที่จะต้องคอยปรนนิบัติ แต่ถ้ารักษาหายแล้ว ก็บวชได้ ข้อนี้ก็เป็นที่ไปตามเหตุผลที่ดี

เกี่ยวกับสังคัมยังมีอีกแห่งหนึ่ง ที่พระพุทธองค์ ได้ทรงเอาพระทัยใส่ในการกำหนดพระวินัย คือแห่งที่ เกี่ยวกับความไว้วางใจของประชาชน

ประการแรกเกี่ยวกับพิธีการบวช จะต้องให้คณะสงฆ์ยอมรับ ที่เรียกว่าให้ญัตติ จึงจะถือว่าบวช สำเร็จ นี่ก็หมายความว่าให้บุคคลจำนวนมากรับรองว่าเป็นผู้ที่สมควร เป็นเสมือนวุฒิบัตร์รับรอง ความประพฤติอย่างหนึ่ง

ประการที่สอง มีการจำกัดความสัมพันธ์กับสถานที่และบุคคลบางประเภท ที่เรียกว่าเป็น "อโคจร" คือที่ไม่สมควรจะไป ได้แก่แก่สำนักโสเภณี บ้านหญิงหม้าย บ้านสาวทันทิก สำนักภิกษุณี และร้านสุรา สถานที่เหล่านี้ไม่ได้ห้ามเด็ดขาด เป็นแต่กำหนดว่าไม่ควรจะไป ถ้ามีเหตุจำเป็นก็ไปได้ แต่ถ้าไปบ่อย ก็คงจะไม่ดี เพราะคณะสงฆ์อาจตั้งกองรังเกียจได้เหตุผลที่ทรงห้ามคงเห็นได้โดยง่าย

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติที่ห้ามรบกวนสังคัมโดยไม่สมควร ได้แก่เลือกอาหารที่รับบิณฑบาต สั่งให้ ทำอาหารอย่างโน้นอย่างนี้ และขอล้างของพระ้ำเพ็ริอ เป็นต้น

ข้อที่เก้า เกี่ยวกับจิตวิทยา มีพระวินัยหลายต่อหลายข้อ ที่กำหนดขึ้นโดยอาศัยเหตุผลในทางวิชานั้น ข้อนี้ไม่พึงสงสัย ในเมื่อนักจิตวิทยาทั่วโลก ยอมรับนับถือว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา นั้น เป็น นักจิตวิทยายอดเยี่ยม ไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน และเป็นเรื่องของธรรมชาติในเมื่อพระพุทธองค์ทรง สำเร็จพระโพธิญาณ ก็โดยใช้วิธีภาวนาทางจิต และการสอนของพระองค์ก็ล้วนแต่เป็นเรื่องของจิต ทั้งนั้น

การอบรมในพระพุทธศาสนานั้นเป็นการมุ่งสร้างสติ ให้มีความระลึกได้อยู่ตลอดเวลา จะได้ไม่ทำ อะไรผิดพลาด เพราะฉะนั้น พระวินัยทั้งสิ้นจึงมีจุดประสงค์ ที่จะฝึกหัดเกี่ยวกับสติ คือเป็นการ ป้องกันไม่ให้ทำผิด พระวินัยทุกข้อมีเหตุมีผล แม้จะละเอียดลออ แต่ก็พอปฏิบัติตามได้ ไม่ถึงกับอึด

อัดขัดข้อง การปรับอาบัติเมื่อทำผิด ก็มีลดหลั่นเป็นหลายชั้น อาศัยความตั้งใจและความรุนแรงของผลเป็นหลัก

ในการป้องกันกระทำผิดนั้น บางทีก็มีแนวซับซ้อนลึกซึ้ง บางทีก็ตรงไปตรงมา ตัวอย่างเช่นการห้ามฟังดนตรี ห้ามดูนาฏศิลป์ และห้ามใช้เครื่องหอม ก็มีจุดมุ่งหมายจะป้องกันความเฝ้าหวนในทางกามารมณ์ การห้ามถูกต้องอิสตรีทั้งทางตรงและทางอ้อม การห้ามอยู่สองต่อสอง และห้ามอย่างอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับสตรี ก็มีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน

พระภิกษุบางองค์ อาจถือตนว่าจิตใจเข้มแข็ง ระวังตัวได้ แต่พระพุทธเจ้าท่านทรงซ้ำของเรื่องอิสตรีมาแล้วก่อนที่จะเสด็จออกปฏิบัติพรหมจรรย์ ย่อมจะทราบอันตรายได้ดี จึงทรงตั้งบทบัญญัติไว้อย่างรอบคอบ หนึ่งอาจจะทรงนึกถึงประชาชน พระภิกษุอาจเชื่อใจตนเอง แต่ประชาชนอาจไม่เชื่อด้วยก็ได้

พระวินัยนอกจากจะแสดงถึงพระปัญญาคุณแล้ว ยังแสดงถึงพระกรุณาคุณ ที่ทรงมีอยู่ คือภิกษุสงฆ์ของพระองค์ด้วย เห็นได้จากการที่ทรงห้ามบวชบุคคลที่สังกรรมรังเกียจ และที่น่ารังเกียจโดยตนเอง เช่นคนที่มีประวัติในทางชั่วร้าย หรือคนที่ร่างกายพิการพิการเป็นต้น ในบางกรณีอาจจะดูประหนึ่งว่าเป็นการห้ามหยุ่มหยม เช่น คนตีนปุก คนมีมือเป็นแผ่น คนหูขาด ฯลฯ และเป็นการตัดประโยชน์ของคนบางคนทีพิการเพราะเคราะห์ร้ายหรือเพราะกรรมเก่า อาจดูเป็นการ “เห็นแก่พวก” มากเกินไป แต่ความจริงนั้นมีความจำเป็นที่ “พวกภิกษุ” หรือคณะสงฆ์จะต้องเป็นคณะที่บริสุทธิ์ผุดผ่องและน่าเคารพนับถือ เพราะพระจะต้องกระจัดกระจายไปทั่วทุกหนทุกแห่ง ถ้าหากบังเอิญกลุ่มใดมีภิกษุที่ไม่สมประกอบเป็นส่วนมาก ประชาชนก็อาจรังเกียจและเลื่อมศรัทธา เห็นเหตุเสียหายถึงคณะสงฆ์โดยส่วนรวมได้ การป้องกันไว้ก่อนจึงเป็นกุศโลบายที่สมควร

นอกจากนั้นพึงสังเกตว่า ทรงห้ามบวชเท่านั้น ไม่ได้ทรงห้ามการที่จะปฏิบัติกิจทางศาสนาอื่น ๆ เพราะฉะนั้นผู้ที่ไม่ได้บวชเหล่านี้ ก็ยังมีทางที่จะช่วยตนเองให้พ้นทุกข์ได้ โดยการปฏิบัติในแนวของคฤหัสถ์ ไม่ใช่ถูก “ปิดประตูสวรรค์” เสียเลยทีเดียว

ก่อนที่จะเลยไปถึงเรื่องเวชศาสตร์รักษา ผมใคร่กล่าวถึงเรื่องโรคของพระภิกษุเล็กน้อย มีผู้กล่าวเสมอ ๆ ว่า พระเป็นโรคเส้นประสาทมากกว่าคนธรรมดา เพราะฝืนธรรมชาติ คือไม่แต่งงาน และยังคงคอยบังคับตนเองตามพระวินัยอย่างเคร่งครัดอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย

เรื่องนี้พิจารณาได้ในหลายแง่

ประการหนึ่งคำว่า “โรคเส้นประสาท” เป็นที่ยอมรับกันในหมู่แพทย์ทั่วไปว่า มีความหมายใกล้เคียงมาก กับคำว่า “ไม่แน่ว่าโรคอะไร” ไม่ว่าใครถ้ามีอาการหลายอย่างคลุมเครือ หรือแพทย์ตรวจแล้ว

หาสาเหตุที่แน่นอนไม่ได้ ก็มักจะได้รับการวินิจฉัยว่า “โรคเส้นประสาท” ยิ่งถ้าเป็นพระภิกษุด้วย ก็ยิ่งมีโอกาสมากขึ้น เพราะแพทย์หลายคนมีอุปาทานอยู่แล้วว่า พระมักเป็นโรคเส้นประสาท

ประการที่สอง การไม่แต่งงานเป็นเหตุของโรคเส้นประสาทหรือไม่ พวกที่เชื่อว่าเป็นนั้น ส่วนใหญ่เป็นลูกศิษย์ของนายแพทย์ฟรอยด์ ซึ่งสรุปความเห็นของท่านเองลงได้ว่า มนุษย์และสัตว์ เกิดมาเพื่อกามารมณ์เท่านั้น แม้แต่อาการของเด็กเกิดใหม่บางอย่าง เช่น ดูดนิ้วมือ ท่านก็บอกว่าเป็นการแสดงออกของกามารมณ์ พฤติการณ์ทั้งหลายของคนและสัตว์เป็นผลของกามารมณ์และเกี่ยวข้องกับกามารมณ์

เพราะฉะนั้นตามทฤษฎีของท่านผู้นี้ คนที่ไม่แต่งงานจึงผิดธรรมชาติ และเมื่อมีอาการไม่สบายขึ้นมาก็ต้องสงสัยว่า เพราะความบกพร่องในแนวนั้น ผมไม่ใช่เป็นลูกศิษย์ของฟรอยด์ และไม่ได้รับการศึกษาทางจิตวิทยา แต่ความรู้ทางสรีรวิทยาที่ผมมีอยู่บ้างนั้น สอนว่า พฤติกรรมของคนและสัตว์ อยู่ในความควบคุมของฮอร์โมน ซึ่งมีอยู่หลายอย่างด้วยกัน ไม่เฉพาะแต่ฮอร์โมนเพศเท่านั้น เพราะฉะนั้นผมจึงไม่เชื่อว่าคนและสัตว์ทำอะไร ๆ ทั้งที่ปรกติและผิดปกตินั้นเป็นเพราะเหตุทางกามารมณ์ไปทั้งหมด

อย่างไรก็ดี โดยประสบการณ์ ผมเชื่อว่าการปฏิบัติกัมมัฏฐาน โดยเฉพาะสมถกัมมัฏฐาน มีผลในทางระงับความรู้สึกและความคิดนึกในทางกามารมณ์ได้อย่างศักดิ์สิทธิ์ และผลในทางระงับนี้ เป็นไปเอง เป็นผลของการปฏิบัติกัมมัฏฐานโดยตรง ไม่ต้องไปนั่งเพ่งให้เกิดผล ไม่มีเหตุความเครียด

เพราะฉะนั้น ผมเชื่อว่าพระภิกษุที่ปฏิบัติกัมมัฏฐานทุกองค์ ถ้าปฏิบัติในขั้นดีพอสมควร จะไม่ถูกรบกวนจากกามารมณ์ นอกจากนั้นการปฏิบัติกัมมัฏฐานจะทำให้เกิดความสงบทางจิตใจและเกิดสติช่วยให้รักษาพระวินัยอย่างเคร่งครัดได้โดยไม่ต้องเดือดเนื้อร้อนใจ ผู้ที่จะเดือดร้อนจากกามารมณ์และจากความเครียดทางใจเพราะต้องคอยระวังตัวเรื่องพระวินัยก็มีแต่พระภิกษุที่ไม่ปฏิบัติกัมมัฏฐานเลยเท่านั้น คงจะเป็นเพราะเหตุนี้ เมื่อบุคคลบวชเข้าเป็นพระภิกษุ พระอุปัชฌายาจารย์ก็สอนพระกัมมัฏฐานให้เสียเลยทีเดียว เพื่อจะได้ไม่ต้องเดือดร้อนเพราะไม่แต่งงาน

เหตุอีกประการหนึ่งที่อาจส่งเสริมให้มีคนใช้โรคประสาทจริง ๆ ในหมู่พระภิกษุมากกว่าที่ควรเป็น คือ การที่นิยมผลักไสเอาผู้ที่จิตใจไม่ค่อยจะปรกติอยู่แล้วเข้าไปบวช เพราะเข้าใจจะทำให้หายจากโรคนั้น ๆ ได้

วิธีนี้บางทีก็ได้ผล แต่ส่วนมากไม่ได้ ทำให้มีพระภิกษุอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งจิตใจไม่ค่อยปรกติ แต่ท่านพวกนี้ไม่ได้ผิดปกติเพราะต้องถือพระวินัยมากหรือเพราะไม่ได้แต่งงาน ท่านผิดปกติของท่านเองอยู่ก่อนแล้ว การบวชอาจทำให้โรคมากขึ้นก็ได้ หรือน้อยลงก็ได้ แต่การบวชไม่ใช่เหตุของโรคแน่นอน

ตามสถิติของโรงพยาบาลสงฆ์ที่ผมเคยอ่าน สังเกตว่ามีพระภิกษุเป็นโรคเส้นประสาทมากเป็นหนึ่งต่อไปเป็นวัณโรค โรคขาดอาหารและโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร เช่นท้องเสียหรือเป็นบิด การที่พระภิกษุเป็นวัณโรคมากนั้นน่าจะอธิบายได้ว่า เป็นเพราะอยู่ในที่อับอากาศมาก เช่นกุฏิที่อุดูอยู่ เรื่องขาดอาหารนั้นก็เป็นธรรมดา ถ้าไม่มีผู้จัดถวายเพียงพอและอย่างถูกต้อง ก็มีความขาดแคลน เพราะพระไม่อาจซื้อหาเองได้

ส่วนโรคเกี่ยวกับท้องเสีย หรือเป็นบิดนั้น ก็เกี่ยวกับอาหารที่มีผู้ถวาย พระไม่มีทางเลือก ใครเขาถวายอย่างไรก็ต้องฉันอย่างนั้น แม้บางครั้งจะรู้ว่าแสงกับธรรมชาติของตนก็ต้องทนฉัน เพราะฉะนั้น ทายก-ทายิกา พึงสังเกตข้อนี้ไว้ และเลือกถวายอาหารแก่พระภิกษุแต่ที่เห็นว่าดีและปลอดภัยพอสมควร

สำหรับวัณโรคนั้นสังเกตว่าตามความรู้ในปัจจุบันนี้ เราอาจป้องกันได้มากโดยการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง เช่นกินอาหารที่ดี อยู่ในที่อากาศโปร่ง รับแสงแดดให้มาก ออกกำลังกายพอสมควรและพักผ่อนให้พอเหมาะ การปฏิบัติเหล่านี้ที่จริงเป็นข้อปฏิบัติของพระภิกษุด้วย ยกเว้นแต่เรื่องอาหารซึ่งเลือกไม่ได้

การอยู่อุดูในกุฏิที่มีดื่มนั้น เป็นผลของการที่พระภิกษุแปรสภาพจาก "พระป่า" มาเป็น "พระบ้าน" และจาก "พระปฏิบัติ" มาเป็น "พระปริยัติ"

พระที่อยู่ตามโคนไม้ ท่องเที่ยวไปตามป่าตามเขา ย่อมได้อากาศดี ได้แสงแดดเพียงพอ และได้ออกกำลังกายมาก ไม่ค่อยได้คลุกคลีกับคนคงไม่ค่อยเป็นวัณโรค ส่วนพระที่เล่าเรียนตำรา นั่งนอนท่องหนังสืออยู่แต่ในห้อง ไม่ได้เปลี่ยนอากาศ ไม่ได้ถูกแดด ไม่ได้ออกกำลังกาย ทั้งยังคลุกคลีกับคนที่อาจสะสมเชื้อโรคไว้ ย่อมมีโอกาสเป็นวัณโรคมากกว่าพระพวกแรก

ถ้าหากว่าเดินสายกลางตามหลักของพระพุทธเจ้า เรียนหนังสือบ้าง ออกกำลังกายบ้าง ออกกำลังกายบ้าง ทำกัมมัฏฐานบ้าง เป็นการปฏิบัติยามพระวินัย อาจจะมีสุขภาพดีขึ้นและลดสถิติวัณโรคในพระลงบ้างก็ได้ เพราะพระวินัยนั้นให้ผลในทางป้องกันโรค และวัณโรคนั้นป้องกันได้

ในพระวินัย นอกจากมีข้อห้ามต่าง ๆ ซึ่งมุ่งไปในทางป้องกันโรคแล้ว ยังมีข้ออนุญาตในด้านการรักษาโรคอีกด้วย แต่มีน้อยกว่าในด้านป้องกัน อาจจะเป็นเพราะพระในสมัยนั้นไม่ค่อยเจ็บไข้ เพราะปฏิบัติตนถูกต้องครบถ้วน ได้ผลในเชิงป้องกันโรคดังกล่าวแล้ว พระพุทธองค์คงจะทรงทราบถึงความสำคัญขออาหารประเภทต่าง ๆ จึงได้ทรงอนุญาตให้พระภิกษุฉันอาหารพิเศษได้ในเวลาวิกาล เรียกว่า ยาวซีวิก มีเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย

ในพระคัมภีร์บ่งว่า อาหารเหล่านี้ "แก้ภัย" ซึ่งแปลกันว่า โรคผอมแห้ง ก็ดูเหมาะสมอยู่ที่จะรักษาด้วยอาหารดังกล่าว นอกจากนี้มีกล่าวถึงยาประเภทสมุนไพรไว้หกพวก ได้แก่

๑. มูลกล้วย คือ รากไม้ มีขมมัน ว่านน้ำ ว่านเปราะ กล้วยแฝก หัวแห้วหมู พวกนี้มีฤทธิ์ขับลม แก้ท้องขึ้นท้องเฟ้อ และช่วยย่อยอาหาร

๒. กสาวกล้วย คือ ยารสฝาดขม มีไม้สะเดา บอระเพ็ด พญามือเหล็ก กระถินพิมาน พวกนี้เป็นยาเจริญอาหารและแก้ไข้

๓. ป้อนกล้วย ยาพวกใบไม้ มีใบสะเดา เจริญอาหารและแก้ไข้ ใบแมงลักและใบกะเพรา ขับลม ใบมุขมันและใบฝ้าย ไม่ทราบว่าจะใช้ประโยชน์อะไร

๔. ผลกล้วย คือ ผลไม้ต่าง ๆ มี ดีปลี พริก โกงสุ มีฤทธิ์ขับลม สมอไทย สมอพิเภก ระบายและแก้ผูกมะขามป้อมรสฝาด สمان

๕. ชตุกล้วย คือ ยางไม้ มีมหาหิงคุ์ ใช้ขับลม แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ

๖. โถงกล้วย คือ เปลือก มีเกลือสมุทรและเกลือสินเธาว์ ให้ความชุ่มชื้นและระบาย

พียงสังเกตว่า กล้วยที่ทรงอนุญาตไว้นี้ เป็นยาที่พระคงจะต้องใช้บ่อย ๆ และเป็นสิ่งที่พอจะหาได้ในสวนหรือป่าตามธรรมชาติ เป็นการอนุญาตที่มีประโยชน์จริงจัง ไม่ใช่อนุญาตไว้เพื่อหุ้ ๆ ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะความรู้ทางแพทย์ในสมัยพุทธกาลมีจำกัดเพียงเท่านี้ เพราะอายุรเวทของอินเดียนั้นเจริญมานานมาแล้ว และในสมัยของพระพุทธองค์ก็มีแพทย์ที่เก่ง ๆ เช่น ท่านชีวกโกมารภัจจ์ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น การที่ทรงอนุญาตแต่ของง่าย ๆ ก็เพราะทรงเพ่งเล็งถึงประโยชน์ในทางปฏิบัติจริง ๆ พระภิกษุในสมัยนั้น ส่วนใหญ่บำเพ็ญภาวนาอยู่ในป่าในเขา จึงมีโอกาสนี้จะใช้ยาสมุนไพรที่หาง่าย ๆ มากกว่าที่อื่น

ยาส่วนมากใช้รักษาเกี่ยวกับเรื่องอาหาร เช่น เบื่ออาหาร ท้องเฟ้อ ท้องผูก ท้องเสีย ซึ่งคงเป็นโรคที่พระภิกษุมีบ่อยกว่าโรคอื่น ๆ ไม่ต้องสงสัยว่า กล้วยเหล่านี้ใช้ได้ประโยชน์จริงจัง เพราะในตำรายาโบราณทั้งของไทยและของอินเดียก็ยังมีใช้อยู่

ในเรื่องการรักษาโรค มีข้อสังเกตสำคัญอยู่ คือ การที่ทรงห้ามมิให้พระภิกษุทำการรักษาโรคให้คฤหัสถ์ นอกจากในกรณีที่เป็นและรีบด่วน เช่น พระมีเวยอยู่และไม่มีหมอในที่ใกล้เคียง เป็นต้น

บางท่านอาจสงสัยว่าทำไมพระพุทธเจ้าจึงไม่ทรงอนุญาตให้พระภิกษุทำการรักษาทั้ง ๆ ที่มีความรู้อยู่ ซึ่งอาจจะนับว่าเป็นการแสดงเมตตาอย่างหนึ่ง ผมเข้าใจว่าคงจะเป็นเพราะทรงเกรงผลแทรกซ้อนที่อาจจะตามมา เช่น พระรักษาเก่งคนก็มารุมให้ช่วยเหลือ จนพระไม่มีเวลาจะปฏิบัติศาสนกิจ

หรือพระเกิดพลังพลาดหรือเคราะห์ร้าย รักษาเขาตายไป ก็อาจถูกอาฆาตมาดร้ายหรือเกิดเป็นโทษทางบ้านเมืองขึ้นมา ทั้งสองอย่างย่อมขัดต่อการที่พระภิกษุจะปฏิบัติเพื่อการหลุดพ้นทั้งนั้น

สมัยพุทธกาลนั้นรู้กันอยู่ว่า คนเข้าไปบวชก็เพราะอยากหลุดพ้น จึงไม่เป็นการสมควรที่จะไปเสียเวลาเพราะเหตุช่วยรักษาโรค คงมีแพทย์ทำหน้าที่อยู่แล้ว สำหรับบ้านเมืองในปัจจุบันนี้ มีกฎหมายห้ามผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตประกอบโรคศิลป์ ทำการรักษาโรค แม้ว่าจะอ้างว่าเพื่อการกุศล เพราะฉะนั้นแม้พระภิกษุจะทำการรักษาโรคโดยไม่คิดค่าตอบแทน ถ้าหากไม่มีใบอนุญาต ก็มีความผิดทั้งนั้น

ผมเองไม่มีความรู้ในทางภาษาบาลี ในการศึกษาพระวินัยที่ได้กระทำเพื่อใช้เขียนคำบรรยายนี้ได้ อาศัยหนังสือ วินัยมุข พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระมหาสมณเจ้าทั้งสามเล่มเป็นหลัก กุศลใด ๆ ที่เกิดจากการบรรยายนี้ผมขอถวายแด่สมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระองค์นั้นทั้งสิ้น

ผมหวังว่าการบรรยายนี้จะทำให้ท่านได้ทราบว่าพระวินัยนั้นไม่ได้เป็นแต่บทบัญญัติสำหรับความประพฤติแต่อย่างเดียว แต่เป็นบทบัญญัติสำหรับการรักษาสุขภาพและอนามัยตลอดจนการรักษาโรคอีกด้วย ผมเข้าใจว่าในโลกนี้มีศาสนาของเราเท่านั้นที่มีพระคัมภีร์เช่นนี้ ที่เป็นไปได้ก็ เพราะพระบรมศาสดาของเรามีได้ทรงเป็นแต่เพียงปรัชญาเมธีหรือวาสนาในทางจริยศาสตร์อย่างที่คนต่างศาสนามักจะกล่าวทับถม แต่ทรงเป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ผู้ตื่นและสว่างไสวด้วยพระปัญญาคุณ พระกรุณาและพระบริสุทธิคุณ จึงทรงเป็นพระสัมพัตถุญ ครอบรู้ในศาสตร์และศิลป์ทั้งปวง ไม่มีผิด ไม่มีพลาด ไม่มีผู้เสมอเหมือน ทั้งพระธรรมของพระองค์นั้นก็เป็นอกาลิโก ไม่มีความจำกัดด้วยกาลเวลาเป็นลัจจะความจริงแท้ไม่ว่าในสมัยใด.

.....

ความตายและการตาย

วิทยาศาสตร์ศึกษาพระพุทธศาสนา

โดย ศจ.นพ.อวย เกตุสิงห์

อนิจจา วตสงขรา	สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ
อุปาทนายธมฺมิโน	มีความเกิดขึ้นและมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา
อุปปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ	เกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป
เตลํ วูปสฺโม สุโข	ความสงบระงับแห่งสังขารเหล่านั้นเป็นสุข

คนส่วนมากกลัวตาย ทั้ง ๆ ที่รู้แน่ว่าทุกคนต้องตาย แต่ก็ยังกลัว คนที่ไม่กลัวจริง ๆ นั้นมีน้อย คนหลายคนคิดว่าไม่กลัว แต่พอภัยร้าย ๆ ไกลเข้ามา ก็เสียขวัญหมด แม้นักรบที่เก่งกล้า ฆ่าศัตรูเสียนักต่อนัก พอถึงคราวตัวจะตาย เขาก็ยังอดหวั่นไหวไม่ได้ ความกลัวตายเป็นความรู้สึกพื้นฐานอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับความหิวและความรัก มีอยู่ในสัตว์ทุกชนิด ถ้าจะพิจารณาหาเหตุที่คนกลัวตายอาจจะแยกออกได้เป็นสามข้อ :

๑. คนส่วนมากกลัวลำบากตอนที่กำลังจะตาย เพราะเข้าใจว่าจะต้องเจ็บปวดทรมานมาก
๒. คนที่เชื่อว่าตายแล้วสูญ กลัวว่าจะต้องละทิ้งสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่ตนมีและไม่ได้กลับมาพบมาเห็นอีก
๓. คนที่เชื่อว่าตายแล้วจักต้องเกิด กลัวว่าจะไปเกิดในทุคติ คือที่ลำบาก ถ้าเชื่อแน่ว่าจะไปเกิดในทุคติคือที่ดี คงจะไม่กลัวหรือกลัวเพียงแต่น้อย

นักวิทยาศาสตร์ส่วนมากเห็นผู้ไม่มีศาสนาและเชื่อว่าตายแล้วสูญ คือเมื่อใครตาย ผู้นั้นก็เป็นอย่างหมดสิ้น ไม่มีอะไรเหลืออยู่และไม่ไปเกิดที่ไหนอีก พวกนี้นึกถึงแต่ปัจจุบัน และศึกษาเรื่องตาย ก็เพื่อหาทางทำให้คนไม่ตายหรือตายช้าที่สุด

ตามสถิติ คนสมัยนี้อายุยืนกว่าเมื่อร้อยปีก่อน เรื่องนี้เป็นผลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์แต่ความก้าวหน้ายังไม่สามารถทำให้คนไม่ต้องตาย พุทธศาสนิกเห็นว่าความพยายามเช่นนี้ไม่มีทางสำเร็จ เพราะเป็นการค้านกับหลักธรรม คือกฎธรรมชาตินอกจากนั้นคนที่ไม่ตายอาจจะต้องทนทุกข์อย่างไม่มีที่สิ้นสุดก็ได้

สำหรับคนจำนวนไม่น้อย ความตายหมายถึงความพันทุกข์ อย่างน้อยก็ชั่วระยะหนึ่ง หรือเปลี่ยนจากทุกข์ที่จำใจไปเป็นทุกข์อย่างอื่น

ทำไมคนจึงต้องตาย?

ปัญหาข้อนี้ฝ่ายวิทยาศาสตร์และฝ่ายพุทธศาสนาต่างก็มีคำตอบ

กล่าวตามวิทยาศาสตร์ คนต้องตายเพราะร่างกายชำรุดจนทำงานต่อไปไม่ได้ แบบเดียวกับเครื่องยนต์หยุดเดินเพราะสายพานขาดหรือตัวจักรหัก เพราะเหตุนี้จึงมีการพยายามจะต่อชีวิตของคนด้วยการเปลี่ยนอวัยวะเช่นหัวใจหรือไต ความพิการของร่างกายอาจเกิดโดยทั่วไป เช่น หลอดโลหิตแข็งในคนแก่ หรืออาจเกิดแก่อวัยวะใดอย่างหนึ่ง เช่น ตับแข็ง ลิ้นหัวใจรั่ว สมองเป็นผีตราบไธแพทย์สามารถเชี่ยวชาญแก้ความพิการได้ ตรานั้นบุคคลก็ยังมีชีวิตอยู่ต่อไป เมื่อใดแพทย์หมดความสามารถ คนนั้นก็ต้องตาย เพราะฉะนั้นดูเหมือนว่า คนจะเป็นหรือตายขึ้นอยู่กับแพทย์เท่านั้น ข้อนี้ไม่จริงเสมอไป คนไข้บางคนอาการหนักจนแพทย์ยอมแพ้แล้ว แต่กลับฟื้นและหาย บางคนเป็นโรคง่าย ๆ อาการไม่มาก แต่แพทย์รักษาไป ๆ ก็ตายได้

ฝ่ายพุทธศาสนาแสดงว่าสังขารทั้งหลายเป็นอนิจจัง ไม่ยั่งยืนถาวร ชีวิตเป็นสังขารเพราะเกิดจากการรวมของธาตุ เพราะฉะนั้นจึงเป็นอนิจจัง เมื่อมีการรวมก็ต้องมีการแยกไม่วันใดวันหนึ่ง เพราะฉะนั้นคนจะอยู่ตลอดไปไม่ได้

คนเกิดจากการประชุมของธาตุคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ กับธาตุรู้หรือจิตหรือวิญญาณ (คำหลังนี้มีความหมายหลายอย่าง ตามแต่ที่ใช้) ธาตุรู้หรือจิตมีความสำคัญพิเศษ แม้ธาตุอื่นทั้งสี่อย่างรวมกันแล้ว ถ้าธาตุรู้ไม่เข้ามาผสม ความเกิดก็ไม่มี ถ้าธาตุทั้งสี่รวมกันและธาตุรู้ก็อยู่ด้วย แล้วเกิดธาตุรู้แยกออกไป การรวมก็สลาย ชีวิตก็สิ้นสุด แต่ธาตุรู้ก็ต้องอาศัยธาตุอื่นอีกสี่อย่างเหมือนกัน คือถ้าธาตุสี่เกิดแตกแยก ธาตุรู้ก็อยู่ไม่ได้ ต้องออกไปหาที่อยู่ใหม่ ความตายก็เกิดขึ้นเช่นกัน การแตกแยกของธาตุสี่เกิดขึ้นเมื่อมีอะไรมากระทบกระเทือนอย่างรุนแรง ตัวอย่างเช่นโรคใดทำให้ธาตุสี่เกิดผันผวนรุนแรงจนถึงแยกจากกัน ก็ทำให้ตายได้ ธาตุบั่นป่วนคือการทำงานของอวัยวะบั่นป่วน ธาตุแตกคือการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ล้มเหลวนั่นเอง เพราะฉะนั้นในข้อนี้พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ตรงกัน

แต่การตายเพราะธาตุรู้หลบลี้แยกออกไปนั้น ฝ่ายวิทยาศาสตร์ไม่มีอะไรจะเปรียบเทียบ เพราะมีความรู้เรื่องจิตน้อยกว่าพุทธศาสนา ในกรณีนี้คนอยู่ดี ๆ ตายไปโดยไม่มีอาการของโรคหรือความผิดปกติใด ๆ ทางวิทยาศาสตร์จะบอกได้แต่เพียงว่า “ตายเพราะการหน้าที่ล้มเหลว” หรือ “ตายเพราะจิตถูกกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง” เท่านั้นเอง ที่จะอธิบายว่าตายเพราะจิตทอดทิ้งร่างกายไปนั้นทำไม่ได้ เพราะวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถแยกจิตจากกาย ยังคงถือว่าจิตเป็นส่วนหนึ่งของกาย

สาเหตุของความตายมีอะไรบ้าง

ทางวิทยาศาสตร์มีการจำแนกหลายแบบ แบบหนึ่งแยกออกเป็น ๖ ข้อ ได้แก่

- (๑) โรคมีเชื้อ เช่น วัณโรค โรคคอตีบ โรคอหิวาต์
- (๒) โรคไม่มีเชื้อ เช่น มะเร็ง เบาหวาน คอพอกเป็นพิษ
- (๓) โรคจากสารเคมี เช่น ภูเขาไฟ ไข้ยาพิษ ภูเขาไฟพิษ
- (๔) โรคจากเหตุทางกายภาพ เช่น ถูกร้อนจัดหรือหนาวจัด ความกดอากาศสูงไปหรือต่ำไป
- (๕) โรคเกิดจากการขาดแคลน เช่น ขาดอาหาร ขาดวิตามิน ขาดธาตุเหล็ก และ
- (๖) อุบัติเหตุ เช่น รถชน จมน้ำ ถูกฟ้าผ่า

สาเหตุจะเป็นอย่างไรก็ตาม ความตายเกิดขึ้น เพราะความผิดปกติในอวัยวะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ทำให้กลไกการประสานงานในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเสียไป การทำงานโดยส่วนรวมล้มเหลว ในที่สุดความตายก็มาถึง

ฝ่ายพุทธศาสนาจำแนกสาเหตุของการตายไว้ ๔ ประการ คือ

- (๑) อายุขัย หมดอายุ
- (๒) กรรมขัย หมดกรรม
- (๓) อุภยขัย ความชรา และ
- (๔) อุปัจเฉทกรรมขัย การถูกอันตรายต่าง ๆ เห็นได้ว่าการจำแนกนี้มีรากฐานแตกต่างจากฝ่ายวิทยาศาสตร์เพราะฝ่ายนั้นมุ่งแก้ไขหรือป้องกัน ส่วนฝ่ายพุทธมุ่งความเข้าใจเหตุผล

ตามพุทธศาสนาคความตายเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อถึงคราวจะเกิดก็ต้องเกิด ดูเผิน ๆ เห็นว่าสอนให้ปล่อยไปตามเรื่อง แต่ที่จริงทางพุทธถือหลักกรรม ใครจะตายหรือไม่ตาย ก็แล้วแต่กรรมของเขา กรรมปัจจุบันอาจแก้ไขกรรมเก่าได้ ดังนั้นการหมดอายุจึงไม่ใช่เรื่องแก้ไขไม่ได้ พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าการช่วยชีวิตสัตว์ช่วยให้อายุยืน การฆ่าสัตว์ทำให้อายุสั้น ทั้งสองอย่างอาจให้ผลในชาตินี้ ดังนั้นคนจึงทำบุญด้วยการปล่อยสัตว์ที่กำลังจะถูกฆ่า เพื่อให้ตัวเองอายุยืน

พระพุทธเจ้าเคยตรัสกับพระอานนท์ว่าผู้ปฏิบัติอิทธิบาท อาจมีอายุยืนถึงหนึ่งกัปป์ ตามเรื่องนั้นว่า พระพุทธเจ้าทรงตรัสเพื่อบอกให้แก่พระอานนท์ ให้ทูลขอให้พระองค์อยู่จนถึงกัปป์ แต่พระอานนท์ไหวไม่ทัน ไม่ได้ทูลขอ และพระพุทธเจ้าก็นิพพานหลังจากนั้นไม่นาน เรื่องนี้แสดงว่าอายุขัยนั้นเปลี่ยนแปลงได้ด้วยกรรม กรรมขัยคือการหมดกรรมที่ส่งให้มาเกิดในชาตินี้ ข้อนี้ก็ต้องขึ้นกับกรรมในปัจจุบันด้วย ถ้ากรรมในปัจจุบันนี้ส่งเสริมการมีอายุยืน กรรมขัยก็อาจจะไม่มีความหมายเพราะต้องพ่ายแพ้ไป ตรงกันข้าม ถ้ากรรมในชาตินี้หนักไปในทางไม่ดี อายุก็อาจจะสั้นกว่ากำหนดเดิมได้

การแก่ตายเป็นเรื่องที่ถือว่าเป็นธรรมดา ถ้ามีข่าวใครตาย มักจะถามว่าอายุเท่าใด พอได้ยินว่าอายุ เจ็ดสิบแปดสิบปี ก็มักจะบอกว่าอายุก็พอสมควรแล้ว หมายความว่าพออายุมากถึงระดับหนึ่งก็ควรจะตายได้แล้ว

พระพุทธศาสนาสอนว่า เมื่อเกิดแล้วก็ต้องแก่ ต้องเจ็บ และต้องตาย ทางวิทยาศาสตร์พบว่าเมื่อคนอายุมากขึ้นอวัยวะและเนื้อต่าง ๆ ก็ค่อย ๆ เสื่อมสภาพลงไป จนในที่สุดถึงสภาพทำงานต่อไปไม่ได้ อย่างนี้คือการแก่ตายอย่างแท้จริง แต่ในส่วนมากนั้น เมื่อแก่เข้า ความแข็งแรงน้อยลง ก็มักจะมีโรคแทรกเข้ามา ทำให้ตายไปก่อนที่จะแก่ถึงวัยที่ควรตาย ฝ่ายพุทธศาสนาอธิบายเรื่องแก่ตายตามหลักไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทนได้ยาก ห้ามไม่ได้ บังคับไม่ได้ ร่างกายของคนก็เป็นไปตามนั้น คือเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ หยุดไม่ได้

ในวัยเด็ก เหตุปัจจัยในร่างกายส่งเสริมให้การเปลี่ยนนั้นไปทางการเจริญขึ้นมากกว่าเสื่อมลง ในวัยผู้ใหญ่ตรงกันข้าม ดังนั้นร่างกายจึงทรุดโทรม แต่กรรมปัจจุบันก็มีทางที่จะถ่วงการเปลี่ยนแปลงให้ดำเนินไปช้าลง เช่น โดยบำรุงและบริหารกายด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนั้นคนที่กระทำความเหมาะสมตามหลักอิทธิบาท (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) จึงอาจจะมีอายุยืนนานได้ แม้ถึงร้อยปี

อุปัทวกรรมชั้ย การตายเพราะบาดเจ็บ เป็นข้อที่มีพลังมากกว่าข้ออื่น ๆ เพราะอาจทำให้คนตาย โดยยังไม่หมดอายุ ยังไม่หมดกรรม หรือยังไม่ทันแก่ ที่เป็นดังนั้นก็เพราะการตายโดยบาดเจ็บเป็นการตายร้าย อนุโลมเข้าในประเภทตายโหง หมายความว่า กรรมที่ส่งผลข้อนี้ ต้องเป็นกรรมที่แรงมาก จึงเอาชนะอย่างอื่น ๆ ได้หมด ดังนั้นการตายเพราะบาดเจ็บ เช่น จากอุบัติเหตุ จึงอาจเกิดขึ้นเมื่อไรก็ได้

น่าสังเกตว่าพุทธศาสนาไม่ได้ถือเอาโรคเป็นเหตุแห่งการตาย ทั้งนี้เพราะการเจ็บไข้เป็นเพียงเหตุประกอบและสืบบทบาทเป็นชั้นรอง บางคนเป็นโรคร้ายแรง แต่ไม่ตาย เพราะยังไม่หมดอายุหรือยังไม่หมดกรรม บางคนเป็นโรคเบา ๆ แต่กลับตายเพราะถึงอายุชั้ยหรือกรรมชั้ยพอดี

ความตายเกิดขึ้นโดยอย่างไร วิทยาศาสตร์ถือเอาการที่เลือดหยุดเดินหรือหยุดไหลเป็นลำคัญ เมื่อเลือดหยุดไหล อวัยวะต่าง ๆ ก็ทำงานไม่ได้ คนจึงตาย ตามธรรมดาเราตัดสินการตายจากการที่หัวใจหยุดเต้นหรือคลำชีพจรไม่พบ เนื่องจากลักษณะทั้งสองนี้แสดงว่าเลือดหยุดไหลแล้ว แต่ตามเหตุผลทางวิชาการ ลักษณะทั้งสองที่กล่าวนี้ยังไม่ใช่หลักฐานที่เด็ดขาดทีเดียว เพราะบางครั้งหัวใจหยุดไปตั้งนาน แต่คนนั้นก็ยังมีฟื้นขึ้นมาได้ ดังที่มีข่าวบ่อย ๆ ว่าตายไปตั้งนานแล้วกลับฟื้น

ตามธรรมดาเมื่อหัวใจหยุดแล้ว ไม่เข้าสมองก็หยุดทำงานหรือตายไปด้วย คน ๆ นั้นก็ไม่มีความฟื้นขึ้นมาได้อีก แต่ถ้าสมองยังไม่ตาย ย่อมหวังว่าจะฟื้นขึ้นมาได้อีกเพราะหัวใจอาจจะกลับเต้นใหม่ได้ แม้หยุดไปแล้วนาน ๆ ในสมัยนี้ถือเอาการหยุดทำงานหรือตายของสมองเป็นหลักฐานแน่นอนของการตาย การตายของสมองแสดงได้โดยการบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมอง เนื่องจากมีการฟ้องร้องกันบ่อย

ๆ ว่าหมอผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ได้ตัดหัวใจออกไปจากผู้บริจาคหัวใจก่อนที่คนนั้นจะตายจริง ๆ จึงมี
ข้อบังคับวางไว้ว่าก่อนจะตัดหัวใจออก ต้องบันทึกคลื่นไฟฟ้าสมองให้รู้แน่ๆ คนนั้นตายแล้วจริง ๆ.

.....

ประวัติ ศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์

ผู้ก่อตั้งมูลนิธิฟื้นฟู ส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิม
และอายุรเวทวิทยาลัย (ซีวโกมารภักดิ์) พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๖๓

ข้อมูลจาก <http://www.thaiherbclub.com/>

ศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ได้รับการยกย่องและนับถืออย่างสูงจากบรรดาศิษย์ทั้งหลายว่าเป็นบรมครูและปูชนียบุคคล ท่านเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาหลายแขนงในหลายสถาบัน ไม่ว่าจะเป็นแพทย์แผนปัจจุบัน แผนโบราณ พยาบาล เกษัตริกรรม ทันตแพทย์ พลศึกษา กีฬา ศิลธรรมและสังคม จนมีลูกศิษย์อยู่ทั่วไป ท่านเป็นผู้มีอัจฉริยะผู้มีความริเริ่มหลากหลายประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ทางการแพทย์ และอุปกรณ์การทดสอบกำลัง มุ่งงานศึกษา ค้นคว้าวิจัยเขียนบทความทางวิชาการ การศาสนา และความรู้ทั่วไปไว้อย่างมากมาย ตลอดจนมีงานส่งเสริมสังคมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง

อาจารย์เกิดที่ตำบลรังสิต อำเภอรังสิต จังหวัดพระนคร เมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๑ ตรงกับวันพฤหัสบดี ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีวอก เป็นบุตรคนที่สองของรองอำมาตย์เอก หลวงศรีนาวาพล (อู๋ เกตุสิงห์) และนางลูกจันทร์ (งามเจริญ) ศรีนาวาพล มีพี่น้องรวม ๗ คน คือ

๑. นางเอื้อ เจียมประเสริฐ
๒. ศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์
๓. นายออย เกตุสิงห์
๔. นางออมสุข มุกตะพันธ์
๕. นางสาวเอนศรี เกตุสิงห์
๖. นายแพทย์อัฐ เกตุสิงห์
๗. นางพนอศรี สุนทรานนท์

ท่านได้รับการหล่อหลอมอุปนิสัยในเชิงความดีงามทุกอย่างจากท่านบิดา ซึ่งเป็นอาจารย์คนแรกสำหรับภาษาไทย ภาษาอังกฤษ กวีนิพนธ์ ตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียน และมีคุณยาย (เป้า งามเจริญ) เป็นครูเคหะศิลป์และผู้สอนให้รู้จักความเสียสละ กตัญญูรู้คุณ การมีภูมิหลังตั้งแต่เยาว์วัยมาดั่งนี้ท่านจึงมีประวัติการศึกษาที่ดีเด่นโดยตลอด ท่านเริ่มเรียนที่โรงเรียนประถมจักรวรรดิ ประถม ๑-๓ พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๐, มัธยม ๑-๕ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๓ ที่โรงเรียนมัธยมวัดบพิตรพิมุข (เพียง ๓ ปีท่านเรียนได้ ๕ ชั้น) ย้ายมาเรียนที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๖๔-๒๕๖๘ ชั้นมัธยม ๖-๘ , ชิวประวัติที่อาจารย์เขียนไว้เองนั้น กล่าวได้ว่าเรียนมัธยม ๘ อยู่ถึง ๓ ปี เพราะรอสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวงเพื่อไปศึกษาต่างประเทศ ปีแรกท่านสอบได้ที่ ๔ (มีทุน ๓ ทุน) ปีที่ ๒ สอบได้ที่ ๓ (มีทุน ๒ ทุน) ปีที่ ๓ สอบซ้ำอีกได้ที่ ๓ อาจารย์จึงเปลี่ยนความมุ่งหมายมาเรียนแพทย์ ผู้เขียนเห็นว่าถ้า

ท่านสอบชิงทุนได้คงเป็นนายพลไปนานแล้ว แต่เป็นโชคของโรงเรียนแพทย์มากกว่าที่ได้บุคคลอย่างท่านมาเป็น "ครู"

อาจารย์เข้าเรียนเตรียมแพทย์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เมื่ออายุ ๑๘ ปี (ทั้งที่เรียนมัธยม ๘ อยู่ถึง ๓ ปี) ใน พ.ศ.๒๔๙๖-๒๔๙๐, ในปี พ.ศ.๒๔๙๐ เป็นนักเรียนผู้ช่วยอาจารย์ในแผนกเคมี ต่อมาเรียนที่คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.๒๔๙๑-๒๔๙๕, โดยข้ามฟากมาเรียนที่ศิริราช เป็นนักเรียนผู้ช่วยอาจารย์ในแผนก สรีรวิทยา (สมัยนั้นรวมชีวเคมีและเภสัชวิทยาด้วย) ในขณะที่เรียนปี ๒,๓,๔ ได้รับทุนของพระยาอุเทนเทพ โกสินทร์ สำหรับการสอบได้เป็นที่หนึ่ง ต่อมาได้พ้นฟูระบบนักเรียนผู้ช่วยขึ้นมาอีกหลายรุ่น

อาจารย์เรียนจบได้รับพระราชทานปริญญา พ.ศ.๒๔๙๕ เมื่ออายุ ๒๔ ปี (สมัยนั้นเรียกเวชบัณฑิตยตร์ ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นแพทยศาสตร์บัณฑิตย) ได้รับรางวัลเหรียญทอง สำหรับการเรียนยอดเยี่ยมตลอดหลักสูตร และรางวัลเหรียญทองแดงสำหรับความเป็นเยี่ยมในวิชาสรีรวิทยา พยาธิวิทยา อายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ และสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา (สมัยนั้นมี ๖ แผนกวิชา อาจารย์ได้รับเหรียญ ๕ เหรียญ) ทั้งๆ ที่ได้คะแนนเป็นเยี่ยมในวิชาทางคลินิกทุกวิชาท่านก็ยังมาเป็นอาจารย์อยู่ในปริคlinik ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๖ หลังเรียนจบ โดยศาสตราจารย์อัลบริดตัน หัวหน้าแผนกสรีรวิทยา ในสมัยนั้นเป็นผู้หันเหเข็มทิศวิชาชีพ

เมื่อรับราชการเป็นอาจารย์แล้ว ท่านก็ทำงานพร้อมกับศึกษาต่อในคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล และสอบได้ปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตยใน พ.ศ.๒๔๙๘ (อายุ ๒๗ ปี) เป็น พ.ด.คนที่ ๔ ของไทย โดยเสนอวิทยานิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษเรื่อง "The Reaction of Pinchax - Pinchax Hamilton to Lethal Dose of digitalis" (ปฏิกิริยาของปลาหัวตะกั่วต่อขนาดตายของดิจิตดาลิส)

พ.ศ.๒๔๙๙ (อายุ ๒๘ ปี) สอบได้ทุนอเล็กซานเดอร์ ฟอน ฮุมโบลท์ ไปเรียนเพิ่มเติมในวิชาสรีรวิทยา เภสัชวิทยา และเคมี ณ มหาวิทยาลัยฮัมเบอร์ก ประเทศเยอรมนี ท่านได้รับทุนทั้งประกาศนียบัตรโรคเมืองร้อนและปาราสิตวิทยา (จากสถาบันโรคเมืองร้อน) ใน พ.ศ.๒๔๙๐ และใน พ.ศ.๒๔๙๒ ได้รับปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตย (Dr.rer.nat.) สาขาอินทรีย์เคมี ด้วยเกียรตินิยมดีมากอาจารย์ได้บันทึกไว้ว่า ศาสตราจารย์ ชลูบซ์ แห่งสถาบันเคมีฮัมเบอร์ก เป็นผู้เปิดทางแห่งวิชาชีพที่สอง คือ ทางเคมีและอินทรีย์เคมี

การรับราชการ (การประกอบอาชีพ) "ครู"

พ.ศ.๒๔๙๖ อาจารย์ตรีแผนกสรีรวิทยา คณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรมมหาวิทยาลัย กระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน)

พ.ศ.๒๕๗๙ อาจารย์โท

พ.ศ.๒๕๘๖ อาจารย์เอก แผนกสรีรวิทยา คณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข

พ.ศ.๒๕๘๙ หัวหน้าแผนกสรีรวิทยา (ระยะนั้นยังรวมเภสัชวิทยา และชีวเคมีอยู่ด้วย)

พ.ศ.๒๕๙๔ อาจารย์ชั้นพิเศษ

พ.ศ.๒๕๙๕ ศาสตราจารย์

พ.ศ.๒๕๐๘ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี

พ.ศ.๒๕๐๙ หัวหน้าแผนกเภสัชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (ธันวาคม พ.ศ.๒๕๐๘ ได้แยกแผนกสรีรวิทยา เป็น ๓ แผนก คือ สรีรวิทยา เภสัชวิทยา และชีวเคมี อาจารย์ได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกเภสัชวิทยา)

พ.ศ.๒๕๑๑ เกษียณอายุราชการ ราชการทหาร

พ.ศ.๒๕๑๖ นายทหารนอกกอง ยศเรือโทสังกัดกรมแพทย์ทหารเรือ กองทัพเรือ ปฏิบัติราชการที่โรงพยาบาลทหารเรือลัดทิบ พ.ศ. (๒๕๑๔-๒๕๑๕) บัตรทหารผ่านศึกเลขที่ ๒๕๙๐/๒๕๑๘

หน้าที่พิเศษในทางราชการ

พ.ศ.๒๕๑๓-๒๕๑๖ คณบดีคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๑๑ รักษาการผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย หลังจากเกษียณอายุราชการแล้วท่านได้รับตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์ฯ

พ.ศ.๒๕๑๖ เกษียณอายุครั้งที่ ๒ (อายุ ๖๕ ปี) ได้รับแต่งตั้งจากคณะกรรมการองค์การส่งเสริมการกีฬาแห่งประเทศไทย เป็นที่ปรึกษาพิเศษของศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา

กิจการลูกเสือ

พ.ศ.๒๕๐๙-๒๕๑๘ กรรมการบริหาร คณะลูกเสือแห่งชาติ

พ.ศ.๒๕๑๙ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภาลูกเสือแห่งชาติ ผู้ตรวจการลูกเสือ

พ.ศ.๒๕๑๙ ลูกเสือชาวบ้าน เลขที่ ๒๘๗ รุ่น ๙๙๗/๒/ช.ม. ๗๕

การสมรส

๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๘๖ สมรสกับแพทย์หญิงหม่อมราชวงศ์สงศรี เกษมศรี (ต่อมาดำรงตำแหน่ง ศาสตราจารย์ หัวหน้าภาควิชาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล) ธิดาหม่อมเจ้าปฎิพัทธ์ เกษมศรี (อดีตเทศบาลมณฑลราชบุรี) และหม่อมเนื่อง (ปิ่นยารชุน) เกษมศรี (ไม่มีบุตร)

ระหว่าง พ.ศ.๒๕๔๘-๒๕๑๑ (อายุ ๔๗-๖๑ ปี) อาจารย์ได้ทุนต่างประเทศอีกหลายทุน เช่น เอ.ซี. เอ.,โคลอมโบ , รัฐบาลฝรั่งเศส , ไซน่าเมดิคัลบอร์ดแห่งนิวยอร์ก , สุมโบลท์ , เนชชะนัลลตีติวิท์ ออฟเฮลท์ซ , ทุนของสถาบันเวชศาสตร์ประสิทธิภาพ (มหาวิทยาลัยเบอร์ลิน) การดูงานและการศึกษาในต่างประเทศในแต่ละครั้ง ทำนได้อะไรใหม่ ๆ มานำเสนอสำหรับโรงเรียนแพทย์ และการกีฬาของประเทศไทย ไม่ใช่ไปเพื่อความรู้ความชำนาญของตนเอง หลังจากเกษียณอายุราชการแล้ว อาจารย์หันเข็มไปทางกีฬาเวชศาสตร์ ก็ยังไปดูงาน และประชุมในต่างประเทศอีกหลายต่อหลายครั้ง นับได้ว่าอาจารย์เป็นผู้ใฝ่ใจการเรียนตลอดชีวิต

เกียรติพิเศษทางวิชาการที่ได้รับภายในประเทศและต่างประเทศ

๑. แพทยศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์มหิดล)
๒. เกียรติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์มหิดล)
๓. ราชบัณฑิตยในราชศาสตร์ประยุกต์ หลังเกษียณอายุราชการ
๔. วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์) กิตติมศักดิ์ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)
๕. ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
๖. ศาสตราจารย์กิตติมศักดิ์ (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
๗. วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (พลศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (พ.ศ.๒๕๒๘ อายุ ๗๗ ปี)
๘. Fellow , member , guest professor , invited panelist , invited speaker , consultant ของสถาบันต่างประเทศไม่น้อยกว่า ๑๐ แห่ง

ราชการพิเศษและกิจกรรมพิเศษบางอย่าง

กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาแพทย์, สาขาเคมีและเภสัช ; กรรมการฝ่ายแพทย์ในกรณีสวรรคตพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘, กรรมการแพทยสภา, กรรมการบัญญัติศัพท์ภาษาไทย (ผู้แทนกระทรวง

สาธาณสุข), กรรมการมหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ, อาจารย์พิเศษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิทยาลัยแพทยศาสตร์มงกุฎเกล้า, อาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มอาสามหาวิทยาลัยมหิดล, นายกสมาคมเวชศาสตร์แห่งประเทศไทย, นายกสมาคมไทย-เยอรมัน, นายกสมาคมอาศรมวัฒนธรรมไทย-ภารต, อุปนายกสมาคมนักวิ่งเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย, กรรมการวิจัยกิตติมศักดิ์ สหพันธ์กีฬาเวชศาสตร์แห่งเอเชีย เป็นต้น ตำแหน่งต่าง ๆ เหล่านี้รวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ๒๐ ตำแหน่ง

สัญลักษณ์แห่งเกียรติยศสูงสุด

สำหรับชีวิตราชการ

- เครื่องราชอิสริยาภรณ์ มหาวชิรมงกุฎ (อายุ ๕๘ ปี)
- มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (อายุ ๗๔ ปี)

สูงสุดสำหรับนักวิชาการและนักวิจัย

- เหรียญดุษฎีมาลาเช็มคิลปวิทยา (อายุ ๕๘ ปี)

สำหรับราชการในพระองค์

- ทูตจูลจอมเกล้าพิเศษ (อายุ ๖๒ ปี)
- อิสริยาภรณ์ชั้นสูง (ต่างประเทศ) สาธารณรัฐเยอรมันตะวันตก (อายุ ๖๒ ปี)

ลักษณะแห่งการเป็นผู้ให้

นอกจากอาจารย์จะเป็นผู้ให้ทางวิชาการจริยธรรม และในสังคมแก่ศิษย์ทั้งหลายแล้วท่านยังเป็นผู้ที่มีจิตใจเป็นกุศล ได้บริจาคโลหิตเป็นครั้งคราวแก่สภากาชาด ได้รับพระราชทานเข็มสละโลหิต ๗ ครั้ง จากสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๙ (อายุ ๕๘ ปี) และเมื่อครบรอบวันเกิด ๖๐ ปี อาจารย์ได้บริจาคโลหิตเป็นครั้งที่ ๑๗

ผลงานของอาจารย์นั้น อาจารย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นในหลายสาขา ทั้งด้านวิชาการ งานวิจัย เสนอบทความ สารคดีความรู้ทั่วไปในทางสร้างสรรค์ กล่าวโดยย่อได้แก่

๑. งานนิพนธ์

ในระหว่างที่อยู่ในราชการ อาจารย์มีผลการวิจัยและบทความที่เสนอในประเทศรวม ๔๒ เรื่อง มีรายงานบทความที่ตีพิมพ์ หรือเสนอในต่างประเทศ ๑๖ เรื่อง ซึ่งในจำนวนนี้ ๑๐ เรื่อง ได้นำ เสนอ

ในที่ประชุมนานาชาติ ย่อเอกสารและบันทึกสั้นใน "สารศิริราช" ๔๕ เรื่อง เสนอศัพท์แพทย์อังกฤษ-ไทย ตีพิมพ์ในสารศิริราช ๕๐ เรื่อง รวมคำศัพท์ ๑๐,๖๐๐ คำ และธาตุ (รากศัพท์) ๔๗๓ คำ บทบรรณาธิการ เรื่องจูงใจ บันทึกประวัติเกี่ยวกับสถาบัน และบุคคลที่น่ารู้ ความเห็น ความรู้เบ็ดเตล็ด ๑๘๖ เรื่อง เรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เป็นบทความตีพิมพ์ในสารศิริราช ๖๓ เรื่อง บทความตีพิมพ์ในที่อื่น ๆ ๒๙ เรื่อง คำขวัญและข้อความสั้น ๆ ๓๑ เรื่อง รวมทั้งสิ้น ๑๒๓ เรื่อง

งานนิพนธ์ของอาจารย์นั้นจะต้องมีข้อคิดของท่านแทรกด้วยเสมอ เช่นการศึกษาสมุนไพรที่ใช้รักษา มาลาเรีย (รวมทั้งในวาระที่ท่านปฏิบัติราชการในกองทัพเรือ แม้เพียงประมาณ ๑ ปี) อาจารย์ได้ให้ข้อคิดไว้ว่า การศึกษาเรื่องยาด้านมาลาเรียจำต้องคำนึงด้วยว่าโรคนี้อาจหายเองได้ชั่วคราว (ไม่ใช่จากยา) ในการเสนอเรื่อง "โรคหมอทำ" (iatrogenic disease) ท่านได้ให้ข้อคิดไว้ว่า แพทย์ทุกคนควรระลึกว่า ทุกครั้งที่เกิด "โรคหมอทำ" ขึ้นแพทย์มีส่วนรับผิดชอบด้วยไม่มากนักน้อยแล้วแต่กรณี

เมื่ออาจารย์อายุใกล้ครบ ๖๐ ปี แม้ว่าท่านจะเป็นหัวหน้าแผนกวิชา และใกล้เกษียณอายุราชการ ท่านก็ไป "อุดร" ในหน่วย ช่วยเหลือการแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พวกลูกศิษย์ฟังเรื่องผู้ป่วย บ่นเรื่อง "วิน" ก็เอามาพูดล้อกันเองสนุกสนาน แต่อาจารย์ทำการศึกษารื่องนี้อย่างจริงจัง และเขียนเรื่อง "อาการวิน-การศึกษาทางคลินิก" (ทั้ง ๆ ที่อาจารย์อยู่ในแผนกปรีคลินิก) ตีพิมพ์ในสารศิริราช

บทบรรณาธิการในสารศิริราชนั้นมีความหลากหลายสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อชาวศิริราชก็คือ อาจารย์ทำให้ศิษย์ได้รู้จักผู้มีพระเดชพระคุณต่อศิริราช ท่านได้เขียนถึง "ทูลกระหม่อม" รอคคิเฟลเลอร์มูลนิธิ กับโรงเรียนแพทย์ หลักหินในความก้าวหน้าของศิริราช เช่น พระพุทธเจ้าหลวง, พระองค์เจ้าศรีเสาวภาคย์, กรมพระยาชัยนาทนเรนทร, หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เกษมศรี, พระอาจารย์ทวยาคม เป็นต้น

อาจารย์นิพนธ์ ชุต โดยพระยุคลบาท ไม่น้อยกว่า ๑๔-๑๕ เรื่องล้วนเป็นพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระบรมราชชนก ซึ่งชาวศิริราชควรยึดถือเป็นแบบฉบับ

อาจารย์เขียนบทความภาษาอังกฤษเรื่อง "The Man who deserves a monument" ในหนังสือฉลองครบรอบ ๕๐ ปี จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย กล่าวถึงหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เกษมศรี ผู้เริ่มประวัติศาสตร์ของสหศึกษาในตอนต้นของ พ.ศ.๒๔๗๐ มีนักเรียนเตรียมแพทย์หญิง ๘ คน (หนึ่งในกลุ่มนี้ คือ ม.ร.ว.หญิงสงศรี เกษมศรี) เรื่องนี้ไม่ได้มีใครกล่าวถึงเลยเป็นเวลานานถึง ๔๐ ปี

หลังจากอาจารย์เกษียณอายุราชการใน พ.ศ.๒๕๑๑ งานนิพนธ์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการศึกษาเวชศาสตร์มีทั้งรายงาน การบรรยาย ปาฐกถารับเชิญในการประชุมนานาชาติในต่างประเทศ เรื่องปาฐกถาในประเทศ ๑๔ เรื่อง บทความตีพิมพ์ในประเทศ ๗ เรื่อง เอกสารบรรยายเผยแพร่ความรู้

เขียนในศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา และการอบรมด้านวิชาการไม่น้อยกว่า ๑๕ เรื่อง เป็นที่ปรึกษา และผู้ควบคุมงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต(พลศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๑ เรื่อง ผลงานนี้รวมทั้งการสอนบรรยายแก่นิสิต อาจารย์ จึงได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์ กิตติมศักดิ์ ของคณะครุศาสตร์ จุฬาฯ

๒. ความเชี่ยวชาญในด้านภาษา

๒.๑ **ภาษาไทย** อาจารย์เป็นแพทย์ เป็นนักวิทยาศาสตร์ แต่ท่านก็เป็นผู้รู้ในภาษาไทยอย่างดีเยี่ยม ได้รับเชิญให้บรรยาย "เรื่องภาวะภาษาไทยในสายตาของผู้ใช้" ในการประชุมชุมนุมภาษาไทย ณ ห้องประชุม คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๐๓ อาจารย์ได้กล่าวถึงความวิปริตของภาษา ๖ ประการ

- ภาษาคลาดเคลื่อน เช่น ใช้กันลับสนระหว่าง คำ เร็ยราย-เรียไร
- ภาษาฟุ้งเฟ้อ ปัจจุบันนี้คงเทียบได้กับอภิมหาเศรษฐี อภิมหาอมตะนิรันดร์กาล
- ภาษาकुตด้วน อาจารย์-จาน, กิโกรัม-โล
- ภาษาหย่อนสติ เช่น รายได้ทวีคูณขึ้นหลายสิบเท่า ธนาคารเลือด ธนาคารกระดูก ธนาคารนัยน์ตา
- ภาษาแผลง เช่น ดิจัน-อะฮัน เวลานาน-เวลายาว ขอบคุณอย่างมาก ขอบคุณอย่างสูง
- ภาษาหยาบคาย

ในคำบรรยายเรื่อง "สมเด็จพระราชบิดาฯ กับด้านการค้นคว้าทางการแพทย์ของไทย" หน้าพระที่นั่ง ในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินเปิดสำนักงานมูลนิธิวิจัยประสาท ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ โรงพยาบาลประสาท พญาไท เมื่อ ๑๖ มีนาคม ๒๕๐๗ นั้น แม้จะประกอบด้วยคำราชาศัพท์ค่อนข้างมาก แต่ก็ได้รับความรื่นหูไม่ติดขัด เมื่ออาจารย์นิพนธ์เรื่องเป็นภาษาไทย ก็จะใช้ภาษาไทยล้วน ๆ และเขียนภาษาไทยทับศัพท์ภาษาอังกฤษอย่างถูกต้อง ท่านมักจะดึงพวกลูกศิษย์เสมอ ๆ เมื่อใช้ภาษาผิดพลาด และใช้ความบกพร่องในภาษาไทยที่มีผู้ใช้ผิด ๆ เสมอ

๒.๒ **ภาษาอังกฤษ** อาจารย์เป็นผู้รู้ในภาษาอังกฤษอย่างดีเยี่ยม บทความที่ท่านเขียนเป็นภาษาอังกฤษนั้น แม้แต่ฝรั่งแท้ ๆ ก็ยังชมเชย เมื่อนิตยสารโคโรเนตตีพิมพ์เรื่อง Medical Ambassador to Thailand ฉบับเดือน มี.ค. ๑๙๕๒ (พ.ศ.๒๕๑๕) อาจารย์ก็เขียนประวัจน์เป็นภาษาอังกฤษโดยทันที และตีพิมพ์ในสารศิริราชฉบับเดือน เม.ย. ๒๕๑๕ ว่าเป็น Super-imaginative report (ท่านแปลเป็นภาษาไทยว่ารายงานแบบเพ้อเจ้อ) และได้ส่งให้ศาสตราจารย์ อัลบริตัน อดีตหัวหน้าแผนกสรีรวิทยาเมื่อสมัยอาจารย์เป็นนักเรียนแพทย์ ซึ่งท่านได้มีจดหมายชมเชยว่าอาจารย์เขียนได้เป็นอย่างดี ยิ่ง เมื่อมีผู้ถามอาจารย์ว่าเป็นนักเรียนเยอรมันทำไมจึงคล่องภาษาอังกฤษ ท่านตอบว่าเพราะสนใจและชอบก็เลยทำได้

บทความภาษาอังกฤษเรื่อง Lord of Life of the Thais and His Subjects เฉลิมฉลองพระชนมายุครบ ๕ รอบ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเรื่อง Nehru as Father ที่อาจารย์ได้รับเชิญให้กล่าวที่อาศรมวัฒนธรรมไทย-ภารต เนื่องในวาระครบรอบวันเกิดปีที่ ๗๘ ของท่านเนห์รู เมื่อวันที่ ๑๔ พ.ย. ๒๕๑๐ ทั้งสองเรื่องที่ยกตัวอย่างมานี้เป็นภาษาอังกฤษที่ไพเราะและตรึงใจอย่างมาก

๒.๓ **ภาษาเยอรมัน** ไม่น่าต้องสงสัยในเรื่องความเชี่ยวชาญในภาษาเยอรมันของอาจารย์ เพราะเพียงแต่ได้เรียน ๒ ปี อาจารย์ก็แต่งเรียงความภาษาเยอรมันประกวดทั่วโลก ได้รับรางวัลสำหรับประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๘ (อายุ ๒๗ ปี) และได้รับ "เหรียญฮูมโบล์ท" และทุนพิเศษไปเรียนวิชาการสอนภาษาเยอรมัน ที่อคาเดมีเมืองนิวมิค ประเทศเยอรมันเป็นเวลา ๖ สัปดาห์ ใน พ.ศ. ๒๔๘๐ ซึ่งช่วงนั้นอยู่ระหว่างการไปเรียนเพิ่มเติมที่มหาวิทยาลัยฮัมเบอร์ก ดังได้กล่าว บทความภาษาเยอรมันที่ท่านได้เคยเขียนไว้ นั้น นายกลสมาคมนักเรียนเก่าไทยในเยอรมัน และเลขาธิการสมาคมไทยเยอรมันได้เขียนไว้ว่า "ขอแปลบางตอนเป็นภาษาไทยอย่างกระท่อนกระถั่น เพราะไม่สามารถถอดความหมาย ที่ลึกซึ้งและเพราะพริ้ง ในภาษาเยอรมันออกเป็นภาษาไทยได้อย่างสมบูรณ์" นอกจากความรู้อย่างดียิ่งในภาษาเยอรมันแล้ว ต้องกล่าวเพิ่มเติมไว้ด้วยว่า อาจารย์ได้ทำหน้าที่เสริมสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยและประเทศเยอรมนี และระหว่างชาวไทยกับชาวเยอรมัน จนได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงจากประธานาธิบดีสาธารณรัฐเยอรมันตะวันตก

๓. กิจกรรมทางศาสนา

อาจารย์อุปสมบทครั้งแรก อายุ ๔๙ ปี (๗ ก.ค. - ๗ พ.ย. ๒๕๐๐) ที่วัดบวรนิเวศวิหาร สมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ พระพรหมมุนี (ผิน สุวจนฺฺระ) และพระมงคลรัตนมุนี (แก้ว) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระธรรมวราภรณ์ (เจริญ สุวฑฺฒโน) เป็นพระอนุศาสนาจารย์ สอนนักธรรมตรี (สนามวัด) ได้ที่ ๑ ในภาคพระวินัย แม้ขณะอยู่ในสมณเพศศึกษาธรรมะแต่อาจารย์ก็ยังเป็นห่วงในหน้าที่การงาน อาจารย์มีบันทึกล่งงานไปให้แผนกสรีรวิทยาเป็นครั้งคราว

อุปสมบทครั้งที่สอง อายุ ๗๗ ปี เมื่อวันที่ ๒๗ ก.ค. ๒๕๒๘ ที่วัดบวรนิเวศวิหาร สมเด็จพระญาณสังวรเป็นอุปัชฌาย์ เจ้าคุณพระธรรมดิลกเป็นพระกรรมวาจาจารย์ วันที่ ๓๑ ก.ค. ๒๕๒๘ ไปจำพรรษาที่วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี จนตลอดพรรษา ในการอบรมสั่งสอนของ "พระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน" อาจารย์กัมมัฏฐานชั้นยอด หลังออกพรรษาในวันที่ ๒๙ ต.ค. ไปรุกขมูลอยู่ในป่าภายในเขตวัดถ้ำกลองเพล ในความดูแลของพระอาจารย์บุญเพ็งเป็นเวลา ๕ ค่ำ วันที่ ๖ เดินทางกลับกรุงเทพฯ และทำพิธีลาสิกขาที่วัดบวรนิเวศวิหาร ในวันที่ ๘ พ.ย. โดยมีเจ้าคุณพระธรรมดิลกเป็นประธาน

ในการบวชครั้งที่สองนี้ ได้มีโอกาสศึกษาแบบพระอุดมคัมมัฏฐานโดยตรงกับพระอาจารย์มหาบัว ได้มีโอกาสปฏิบัติอย่างอุกฤษฏ์ และต้องเหน็ดเหนื่อยตรากตรำมาก แต่ปรากฏอานิสงส์ หลังจากสึกออกมาแล้วสุขภาพซึ่งเสื่อมโทรมในต้นปี ๒๕๒๔ ได้กลับดีขึ้นอย่างชัดเจน

ญาติมิตรและลูกศิษย์ก็ได้รับฟังบ่อย ๆ ว่าถ้ามีโอกาสจะบวชครั้งที่สาม และขอตายในผ้าเหลืองแต่ อาจารย์ก็ไม่มีโอกาสเสียแล้ว

อาจารย์เขียนบทความเกี่ยวกับศาสนา และธรรมะไว้หลายเรื่อง ระหว่าง พ.ศ.๒๕๐๑-๒๕๑๑ มีทั้งปาฐกถา และตีพิมพ์ ๒๓ เรื่อง แต่ละเรื่องล้วนนำอ่านเข้าใจง่ายชวนให้ติดตาม อาจารย์ศึกษาอย่างจริงจังในด้านศาสนา มีศรัทธาแก่กล้าและวิริยะเยี่ยมยอด ได้สลัก "พระพุทธรูปนิมิตร" เป็นพระพุทธรูปปางลีลา สูง ๓.๓๕ เมตร ที่หน้าผาวัดถ้ำกลองเพล อุตรธานี สำเร็จเมื่อวันที่ ๓ ก.ย. ๒๕๑๑ เมื่ออาจารย์อายุครบ ๖๐ ปี ท่านใช้เวลาเฉพาะวันหยุดราชการ ขับรถเองทั้งไปและกลับ ใช้เวลาแกะสลักอยู่ประมาณ ๙ เดือน ทั้งนี้แสดงถึงอัจฉริยะและความเพียรชอบในทางหนึ่งของท่าน เคยมีผู้ถามว่าทำไมจึงทำเป็น ท่านบอกว่ามีเพื่อนเยอรมันเป็นนักสลักหิน ช่วยแนะนำ เมื่อถามอาจารย์ว่าเอาเวลาที่ไหนไปฝึก ท่านบอกว่า "เวลา" นั้นมีอยู่เสมอถ้ารู้จักหา

๔. งานเกี่ยวกับการศึกษา

อาจารย์ได้ทำงานด้านการศึกษาไว้หลายด้าน บางด้านก็แปลกกว่าของใคร ๆ ทั้งนี้ กล่าวโดยย่อได้ดังนี้

๔.๑ **งานด้านสามัญศึกษา** ได้ตั้งโรงเรียนสวนบัวขึ้นมาใน พ.ศ.๒๕๐๑ เริ่มด้วยกิจการอนุบาลแล้วขยายขึ้นโดยลำดับ กิจการเจริญ และมั่นคงแข็งแรง อาจารย์มุ่งหมายให้การอบรมด้านศีลธรรม และวัฒนธรรม โรงเรียนมีกิจกรรมพิเศษหลายอย่าง เน้นเรื่องกิจการลูกเสือ และเนตรนารี ตัวท่านเองก็เข้ารับการอบรมขั้นผู้ช่วยผู้ฝึกสอนในประเทศ และไปรับการอบรมในต่างประเทศด้วย ในวงการลูกเสือแห่งชาติเป็นที่ทราบกันดีว่าอาจารย์ส่งเสริมในทุก ๆ ทาง

นอกจากนั้น ยังเน้นเรื่องพุทธศาสนา มีการบวชสามเณร และบวชผ้าขาว (บวชชีพราหมณ์) การจัดงานการกุศลตามกาลสมัย และการส่งเสริมการทำบุญของนักเรียน

๔.๒ **งานด้านอุดมศึกษา** ตลอดชีวิตราชการ ๓๕ ปี ได้อุทิศเวลาการเรียนการสอนให้แก่ศิรราชทั้งหมด และยังทำหน้าที่อาจารย์พิเศษให้แก่สถาบันอื่น หลังจากที่เกษียณอายุราชการแล้ว รวมทั้งหันความสนใจไปสู่กีฬาเวชศาสตร์ และพลศึกษา เป็นอาจารย์สอนให้แก่ภาควิชาพลศึกษาของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า อาจารย์ยังมีลูกศิษย์ลูกหาในวงการกีฬา และพลศึกษาอีกด้วย

๔.๓ งานอาสาพัฒนาเกี่ยวกับการศึกษา บทบาทการพัฒนาชนบทโดยชาวมหาวิทยาลัย ที่นักศึกษา คิดว่าไม่มีใครทำมาก่อนนั้น อาจารย์ก็เป็นผู้ดำเนินการมาก่อนตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นไหน ๆ งานค่ายอาสาพัฒนาชนบท นำนักศึกษาช่วยสร้างโรงเรียนในถิ่นไกล ก็เริ่มโดยอาจารย์ ท่านต้องให้นักศึกษา ฝึกหัดฝีมือก่อสร้างก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง ๆ ท่านเป็นผู้ทำให้นักศึกษารู้จักการทำงานร่วมกัน ค่ายอาสาพัฒนาของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้ เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๐ และต่อมาก็เป็นค่ายอาสา มหาวิทยาลัยมหิดล (ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๒) ได้ช่วยสร้างบุคลิกภาพและเจตคติแห่งความเป็น สาธารณชนให้แก่นักศึกษาชายหญิงของมหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่มาสมทบนับ จำนวนเป็นพันคน อาจารย์ได้ไปนอนกลางดินกินกลางทราย และร่วมงานกับนักศึกษาทุกค่าย แต่ง เพลงปลุกใจ รวมทั้งเพลงประจำกลุ่ม อาสาชวาค่ายทุกรุ่นสามัคคีกลมเกลียวกันเป็นอันดี กล่าวได้ อีกว่า ชวาค่ายอาสา ไม่มีผู้ใดรังเกียจที่จะไปรับราชการต่างจังหวัด แม้ชวาค่ายหญิงหลายคนก็ยัง อาสาไปทำงานในอำเภอที่ห่างไกลความเจริญ นับว่ากิจกรรมกลุ่มอาสา ได้มีส่วนช่วยพัฒนา บ้านเมืองด้วย แม้โดยส่วนน้อยก็ตาม

๔.๔ งานฟื้นฟูวิชาแพทย์ไทย ข้อนี้นับเป็นงานพิเศษสุดของอาจารย์ ท่านได้ปรารถนาไว้ตั้งแต่เมื่อมีอายุ ๖ รอบ เกี่ยวกับ "โครงการฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์อายุรเวท" ท่านคิดว่าในปัจจุบันการแพทย์ไทย (ไทยเดิม) ได้เสื่อมโทรมลงมาก หมอแผนโบราณที่ดีมีแต่จะหมดไป หมอที่เกิดขึ้นใหม่ก็หาคนเก่งได้ ยาก ถ้าปล่อยเช่นนี้ต่อไป ไม่ซำการแพทย์ไทยเดิมซึ่งเป็นสมบัติอย่างหนึ่งของชาติก็จะสิ้นสูญไป สมุนไพรไทยก็จะรู้จักกันน้อยลง หลักการของท่านคือ ต้องการให้เป็น "หมอไทย" ป้องกันไม่ให้ กลายเป็นแผนปัจจุบัน ให้ใช้ยาแบบไทย และให้ศึกษาสรรพคุณยาไทย อุดมคตินี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ ทັນสมัยเพราะในปัจจุบันนี้ "ประเทศที่เจริญแล้วหันมาสนใจ สรรพคุณและฤทธิ์ของสมุนไพรทั่วโลก" อาจารย์ได้ประกาศความตั้งใจที่จะฟื้นฟูวิชาแพทย์ไทย กระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสนับสนุน หลังจากติดต่อผู้กับกรมสุขภาพเมืองผ่านมาเป็นผลสำเร็จ ขณะนี้อายุรเวทวิทยาลัยฯ อยู่ในสภาพ เสริมสร้างสถานภาพ อาจารย์เป็นผู้มีบารมีมาก จะคิดอะไรก็มีผู้ร่วมดำเนินการสนับสนุน หวังว่า แพทย์อายุรเวทของวิทยาลัยนี้ จะสามารถทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติสมความหมายของ อาจารย์

๕. การกีฬาของชาติ - กีฬาเวชศาสตร์

อาจารย์เป็นคนแรก ที่นำเอาวิทยาศาสตร์และการแพทย์ มาช่วยพัฒนามาตรฐานการกีฬาของชาติ ได้เสนอให้จัดตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬาขึ้นในองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย เมื่อเดือน เมษายน พ.ศ.๒๕๐๙ ท่านได้สละกำลังกาย กำลังใจ และแม้กำลังทรัพย์ เพื่อดำเนินกิจการของ ศูนย์ฯ สนับสนุนงานวิจัย และได้เสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมนานาชาติไม่น้อยกว่า ๑๐ เรื่อง จัด ประชุมวิชาการทางกีฬาเวชศาสตร์นานาชาติในประเทศไทย และได้รับตำแหน่งเกียรติยศทั้งในและ นอกประเทศหลายตำแหน่ง สนับสนุนแพทย์และนักวิทยาศาสตร์ของศูนย์ไปศึกษาอบรมในประเทศ เยอรมนีจนถึงระดับปริญญาเอก ซึ่งต่อมาบุคคลเหล่านี้ได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา วิทยาศาสตร์การกีฬา หากไม่มีท่าน วงการกีฬาของไทยคงไม่มีกีฬาเวชศาสตร์ที่แท้จริง

นอกจากนั้น ท่านได้ประดิษฐ์อุปกรณ์ทดสอบกำลังหลายชิ้น เช่น เครื่องวัดความสูงของการกระโดด, เครื่องวัดการถอดตัว, เครื่องวัดความแม่นยำตรงของเครื่องวัดกล้ามเนื้อ และเครื่องทดสอบการดึงข้อแบบเคลื่อนที่ เป็นต้น

นับได้ว่า ท่านเป็น "บิดาแห่งการกีฬาสมัยใหม่ของไทย" ได้ทำคุณประโยชน์แก่วงการกีฬาของชาติ อยู่กว่า ๒๐ ปี เป็นความโชคดีของผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการกีฬาเวชศาสตร์ ที่มีบิดาที่ประเสริฐเช่น ท่าน เป็นศรีแก่ประเทศชาติที่บุคคลเช่นท่าน สมควรได้รับการยกย่องเป็นปูชนียบุคคลของชาติ และเป็นบุคคลตัวอย่างของผู้ประกอบคุณความดีต่อคุณโดยแท้

ความคิดริเริ่ม

อาจารย์มีนิสัยชอบหางานใหม่ ๆ อยู่เสมอ ความสนใจหลายด้าน จึงมีงานหลายอย่างที่ได้รับตั้งต้นไว้หลายอย่างยังคงดำเนินต่อไปและทำประโยชน์ให้แก่ศิรราชหรือแก่สังคมในทางต่าง ๆ กัน ความคิดเหล่านี้พอจะแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ได้ คือ

๑. พิธีและระเบียบ
๒. การวิจัยและสิ่งประดิษฐ์เครื่องมือแพทย์และวิทยาศาสตร์
๓. งานนิพนธ์
๔. การส่งเสริมจริยธรรม
๕. การศึกษา
๖. การกีฬา

๑. พิธีและระเบียบ

๑.๑ พิธีรับน้องใหม่

จะมีใครสักคนที่รู้ว่า อาจารย์เป็นผู้เริ่มพิธีนี้เป็นครั้งแรก ใน พ.ศ.๒๔๗๕ โดยนิสิตเตรียมแพทย์บางคนที่จะข้ามฟาก (จุฬา ฯ มาศิริราช) ในปี ๒๔๗๕ รุ่นพี่ก็เตรียมจะ "ตอบแทน" ต่ออาจารย์ไม่ยอมให้เกิดการแตกแยกในคณะ จึงเสนอสโมสรนิสิตแพทย์ให้ยกโทษเสีย และแสดงความเมตตาต่อรุ่นน้อง โดยการจัดการต้อนรับบำรุงขวัญ ในสมัยนั้นต้อนรับโดยนำเรือเหี่ยมจูงไปรับจากท่าพระจันทร์ มาศิริราช คู่กรณีจับมือกันกอดคอกันร่วมร้องเพลง " ศิริราชสามัคคี "

หลังจากนั้นก็มีการจัดงานต่อมาเป็นประจำ จนกลายเป็นประเพณีและกระจายไปทั่วทุกแห่ง นำเสียดายที่งานต้อนรับน้องใหม่ ในบางสถาบันดำเนินไปค่อนข้างรุนแรงจนถึงมีการเสนอให้ยกเลิกก็มี แต่งานต้อนรับน้องใหม่ของชาวศิริราชก็มีส่วนที่ดงามตามแบบฉบับที่อาจารย์ได้เริ่มไว้

๒. การวิจัย และสิ่งประดิษฐ์เครื่องมือแพทย์และวิทยาศาสตร์

๒.๑ การวิจัยสมุนไพร

อาจารย์เริ่มงานวิจัยตั้งแต่ก่อน พ.ศ.๒๕๕๑ ความมุ่งหมายเพื่ออย่างน้อยให้รู้ถึงประสิทธิภาพของยาแต่ ละอย่าง สำหรับเป็นแนวทางของนักวิจัยอื่น ๆ ต่อไปได้รับรองสรรพคุณของเมี่ยง (๒๕๕๑) , พิษใน หัวกวาวขาว (๒๕๕๔) , พิษของกลอย (๒๕๕๕) , สรรพคุณระบายของชุมเห็ดเทศ (๒๕๕๔) สำหรับ สมุนไพรรักษาไข้จับสั่น ได้ศึกษาผลทางคลินิกของยาพื้นเมือง ๓๐ ชนิดที่อ้างอิงว่า มีสรรพคุณ รักษาไข้จับสั่น พบว่ามีเพียง ๗ ชนิดที่ให้ผลการรักษามากกว่า ๕๐% และพอจะชี้ได้ว่า ภูมิคุ้มกัน มีส่วนช่วยอย่างมาก ในช่วงปี ๒๕๕๔ ที่ไปปฏิบัติราชการที่โรงพยาบาลทหารเรือลัดทิบ ก็ได้ใช้ สมุนไพรรักษาไข้จับสั่นและโรคบิดในกลุ่มทหาร เพราะในระยะนั้นมีการขาดแคลนยาอย่างมาก อาจารย์เป็นผู้ริเริ่มการสอนและการวิจัยทางด้านเภสัชวิทยา ได้สนับสนุนให้มีการก่อตั้ง "ชมรมนัก เภสัชวิทยา" ซึ่งต่อมาก็คือ "สมาคมเภสัชวิทยาแห่งประเทศไทย" นักเภสัชวิทยาทั้งหลายเห็นพ้อง ต้องกันว่าอาจารย์เปรียบเสมือน "บิดาแห่งนักเภสัชวิทยาไทย"

๒.๒ การผลิตน้ำเกลือฉีดเข้าหลอดเลือดใช้เอง เริ่มทดลองใช้ พ.ศ.๒๕๕๙

แต่เดิมนั้นประเทศไทยทำยาฉีดไม่ได้เลย ทุกอย่างต้องสั่งจากต่างประเทศ รวมทั้งน้ำเกลือที่ใช้ สำหรับฉีดเข้าทางหลอดเลือด ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ยาทุกอย่างรวมทั้งน้ำเกลือขาดแคลน และราคาก็แพงมาก แผนกศัลยศาสตร์ซึ่งมีความต้องการน้ำเกลือมากกว่าผู้อื่น ได้เสนอคณะให้ มอบหมายอาจารย์ศึกษาหาวิธีผลิตน้ำเกลือให้ใช้ได้ (โดยฉีดให้ผู้ป่วยแล้วไม่มีอาการหนาวสั่น) อาจารย์เริ่มต้นด้วยเครื่องกลั่นน้ำเล็กๆ ที่ปรับปรุงขึ้น ต่อมาได้สร้างเครื่องกลั่นขนาดใหญ่ ปรับปรุง ขึ้นเองตามหลักวิชาและความชำนาญภายใน ๓ ปี ผลิตเพิ่มจากวันละ ๔-๕ ลิตร จนถึง ๑๐๐ ลิตร และผลิต "น้ำยาฉีด" อื่นๆ เพิ่มขึ้น ออกแบบสร้างตู้อบฆ่าเชื้อด้วยความร้อนขนาดใหญ่ และ เครื่องมืออัด (autoclave) ใช้บุคลากรเพียง ๘ คน ภายใน "โรงงาน" เนื้อที่รวมประมาณ ๖๐ ตาราง เมตร พบว่าตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๖๐ "หน่วยน้ำเกลือ" ประหยัดรายจ่ายให้ศิริราชไม่น้อยกว่า ๔ ล้านบาท ซึ่งเป็นเงินมีใช้น้อยเมื่อสามสิบกว่าปีมาแล้ว

เมื่อเกิดการระบาดของอหิวาตกโรคครั้งใหญ่ใน พ.ศ.๒๕๖๑ หน่วยน้ำเกลือได้เร่งการผลิตจนพอ ความต้องการ และยังมีเหลือใช้จนได้ส่งไปถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อพระราชทานแก่ กระทรวงสาธารณสุข ได้รับพระราชทานเงินหนึ่งหมื่นบาทมาช่วยสร้างเครื่องกลั่น อาจารย์ว่าครั้ง นั้นเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่ได้รับ "รางวัล" สำหรับการผลิตน้ำเกลือ

เมื่ออาจารย์ได้เผยแพร่ทฤษฎีการผลิตน้ำกลั่นไร้พิษไร้เงิน พร้อมทั้งโครงสร้างเครื่องกลั่นอย่าง ละเอียดในสารศิริราช (โดยไม่มีสารสงวนลิขสิทธิ์) ก็ได้มีโรงงานสร้างเครื่องกลั่นจำหน่ายแก่

โรงพยาบาลหลายแห่งทั้งในกรุงและต่างจังหวัดได้ใช้กันทั่วไป โดยอาจารย์ไม่ได้รับสิ่งตอบแทนแต่อย่างใด

ที่น่าสังเกตก็คือ เมื่อศิริราชได้ปรึกษาไปทางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าให้ช่วยปรับปรุงเครื่องกลั่นน้ำ สถาบันได้ส่งอาจารย์ผู้ใหญ่มาศึกษา และได้รายงานมาว่า เครื่องที่ใช้อยู่ปัจจุบันนั้นเหมาะสมดีแล้ว เพราะมีโครงสร้างง่าย สร้างเองได้ ซ่อมแซมและตรวจสอบง่าย และมีประสิทธิภาพสูง ไม่จำเป็นต้องสร้างใหม่ ในปัจจุบันนี้แม้เครื่องกลั่นจะดูสวยงามขึ้นเพราะชุบโครเมียมสะอาด แต่ภายในนั้นก็ยังเป็นเครื่องแบบเดิมที่อาจารย์ได้ออกแบบไว้เมื่อ ๓๐ กว่าปี ก่อนนี้

๒.๓ การประดิษฐ์หรือดัดแปลงอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ (ประมาณ พ.ศ. ๒๕๙๐-๒๕๑๑)

ปัจจุบันนี้ที่ขึ้นได้ดิน อาคารสรีรศาสตร์ศิริราช มีศูนย์นิทรรศการอุปกรณ์การแพทย์ เก็บรวบรวมอุปกรณ์การแพทย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ที่เคยใช้ในโรงพยาบาลศิริราชทั้งสมัยใหม่ และสมัยนานมาแล้ว นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ที่อาจารย์ประดิษฐ์ขึ้นในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เพื่อสอนนักศึกษาแพทย์ ส่วนมากเป็นอุปกรณ์ทางสรีรวิทยา ส่วนไม่น้อยสร้างโดยฝีมือช่างคนไทยในห้องเล็กๆ ซึ่งใช้เป็นโรงงานของแผนก งานด้านนี้เป็นที่ประทับใจของผู้แทนจากไซนาเมดิคัลบอร์ดแห่งนิวยอร์กสหรัฐอเมริกา และสนใจให้องค์การนั้นให้การสนับสนุนหน่วยงานนี้อย่างเต็มที่ ในปัจจุบันหน่วยงานนี้มีเครื่องมือที่ทันสมัยที่สามารถให้บริการได้อย่างดี

อุปกรณ์ที่อาจารย์ได้คิดผลิตขึ้นมีหลายต่อหลายอย่าง เช่น เครื่องสกัดยาขนาดใหญ่, Percolator แบบลัดทึบ, เครื่องสกัดทำนองเดียวกับเครื่อง Soxhlet extractor, Spinning Kymograph (ใช้แทน Shooting plate Kymograph บันทึกกระยะการหดตัวและคลายตัวของกล้ามเนื้อ, โบพัด Kymograph, เครื่องวิเคราะห์แก๊สแบบ O.K. ใช้แทนเครื่อง Haldane gas analyzer, เครื่องวัดแบบเมตะบอลิสม์หนูทุก, เครื่องตรึงเตาแบบศิริราช, เครื่องกลั่นน้ำไร้พิษโรเจ็น, ตู้อบความร้อนแห้ง, สภาแทรกเขวบน้ำเกลือ, เครื่องดูไปเปิดตักกึ่งอัตโนมัติ เป็นต้น อุปกรณ์เหล่านี้มีราคาขยับอเมากว่าการซื้อต่างประเทศ แม้จะให้ประโยชน์น้อยในสมัยนี้ แต่ก็แสดงให้เห็นว่าเราอาจช่วยตนเองได้ ถ้าพยายามคิด

นอกจากนั้นอาจารย์ยังคิดวิธีการง่ายๆ แต่ให้ความสะดวกในการปฏิบัติ เช่น การฉีดยาเข้าหลอดเลือดดำที่หางหนูทุก จับหนูให้อยู่นิ่งมันยากนัก ก็คิดกระบอกทองเหลืองให้หนูวิ่งเข้าไป จะออกไม่ได้ เพราะปลายปิด (มีรูเจาะไว้สำหรับหายใจ) นักศึกษาก็ฉีดยาเข้าหางหนูได้ง่าย หรือการกรอกยาหนู (การทดลองทางเภสัชวิทยา) คนหนึ่งจับหนูอีกคนสอดสายยาง อาจารย์เห็นตุ๊กทะเล่นัก ก็ขอเข็มฉีดยาเข้าไขสันหลังที่ฝ่ายรักษาใช้แล้วเพราะไม่คม เอามาตัดปลายทำให้หายคม ใช้ความร้อนช่วยองเข้าไปให้ถูกส่วน ใช้ผ้าห่อตัวหนู จับคอบาง ก็กรอกยาเข้ากระเพาะได้โดยทำคนเดียว ของที่ใช้แล้วจะทิ้งอาจารย์ก็เอามาใช้ประโยชน์ได้ นี่ก็คือความประหยัดของอาจารย์

๓. งานนิพนธ์

๓.๑ ออกวารสาร "สารศิริราช" ของคณะ ศิริราช (พ.ศ.๒๕๙๑)

เพื่อส่งเสริมให้ชาวศิริราชทำการวิจัย ได้มีเรื่องที่จะเขียนและได้มีแหล่งตีพิมพ์เป็นการเผยแพร่กิตติคุณของศิริราช เป็นสื่อสัมพันธ์กับศิษย์เก่า และเผยแพร่ความรู้ในหมู่แพทย์ โดยเฉพาะแพทย์ต่างจังหวัด เมื่อเสนอแผนการต่อคณะ ก็ได้รับอนุมัติ อาจารย์ได้รับมอบหมายให้เป็นบรรณาธิการ และผู้จัดทำเองวางแผนที่จะทำให้สารศิริราชเป็นอิสระในด้านการเงิน จึงไม่ได้ใช้เงินของคณะ เลย หารายได้จากค่าสมาชิก (ซึ่งถูกมาก) และค่าแจ้งความเท่านั้น อาจารย์รับหน้าที่อยู่จนเกษียณอายุ เมื่อ ต.ค. ๒๕๑๑ และยังรับทำต่อไปอีก ๖ เดือน เพื่อให้ครบ ๒๐ ปี

๓.๒ จัดตั้งมูลนิธิสารศิริราช (พ.ศ.๒๕๑๑)

ด้วยความเป็นห่วงว่านานไปสารศิริราชอาจขัดข้องเรื่องการเงิน อาจารย์ได้ออกเงินส่วนตัว ๕,๐๐๐ บาท เป็นทุนริเริ่มจัดตั้งมูลนิธิสารศิริราช ไว้ช่วยเหลือ ได้อาศัยผู้ร่วมงานหลายคนช่วยรวบรวมทุน ปัจจุบันนี้มูลนิธิสารศิริราช มีทุนไม่น้อยกว่า ๒ ล้านบาท สามารถใช้ดอกผลส่งเสริมการเงินของสารศิริราช ช่วยให้การสารนี้ทำหน้าที่ได้ตามจุดประสงค์ โดยราบรื่นมาจนปัจจุบัน ซึ่งเป็นปีที่ ๔๕ แล้ว

๓.๓ ริเริ่มเสนอศัพท์แพทย์ พจนานุกรมศัพท์แพทย์ อังกฤษ-ไทย

ในการจัดทำสารศิริราช อาจารย์ประสงค์จะส่งเสริม การใช้ภาษาไทยในการเขียนเรื่องวิชาการ ค่อยๆ คิดคำไทยเข้ามาแทนภาษาอังกฤษ เขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษในคำที่แปลได้ยาก เพื่อไม่ให้ติดตัวหนังสือภาษาอังกฤษในบทความภาษาไทย ต่อไปก็นำเครื่องหมายวรรคตอนมาใช้เพื่อกระชับความ ตอนแรกๆ มีคนรำคาญมาก แต่อาจารย์ก็ "เดินทางสายกลาง" ค่อยๆ ทำค่อยๆ ไปจนผู้อ่านคุ้นชิน เสียงบ่นน้อยลง อาจารย์ครุ่นคิดเรื่อง "ศัพท์แพทย์" มานานแล้ว เมื่อโอกาสเอื้ออำนวยก็เปิดการ "เสนอศัพท์แพทย์-การเลือกใช้" สามคำหลังนี้ดีมากเพราะอาจารย์เห็นว่าการใช้ภาษาไทยไม่ควรบังคับ อาจารย์ได้เสนอคำศัพท์ลงพิมพ์เป็นตอนๆ ในวารสารสารศิริราช ต่อมาภายหลังราชบัณฑิตยสถานได้จัดพิมพ์ "พจนานุกรมศัพท์แพทย์อังกฤษ-ไทย" ฉบับแรก เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๙

๔. การส่งเสริมจริยธรรม

๔.๑ ชุมชนศึกษาพุทธธรรม ศิริราช (พ.ศ.๒๕๐๒)

เมื่ออาจารย์อุปสมบท (ครั้งที่ ๑ ใน พ.ศ.๒๕๐๐) ระหว่างนั้นได้ปฏิบัติทางจิตอย่างเข้มข้น และมีประสบการณ์หลายอย่าง ทำให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา อาจารย์ได้พยายาม

เผยแพร่ความเห็นในทุกโอกาส โดยเฉพาะภายในศิริราช ซึ่งท่านเห็นว่า มีความต้องการศาสนาเป็นอย่างยิ่ง อาจารย์ (ร่วมกับอีก ๒ ท่าน คือ ศ.นพ.โรจน์ สุวรรณสุทธิ และ ศ.นพ.ประพันธ์ อารียมิตร) ได้เสนอในที่ประชุมกรรมการคณะฯ ขอจัดตั้ง "ชุมนุมศึกษาพุทธธรรม" (ศิริราช) และได้รับอนุญาต อาจารย์ประเดิมกิจกรรมโดยบรรยายเรื่อง "ความเข้าใจผิดบางประการเกี่ยวกับพุทธศาสนา" ในที่ประชุมวิชาการประจำสัปดาห์ของคณะฯ เป็นครั้งแรกที่มีการบรรยายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในศิริราช หลังจากนั้นผู้ที่สนใจได้ร่วมกันจัดตั้ง "ชุมนุมศึกษาพุทธธรรม" ขึ้น ได้เชิญบุคคลและอาราธนาพระภิกษุมาบรรยายและเทศน์ มีผู้อยู่ภายนอกศิริราชมาร่วมงานด้วยเสมอ ต่อมาเมื่อมีงานสำคัญใด เช่น วันมหิดล, วันปีใหม่, ได้มีการทำบุญตักบาตรและพิธีสงฆ์เป็นประจำ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่เคยมีมาก่อน ชมรมได้เป็นปีกแผ่นมาจนทุกวันนี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวศิริราชใช้ธรรมะประจำใจในการทำงานควบคู่ไปกับการใช้ความรู้ทางวิชาการ

๔.๒ กลุ่มอาสาพัฒนา มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์มหิดล (พ.ศ.๒๕๑๐)

ได้กล่าวมาแล้วในข้อ ๔.๓ ของงานเกี่ยวกับการศึกษา

๕. การศึกษา

๕.๑ โรงเรียนพัฒนาวิทยาศาสตร์การแพทย์ (พ.ศ.๒๕๐๘)

โครงการนี้เดิมเรียกว่า "การอบรมผู้ช่วยวิชาการ" วัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้พนักงานวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพขึ้นแทนพยาบาลที่ฝึกขึ้นมาทำหน้าที่พนักงานวิทยาศาสตร์ ให้ห้องปฏิบัติการของแต่ละหน่วยในศิริราช ผลเป็นที่น่าพอใจของฝ่ายผู้ใช้ ต่อมาได้มีโรงเรียนทำนองนี้เกิดขึ้นอีกหลายสถาบัน

๕.๒ ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สำหรับนักศึกษาแพทย์ (พ.ศ.๒๕๐๘)

จุดประสงค์ เพื่อให้ให้นักศึกษาแพทย์ที่ไม่สามารถเรียนจบหลักสูตรแพทย์ ได้ปริญญาที่จะประกอบอาชีพได้ นักศึกษาแพทย์ศิริราช ต่างกับโรงเรียนแพทย์อื่นๆ ที่ได้รับปริญญา วท.บ. ไปโดยอัตโนมัติเมื่อเรียนจบปรีคลินิก) ต้องทำงานวิจัยและส่งวิทยานิพนธ์เพื่อปริญญา วท.บ. เป็นการปลุกฝังให้รู้แนวทางในการวิจัยและเขียนวิทยานิพนธ์ อาจารย์เองไม่ได้เห็นผลที่อาจารย์ริเริ่มไว้ เพราะท่านเกษียณอายุไปเสียก่อนที่นักศึกษารุ่นแรกจะได้รับพระราชทานปริญญาบัตร เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต และนักศึกษาแพทย์ไม่มีเวลาศึกษาวิชาบังคับตามหลักสูตร โครงการนี้จึงเลิกไป

๕.๓ พิพิธภัณฑสถานประวัติการแพทย์ไทย "อวย เกตุสิงห์" (พ.ศ.๒๕๐๔)

เพื่ออนุรักษ์ประวัติการแพทย์ไทย อาจารย์ริเริ่มด้วยการเก็บรวบรวมสิ่งของ ประวัติตำรา เอกสาร ต่างๆ โดยรับบริจาค หรือหาซื้อด้วยทุนทรัพย์ส่วนตัว และด้วยความอนุเคราะห์จากท่านผู้มีใจเป็น กุศล ซึ่งเห็นความสำคัญของประวัติการแพทย์ไทย

พิพิธภัณฑสถานนี้อยู่ที่ อาคารสิริศาสตร์ ศิริราช เริ่มเป็นที่รู้จักของปวงชนเพราะได้จัดแสดงในงานฉลอง ๗๒ ปี (พ.ศ.๒๕๐๕) และ ๘๔ ปี (พ.ศ.๒๕๑๗) ของศิริราช คณะกรรมการประจำคณะแพทยฯ ได้ลง มติให้ต่อเติมชื่อพิพิธภัณฑสถานเป็น "พิพิธภัณฑสถานประวัติการแพทย์ไทย อวย เกตุสิงห์" และในวันที่ ๑ ต.ค. พ.ศ.๒๕๒๒ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานฯ และนับจากนั้นคณะฯ ได้เปิดให้ผู้สนใจเข้าชมทุกวันพุธ ในเวลาราชการ

นอกจากประวัติการแพทย์ไทยแล้ว ยังมีแสดงตัวอย่างยาสมุนไพรไทยที่เพื่อนชาวเยอรมันของ อาจารย์ได้รวบรวมไว้ใน "มูมซัลเลอร์ "

๕.๔ พิพิธภัณฑสถานกัมมัญฐาน (พ.ศ.๒๕๑๗)

เพื่อแสดงสิ่งที่ใช้สำหรับเจริญกัมมัญฐาน และหลักการอบรมในพระพุทธศาสนา พิพิธภัณฑสถานนี้อยู่บน อาคารชั้นสองของอาคาร ภ.ป.ร. วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นผลงานของอาจารย์ที่ได้จัดแสดงไว้ พร้อม ด้วยคำอธิบายที่เข้าใจได้ง่ายควรแก่ศึกษาของนักศึกษา และสาธุชนทั่วไป

อาจารย์ได้เคยถวายคำอธิบายพิพิธภัณฑสถานนี้แด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระ เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๖. การกีฬา

อาจารย์เป็นผู้กำเนิดวิชาสรีรวิทยาการออกกำลังกาย และวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาของประเทศไทย ท่านได้เริ่มค้นคว้าผลการออกกำลังกายในขนาดและปริมาณต่าง ๆ เพื่อนำการประยุกต์กับวิชา พลศึกษา ทำให้มีการเรียนการสอนถูกต้องตามหลักวิชาการและให้ประโยชน์อย่างแท้จริงได้ริเริ่ม และเสนอการจัดตั้ง "ศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา" ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ได้ลงมือทดสอบ สมรรถภาพนักกีฬาเป็นครั้งแรกในวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๐๙ ซึ่งถือว่าเป็นวันกำเนิดของกีฬาเวช ศาสตร์ในประเทศไทย

อาจารย์ได้ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจและกำลังความคิด ปรับปรุงศูนย์ฯ ทั้งในด้านสถานที่, บุคลากร, อุปกรณ์ จัดหาผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ ช่วยเหลือให้คำแนะนำทั้งในด้านการออกกำลังกาย, การฝึกกีฬา และการจัดพลศึกษาให้ถูกต้อง สมบูรณ์ตามหลักวิชาการและสันตนาการแห่งประเทศไทย

ไทย และได้สนับสนุนอย่างดียิ่งทั้งด้านการให้คำปรึกษาในการดำเนินกิจการของสมาคม โดยทั่วไป เป็นวิทยากรในการประชุมทางวิชาแห่งชาติประจำปี ในการประชุมวิชาการระหว่างชาติ ท่านก็เป็น ที่เชื่อถือของนักวิชาการจากต่างประเทศที่ให้เกียรติมาเป็นวิทยากร และเข้าร่วมประชุม ท่านได้รับการประกาศเกียรติคุณในฐานะที่มีผลงานดีเด่นทางพลศึกษา ในโอกาสการประชุมทางวิชาการ สหศึกษาศึกษาพลศึกษาและสหประชาชาติ ครั้งที่ ๓ เดือน ธันวาคม พ.ศ.๒๕๒๒

อาจารย์ครุ่นคิดอยู่เสมอ ที่จะชักจูงให้ประชาชนสนใจในการสร้างเสริมสุขภาพตนเอง ด้วยการออกกำลังกาย น้อยคนที่จะรู้ว่าการวิ่ง-เดินการกุศลนั้น อาจารย์เป็นผู้ริเริ่มขึ้น โดยไม่ได้หวังชื่อเสียงแต่อย่างใด การนี้ได้เริ่มเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๔ (เพื่อเป็นการเผยแพร่การออกกำลังกายแก่ประชาชน และได้กุศลในการนำเงินบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์) มีผู้ร่วมวิ่งหนึ่งร้อยเศษ ได้เงิน ๕๘,๒๐๐ บาท นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อโดยเสด็จพระราชกุศล อาจารย์ได้เริ่มเผยแพร่ ออกไปยังต่างจังหวัด จนเป็นที่รู้จักกันทั่วไป นำเสียดายที่ในปัจจุบันนี้บางครั้งได้กลายเป็นการ แข่งขัน ซึ่งไม่ตรงกับวัตถุประสงค์เดิมของอาจารย์ เพราะถ้าเป็นการแข่งขันเพื่อเอาชนะอาจเป็น อันตรายสำหรับผู้ที่ไม่เคยฝึกมาก่อน หรือฝึกซ้อมไม่สม่ำเสมอ

ความเป็นครู และความเป็นหัวหน้า

ตลอดชีวิตการทำงานของท่านศาสตราจารย์นายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ นั้นไม่ว่าจะอยู่ในราชการหรือ หลังจากเกษียณอายุแล้ว ท่านคงความเป็นครูอยู่ตลอดในด้านการสอน ท่านจะต้องคำนึง ว่ามี ผู้เรียนเป็นระดับใด ควรสอนลึกซึ้งเพียงไร การสอนนักศึกษาท่านสอนแต่เพียงพอความต้องการ ล้นง่าย ไม่ต้องลงรายละเอียดมาก แต่ก็ได้ประโยชน์เพียงพอ ก่อนการบรรยาย ท่านจะเขียนหัวข้อ สำคัญไว้ในกระดานดำก่อน (คงจะเคยสำหรับสมัยนี้) นักศึกษา ต้องมาแต่เช้า คัดลอกลงสมุดไว้ ก่อน ต่างคนต่างทำกันเอง ไม่ต้องมี "ฝ่ายวิชาการ" มาทำให้อย่างสมัยนี้ พอ ๘.๐๐ น. ท่านเข้ามา บรรยาย นักศึกษาก็ไม่ต้องจดตามกันทุกคำ เพราะการคัดลอกไว้ก่อนก็ทำให้รู้เรื่องไปครึ่งหนึ่งแล้ว อาจารย์บอกว่า คนเราต้องลงมือทำเอง นัยน์ตาดู มีจด หัวคิดตาม พอฟังคำบรรยาย ก็ได้สัมผัส ทางหู ก็จะได้ประโยชน์กว่าการได้ "Sheet" ไปง่าย ๆ และยังทำให้ทุกคนต้องมาเข้าให้ทันเวลา อาจารย์บอกว่าคนจะเป็นแพทย์ต้องหัดทำตัวให้ตรงต่อเวลา

ถ้าสอน "พวกครูน้อยในแผนก" ท่านจะให้ทำงานตั้งแต่เบื้องต้นขั้นต่ำสุด เพราะท่านบอกว่าถ้า ทำงานตั้งแต่ระดับล่างไม่เป็น จะเป็น "นาย" เขาได้อย่างไร เมื่อเริ่มจะทำให้ "ครูน้อย" เป็น ผู้บรรยาย แก่นักศึกษา ท่านก็ฟังบรรยายด้วย แต่เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เริ่มสอนใหม่ ๆ รู้สึกประหม่า ท่านก็จะย่องมาต้อนหลัง โดยที่ผู้สอนจะไม่ค่อยรู้ว่า อาจารย์ใหญ่แอบเข้ามาฟังเมื่อไร

ความประหยัดของอาจารย์นั้นเป็นที่รู้จักกันดี การเลี้ยงปีใหม่แก่นักศึกษา ท่านเก็บเงินนักศึกษาคนละ ๑ บาท เพียงเพื่อให้สำนึกว่ามีส่วนในการจัดงาน พวกครูน้อยก็แล้วแต่จะให้ ไม่ต้องกะเกณฑ์ตาม เปอร์เซ็นต์เงินเดือน อาหารมีข้าวราดแกง ใครกินเผ็ดไม่ได้ ก็มีไข่พะโล้ น้ำหวานเขียว-แดง โอเลี้ยง

ชงกันเอง น้ำหวานขวดไม่มีและแพงไป ใช้กระตังใบตองแห้ง (ราคาถูกมาก สมัยนี้คงไม่มีแล้ว) ขนาดเล็กเพราะถ้าขนาดใหญ่ตักอาหารไปกินไม่หมดเสียของ เลี้ยงเสร็จช่วยกันเก็บทำความสะอาด เรียบร้อย ไม่ต้องจ้างคนงานให้เสียเงิน นึกถึงงานเลี้ยงปีใหม่เดี๋ยวนี้หมดเปลืองกว่ามาก เตรียมงานกันไกลหลาย แต่ก็มีสนุกเท่ากัน แพทย์รุ่นน้องในสมัยนั้นบอกว่าเห็นกระตังใบตองแห้งที่ไร นึกถึงอาจารย์หม้ออวย ทุกที!

อาจารย์เป็นหัวหน้าที่ดี จัดการสมานสามัคคีในแผนกโดย "นำเที่ยว" เมื่อมีโอกาส ความเป็นนักกี ของท่านเป็นที่รู้จักดี ทั้งโคลงกลอน กวีนิพนธ์ ท่าน "นำเที่ยว" ครั้งใดต้องได้บทนิราศไว้ทุกครั้ง ใน เรื่องบทเพลงแม้จะไม่ได้แต่งทำนองเพลง แต่ก็นิพนธ์คำร้องไว้ไม่ใช่น้อย เพลงหนึ่งที่รู้จักกันดีและยัง ร้องกันอยู่เสมอในศิริราช คือ "เพลงสรรเสริญศิริราช" คนรุ่นหลังนี้คงไม่คิดว่าอาจารย์ได้เป็นผู้ ประพันธ์ เพลงปลุกใจเกี่ยวกับความสามัคคีในศิริราชก็มี เช่น เพลงศิริราชสามัคคี (ทำนองโอลด์ แลงซันน์) , เพลงศิริราชรวมกำลัง (ทำนองเขมรไล่ควาย) , เพลงศิริราชเสสา (ทำนองเงี้ยว) และ เพลงสรีรศาสตร์สามัคคี (ทำนองช้างประสานงา) เพลงเหล่านี้อาจจะเลื่อมจางจากความทรงจำถ้าไม่มี ผู้ใดให้ความสนใจสืบต่อไป

อาจารย์เป็นผู้รู้เรื่องสมุนไพร ทั้งสรรพคุณและโทษ จากนิราศรายทางท่านสุนทรภู่เขียนไว้ อาจารย์ ได้นำมาเรียบเรียงเป็นคำกลอน "สุนทรภู่รู้สมุนไพร" ถึงสมุนไพรกว่าร้อยชนิด ในโอกาสสองร้อยปี แห่งท่านสุนทรภู่ และเพื่อระลึกถึงอาจารย์ใหญ่ท่านซิวก ผู้เป็นต้นความรู้ฝ่ายแพทย์สมุนไพร (อวย นิมิตร ๓ หน้า ๘๗-๑๐๑)

อาจารย์เป็นผู้มีความคิดรอบคอบ รู้วิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนะนำแก่ผู้ที่มาปรึกษาเมื่อมี ปัญหาใด ๆ ในการทำงาน โดยท่านแนะนำให้ถือหลักดังนี้

ศิษย์มีครู หากเกิดความรู้สึกว่างานนี้ยากนัก งานนี้หนักนัก ปัญหานี้ใหญ่หลวงนัก เราน่าจะทำได้ เราจะทำไม่ได้ เราจะทำไม่ได้ เราจะทำไม่ได้ ฟังบอกแก่ตนว่า "เราเป็นศิษย์มีครู" แล้วการนั้นเราจักทำได้ แล้วการนั้นเราจักทำได้ แล้วปัญหาเรานั้นเราจักแก้ได้

หากเกิดความรู้สึกว่ากรรมชั่วนี้เข้ายวนนัย เราน่าจะเลี้ยงไม่พิน ฟังบอกแก่ตนว่า "เราเป็นศิษย์มี ครู" แล้วความเข้ายวนนั้นเราจักเลี้ยงพิน จะอยู่ในที่ใด ทุกเมื่อพึงระลึกคำนี้ "ศิษย์มีครู"

อาจารย์ทำหน้าที่ "ครู" ตลอดชีวิตการทำงานในความคิดของท่าน ครูควรต้องเป็นผู้ที่ยั่วเหยงยุงให้ ศิษย์เกิดความมานะ บากบั่น หาความรู้ใส่ตัวจนเป็นผลสำเร็จ ครูคนใดมีปากน้อย ปากที่ปล่อยลูก ศิษย์ตามสบาย ไม่ค่อยแคะสะกิดสะเกา หรือทิ่มแทงเอาไว้บ้าง ครูคนนั้นลูกศิษย์อาจจะรักใน ระหว่างเรียน ว่าใจดี แต่เมื่อเขาเรียนจบไปแล้วคงจำได้ไม่แม่น และไม่เคารพนับถือ เท่าครูที่เคยทำ ให้เขาเกรงใจ และกลัว หรือแม้บางครั้งก็เกลียด อาจารย์ถือว่า "ครูดีดีเก่ง" น่าจะเป็นคติเหมาะสม

สำหรับทุกคน "ครูแท้" ต้องทำให้ศิษย์เกิดความรู้ชนิดดี ชนิดถูกต้อง ครูต้องเป็นผู้มีพรหมวิหาร ๔ ให้ความรู้แก่ศิษย์อย่างสิ้นเชิงโดยไม่ปิดบัง และให้การสนับสนุนศิษย์โดยสมควรแก่กรณี

โดยปกติอาจารย์เป็นผู้มีสุขภาพดี แต่มีโรคประจำอยู่อย่างหนึ่ง คือ ความดันโลหิตค่อนข้างสูง ท่านมีวิธีออกกำลังกายเพื่อบำรุงสุขภาพอยู่เป็นประจำ บรรดาศิษย์ก็มีความเป็นห่วงในเรื่องนี้ ได้ขอให้ท่านเพลงานลง และพักผ่อนเสียบ้าง แต่ท่านก็คงทำงานต่อไปเช่นเดิม ท่านให้ตรวจร่างกายเป็นครั้งคราว รับประทานตามความจำเป็น ทำสมาธิโดยสม่ำเสมอ แต่ท่านก็เห็นชีวิตเป็นอนิจจัง ท่านสนใจสุขภาพอนามัยของคนอื่น แต่เอาใจใส่ตนเองน้อยกว่า การทำงานอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาเกือบ ๖๐ ปี คงทำให้ร่างกายท่านล้า ท่านล้มป่วยลงด้วยเส้นเลือดแตกในสมอง หมดสติ ได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช ได้รับการผ่าตัดโดยลูกศิษย์ของท่านเอง ทุกคนเป็นห่วงให้ความดูแลท่านอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ทุกคนเป็นกำลังใจให้ อากาศมีแต่ทรงกับทรุด และหลังจากเข้ารับการรักษาที่ศิริราชนาน ๑๙ วัน ท่านก็จากไปโดยสงบ เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๓ สิริรวมอายุได้ ๘๒ ปี ๓ เดือน ๑๗ วัน การจัดงานศพของท่านได้รับพระมหากรุณา รั่วไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์

เมื่อบรรดาศิษย์จัดงานฉลองครบอายุครบ ๘๐ ปี อาจารย์หวังที่จะลงมือ "โครงการอนามัย" เป็นโครงการกุศลใหญ่ยิ่งที่สุด โดยหวังว่าโครงการนี้จะส่งผลไปถึงประชาชนส่วนใหญ่ ท่านก็ได้เพียงเริ่มต้นไว้ในวาระนั้น ด้วยความเป็นคนอารมณ์ขัน อาจารย์ได้ปรารภว่า ถ้ามีอายุครบ ๑๐๐ ปี จะมีใครช่วยจัดงานให้อีกหรือเปล่า ท่านก็ไม่ต้องรอจนถึงวันนั้นอีกแล้ว คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ได้จัดให้มีการบรรยายระลึกถึง "งาน-ชีวิตจิตใจของท่านหมออวย" ในการประชุมใหญ่ทางวิชาการประจำปี ในเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๓๔ และใน พ.ศ.๒๕๔๑ ซึ่งครบ ๘๐ ปี ของอาจารย์ กระทรวงศึกษาธิการต้นสังกัดแรกของอาจารย์ก็จะจัดทำ "ประวัติครู" เผยแพร่เกียรติประวัติ และยกย่องเทิดทูนประกอบคุณงามความดีเป็นแบบอย่างสำหรับครูปัจจุบันได้ยึดถือปฏิบัติ

อาจารย์ได้ปรารภทำตัวให้สมชื่อ "อวย" ดังที่ท่านได้ประพันธ์โคลงสี่สุภาพเองว่า

อวย ทรัพย์จับจ่ายเกื้อ	กุลชน ยากแเส
อวย นิवासไว้คน	คฤหีไร
อวย สติแก่ผู้มล	โมหะ
อวย วิทย์ศิลปะให้	โลกรู้ เจริญศิลป์

.....
ผู้เขียนประวัติ :

ศาสตราจารย์แพทย์หญิง นันทา ดิตถะสิริ
รองศาสตราจารย์นายแพทย์กรุงไกร เจนพานิชย์

ต้นฉบับบทความ จาก :

ศาสตราจารย์นายแพทย์นรา แววศร

เอกสารอ้างอิง :

- ๑. ประวัติข้าราชการ มหาวิทยาลัย
- ๒. หนังสือ อวयนิมิต ๑ ๖๐ (พ.ศ.๒๕๑๑)
- ๓. หนังสือ อวยนิมิต ๒ ๖๑-๗๒ (พ.ศ.๒๕๑๑-๒๕๓๓) โรงพิมพ์ไทยเกษม ถนนเฟื่องนคร กทม.
- ๔. หนังสือ อวยนิมิต ๓ ๗๓-๘๐ (พ.ศ.๒๕๒๔-๒๕๓๐) ไทยมิตรการพิมพ์ ปทุมวัน กทม.

ขอขอบคุณ :

เนริศา เอกปัทมา

ปี ๒ โปรแกรมสุขศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นผู้พิมพ์ต้นฉบับ

.....

เกร็ดประวัติในส่วนที่เกี่ยวกับท่านอาจารย์ขาว อนาลโย

โพสต์ในลานธรรมเสวนา กระทั่งที่ ๐๐๕๕๘๘ โดยคุณ : ยุ [๒๕ มิ.ย. ๒๕๕๕]

เนื้อความ : คัดมาจากหนังสือของคุณทองทิพ สุวรรณทัต

ท่านศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ เป็นนายแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเยี่ยมด้วยการจบวิชาเคมีชั้นสูงจากเยอรมัน ท่านเคยดูแลรักษาพยาบาลท่านอาจารย์ฝั้น อาจาโร และหลวงปู่ขาว อนาลโย อย่างใกล้ชิด จวบจนท่านถึงแก่มรณภาพ อย่างหาศิษย์ผู้ใดจะมีโอกาสได้รับใช้ปรนนิบัติพยาบาลพระอริยเจ้าเสมอเหมือนไม่ อันถือว่าเป็นมหาบุญมหากุศลอย่างที่สุดแล้ว

และด้วยความกรุณา ที่ท่านเคยเล่าให้ผู้เขียนฟังถึงประสบการณ์ตอนหนึ่ง ที่ท่านพบเห็นมาจากปฏิบัติของ หลวงปู่ขาว อนาลโย ผู้เขียนจึงขอนำมาเผยแพร่ต่อ เพื่อเป็นที่ระลึกด้วยความเคารพรัก และอาลัยจากผู้เขียนที่มีต่อ ท่านศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ หรือพี่หม่อม ของผู้เขียน ณ โอกาสนี้

ท่านเล่าให้ผู้เขียนฟัง ถึงการได้เข้านมัสการหลวงปู่ขาวครั้งแรกที่วัดถ้ำกลองเพล ว่าประทับใจเป็นอย่างมาก หน้าตาของหลวงปู่เปี่ยมไปด้วยความเมตตา น่าเคารพกราบไหว้เหลือเกิน

"เสียอย่างเดียวเราฟังหลวงปู่พูดไม่ค่อยจะรู้เรื่อง ท่านพูดโอภาปราศรัยเป็นคำพื้นเมืองเสียมาก ไม่ค่อยพูดภาษากลาง"

พี่หมอบอกต่อมามีอีก ๔-๕ ปี หลังจากพี่หมอกับคณะขึ้นไปเยี่ยมท่านเป็นครั้งที่สองแล้ว พี่หมอกับคณะได้จัดกฐินไปทอดที่วัดป่าบ้านตาด ในครั้งนั้นมีท่านเจ้าคุณธรรมจินดาภรณ์ (สมณศักดิ์ในสมัยนั้น) วัดราชบพิธฯ ท่านสนใจในธรรมและคุ้นเคยกับพี่หมอบอกได้ขอไปด้วย ท่านอยากจะพบท่านอาจารย์ขาว เพราะได้ยื่นชื่อมานาน แต่ไม่เคยพบปะสนทนากัน พร้อมกันนั้นก็มีหม่อมชาวอังกฤษผู้หนึ่งซึ่งกำลังเรียนภาษาไทยที่ วาย.เอ็ม.ซี.เอ แต่พูดภาษาไทยไม่ได้เลย ขอติดตามไปด้วย

พี่หมอยินดีที่จะพาท่านเจ้าคุณธรรมจินดาภรณ์ และหม่อมไปทอดกฐินที่วัดป่าบ้านตาดแล้วจะนำไปนมัสการหลวงปู่ขาวตามความประสงค์ แต่ได้บอกกล่าวไว้ล่วงหน้าว่า หลวงปู่ท่านพูดภาษาพื้นเมืองไม่ค่อยพูดภาษากลางเกรงจะฟังไม่รู้เรื่อง เมื่อคณะของพี่หมอบอกทอดกฐินเรียบร้อย ได้ออกเดินทางไปยังวัดถ้ำกลองเพลทันที

และแล้วพี่หมอกับคณะก็ได้พบสิ่งมหัศจรรย์ไม่คาดฝันนั่นก็คือ หลวงปู่ขาว ได้ออกมาต้อนรับเป็นอันดีด้วยการพูดจาปราศรัยเป็นภาษาไทยภาคกลางอย่างชัดเจน ไม่ผิดไม่เพี้ยนแม้แต่คำเดียว นอกจากนั้น หลวงปู่ยังได้แสดงธรรมสอนเรื่องสติ เป็นเวลานานประมาณ ๒๐ นาที

ท่านเริ่มต้นว่า

"โดยทำนองเดียวกันที่รอยเท้าของบรรดาสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงในโลกนี้ อาจจรรวมลงไปนรอยเท้าของช้าง พระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรีก็อาจรวมลงได้ในธรรมข้อเดียวคือ สติ!"

จนพี่หมอกล่าวว่า

"ธรรมนั้นช่างซาบซึ่งจนน้ำตาไหล มันกระจ่างไปหมด"

ที่น่าอัศจรรย์ยิ่งไปกว่านั้นก็คือหม่อมชาวอังกฤษที่พูดไทยไม่ได้เลย บอกพี่หมอบอกว่า เธอเข้าใจในธรรมที่หลวงปู่แสดงโดยตลอด! อยู่มาวันหนึ่งมีโทรศัพท์ทางไกลจากอุดรฯ แจ้งว่าหลวงปู่อาพาธหลายวันแล้วไม่มีใครรักษา พี่หมอบทราบดังนั้นก็รีบโทรศัพท์ทางไกล ติดต่อกับหัวหน้าหน่วยแพทย์ศิริราชที่ไปปฏิบัติราชการที่หนองบัวลำภู ขอให้ช่วยไปดูอาการของหลวงปู่ด้วย และในตอนเย็นวันนั้น พี่หมอนึกถึงพระทัยใจอย่างไรไม่ทราบ จึงปั๊บขึ้นรถไฟไปอุดรฯ ทันที

และความสังหรณ์ใจของพี่หมอบในครั้งนั้นได้ช่วยชีวิตหลวงปู่ขาวไว้ได้อย่างหวุดหวิดเต็มที เพราะเมื่อไปถึงอุดรฯ ก็ปรากฏว่ามีลูกศิษย์ผู้มีฐานะมั่งคั่งคนหนึ่งของหลวงปู่ กำลังจะพาไปรักษาที่หนองคาย ซึ่งห่างออกไปถึง ๑๐๐ กิโลเมตร ทั้งเป็นระยะทางที่ขรุขระ เกินกว่าที่หลวงปู่จะทนทานได้และคงมรณภาพกลางทางเป็นแน่แท้

พี่หมอจึงคัดค้านและอาสาจะอยู่รักษาหลวงปู่ที่ถ้ำกลองเพลเอง

ในการรักษาหลวงปู่ขาวที่อาพาธหนักครั้งนี้ พี่หมอวยได้สละเลือดของท่านเป็นจำนวน ๓๕๐ ซี.ซี. ให้หลวงปู่ทันที เพราะหลวงปู่กำลังชืดมาก ทั้งเลือดของท่านอยู่ในกรู๊ปโอ ไม่สามารถจะรับการถ่ายเลือดจากกรู๊ปอื่นๆ ได้นอกจากกรู๊ปโอด้วยกัน และจำเพาะพี่หมอเองก็มีเลือดกรู๊ปโอ เช่นเดียวกับหลวงปู่ ท่านจึงค่อยยังชั่วจากการอาพาธ แต่ก็ยังไม่หายทีเดียว

พี่หมอต้องเที่ยวไป-มาระหว่างกรุงเทพฯ-อุดรฯ มิได้ขาด จนอยู่มารวันหนึ่ง พี่หมอเดินไปเที่ยวบนภูเขาหลังวัด แล้วเผอิญเหลือบไปเห็นหินก้อนใหญ่ตั้งอยู่โดดเดี่ยวก้อนหนึ่ง มีต้นไม้ปกคลุมอยู่ ท่านจึงบุกเข้าไปใกล้ๆ ให้ถนัดตา จึงเห็นหินก้อนบนชะง่อมออกมา ในใจนึกว่าจะทำพระฉาย และในที่สุดเมื่อตกลงใจจะทำพระฉายบนหินก้อนนั้นอย่างแน่นอนแล้ว พี่หมอจึงพนมมืออธิษฐานต่อเทพยดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ขอให้หลวงปู่ขาวหายจากอาพาธในครั้งนี้ แล้วจะมาสร้างพระฉายบนก้อนหินใหญ่ให้สำเร็จด้วยมือของตนเอง!

อีกไม่กี่วันต่อมาหลวงปู่ขาวก็หายจากอาพาธ พอดีกับพี่หมอต้องไปประชุมที่ประเทศเยอรมัน จึงไปแวะหาเพื่อนคนหนึ่งซึ่งเป็นศิลปินจบการสลักหิน ได้ปรึกษาและขอให้เขาช่วยสอนให้ทั้งๆ ที่มีเวลาเหลือเพียงสามวันเท่านั้น เพื่อนชาวเยอรมันผู้นั้น หยิบเอาดินเหนียวก้อนหนึ่งมาแผ่ให้เป็นแผ่น แล้วบอกให้พี่หมอลองทำรูปพระที่จะปั้นให้เขาดู พี่หมอก็เอาดินเหนียวมาทำรูปพระ

เขาดู ๆ แล้วบอกว่า ได้! ทั้งสอนว่า ถ้าจะทำรูปอะไรให้ทำแบบเล็ก ๆ ไว้ก่อน แล้วขยายไปทำที่ก้อนหิน และเพื่อนชาวเยอรมันยังได้ซื้อเครื่องมือสลักหินส่งมาให้ชุดหนึ่งในภายหลัง

ด้วยเจตนาอันแน่วแน่ที่จะสร้างพระฉายตามคำที่อธิษฐานไว้ พี่หมอได้ไปสมัครทำงานในหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ของศิริราช ที่หนองบัวลำภู มีกำหนดเวลาปฏิบัติราชการ ๑๕ วัน ครั้นใกล้วันวิสาขบูชา พี่หมอตั้งใจจะลงมือในวันนั้น จึงกราบเรียนหลวงปู่ขาว ขออนุญาตอีกครั้งหนึ่ง และพอวันวิสาขะมาถึง พี่หมอก็ลงมือโดยมีพระช่วยกันสร้างนั่งร้านให้เท่านั้น

ท่ามกลางแสงแดดที่แผดเผาในยามบ่าย สุภาพบุรุษผู้จบวิชาแพทย์ของประเทศไทย และวิชาเคมีชั้นสูงจากเยอรมันนี้ ผู้ซึ่งไม่เคยมีความรู้ทางสลักหินมาก่อน ปีนขึ้นไปยืนบนนั่งร้านที่มีโครงสร้างประกอบด้วยไม้ไผ่ ลงมือตอกสลักบนเนื้อหินที่แข็งแกร่งตามหน้าผาแต่ละชั้น ด้วยข้อลำของตนเองทุกวัน อย่างไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า รวมเป็นเวลาทำงานทั้งหมด ๑๒๕ ชั่วโมง จึงได้พระฉายที่งดงาม สลักเสลาอยู่บนหินก้อนนั้นสมดังคำอธิษฐาน

พระลูกศิษย์ของหลวงปู่แอบมาเล่าให้พี่หมอฟังว่า ระหว่างที่พี่หมอกำลังดำเนินงานการสร้างพระได้ครึ่ง ๆ กลาง ๆ หลวงปู่ขาว จะออกมานั่งสมาธิเบื้องหน้าหินก้อนที่พี่หมอจะสลักเป็นประจำ!

ชีวิตของผู้ใหญ่ท่านหนึ่งซึ่งอุทิศเวลาให้แก่ประเทศชาติศาสนามาก่อนชีวิต อันควรแก่การคารวะจากชนทุกชั้นได้จบสิ้นแล้วในคืนวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๓ จึงไม่แปลกอะไรเลยที่เมื่อท่านศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ใกล้หมดลม ได้มีผู้ปฏิบัติธรรมท่านหนึ่งทำสมาธิแล้วเห็นพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร กับ หลวงปู่ขาว อนาลโย มาขึ้นใกล้ ๆ เตียงคนไข้ ! พระอริยเจ้าทั้งสองท่านมาคอยรับลูกศิษย์ของท่านเพื่อพาไปสู่สรวงสวรรค์เบื้องบนนั่นเอง !

* ชื่อพระพุทธรูปของคัมภีร์คือ **พระพุทธรูปธรรมนิมิต**

.....

ผลแห่งบุญ (หลวงปู่ขาว)

คัดจากหนังสือของ คุณทองทิพ สุวรรณทัต

หนังสือ “อนาลโยวาท” อันเป็นหนังสือรวมคำสั่งสอนของหลวงปู่ขาว นั้นมีค่าที่สุด และที่หาอ่านได้ยากคือ ภาคผนวก ที่เขียนเป็นบทส่งท้ายโดยท่านศาสตราจารย์นายแพทย์อวย ผู้ล่วงลับไปแล้ว จากการที่พี่หม่อมอวยได้ใกล้ชิดกับหลวงปู่เป็นพิเศษเนื่องจากเป็น “หม่อมประจำพระอาจารย์ขาว” ท่านจึงมีเรื่องของหลวงปู่ขาวที่ยังไม่มีใครทราบอยู่หลายเรื่องมาเล่าให้ฟัง ดังจะขอถ่ายทอดแก่ท่านผู้อ่านทั้งหลาย ดังต่อไปนี้

พี่หม่อมอวย (ขอเขียนตามสรพนามที่ผู้เขียนเรียกท่าน) ก็คณะได้เดินทางไปศึกษา “ชีวิตพระป่า” เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๕ และได้มีโอกาสไปนมัสการหลวงปู่ขาว ที่วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดอุดรธานี โดยคำแนะนำของ คุณฉวี อึ้งตระกูล แล้วได้ฟังเทศน์เป็นธรรมะสั้น ๆ จากหลวงปู่ แต่เพราะท่านพูดคำพื้นเมืองเป็นส่วนมาก พี่หม่อมกับคณะ จึงฟังออกบ้างไม่ออกบ้างในครั้งแรก

หลังจากนั้น ถ้าพี่หม่อมไปปฏิบัติธรรมที่วัดป่าบ้านตาด ก็จะต้องเลยไปนมัสการหลวงปู่ขาวด้วยทุกครั้ง และท่านเทศน์โปรดพี่หม่อมกับคณะทุกครั้ง จนกระทั่งถึง พ.ศ.๒๕๐๙ พี่หม่อมกับคณะไปทอดกฐินที่วัดหนองแสง ของพระอาจารย์บัว โดยมีท่านเจ้าคุณพระธรรมจินดาภรณ์ (สมณศักดิ์ในสมัยนั้น) ร่วมไปด้วย ท่านเจ้าคุณท่านอยากไปนมัสการหลวงปู่ขาวเพราะยังไม่เคยพบ จึงขอให้พี่หม่อมพาไปวัดถ้ำกลองเพล พี่หม่อมก็ตกลงไป ภายหลังที่ทอดกฐินแล้ว ทั้งนี้มีสุภาพสตรีชาวอังกฤษผู้หนึ่งอยู่ในคณะ

ในระหว่างเดินทาง พี่หม่อมได้กราบเรียนท่านเจ้าคุณว่า

“ท่านอาจารย์ท่านมีเมตตาดีมาก เราไปนมัสการท่านที่ไร ท่านก็เทศน์ให้ฟังทุกครั้ง เสียแต่ท่านพูดภาษาอีสาน พวกเราฟังไม่ใคร่ออก”

พอคณะของพี่หมอไปถึง กราบเรียนเรียบร้อยแล้ว หลวงปู่ก็ลงมือเทศน์เป็นภาษาไทยกลางอย่างชัด ถ้อยชัดคำ

ท่านเริ่มต้นว่า

“โดยทำนองเดียวกับที่รอยเท้าของบรรดาสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงในโลกนี้ อาจจรรวมลงไปนรอยเท้าของช้าง พระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรีก็อาจรวมลงได้ในธรรมข้อเดียวคือ สติ!”

พี่หมออวยเล่าในหนังสือ “อนาลโยวาท” ว่าตัวพี่หมอเองถึงน้ำตาไหล ด้วยความปิติในความกระจายแจ้งของธรรมะที่หลวงปู่แสดงในวันนั้น และที่น่าประหลาดก็คือ สุภาพสตรีชาวอังกฤษซึ่งเพิ่งมาอยู่เมืองไทยได้ ๖ สัปดาห์ ก็พลอยเข้าใจในคำเทศน์ของหลวงปู่

ครั้งหนึ่งพี่หมอไปเยี่ยมหลวงปู่ตามปกติ โดยเข้าทางหลังกุฏิเฉยๆ เห็นถึงน้ำมัน ๒๐๐ ลิตร ถังหนึ่งตั้งอยู่ริมกำแพงในสภาพบุบบิบ มีตัวหนังสือเขียนด้วยสีขาวว่า “ถังช้างเหยียบ” พี่หมอสงสัยเที่ยวสอบถามพระเณรดู ได้ความว่า

ก่อนหน้านี้ไม่เท่าไร หลวงปู่ชาวท่านระลึกถึงช้างพลายใหญ่เชือกหนึ่ง ดูเหมือนจะเป็นหัวหน้าโขลงช้างอยู่ในป่าหลังเขา เคยเข้ามาเที่ยวในวัดประจำ หลวงปู่ว่าท่านคุ้นเคยกับช้างเชือกนั้น แต่ตอนหลังนี้ห่างไป ไม่ได้มาให้เห็นอีก

คำวันหนึ่งหลวงปู่ปรารภดัง ๆ ว่า ช้างของเราหายไปไหนนะ ไม่เห็นมานานแล้ว จะถูกใครเขาฆ่าตายเสียแล้วกระมัง ตกตึกคืนนั้นหลวงปู่ก็ตั้งใจตื่น เพราะกุฏิโคลน และมีเสียงใครเออะอะไรมาถูเสียดสีที่ข้างฝา ท่านร้องถามออกไปว่าใคร ก็ไม่มีเสียงตอบ แล้วอะไรก็เงียบไป พอตื่นเช้าก็มีผู้เห็นถึงน้ำมันถังตั้งอยู่ใกล้กุฏิในสภาพบุบบิบ ก็รู้กันว่าในตอนตึก “ช้างหลวงปู่” ได้มารายงานตัวให้ทราบว่ายังมีชีวิตอยู่ และเอาสีข้างถูผนังกุฏิให้รู้ว่ามา พร้อมทั้งเหยียบถึงน้ำมันทิ้งไว้เป็นที่ระลึกด้วย

พี่หมอเล่าว่า หลวงปู่มีบารมีพิเศษเกี่ยวกับช้าง ในชีวิตประวัติของท่าน มีเรื่องที่เกิดขึ้นระหว่างท่านธุดงค์ไปกับท่านพระอาจารย์มั่นและสหายธรรมบางรูป ในดินแดนของจังหวัดเชียงใหม่ ขณะไปถึงทางเลียบไหล่เขาแห่งหนึ่ง บังเอิญพบช้างใหญ่ขวางอยู่ ท่านพระอาจารย์มั่นคงจะมีญาณทราบคุณธรรมอันพิเศษของหลวงปู่เกี่ยวกับช้าง จึงส่ง “ท่านขาว” ไปเจรจาขอทาง

หลวงปู่จึงเดินไปใกล้ช้างแล้วพูดเรียบ ๆ ว่า

“อ้าย..อ้ายตัวใหญ่โต ข้อยตัวเล็กน้อย พวกข้อยจะพากันไปปฏิบัติธรรม แต่ข้อยกลัว ขออ้ายเปิดทางให้ด้วยเถิด”

ข้างเขื่อนนั้นฟังแล้วก็หัวหน้าซุกกับก้อนหิน เปิดทางให้ผ่านแต่โดยดี

ผู้ที่ทราบเรื่องนี้ เชื่อกันว่าในชาติหนึ่งหลวงปู่เคยเป็นช่างชั้นผู้ใหญ่มาก่อน พระเถรที่วัดถ้ำกลองเพล บอกว่า หลวงปู่สามารถจะเรียกข้างมาได้ถ้าท่านต้องการ

คราวหนึ่ง มีคณะสุภาพสตรีจากกรุงเทพฯ ไปแวะนมัสการ และนำร่ม ๖ คัน ถวายหลวงปู่ ท่านรับ ประเคนแล้วพูดหัวเราะ ๆ ว่า

“ของเหลือมาสินะ”

คณะทาสีก็ทำตาม ๆ กัน ทำไมหลวงปู่รู้ว่าเป็นของเหลือ เพราะความจริงคณะได้ตระเวนไป ตามวัดกรรมฐานมาแล้วหลายวัน และถวายร่มวัดละ ๑๒ คัน มาถึงวัดถ้ำกลองเพลยังเหลืออยู่ เพียง ๖ คันจึงถวายท่าน เป็นของเหลือจริง ๆ

วันหนึ่งมีชายแปลกหน้าคนหนึ่ง เป็นคนวัยฉกรรจ์ ขอเข้านมัสการหลวงปู่ พอได้พบก็ตรงเข้าไป กราบที่เท้า แล้วเอ่ยปากขอบพระคุณท่านที่ช่วยเขาให้พ้นจากโทษมหันต์ ทุกคนงงใจไปหมด เพราะไม่เคยเห็นหน้าผู้นั้นมาก่อน แต่หลวงปู่ฟังโดยดูบุคลิกภาพ ชายผู้นั้นเล่าว่า เขาเป็นทหารไปรบที่ ประเทศลาวอยู่นาน พอกลับบ้าน รู้เรื่องภรรยาอกใจ ก็เตรียมปืนจะไปยังให้ตายทั้งชายคู่ด้วย ได้ ไปแวะร้านเหล้าดื่มจนเมาหลับไป แล้วฝันว่า มีพระแก่รูปหนึ่งมาขอบิณฑบาตความอาฆาตโกรธแค้น และเทศนาให้ฟังถึงบาปกรรมของการฆ่าเขาตาย จนชายคนนั้นยอมยกความพยาบาทให้ และถามพระเถระนั้นว่าท่านชื่อว่าอะไร มาจากไหน พระบอกว่า “เราชื่อขาว มาแต่เมืองอุดรฯ” พอตื่น ชายคนนั้นก็ตัดสินใจออกเดินทางเสาะหาหลวงปู่จนได้พบวัด หลวงปู่ฟังจบแล้วอนุโมทนา และ อบรมต่อไป จนชายผู้นั้นเกิดความซาบซึ้งในรสพระธรรม จนตัดสินใจออกบวชในเวลาต่อมา.

.....

อุดมการณ์ทางการแพทย์

ของท่านอาจารย์หมออวย เกตุสิงห์

โดย ดร.ชาติ ศรีเสริมวงศ์

ข้อมูลจาก <http://www.thaiherbclub.com/>

ผู้เขียนเคยได้ยินกิตติศัพท์ทางการแพทย์ของท่านอาจารย์หมออวยมานาน และรู้สึกเลื่อมใสในภูมิปัญญาและอุดมการณ์ทางการแพทย์ของท่าน ตั้งแต่ท่านได้ไปศึกษาต่อทางการแพทย์ ณ ประเทศเยอรมนี แต่ผู้เขียนไม่เคยเห็นหน้าและรู้จักท่านเป็นการส่วนตัวเลย จนกระทั่งในราวปี พ.ศ.๒๕๒๔ ผู้เขียนได้เดินทางไปจังหวัดอุดรธานี เพื่อกลับกรุงเทพฯ โดยทางรถไฟได้พบสุภาพบุรุษสูงอายุผู้หนึ่ง ร่างสูงโปร่ง ท่าทางทะมัดทะแมง แฝงไว้ด้วยความเอาจริงเอาจัง แต่อารมณ์ดี

ผู้เขียนในฐานะผู้อาวุโสรุ่นลูกรุ่นหลาน จึงทักทายคารวะท่านด้วยความอ่อนน้อมแบบวัฒนธรรมไทยเพราะบังเอิญได้นั่งติดกัน และเมื่อใกล้ค่ำ พนักงานบริการก็มาปรับที่นั่งให้เป็นที่นอน ซึ่งปกติท่านจะต้องนอนชั้นบน ผู้เขียนได้นอนชั้นล่าง แต่ผู้เขียนเห็นว่าผู้เขียนควรจะขึ้นไปนอนชั้นบนมากกว่าจึงเรียนท่านว่า เปลี่ยนที่กันเถอะครับ ท่านกล่าวอึ้ง ๆ ว่าอย่านอนเลย มานั่งคุยกันชั้นล่างดีกว่า ผู้เขียนรู้สึกดีใจมากที่ท่านได้เสนอไมตรีอันดีงาม จึงรีบตอบรับ และดีใจมากไปอีกเมื่อทราบว่าคุณคือ ศ.นพ.อวย เกตุสิงห์ นั่นเอง

หลังจากได้แนะนำตัวซึ่งกันและกันจึงได้ทราบว่า ต่างก็เป็นลูกศิษย์พระป่าทางอีสานสายหลวงปู่่มั่น ภูริทัตโต ด้วยกัน ผู้เขียนเป็นลูกศิษย์พระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน มานานพอสมควรจึงเดินทางไปปฏิบัติธรรม ณ วัดป่าบ้านตาด เป็นประจำเกือบทุกสัปดาห์ก็ว่าได้ ปี ๒๕๒๔ ได้มีโอกาสบวชเป็นภิกษุและได้อยู่ปฏิบัติธรรมกับพระอาจารย์มหาบัวระยะหนึ่ง หลังจากลาสิกขาแล้ว ผู้เขียนก็ได้เดินทางมาวัดเป็นประจำมิได้ขาด เนื่องจากภารกิจของผู้เขียนมีมาก เช่น เป็นอาจารย์พิเศษ และกรรมการในองค์กรเอกชนหลายแห่ง จึงมิได้มีโอกาสอยู่ปฏิบัติที่วัดได้นาน

ส่วนท่านอาจารย์หมออวย มีประสบการณ์ทางวัดป่าสายหลวงปู่่มั่นมากกว่าผู้เขียนมากมายนัก ซึ่งท่านได้เล่าถึงการปฏิบัติธรรมและดูแลรักษาสุขภาพครูบาอาจารย์ต่าง ๆ หลากรูปด้วยกัน อาทิ เช่น หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่ขาว หลวงปู่เทสก์ และท่านอาจารย์มหาบัว เป็นต้น ท่านเลื่อมใสพระสายหลวงปู่่มั่นเป็นอย่างยิ่ง ท่านประทับใจการปฏิบัติธรรมแบบมีกน้อย สันโดษ เอาจริง เอาจังต่อการปฏิบัติธรรม อย่างไม่ลดละเพื่อมุ่งหวังมรรคผล นิพพานอย่างแท้จริง

การคุยกับท่านอาจารย์หมออวยในครั้งนี้ออกกรสอย่างยิ่ง เพราะคุยกันถูกคอเหลือเกินเพราะความคิดคล้ายคลึงกันมากมี ทักคนคิดโน้มเอียงไปทางวิมุตตินิยม จึงทำให้ไม่รู้สึกรังงวนนอนเลย ช่วงหนึ่งท่านได้ปรารภถึงการแพทย์ประเทศไทย ท่านได้ให้ความรู้พื้นฐานทางการแพทย์ต่อ

สังคมไทยแก่ผู้เขียน และอธิบายถึงผลกระทบต่อสังคมไทยด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยต้องสั่งซื้อยาประเภทต่าง ๆ และเครื่องมือทางการแพทย์ ปีหนึ่งเป็นแสน ๆ ล้าน

ด้านประสิทธิภาพทางการแพทย์บำบัดรักษาโรค ซึ่งยาที่ส่งมาจากต่างประเทศ มักเป็นยาล้างเคราะห์มักมีผลข้างเคียงตามมาเป็นลูกโซ่ ผู้เขียนเรียนถามว่า ใคร ๆ ก็ทราบปัญหานี้ดี แต่ไม่มีใครคิดจะแก้ไขหาทางออกที่ดีให้แก่ประเทศชาติอย่างจริงจัง และมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนเลย คิดว่าคงไม่มีทางแก้ไขได้ และอีกประการหนึ่งค่านิยมของคนไทยมักนิยมของต่างชาติ

ท่านอาจารย์หมอวยทำหน้าตาซึ่งซัง พูดเอาจริงเอาจังว่า ผมว่ามีทางและผมกำลังทำโครงการนี้อยู่ ถ้าไม่จริงเท็จผมจะขอไปปรึกษารายละเอียดโครงการนี้ต่อกันที่กรุงเทพฯ ฯ ผู้เขียนเรียนถามว่า โครงการอะไร ท่านกรุณาอธิบายว่า ยาไทยหรือสมุนไพรไทยก็มีคุณค่ามหาศาล ในอดีตสังคมไทยได้อาศัยสมุนไพรไทยรักษา บำบัดโรคภัยไข้เจ็บอย่างมีประสิทธิภาพมาตลอด หมอไทยดี ๆ มีคุณภาพก็มีไม่น้อยตำรายาดี ๆ ก็มีมากสืบต่อกันมาหลายชั่วคน จุดเด่นของยาสมุนไพรคือ "มีประโยชน์ยอด และประหยัดยิ่ง" ถ้าได้ศึกษา รวบรวมจะทำวิจัยอย่างจริงจังเป็นระบบ จะขจัดข้อบกพร่องและข้อจำกัด ซึ่งเป็นอุปสรรคต่าง ๆ ได้

วิธีการบำบัดรักษาโรคอีกวิธีหนึ่งซึ่งมีประสิทธิภาพเด่นมากไม่แพ้ประเทศใดในโลกนั่นก็คือการนวดแบบไทย ซึ่งมีอยู่ ๒ แบบด้วยกันคือ

การนวดแบบราชสำนัก (เน้นการรักษาโดยเฉพาะ)

การนวดแบบเชลยศักดิ์ (นวดแก้เมื่อยทั่วไป)

การนวดแบบไทยแบบแรกนั้น มีคนรู้จริงน้อยเพราะ คนรุ่นก่อนที่อยู่ในราชสำนักจะหวงแหนมาก เพราะแพทย์ผู้ทำการนวดนั้น จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติต่าง ๆ หลายประการ อาทิเช่น รู้จักมารยาทในการเข้าเฝ้าเข้านาย มีจรรยาบรรณทางการแพทย์แบบวัฒนธรรมไทย มีความรักและภูมิใจในอาชีพ เน้นการบำบัดโรคมากกว่าผลประโยชน์ คือ เป็นหมอแท้ด้วยจิตและวิญญาณนั่นเอง การมีอุดมการณ์ เช่นนี้ไม่ใช่ของง่าย

ท่านจึงได้คิดโครงการนี้ขึ้นมาตามอุดมการณ์ทางการแพทย์ของท่าน ท่านได้ใช้ประสบการณ์ และภูมิปัญญาพิจารณาใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบ จึงทำให้โครงการนี้เกิดขึ้นมาเรียกว่า "แพทย์อายุรเวท" ซึ่งมีหลักการย่อย ๆ ดังนี้

๑. จะต้องมีสถาบันรองรับ นั่นก็คือวิทยาลัยทางการแพทย์ อายุรเวท

๒. สร้างหลักสูตรการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย คือ ได้แพทย์อายุรเวทที่มีคุณภาพ กล่าวคือ

- มีอุดมการณ์ทางการแพทย์

- มีจริยธรรมทางการแพทย์ หรือลำนึกในจรรยาบรรณนั่นเอง
- มีพื้นฐานความรู้อย่างน้อย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ทางวิทยาศาสตร์
- ศึกษาส่วนที่เป็นประโยชน์ทางการแพทย์ อย่างเป็นนักวิทยาศาสตร์ โดยผสมผสานจุดเด่นทางการแพทย์แผนปัจจุบัน กับจุดเด่นทางการแพทย์แผนไทย ให้กลมกลืนเป็นประโยชน์สูงสุดต่อสังคมไทย เพื่อเป็นแนวทางเลือกอีกทางหนึ่งในการบำบัดรักษาโรค

๓. จะต้องมีความรู้ความสามารถในทางแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทย เพื่อถ่ายทอดความรู้ทางทฤษฎี และภาคปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้แพทย์อายุรเวทที่มีคุณภาพ

๔. จะต้องมีความหมายมารองรับเพื่อประกอบวิชาชีพทางการแพทย์อายุรเวทได้ โดยมีใบประกอบโรคศิลปะ เป็นเครื่องรับรอง

๕. โครงการจะต้องมีทุนทรัพย์เพียงพอในการเนนการ ฉะนั้นควรจะต้องมีมูลนิธิของสถาบันรองรับในระยะยาว

๖. ปรัชญา เป้าหมายของแพทย์อายุรเวท คือผลิตแพทย์อายุรเวทที่ดีมีคุณภาพเพื่อรับใช้สังคมไทยทุกชั้นวรรณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมกลุ่มล่างซึ่งมีรายได้น้อย และกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงก็คือชุมชนในชนบทห่างไกล ซึ่งกระจายกันอยู่ทั่วประเทศ เพราะเขาเหล่านั้นก็คือคนเหมือนกัน สมควรที่จะได้รับการอนุเคราะห์ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน แน่วแน่และสูงสุด

ท่านอาจารย์เห็นว่า ผมอยากได้หมอไทยแท้ ๆ ที่มีอุดมการณ์และจรรยาบรรณทางการแพทย์อย่างแท้จริง มีความเสียสละและซื่อสัตย์อย่างสูงต่ออาชีพ มีจิตสำนึกในทางเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เปรียบเหมือนบิดา มารดา ของเรา ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์จนทำลายอุดมการณ์ทางการแพทย์ได้ อุดมการณ์นั้นกินได้ มีรสหอมหวานมาก มีผลตอบแทนทางด้านจิตใจสูง ฉะนั้นขอให้กินมาก ๆ เถอะ จะมีประโยชน์มากต่อตัวเอง และผู้อื่นถ้าใครคิดถึงแต่ผลประโยชน์มากกว่าอุดมการณ์ทางการแพทย์ ขอให้เปลี่ยนใจเถอะ ควรจะไปเรียนวิชาบริหารธุรกิจจะเหมาะกว่า มิฉะนั้นจะทำให้ทรยศต่ออุดมการณ์การแพทย์อันสูงส่ง

ผู้เขียนนั่งฟังด้วยความตั้งใจ และพิจารณาตามไปด้วย รู้สึกทึ่งในโครงการนี้มาก เพราะเน้นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ที่กระจายอยู่ในชนบทเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะทำให้ประหยัดเงินตรา ที่จะสั่งยาและเครื่องมือจากต่างประเทศปีละเป็นแสนบาท ประกอบกับบิดาของผู้เขียนก็เป็นแพทย์แผนโบราณ จึงได้ตอบรับคำเสนอ และนัดกันว่าจะประชุมต่อที่กรุงเทพฯ

ต่อมาท่านอาจารย์ขอให้ผู้เขียนมาร่วมโครงการด้านการบริหารซึ่งผู้เขียนนัดพอสมควร และขอให้สละเวลามาบรรยายวิชาการบริหารเพิ่มเติม เพื่อจะได้ให้แพทย์ทุกคน รู้หลักบริหารเบื้องต้นเมื่อเวลาออกไปทำงานจริงจะได้อยู่ร่วมกันอย่างไม่มีปัญหา หรือมีก็ขจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนได้ตอบรับและยินดีเจียดเวลาที่มีน้อยอยู่แล้วไปเป็นกิจกรรมการทำงานในสถาบันอายุรเวท โดยไม่ต้องการผลตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้นโดยเริ่มต้นประมาณปี ๒๕๒๕ และเรียนท่านว่ายินดีจะช่วยให้ไปถึงปี ๒๕๓๐ แล้วผู้เขียนซึ่งรักความอิสระเป็นชีวิตจิตใจ จะย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ในชนบทแถวอีสาน เพราะเห็นว่าภาคนี้ครูบาอาจารย์ที่เป็นพระอรหันต์บุคคลมากกว่าภาคอื่น ๆ

ผู้เขียนได้ร่วมทำงาน เพื่อตอบสนองนโยบายและอุดมการณ์ทางการแพทย์ของท่านอาจารย์หมออวย จนถึงปี ๒๕๓๐ จึงได้ย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ภาคอีสาน ตามความต้องการที่ตั้งใจมาแต่ต้น ก่อนจากกันท่านอาจารย์ยังได้ร่วมโครงการต่อมาอีกหนึ่งโครงการซึ่งมีความสำคัญมากเช่นกัน นั่นก็คือโครงการ "ธรรมานามัย" ซึ่งเป็นการนำเอาธรรมะซึ่งเน้นทางจิตใจมาผสมผสานกับอนามัยซึ่งเน้นทางด้านร่างกาย แต่โครงการได้เริ่มต้นไปไม่มากท่านอาจารย์หมออวยก็ได้จากโลกนี้ไปเสียก่อนเป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

ผู้เขียนขอกราบระลึกถึงคุณงามความดี ตลอดจนอุดมการณ์ทางการแพทย์อันสูงส่งของท่านศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย ผู้เขียนหวังว่าสายเลือดทุกเส้นของ "แพทย์อายุรเวท" คงจะสืบสานปณิธานของท่านอาจารย์ อย่างแน่วแน่และยังยืนต่อไปให้สมกับที่ท่านได้เสียสละ และทุ่มเทกำลังใจ กำลังกาย กำลังปัญญา และกำลังทรัพย์ เพื่อประโยชน์ต่อสังคมไทยอย่างแท้จริง

สุภาสิตของทางตะวันตกและตะวันออกมีความเห็นตรงกัน คือ "เงินสำคัญที่สุด" แต่ "น้ำใจและสุขภาพสำคัญกว่าเงิน" หรืออาจจะกล่าวได้ว่า "ผลประโยชน์ สำคัญอย่างยิ่ง" แต่ "อุดมการณ์และจรรยาบรรณสำคัญมากกว่า"

ขอกราบคารวะท่านอาจารย์ ที่ผู้เขียนรักและเคารพดุจบิดาอีกวาระหนึ่ง
ดร.ชาตรี ศรีเสริมวงศ์

.....
ขอขอบคุณ :

เนริศา เอกปัทมา

ปี ๒ โปรแกรมสุขศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นผู้พิมพ์ต้นฉบับ

พระพุทธรูปนิมิต ผลรวมความนำพิควง

โดย อวย เกตุสิงห์

(พระพุทธรูปนิมิต สูงจากยอดพระเกตุถึงปลายพระบาท ๓.๓๕ เมตร)

ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์กับมีนาคม พ.ศ.๒๕๑๐ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปช่วยรักษาพยาบาล พระอาจารย์ขาว อนาลโย แห่งวัดถ้ำกลองเพล ตำบลโนนทัน อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีชนมาอยู่ถึงแปดสิบพรรษา และอาพาธหนักจนศิษยานุศิษย์เตรียมการทำศพไว้พร้อมแล้ว

ในขณะนั้นหนองบัวลำภู อยู่ในภาวะคับขันเนื่องจากผู้ก่อการร้าย จึงหาคนเต็มใจไปรักษาท่านไม่ได้ ข้าพเจ้าได้ขอร้องให้แพทย์ในหน่วยพัฒนา ฯ ของคณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาลที่อุดร ฯ ไปช่วย ได้บริจาคโลหิตของตนเองถวายหนึ่งครั้ง และได้พิจารณาตัวที่จะช่วยพยาบาลจนถึงที่สุด เนื่องด้วยมีราชการติดพันอยู่ ข้าพเจ้าต้องเดินทางไปกลับทุกปลายสัปดาห์ระหว่างกรุงเทพ ฯ กับ อุดรฯ โดยรถไฟ ติดต่อกันอยู่ถึงหกสัปดาห์ อาการของพระอาจารย์จึงทุเลาถึงขั้นพ้นอันตราย เป็นที่ชื่นชมอย่างยิ่งของศิษยานุศิษย์ และเป็นกุศลอย่างสูงของคณะพัฒนาการแพทย์ ฯ ของศิริราชโดยทั่วกัน

ระหว่างที่อยู่ในวัดถ้ำกลองเพล วันหนึ่งขณะที่อาการของพระอาจารย์กำลังหนักมาก เพราะท่านไม่ยอมฉันอาหารมาหลายวันแล้ว ข้าพเจ้าเดินเล่นขึ้นไปตามลาดเขาทางทิศตะวันตกของกุฏิห่างประมาณสิบห้าเส้น ได้พบก้อนหินใหญ่ทรงเกือบเป็นลูกบาศก์ กว้างยาวสูงประมาณด้านละเจ็ดเมตร (ประมาณบ้านสองชั้นขนาดย่อม ๆ) ตั้งอยู่ท่ามกลางที่โล่ง แต่มีต้นไม้รกปกคลุมจนเห็นไม่ชัด เมื่อเข้าไปดูใกล้ ๆ เห็นตรงกลางทางด้านหน้าเป็นส่วนเว้าเข้าไปเล็กน้อย ตอนบนเป็นชะงอกคล้ายชายคา นึกในใจว่า หินนี้เหมาะมากสำหรับสลักเป็นพระพุทธรูป

ด้วยความเป็นห่วงใยพระอาจารย์ ข้าพเจ้าได้อธิษฐานในใจว่า ถ้าหากท่านหายเป็นปกติ ข้าพเจ้าจะสลักหินตรงนั้นเป็นพระพุทธรูปด้วยมือตนเองคนเดียว ในขณะนั้นนึกในใจว่า จะถากหน้าหินให้เรียบแล้วสลักเป็นภาพลายเส้นแบบภาพเขียนลงบนนั้นคิดว่าคงพอทำได้ เพราะข้าพเจ้ามีฝีมือทางวาดเขียนพอใช้ได้

ต่อมาพระอาจารย์ก็หายและแข็งแรงเหมือนแต่ก่อน ข้าพเจ้าเห็นว่าอะไรจะทำตามคำอธิษฐาน กะว่า จะใช้เวลาสองสามปี โดยออกไปทำเวลาหยุดงานคราวละเล็กละน้อย เพราะในคำอธิษฐานไม่ได้กำหนดเวลาเอาไว้

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๐ ข้าพเจ้าไปประชุมเรื่องวิทยาศาสตร์การกีฬาที่สวิตเซอร์แลนด์ ขากลับแวะดูงานที่เมืองมิวนิค (เยอรมนี) สามวัน จึงได้ไปหาเพื่อนชาวเยอรมันคนหนึ่ง ซึ่งศึกษาศิลปะสลักหินอยู่ที่นั่น และขอให้แนะนำการสลักหินให้ เมื่อเขาทราบว่าใช้เวลาเพียงสามวันก็บอกว่า ไม่มีหวังที่จะทำได้

ข้าพเจ้าบอกเขาว่ามีความประสงค์จะทำเฉพาะภาพพระพุทธเจ้าและเป็นเพียงภาพปูน ขอให้แนะนำเฉพาะเรื่องนี้คงจะพอได้ผลบ้าง เพื่อนว่าถ้าเช่นนั้นให้ลองทำภาพปูนบนดินเหนียวดูก่อน

เขาสอนให้ข้าพเจ้าติดดินเหนียวบนไม้กระดาน ขนาดสูงประมาณ ๑๑๐ เซนติเมตร เขียนรูปพระลงบนนั้น แล้วใช้เครื่องมือแกะดินออกให้เหลือเป็นรูปหุ่นตามต้องการ ข้าพเจ้าใช้แบบ "พระรำพึง" เพราะเห็นว่าทำงานที่ง่ายที่สุด และได้ทำไปตามลัทธิในเวลาสามวันที่มีอยู่ วันละประมาณหนึ่งชั่วโมงในตอนค่ำ (กลางวันข้าพเจ้าไปดูงานและเพื่อนไปทำงาน) ได้ผลเป็นที่พอใจของเพื่อนมาก เขาบอกว่าถ้าอย่างนี้ก็หวังจะสลักหินด้วยตนเองได้ เขาจะจัดซื้อเครื่องมือส่งมาให้ เมื่อข้าพเจ้าจะสลักหินเป็นรูปอย่างไรก็ให้ทำรูปดินเป็นแบบเสียก่อน แล้วถอดลงบนหินโดยสลักส่วนหุ่นส่วนเว้าไปตามแบบ

ข้าพเจ้าถึงบ้านแล้วไม่ช้าเครื่องมือก็มาถึง รวมทั้งหมด ๘ ชิ้น เป็นก้อน ๑ อัน เครื่องหน้าแบนคล้ายลิ้ว ๔ อัน เครื่องแหลมคล้ายดินสอ ๓ อัน ข้าพเจ้าว่าจะลองสลักอะไรง่าย ๆ ดูบ้างก็ไม่มีโอกาส จะลองทำแบบดินขึ้นก็ไม่มีเวลา จนเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๑๑ ข้าพเจ้าไปช่วยงานพัฒนาการแพทย์ ฯ ที่อำเภอหนองบัวลำภู ซึ่งห่างจากวัดถ้ำกลองเพลเพียง ๑๔ กิโลเมตร จึงได้ไปเรียนพระอาจารย์ขออนุญาตสลักพระพุทธรูป ทำนุอุปถัมภ์เดินขึ้นไปดูก้อนหินเองแล้วตกลงอนุญาต แต่ข้าพเจ้าก็ยังไม่กำหนดเวลาลงมือ ต่อมาในกลางเดือนพฤษภาคม ข้าพเจ้าได้ขึ้นไปประจำที่หนองบัวลำภูอีกครั้งหนึ่ง พอตีขึ้นขึ้นได้ว่าวันที่ ๑๓ เป็นวันวิสาขะตรงกับวันประสูติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าได้ลงมือสลักพระในวันนี้จะเหมาะสมมาก คิดว่าแล้วจะหาโอกาสต่อเติมไปเรื่อย ๆ โดยทำแบบดินเหนียวเสียก่อน

ข้าพเจ้าจึงรีบเขียนรูปพระพุทธรูปสี่ลาขึ้นที่อุดร ฯ นั้นเอง โดยอาศัยความจำ เท่าขนาดที่กะว่าจะสร้างคือสูง ๙๙ นิ้วฟูต ใช้กระดาษวาดเขียนติดกาวต่อกันเป็นแผ่นใหญ่ อ่องลูกชายข้าพเจ้าได้ออกความคิดว่า ถ้าเจาะกระดาษให้เป็นรูปไปตามเส้นที่เขียนแล้ว เอาไปทาบกับหินและเอาสีเขียนไปตามรูปคงจะง่ายขึ้น ข้าพเจ้าก็เห็นด้วยและได้ทำตามนั้น โดยลงมือในเช้าวันวิสาขะ พระอาจารย์บุญเพ็งและพระเถรได้ช่วยสร้างนั่งร้านให้ แต่ก้อนหินขรุขระและหน้าไม่เสมอกัน ทำตามวิธีที่กะไว้ไม่สะดวก จึงคิดจะถากหน้าหินให้เรียบเสียก่อน แต่พิจารณาเห็นว่านอกจากส่วนบนจะเป็นชะงอกออกมาคันฝนชะได้ ตอนต่อลงมายังมีส่วนหุ่นส่วนหัวคล้ายกับพระพุทธรูปสี่ลาอยู่แล้วอีกด้วย เป็นที่น่าอัศจรรย์มาก แม้ออกมาข้าพเจ้าซึ่งเป็นเด็กอายุเพียงสิบสามปียังชี้บอกได้ว่า ตรงนั้นเหมือนกับขา กำลังก้าวเดิน ตรงนั้นเหมือนกับไหล่และแขน ฯ ล ฯ ข้าพเจ้าจึงเลิกคิดที่จะถากหน้าหิน กลับแก้ภาพร่างเสียใหม่ให้คล้องจองไปกับลักษณะของหิน ซึ่งมีเค้าเป็นไหล่และแขนขวา ข้อศอกซ้าย เข่าซ้าย และขาซ้าย ขาขวาทั้งขาและชายโครงกับหน้าท้องซีกขวา

หลังจากทำงานไปได้สองสามครั้ง ข้าพเจ้าเกิดความคิดขึ้นอีกว่า ในต้นเดือนกันยายนคือประมาณ อีกสามเดือนเศษต่อจากนั้น ข้าพเจ้าก็จะมีอายุครบห้ารอบ ถ้าสลักพระให้เสร็จทันฉลองในวันเกิดก็ คงจะดีอย่างยิ่ง จึงเปลี่ยนแผนการเป็นรีบเร่งสลักแทนที่จะค่อยทำค่อยไป ส่วนที่คิดว่าจะทำแบบ ด้วยดินเหนียวก็เป็นอันพับไป ระหว่างทำงานที่หนองบัวลำภูวันไหนงานเสร็จเร็วข้าพเจ้าขออนุญาต หัวหน้าหน่วย (น.พ. สุพร เกิดสว่าง) ขับรถส่วนตัวไปที่วัดและทำการสลักได้วันละหนึ่งถึงสองชั่วโมง ครั้นเมื่อกลับมากรุงเทพฯ แล้วก็ออกไปในตอนปลายสัปดาห์ เช่นเมื่อไปรักษาพระอาจารย์ ได้ ทำงานในวันเสาร์ประมาณเจ็ดแปดชั่วโมงและวันอาทิตย์ประมาณหกชั่วโมง งานก้าวหน้าโดย รวดเร็วน่าประหลาด ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าเพิ่งเคยจับเครื่องมือสลักหินเป็นครั้งแรก ตั้งแต่ตีค้อนลงไป ครั้งแรกจนกระทั่งครั้งสุดท้ายไม่เคยเกิดความผิดพลาดอย่างเสียหายเลยสักครั้งเดียว บางคราวต่อ ยแรงเกินกว่าควร หินหลุดออกเป็นกระเบื้องใหญ่ ใจหายวาบกลัวรูปจะเสีย แต่พอพินิจดูก็เห็นว่าอย่าง นั้นเป็นการถูกแล้ว สรุปว่าตั้งแต่ต้นจนเสร็จงานไม่ต้องแก้ไขรูปเลย (นอกจากตอนที่แก้แบบ)

ลมฟ้าอากาศก็อำนวยอย่างน่าพิศวง เวลาที่ทำงานนั้นเป็นกลางฤดูฝน บางครั้งข้าพเจ้าก็ออกจาก กรุงเทพฯ โดยไม่แน่ใจว่าจะได้ทำการหรือไม่ เพราะฝนอาจตกหนักจนทำไม่ได้ แต่ในจำนวน ๑๔ ครั้ง ที่ทำงาน มีเพียงครั้งเดียวที่เสียเวลาไปหนึ่งชั่วโมงเพราะฝนตก ในครั้งอื่น ๆ แม้บางที่ท้องฟ้ามีด ครึ้ม ฝนตกที่อื่นและไม่ตกที่ในวัด มีสองสามครั้งที่ตกแต่ตกในระหว่างหยุดพักกลางวันและไม่ทำ ให้เสียเวลาทำงานเลย

ข้าพเจ้าได้รื้อการสลักพระเศียรและพระพักตร์ไว้ตอนหลังเพราะเห็นว่าเป็นงานยาก อยากรู้ในเมื่อ ค่อยมีความชำนาญขึ้นบ้างแล้ว ในการสลักส่วนอื่น ๆ ข้าพเจ้าอาศัยพระพุทธรูปแบบสุโขทัยปาง ลีลาองค์เล็กขนาดแปดนิ้วเป็นแบบ แต่พอถึงพระหัตถ์เห็นว่าแบบเล็กเกินไป มีลวดลายละเอียดไม่ พอ จึงได้นำเอารูปจำลองพระพักตร์ของพระโพธิสัตว์ที่ข้าพเจ้าซื้อจากญี่ปุ่นไปใช้เป็นรูปแบบ “หน้ากาก” อัดด้วยกระดาษ (ปาปิเออร์มาเช่) ขนาดเท่าหน้าคน ลักษณะเป็นหน้าหญิงจีนหรือญี่ปุ่น สวยงามมาก

ในวันที่นำ “หน้ากาก” ไป ข้าพเจ้าได้แวะนมัสการพระอาจารย์ที่กุฎตามเคย ยังไม่ทันจะพูดอะไร ท่านก็กล่าวขึ้นว่าพระพักตร์นั้นต้องทำให้งดงาม จึงจะดึงดูดความศรัทธา สำหรับตัวท่านนั้นชอบ แบบพระพุทธรุชินราช

ข้าพเจ้านึกในใจว่า พระพุทธรุชินราชนั้นตำนานกล่าวว่า เทวดาแปลงองค์มาสร้าง มือขึ้นข้าพเจ้าขอ เพียง “พระญี่ปุ่น” ก็พอแล้ว ในวันนั้นได้เร่งสลักพระพักตร์จนกระทั่งมืดโดยอาศัย “หน้ากาก” พระ ญี่ปุ่นเป็นแบบและขยายส่วนขึ้นประมาณครึ่งเท่า ข้าพเจ้าคิดว่าทำได้คล้ายแบบมาก

ครั้นพอเช้ารุ่งขึ้นไปทำงานต่อก็สะดุดใจว่า ภาพที่ทำไว้นั้นพระพักตร์กว้างกว่าและแป้นกว่าแบบมาก ความเห็นข้าพเจ้าเองว่า มีเค้าไปทางพระพุทธรุชินราชจริง ๆ

ส่วนพระและเณรในวัดตลอดจนญาติมิตรที่ได้ไปเห็นในภายหลัง บอกว่าคล้ายข้าพเจ้าเองบ้าง คล้ายน้องข้าพเจ้าบ้าง แต่พระพุทธรูปนี้เป็นภาพหุ่นแบน ดูคนละเหลี่ยมอาจเห็นแตกต่างกันบ้าง ข้าพเจ้าว่ามีเค้าพระพุทธรูปชินราชมาก อย่างน้อยก็มากกว่าคล้ายพระญี่ปุ่น และตรงกับภาพ ประสงค์ของพระอาจารย์ด้วย

การสลักพระพุทธรูปได้เสร็จสิ้นลงในเวลา ๙ น. ของวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๑๑ ในเวลา ๑๐ น. วันนี้ก็ได้เริ่มพิธีสมโภชและพุทธอภิเษก เป็นอันเสร็จงานทันกำหนด รวมเวลาที่ใช้ในการสลัก ๑๒๕ ชั่วโมง ได้พระพุทธรูปสูง ๓๓๕ เซนติเมตร จากยอดพระเกตุมาลาถึงปลายพระบาท ภาพนี้เจ้าพระคุณพระธรรมจินดาภรณ์ วัดราชบพิธ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องพระพุทธรูปเมื่อได้เห็นของจริงแล้ว กรุณาให้คำวิจารณ์ว่า “ในทางรูปลักษณะไม่มีที่ติ”

ข้าพเจ้ามีความยินดีมากที่พระพุทธรูปได้สำเร็จสมความปรารถนา แต่ข้าพเจ้ามิได้มีความผยองเลย เพราะมีความสำนึกอยู่ในใจว่า ความสำเร็จมิได้เกิดจากลำพังข้าพเจ้า แต่มีอิทธิพลหลายอย่าง ส่งเสริมอยู่ด้วย

ประการหนึ่ง คือคำแนะนำสั่งสอนของพระอาจารย์จวน วัดภูวโน ที่ให้หนักถึงพระรัตนตรัยไปด้วยในระหว่างสลัก คือตีค้อนลงครั้งหนึ่งนึก “พุท” ครั้งสองนึก “โธ” ครั้งสาม “ธัม” ครั้งสี่ “โม” ครั้งห้า “สัง” ครั้งหก “โฆ” แล้วเวียนกลับต้นอีก ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ วิธีนี้ยังจิตให้เกิดสมาธิ เป็นพลังพิเศษ อย่างหนึ่ง

ประการที่สองคือ บุญญาภิหารของพระอาจารย์ขาว โดยข้าพเจ้าได้ตั้งใจสร้างพระถวายท่าน และถวายพระนามว่า “พระพุทธรูปภัทรนิมิต” ด้วยความกรุณาของพระสาสนโสภณ วัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งแปลว่า “พระพุทธรูปพระอาจารย์ขาวสร้าง”

ประการที่สาม คืออำนาจลี้ลับจากอิฐฐานซึ่งทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นพลังพิเศษ อาจบันดาลอะไร ๆ ก็ได้

ประการสุดท้ายอาจมีอิทธิพลอะไรอื่น ซึ่งเราไม่อาจรู้ได้ มาคอยช่วยอีกส่วนหนึ่งด้วย ในเดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๑๑ ก่อนที่จะคิดลงมือสร้างพระพุทธรูป เพื่อนคนหนึ่งได้เอาดวงชะตาของข้าพเจ้าไปให้ผู้ชำนาญทางโหราศาสตร์ผู้หนึ่งตรวจ และท่านผู้นั้นได้ทายว่า “คนผู้นี้กำลังคิดสร้างอนุสรณ์สำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนาและจะทำสำเร็จ เพราะมีผู้ช่วยเหลือ”

“ผู้ช่วยเหลือ” นี้ท่านบอกไปในเชิงว่า ไม่ใช่คนธรรมดา เพื่อนข้าพเจ้าคนนั้นไม่ทราบเรื่องที่ข้าพเจ้ากำหนดจะสร้างพระ และผู้ทายก็ไม่รู้จักข้าพเจ้าเลย ทำไมในดวงชะตาของข้าพเจ้าจึงมีเรื่องจะสร้างพระพุทธรูปด้วย ข้าพเจ้าถือว่าเป็นเรื่องน่าพิศวงอย่างยิ่ง

พระพุทธรูปพระพุทธรูปนี้ได้สัมฤทธิ์เป็นรูปร่างขึ้นแล้ว เป็นฝีมือของคน ๆ หนึ่ง ซึ่งไม่เคยฝึกฝนในทางสลักหินมาก่อนเลย ได้สำเร็จลงในเวลาอันรวดเร็วเกินคาด ด้วยความราบรื่นอย่างไม่นึกถึง แม้แต่ลมฟ้าอากาศก็ดูเหมือนจะเป็นใจด้วย และการสร้างก็มีผู้รู้ล่วงหน้าได้ด้วยวิธีของโหร ข้าพเจ้าคิดว่ามีความน่าอัศจรรย์หลายอย่างอยู่ในเรื่อง และหวังใจว่า พระพุทธรูปนี้จะสถิตอยู่สถาพรเป็นเครื่องส่งเสริมศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องเชิดชูเกียรติคุณของพระอาจารย์ชาวผู้ควรแก่การเคารพสักการะ และเป็นพยานของความกตัญญูกตเวทีของคนผู้หนึ่ง ซึ่งเชื่อมั่นในกฎแห่งกรรมอันเป็นหัวใจแห่งคำสอนของพระบรมศาสดาลัมมาสัมพุทธเจ้า

บุญกุศลใด ๆ อันเกิดจากการสร้างพระพุทธรูปพระพุทธรูปนี้ ข้าพเจ้าขออุทิศถวายพระอาจารย์ชาวอนาลโย ที่เคารพนับถืออย่างสูงสุด และขออุทิศแก่เวไนยสัตว์ทั้งปวง โดยเฉพาะแก่บุพการีของข้าพเจ้า ขอท่านที่มีจิตศรัทธาจงอนุโมทนาเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคตนั้นเทอญ.

.....